ఈశావాస్యోపనిషత్

- పంతుల లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రి

ఓం నమో భగవతే శ్రీరమణాయ - శ్రీభారతీ దేవ్యైనమః

ఈశావాస్యోపనిషత్తు

ఆంధ్ర-పద్యానువాద, పదవిభాగ, ప్రతిపదార్థ, తాత్పర్య,
త్రిమత సంబంధి-వివిధ-భాష్యార్థ, తద్విమర్శన సమ్మిళిత,
స్వాభిప్రాయ, సమన్వితము.

సాహిత్య-విద్యాప్రవీణ, ఉభయభాషాప్రవీణ,
క వి శే ఖ ర
పంతుల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి
శ్రీ మహారాజ సంస్కృత కళాశాలా పండితుఁడు
విజయనగరము.

ఓం నమోభగవతే శ్రీరమణాయ.

: ఈశోపనిషత్ కృతి ప్రచురణకర్తృ వంశోపక్రమణిక :

"శృంగవరంపుకోట"విలసిల్లు, మనోజ్ఞ "విశాఖ"శృంగికిన్
శృంగమనంగ; అందుఁబ్రవహించును "గోస్తని"-గోస్తనీ లసత్
స్వాంగ-పయస్తరంగ-నది; తత్తటమందు వెలుంగు గ్రామపం
క్తిం గుణవిద్ధమై, "విజినిగి"ర్యభిధం బెసఁగున్ ప్రసిద్ధమై॥

శ్రీమద్వాజసనేయులై సితయజుర్వేదీయులౌ కాణ్వులా
గ్రామంబందు-అనంత,బాణ,శశి (150) సంఖ్యాప్రాంతవర్షంబులన్
ప్రాముఖ్యంబు గడించి భాసిలిరి "రాప"ర్త్యన్వయుల్, వారిలో
ధీమంతుండగు "కన్నయార్యుఁడు" సముద్దీపించె విఖ్యాతుఁడై॥

ఆకన్నయ్యకు ఏకపుత్త్రుఁడగు "పేరప్పాఖ్యుఁ"డౌ "పంతులు"
శ్రీకల్యాణపథానురక్తుఁడు, యశశ్శ్రీసక్తుఁ, డశ్రాంత ధ
ర్మైక కాలంబనయుక్తుఁ, డక్షరపద వ్యాసక్తుఁడై, భక్తుఁడై,
లోకామోద విశేషపాత్రుఁడయి, వెల్గున్ నాటికిన్ నేటికిన్॥

శ్రీసింహాచల నికట ధ
రా సంస్థిత వేంకటాపురస్థ నృసింహా
ర్యాసురుఁడు-చేసె, సుతు, గుణ
రాశిని "దాకూరి"కులుని "రాపర్తి" కులున్॥

రక్తిన్ దత్తకుమారునింబడసి "శ్రీరాపర్తి పేరప్ప" సం
సక్తిన్ వానికి "రామమూర్తి"యను నామంబిచ్చి, చౌలాది వే
దోక్తంబుల్ నెరవేర్చ; నాబుడుత-సద్యోనీతి, విద్యా, కళా
యుక్తుండై-జనరంజకుండన సముద్ద్యోతించె హృద్యాత్ముఁడై॥

భాకలితుండు, "శ్రీపయిడివాడను"తోలేటి" వంశుఁడౌ గుణా
స్తోకుఁడు "పెద్దిరాజు", తనతో భుజియించుచు "బావగారు! నా
వాకను చిత్తగింపుఁడు భవత్ సుతమౌళికి "రామమూర్తికిన్"
జేకొని నాకొమార్తయగు "సీతమ"నీయఁదలంపు గల్గెడిన్॥

సీతారామయు, రామమూర్తియుననన్ జెల్వొందు ఈ బిడ్డలా
సీతారాములఁబోలి వర్తిల సమీక్షింపంగ మావాంఛ, నా
భీతిప్రీతి మహాద్భుతాత్ముఁడగుచున్ "పేరప్ప" బావా! భళీ!
నాతో హాస్యములాడఁగోరితివె యన్నన్ "పెద్దిరాజీ"ట్లనున్॥

"ఇవి-హాసోక్తులుకావు వియ్యమునకీరీ వెంటనే సమ్మతిం
పవలెన్, శీఘ్రముగా వివాహము నొనర్పంబూని యున్నాను" నా
నవధానంబున కార్య నిశ్చయము పేరార్యుండొనర్చెన్, వివా
హవిధుల్ వర్తిలె పైడివాడ; ప్రియకల్యాణంబు తానాగునే?

పేరప్పంతులు-పెద్దిరాజుల హితుల్, విఖ్యాతులౌ నాయకుల్
శ్రీరామ ప్రభుభక్తియుక్తులు, కృతుల్, శ్రీగొట్టి పాట్యన్వయుల్
శూరుల్ శ్రీపెదయెఱ్ఱునాయఁడును, శ్రీసూర్యాఖ్యుఁడౌ నాయఁడున్
శ్రీరావర్తి కులంపుభూసతి బుజార్తింబాపిరార్ద్రాత్ములై॥

శ్రద్ధాయుక్తి-పరీక్షలందు జయమున్ సంధింప "సర్వేయరై"
ఉద్దైవంబు-విధుల్ ఘటింపఁగ, రెవిన్యూశాఖ "ఇన్స్పెక్టరై"
పెద్దల్ మేలన పాచిపెంటఁ,బిదపన్ వేపాడ, వర్తిల్లుచున్
సద్దారాన్విత రామమూర్తి వెలసెన్ "సాక్షి స్వరూపం"బనన్॥

గణపతి కుండ్రిముల్ దొరకె; గౌరికి నాలయముల్ లభించె; సద్
గణనకు నెక్కుడౌచు మధు ధారలతావులు బావు లేర్పడెన్;
"గుణనిధి,రామమూర్తి,యనఘుండు","కృపానిధి-సీతమాంబ"అన్
ప్రణుతులు విస్తరిల్లె; విభవంబు, సుఖంబు, యశంబు, భాసిలెన్॥

సూనుల్ గల్గిరి వారికిద్దరు సుతేజుల్-సూర్యనారాయణ
శ్రీనాముస్ గొనె సీతమక్కయగు శ్రీచిట్టెమ్మ: జ్యేష్ఠున్, ఐహిః
ప్రాణంబైన తనూజుకన్నయను స్వప్రాణేశునిన్ బాసి, హా
తానాయమ్మ గతించె శ్రీకనక సీతారామ-దైవోద్ధతిన్॥

శ్రీముక్కాన్వయ భక్తరాడ్ "తిరుపతి" శ్రీమత్ కనిష్ఠాత్మజున్
సౌముఖ్య ప్రిణయాబ్జకాంత, శివకాంతన్ గోరి పెండ్లాడి, వి
ద్యా, మాంగళ్య, సునీతి, ధుర్యుడగు "కన్నార్యుండు" సల్లేఖకుం
డై మర్యాద గడించె; ధర్మనిరతుండై సజ్జనుల్ మెచ్చఁగన్॥

"ఆజునటనుంచి, వాణి-జగదంబ, శ్రుతి, స్మృతి, సూక్తి, సత్కథా,
భజన, పురాణ, కావ్యముల, పాటల, నాటలఁ, బ్రోద్దుపుచ్చుచున్
విజినిగిరిన్ వసించు; రసవిన్నయుఁడౌ, మనకన్నయార్యుఁడె
ట్టి జపమొనర్చెనో" అనిఘటింత్రు ప్రశంస, ప్రజల్, ప్రమోదులై॥

కమనీయంబని భోగమున్ గొనక, త్యాగంబూని లోకోప కా
రము నర్థించి-వరించి-వెల్వరిచె మా రావర్తి కన్నయ్య-ధ
ర్మ మయోత్సాహ విశేషవంతుఁడు, రసాద్రిస్వాంతుఁ, డాత్మీయమి
త్రము, "శ్రీవాజసనేయ"మౌ"ఉపనిషద్"రత్నమ్ము చిత్రమ్ముగన్॥

శ్రీ రావర్తి కులంబు, తత్ప్రియహిత శ్రీగొట్టి పాట్యన్వయాం
భోరాశిన్, జనిఁగన్న ధర్మనిధి, శ్రీ బుచ్చప్పరాయున్, పెద
ప్పారాయాదుల, కన్నయార్యుని, మమున్, భవ్యాయు, రారోగ్య,వి
ద్యా, రమ్యాత్మరస ప్రసాదమున సర్వాత్ముండు రక్షించుతన్॥

ఆ శీ స్సు

శ్రీశ్రీశ్రీ త్రివిక్రమ రామానంద భారతీ స్వామివారు
శ్రీ సిద్ధేశ్వరీ పీఠాధిపతి—కుర్తాళము.

వేద శిరోరత్నములగు ఉపనిషత్తులు వేదాంతములని చెప్పఁబడును. అనఁగా తానెవరో చెప్పగలిగినవి ఉపనిషత్తులే; ఈశావాస్యోపనిషత్తు దశోపనిషత్తులలో ప్రప్రథమమున చెప్పఁబడినది. ఉపనిషత్తు-చిన్నదైనను గభీరమగు విజ్ఞాన సంపదచేతను, సర్వ విషయములను, సమగ్రముగా సూచించుటచేతను, సర్వమతాచార్యులచేతను, పరమప్రమాణమగు శ్రుతి గ్రంథముగా పరిగణింపఁబడినది.

చిరంజీవి "కవిశేఖర" పంతుల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారు పంపించిన వ్యాఖ్యతో కూడిన ఈ ఈశావాస్యోపనిషత్తును మేము పరిశీలించితిమి. వీరు దీనిని ఆంధ్రపద్యరూపమున అనువదించి యున్నారు. ఆ అనువాదము మూలమునకించుకైన వేరుగాక మంత్రార్థమును స్పష్టీకరించుచూ స్వతంత్రరచన వలెనే యున్నది. మూలమంత్రములకు పదవిభాగ ప్రతిపదార్థ తాత్పర్యములను వెలయించుటచేత ఆంధ్రులకు ఉపనిషద్ అర్థజ్ఞానమును సులభముగా సంపాదించుకొనుటకు మంచి అవకాశమును కలుగఁజేయుచున్నది. శ్రీ శంకరభగవత్పాదుల భాష్యతాత్పర్యమును సముచితమగు శైలితో ఆంధ్రలోకమునకు విశదీకరించుట ప్రశంసార్హమై యున్నది.

"తత్త్వార్థప్రదర్శిని"యందు ద్వైతాద్వైత విశిష్టాద్వైత మతాచార్యుల భాష్యార్థములను కూడ సులభశైలిలో ననువదించి అందలి పూర్వపక్ష సిద్ధాంతములను ప్రశ్నోత్తర రూపమున విశదీకరించుటవలన దర్శనవిశేషముల నెఱుగఁగోరిన చదువరులకెంతయో లాభదాయకముగ నుండును.

ఆయా మతములందుఁ గల సూక్ష్మభేదములను స్పష్టీకరించుచూ నిర్వచింపబడిన గ్రంథకర్తయొక్క స్వాభిప్రాయము ప్రశంసార్హము. కర్మజ్ఞాన సముచ్చయ వాదమును చక్కగ పరిష్కరించిరి. ఆంధ్రలోకమునకు సమర్పించిన ఈ గ్రంథములోని పోకడలు నూతనమనియే చెప్పవచ్చును. దీనికి శ్రీభారతీతీర్థ సంస్థవారు అంగ్లీకరణము గూడ చేయఁదలచుట ముదావహము.

ఈ గ్రంథమును అనువదించిన కృతికర్తకు, వెలయించిన ప్రచురణకర్తకు, ప్రోత్సహించిన మిత్రులకు ఇవియే నారాయణ స్మరణ పూర్వకములగు మా ఆశీస్సులు.

1—10—1953, కుర్తాళము, తిరునల్వేలి జిల్లా.	శ్రీ త్రివిక్రమ రామానంద భారతీస్వామి, శ్రీ సిద్ధేశ్వరీ పీఠాధిపతి.

ప రి చ య ము

[వ్యాకరణ శిరోమణి, P. O. L. శ్రీమత్ కోయిలకందాడై వెంకటరామాచార్యులవారిచే ప్రసాదితము.]

బ్రహ్మశ్రీ పంతుల లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రిగారు శ్రీశ్రీశ్రీ విజయనగర మహారాజావారి సంస్కృత కళాశాలలోనే ఆంధ్ర గీర్వాణములను చక్కగా నభ్యసించిరి. వీరచట ప్రవేశించుటకు పూర్వమునుండియు నేనచట పండిత పదవిలో పనిచేయుచుండుట వలన వీరిని నాకు బాగుగా తెలియును. ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్తు వీరికి విద్యాప్రవీణ, ఉభయ భాషాప్రవీణ, బిరుదముల నొసంగి గౌరవించినది.

శ్రీ శాస్త్రిగారి కవితాసామర్థ్యము మిక్కిలి ప్రశంసనీయము. "వర్డ్స్వర్తు" (Wordsworth)అను ఆంగ్లమహాకవి "అవతీర్ణకవి-సంవిహితకవి" అనువారిలో అవతీర్ణకవియే "కవి" అని వక్కాణించెను. శ్రీశాస్త్రిగారు అవతీర్ణకవియని చాలమంది తెలుపు నభిప్రాయముతో నేనతి సంతోషముగ నేకీభవించుచున్నాను.

శ్రీశాస్త్రిగారు చాలకాలమునుండియు తత్త్వజ్ఞానాభిలాషులై వేదాంతగ్రంథములను పరిశీలించుచున్నారు. దాని ఫలితముగ ప్రస్తుతము మతకర్తలందరును మూర్ధాభిషిక్త ప్రమాణముగ నంగీకరించిన దశోపనిషత్తులలోను మొదటిదగు ఈశావాస్యోపనిషత్తుకు గల అన్ని వ్యాఖ్యానములను గూడ ఆంధ్రభాషలో నిర్దుష్టమగు రీతితో అందరికిని విశదమగునట్లు వ్రాసియున్నారు. ఈగ్రంథము నాకెంతయు ముదావహమైనది. ప్రకృత కాలపు తత్త్వజ్ఞానాభిలాషులలో మతపక్షపాతము లేనివారికి ఈగ్రంథమెంత ఉపకారకమో చెప్పశక్యము గాదు. అన్ని మతముల స్వరూపమును గూడ సులభముగ ప్రదర్శించుచున్న ఈ గ్రంథము వలన వాని స్వరూపమును ఆంధ్రపాఠకులు సుకరముగ తెలిసికొనఁగలరు. వీరికి శ్రద్ధ దినదినాభివృద్ధిగా నుండి ఉపనిషత్తులన్నింటికిని ఈ విధముగ ఆంధ్రానువాదమును ప్రదర్శించుటవలన లోకారాధనము చేయుటకై వీరు ఆయురారోగ్యైశ్వర్యములతో తులతూగ ననుగ్రహింపుమని శ్రియఃపతిని ప్రార్థించుచున్నాను.

ఇట్లు విన్నవించు విధేయుడు,

23—9—1953, వాణీ సద్మము, విజయనగరము.	కోయిలకందాడై వెంకట రామాచార్యుడు, P. O. L. RETIRED, ప్రధాన సంస్కృతాధ్యాపకుడు, శ్రీమహారాజ సంస్కృత కళాశాల, విజయనగరము.

ప్రశంస

నానాశాస్త్ర విదుత్తమోదిత సదానంద స్వరూపాను సం
ధానాధ్వమ్మును జూపుచున్ జగదసత్య బ్రహ్మసత్యత్వ ము
జ్ఞానోద్బోధికలైన వ్యాఖ్యల సమీక్షన్ తెల్గునం గూర్చు లక్ష్మీ
నారాయణశాస్త్రి పండితజనాళీః పాత్రుడై వెల్గుతన్।

శాంతము, సత్యమ్ము, నసా
ద్యంతమునగు వస్తువెదియొ అద్దానిని దా
నొంతముగఁ దెలిసి,-తెలిపిన
పంతుల వంశజుఁడు, సుకవి భావ్యుఁడగుఁగదా!

వేద్యంబగు భాష్యత్రయ
నద్యతనాంధ్రులకు, నాంధ్రమందుఁదెలుపు-మా
విద్యాప్రవీణుఁడాంధ్రుల
సద్యశమును జాటు కృతుల సమకూర్చు భళీః

విద్వత్కవి. అకుండి వెంకటశాస్త్రి.
Retired, ప్రధానాంధ్రాధ్యాపకుడు
M. R. సంస్కృత కళాశాల,
విజయనగరము.

పత్రికాభిప్రాయము

శ్రీ శ్రీ శ్రీ మలయాళ స్వాములవారు.
వ్యాసాశ్రమము.
ఏర్పేడు.

ఈశావాస్యోపనిషత్తు విషయమై ఇంత విస్తృతమైన గ్రంథము ను ఇదివఱలో ఎవరున్నూ ప్రచురించియుండలేదు.

ద్వైతాద్వైత విశిష్టాద్వైత భాష్యములేగాక తదనుయాయు లగు వారి అభిప్రాయములు కూడ చాల గలవు. మూలమునకు సరియైన తెలుగు పద్యములు కూడా చేర్చియున్నారు.

"విద్యాంచావిద్యాంచ" అను మంత్రవాక్యములకు స్పష్టార్థము దీనియందు కనందగును.

విజయ, భాద్రపదము. యథార్థ భారతి,

ఓం నమోభగవతే రమణాయ

కృతి సమీక్ష :

By Chevalier : కాందేగుల సూర్యనారాయణమూర్తి
గౌ॥ కార్యదర్శి : ఆంధ్రభారతీ తీర్థ (A. R. U.)
విజయనగరము.

బ్రహ్మశ్రీ కవిశేఖర పంతుల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారు ఆత్మప్రేరణచే వేదాంత,యోగ దర్శన వ్యాసంగ మొనర్చిన ముఖ్యులలో నొకరు. శ్రీ విజయనగర మహారాజ సంస్కృత కళాశాల యందు విద్యనభ్యసించు దినములలోనే సాహిత్యము లన్నిటిలోను వేదాంతమే ముఖ్యమన్న విషయము గమనించిరి. కఠోపనిషత్తు, వేదాంతడిండిమము, అధ్యాత్మోపనిషత్తు, పైంగలోపనిషత్తు, అమృతనాదోపనిషత్తు, పద్య గద్య వివరణ సమన్వితముగ వెలువరించిరి. వీరు నాటినుండి నేటివరకు ఆత్మసాక్షాత్కారము కొరకు నిత్యమును బ్రయత్నించుచు బ్రహ్మసూత్రభాష్య వ్యాఖ్యాతలలో ముఖ్యులయిన "వాచస్పతి"భవ్యుల ప్రతిబింబించుకొనుచు స్వతంత్రముగ"భామతి"

అను కావ్యమును రచించి యున్నారు. దీనివలన వీరి జీవితము ప్రతిబింబించి నారేమో అనిపించును.

ఇట్టి పుణ్యపురుషుల స్నేహము ఆంధ్రభారతీతీర్థ సేవలో లక్ష్యమయి వారితోడి అనన్యమైత్రి ఏర్పడి వారియొద్ద ఉపనిషత్తులు వ్యాసంగ మొనర్ప అవకాశము కలిగినది. ప్రపంచ సారస్వతము లందు, ఆంగ్లేయ, ఫ్రెంచి, ఆంధ్రాది, భాషలలో ఉపనిషత్ సార సంగ్రహములు వెలువడినను, అయ్యవి మూలమాత్రమును-ప్రత్యేకమతదృష్టితోఁగూడిన స్వాభిప్రాయములతో వెలువరించినవి మాత్రమే కాని, ప్రాచీన ప్రామాణిక వివిధమత భాష్య వ్యాఖ్య లను క్రోడీకరించి నిష్పాక్షికముగా విమర్శించి, ఏకత్వమును వైలక్షణ్యమును, ప్రదర్శించుచు స్వాభిప్రాయమును ప్రదర్శించినవి కావు.

సర్వప్రపంచమునకు సంబంధించిన విశాలమగు పూర్ణమైన భారతీయ ఉపనిషద్ విజ్ఞానమునందు పాశ్చాత్యులకు గల అత్యా సక్తిని, వారి కృతులగు Viz. La Vajasaneyopanishad La Mandukya-Upanishad-Collana Di studi orientali A Cura Di E. G. Carpani–of Bologna (Italia) మొదలగునవి చూపి-అట్టి సంపూర్ణ విజ్ఞాన సాధన-శ్రీ భారతీతీర్థ మూలమున సంఘటింపవలసిన ఆవశ్యకతను కృతి కర్తలకు తెలిపి యుంటిని. ఈయభిప్రాయము నామోదించి వీరు ఈగ్రంథమందు 1. శాంకరభాష్యము, 2. ఆనందగిరిటీక, 3. ఉవటాచార్యభాష్యము 4. బ్రహ్మానందకృత-ఈశావాస్య రహస్యమను పద్య వివరణము, 5. శంకరానందకృత "ఈశావాస్యదీపిక", 6. రామచంద్ర పండిత కృత "ఈశావాస్య రహస్యవివృతి", 7. ఆనందభట్టోపాధ్యాయకృత "ఈశావాస్య భాష్యము" 8. అనంతాచార్య కృతభాష్యము, 9, ఆత్మ పురాణము, 10. అద్వైతానందతీర్థ-విరచిత అద్వైతానందలహరి, అను అద్వైత దర్శనములను, 1. శ్రీవేదాంతదేశిక, 2 కూర

నారాయణముని 3. శ్రీరంగాచార్య భాష్యములను విశిష్టాద్వైత దర్శనములను; 1. శ్రీ మధ్వాచార్య, 2. జయతీర్థభిక్షు, 3. రఘునాధ తీర్థ భాష్యములను ద్వైత దర్శనములను, క్రోడీకరించి విష్పాక్షికముగ విమర్శించుచు ఏ క త్వ వై లక్ష్యణ్యములను (Comparative and Critical Study) ప్రదర్శించి స్వాభిప్రాయము నొసంగియున్నారు. కావున ఈ రచనయందు అపూర్వమగు విశిష్టత కలదనుట అతిశయోక్తి కానేరదు.

శ్రీ జగద్గురు కుర్తాళ పీఠాధీశ్వరులు శ్రీశ్రీశ్రీ 108 త్రివిక్రమ రామానంద భారతీ స్వాములవారు ఈసత్ప్రియత్నమును ఆమోదించి, ఆశీర్వదించి యున్నారు. విశాల ప్రపంచమున కత్యావశ్యకమగు ఈ విశిష్ట విజ్ఞానము అంతర్జాతీయమగు నాంగ్లేయభాషయందు కూడ వెలువరచుట ముఖ్యమను నభిప్రాయమున ఆంధ్రమునందు రచింపబడిన దీనిని ఆంగ్లభాషయందు అనువదింపఁదలచి,ప్రారంభించి కారణాంతరములవలన దీనితోపాటు వెలువరింపఁజాలనైతిని. ప్రియమిత్రులు శ్రీరామభక్తులు శ్రీ రాపర్తి కన్నయ్యపంతులుగారు, ఈ ఆంధ్రీకరణమును వెలువరించుట కుత్సహించి, ఇట్లు ప్రచురించుట నా కెంతయు ముదావహమయినది.

"సత్సఙ్గత్వే నిస్సఙ్గత్వమ్"అనుసూక్తి ననుసరించి విజ్ఞుల సాంగత్య వాసనచేత, కించిద్జ్ఞుడనయినను ఈ సమీక్షకు సాహసించి కృతికర్తల నిరూపణ సరణినించుక ప్రదర్శింతును.

"సూక్ష్మమగు దేవతామూర్తి నుపాసించువారు శాంకరాభిప్రాయమున విద్యోపాసకులయి యున్నారు. (పేజీ 92—93) "అంధంతమః" (పేజీ 159).

ఈశావాస్యమిదంసర్వమ్ అను ఇందలి ప్రథమమంత్రమునందుగల విజ్ఞాన రూపుడగు అనుభూతిగల బ్రహ్మవేత్త కుపాస్య

యగు దేవతలేదు. శాంకర మతమున విద్యోపాసకులు వివిధము లగు సిద్ధులను, విరాట్పురుషాదుల లోకములను అధిగమించువారు మాత్రమే అగుచున్నారు. విద్యాపదమునకు బ్రహ్మవిద్యయే అర్థముగా చెప్పఁబడినను అవిద్యోపాసకులు కూడ నాయా పవిత్ర లోకములే పొందువారయి యున్నారు" ఈ విధమున నీకృతియందు ఆయా మంత్రార్థముల నిర్వచించు దర్శనములకుఁగల ఏకత్వ వైలక్షణ్యములు నిరూపింపఁబడినవి.

159వ పేజీలో నీవిషయమున కృతికర్త స్వాభిప్రాయము నిట్లిచ్చి యున్నారు:-"ఉపాసకుడు-ఉపాస్యము-ఉపాసనము............... అనుభూతియేయగు నాత్మకు ప్రార్థింపదగిన వస్తువు లేదు" ఆత్మశబ్దము ప్రత్యగాత్మను పరమాత్మను గూడ బోధించు నను నంశమును వ్యాఖ్యాతలందరు నంగీకరింతురు. కావున ఈశావాస్యములోని 8వ మంత్రమును 78వ పేజీలో"అతండాత్మ స్వయంభుపై ....నిత్యవర్షముల కర్థంబుల్ సమర్పించెడిన్" అని పద్యరూపముగ చెప్పుచూ 85వ పేజీలో ఆత్మశబ్దము ప్రత్యగాత్మను-పరమాత్మనుగూడ బోధించునను నంశమును వ్యాఖ్యాతలందఱును గూడ నంగీకరింతురు. కావున "ఇందు తెలుపఁబడినది ఆత్మ లక్షణము" అను నంత మాత్రమునే చెప్పివిరమింతును అని సమన్వయించుట కృతికర్తృనైపుణ్యమును ప్రదర్శించుచున్నది.

"హిరణ్మయేన" అను 15వ మంత్రమునుండి"అగ్నేనయ" అను 18 వరకునుగల మంత్రములు మార్గయాచనము నొనర్చు ప్రార్థన మంత్రములను నంశమును వ్యాఖ్యాతలందఱు నంగీకరించి యున్నారు. కాని ఈ గమ్యము శంకరమతమున ప్రధాన గమ్యము కాకున్నను క్రమముక్తికి హేతువగును. తదితర దర్శనములందు సాలోక్యాది రూపమగు ఈగమ్యము ప్రధానమే యగును. ఉపాసకులగు భక్తులు మరణకాలమునందు మీది మంత్రములై దింటిని అర్థ

యుక్తములుగా భావించి, ధ్యానింపవలయును. (పే158, 159లు). ఫలాభిసంధి రహితమగు కర్మయొక్కయు, ఈశావాస్యజ్ఞానము యొక్కయు సముచ్చయముకూడ, శాంకర దర్శనమునకు భిన్నము కాదను నంశమును నిరూపించి యున్నారు. (పే 37, 38, 39 లు) ఈ యంశము పాఠకులు ముఖ్యముగా పరిశీలింపఁగోరెదను.

ఈ సందర్భమున భగవాన్ శ్రీ రమణమహర్షుల వారి "ఉన్నది నలువది"లో 11వ సంఖ్యగల

శ్లో॥ బోద్ధారమాత్మాన మజానతో యో
బోధః సకింస్యాత్పర మార్థ బోధః?
బోధస్య బోధ్యస్యచ సంశ్రియం స్వం
విజానత స్తద్ద్వితయం వినశ్యేత్॥ (గణపతి మునికృతము)

తే॥గీ॥ ఎఱుఁగు తన్నెఱుగ కితరమెఱుఁగు జ్ఞాన
మెఱుగమిని జేఁనేగాని, యెఱుకయగునె?
జ్ఞాన తదితరములకు స్థానమైన
తన్నెఱుంగగ నవి రెండు తామె పోవు॥

అను శ్లోకము, అనువాదము-ఈసందర్భమున స్మరణీయము :—

ఇట్లు ఈశ్వరాత్మయగు బ్రహ్మమును ఆత్మయందు తెలిసి కొనుటకన్న కర్తవ్యమన్యములేదు. "Know thyself అను Biblical సూక్తి కూడ సనాతన మతధర్మమునే అవలంబించి ది. మిత్రులు శ్రీశాస్త్రిగారి పరిశ్రమను పొగడుట నాకిష్టములేదు. సత్వ రమే ముఖ్యమగు దశోపనిషత్తులను, ఇటులనే వెలువరించెదరని నమ్ముచున్నాను. ఆంధ్రరాష్ట్రావతరణపు తొలిరోజులలో నిట్టి వేద సాహిత్యము ఆంధ్రములో వెలువరించుటచేత శ్రీ శాస్త్రిగారు ఆంధ్రలోకమునకు ఆంధ్రభాషకు మహోపకారము చేసిన వారయి నారు.

ఆంగ్లభాషను భారతీయులందఱును గూడ క్రమేణ విసర్జింప వలయునను ప్రాకృతాభిప్రాయమును నేనంగీకరింపఁజాలను. కాని సంస్కృత జ్ఞానమునకును, జాతీయ భాషలకును ఈయవలసిన ప్రాముఖ్యప్రయత్నములు వెనుకఁబడవలయునని నా అభిప్రాయముకాదు. కనుక దీనికి ఆంగ్లానువాదమును, సర్వదర్శన శాఖాకార్యదర్శులు బ్రహ్మశ్రీ వసంతరావు బ్రహ్మాజీరావుపంతులుగారి యొక్కయు, స్థానిక శాఖాధ్యక్షులు అం॥ సోమశేఖరరావుగారి యొక్కయు, సహాయముతో భారతీ కృప వలన త్వరలో వెలువరించి శ్రీ లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారి అమూల్యరచనను ఆంధ్రభాషయందు పరిచయము లేనివారికి కూడ నందీయగలనని విశ్వసించుచున్నాను.

ఈ గ్రంథము విశ్వవిద్యాలయములలో వేదాంతశాఖలో పఠనీయ గ్రంథముగ కూడ నుండిన విద్యార్థులకు విశాలమగు జీవిత ధర్మమును ప్రబోధించుచు భారతీయులకు సముజ్జ్వలమగు భవిష్యత్తును నెలకొల్పునని నమ్ముచున్నాను.

ఇట్లు విధేయుడు,

కాండ్రేగుల సూర్యనారాయణమూర్తి.

ఓంనమో భగవతే శ్రీరమణాయ.

సంక్షిప్త నివేదనము.

౧

అమూల్యమగు ఆశీర్వాణిని పవిత్రహృదయముతో ప్రసాదించిన, శ్రీసిద్ధేశ్వరీ పీఠాధిపతులు, పూజ్యపాదులు శ్రీశ్రీశ్రీ త్రివిక్రమ రామానంద భారతీ స్వాములవారికిని, పీఠికను ప్రసాదించిన సాహితీ సమితి-అధ్యక్షుల-సహృదయమహాశయులు స్వామి శివ శంకరులకును శ్రీ న్యాయమూర్తులు B. T. M. రాఘవాచారి గారికిని కృతజ్ఞతా పూర్వకములగు నమోవాకములు సమర్పింతును. మఱియు దీనిని పరిశంశించి విమర్శించిన గురు-బుధ-మిత్రు

మహాశయులకు వినమ్రమగు సాంజలిబంధమును ఘటింతును. ఏతద్ గ్రంథమును నిర్దుష్టముగా ముద్రించిన శ్రీ వేద వ్యాస ముద్రణాలయము నభినందింతును. ఏతద్ గ్రంథమునకు సంబంధించిన ప్రశంసలకు-ధీప్రేరకుఁడును, భారతీస్వరూపుఁడును అగు పరమేశ్వరుఁడే సమర్థుఁడు, కాని మూఢుఁడనగు నేనుకానని మనవిచేయుచుందును. ప్రియభక్త మిత్రవరేణ్యులు-శ్రీరాపర్తి కన్నయ్య పంతులుగారి భక్తి గౌరవాదర విశేషమును, ప్రియ మిత్రులు మహాజరాశ్రీ కాండ్రేగుల సూర్యనారాయణమూర్తిగారి అభిమాన ప్రోత్సాహములను, విస్మరింపరానివని తలంతును.

గ్రంథరచనకు సంబంధించిన క్రిందివిషయములను ప్రియ పాఠకులు గుర్తింపఁగోరెదను.

ఇందు ఆనందగిరిటీకతోఁగూడిన శ్రీశంకర భగవత్పాద భాష్యమును, శ్రీ కూర నారాయణముని వ్యాఖ్యతోఁగూడిన శ్రీ వేదాంత దేశికాచార్య భాష్యమును, శ్రీ మధ్వాచార్యులగు ఆనంద తీర్థుల భాష్యమును, సమగ్రముగా ననువదింపఁబడినవి. తదితరము లగు తదనుయాయి మహాశయుల భాష్యములలోను వ్యాఖ్యల లోను, ఎచట వైచిత్రీ విశేషములు గోచరించునో అచటి యభి ప్రాయములు మాత్రమే-ఆవశ్యకమగు నంతవఱకును గ్రహింపఁ బడినవి. స్వాభిప్రాయమునందు, మొదట-త్రిమతములందునుగల దర్శన భేదములు ప్రదర్శింపఁబడినవి. తరువాత-వానియందుఁగల ఏకత్వ-భిన్నత్వములు ప్రదర్శింపఁబడినవి. తదుపరి-స్వాభిమతము శ్రుతి ప్రమాణావిరుద్ధముగా నిరూపింపఁబడినది, తత్త్వజ్ఞులు నాపరిశ్రమయొక్క సాఫల్య వైఫల్యములను గుర్తించి తెలుపఁ గోరెదను.

ఈశోపనిషత్తునకు సంబంధించినవియు, ముఖ్యముగా తెలియఁదగినవియు, అగు విశేషములను ప్రదర్శించుట ఆవశ్యక మను తలంపున బృహదారణ్యక చ్ఛాందోగ్యాదులగు నుపనిషత్తు లందున్న కర్మ-జ్ఞాననిష్ఠావిషయకములును, పంచాగ్ని విద్యాది విషయకములును, అగు సిద్ధాంతములను పరిశోధించి-తత్ఫలితము లగు విశేషములను పే 160, పే 163 జీలయందు రెండుపట్టికలుగా ప్రకటించి యున్నాను. ప్రియపాఠకులు వానిని ముఖ్యముగా పరిశీలింపఁగోరెదను. విజ్ఞులగు మహాశయులు-పరికించి-ఇందలి దోషములను దెలిసిన యెడల ద్వితీయ ముద్రణమున సవరించు కొందును.

ఈ గ్రంథమునిట్లు వెలువడునట్లు-అనుగ్రహించిన సద్గురు భగవంతుఁడు రమణమహర్షిని స్మరించుచు-క్రింది పద్యములతో ఈ నివేదనమును ముగించుచున్నాను.

ఉ

వినిరి శ్రుతుల్ యతుల్ ఋషులు, వేదమహాశరమున్ లిఖింపఁగా
ననువగునయ్యా? మీరును రతాత్మ యతాత్మ కృతాత్ము లెతిరా
వినఁగల రిప్పుడున్, మనసువిప్పి గుహాంధతమోఽంతర ప్రకా
శసినవసున్ పురాణపురుషుంగని తర్కము నిష్క్రమింపఁగన్॥

నాస్తికవాది నాస్తియగు, ఆస్తికుఁ డస్తిగ నుండు, సజ్జనుల్
నాస్తికదర్శనంబు విడనాడి, సుభక్తి-విరక్తి-యుక్తులై
ఆస్తిక దర్శనంబు నెది యైన వరించి, గ్రహించి, కాంచినన్
స్వస్తి గడింతు స్వస్థితి నిరస్త విమోహ విశోక వృత్తులై॥

"మేవినే" నేనుగ నెటింగి; నేనె బ్రహ్మ
మని తలంచుట మెట్టవేదాంత మగును
తానయిన ప్రతశీగాత్మగా "నేను" నెఱిఁగి
అది పరాత్మగఁ గనుట తత్త్వార్థ సరణి

"అణువౌ ప్రాణికి కా"వణీయ మగు వ్రిత్యజ్యోతి", "వౌ నీవు-కారణ మాయా ప్రకృతి ప్రకల్పితచండబ్రహ్మాండమై యుండు-పూరణ కార్యేతరమైన నిశ్చల పరబ్రహ్మంబ"వంచున్న చిన్మణి-ఈశోపనిషత్తు,నిన్నెఱుఁగుమన్నా! దీని సాయంబునన్॥

నిత్యము గానిది దేహము
నిత్యుఁడు జీవుండు, తత్త్వనిష్ఠుఁడతండై
సత్యమ్మగు వ్రిత్యక్కగు
ప్రత్యక్కగు నాత్మయును పరము నొకటె యగున్॥

ఆ పరాత్మయే యీశ్వరుఁ, డతఁడె ప్రత్య
గాత్మ, ఇదియెల్ల తన్మాత్ర మనెడి దర్శ
నమ్మె దర్శన,మది లేని నరుఁడు జడుఁడు
బ్రహ్మనిష్ఠుఁడె ధన్యుఁడీ ప్రకృతియందు॥

కర్మికి కర్మయు, విద్యా
కర్మసముచ్చయ, ముపాసక వరేణ్యునకున్
ధర్మములు; జ్ఞానికి ధర్మా
ధర్మమ్ములులే, వకర్తృతత్త్వము కనుకన్॥

సత్తై తానె స్వరూప మిచ్చి ప్రకృతిన్ సన్మూర్తిఁ గావించియున్
చిత్తై తానె స్వదృష్టి నిచ్చి వికృతిన్ చిన్మూర్తి భావించియున్
ముత్తై తానె స్వతుష్టి నిచ్చి స్వకృతిన్ ముమ్మూర్తి సేవించియున్
తత్తై గాని పరంబు కాని పరమాత్మన్ స్వాత్మ దర్శింపుఁడీ॥

శ్రీ విజయనామ సంవత్సర
ఆశ్వయుజ శుద్ధ దశమి,
విజయనగరము.

ఇట్లు విద్వత్, సజ్జన, భక్తవిధేయుఁడు,
పంతుల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి,
శ్రీకౌముదీ పరిషత్ సభ్యుఁడు,
ఆంధ్రభారతీ తీర్థ సాహిత్యశాఖాకార్యదర్శి,
శ్రీసాహితీ సమితి సభ్యుఁడు.

—• విషయసూచిక •—

మంత్రము, మంత్రమునందలి ముఖ్యాంశము-విశేష విషయములు.

విజ్ఞప్తి :—

పాఠక మహాశయులు 168వ పేజీయందుఁగల సవరణలను-గ్రంథమునందు సవరించుకొని పఠింపఁగోరెదను.

ఇట్లు,
కృతికర్త.

ఓం నమో భగవతే శ్రీరమణాయ

శ్రీ భారతీ దేవ్యైనమః.

ఈశావాస్యోపనిషత్తు

శ్రీ శాంకర భాష్యావతారిక :— (ఆనందగిరిటీక)

శ్లో॥ యేనాత్మనాపరేణేశా వ్యాప్తం విశ్వమశేషతః
సోఽహం దేహద్వయీసాక్షీ వర్జితో దేహతద్గుణైః॥

‘‘ఈశావాస్యమ్’’ ఇత్యాది మంత్రములను భాష్యరూపమున వ్యాఖ్యానింపఁ గోరిన భాష్యకారుఁడు—భగవంతుఁడగు శ్రీ శంకర భగవత్పాదాచార్యుడు. ఈ మంత్రములు కర్మశేషములు (కర్మాంగములు) అను శంకను నిరాకరించుచున్నారు.

కర్మ జడులగు కొందఱు ‘ఇషేత్వా’ ఇత్యాది మంత్రములవలె ‘ఈశావాస్యమ్’ ఇత్యాదులగు నీయుపనిషత్తునందున్న మంత్రములుగూడ మంత్రములే యగుటవలన కర్మశేషములే యగునని తలంచుచు వేరొక ప్రయోజన మేమియు లేకుంటవలన ఈ మంత్రములు వ్యాఖ్యానింపఁదగినవే కావనియు వేదమంతయు గూడ కర్మ బోధకమే యగుచుండుట వలన ఈ మంత్రములు గూడ కర్మశేష పరములే యగుననియు చెప్పుచున్నారు. కావున వారి యభిప్రాయమును నిరసింపుటకు శంకరులు క్రింది యవతారికను ప్రదర్శించుచున్నారు.

(శాంకర భాష్యావతారిక)

‘‘ఈశావాస్యమ్’’ ఇత్యాదులగు మంత్రములు-కర్మలయందు వినియోగ పడునవికావు.

(ఆనందగిరి)

‘‘ఇషేత్వా’ ఇతి శాఖాంఛినత్తి’’ ‘ఇషేత్వా’ అను మంత్రమును పఠించి పలాశశాఖను ఛేదింప వలయును. అని ‘ఇషేత్వా’ ఇత్యాది మంత్రములకు వలె ‘‘ఈశావాస్యమ్’’ ఇత్యాది మంత్రములకు కర్మలయందు వినియోగము చెప్పఁబడుట లేదు. ఇంతియేకాక యీ మంత్రములు-శుక్ల యజుర్వేద సంహితయందు వేదోక్త ప్రకరణమున (50వ అధ్యాయమున) పఠింపఁబడి యున్నవి. కావున ఈమంత్రములు కర్మలయందు వినియోగింపఁబడునవి కానేరవు.

(శాంకర భాష్యావతారిక)

"ఈశావాస్యమ్" ఇత్యాదులగు నిందలి మంత్రములు-కర్మ శేషము కాని-ఆత్మయొక్క యాథాత్మ్యమును అనగా ఆత్మ తత్త్వమును బోధించుచున్నవి. కావున నివి కర్మలయందు వినియోగపడునవి కావు.

(ఆనందగిరి)

శుద్ధుడు-అపాప విద్ధుడు-ఇత్యాది విశేషణములుగల ఆత్మ-కర్మసంగముగు యందు ప్రమాణము లేకుండుట వలన-ఆత్మతత్త్వము-కర్మ యందుపయోగించకుండుటయే కాక కర్మకు విరోధికూడ నగునని చెప్పుచున్నారు.

(శాంకర భాష్యావతారిక)

ఆత్మయొక్క-యాథాత్మ్యము (తత్త్వము) శుద్ధము-అపాప విద్ధము-ఏకము-నిత్యము-అశరీరము-సర్వగతము ఇత్యాది విశేషణములచేత ముందు చెప్పబడును. అట్టియాత్మ తత్త్వము-కర్మతో విరోధించును. కావున ఆత్మ యాథాత్మ్యప్రకాశకములగు నిందలి మంత్రములకు కర్మయందు వినియోగములేకుండుట యుక్తమే యగును.

(ఆనందగిరి)

"నేను స్వభావముచేతనే శుద్ధుడను, ఆగంతుకమగు పాపముతోగూడ సంబంధముగలవాడను కాను, శరీరములేని వాడనగు నేను ఆకాశమువలె అంతటను ఒక్కడనై యున్నాను." అని అనుభవముచేత తెలిసికొనిన పురుషుడు కర్మను కటాక్షము చేతనైనను గూడ చూడడు. ఈదృశమగు అపాప ప్రవృత్తి కూడ కర్మప్రవృత్తిని విరోధింపక మానదు.

మఱియు-కర్మచేతపుట్టింపదగిన పురోడాశము మొదలగునది లోకమునందు కర్మాంగముగా జూడబడుచుండును. అట్లే కర్మచేత మార్పు నొందింపదగిన సోమరసము మొదలగునదియు, పొందదగిన మంత్రములు మొదలగునదియు, సంస్కరింపదగిన వ్రీహి (ధాన్యము) మొదలగునదియు కర్మశేషము కావచ్చును.

కర్మశేషమగు వస్తువునకుండదగిన వ్యాపకమగు ఉత్పాద్యత్వాదిలక్షణము ఆత్మతత్త్వమునకు లేకుండుటవలన ఆత్మయాథాత్మ్యము కర్మశేషము కానేరదు. ఇంతేగాక నాకిది సాధనము. నేను దీనిచేత కర్మ చేయవలయునను అహంకారముతోఁగూడియుండిన యెడల ఆత్మ కర్తకావచ్చును, ఆత్మయొక్క పారమార్థిక స్వరూపము కర్తయు భోక్తయుఁగూడకానిదిగానున్నది. కావున నది కర్మయందుపయోగించునది కాదని చెప్పుచున్నారు.

(శాంకర భాష్యావతారిక)

ఏవం లక్షణమగు (శుద్ధత్వాదిలక్షణమగు) ఆత్మయొక్క యాథాత్మ్యము ఉత్పాద్యముగాని, వికార్యముగాని, ఆప్యముగాని, సంస్కార్యముగాని, కర్తృ భోక్తృరూపముగాని కాదు గదా! కావున అట్టి స్వరూపము కర్మశేష మెట్లగును?

[ఆత్మతత్త్వము పుట్టింపఁదగినదిగాని, మార్పఁదగినదిగాని, పొందదగినదిగాని, సంస్కరింపఁదగినదిగాని అగునెడల నది కర్మకు అంగము కావచ్చును. కాని ఆత్మస్వరూపము పుట్టుకలేనిదియు మార్పులేనిదియు తనయొక్క స్వరూపమే యగుటవలన పొందరానిదియు, శుద్ధమైనదియు అగుచున్నది. కావున నది కర్మశేషము కానేరదని భావము.]

(శాంకర భాష్యావతరణిక)

ఈశావాస్యోపనిషత్తు మాత్రమేకాక సర్వోపనిషత్తులును గూడ ఆత్మయాథాత్మ్యమునే నిరూపించి ఉపసంహరింపఁబడుచున్నవి. కావున ఆత్మస్వరూపనిరూపణమే ఉపనిషత్తాత్పర్యము.

(ఆనందగిరి)

దీనియందు "ఈశావాస్యమ్" అని ఉపక్రమించి "సపర్యగాచ్ఛుక్రమ్" అని ఉపసంహారము కావింపఁబడినది. ఈ మంత్రముల నడుమనున్న మంత్రములలో "అనేజదేకమ్" "తదన్తరస్య సర్వస్య" అని అభ్యాసముచేతను "[illegible]

ఆప్నువన్'' అని, అపూర్వతా సంకీర్తనము చేతను "కో మోహః కశ్శోక ఏకత్వమనుపశ్యతః'' అని ఫలవత్త్వము కీర్తించుట చేతను "కుర్వన్నేవేహ''అని, జీవితేచ్ఛగల మనుష్యునకు కర్మకరణము ననువదించి, "అసుర్యానామ'' అని అజ్ఞాని నిందచేత ఐకాత్మ్యదర్శనమును స్తుతించుటచేతను "తస్మిన్నపో మాతరిశ్వా దధాతి'' అని ఉపపత్తి (యుక్తి) చేతను ఈ యుపనిషత్తునకు "ఆత్మయొక్కటియే అనునంశమును బోధించుటయే'' తాత్పర్యమను నభిప్రాయము తెలియుచున్నది.

ఇట్లే దీనికంటె భిన్నములగు ఉపనిషత్తులన్నిటియందునుగూడ 1 ఉపక్రమ 2 ఉపసంహార 3 అభ్యాస 4 అపూర్వతా 5 ఫలవత్తా 6 అర్థవాద 7 యుక్తులను తాత్పర్యలింగములను "తత్త్వాలోక''మను గ్రంథమునందు మేము ప్రదర్శించియుండుటవలన వివర విస్తరించువారలము కాము. మఱియు ఉపనిషత్తులకు ఆత్మయాథాత్మ్యనిరూపణము నందే బలవత్తరమగు తాత్పర్యము గలదను నంశమును నిరూపించుటకు తదితరములగు గీతాదులయందున్న ప్రత్యయ సంవాదము (జ్ఞానమునందలి పోలిక) కూడ ప్రసిద్ధమగు కారణమని చెప్పుచున్నారు.

ఉపనిషత్తులు తెలుపుచున్న అర్థమునే భగవద్గీతయు మోక్ష శాస్త్రములును గూడ తెలుపుచున్నవి. కావున ఆత్మయొక్క ఏకత్వమును నిరూపించుటకు వేరొక ప్రమాణములేదని కల్పించుటకు వీలు కలుగనేరదని చెప్పుచున్నారు.

(శాంకర భాష్యావతరణిక)

గీతలును మోక్షధర్మములునుగూడ ఆత్మ యాథాత్మ్యమునే ప్రధానముగా నిరూపించుచున్నవి. కావున నిట్లు ఆత్మయాథాత్మ్య ప్రతిపాదకములగు ఉపనిషన్మంత్రములు కర్మశేషములు కానేరవు.

(ఆనందగిరి)

"సమం సర్వేషు భూతేషు తిష్ఠన్తం పరమేశ్వరమ్
వినశ్యత్స్వవినశ్యన్తం యః పశ్యతి స పశ్యతి''

ప్రాణులన్నిటియందును ఏకరూపముతో నుండి అవి నశించుచున్నను నశింపని పరమేశ్వరుని జూచుచున్నవాడే చూచుచున్నవాడు, ఇత్యాది గీతలును.

"ఏక ఏవ హి భూతాత్మా భూతే భూతే వ్యవస్థితః
ఏకధా బహుధా చైవ దృశ్యతే జలచన్ద్రవత్''

"ప్రాణులన్నింటి యందునుగూడ ఆత్మయొకఁడే యగుచున్నను జలమందు ప్రతిబింబించిన చంద్రునివలె అనేకుఁడుగా కనఁబడుచున్నాఁడు''.

ఇత్యాది మోక్షశాస్త్రములనుగూడ ఆత్మయొక్క ఏకత్వమునే బోధించుట యందు తాత్పర్యము గలిగియుండుటవలన సంవాదము కానిపించుచునే యున్నది. కావున నీ ఆత్మైక్య ప్రతిపాదకములగు "ఈశావాస్యమ్" ఇత్యాది మంత్రములు కర్మాంగములు కానేరవు.

ఆత్మ ఒక్కడే యగునెడల కర్మాధికారి లేకుండుటవలన వేదోక్తమగు కర్మ కాండము ఉచ్ఛేదింపఁబడునని శంకింప నక్కరలేదని చెప్పుచున్నారు.

శాంకర భాష్యావతారిక:—

కావున ఆత్మలు భిన్నులు. కర్తలు భోక్తలు. అపరిశుద్ధులు పాపవిద్ధులు అను నజ్ఞానముగల కర్మ పరాయణుల నుద్దేశించి లోకబుద్ధి సిద్ధములగు కర్మలు విధింపఁబడినవి.

(ఆనందగిరి)

ప్రాణులను హింసింపఁగూడదను శాస్త్రార్థమునందు నిశ్చయముగలవానికి శ్యేనాది విధిప్రమాణము కానట్లు ఔపనిషదమగు ఆత్మయాథాత్మ్య విజ్ఞానముగల పురుషునకు కర్మకాండము ప్రమాణము కాకున్నను తీవ్రక్రోధముచేత ఆక్రమింపఁబడిన మనస్సుగలవానికి శ్యేనాదవిధి ప్రమాణమగునట్లు మిథ్యాభిమానముగల పురుషునకు కర్మవిధి ప్రమాణమేయగునని భావము.

ఈ విషయమున జైమిని ప్రభృతులకుఁగల సమ్మతిని చెప్పుచున్నారు.

(శాంకర భాష్యావతారిక)

దృష్టమగు బ్రహ్మవర్చస్సు మొదలగునదియు అదృష్టమగు స్వర్గము మొదలగు నదియు అగు కర్మ ఫలమును గోరుచున్న వాఁడును "నేను ద్విజుడను-కర్మచేయుటకు తగని పొట్టివాఁడను గాని గ్రుడ్డివాఁడనుగాని కాను". అని తన్నెఱిఁగిన కర్మవేత్తయగు పురుషుఁడు-కర్మ నొనర్చుటకు అధికారి యగుచున్నాఁడు" అని-కర్మాధికారవేత్తలు చెప్పుచున్నారు గదా!

(ఆనందగిరి)

కోరికగలవానికి కర్మయందధికారముగల దనునంశము (పూర్వమీమాంసలో) షష్ఠాధ్యాయమునందు ప్రతిష్ఠాపితము-మిథ్యాజ్ఞానము లేనిదే కోరిక కలుగదు. ఆత్మ స్వరూపనిష్ఠునకు-భోగ్యవిషయముల యందభిలాషయును-శరీరేంద్రియ సామర్థ్యము చేత నేను సమర్థుఁడనను నభిమానమును, కలుగదు గదా! కావున ఆత్మ తత్త్వ ప్రకాశకములగు మంత్రములు-కర్మవిధి శేషభూతములును ప్రమాణాంతర విరుద్ధములును కావు. కావున-అయ్యవి ప్రయోజన వాక్యములు గూడ నగు ననునంశమును చెప్పుచున్నారు.

(శాంకర భాష్యావతారిక)

ఈ మంత్రములు-ఆత్మతత్త్వమును ప్రకాశింపఁజేయటవలన స్వాభావికమగు అజ్ఞానమును (ఆత్మను తెలియకుండుట-అను ఆత్మాజ్ఞానమును) నివర్తింపఁజేయుచు-శోక-మోహాది సంసారధర్మమును తొలఁగించుటకు సాధనమగు-ఆత్మైకత్వాది విజ్ఞానమును గలిగించుచున్నవి.

ఈయవతరణిక వలన-ఏతదుపనిషత్తునకు సంబంధించిన-అధికారి-విషయము-సంబంధము-ప్రయోజనము-అను - అనుబంధ చతుష్టయము తెలుపఁబడినది. ఇంక మంత్రములను సంక్షేపముగా వ్యాఖ్యానించెదము.

[అధికారి-నిత్యానిత్యవివేకాదిసాధన చతుష్టయ సంపన్నుఁడు విషయము-ఆత్మతత్త్వము-సంబంధము-అధికారియగు ముముక్షువునకును విషయమగు ఆత్మతత్త్వమునకును గల జ్ఞాతృ-జ్ఞేయరూపమగు సంబంధము, ప్రయోజనము-ఆత్మతత్త్వజ్ఞానముచేత సమూలమగు శోక మోహాదికమును నివర్తించుటచేత నగు స్వరూపానందావిర్భావము].

ఓం నమో భగవతే శ్రీ రమణాయ

శ్రీ భారతీ దేవ్యైనమః.

వాజసనేయ సంహితోపనిషత్తు

(అను నామాంతరము గల)

ఈశావాస్యోపనిషత్తు

ఓం పూర్ణమదః పూర్ణమిదం పూర్ణాత్ పూర్ణ ముదచ్యతే
పూర్ణస్య పూర్ణమదాయ పూర్ణమేవావ శిష్యతే॥
ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః.

ఓం ఈశావాస్య మిదగ్ంసర్వం। యత్కిఞ్చ జగత్యాం జగత్
తేన త్యక్తేన భుఞ్జీథా। మాగృధః కస్యస్విద్ధనమ్॥

కందము :—

"ఈశావాస్యము" జగమున
నౌ సకల జగమ్ము, దానిత్యజియించి ధృతిన్
నీ సదూపము(గ కొను;
మా స(గొనకు మెవని ధనము నందును, సుమతీ!

పదచ్ఛేదము :—

ఈశా-వాస్యమ్-ఇదమ్-సర్వమ్-యత్-కిఞ్చ - జగత్యామ్-జగత్-తేన-త్యక్తేన-భుఞ్జీథాః-మా-గృధః-కస్య-స్విత్-ధనమ్.

టీ :— జగత్యామ్ = ఈ బ్రహ్మాండభూమియందు యత్కిఞ్చ = ఏదేదిగలదో, ఇదంసర్వంజగత్ = నశ్వరమగు ఈలోక మంతయు ఈశా = ఈశ్వరునిచేత, వాస్యమ్ = ఆచ్ఛాదింప(దగియున్నది తేన = అటువంటి (ఇదియీశ్వర స్వరూపమే అనునట్టి) త్యక్తేన = త్యాగముచేత, భుఞ్జీథాః = ఆత్మనుపాలించు కొనుము-కస్యస్విత్ = ఎవ్వని యొక్కయు, ధనమ్ = ధనమును, మాగృధః = కోరకుము.

శాంకర భాష్యము:— ఈష్టఇతి ఈట్. తేన = ఈశా-అను నదివ్యుత్పత్తి. శాసించువాడు "ఈట్" అని చెప్పబడును. అతనిచేత ఆచ్ఛాదింప(దగిన లోకము "ఈశావాస్యమ్". అని చెప్ప(బడును,

ఈ భూమియందు అనగా లోకములన్నిటియందును చరాచరమును నశ్వరమును అగు ఏయేవస్తువుకలదో అవి అంతయును గూడ పరబ్రహ్మ స్వరూపమును మాయోపాధివలన ఈశనకర్తృత్వముగల ఈశ్వర స్వరూపమును, అగు పరమేశ్వరునిచేత ఆచ్ఛాదింపఁడగియున్నది. ఆపరమేశ్వరుఁడే నిజరూపముచేత సచ్చిదానందరూపమును, నిర్గుణమును, నిష్క్రియమును, అవిక్రియమును, భేదరహితమును, ఏకమును అగు పరమాత్మయై యున్నను, మాయోపాధియను స్వశక్తితోడి సంబంధమువలన సర్వేశ్వరుఁడై సర్వలోకములకును, సర్వ జంతువులకును, ఆత్మయై (స్వరూపమై) అనఁగా ఆజంతువుల యందుగల దేహేంద్రియ ప్రాణ మనోబుద్ధి అవిద్యలకుఘటాదులకు పృధివివలె స్వరూపమై యున్నను వాని లోపల వానికంటె భిన్నమై వానిని ప్రకాశింపఁజేయు నదియగు ప్రత్యగాత్మయై (దేహేంద్రియ ప్రాణమనోబుద్ధులకంటె వేరయి దానియందు వ్యాపించుచు) ఉండి శాసించుచున్నాఁడు. ఒకానొక చక్రవర్తివలె గాక ఈశ్వరుఁడు ఈ దేహేంద్రియ ప్రాణమనోబుద్ధులకు సాక్షియైయుండి ఈ జంతువులనన్నిటిని గూడ ప్రేరణ చేయుచున్నవాఁడువలె ఉండుటవలన ప్రతివ్యక్తినిగూడ శాసించుచున్నాఁడని తెలియునది.

కావున ఈలోకములకును, ఈదేహాదులకునుగూడ ఈశ్వరుఁడే స్వరూపమనియు, అవిద్యాకల్పితమగు భ్రాంతి చేత ఇవి యన్నియు అనీశ్వరరూపముగా (ఈశ్వరునికంటె వేరైన) నామరూపక్రియాత్మక లోకదేహాది రూపముగా గ్రహింపఁబడి యున్నవనియు, ఇదియంతయు ఈశ్వరుఁడేలేక ఈశ్వర స్వరూపమాత్రమగు ఆత్మయేఅనియు' అనుభవముచేత నెఱుంగుటయే ఆచ్ఛాదించుటయనియు తెలియునది.

ఇట్లు సర్వాత్మకుఁడగు ఈశ్వరుడు "నేనే" యని "నేను" కంటె భిన్నమగు ఆత్మను తెలిసికొనవలయునని ఛాందోగ్యోపనిషత్

ఈ భూమియందు అనగా లోకములన్నిటియందును చరా చరమును నశ్వరమును అగు ఏయేవస్తువుకలదో అవి అంతయును గూడ పరబ్రహ్మ స్వరూపమును మాయోపాధివలన ఈశనకర్తృత్వముగల ఈశ్వర స్వరూపమును, అగు పరమేశ్వరునిచేత ఆచ్ఛాదింపఁడగియున్నది. ఆపరమేశ్వరుఁడే నిజరూపముచేత సచ్చిదానందరూపమును, నిర్గుణమును, నిష్క్రియమును, అవిక్రియమును, భేదరహితమును, ఏకమునుఅగు పరమాత్మయై యున్నను, మాయోపాధియను స్వశక్తితోడి సంబంధమువలన సర్వేశ్వరుఁడై సర్వలోకములకును, సర్వ జంతువులకును, ఆత్మయై (స్వరూపమై) అనఁగా ఆజంతువుల యందుగల దేహేంద్రియ ప్రాణ మనోబుద్ధి అవిద్యలకుఘటాదులకు పృథివివలె స్వరూపమై యున్నను వాని లోపల వానికంటె భిన్నమై వానిని ప్రకాశింపఁజేయు నదియగు ప్రత్యగాత్మయై (దేహేంద్రియ ప్రాణమనోబుద్ధులకంటె వేరయి దానియందు వ్యాపించుచు) ఉండి శాసించుచున్నాఁడు. ఒకానొక చక్రవర్తివలె గాక ఈశ్వరుఁడు ఈ దేహేంద్రియ ప్రాణమనో బుద్ధులకు సాక్షియైయుండి ఈ జంతువులనన్నిటిని గూడ ప్రేరణ చేయుచున్నవాఁడువలె ఉండుటవలన ప్రతివ్యక్తినిగూడ శాసించు చున్నాఁడని తెలియునది.

కావున ఈలోకములకును, ఈదేహాదులకునుగూడ ఈశ్వరుఁడే స్వరూపమనియు, అవిద్యాకల్పితమగు భ్రాంతి చేత ఇవి యన్నియు అనీశ్వరరూపముగా (ఈశ్వరునికంటె వేరైన) నామ రూపక్రియాత్మక లోకదేహాది రూపముగా గ్రహింపఁబడి యున్నవనియు, ఇదియంతయు ఈశ్వరుఁడేలేక ఈశ్వర స్వరూపమాత్రమగు ఆత్మయేఅనియు' అనుభవముచేత నెఱుంగుటయే ఆచ్ఛాదించుటయనియు తెలియునది.

ఇట్లు సర్వాత్మకుఁడగు ఈశ్వరుడు "నేనే" యని "నేను" కంటె భిన్నమగు ఆత్మను తెలిసికొనవలయునని ఛాందోగ్యోపనిషత్

సగనుగా సమర్థించుటయే ఆచ్ఛాదించుట యను నర్థమును తె-
లియును. ఈ విధమగు ఆచ్ఛాదనముచేత కర్తృత్వభోక్తృత్వాది
లక్షణమును, నామరూప కర్మాఖ్యమును, ద్వైతరూపమును,
వికార జాత మంతయుఁగూడ (మాయామయమగు వ్యవహార-
మంతయుకూడ) పరమార్థసత్యమగు ఆత్మయేయను భావము-
త్యజింపఁబడును. ఇట్లు విడుచుటయే త్యాగము. "ఆత్యాగము-
ఆత్మను రక్షించుకొనుము" అని చెప్పఁబడినది. కావున ఏవంవిధ
ఈశ్వర భావ నాయుక్తునకు పుత్రాద్యేషణాత్రయ సన్యాసమున
అధికారముగాని కర్మలయందుఁగాదు. [ఇచటత్యాగశబ్దమునకు మాన-
సికమును శారీరకమును అగు సన్యాసమే అర్థమగును] త్యాగము-
చేత (అట్టి సన్యాసముచేత) నిష్క్రియమగు ఆత్మస్వరూపమునందు
ఉండుటకు అనుకూల్యము కలుగును. సర్వమును ఈశ్వరాత్మకమే
యను భావనచేనియెడల విడువఁబడిన పుత్రాదులుగాని మరణించిన
పుత్రాదులుగాని-ఆత్మసంబంధులు కాకుండుటవలన ఆత్మనురక్షింప-
జాలరు. కావున ఇట్లు భావనారూపమగు జగద్దృష్టి త్యాగముగల
జ్ఞాని, 'ధనేషణ-దారేషణ-పుత్రేషణ' అను ఈషణలను విడువవలయు-
నని చెప్పుటకు ధనవిషయమగు కాంక్షను విడువవలయునని-మాన-
సికమగు త్యాగము [సన్యాసము] ఉపదేశింపబడినది అట్టి సన్యాసికి
శరీరమునందు ధరించుట కుపయుక్తమగు కౌపీన ఆచ్ఛాదన భిక్షా-
ప్రవృత్తిమాత్రము సముచితమేయగును. అయినను వానికంటె
వ్యతిరిక్తములగు ద్రవ్యములను గూడ సంగ్రహించుటకు ఒకప్పుడు
రాగముకలుగవచ్చునని తన్నిరోధమునందు ప్రయత్నము చే-
దగునను అభిప్రాయమున "నీయొక్క ధనమునుగాని, ఇతరుని
యొక్క ధనమునుగాని కోరకుము" అని నియమము చెప్పఁబడి-
నది. ఈ లోకమునందున్న వస్తుజాతమంతయుఁగూడ పరమేశ్వరు-
నకు సంబంధించినదియే-అను భావనచేతగాని - పరమేశ్వర స్వరూ-
పమే-అను భావనచేతగాని సర్వమును త్యజించిన నీవు మిథ్యావిషయ-
మగు కోరికను కలిగియుండరాదు. అనునదియే అభిప్రాయము.

శాంకరభాష్యవ్యాఖ్యాతయగు ఆనందగిరి యిట్లు చెప్పుచున్నాడు. మీది మంత్రమునందలి ప్రథమ ద్వితీయ పాదములచేత శిష్యోపదేశము కావింపఁబడినది. తృతీయ పాదముచేత అపరిపక్వజ్ఞానుఁడగు ముముక్షువునకు సన్యాసవిధి చెప్పఁబడినది. చతుర్థపాదముచేత సన్యాసికి ఈషణాత్రయ త్యాగరూపమగు నియమవిధి చెప్పఁబడినది.

శ్రీ విద్యారణ్యభగవత్పాదులకు గురువులగు శ్రీ శంకరానంద సరస్వతీ భగవత్పాదులచే రచియింపఁబడిన "ఆత్మపురాణము"నందు మీదిమంత్రముయొక్క అర్థము క్రింది తీరున వివరింపఁబడినది. "చరాచరమగు నీ లోకమంతయుఁగూడ ఉపాదాన కారణమును, నిమిత్త కారణమును, గూడ తానే యగుచున్న ఈశ్వరునిచేత వాసితమై, వ్యాప్తమై, ఆచ్ఛాదితమై, యున్నది.

నామరూప కర్మాత్మకమగు ఈజగత్తు ఈశ్వరునిచేత ఎట్లు వ్యాపింపఁబడినదియు శ్రుతిచేత చెప్పఁబడుచున్నది.

(1) ఉపాదాన కారణమగు మట్టిచేత కుండ, బాన మొదలగు ఆకార వికారములు వ్యాపింపఁబడినట్లు ఈశ్వరునిచేత బ్రహ్మాండ మంతయు వ్యాపింపఁబడినది.

(2) నిమిత్త కారణమగు ప్రభువుచేత లోచన ద్వారమున రాజనగరము వ్యాపింపఁబడినట్లు చూచువాఁడగు ఈశ్వరునిచేత ప్రపంచమంతయు వ్యాపింపఁబడినది.

(3) వెలుపలనున్న వస్త్రముచేత మానవశరీరము వ్యాపింపఁబడినట్లు వెలుపలనున్న ఈశ్వరునిచేత బ్రహ్మాండమంతయు వ్యాపింపఁబడియున్నది.

(4) లోపలనున్న పరిమళయుక్తములగు పుష్పములచేత సుశీతలజలము వ్యాపింపఁబడినట్లు లోపలనున్న ఈశ్వరునిచేత బ్రహ్మాండమంతయు వ్యాపింపఁబడియున్నది.

(5) ప్రవృత్తిహేతువులగు వాసనలచేత ప్రాణులయొక్క సంకల్పాది రూపమగు మనస్సు వ్యాపింపఁబడినట్లు అంతర్యామి యగు ఈశ్వరునిచేత ప్రపంచమంతయు వ్యాపింపఁబడియున్నది.

ఆకాశమునందు భ్రాంతిచేత కనఁబడుచున్న గంధర్వ నగరాదికము ఆకాశస్వరూపముకంటె వేరుగాక ఆకాశమేయగునట్లు స్త్రీపుత్రధనాదిరూపమగు బ్రహ్మాండమంతయుఁగూడ పరమేశ్వర స్వరూపముకంటె వేరుకాకుండుట వలన పరమేశ్వర స్వరూప మాత్రమేయని తెలిసి వానియందేర్పడిన స్త్రీ పుత్రధనాది దృష్టిని త్యజించునది లేక ఇవి యంతయు ఈశ్వరునిదేయనియు, తనది కాదనియు, వాని నన్నిటిని త్యజించునది.

"ఆత్మపురాణ" కర్తయగు శ్రీ శంకరానంద భగవత్పాదునిచేతనే వ్యాఖ్యాతమగు ఈశావాస్య దీపిక ఇట్లు చెప్పుచున్నది — "జగత్తునంతను ఈశ్వర స్వరూపమాత్రముగా గ్రహించి ఈశ్వర తత్త్వ సాక్షాత్కార లక్షణమగు భోజనము నొనరింపుము."

శ్రీ మత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్యులును, శ్రీ మత్పరానంద తీర్థ శిష్యులును అగు అద్వైతానందకీర్తులు "అద్వైతానందలహరి" అను గ్రంథమున ఈ మంత్రము నిట్లు వ్యాఖ్యానించెను. శాస్త్రము తల్లివలె హితమునే శాసించును. వేద మాత పుట్టినది మొదలు అజ్ఞుఁడగు అవివేకి పురుషుని అనర్థహేతువగు స్వభావ ప్రవృత్తినుండి నివారించి పూర్వభాగమున ఆయావస్థలకును, ఆయా ఆశ్రమములకును, సముచితములగు కర్మలను విధించుచున్నది. వేదోక్తమగు సత్ కర్మాచరణముచేత చిత్తశుద్ధి కలుగును. అప్పుడీ వేదమాత చిత్తశుద్ధిగల పురుషునకు ఉపాసనలను (విద్యలను) విధించి, వానిచేత ఏకాగ్రతయు, దానిచేత వైరాగ్యమును, దానిచేత వానికి మోక్షము నందభిలాషయు, కలుగునపుడు వేదాంతములగు ఉపనిషత్తులచేత వానికి ఆత్మైకత్వజ్ఞానమును బోధించుటకు ప్రవర్తించును. కావున అట్టి యధికారికి ఇచ్చటను ఈశావాస్యోపనిషత్తు నందలి "ఈశావాస్యమ్" అనెడి మంత్రముచేత ఆత్మతత్త్వము నుపదేశించుచున్నది. ఈ లోకమునందు కనఁబడుచున్నదియు, మహదాది భూత భౌతికాత్మకమును, కార్యరూపమును అగు జగత్తు అంతయుఁగూడ 1) సచ్చిదానంద కూటస్థ రూపుడును, 2) విశ్వరూపుడును (విరాడ్రూపుఁడును) అగు పరమేశ్వరుఁడే యని చూడవలయును" అని.

దీనివలన పరమేశ్వరునకు (1) సచ్చిదానందైకరసమును, నిర్వికారమును అనంతమును అగు సత్యస్వరూపము (2) పురుషసూక్తమునందును, భగవద్గీతయందును చెప్పఁబడిన సహస్రశీర్షాది వివిధావయవ విభ్రాజితమును, దివ్యదృష్టిచేత చూడఁదగినదియు నగు విశ్వరూపము (3) అజ్ఞానులందరిచేతను ప్రత్యక్షముగా చూడఁబడుచున్నదియు, మాయా కల్పితమును అగు ప్రపంచరూపము, అను రూపత్రయమున్నదని తెలియునది. ప్రపంచరూపముకంటె జ్యోతిర్మయమగు విశ్వరూపము, సూక్ష్మమును, వ్యాపకమును, నిత్యమును, శ్రేష్ఠమును అగుచున్నదనియు, దానికంటె సచ్చిదానందరూపమగు బ్రహ్మస్వరూపము, సూక్ష్మమును, వ్యాపకమును, సత్యమును, శ్రేష్ఠమును, అగుచున్నదనియు తెలియునది.

విశిష్టాద్వైతపరములగు వేదాంతదేశికాదుల వ్యాఖ్యలయందు ఈ మంత్రార్థమిట్లు తెలుపఁబడినది.

"ఈశ్వరుఁడనగా విష్ణువు. ఆ యీశ్వరుని కంటె భిన్నమై చిద్రూపమగు జీవుఁడు అచిద్రూపమగు జడ పదార్థము అగు ప్రపంచమంతయు, సర్వ నియంతయు, పురుషోత్తముఁడును, విష్ణుస్వరూపుఁడును అగు ఈశ్వరునిచేతనే వ్యాప్తమైయున్నది. స్వరూపముచేతను, ధర్మముచేతను, మార్పునొందిన భోగ్యభోక్తృరూపమగు వస్తు జాతము పరమేశ్వరునిచేత వ్యాప్యమును, ధార్యమును అయి యుండుటవలన వాసుదేవ రూపముగాని వస్తువులేదు" అని ఇట్లు త్యజింపఁబడిన జగత్తుచేత దేహధారణ మాత్రోపయోగియగు భోగ్యపదార్థవర్గమననుభవింపుము. లేక క్రింద తెలుపఁబడిన త్రివిధమగు త్యాగముచేత పదార్థజాతముననుభవింపుము.

1) "ఇదినాపనికాదు" పరమేశ్వరుని పనియే" అని కర్మయందలి మమత్వమును విడుచుట కర్మవిషయమగు త్యాగము.

2) ఈకర్మయొక్క ఫలమునాదికాదు; పరమేశ్వరునిదియే, అని ఫలమును త్యజించుట ఫలవిషయమగు త్యాగము.

3) "ఈపని చేయువాడు పరమేశ్వరుడే కాని నేనుకాను" అని కర్తృత్వమును విడుచుట కర్తృత్వవిషయమగు త్యాగము.

ఇట్లు త్రివిధమగు త్యాగముచేతను భగవద్భోగమునందు అంతర్గమగు స్వభోగముగలవాఁడవై పదార్థములననుభవింపుము. బంధుమిత్రులయొక్కగాని, తదితరులయొక్కగాని, ధనమును కోరకుము. పరమేశ్వరేచ్ఛచేత లభించిన స్వవస్తువునే మీద చెప్పఁబడిన త్యాగముచేత భుజింపుము. ఇందు చెప్పబడిన ఈశ్వరుఁడు రుద్రుఁడుకాడు.

"ఏషసర్వభూతాంతరాత్మా అపహత పాప్మా, దివ్యో, దేవ ఏకో, నారాయణః" అని సర్వాంతర్యామిగా ప్రసిద్ధుఁడైన నారాయణుఁడే యగును.

శ్రీమదానందతీర్థవిరచితమగు ద్వైతమత భాష్యార్థ సంగ
హము ఇటున్నది అస్వతంత్రమగు ప్రపంచమంతయుగూడ ఆత్మ
యొక్క ప్రవృత్తికొఱకు ఈశ్వరునకు ఆవాసయోగ్యమగుచున్నది
కావున స్వతంత్రుఁడును, పరమకారణమును అగు ఈశ్వరునిచే
(విష్ణుచేత) త్యక్తమైనదియు; అనగా ఈయఁబడినదియు
యదృచ్ఛాలబ్ధమును, అగువిత్తముచేత భోగము నొనరింపుము
ఈశ్వరునికంటె ఇతరులను, అస్వతంత్రులును (పరాధీనులును
అగు రాజాదుల వలన ధనమును కోరకుము.

స్వాభిప్రాయము.

జగత్తు జీవుఁడు - ఈశ్వరుఁడు - అనువాని లక్షణములన
ఆస్తికమతములన్నియుఁగూడ నిరూపించుచున్నవి. వానియందు
భిన్నాభిప్రాయములు కాన్పించుచున్నవి. అయినను ఆయాసిద్ధాం
ములు—ఆయామత కర్తల జ్ఞాన పరిపాక భేదము ననుసరించి
ప్రవర్తిల్లుచున్నవి. ఈసిద్ధాంతముల నన్నిటిని ఆయాసాధనదశ
యందంగీకరించుచు, భేదరహితమగు అద్వితీయ తత్త్వస్వరూ
మును వివరించునవియగు యోగవాసిష్ఠాది ప్రాచీన గ్రంథము
లందు నిరూపింపఁబడినదియు, శ్రీ శంకర భగవత్పాదుల వారి చే
పునరుద్ధరించి సిద్ధాంతీకరింపఁబడినదియు, అగు అద్వైతమతము
జగత్ప్రశంసాపాత్రమును, సర్వోత్కృష్టమును నై వెలయుచున్నది
కాఁగా-అద్వైతము శంకర కల్పితము కాదు. అందలి అభిప్రాయము
ననుసరించి క్రింది విషయమును ప్రదర్శించుచున్నాను. అవ్యక్తమను
మాయతోఁగూడిన నిర్గుణపరబ్రహ్మమునకు ఈశ్వరుఁడను పేరు
గలిగెను. జగద్రూపమగు జడపదార్థమును, చేతనమని చెప్పఁబడు
చున్న జీవపదార్థమును గూడ నిజస్వరూపముచేత సచ్చిదానంద
అద్వితీయస్వరూపుఁడును-మాయోపాధిచేత ఈశ్వరస్వరూపుఁడును,
అగు పరమాత్మచేతనే వ్యాపింపఁబడియున్నవి. మాయోపాధికుఁడగు

ఈశ్వరునియందు జీవజగత్తులు కలిగినట్లున్నవి. నేను మనుష్యుఁడను యువకుఁడను-సుందరుఁడను-చక్రవర్తిని-భోగయుక్తుఁడను" అను నిట్టి తలంపులకు ఉపాధియే నేనను భ్రాంతియేకారణమై యున్నది. ఈశ్వరుఁడు నిజమాయాశక్తిచేత అవిద్యగాను, బుద్ధిగాను, మనస్సుగాను, ప్రాణముగాను, ఇంద్రియములుగాను, స్థూలదేహముగాను, తోచుచు-జీవులహృదయదేశములయందు ఈ దేహాదుల కంటె భిన్నమగు ప్రత్యగాత్మస్వరూపమున నిజరూపముతోఁగూడ వెలయుచున్నాఁడు. పరమార్థదృష్టియందు మాయారూపము-నిజరూపము అనుభేదములేక ఏకమే యగుచున్నాడు. బహుజన్మార్జితమగు పుణ్యపరిపాకముచేత చిత్తశుద్ధి కలిగి, దానివలన విషయములయందు దోషదృష్టి యేర్పడి, వానియందలి విరసన భావము వలన విరక్తికలిగినపుడు ముముక్షువగు జీవునకు గురుప్రసాదలబ్ధమగు పంచకోశ వివేకమువలన ప్రత్యగాత్మ స్వరూపసాక్షాత్కారముకలుగుచున్నవి. ఈశ్వరుఁడే ప్రత్యగాత్మ స్వరూపముచేత ప్రాణులహృదయదేశ మందుండుటవలనను ప్రత్యగాత్మ ఈశ్వరునికంటె వేఱుకాకుండుటవలనను ఆత్మదర్శనము ఈశ్వరదర్శనమే యగుచున్నది. ఎప్పుడుమనుష్యునకు అనాది అవిద్యాప్రాప్తమగు జీవత్వభ్రాంతి తొలఁగునో అపుడతఁడు ఆరూఢుఁడగును. అతనికి "ఇదియంతయుఁగూడ ఈశ్వర స్వరూపమాత్రమే" అను జ్ఞానముకలుగును. సాధనదశయందు అతఁడు కర్మను, కర్తృత్వమును, కర్మఫలమును, గూడ పరమేశ్వరునియందే సమర్పించును. "అవితవనిక"వని ఈకర్మాదులను 1 మనస్సుచేతగాని 2 మనశ్శరీరముల రెంటిచేతమగాని త్యజించును. కర్మలయందు ఆసక్తి విడిచి కర్మలనొనర్చువాఁడగు మొదటివాఁడు కర్మయోగిగాను, మనస్సుచేతనేగాక శరీరముచేతఁగూడ కర్మలను విడిచిన రెండవవాఁడు జ్ఞానయోగి (సన్యాసి) గాను చెప్పఁబడుచున్నాడు. ఆరూఢస్థితియందున్న జ్ఞాని జీవజగత్తులు మాయాకల్పితములగుట వలన వాని యందుఁగల నామరూపములు అనృతములు-అను

పారమార్థికదృష్టి నా(శయించి-వానిని తిరస్కరించి - పరమా చూచును, అట్టి జ్ఞానికి మాయారూపములందును, వానిలోపలను, వెలుపలను పరమాత్మ తానే యగుచున్నాడు. ఇట్లు సర్వమును బ్రహ్మముగా(జూచుటవలన జగద్దృష్టిని త్యజించిన సాధకు కూడ సత్యస్వరూపానుభూతినే పొందును. ఈసాధకునకు (ప్రార ధీనమగు దేహాత్మదృష్టినుద్దేశించి "ఎవ్వనిధనమును కోరకు"మను నియమవిధి చెప్ప(బడినది, ఈనియమము ఆరూఢునకు లేదు, ఆరూఢునకు దేహము నందాత్మదృష్టి కలుగదు. కావున వానికి నియమములేదు. ఈయంశ మంతయు ఈశావాస్యమ్ అను ఈ మంత్రమునందు సంగ్రహింప(బడినదని విజ్ఞులగు శ్రోతురుగా

[స్వాభిప్రాయము ననుసరించి నిరూపింప(బడిన-మతము లందలి భిన్నవిషయముల విమర్శ.]

జగత్తుకంటె జీవు(డును-జీవునికంటె-ఈశ్వరు(డును భిన్ను లై యున్నారు. జీవజగత్తుల యందీశ్వరు(డు అంతర్యామియై వ్యాపించి యుండుటవలన నవి ఈశావాస్యములగుచున్నవి. ఈ"జీవ జగత్తులసత్యములే" అనిద్వైతము చెప్పుచున్నది. వ్యావహారిక దృష్టియందు-జీవ-జగత్తులు సత్యమనియు దాని యందీశ్వరు(డు అంతర్యామియై వ్యాపించియున్నా(డనియు, అంగీకరించి, పార మార్థికదృష్టియందు జీవ-జగత్తులు మాయాకల్పితము లగుటవల నను వానికి బ్రహ్మసత్తకంటె భిన్నమగు సత్తలేకుండుటవలనను అవి బ్రహ్మమాత్రమే అని అద్వైతమునిరూపించుచున్నది.

"అవి బ్రహ్మ మాత్రమే" అనుట వలన జీవ-జగత్తుల యందగు నామరూపభేదమసత్యమని సిద్ధించుచున్నది.

శ్రీశంకర భగవత్పాదుల వారు స్వాత్మనిరూపణమునందిట్లు చెప్పియున్నారు.

"విశ్వమనునదియేది? దీనికి రూపమేది? ఇదియెట్లుకలిగినది? దీనికి కారణమేమి?" అని బుద్ధిమంతు(డేవా(డును చింతింప(దగదు. ఇది "మాయ" అనియే విచారించువది,

"కట్టచేత చేయఁబడిన ఏనుఁగునందు బాలునకు కట్ట కనఁ బడకున్నది. అది "కట్ట" యని తెలిసిన విమర్శకునకు ఏనుఁగు కనఁబడకున్నది".

"అజ్ఞునకు జగత్తునందు పరమాత్మ కనఁబడకున్నాఁడు విజ్ఞునకు పరమాత్మయందు జగత్తు కనఁబడకున్నది. కావున నిట్లు సర్వమును బ్రహ్మమాత్రముగాఁజూచుచు జగద్రూపమును త్యజించి యాత్మను పరిపాలించుకొనుము" అను నర్థమును గ్రహించునది.

మాయోపాధికుఁడగు నీశ్వరుఁడు బ్రహ్మ-విష్ణు-రుద్ర (మ హే శ్వ ర) నామములచేత సగుణ సాకార స్వరూపుఁడై యున్నాఁడు.

కావున వ్యావహారిక దృష్టిచేత విచారించు నెడల ఈ త్రిమూర్తులు ముగ్గురును గూడ "ఈశావాస్యమ్" అని ఇందుచెప్పఁబడిన ఈశ్వరునికంటె భిన్నులేయగుదురు. ఏకోరుద్రః" ఇత్యాది శ్రుతులయందును "దివ్యోదేవ ఏకోనారాయణః" ఇత్యాది శ్రుతుల యందును వినఁబడిన రుద్ర-నారాయణాది శబ్దములు-మీది మంత్రమున చెప్పఁబడిన పరమాత్మయగు ఈశ్వరునే తెలుపును కాని వీరిని తెలుపవు. పరమార్థ దృష్టిచేత వీరుగూడ బ్రహ్మమే యగుచున్నారు. "మీది మంత్రమునఁజెప్పబడిన ఈశ్వరుఁడు-రుద్రుఁడు కాఁడు. నారాయణుఁడే యగును." అని చెప్పుటకుఁగాని "మీది మంత్రమున జెప్పఁబడిన ఈశ్వరుఁడు నారాయణుఁడుకాడు; ఈశ్వరుఁడను ప్రసిద్ధనామముగల రుద్రుఁడేయగును." అని చెప్పుటకుఁ గాని కారణము స్వమతాభినివేశమేయగును. శివుఁడును విష్ణువును భిన్నులు కారు.

"శివాయ విష్ణురూపాయ
శివ రూపాయ విష్ణవే"

ఇత్యాదులిందులకు ప్రమాణములై యున్నవి.

పురాణాదులయందు ప్రసిద్ధినొందిన బ్రహ్మ-విష్ణు-మహేశ్వరులుకూడ ఉపాధిభేదము చేతనే భిన్నులగుచున్నారు. కాని ఔపాధిక దృష్టిత్యాగముచేత వారికిఁగూడ ఏకత్వమే సిద్ధించునని విజ్ఞులు గుర్తింతురుగాత!

ఇట్లు (1) జగద్రూపము (2) జీవరూపము (3) బ్రహ్మాది దేవతారూపము (4) విశ్వరూపము అనుసర్వమును గూడ నిర్గుమును, సచ్చిదానందమును అగు ఈశ్వరుని చేతనే ఆచ్ఛాదింపఁదగియున్నది. అనగా ఈశ్వరస్వరూప మాత్రమని చూడఁదగియున్నది. కావుననే "ఈశావాస్యమిదంసర్వమ్" అని చెప్పఁబడినది.

(శ్రీ శాంకర భాష్యావతారిక)

ఆత్మజ్ఞానముగలవాఁడు పుత్రాదీషణాత్రయమును నసించి-ఆ యాత్మజ్ఞాన నిష్ఠచేత-జనన-రోగ-జరా-మరణరూపమగు సంసార ప్రవాహమునుండి ఆత్మను (తనను) రక్షించుకొనఁదగునను వేదార్థము ప్రథమ మంత్రమునందిట్లు నిరూపించి-

ఆత్మనెఱుఁగనివాఁడు-స్వాత్మగ్రహణమునందు శక్తుఁడు కానేరఁడు. కావున విప్పుడాయజ్ఞునికొఱకు క్రింది మంత్రముచేత నీయంశముపదేశింపఁబడుచున్నది.

కుర్వన్నేవేహ కర్మాణి
జిజీవిషేచ్ఛతగ్ం సమాః
ఏవంత్వయినాఽన్యథేతోఽస్తి
నకర్మ లిప్యతేనరే॥

కర్మలనొనర్చుచునె యీజగమ్మునందు
బ్రతుకఁగోరుము శతవత్సరములు వత్స!
మానవుఁడవైన నీకిట్లుమనుటకంటె
పంథ మఱిలేదు దీనపాపంబురాదు.

పద :— కుర్వన్-ఏవ-ఇహ-కర్మాణి-జిజీవిషేత్-శతగ్ం-సమాః - ఏవమ్ - త్వయి-న-అన్యథా- ఇతః-అస్తి-న-కర్మ-లిప్యతే-నరే॥.

ప్రతిపదార్థము :— ఇహ = ఇక్కడ-కర్మాణి = అగ్నిహోత్రాదులగు కర్మలను-కుర్వన్+ఏవ=కుర్వన్నేవ=చేయుచునే శతంసమాః=నూరు సంవత్సరములను-జిజీవిషేత్=జీవింపఁగోరవలయును-ఏవమ్=ఈప్రకారముగా జీవింపఁగోరుచున్న-నరే=మనుష్యుడనను అభిమానముఁగల త్వయి=నీవిషయమున-ఇతః=ఈయగ్నిహోత్రాది కర్మలనొనర్చువిధికంటె-అన్యథా=మఱియొక విధము నాస్తి=లేదు (దీనిచేత) కర్మ=అశుభకర్మ-నలిప్యతే=(నిన్ను) బంధించునదికాదు. (ఇందు "శతమ్" అను పదమునకు నూటయిరువది వత్సరములు. అని యొక వ్యాఖ్యయందున్నట్లు-శ్రీగాంధి మహాత్ముఁడు ప్రవచించియుండెను).

(శాంకర భాష్యార్థము)

(అజ్ఞుఁడవగు గృహస్థుఁడా!) అగ్నిహోత్రము మున్నగు కర్మలను చేయుచునే పురుషాయువుగా నిరూపింపఁబడిన నూరు

వత్సరములును గూడ జీవింపఁగోరుము. మనుష్యమాత్రుఁడవను అభిమానము గలవాఁడవును, జీవితేచ్ఛగల వాఁడవును అగు నీకు శాస్త్రోక్త కర్మ నిర్వహణముకంటె భిన్నమగు (వేరొక) మార్గము లేదు. ఇట్లు చేయుటవలన నీకు పాపముకలుగదు.

ప్రశ్న :— పూర్వోక్తమగు ప్రథమమంత్రముచేత సన్యాసికి జ్ఞాననిష్ఠయు—ద్వితీయ మంత్రముచేత :— జ్ఞాన నిష్ఠయందు శక్తి లేనివానికి కర్మనిష్ఠయు చెప్పఁబడినవను సంశయముమీఁది మంత్రములవలన తెలియఁబడునా ?

ఉత్తరము :— జ్ఞానమునకును,-కర్మకునుగల విరోధము పర్వతమువలె చలింపదను సంశయము, పూర్వోక్తమగు సవతారి యందు తెలుపఁబడినది. దానిని విస్మరించితివా ?

మీఁది మంత్రములయందుఁగూడ "తేనత్యక్తేనభుఞ్జీథాః మాగృధః కస్యస్విద్ ధనమ్".

"జగద్ దృష్టిని త్యజించి ఆత్మను రంక్షించుకొనుము. ఎవ్వని ధనమును (నీధనమును, పరధనమును) గూడ కోరకుము".

"కుర్వన్నేవజిజీవిషేత్" "కర్మచేయుచునే జీవింపఁగోరవలయును." అనువాక్యములచేత జ్ఞానమునకును; కర్మకునుగల విరోధము స్ఫుటీకరింపఁబడినదిగదా ?

"ఈశావాస్యమ్" అను నిందలి ప్రథమ మంత్రమేగాక "నజీవితే, మరణే, వాగృధింకుర్వీత, అరణ్యమియాత్, తతో నపునరియాత్". బ్రతుకునందుఁగాని; మృతియందుఁగాని కోరిక వలదు, అరణ్యమునకుపొమ్ము. అక్కడనుండి తిరుగరాకుము", ఇత్యాది శ్రుతిసమూహముగూడ-జిజీవిషాదులు (కోరికలు)లేనివానికి సన్యాసమునే శాసించుచున్నదిగదా ?

ఆనందగిరి కృతమగు శాంకర భాష్యటీకయందు మీఁది యభిప్రాయమిట్లు వివరింపఁబడినది.

ప్రశ్న :— ప్రథమ మంత్రముచేత—ఎవనికి జ్ఞానముపదేశింపఁబడినదో, వానికే ద్వితీయమంత్రముచేత కర్మవిధింపఁబడినది. కావున నీమంత్రములు రెండింటికిని జ్ఞానకర్మసముచ్చయము నొనర్చుటయందే తాత్పర్యము. కావున ఒకే యధికారి క్రమముగా వాని నాచరింపవచ్చును. కావున కర్మ-జ్ఞానములేక కర్తృక ములు కాఁగూడదా ?

ఉ :— కర్మస్వరూపమును, జ్ఞానస్వరూపమును భిన్నములైయున్నవి. కావున వానియధికారులుగూడ భిన్నులేయగుదురు. కావున కర్మజ్ఞానములేక కర్తృక ములు కాఁగూడదు.

ప్రశ్న :— జ్ఞానమును, కర్మమునుగూడ వేదమునందు విహితములై (విధింపఁబడినవై) యున్నవి. కావున నీరెండును గూడ సమానమగు బుద్ధిగలవే యగును. కావున వానికెట్లు విరోధము కలుగును.

ఉ :— ఇట్లనినయెడల - ఋతుకాలగమనమును-త్రిదండి ధర్మమును-గూడ వేదవిహితములగుటవలన విరోధము లేనివిగా వలసివచ్చును.

ప్రశ్న :— ఇవి వేదవిహితములే అయినను-భిన్నాధికారులకు విధింపఁబడినవిగదా ?

ఉ :— అట్లే-కర్మ-జ్ఞానములుగూడ ఒకే యధికారికి విధింపఁబడినవి కానేరవు.

"ఋతుకాలగామియగు పురుషుఁడు త్రిదండి (సన్యాసి) కాఁగూడదు" అను నిషేధముండుటవలన ఋతుగమన - త్రిదండి ధర్మములకు సముచ్చయము (కలయిక) కలుగదు. ఇట్లే "కర్మచేతఁగాని; సంతానముచేతఁగాని; ధనముచేతఁగాని అమృతత్వము (మోక్షము) కలుగదనియు, జ్ఞానదాయకములుగాని అనేకములగు శబ్దములను ధ్యానింపకు" మనియు నిషేధముండుటవలన . కర్మ-జ్ఞానములకు సముచ్చయము కలుగదు.

ప్రశ్న :— కేవలమగు (వేదోక్తముకాని) కర్మకును, జ్ఞానమునకును, మాత్రమే సముచ్చయము వేదమునందు నిషేధింపఁబడినది. కావున వేదోక్తమగు కర్మకును-జ్ఞానమునకును సముచ్చయము ఏల తగదు ?

ఉ :— 'నకర్మణా' అను మంత్రమునందుఁజెప్పఁబడిన నిషేధము కేవలకర్మవిషయమే కాని వైదిక కర్మవిషయము కాదనుటకు ప్రమాణము కానుపింపదు. కేవలకర్మయు వైదికకర్మయుఁగూడ కర్మయే యగును. కావున జ్ఞాన-కర్మలకు సముచ్చయము సముచితము కానేరదు.

నేనుకర్తను-అను అధ్యాసమునకు (భ్రాంతికి) ఆశ్రయమైన కర్మ-ఆ(తాను) శుద్ధుఁడు అకర్త అను జ్ఞానముచేత బాధింపఁబడును. అని శాంకర భాష్య తరంగిణియందలి సంబంధ గ్రంథమునఁజెప్పఁబడిన యంశమును స్మరించుచు ఆయంశము నెఱింగిన యెడల-కర్తను-అను భ్రాంతితోఁగూడిన కర్మయు, ఆ శుద్ధుఁడు, అకర్త అను జ్ఞానముతోఁగూడిన జ్ఞానమును, గూడ ఒకే అధికారియందు సంభవించునవి కావనియు, కనుకనే కర్మ-జ్ఞానసముచ్చయము వేద విహితము కాదనియు నీకు స్పష్టపడఁగలదు.

ఇందలి ద్వితీయ మంత్రముచేత-జీవితేచ్ఛగలరాగికి-కర్మయు; ప్రథమ మంత్రముచేత "సర్వమునుగూడ నీశ్వరుఁడే" అను విజ్ఞానముగల జ్ఞానికి-త్యాగమును, విధింపఁబడుటవలన కర్మాధికారియు, జ్ఞానాధికారియు భిన్నులనుట స్పష్టమగుచున్నది. మఱియు ధనసంపన్నునకే కర్మమునందధికారము చెప్పఁబడినది. ప్రథమ మంత్రమునఁజెప్పఁబడిన అధికారికి ధనాకాంక్ష నిషేధింపఁబడినది. కావున కర్మ-జ్ఞానాధికారులు భిన్నులే యగుదురు.

"నజీవితే, మరణే, వా, స్పృహాంకుర్వీతారణ్యమియాత్" అని జిజీవిషలేవాఁడు స్త్రీ జన సంకీర్ణము కాని యాశ్రమమునకేగ వలయుననియు, కర్మయందశ్రద్ధచేత-తిరుగరాఁగూడదనియు, తెలుపుచున్న యింకొక శ్రుతి కూడ, జ్ఞానాధికారి కర్మాధికారికంటె భిన్నుఁడని తెలుపుచున్నది.

శాంకర భాష్యము:—

ఈ యుపనిషత్తునందేముందు "ఏకత్వము నెఱిఁగినవానికి శోకమోహములు కలుగ"వని జ్ఞానమునకు ఫలము చెప్పఁబడును. కర్మాధికారికి దేశాంతర ప్రాప్తి వంటిదగు స్వర్గాదిప్రాప్తియు. ఉపాసనాధికారికి హిరణ్యగర్భాది లోకప్రాప్తియు. కలుగునని చెప్పఁబడును. కావున కర్మ-ఉపాసనా-జ్ఞానములకు-ఫలమువలనఁగూడ భేదముగలదని తెలియుచున్నది. సృష్టికాలమున మొదట ప్రాణులు సృజింపఁబడిరి. వారిననుసరించి రెండుమార్గములు బయలు వెడలినవి. అందు మొదట కర్మ (ప్రవృత్తి) మార్గముకలిగినది. తరువాత జ్ఞాన (నివృత్తి) మార్గము కలిగినది. ఈనివృత్తి మార్గమునందే ఏషణాత్రయత్యాగము చెప్పఁబడినది. నివృత్తి మార్గమననుసరించినవారు సన్యాసులు. ఈమార్గములందు సన్యాసమే శ్రేష్ఠము.

అను నారాయణోపనిషద్ వాక్యము కర్మ-జ్ఞానములు-భిన్నము లనుటకు ప్రమాణమగుచున్నది. వీనియందు రెండవదగు సన్న్యాసమే శ్రేష్ఠమను నంశము. "న్యాసఏవాత్యరేచయత్"—అను తైత్తిరీయశ్రుతిచేఁగూడ స్ఫుటీకరింపఁబడినది.

వేదాచార్యుఁడును భగవంతుఁడును అగు వ్యాసుఁడుకూడ చక్కఁగా విచారించి, నిశ్చయించి "ద్వావిమావథ పన్థానౌ యత్ర వేదాః ప్రతిష్ఠితాః। ప్రవృత్తిలక్షణోధర్మో నివృత్తిశ్చవిభావితః".

"వేదప్రతిపాదితములగు మార్గములు రెండున్నవి. అందు ధర్మము-ప్రవృత్తిమార్గము-జ్ఞానము-నివృత్తిమార్గము" అని ప్రవృత్తి (కర్మ) నివృత్తి (జ్ఞానము) అనువానికిఁగల భిన్నత్వమును స్వపుత్రునికి బోధించెను.

కర్మ-జ్ఞానములకుఁగల యీవిభాగమును తిరుగ ముందుఁగూడ ప్రదర్శింతుము.

ఈశావాస్య రహస్యము "ఇట్లు" చెప్పుచున్నది.

"ఈశ్వరార్పణబుద్ధిచేత నొనర్పఁబడిన లౌకికవైదిక కర్మల వలన కర్మబంధము కలుగదు".

ఉవటాచార్యకృతమగు ఈశావాస్యభాష్యమిట్లనుచున్నది.

"ఈశావాస్య మంత్రజ్ఞానముచేత నిస్పృహుఁడగు యోగి కూడ ముక్తికి హేతువులగు కర్మముల నొనర్చుచునే జీవింప వలయును. ముక్తినిచ్చుటవలన కర్మకుగల శక్తి క్షీణించును. కావున ముక్తికొఱకు గావింపఁబడిన కర్మ-బంధించునది కానేరదు. ఎంత కాలము-ఇచ్ఛప్రవర్తించునో అంతవఱకును కర్మ యందధికార ముండును."

ఈశావాస్య దీపిక "ఇట్లు" చెప్పుచున్నది.

మోక్షమునందిచ్ఛలేనివానికి త్యాగమునందధికారములేదు. కావున దయాకలితయగు మాతవలె శ్రుతి-వాని నీమంత్రముచేత బోధించుచున్నది.

సన్న్యాసమునందు అనధికారివగు నీవు స్వవర్ణాశ్రమోచితమగు కర్మాదికమును త్యజింపకుము. అట్లుకర్మను త్యజించినయెడల నీకు పాపము నశింపకుండుటయేగాక మోక్షముగూడ లభింపదు.

ఈశావాస్య రహస్య వివృతి ఇట్లు చెప్పుచున్నది.

చిత్తము శుద్ధముకానియెడల ఏషణాత్రయమును త్యజించుటకు వీలుకలుగదు. కావున చిత్తశుద్ధి కొఱకు ఫలాకాంక్షనువిడిచి, విధ్యుక్తములగు కర్మలను చేయవలయును. కోరికలేకుండ చేయఁబడిన కర్మవలన-కర్మఫలముతోడి సంబంధము కలుగదు. దాని వలన చిత్తశుద్ధి కలుగును.

ఆనందభట్టోపాధ్యాయ కృతమగు ఈశావాస్యభాష్య మిట్లు చెప్పుచున్నది.

"సాంఖ్యులకు (సన్న్యాసులకు) జ్ఞానయోగము-కర్మలకు కర్మయోగము-అను రెండునిష్ఠలను నేను పూర్వముచెప్పియున్నాను" అని శ్రీకృష్ణభగవానుఁడర్జునునకు చెప్పెను. కావున కర్మాధికారి-జ్ఞానాధికారులు, భిన్నులేయగుదురు. (అనంతాచార్య కృతమగు ఈశావాస్యభాష్యమిట్లుచెప్పుచున్నది.) బ్రహ్మార్పణబుద్ధిచేత నొనర్పఁబడిన కర్మచేత చిత్తశుద్ధి కలిగిన వానికే ముక్తి కలుగును, ఆకర్మ తనను బంధింపదు. ఆకర్మయే ముక్తికి హేతువగు చిత్తశుద్ధిని కలిగించును. అంతటితో నీకర్మకుఁగల శక్తి క్షీణించును.

అద్వైతానందలహరి-ఇట్లు నిరూపించుచున్నది.

ఈశావాస్యమను మంత్రమునందుపదేశింపఁబడిన సర్వ త్యాగము-మనస్సుచేత కావింపఁబడిన దృష్టిమాత్రమే, కాని క్రియా రూపముకాదు. అనగా ప్రపంచమునందున్న వస్తువులనన్నిటిని గూడ మానసికమగు పరమార్థ జ్ఞానముచేత పరమాత్మ మాత్రి

ముగాఁజూచుటయే సర్వత్యాగము గాని శరీరముచేత నావస్తువులను విడిచిపెట్టుట సర్వత్యాగముకాదు. కర్మను త్యజించినయెడల దేహయాత్రియుఁకూడ సిద్ధించునవికావు. అట్లు త్యజించుట శక్యముగూడ కానేరదు. కావున భావనారూపమగు త్యాగమే సర్వత్యాగమని గ్రహింపవలెను.

శ్లో॥ "అపిపుష్పావదళనాదపి నేత్రనిమీలనాత్
సర్వత్యాగ విలానేన సులభస్తత్త్వ నిశ్చయః॥"

"మనస్సుచేత సర్వమునుగూడ త్యజించుట వలన పూవును త్రెంచుట కంటెను కన్నుమూయుట కంటెను గూడ తత్త్వనిశ్చయము అనగా ఆత్మసాక్షాత్కారము, మిక్కిలి సులభమైయుండును.

"మనసైవేదమాప్తవ్యం, నేహనానాఽస్తికిఞ్చన" తః యాత్మమనస్సుచేతనే పొందఁదగినది. పరమాత్మయందు "భేదరూపమగు జగత్తు కొంచెమైననులేదు."

ఇత్యాది శ్రుతులచేత మానసికమగు జగద్దృష్టి త్యాగమే తెలుపఁబడినది. కాని కాయికమగు క్రియాత్యాగము తెలుపఁబడుట లేదు. కావున దేహయాత్రయు, విహిత కర్మపాలనమును గూడ మానసికమగు సర్వత్యాగము గలవానికి జ్ఞానసిద్ధికలుగుటకు పూర్వముకంటె అధికముగనే సిద్ధించును.

కావున ప్రథమమంత్రముచేత మానసికమగు సర్వత్యాగము గలవానికే-ఈ ద్వితీయమంత్రము-కర్మనువిధించుచున్నదని చెప్పవచ్చును. ఆత్మజ్ఞుఁడు-కర్మనొనర్చినను, కర్మనొనర్పకున్ననుగూడ నతనికెట్టి ప్రయోజనమునులేదు. అయినను లోకసంగ్రహము కొఱకును, శిష్టులచేత నిందింపఁబడకుండుటకును కర్మనొనర్చుచునే జీవింపఁగోరుట-యుక్తమేయగును. ఆత్మజ్ఞుఁడగు మనుష్యుని కర్మబంధించునదికానేరదు "ఈపనికి నేను కర్తనుగాను, ఈ కర్మఫలమునాదికాదు," అను జ్ఞానముచేత కర్తృత్వము, ఫలసంబంధము,

నివర్తించుటవలన జ్ఞానికి కర్మబంధముకలుగనేరదు, "కర్మణ్య యః పశ్యేత్" అను గీతా శ్లోకమునందు చెప్పఁబడిన చంద అతఁడు కర్మయందకర్మను, అకర్మయందు కర్మను జూచువాఁడ వలన నతఁడే మనుష్యులలోపల బుద్ధిమంతుఁడును, యుక్తుఁడు సర్వకర్మకర్తయు నగుచుండును. అనియు, "యోగః కర్మసు కౌశలమ్" "కర్మములయందలి కౌశలమే అనగా, ఫలాసక్తినివిడి కర్మలనొనర్పుటయే యోగము" అనియు, భగవంతుఁడర్జు కొనర్చిన యుపదేశము నిచటననుసంధించునది.

ప్రశ్న :— అయ్యా! మీరీ మంత్రమును చిత్రము వ్యాఖ్యానించుచున్నారు. భగవంతుఁడును, భాష్యకర్తయును, శంకరుఁడు ప్రథమమంత్రమును సన్యాసివిషయముగను, ద్వితీ మంత్రమును అజ్ఞానివిషయముగను, ఏలవ్యాఖ్యానించెనో తెలి గోరెదను. సన్యాసికి కర్మ ఉచితమా?

ఉ :— "కర్మల నొనర్చుచునే జీవింపఁగోర వలయును" "అను నీద్వితీయ మంత్రము నే ప్రమాణీకరించుచు కొందఱు "యా వజ్జీవమును కర్మనే చేయవలయు ననియు, "సన్యాస మేకూడ"దనియు నాక్షేపించిరి, మఱియు జ్ఞానకర్మలకు సముచ్చయమే కాని విభాగము నంగీకరింపక - సన్యాసము నంగీకరింపరయిరి. వారి వాదములను నిరసించి, శ్రుతి-స్మృతి-విహితమగు సన్యాసమును పునరుద్ధరించు టకు శ్రీ శంకర భగవత్పాదులిట్లు వ్యాఖ్యానింప వలసివచ్చినది. 1 కేవలగృహస్థ ధర్మమునకును 2 సన్యాసమునకును 3 త్యాగము నకును గొప్ప భేదముకలదు.

1 గార్హస్థ్యము - అగ్నిహోత్రాదికర్మరూపము - ఫలాసక్తి యుక్తము. 2 సన్యాసము - శిఖాయజ్ఞోపవీతాది త్యాగక్రియారూపము, ఈసన్యాసము - బ్రహ్మచర్యము, గార్హస్థ్యము, వానప్రస్థము, అను నాశ్రమములు మూడింటికంటెను ఉత్తమమయినది, సన్యాసికి అగ్నిహోత్రాది కర్మలేకున్నను నివృత్తిరూపమగు కొంత కర్మ యున్నది.

దండధారణము, తర్పణము, అయుతప్రణవజపము, (పది వేల ఓంకారములను జరిపించుట) మొదలగునదియు - శ్రవణ-మనన-ధ్యానరూపమయినదియు, అగుకర్మ-సన్యాసమునందుఁగూడ విహితమేగదా! ఈసన్యాసముగూడ ద్వివిధముగా నున్నది.

1 వివిదిషాసన్యాసము 2 విద్వత్ సన్యాసము అని. వివిదిష-అనగా తెలిసికొనవలయునను కోరిక. వివిదిషా సన్యాసికి-కర్మ త్యాగమును, వేదాంతశ్రవణమును విధింపఁబడినవి.

అతనికి బ్రహ్మలోకప్రాప్తి కలుగును. సామాన్యముగా జీవన్ముక్తి కలుగదు.

విద్వత్సన్యాసము :— పూర్ణజ్ఞానముచేత సహజమై లభించునది. అదివిధింపఁబడునదికాదు. విద్వత్సన్యాసులు-శాస్త్రవిధులకు వశ్యులుకారు. వారికి జీవన్ముక్తి కలుగును.

యాజ్ఞవల్క్యాదులు జీవన్ముక్తులు.

సర్వత్యాగము :— ప్రపంచగతమగు నామరూప క్రియా దృష్టిని త్యజించి, వానియందు బ్రహ్మమాత్రమగు దృష్టినిగ్రహించుట. ఇదియే ఈశావాస్యమను ప్రథమ మంత్రముచేత నుపదేశింపఁబడినది.

జనకుఁడు-వైవస్వతుడు-ఇక్ష్వాకుఁడు-రైక్వుఁడు మొదలగువారు రాజ్యాధిపతులైన గృహస్థులైననుగూడ సర్వత్యాగముగల పరతత్త్వదర్శులై యుండిరి. మిథిల-దహింపఁబడుచున్నదనిభటులు విన్నవింపగా, "నాకు సంబంధించిన దేదియు దహింపఁబడలేదు గదా!" అని జనకుఁడు చెప్పెనుగదా!-ఇదియే త్యాగము.

ఇట్టి సర్వత్యాగులకు-ఆశ్రమచతుష్టయాభిమాన ముండదు. శ్రీ శంకర భగవత్పాదులు-"నవర్ణా, నవర్ణా శ్రమాచార ధర్మా, నమేధారణా, ధ్యానయోగాదయోఽపి" నాకు వర్ణములులేవు. వర్ణాశ్రమాచారధర్మములులేవు. ధారణా-ధ్యాన-సమాధులు గూడలేవు. అని సర్వత్యాగమును కీర్తించియున్నారు.

అహో! సాక్షాజ్జీవన్ముక్తిరూపమగు సర్వత్యాగవైభవమాశ్చర్యకరముగదా!

ఈమంత్రార్థమంతయు-ఆత్మపురాణమున శ్లోకరూపమున నిట్లు వివరింపఁబడినది :— ఉపాసనచేత లభింపఁదగిన సగుణ బ్రహ్మ విజ్ఞానమునందుఁగాని, జ్ఞానముచేత లభింపఁదగిన నిర్గుణ బ్రహ్మ విజ్ఞానమునందుఁగాని, మీకధికారము (అర్హత) లేనియెడల "కర్మఫలభూతములగు లోకములు, స్త్రీలు, ధనాదికము మొదలగు ఫలములు ఈశ్వరునివేగాని నావికా"వని ఫలాపేక్షను విడిచి ఆశ్రమోచితమగు కర్మను యావజ్జీవమును గూడ మనోవాక్ కాయకర్మలచేత నొనరింపుఁడు.

ఇట్లు నిష్కామకర్మనాచరించుటవలన-ఈజన్మమునందుఁగాని తరువాతి జన్మమునందుఁగాని, మీపాపములునశించుటవలన మీకుచిత్తశుద్ధికలుగును. అప్పుడు మీరు బ్రహ్మ జ్ఞానద్వారమున దుఃఖములేనివారలు కాఁగలుగుదురు. కోరికలేకుండ, విధింపఁబడిన కర్మనొనరించు కర్మయోగులకు-పాపనాశము, చిత్తశుద్ధి, బ్రహ్మ జ్ఞానము, శోకనివృత్తి, అను ఫలములు క్రమముగా లభింపఁగలవు.

స్వర్గాదిప్రాప్తికి మూఁడుమార్గములున్నవి.

ఇష్టాపూర్తాది కర్మలనొనర్చు వారికి పితృయాణమను, ధూమాదిమార్గమును, సగుణ బ్రహ్మము నుపాసించువారికి దేవయానమార్గమను అర్చిరాది మార్గమును, శుద్ధచిత్తులగు విరక్తులకు (ఆత్మనిష్ఠులకు) బ్రహ్మజ్ఞానమను మార్గమును గలవు. ఇంతకంటె సుఖప్రదములగు మార్గములు మఱిలేవు. ఈ మూఁడు మార్గములను పొందఁజాలనివారికి, దుష్కర్మబంధమును దాసివలన నధిక దుఃఖాను భవమును కలుగక మానవు.

ఈ మార్గములయందుఁగూడ బ్రహ్మజ్ఞానము శ్రేష్ఠము. బ్రహ్మ జ్ఞానులకు సంపూర్ణ దుఃఖనివృత్తికలుగును. ధూమాదిమార్గగాములకును, అర్చిరాది మార్గగాములకునుగూడ, సంపూర్ణమగు దుఃఖముయొక్క నివృత్తికలుగదు.

విశిష్టాద్వైతపరమగు వేదాంతదేశికాదులభాష్యము నందీ మంత్రము ఇట్లు వ్యాఖ్యానింపఁబడినది,

ఇట్లు విరక్తుఁడగు విద్వాంసునకు 1 ఫలసంగము 2 కర్మయందలి మమత 3 కర్తృత్వాదికము, మొదలగు వానియొక్క త్యాగముతోఁగూడిన నిత్యనైమిత్తిక రూపమగు కర్మను-ప్రథమ మంత్రోక్తమగు జ్ఞానమునకు అంగముగా, యావజ్జీవితమును చేయవలయునని ద్వితీయ మంత్రము విధించుచున్నది.

విద్వాంసుఁడగు నరుఁడుకూడ నిత్యనైమిత్తికములగు కర్మలను చేయుచునే జీవింపఁగోరవలయును. విద్యపరిపూర్ణమగు నంతవఱకును దేహమును ధరించియుండుట విద్వాంసునకుఁగూడ యావశ్యకమేయగును.

కావున విద్వాంసునకుఁగూడ జీవితేచ్ఛ - విరుద్ధముకాదు' కావున జీవితేచ్ఛయున్నంత మాత్రమున ఈద్వితీయమంత్రము- "అజ్ఞానికొఱకు కర్మను బోధించు"నని తెలుపునదియగు శాంకర భాష్యము యుక్తము కానేరదు.

"నరమత ఇతినరః" అనువ్యుత్పత్తిచేత విద్యావిరుద్ధములగు కర్మఫలములయందు రమింపనివాఁడు(ఆసక్తిలేనివాఁడు)నరుఁడని చెప్పఁబడును

ఇట్లు బ్రహ్మవేత్తయగు నరునికి-విద్యాంగముగా. అనఁగా, జ్ఞానమున కంగముగా విధింపఁబడిన కర్మయోగము-స్వర్గాదిహేతు వగు బంధమును కలిగింపకుండుటయేగాక, జ్ఞానయోగ ద్వారమునఁ గాని, సాక్షాత్తుగాఁగాని మొదట పరిశుద్ధ జీవాత్మవిషయకమగు యోగమును పుట్టించి పిదప భక్తియోగమున కంగభూతమగు ప్రత్యగాత్మసాక్షాత్కారమునే కలిగించునని తెలియునది.

ఈమంత్రార్థము బ్రహ్మవేత్తకు సంబంధించినదికాదనియు, జ్ఞానాగ్నిచేత కర్మాధికారమును దహించిన బ్రహ్మవిదుఁడు విధి నిషేధములకు వశ్యుఁడుకాఁడనియు, తెలుపునదియగు శాంకర భాష్యము ప్రకరణ విరుద్ధమగుటయేగాక "విద్యాంచా విద్యాంచ" అని ఈయుపనిషత్తునందే ముందు చెప్పబడునదియగు వేతొక విధికిఁగూడ విరుద్ధమగుట వలన వేదవిత్సమ్మతము కానేరదు,

ద్వైత భాష్యమిట్లు చెప్పుచున్నది.

పూర్వమంత్రోక్తమగు జ్ఞానము నర్జించు నరునకు కర్మా ష్ఠానముగూడ నావశ్యకమని "కుర్వన్నేవ" అను 2వమంత్రము చెప్పుచున్నది.

ఈమానుషాది జన్మమునందు జీవింపఁగోరినయెడల మరణ పర్యంతమునుగూడ భగవత్పూజాత్మకములును, ఫలసంకల్ప రహితములును, ఆశ్రమోచితములును, అగుకర్మలను చేయుచునే యుండవలెను. ఇట్లు కర్మలను చేయుచున్న మనుష్యమాత్రుఁ డవయినను గూడ నీయందు పాపలేపము కలుగదు.

స్వాభిప్రాయము :—

వేదమునందు-సామాన్యముగా బ్రహ్మచారికి-వేదాధ్యయనమును, ఆత్మజ్ఞానరహితుఁడగు గృహస్థునకు-నిత్య-నైమిత్తిక-కామ్యకర్మాచరణమును, వానప్రస్థునకు-విద్యయని చెప్పఁబడునది యగు ఉపాసనయు, సన్యాసికి-ఉపనిషత్ప్రోక్తమగు తత్త్వజ్ఞానమును, విధింపఁబడినవి. శ్రుత్యర్థమును స్మరించునవియగు స్మృతుల యందుఁగూడ నీయంశమే నిశ్చయింపఁబడినది.

అయినను కొన్నివిశేషవిధులచేత-అధికారము ననుసరించి యీ నిర్ణయముకూడ భేదించుచున్నది.

శ్రుతి-స్మృతులకు ఆచార్య శంకరులు అద్వైతపరముగను, శ్రీరామానుజాచార్యులు విశిష్టాద్వైతపరముగను, శ్రీమాదానంద తీర్థులను మధ్వాచార్యులు ద్వైతపరముగను భాష్యములను రచించి యున్నారు. ఆయామతముల ననుసరించిన విద్వాంసులలో కొందఱు ఆ భాష్యముల ననుసరించిన టీకలను స్వతంత్రములగు వ్యాఖ్యలను గూడఁగావించియున్నారు. వీనియందనేక భాష్యములును, వ్యాఖ్యలునుగూడ ఆంధ్రులకు పరిచితములు కాకున్నవి.

కావున నవియన్నియుఁగూడ విద్వాంసులచేత నాంధ్రీకరింపఁబడఁదగియున్నవి. ఈశావాస్యమునందలి ప్రథమ ద్వితీయమంత్ర

ముల యభిప్రాయములను ఆయావ్యాఖ్యాతలు తెలిపిన విధము నను సరించి సంగ్రహముగా మీఁదఁబ్రదర్శించియున్నాను.

ప్రథమ మంత్రముచేత ఉపదేశింపఁబడిన జ్ఞానము (త్యాగము) ద్వితీయ మంత్రముచేత ప్రతిపాదింపఁబడిన కర్మ అను రెండును ఒకే అధికారికా? భిన్నాధికారులకా? విధింపఁబడినవి ? అను సంశయమును విమర్శింతును. శ్రీ శంకరులు-ఇవి భిన్నాధికారుల కని తెలిపిరి. తదితరులొకనికేయని తెలిపిరి.

శ్రీభగవత్ పాదులవారు - కర్మ జ్ఞానముల కలయికచేత, అమృతత్వము సిద్ధించునని యంగీకరింపకుండుటకు కారణమును మొదట తెలుపుదును. తదుపరి-స్వాభిప్రాయమును శాస్త్రవిరుద్ధము కాని విధమున తెలుపుదును. ప్రియపాఠకులు శ్రద్ధతో పరిశీలింపఁ గోరెదను. దీనివలన శ్రీశంకరులు కర్మజ్ఞానసముచ్చయము మోక్ష సాధనముకాదని తెలిపియున్నారు. కాని తత్త్వవేత్తయందు ఎచ్చటను గూడ కర్మ జ్ఞాన సముచ్చయము సంభవింపదని తెలుపుట లేదను సంశయమును పాఠకులు దృఢముగా గ్రహింపఁగలరనియే నానమ్మిక.

కర్మచేత—ఆత్మలభించునా ?

ఈ లోకమునందు కర్మచేత సాధింపఁదగిన ఫలము చతుర్విధమైనది.

1 కర్మచేత ఏదైనవస్తువు పుట్టింపఁబడును. 2 పొందింపఁబడును. 3 మాలిన్యాదులను తొలఁగించుటచేత సంస్కరింపఁబడును. 4 ఒకానొక కర్మవిశేషముచేత మార్పునొందింపఁబడును.

ఆత్మస్వరూపము పుట్టుకలేనిది. కావున కర్మచేత గృహాదుల వలె పుట్టింపఁబడునది కాదు. ఆత్మను పొందఁగోరినజీవుని నిజరూపము ఆత్మయే అగుచున్నది. కావున స్వరూపమగు ఆత్మ పొందింపఁదగినదికాదు. మురికి మొదలగు దోషములతోఁగూడిన "అద్దము" మొదలగు వస్తువులు సంస్కారము నొందింపఁదగిన

వగుచుండును, ఆకాశమువలె నిత్యశుద్ధుఁడగు ఆత్మ సంస్క
రింపఁదగినవాఁడుకాఁడు. అనియములతోఁగూడినదియు, మార్పునొందునదియు, అగు క్షీరము మొదలగునది మార్పునొందింపఁబడునది.
నిరవయవుఁడును, నిష్క్రియుఁడును అగు ఆత్మ మార్పునొందింపఁదగినవాఁడుకాఁడు.

కావున కర్మచేత నిజస్వరూపుఁడగు ఆత్మ లభించువాఁడు కాఁడు. మరియు కర్మచేత సాధింపఁదగిన వస్తువు నిత్యముకాదు;
ఆత్మ నిత్యము. పుణ్యకర్మచేత సాధింపఁదగిన స్వర్గాదిలోకములు
గూడ నిత్యములుకావు. కావుననే "కర్మచేతగాని, సంతానముచేతగాని, ధనముచేతగాని, నిత్యమగు అమృతత్వము (మోక్షము)
కలుగునదికాదు. త్యాగముచేతనే మోక్షము కలుగును" అని శ్రుతి
యందు ఉగ్గడింపఁబడినది.

"నేను కర్తనుగాను" అను ఆత్మస్వరూపజ్ఞానమును "నేను
కర్తను" అనుజ్ఞానముతో గూడిన కర్మయు-ఒకేవ్యక్తియందు సంభవించునవి కానేరవు. కావున "ఈశావాస్యమ్" అను ప్రథమ మంత్రముచేత ఉపదేశింపఁబడిన జ్ఞానము- సర్వకర్మలను, తత్ఫలములను,
తత్కర్తృత్వమునుగూడ శరీరముచేతను, మనస్సుచేతను గూడ
త్యజించిన సన్న్యాసికే విధింపఁబడినదనియు, "కుర్వన్నేవేహ"
అను ద్వితీయమంత్రముచేత చెప్పఁబడిన కర్మాచరణము-అజ్ఞుఁడగు
గృహస్థునికే విధింపఁబడినదనియు, కర్మజ్ఞానములకుసముచ్చయము
విధింపఁబడుటలేదనియు, శ్రీ శంకర భగవత్పాదుల చేత నిర్ణయింపఁబడినది. కావున ప్రథమ మంత్రమునందు చెప్పఁబడిన త్యాగము,
ద్వితీయ మంత్రమునందు చెప్పఁబడినకర్మ, అను వానియొక్క
స్వరూప సంబంధములనిచట విమర్శించుచున్నాను.

త్యాగము అనగా "విడుచుట" అనునది సామాన్యఅర్థము
అయినను ఇచ్చట త్యాగశబ్దమునకు (1) సన్న్యాసము 2) కర్మఫలత్యాగము (3) మానసికమగు 1 కర్మఫల, 2 కర్మ, 3 కర్తృత్వ-త్రయ

త్యాగము అను మూడర్థములు చెప్పఁబడుచున్నవి. "అవ్యక్తమగు నామరూపములతోఁగూడిన ఈసమస్తప్రపంచమును గూడ-ఈశ్వర మాత్రమే" అనుజ్ఞానముచేత-ఈప్రపంచమును, కర్తృత్వమును, కర్మఫలమును, కర్మనుగూడ నామ-రూప-కర్మ రహితబ్రహ్మమగు ఈశ్వర స్వరూపమునందు త్యజించి [సచ్చిదానంద మాత్రముగా గ్రహించి] బ్రహ్మస్వరూపమగు ఆత్మస్వరూపము నెఱిఁగిన జ్ఞానికి విధినిషేధములు లేకుండుటవలన బాహ్యములగు సర్వకర్మలను గూడ త్యజించుటయందే-అనగా సన్యసించుట యందే-అధికారము" అని శ్రీశంకరులచే సిద్ధాంతీకరింపఁబడినది. కావుననే ప్రథమ మంత్రమునందు చెప్పఁబడిన జ్ఞానము-సన్న్యాసి నుద్దేశించి యుప దేశింపఁబడినదనియు, ద్వితీయమంత్రమునందుపదేశింపఁబడిన అభి ప్రాయము అజ్ఞానియగు గృహస్థునుద్దేశించి చెప్పఁబడినదనియు, శంకరమతానుయాయులగు విద్వాంసు లనేకులు వ్యాఖ్యానించి యున్నారు. ద్వైతవిశిష్టాద్వైత బోధకములగు వ్యాఖ్యలయందు ప్రథమమంత్రముచేత చెప్పఁబడిన జ్ఞానముగల వానికే ద్వితీయ మంత్రమునందలి కర్మవిధికూడ విధింపఁబడుటవలన కర్మజ్ఞాన సముచ్చయము అంగీకరింపఁబడినది. శంకరమతానుయాయులగు కొందఱు వ్యాఖ్యాతలుగూడ-ప్రథమ మంత్రోక్తమగు జ్ఞానము మానసికమగు సర్వత్యాగమే యగును కావున ద్వితీయ మంత్రము నందు చెప్పఁబడిన కర్మనిష్ఠగూడ మానసిక సర్వత్యాగియగు బ్రహ్మ వేత్తకు జనకాదులకువలె సముచితమే అగునని నిశ్చయించిరి. కాని, వారి యభిప్రాయముకూడ శంకరుల యభిప్రాయమునకు విరుద్ధముకానేరదు. కర్మ-జ్ఞాన-సముచ్చయము-మోక్షసిద్ధికి హేతు వను సంశయమును వారుగూడ నంగీకరింపరు. మోక్షము-జ్ఞానము వలననే కలుగును. అయినను లోకసంగ్రహము కొఱకు-అధి కారికత్వాదిప్రారబ్ధమువలన-కర్మ-జ్ఞాన సముచ్చయముకూడ జ్ఞానుల యందు విరుద్ధముకాకుండునను నదియే వారి యాశయము.

ఈ అంశములను పరిశీలించి శ్రుతి స్మృతి విరుద్ధముకాని విధమున స్వాభిప్రాయమును సంగ్రహముగ ప్రదర్శించెదను.

"లోకేఽస్మిన్ ద్వివిధానిష్ఠా పురాప్రోక్తా మయానఘ ।
జ్ఞానయోగేన సాంఖ్యానామ్ కర్మయోగేన యోగినామ్॥"

దోషరహితుఁడవయిన ఓ అర్జునా! బ్రహ్మచర్యాశ్రమము నుండియే సన్యసించినవారును, ఆత్మానాత్మ విషయక వివేక విజ్ఞానవంతులును, బ్రహ్మమునందే నివసించియున్నవారును, అగు పరమహంస పరివ్రాజకులకు-జ్ఞానయోగము, కర్మనిష్ఠులకు-కర్మయోగము అను రెండు నిష్ఠలను నేను తెలిపియున్నాను" అని భగవద్గీతయందు శ్రీకృష్ణభగవానుఁడు అర్జునునకుపదేశించియున్నాఁడు. దీని వలన కేవలకర్మలంపటులు-వేదోక్తమగు సర్వకర్మలను, ముముక్షువులగు కర్ములు-కర్మయోగమును, బ్రహ్మనిష్ఠులగు సన్న్యాసులు-జ్ఞానయోగమును, ఆశ్రయింపఁదగునను అర్థము గ్రహింపఁదగియున్నది. కర్మయోగానుష్ఠానముచేత సత్త్వగుణము శుద్ధమగును. శుద్ధసత్త్వమగు చిత్తము-శుద్ధచిత్తమగును. పిమ్మట శుద్ధచిత్తులగు మనుష్యులు వైరాగ్యమునొంది, కర్మలను తత్ఫలములను సన్యసించి, జ్ఞానయోగముచేత మోక్షము నొందుదురను నంశము సామాన్యముగా శ్రుతి-స్మృతి - ప్రతిపాదితమగుచున్నది. కాని కొన్ని శ్రుతులచేత "మానసికమగు సర్వత్యాగముతోఁగూడిన, ఆత్మజ్ఞానముగల విద్వాంసులు-కర్ములై యున్నను, పరతత్త్వద్రష్టలగు వారొనరించిన కర్మ-వారికి మోక్ష సిద్ధియందు విరోధికాఁజాలదు" అని స్పష్టపడుచున్నది. "కర్మచేత-మోక్షముసిద్ధింపదు. జ్ఞాన-కర్మ-సముచ్చయముచేత [అనఁగా;కర్మకంగమగు జ్ఞానముచేతఁగాని, జ్ఞానమునకంగమగు కర్మచేతఁగాని] కూడ-మోక్షము లభింపదు." అను శ్రీ శంకరుల అభిప్రాయము-శ్రుతి-స్మృతి-యుక్తి-అనుభవములచేత పరీక్షించునెడల-మిక్కిలి సమంజసమగు చున్నది.

ఏల యనిన :—

కర్మలైన గృహస్థులకైనను - అకర్ములైన సన్యాసులకైననుగూడ-ప్రాప్యమగు మోక్షము-జ్ఞానమువలననే-కలుగును. కాని కర్మవలనఁగాని, కర్మ-జ్ఞానసముచ్చయమువలనఁగాని కలుగనేరదు. జ్ఞానులు-కర్మయోగులుగానుండఁగూడదా ?

జ్ఞానసిద్ధినొంది-ఆత్మారాములు-ఆత్మతృప్తులు-ఆత్మసంతుష్టులు-అయియున్న ఆరూఢులకు చేయఁదగిన కార్యములేకున్నను-అట్టి జీవన్ముక్తులగు మహాత్ములుగూడ-కొందఱు—జనకుఁడు-రైక్వుఁడు-ఇక్ష్వాకుఁడు-శ్రీకృష్ణుఁడు మొదలగువారు-ప్రారబ్ధకర్మబలముచేత లోకసంగ్రహము కొఱకు-కర్మరంగము (కర్మయోగము) నందు విహరించి యున్నారు. కావున తత్త్వవిదులగు జీవన్ముక్తులుగూడ నిష్కామ కర్మ యోగనిష్ఠయందున్నారను ఈ అభిప్రాయమును శ్రీ శంకరులు గూడ "కర్మణైవహిసంసిద్ధి మాస్థితా జనకాదయః" ఇత్యాది గీతా శ్లోకములను వ్యాఖ్యానించు నపుడు స్పష్టముగా నంగీకరించియే యున్నారు. కావున ఆత్మసాక్షాత్కారులగు జీవన్ముక్తులకుఁగూడ లోకసంగ్రహము కొఱకగు కర్మప్రవృత్తి శ్రీ శంకరులకుఁగూడ నభిమతమే యగుచున్నది. అయినను ద్వితీయ మంత్రార్థమును అను సరించి-తత్త్వవేత్తలుగూడ యావజ్జీవమును కర్మనే చేయవలయునని ప్రమాణీకరించుచు "సన్యాసమే కూడ" దనుమూఢులను నిరసించుటకై శ్రీశంకరులు-వేదోక్తమగు నిష్ఠాద్వయమును విభజించుచు ఇట్లు వ్యాఖ్యానించిరని చెప్పనగును. ఆత్మజ్ఞుఁడు విధినిషేధములకు వశ్యుఁడు కాఁడు.

కర్మనొనర్చుటవలనగాని, కర్మనొనర్పకుండుటవలనఁగాని, అతనికెట్టి ప్రయోజనమునులేదు. జనకుఁడు, శ్రీకృష్ణుఁడు మొదలగువారు అట్టివారే యగుచున్నారు. అయినను వారు లోక సంగ్రహముకొఱకు సజ్జనాభినందితమగు సత్కర్మ నాచరించియే యున్నారు. కావున ఇందలి ప్రథమమంత్రోక్తమగు సర్వత్యాగ దృష్టిగల తత్త్వవేత్తలుకాని, ముముక్షువులుగాని, కామ్యనిషిద్ధ కర్మలను విడిచి వేదోక్తమును, స్వాశ్రమోచితమును అగు కర్మను ఆచ

రించుట అసంగతము కానేరదని తలంచుచున్నాను. ఇందుకు యోగవాసిష్ఠాదిస్మృతి ప్రామాణ్యమున్నది. అయినను ప్రారబ్ధ వలన తత్త్వవిదులగు విద్వాంసులలో కొందఱు జీవన్ముక్తిసుఖ కొఱకు గృహస్థాశ్రమమును విడిచి విద్వత్సన్న్యాసమును గ్రహించినట్లును, కొందఱు యావజ్జీవమును గూడ లోకసంగ్రహముకొఱకు కర్మలనాచరించుచునే యుండిరట్లునుగూడ శ్రుతి స్మృతుల వలన స్పష్టపడు చున్నది. ఒక్క విషయము మాత్రమిచట ముఖ్యము గుర్తింపఁదగియున్నది. నిష్కామమగు సత్కర్మాచరణము చిత్తశుద్ధి ద్వారమున మోక్షమున కుపాయమగుచున్నది. కావున మానసికమగు కర్మత్యాగములేని ముముక్షువులు శారీరకమగు కర్మత్యాగమును చేయుట సముచితము కానేరదు. మానసికమగు సర్వత్యాగము సిద్ధించునంతవఱకును ముముక్షువులగు మనుష్యులు ఫలాభిసంధిని విడిచి సర్వకర్మలను గూడ బ్రహ్మార్పణబుద్ధిచే నొనర్చుచు జీవింపఁగోరదగును. దానివలన గాఢమగు చిత్తశుద్ధియు జ్ఞానమును-ఆత్మసాక్షాత్కారమును-కలిగి అమృతత్వము సిద్ధించునని గ్రహింపవలెను.

"బ్రహ్మవిదులగు పురుషులు కర్మ నొనర్పఁదగునా తగదా" ? అను సంశయము, శ్రీరామ వసిష్ఠ సంవాదముచే స్పష్టమగుచున్నది. కావున యోగ వాసిష్ఠమునందున్న నిర్వాణ ప్రకరణమందలి 199 వ సర్గమునందు చెప్పఁబడిన అభిప్రాయము నిచ్చట సంగ్రహించుచున్నాను దానినామూలముగ గ్రహింపఁగోరిన జిజ్ఞాసువులు మూలమునే పరిశీలించునది. అందలి సంగ్రహము నిచట వ్రాయుచున్నాను.

శ్రీరాముఁడు :— జ్ఞానైక నిష్ఠులును, ఆత్మారాములును అగుట వలన జీవన్ముక్తులు-కర్మపరిత్యాగము (సన్న్యాసము) చేయ వలసియున్నదిగదా ! అట్లేల చేయుటలేదు ?

శ్రీ వసిష్ఠుఁడు :— జీవన్ముక్తుఁడగు జ్ఞానికి ఇది త్యజింపదగినది అను దృష్టి (తలంపు) గాని, ఇది గ్రహింపఁదగినది అను

దృష్టిగాని. లేదు. అన్నిటియందునుగూడ బ్రహ్మమాత్ర దృష్టియే (విజ్ఞానమే)కలదు. కావున పనిని విడుచుటచేతఁగాని, పనినొనర్చుట చేతఁగాని వానికిప్రయోజనములేదు. జీవన్ముక్తునకు సన్యాసము చేత గాని, కర్మ నిష్ఠ చేతగాని, ప్రయోజనమేదియులేదు. కావున "కర్మ త్యాగము చేయవలసియున్నది గదా" అను సంశయమునకు నచట ప్రసక్తిగలుగదు వర్ణాశ్రమోచితమును, ప్రవాహపతితమును అగు ఏకార్యమెట్లు చేయవలయునో దాని నతఁడట్లే యాచరించును. శ్రీరామా! ఆయువున్నంతవఱకును దేహము స్పందించుచునే యుండును. కావున యథాప్రాప్తమగు సత్కర్మమును నీశరీరము నిశ్చింతగచేయుఁగాక! అట్లు చేయకుండుటచేతఁగాని, అధర్మముగా చేయుటచేతఁగాని ప్రయోజనమేమున్నది? కార్యముసిద్ధించినను, సిద్ధింపకున్నను సమానమగుచు, నిర్వికారమగు బుద్ధితోఁగూడిన మనుజుఁడు-దేనినెట్లుచేసినను ఆపని దోషరహితమే యగును. కొందఱు జీవన్ముక్తులు సంగరహితమగు బుద్ధితో ప్రాప్తించిన కార్యము నాచరించుచున్నారు. మఱికొందఱు జ్ఞానులు గృహస్థాశ్రమ ధర్మములనన్నిటినిగూడ నిర్వర్తించుచున్నారు. ఇంకను కొందఱు రాగరహితులును, సంగరహితులును అగుచు మహారాజ్యము నేలు చున్నారు. ఈ జీవన్ముక్తులు నాలుగు వర్ణములయందును, నాలుగా శ్రమములందును, స్వోచితమగు కర్మలను కావించుచునేయుందురు, ఇట్లు సర్వకర్మ-ఫలములను త్యజించుచున్నను సర్వకర్మలను గావించుచున్నట్లు నటించుచున్న కొందఱు జ్ఞానులు-అజ్ఞానులగు లోకుల దృష్టియందు అజ్ఞానులవలె కాన్పించుచుందురు. మఱి కొందఱు శూన్యవన ప్రదేశములందు ధ్యానపరాయణులై యుందురు. కొందఱు తీర్థములయందును, పుణ్యాశ్రమములయందును, వసించు చుందురు. సర్వత్యాగముగల ఈజీవన్ముక్తులలో కొందఱు సన్యాస విధిచేత వర్ణాశ్రమాచారములను త్యజించియుందురు. ఆత్మసాక్షాత్కారులగు జీవన్ముక్తుల విషయమున "ఇట్లు చేయవలయును-ఇట్లు చేయఁగూడదు" అను విధి నిషేధములులేవు. కావున

వారెల్లు చేసినను చేయవచ్చును. అల్పజ్ఞానముగ
కొందఱు మూఢులు ఆత్మసాక్షాత్కారమ
లేకున్నను తాముజీవన్ముక్తులమే యనుకొని "మేము దురాచారము
నొనర్చినను అదిమాకు పాపమును కలిగింప"దని గర్వయుక్తులై
సదాచారములను విడిచి దురాచారముల నొనర్చుచు ఉభయ లో
భ్రష్టులగు చున్నారు. (వీరే మెట్ట వేదాంతులు) జీవన్ముక్తులగ
సిద్ధులకు సదాచారమువలన పుణ్యముకాని, దురాచారము వల
పాపముగాని, కలుగదని శ్రుతి స్మృతులు చెప్పినదిసత్యమే అం
నను, ఆత్మవేత్తలగు జీవన్ముక్తులు ప్రారబ్ధముననుసరించి కర
చేయవలసియున్నప్పుడు సత్కర్మమునే యాచరింతురుగాని దుష్క
ర్మము నాచరింపరుగదా. జనన మరణముచేయగు సంసారము
దాటుటకు (మోక్షమునొందుటకు) వనవాసముగాని, కర్మత్యాగవ
గాని- కర్మగ్రహణముగాని, ఖ్యాతి-లాభము-ఐశ్వర్యము-సిద్ధి
మొదలగునవి గాని కారణములు కానేరవు. కర్మలయందును, వా
ఫలములయందును, కర్తృత్వమునందును, అసక్తముకాని (సంబ
ధములేని) శుద్ధమగు సచ్చిదానంద స్వభావమే మోక్షమునకు ము
కారణమై యున్నది. శుభకార్యములను చేయుచు, అశుభ కార
ములను విడుచుచు కర్మియై యుండినను గూడ అసంగ చిత్తుడగ
జీవన్ముక్తుడు మరల జనన మరణ రూపమగు సంసారము
పొందడు. కర్మలనన్నిటిని సన్యసించినను గూడ విషయము
యందు ఆసక్తిగల శఠుడు (ఆత్మవంచకుడు) సంసారమున
వశపడియేతీరును. ఏలయనిన, వాసనాప్రేరితమగు ఈబుద్ధి-వి
యములను విడిచినను, విషయములయందలి రుచిని విడువదు, రు
తోగూడిన బుద్ధి జీవునకనేక దుఃఖపరంపరను కలుగజేయ
చుండును. (నిరంతరమగు ఆత్మనిష్ఠలేని యెడల దీనిని విడుచుట
శక్యముకానేరదు.) అదృష్టవశముచేత ఒక్కొక్కనికి ఆత్మదర్శనమ
కొఱకు వేదాంత శ్రవణాదులయందు రుచికలుగును. శ్రవణాదు
చేత నిర్మలత్వమునొందిన అచిత్తము-తత్త్వజ్ఞానముచేత ఆత్మ

సాక్షాత్కారమును బొంది దేశకాలవస్తుభేద రహితమును. అనాసక్తమును, అమనస్కమును, నిర్వికారమును అగు బ్రహ్మమే యగుచుండును. ఓరామా! బ్రహ్మమైన చిత్తము చిత్తము కానేరదు. అది సత్త్వరూపమై యుండును. జ్ఞానులు దానిని చిత్తమని చెప్పక సత్త్వమని చెప్పుదురు. సత్త్వరూపమగు చిత్తముతోఁగూడిన నీవు అన్నిటియందును ఆత్మనే చూచు, సమదృష్టిని కలిగి, చిదాకాశరూపమును ధరించి, లోకసంగ్రహము కొఱకు రాజ్యపరిపాలనము నొనరించుచు సుఖముగానుండుము."

మీది ఉపదేశమువలన జీవన్ముక్తునకుఁగూడ-అదృష్టబలము చేత-రాజ్యపరిపాలనాదిధర్మము విరుద్ధముకాక సంగతమే యను నంశము స్పష్టపడుచున్నది.

మీది విచారణవలన ఫలాసక్తునకు-కర్మనిష్ఠయు-చిత్తశుద్ధి నభిలషించు మనుష్యునకు (ముముక్షువునకు) నిష్కామకర్మయోగనిష్ఠయు-విరక్తుఁడును ముముక్షువును అగు వివిదిషా సన్యాసికిని-విశ్రాంతి నభిలషించిన విద్వత్సన్యాసికిని-కర్మసన్న్యాసమును సముచితమై యున్నవి. సర్వకార్యములను చేయుచున్నను, మనస్సుచేత సర్వకార్యములనువిడిచి-నిరంతరమగు ఆత్మసాక్షాత్కారము కలుగుట వలన, సర్వకర్మలను, తత్ఫలములను, తత్కర్తను, సర్వ ప్రపంచమును, గూడ బ్రహ్మమాత్రముగాఁజూడగలిగిన జీవన్ముక్తునకు కర్మచేయుట వలనఁగాని, చేయకుండుట వలనఁగాని, ప్రయోజనము లేకుండుటవలన, ఒకప్పుడు లోకుల అదృష్టమువలన లోకసంగ్రహము కొఱకగు ప్రవృత్తిగాని, జీవన్ముక్తి విశ్రాంతి కొఱకగు నివృత్తిగాని, సమంజసమేయగునని పాఠకులు సంభావింతురని తలఁచెదను.

ఇట్లు-ప్రతిపాదితమగు-జ్ఞాన-కర్మసముచ్చయము-సర్వమతస్థులకును గూడ అంగీకారయోగ్యమగునని తలంచుచున్నాను.

కర్మనిరతుఁడు - తపోనిరతుఁడు-మొదలగువారు పొందఁదగిన స్థానములు-క్రిందిశ్లోకమున తెలుపఁబడినవి.

"యజ్ఞైశ్చ-దేవానాప్నోతి-వైరాజం తపసా పదమ్
బ్రహ్మణః కర్మసన్న్యాసాద్ వైరాగ్యాత్ ప్రకృతౌలయమ్
జ్ఞానాత్ కైవల్యమాప్నోతి పఞ్చైతాగతయః స్మృతాః"

కర్మనిష్ఠుఁడగు మనుష్యుఁడు-యజ్ఞములచేఁ-దేవలోకమును (స్వర్గమును) పొందును, తపశ్శాలియగు పురుషుఁడు (ఉపాసన నొనర్చువాఁడు) విరాట్పురుషసంబంధులగు లోకములను (బ్రహ్మ-విష్ణు-శివాదుల లోకములను) పొందును, వివిదిషాసన్న్యాసియగు పురుషుఁడు-కర్మలను సన్యసించి యోగశక్తివలన బ్రహ్మలోకము నొందును. [ఇతఁడు-విదేహముక్తినిగూడ నొందవచ్చును].

విరాగియగు పురుషుఁడు-వైరాగ్యము వలన సర్వమును త్యజించినను, తత్త్వజ్ఞానము లేకుండుట వలన ప్రకృతియందు లయించును,

విద్వత్ సన్న్యాసియగు పురుషుఁడుగాని, జీవన్ముక్తుఁడగు గృహస్థుఁడుగాని వీరిలో నెవ్వడైనను జ్ఞానము [ప్రత్యగాత్మ-పరమాత్మలయేకత్వ దర్శనము]వలన-ఇచ్చటనే బ్రహ్మైక్య రూపమగు అమృతత్వము నొందును.

వేదోక్త కర్మనిష్ఠలేని పాపాత్ములు-నిషిద్ధాచరణమునొనర్చి [ధూమాది మార్గముచేత పితృలోకము నొందక] నారక లోకముల నొంది, తిరుగ నీచయోనులయందు పుట్టుచుందురు.

ఈ యుపనిషతుయొక్క చివరను చేర్చఁబడిన పట్టికయందు (1) కేవలకర్మనిష్ఠుఁడు (2) నిష్కామ కర్మయోగి (3) కర్మ-ఉపాసనా సముచ్చయ కర్త (4) కర్మ-జ్ఞాన సముచ్చయకర్త (5) వైరాగ్య సన్న్యాసి (6) వివిదిషా సన్న్యాసి (7) విద్వత్ సన్న్యాసి (8) జీవన్ముక్తుఁడు-మొదలగు వారల యొక్క, స్వరూప-ఆచరణ-గమన-ఫలములు వివరింపఁబడి యున్నవి. పాఠకులు దానిని పరిశీలింపఁ గోరెదను.

శాంకర భాష్యావతారిక:—

"ఈశావాస్యమ్" అను ప్రథమ మంత్రమునందు-అనుభవింపఁదగినదిగా చెప్పఁబడిన-ఆత్మయొక్క-తత్త్వము-4,5,6,7, 8 సంఖ్యలుగల మంత్రములచేత ముందు విశదీకరింపఁబడును. ఈ యాత్మ తత్త్వమునుండి పరాఙ్ముఖుఁడగు అవిద్వాంసుని నిందించుటకై క్రింది మూఁడవ మంత్రము ప్రారంభింపఁబడుచున్నది.

మూ॥ అసుర్యానామ తేలోకా
అన్ధేన తమసాఽవృతాః
తాంస్తే ప్రేత్యాభి గచ్ఛన్తి
యేకే చాత్మహనో జనాః॥3

గీ॥ అంధతిమిరా వృతము, లసుర్యములు, నగుచు
కర్మ ఫలరూపములగు లోకములు కలవు
ఆత్మహనన మొనర్చు వారయిన జనులు
తనువుడిగి అట్టిలోకమ్ము (జన్మమ్ము)లను వసింతురు॥

పదవిభాగము:— అసుర్యాః, నామ, తే, లోకాః, అన్ధేన, తమసా, అవృతాః. తాన్, తే, ప్రేత్య, అభిగచ్ఛన్తి, యే, కే, చ, ఆత్మహనః, జనాః.

టీ:— అసుర్యానామ=అసురములని ప్రసిద్ధి నొందిన దేవాది జన్మములేవేవికలవో, తే, లోకాః=కర్మఫలములను అనుభవించెడి ఆజన్మములు (అలోకములు) అన్ధేన=అదర్శనాత్మకమగు, తమసా=అజ్ఞానమను చీకటిచేత అవృతాః=కప్పఁబడియున్నవి. అత్మహనః=ఆత్మను గ్రహింపకుండుట వలన ఆత్మహంతలగు, జనాః=జనులు, యేకేచ=ఎవరెవరున్నారో, తే=వారు, ప్రేత్య=మరణమునొంది, తాన్=దేవతలు మొదలుకొని స్థావరముల వఱకునుగల ఆజన్మములను అభిగచ్ఛన్తి=పొందుచుందురు.

తా॥ అవిద్యాదోషముచేత అత్మను గ్రహింపని మనుష్యులు శరీరమును విడిచిన పిమ్మట, అంధతామిస్రముచేత కప్పఁబడినవియు

అసురులకు సంబంధించినవియు. (అజ్ఞానులకు సంబంధించినవియు) తమ సంస్కారములకును, కర్మకును అనురూపములగునవియు, అగు ఉత్తమ-మధ్యమ-అధమ-జన్మములను (లేక లోకములను) పొందుచుందురు.

శాంకర భాష్యార్థము :—

పరమాత్మస్వరూపము అన్వితీయమని తెలియకుండుటవలన భేదదర్శులగు దేవతలుకూడ అసురులే అనబడుచున్నారు. లోక్యన్తే. భుజ్యన్తే-ఇతిలోకాః-అను వ్యుత్పత్తిననుసరించి కర్మఫలముల ననుభవించునవియగు జన్మలే లోకములని చెప్పఁబడును. ఆజన్మలు కనఁబడనిదగుటవలన చీకటివంటిదగు అజ్ఞానముచేత ఆవరింపఁబడి (ఆచ్ఛాదింపఁబడి)యున్నవి.

అయజ్ఞానముచేత (స్వాత్మనే యెఱుఁగర)

వేదమునందు నిషేధింపఁబడిన అహింసాదిరూపమగు కర్మను గాని, విధింపఁబడిన దేవతాదిజ్ఞానమునుగాని, కలిగి యుండిన అవిద్వాంసులు ఆత్మనెఱుఁగకుండుటవలన ఆత్మహంత(కు)లని చెప్పఁబడుదురు. ఆత్మనెఱుఁగక మరణించిన యజ్ఞానులందఱును గూడ తమ తమ శరీరములను విడిచినపిమ్మట వారివారి సంస్కారములకు తగిన చెట్లుమొదలు దేవతల వఱకునుగల ఆయా జన్మలను పొందుచుందురు.

(భాష్యమునందలి పూర్వపక్ష సిద్ధాంతములు-ప్రశ్నోత్తరరూపమున గ్రహింపఁబడుచున్నవి.)

ప్రశ్న :— అయ్యా! ఆత్మను చంపుకొన్నవారు - ఆత్మహంత(కు)లని చెప్పఁబడుదురు. ఆత్మయనఁగా శరీరమేయగును. కావుననే ప్రపంచమునందు తనశరీరమును చంపుకొన్నవారినే ఆత్మహత్యచేసికొనినవారని లోకులు చెప్పుచుందురుగదా. మీరుమాత్రము ఆత్మను తెలియనివారగు అవిద్వాంసులను ఆత్మహంత(కు)లని వ్యాఖ్యానించుచున్నారు. కావున మీరుచెప్పినది లోకాభిప్రాయమునకు విరుద్ధముగానున్నది. మంత్రమునకు సరియగు నర్థము చెప్ప

వలసిన యెడల తన శరీరమును చంపుకొనిన ఆత్మహంత(కు)లు అంధకారావృతములగు లోకములకు పోవుచుందురని చెప్పవలసి యున్నది.

ఉత్తరము :— అధ్యాత్మశాస్త్రమునందు అనిత్యమగు శరీరము ఆత్మకాదు. నిత్యమగు ఆత్మ శరీరముకాదు. నిత్యమగు తన యాత్మను తెలియ కుండుటవలనఁగలిగిన భ్రాంతిచేత అవిద్వాంసు లగు జనులు నిత్యమగు అత్మను తిరస్కరించు చున్నారు. "నాకు, జనిలేదు,మృతిలేదు, క్షుత్పిపాసలు లేవు, శోక మోహములులేవు, నేను కర్తనుకాను, నేను-దేహేంద్రియప్రాణమనోబుద్ధి అవిద్యా విలక్షణుఁడను, సచ్చిదానందస్వరూపుఁడను" అనియాత్మను తెలిసికొనక "నాకు జన్మమున్నది, మృతియున్నది, క్షుత్పిపాసలున్నవి, శోక మోహములున్నవి, నేనేకర్తను, దేహేంద్రియ ప్రాణ మనోబుద్ధి రూపుఁడను" అని తనయాత్మను తిరస్కరించుటయే ఆత్మ హత్య అని చెప్పఁబడును.

తన శరీరమును నశింపఁజేయుటయే ఆత్మహత్యయని లోక ప్రసిద్ధమగు నభిప్రాయము— ఈ అధ్యాత్మశాస్త్రమునందు సముచితముకాఁజాలదు. కావున "నేను దుఃఖిని" అను నీవిధమగు అధ్యాసమే (ఒక వస్తువునింకొక వస్తువుగా తలంచునదియగు భ్రాంతియే) ఆత్మకు తిరస్కారమగు చున్నది. ఈతిరస్కారమే యీ యధ్యాత్మ విద్యయందు ఆత్మహత్యయని చెప్పుటకు సముచితమగును.

ప్రశ్న :— హత్యయనఁగా హింసగదా! నిత్యమగు ఆత్మ హింసింపఁబడదుగదా! హింసింపఁబడని యాత్మకు హత్యయను నదికలదా ?

ప్రశ్న :— నిర్దోషియగు నొకానొక మహాత్ముని ఎవ్వరైనను అన్యాయముగా నిందించిన యెడల లోకులు దానిని "అశస్త్ర వధ" అని చెప్పుదురు. అశస్త్రవధ యనఁగా ఖడ్గాది అయుధము లేకుండచంపుట ! అనియర్థము. ఇచ్చట-నిందించుట-చంపుటకంటె వేరయినను గూడ "అశస్త్రవధ" అని ఔపచారికముగాఁజెప్పఁబడి

యున్నదిగ్గదా! ఇట్లే-"అజుఁడు, అమరుఁడు" ఇత్యాది అనుభూ "రూపుఁడగు ఆత్మకు "జన్మగలవాఁడు, మృతిగలవాఁడు." అను నీవి మగు భ్రాంతిచేతనగు తిరస్కారము, హింసయంటిదే యగుటవ ఆత్మయందగు అనాత్మత్వ భ్రాంతియే ఇచట ఆత్మహత్యగాఁజె బడినదని గ్రహింపవలయును. పారమార్థిక దృష్టిచేత-ఈయా అచ్ఛేద్యము-అదాహ్యము అక్లేద్యము-అశోష్యము-నిత్యము - సర్వ గతము-స్థాణువు-అచలము-సనాతనము - ఇత్యాదిగాఁజెప్పఁబడిన గదా! ఇట్లు స్వాత్మహత్యకు నొనర్చుకొనిన (ఆత్మనెఱుఁగని) యజ్ఞానులు-ఆత్మహనన దోషముచేత-జననమరణ భ్రమణరూ మగు సంసారము నొందుచుందురు.

ఉవటాచార్య భాష్యము :—

ఎవరు-ఆత్మను-అద్వితీయుఁడని తెలియరో వారు-స్వర్గాదిలోకములను బొంది మరల మరల పుట్టుచు చచ్చుచు నుందురు.

ఈశావాస్య రహస్యము :—

ఆత్మజ్ఞానము నుపేక్షించి భోగలంపటులగుట వలన దేవతలుగూడ అసురులే యగుదురు.

ఒక విధముగానున్న యాత్మ నింకొక విధముగా గ్రహించిన పాపాత్ములు చోరులును-ఆత్మాపహారులును-అగుచున్నారు. కావున స్వాత్మజ్ఞానమును పురస్కరించుకొనకుండ వర్తింపఁగూడదు.

ఈశావాస్య దీపిక :—

ధనాభిలాషచేత - ఈశ్వరజ్ఞానశూన్యులగు మూఢులు - జ్ఞానమును పొందుట తగిన యోగ్యతగల యీ మనుష్యశరీరమును విడిచి-అవిద్యా-అస్మితా-రాగ-ద్వేషములతోఁగూడిన, అంధతామిస్రమను పేరుగల అహం మమాభినివేశముచేత నావరింపబడి-కర్మఫలరూపములగు కుక్క, పంది, మున్నగు దేహవిశేషములను బొందుచుందురు.

ఈశావాస్య రహస్య వివృతి :—

అనుపులవగా ప్రాణములు, వానియందు రమించువారు అసురలు. ప్రాణపోషకులగు దేవాదులు గూడ అసురులే యగుదురు. అయసురులకు సంబంధించిన జన్మములగు, శూకరాది శరీరములుగాని, స్థానములగు నరకాదులుగాని, అసుర్యలని చెప్పఁబడును. విచారశూన్యులగుటవలన స్వాభావికాజ్ఞానముచేత నాచ్ఛాదింపబడిన జీవులు-దేహమే-ఆత్మయను తలంపుచేత కామ్యకర్మపరులై, ఆత్మను తిరస్కరించుటవలన ఆత్మఘాతులై యున్నారు. అట్టిమూఢులు అసురములగు యోనులయందు పుట్టి చచ్చుచుందురు. వారికి ముక్తికలుగదు.

ఆనందాచార్య కృతమగు ఈశావాస్యభాష్యము :—

కేవల విషయాసక్తులయి ప్రాణిపోషణమాత్రపరులగు నజ్ఞానులచేత పొందఁ దగిన జన్మములే అసుర్యములని చెప్పఁబడును.

అద్వైతానందలహరి :—

బ్రహ్మలోకము వఱకునుగూడ పొందఁదగిన జన్మములన్నియు-అసుర ప్రకృతికములై యున్నవి.

ఈశావాస్య మంత్రోక్తమగు సర్వత్యాగయోగములేని మూఢులు-ఆజన్మము లను బొందుచుందురు.

ఆత్మ పురాణము :—

"సుష్ఠు + రమన్తే-ఇతిసురాః" అను వ్యుత్పత్తి వలన-ఆత్మ యందే లెస్సగా రమించువారగు విద్వాంసులు సురలని చెప్పఁ బడుదురు. వారికంటె భిన్నులగు అజ్ఞానులు-అసురులని చెప్పఁ బడుదురు. వారికి తగినలోకములు-అసుర్యములని చెప్పఁబడును.

విశిష్టాద్వైత భాష్యము :—

మీఁదిమంత్రములచేత-తత్త్వత్రయ(చిదచిదీశ్వర) స్వరూప మును-విద్యాంగమగు కర్మానుష్ఠాన స్వరూపమును-ఉపదేశింపఁ బడినవి. కొందఱు-అసుర ప్రకృతులగు మూఢులు ఈ తత్త్వ త్రయమును వేఱొకతీరునఁ దెలిసికొని, కామ క్రోధ లోభాద్యు పేతులై శాస్త్రవిధిని విడిచి-కామ్యమగు యజ్ఞాదికర్మను, నిషిద్ధ మగు పరదార గమనాది కర్మను గూడ చేయుచుందురు. వారికి పతిత లోకప్రాప్తి కలుగక తప్పదని చెప్పుచున్నాఁడు.

అసురప్రకృతులగు మూఢు ై కనుభవింపఁదగినవియు, మిక్కిలి గాఢమగు అంధకారముచేత వ్యాపింపఁబడినవియు, అనఁగా వెలుతురులేనివియు అగులోకములు అసుర్యములని ప్రసిద్ధములై యున్నవి. దేవజాతీయులుగాని మనుష్య జాతీయులు గాని, యెవరెవరు బ్రహ్మజ్ఞానవిహీను లగుచున్నారో, జననధర్మము గల వారందఱునుగూడ, ఆత్మఘాతులగుచున్నారు. కావున మర ణించిన పిమ్మటవారు భూమి-అంతరిక్షము, స్వర్గము, రౌరవము మొదలగు పేళ్లుగల నారక లోకములను నిరంతరముగాఁ బొందు చుందురు.

అద్వైతభాష్యము :—

ఇట్లు - యోగ్యతగలవానికి పరమాత్మ తత్త్వభుభుక్ష గలిగించుటకై - శ్రుతిమాత-పరమాత్మ విముఖులగు వారల నిందించుచున్నది.

సూర్యప్రకాశము లేనివియు, నిరతిశయ దుఃఖము గలవియు, నగు లోకములు అసుర్యములని చెప్పఁబడును. అవి యనఁగా నిచట విష్ణువు. ఆవిష్ణువునందు విముఖులగు మూఢు మహాదుఃఖైక హేతువులగుటవలనను, అసురులచేత పొందఁదగిన వగుట వలనను, అసుర్యములని చెప్పఁబడునవియు- అతినిబిడమగు అంధకారముచేత నావరింపఁబడినవియు, నగు లోకములను పొందు చుందురు. "అన్ధేన తమసా"అను పదములకు-అదర్శనాత్మకమ అజ్ఞానముచేత అనియు. "లోకాః" అనుపదమునకు జన్మ లనియు చెప్పఁబడిన అద్వైత భాష్యములు సమీచీనములు కా

ప్రసిద్ధములగులోకములు-అజ్ఞానావృతములు కావు.

స్వాభిప్రాయము :—

పరమాత్మ-దేశ-కాల-వస్తు-విభాగములేక అఖండ స్వరూ పుఁడై యున్నాడు, ఆకాశముపలె-సర్వభూతములయందునుగూడ అంతర్బహిర్మధ్యము లందంతటను వ్యాపించుచు ప్రాణులబుద్ధి గుహలయందు తానే ప్రత్యగాత్మ స్వరూపుఁడై యున్నాడు.

ప్రాణులందఱునుగూడ-పరమార్థ దృష్టిచేత ప్రాకృతికము లగు దేహాదులకంటె వేరయి వానిని ప్రకాశింపఁజేయునవియు, పరి పూర్ణసచ్చిదానంద పరమాత్మకంటె వేరుగానివియు, ఉపాధిభేదము చేత వేరుగానున్నట్లు తోచుచున్నను తాత్త్వికదృష్టిచేత ఒక్కటియే అగుచున్నవియు అగు ప్రత్యగాత్మ (స్వరూపు)లే యగుచున్నారు.

అయినను అన్నమయ-ప్రాణమయ-మనోమయ - విజ్ఞాన మయ-ఆనందమయ కోశములయందు-అవియేతానను ఆత్మాజ్ఞానము వలనఁగలిగిన అధ్యాసచేత-స్వాత్మలనే తిరస్కరించుచున్నారు.

అవిద్యావాసనలచేత అకర్తయగు ఆత్మనుకర్తగాను, శోకాది రహితుఁడగు ఆత్మను - శోకాదియుక్తుఁడుగాను, క్షుత్పిపాసాది సంబంధ రహితుఁడగు, ఆత్మను క్షుత్పిపాసాది వంతుఁడు గాను, జననమరణాదిశూన్యుఁడగు నాత్మను జననమరణాది యుక్తుఁడుగాను, తలంచుటయే ఆత్మను (తనను) తిరస్కారించు కొనుట యగుచున్నది. "అసన్నేవ సభవతి. అసద్బ్రహ్మేతివేద చేత్" అను శ్రుతివలన అసత్యములగు దేహాదులే తామనుభావనగల మూఢులు-సంసార ప్రవాహమునందుఁబడి పుట్టుచు చచ్చు చుందురు ఇట్లు-మృత్యువశులగు చుండుటకు-ఆత్మ తిరస్కారమే కారణమగుచున్నది. కావున ఆత్మతిరస్కారమే ఆత్మహననమని యీ తృతీయ మంత్రము నందుగ్గడింపఁబడినది, శరీరమును శస్త్రాదులచేత నశింపఁజేసి కొనుట ఆత్మహత్యకానేరదు-భ్రాంతిమూల మగు ఆత్మతిరస్కారమున్నంతవఱకును-శరీరములు పుట్టి చచ్చుచునే యుండును. కావున నెవ్వఁడును గూడ శరీరమును నశింపఁ జేసి కొనుటచేత ఆత్మహత్యనొనర్చుకొనుటకు సమర్థుఁడు కాఁ జాలఁడు, కావున నాత్మనెఱుఁగనివారు ఆత్మహంతలనియును, అట్టి వారు-అజ్ఞానావృతములను తమస్సులోకములను అసు ర్యమను లను పొందుచుందురనియును, దెలియఁజేయుచున్నది యిను శాంకర భాష్యము-గభీరార్థసమన్వితమగుచు పఠన రుచుల సమీచీనమగు చున్నది. అంధతమస్సద్ధమునను, లోక శబ్దమునను, కొన్ని అద్వైత భాష్యములందును, విశిష్టా ద్వైత-ద్వైత-భాష్యముల యందును జెప్పఁబడిన యర్థములు లోక ప్రసిద్ధములగు నర్థములై యుండుట వలన నవియు సమీచీనములే యగును. అయినను విగూఢములగు నర్థములను బోధించునది యగు శాంకరాభాష్యార్థము వానికంటె శ్రేష్ఠమని విజ్ఞులు గ్రహింతురని తలఁచెదను.

ఆత్మజ్ఞానములేని మూఢులు-ఎవ్వరైనను అసురులే యగు దురు. అజ్ఞానమువలన అట్టిమూఢులు - నిరతిశయదుఃఖప్రదము

బును, సూర్యాలోకాది రహితములును, అసురులచేత పొందఁదగి నవియు, అగు లోకములను పొందినను, ఆయాలోకముల యందుఁ గూడ-ఆయాలోకములకు తగినవియు, కర్మఫలరూపములును,అగు జన్మములను పొందకుండ నుండరుగదా!

కావున అట్టిలోకములను పొందుదురనినను-అజ్ఞానావృతము అగు జన్మములను పొందుదురనినను గూడ-పదార్థ నిర్వచనమునందే భేదము కాన్పించుచున్నది గాని యథార్థవిషయమునందు భేదము కాన్పించుట లేదని విజ్ఞులు గ్రహింతురుగాక!

(శాంకర భాష్యావతారిక)

ఆత్మయే-తెలియఁదగినది. ఆత్మహననము వలన-అవిద్వాంసులు-సంసారమును బొందునట్లు-ఆత్మవేత్తలగు విద్వాంసులు-జననమరణములనుండి విడుదల (ముక్తి) నొందుచుందురు, కావున ఆత్మవిదులగు విజ్ఞానులు ఆత్మ హంతలు కారు, ఆత్మయొక్క స్వరూపమును ప్రత్యక్షముగాఁ దెలిసికొనని మనుష్యుఁడు ఆత్మ విదుఁడు కానేరఁడు. కావున క్రింది మంత్రమునందాయాత్మ తత్త్వమెట్టిదో తెలుపఁబడుచున్నది.

మూ॥ అనేజ, దేకం, మనసో౽జవీయో।
నైనద్దేవా అప్నువన్ పూర్వమర్షత్
తద్ధావతో౽న్యా నత్యేతి తిష్ఠత్
తస్మిన్నపో మాతరిశ్వా దధాతి ॥

తే॥గీ॥ కంపన వివర్జిత, మది, యేకము, మనస్సు
కంటెను జవియ, మింద్రియ-గతికి ముందె
యెల్లతావుల నిలిచి భాసిల్లుఁ; గాన
దేవ సంఘాత మాయాత్మఁ దెలియకుండు॥
ఆది అవిక్రియమై యున్నదయ్యు-ఇంద్రి
యాదులను మీరి చనుచున్నయట్లుతోచు
ఆత్మ-వెలుఁగ, క్రియాత్మకుండయిన మాత
రిశ్వుఁడీ భూతభౌతిక క్రియల జరుపు॥

పదచ్ఛేదము :— అనేజత్+ఏకమ్, మనసః, జవీయః, న, ఏనత్, దేవా, అప్నువన్, పూర్వమ్, అర్షత్, తత్, ధావతః, అన్యాన్, అత్యేతి తిష్ఠత్, తస్మిన్, అపః, మాతరిశ్వా, దధాతి,

టీక :— అనేజత్=(న+ఏజత్) కదలకుండు నదియు, ఏకమ్=సర్వభూతముల యందును, ఒక్కటియే యాయి యున్నదియు, మనసః=సంకల్పాది లక్షణమగు మనస్సు కంటెను, జవీయః=మిక్కిలి వేగముగలదియు, (కనుకనే) పూర్వమ్=మనస్సు కంటె ముందుగానే, అర్షత్=అంతటను పొందియున్నదియు నగు, ఏనత్=ఈ యాత్మను దేవాః=ప్రకాశ స్వరూపములగు ఇంద్రియములు, నాప్నువన్=పొందనివాయెను. తత్=ఆయాత్మ, తిష్ఠత్=చలింప కుండినను గూడ, ధావతః=పరుగెత్తుచున్న అన్యాన్=కర్మేంద్రియ, జ్ఞానేంద్రియములను, అత్యేతి=అతిక్రమించునది వలెనే యున్నది తస్మిన్=ఆయాత్మ స్వరూపము చైతన్య స్వభావమై యుండగా, మాతరిశ్వా=వాయువు, అపః=అప్పులను-అనగా; ప్రాణిచేష్టా రూపములగు కర్మలను, దధాతి=వేరుపఱచు చున్నది, లేక ధరించుచున్నది.

శాంకర భాష్యార్థము :—.

ఆత్మ ఎల్లప్పుడునుగూడ ఏకరూపమగు చుండును, కావున స్వరూపావస్థనుండి ప్రమాదమునొంది చలించునది కాదు. రెండవ వస్తువులేక పరిపూర్ణమై యుండుటవలన, నిరుపాధికమగు స్వరూపముచేత నిట్లు చలింప కుండిన దైనను సంకల్ప వికల్పలక్షణమును, అంతఃకరణమును అగు మనస్సనెడి ఉపాధి ననుసరించుట వలన, చలనము మొదలగు వికారములకు ఆశ్రయమై యున్నది.

అదెట్లనిన :— మిక్కిలి వేగముగల మనస్సు-ఆయా స్థలములయందు వ్యాపించుటకు ముందే ఆత్మ-ఆయాస్థలముల యందు నిండి యుండుటవలన మనోవేగము కంటె అత్యధికమగు వేగము గలిగి యున్నది. (కలదానివలె నున్నది) శరీరము లోపలనున్న మనస్సు వెలుపలికెట్లు రాఁగలదని సంశయము నొంద నక్కరలేదు.

అతఁడే-ప్రాణులయొక్క చేష్టలగు అప్పులను-అనఁగా కర్మలను ధరించుచున్నాఁడు.

అగ్నికి-జ్వలన దహనములను-ఆదిత్యునకు-ప్రకాశమును, పర్జన్యునకు (మేఘునకు) అభివర్షమును, కలుగఁజేయుచు విభజించు చున్నాఁడు, లేక ధరింపఁజేయు చున్నాఁడు.

ఇట్లు-కార్య-కారణాది విక్రియలన్నియుఁగూడ నిత్య చైతన్యాత్మ స్వరూపమును, సర్వమునకును ఆధార భూతమును అగు నీశ్వరుని యందే సంభవించు నను నంశము. "భీషాస్మాద్వాతః పవతే" పరమేశ్వరుని వలనఁగలిగిన భీతి వలననే వాయువు వీచును............ఇత్యాది శ్రుతుల వలన గ్రహించునది.

ఆనందగిరి టీక :—

ప్రశ్న :— ఆత్మ-వేగయుక్తుఁడగు నెతల-గుఱ్ఱము మొదలగు వానివలె కనఁబడవలయును గదా!

ఉత్త :— మనోవ్యాపారము కలిగిన పిమ్మట కన్ను మొదలగునవి ప్రవర్తించును. మనస్సునకే గోచరింపని ఆత్మ-చక్షురాదీంద్రియములకు గోచరించునా ?

ప్రశ్న :— ఆత్మ-మనస్సునకుఁగూడ నేల గోచరింపఁడు ?

ఉత్త :— అత్యంతమగు అవ్యవధానము వలన మనస్సునందున్న పరిమాణము కూడ మనస్సునకు తెలియఁబడునది కాదు. కాఁగా, అంతకంటెను అవ్యవధానమును, వ్యాపకత్వమును గలిగి యుండుట వలన-ఆత్మ-మనస్సుచేత తెలియఁబడునది కానేరదు.

ప్రశ్న :— అపః = అప్సుః = కర్మలు అను నర్థమును శ్రీ శంకరులు తెలిపి యున్నారు, అప్పులనఁగా కర్మలను నర్థమున్నదా ?

ఉత్త :— అప్పులనఁగా జలములు - కాని కర్మలుకావు. అయినను సోమము-ఘృతము-క్షీరము-మొదలగు జలములచేత శ్రౌతములగు కర్మలు సంపాదింపఁబడును. కావున సంబంధము వలన ఇచ్చట-లాక్షణికమగు అప్ శబ్దము-కర్మలనే తెలుపుచున్నది. అప్పుల (జలముల) వలననే-ప్రాణము జన్మించి-చేష్ట నొనర్చుట కూడ ప్రసిద్ధమై యున్నది. కావున కారణములగు జలములను తెలుపునదియగు అప్ శబ్దము-కార్యములగు కర్మలయందు లక్షణావృత్తిచేత ప్రయోగింపఁబడినదని శ్రీ శంకరులు గుర్తించి-అప్పులనఁగా కర్మలను నర్థమును తెలిపి యున్నారు.

ఈశావాస్య దీపిక :—

ఈశ్వర స్వరూపము-వాయువవలెను-ప్రాణమువలెను చలించునది కాదు. కావున నది కంపములేనిదని చెప్పఁబడినది. జీవ సంఘ రూపుఁడగు సూత్రాత్మ-గమన శూన్యుఁడును, నిశ్చలుఁడును, మనస్సుచేతను-ఇంద్రియములచేతను గూడ

పొందఁబడనివాఁడును, సర్వగతుఁడును, అగు ఆయీశ్వరుని యందున్న అవ్యాకృత కాలమున మొదట నుదయించి-జ్ఞాన-క్రియా-శక్తిరూపుడై యుండి-సర్వకర్మలను ధరించుచు జగత్కారణ మగుచున్నాఁడు.

ఈశావాస్య రహస్యవివృతి :—

ఈ మంత్రమునందు - ఈశ్వర స్వరూపము చెప్పఁబడుచున్నదని గాని యీశ్వరుని కంటె వేరుగానిదగు ఆత్మ స్వరూపము చెప్పఁబడుచున్నదని గాని చెప్ప వచ్చును.

ఆత్మ స్వరూపము—స్వావస్థా ప్రచ్యుతియగు చలనము లేనిది-అనఁగా, బాల్యము మొదలగు నవస్థలుగాని, జాగ్రదాదులగు నవస్థలుగాని, లేక స్వరూపము నుండి దిగజార కుండుటవలన చలింపకుండునది యని యర్థము.

ఆది-వృద్ధి-అపక్షయము-విపరిణామము-లేనిదై యున్నది.

చంచలమగు మనస్సునకుఁగాని, దేవ శబ్దముచేత వ్యవహరింపఁబడుచున్న యింద్రియములకుఁగాని గోచరించునదికాదు. అనాది-అవినాశి-అది-సర్వవ్యాపక మగు చుండుటవలన కాల-వాయ్వాదుల నతిక్రమించి పోవుచున్నది వలె నుండును.

దేహాంతర్గతుఁడగు మాతరిశ్వుఁడు-తత్సన్నిధియందే ప్రాణనాది చేష్టలను ధరించుచుండును — లేక శ్రద్ధాజన్యములగు కర్మలను స్వాత్మయందు స్థాపించు చుండును. ఈశ్వర సన్నిధి యందతఁడే సూర్యుని ప్రకాశింపఁజేయును, మేఘుని వర్షింపఁజేయును.

వాయువను పేరుగల యీ సూత్రముచేతనే, యీ భూలోకమును, స్వర్గాది పరలోకమును, సర్వభూతములును, సంగ్రథితములై ధరింపఁబడి—క్రియాశక్తి మంతము లగుచున్నవి. "వాయువను పేరుగల యీ సూత్రమును నియమించు వాఁడును-అంతర్యామియు, సర్వాధిపతియు, సర్వనియంతయు, సర్వాధారమును. సర్వలోకములకును- హేతువును, అవ్యక్తమును, అచింత్యమును, అవ్యపదేశ్యమును, షడ్భావ వికార రహితమును, ఏకరూపమును, సర్వచాలకమును అగు సత్యవస్తువు బ్రహ్మమే" అని గ్రహించునది.

ఆనందభట్టోపాధ్యాయ కృతమగు ఈశావాస్యభాష్యము :—

నిరుపాధిస్వరూపముచేత-ఆత్మతత్త్వము-చలింపనిదనియు-సోపాధిస్వరూపము చేత మనస్సుకంటె-వేగవత్తరమనియు చెప్పఁబడుచున్నది.

అనంతాచార్యకృతమగు నీశావాస్యభాష్యము :—

ఈ ఋక్కు-త్రిష్టుప్ ఛందమునకు సంబంధించినది. బ్రహ్మ స్వరూపము-సమాభ్యధిక రహితమని చెప్పుటకై "ఏకమ్" అని చెప్పఁబడినది. లేదా-సర్వ భూతముల యందును విజ్ఞాన ఘనరూపముచేత నేకమై యుండుటవలన "ఏకమ్" అని చెప్పఁబడినది.

బ్రహ్మాది దేవతలుగూడ-బ్రహ్మము నెఱుఁగఁజాలరని చెప్పుటకై-"నైనద్దేవా ఆప్నువన్" అని చెప్పఁబడినది.

వస్త్రమునందు పడుఁగు పేకలవలె ఏ వాయు సూత్రమునందు కార్యకరణ సమూహమంతయు కూర్పఁబడియున్నదో, ఎవఁడు సూత్రసంజ్ఞుఁడో ఎవఁడీ జగత్తును ధరించుచున్నాఁడో, ఎవఁడు స్వాధిష్ఠానమగు బ్రహ్మమునందు ప్రాణుల కర్మలను అనఁగా (చేష్టాలక్షణములగు కర్మలను లేక సుఖ దుఃఖములను పొందించునవియగు కర్మలను) ధరించు చున్నాఁడో; యజ్ఞ హోమాదులను స్థాపించు చున్నాఁడో, సమష్టి రూపుఁడును, వ్యష్టిరూపుఁడును, అగు నా వాయువును గూడ పరమాత్మయే నియమించు చున్నాఁడని గ్రహించునది.

అద్వైతా నందలహరి :—

పరమార్థ దృష్టిచేత-చలింపనిదగు నాత్మ స్వరూపము-దేహాత్మ దృష్టిచేత, మనస్సుకంటె మిక్కిలి వేగముగలది వలెను, చలించునది వలెను, తోచుచున్నది.

రూపాదులు లేకుండుటవలన-ఈ యాత్మను, చక్షురాదులగు నింద్రియములు చూడఁజాలవు.

ఆయాత్మ తత్త్వము-మాయాకృతమగు విశ్వరూపముచేత-పరుగెత్తుచున్న, మృత్యు, వాయు-గరుడాదులను గూడ వేగముచేత నతిశయించి వెళ్ళుచున్నదాని వలె నుండును. ఆ సర్వాధిష్ఠాన బ్రహ్మమునందు సూత్రాత్మయు, కార్య బ్రహ్మమును అగు వాయువు వ్యష్టిజీవులను ధరించుచున్న వాఁడువలె నుండును.

విశిష్టాద్వైత భాష్యము :—

ఇట్లు-సర్వావాస్యమని ప్రస్తుతమగు ఈశ్వరతత్త్వముయొక్క (పరబ్రహ్మముయొక్క) అనంత విచిత్ర శక్తియోగమును విచిత్రవంత మగు నభిలాపము చేత స్ఫురింపఁజేయుచు ఉపదేశించు చున్నాఁడు.

అనేజత్ = పరబ్రహ్మ స్వరూపము - కంపించు నదికాదు. ఏకమ్ = ప్రధాన భూతము-లేక, తనకు వశపడనివాఁడును, సమానుఁడును, అధికుఁడును, అగు రెండవవాఁడు లేనిది. ముక్తులు-బ్రహ్మము తోడి పరమ సామ్యమును బొందినను గూడ బ్రహ్మమునకు అధీనులే యగుదురు, అది-మనస్సుకంటెను వేగవత్తరము.

ప్రశ్న :— పరబ్రహ్మము - నిష్కంప మనియు, వేగవత్తరమనియు, విరుద్ధముగా నేల చెప్పఁబడినది ?

ఉ :— సర్వవ్యాపక మగుటవలన-వస్తుతః, నిష్కంప మని చెప్పఁబడినది. కావుననే మనస్సునకు గోచరింపని దేశము నందుఁగూడ నెల్లప్పుడును ఉండుటవలన-మనస్సుకంటె జవీయమని ఔపచారికముగాఁ జెప్పఁబడినది.

నైనద్దేవా అప్నువన్-పూర్వమర్షత్=ముందుగానే సర్వ దేవతలను పొందియున్నను గూడ అబ్రిహ్మాతత్త్వమును హిరణ్య గర్భాదులుకూడ పొందఁజాలకుందురు-బ్రిహ్మ స్వరూపము-విభు త్వముచేత నిత్యప్రాప్తమై యున్ననుగూడ, దానిని, కర్మచేత ప్రతిబంధింపఁబడిన జ్ఞానముగల క్షేత్రజ్ఞులు-విద్యాప్రాప్తి కలుగుటకు ముందు స్వబుద్ధిచేత పొందఁజాలరు, "తద్యథా హిరణ్యనిధిం నిహి త మక్షేత్రిజ్ఞాః ఉపర్యుపరి సఞ్చరన్తోన విన్దేయుః, ఏవమేవే మాస్సర్వాః ప్రిజాః అహర హర్గచ్ఛన్త్య ఏతం బ్రిహ్మలోకం నవిన్దన్త్యనృతేన హిప్రిత్యూఢాః".

అదెట్లనిన :— తాము నివసించియున్న భూమి క్రిందనే నిక్షేపింపఁబడియున్న హిరణ్యనిధిని (బంగారపురాశిని) తెలియక-కొందఱుమనుష్యులు-ఆ భూమి మీఁదనే సంచరించు చున్నను-ఆ సువర్ణనిధిని గ్రహింపఁజాలనట్లు-తమ హృదయ గుహాలయందే యుండిన దహరాకాశమును బ్రిహ్మలోకమును ప్రతిదినమునందును గూడ సుషుప్తి కాలమునందు పొందుచున్ననుగూడ మూఢులగు ప్రిజలు అనృతముచేత అచ్ఛాదింపఁబడి - తెలియఁజాల కున్నారు. అని-ఈః యంశము-ఛాందోగ్యోపనిషత్తునందున్న అష్టమ ప్రిపాఠ కము నందలి తృతీయ ఖండమునఁజెప్పఁబడినది గదా!

తద్ధావతోఽన్యానత్యేతి తిష్ఠత్=పృధివ్యాదుల యందంత టను ఉండుచునే-ఆ బ్రహ్మము-పరుగెత్తుచున్న గరుడాదులనుగూడ నతిక్రిమించుచున్నది. (వేగయుక్తమగు గమనముగల వారెంత వఱకు పోవుచుందురో అంతకు మీఁదను గూడ పరబ్రహ్మ ముండు నని భావము) తస్మిన్న పోమాతరిశ్వా దధాతి=ఆ వాయు దేవుని యందు-అవస్థితుఁడగు మాతరిశ్వుఁడు ధారణమునకు తగిన శక్తి న్యము లేనివాఁడయినను పాథఃపయోధర గ్రిహ నక్షత్రాదికమును భరించుచున్నాఁడు. ఇది మఱియు నద్భుతమగుచున్నది.

సర్వాధార భూతుఁడగు సర్వేశ్వరునిచేత ధరింపఁబడిన వాయువు-అతని శక్తిచేతనే దీని నంతటిని భరించునని భావము.

విశిష్టాద్వైత పరమగు శ్రీరంగాచార్య భాష్యము :—

నిరాధారమగు ఆకాశము నందొకచోట ఉనికిలేనివాఁడును నిరంతర గమనశీలుఁడును-స్థూలమగు గురుద్రవ్య స్వరూపము లేకుండుట వలన-స్థూల గురుద్రవ్యాంతరములను ధరించుటకు శక్తి గలవాఁడని యూహించుటకుఁగూడ నర్హుఁడు కానివాఁడును, అగు వాయువుకూడ-ఆ బ్రహ్మమునందు-స్థూలములను, గురు ద్రవ్య రూపములను. నిఖిల బ్రహ్మాండకారణములుగా మొదట సృజింపఁబడినవియునగు కారణజలములను ధరించు చున్నాడు.

ద్వైత భాష్యము :—

పరమాత్మ స్వరూపము—నిర్భయమగుటవలన కంపింపని దగు చున్నది. కాని నిష్క్రియమగుటవలనఁగాదు. ప్రధానమగుట వలన ఏకమగు చున్నది గాని ద్వితీయవస్తువు లేకుండుట వలనఁ గాదు, లెస్సగా తెలిసికొనుటకు వీలుపడని దగుటవలన దేవతలచేతఁ గూడ పొందఁదగనిదని చెప్పఁబడినది కాని సర్వధా అగోచర మగుటవలనఁగాదు. ఆ పరమాత్మ స్వయముగా స్వభావమువలన అన్నిటిని పొందియున్నాఁడు. అచింత్యశక్తి గలవాఁడగుటవలనను సర్వగతుఁడగుట వలనను తాను లెస్సగా నిలిచియున్నను పరుగెత్తు చున్న యితరుల నతిక్రమించు చున్నాఁడు, ఆ పరమాత్మయందు వాయువు- సర్వప్రాణులచేతను కృతములగు కర్మలను సమర్పించు చున్నాఁడు. "నేను కర్తనుకాను హరియేకర్త" సర్వకర్మములను తత్పూజయే-తద్భక్తి-ప్రసాద ఫలకమే-అని అను సంధించుటయే- సమర్పణము,

స్వాభిప్రాయము :—

పరిపూర్ణుఁడగు పరమాత్మయే-ప్రాణుల హృదయముల యందు ప్రత్యగాత్మ స్వరూపుఁడై యున్నవాడువలె నున్నాఁడు. కావున-ఉపనిషత్తులయందు-పరమాత్మయు-ప్రత్యగాత్మయుఁగూడ- కొన్నిచోటులందు, ఆత్మశబ్దముచేత వ్యవహరింపఁబడు చున్నారు.

పరమార్థ దృష్టియందు మాత్రము-పరమాత్మ-ప్రత్యగాత్మ లగు శుద్ధాత్మలచేత భేదించి యున్నవాఁడుకాఁడు.

కావున-అద్వైత పరములగు భాష్యములలో జీవాత్మ-పరమాత్మలకు వ్యవహారమునందుఁగల భేదమును పాటింపక వాస్తవిక దృష్టి ననుసరించి ఈ మంత్రమునందు "ఆత్మతత్త్వము" వ్యాఖ్యానింపఁబడుచున్నదని చెప్పఁబడినది.పరమాత్మ-శుద్ధాత్మ-భేద ప్రతిపాదకములగు-విశిష్టాద్వైత-ద్వైత భాష్యముల యందు - పరబ్రహ్మ స్వరూపమగు ఈశ్వర తత్త్వము మాత్రమే మీఁది మంత్రమునఁజెప్పఁబడినట్లు చెప్పఁబడినది. ఇందలి యభిప్రాయమును పాఠకులిట్లు గుర్తింపఁగోరెదను. నిరుపాధికమగు బ్రహ్మ స్వరూపము-చలింపకున్నను, సోపాధికమగు బ్రహ్మస్వరూపము-మనస్సు కంటెను వేగవత్తరముపలె నున్నది.

పరిచ్ఛిన్నములును, (ఖండములును) స్థూలములును, కార్యరూపములును, అగు వస్తువులన్నిఁటియందునుగూడ-వ్యాపకమును, సూక్ష్మమును, కారణరూపమును, అగు బ్రహ్మ (ఆత్మ) స్వరూపము-వ్యాపించియున్ననుగూడ-చక్షురాదులగు ఇంద్రియములును, బ్రహ్మాదిదేవతలునుగూడ దాని నెఱుంగజాలకున్నారు. అది నిలిచి యున్నను-సర్వగత మగుటవలన ఇంద్రియములను-వాయువును-గరుడాదులను-మనస్సునుగూడ-అతిక్రమించి యున్నదిపలెనున్నది.

అది-పరమార్థమున చలింపకున్నను మాయామయ మగు వ్యవహారమున చలించు చున్నట్లున్నది. ఈ యంశము-"అపాణిపాదో జవనో గ్రహీతా" "ఆసీనో దూరంవ్రజతి-శయానో యాతి సర్వతః" అను శ్రుతులచేతఁగూడఁదెలుపఁబడు చున్నది గదా! ఆ బ్రహ్మ స్వరూపమునందే సమష్టి-వ్యష్టి-స్వరూపుఁడును, సూత్రాత్మయు, అగు మాతరిశ్వుఁడు, సర్వకర్మలను అగ్నిని, జలాదులను గూడ ధరించుచున్నాఁడు,

ఇట్లు-సర్వమును ధరించువాఁడగు నా వాయువునుగూడ పరబ్రహ్మమే ధరించి-నియమించు చున్నదని గ్రహించునది.

పరమార్థ దృష్టిచేత-ఇంద్రియములు-మనస్సు-వాయ్వాది భూతములు వానిరూపము-వాని చలనము-మొదలగు నామ రూప కర్మ కలాపమంతయుఁగూడ సత్యము కాదనియు, అది యంతయుఁ గూడ బ్రహ్మస్వరూప మాత్రమే యగుచున్నఁదనియు గ్రహించునది.

శాంకర భాష్యావతారిక :—

వేద మంత్రములకు జామితాదోషము- అనగా "చెప్పిన యంశమునే మరల చెప్పుట" అను పునరుక్తిదోషములేదు, కావున పూర్వమంత్రమునందలి విషయమే క్రింది మంత్రమున వేరొక విధమున బోధింపఁబడుచున్నది,

మూ॥ తదేజతి, తన్నైజతి, తద్దూరే తద్వన్తికే
తదన్తరస్య సర్వస్య తదుసర్వస్యాస్య బాహ్యతః ౫॥

కం॥ అది-చలియించును-చలియింపదు,
దూరస్థితము-సవిధవర్తియునగు, నయ్యది
ఈ సర్వము లోనున్నది—
దీనికి వెలుపలను గలది-అదియె యగున్॥

పద :— తత్-ఏజతి, తత్-న-ఏజతి-తత్-దూరే-తత్+ఉ-అన్తికే-తత్-అన్తః-అస్య-సర్వస్య-తత్-ఉ-సర్వస్య-అస్య - బాహ్యతః.

టీక — తత్=ఆ యాత్మతత్త్వము, ఏజతి=చలించు చున్నది. తత్=ఆ ఆత్మతత్త్వము-న+ఏజతి=నైజతి=చలించు చున్నదికాదు. తత్=అది, దూరే=దూరమునందును, తత్+ఉ= తదు=అదియే, అన్తికే=సమీపమునందును, తత్=అది, అస్య-సర్వస్య=ఈ జగత్తున కంతకును, అన్తః=లోపలను, తదు= అదియే, అస్య=ఈ, సర్వస్య=సమస్త జగత్తునకును, బాహ్యతః=వెలుపలను (అస్తి=ఉన్నది)

తా॥ అది-చలించును చలింపదు. దూరమునందుండును-దగ్గరనుండును. అదియే ప్రపంచమునకు లోపలను వెలుపలను గూడ నుండును.

శాంకర భాష్యము :—

పరబ్రహ్మ స్వరూపమగు నేయాత్మతత్త్వమిప్పుడు ప్రస్తావింపఁబడినదో, ఆ యాత్మతత్త్వము కదలుచున్నది. అయినను కదలకయే యున్నది. అనఁగా; తాను స్వయముగా అచలమే యగుచున్నను చలించుచున్నది వలెనున్నది. అని యర్థము. ఇంతియే కాదు.

నూరుకోట్ల సంవత్సరముల కైనను - అవిద్వాంసుల చేత పొందఁబడకుండుట వలన-దూరమునందున్నది వలెనున్నది. అదియే విద్వాంసులకు (బ్రహ్మవిదులకు) ఆత్మయగుట వలన మిక్కిలి సమీపమునందే యున్నది వలెనున్నది. వాస్తవిక దృష్టి చేత మాత్రము—అది దూరము నందుఁగాని, సమీపము నందుఁగాని, ఉన్నది కాక-అవిద్వాంసులకును, విద్వాంసులకునుగూడ-ఆత్మయే యగు చున్నది."య ఆత్మా సర్వాన్తరః" ఏ పరబ్రహ్మము-అన్నింటి లోపలను ఉన్నాఁడో అను శ్రుతి వలన-ఈ జగత్తున కంతకును గూడ నిరతిశయ సూక్ష్మమగుటవలన అది-లోపలనున్నది, నామ రూప క్రియాత్మకమగు ఈజగత్తున కంతటికినిగూడ ఆకాశమువలె వ్యాపకమై యుండుటవలన అదియే వెలుపలనుగూడ నున్నది. "ప్రజ్ఞానఘనఏవ" "అది-ప్రకృష్టమగు జ్ఞానముచేత గొప్పదియగు ఒకే స్వరూపము"—

అను శ్రుతి శాసనమువలన-అదియే-సర్వ జగద్రూపము చేతను గూడ నిరంతరమై (తానులేని స్థలములేనిదై) ఉన్నది.

ఉవటాచార్య కృత-ఈశావాస్య భాష్యము :—

నాలుగవ మంత్రమునందు కారణరూపమగు నాత్మ స్వరూపము-నిరూపింపఁబడినది-ఈ మంత్రమునందు కార్య రూపమగు నాత్మ స్వరూపము-నిరూపింపఁబడుచున్నది.

అదియే-కార్యమగు సర్వజంగమ (ప్రాణి) రూపముచేత నున్నదై-కంపించుచున్నది వలెనున్నది. స్థావర రూపముచేత నున్నదై - కంపింపక యున్నది. అదియే-అదిత్య నక్షత్రాది రూపముచేత దూరమునందున్నది. అదియే-పృథివ్యాది

రూపముచేత-సమీపము నందుఁగూడ నున్నది. "సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ" ఇది యంతయు బ్రహ్మమేగదా!" అను దర్శనము-దీని వలన తెలియుచున్నది. అదియే ప్రాణులన్నిటిలోపలను గూడ విజ్ఞాన ఘన రూపముచేత ప్రకాశించు చున్నది. అదియే-ప్రాణులన్నిటికిని వెలుపలను గూడ జడరూపముచేత నున్నది.

"బ్రహ్మ స్వరూపము-చేతి నాచేతనరూపము-అనంతము-సర్వగతము. అది కాని వస్తువులేదు" అను నర్థము దీనిచేతఁదెలియఁజేయఁబడుచున్నది.

ఈశావాస్య రహస్యము :—

అది-బ్రహ్మ-విష్ణు-శివాత్మకమై-చలించు చున్నది.

ఆకారముతోఁగూడినది మాయామయమైయున్నది. కావుననది - మాయా కల్పితమగు నుపాధిచేత చలించు నట్లుండును. నిరాకారమగు బ్రహ్మ స్వరూపము-వాస్తవమై యున్నది. కావున నది చలించునదికాదు.

అది-అవివేకులకు దూరమునందును వివేకులకు సమీపమునందును ఉన్నది. కార్య కారణ వస్తువుల కన్నిటికిని గూడి నదియే లోపలను గూడ నున్నది.

విశ్వాతీతమగు బ్రహ్మము-విశ్వాభ్యంతరము నందున్నది. అది సర్వ గత మనియు, మాయాతీత మనియు, నీరూపమనియు, గ్రహించిన విజ్ఞాని-జన్మబంధనము నుండి విముక్తుఁడగును.

ఈశావాస్య దీపిక :—

మూర్తములగు అగ్న్యాది రూపములచేత కంపించుచున్నదివలెనున్న యీశ్వర స్వరూపము-అమూర్త రూపమగు ఆకాశముచేత కంపింపనిది వలెనే యున్నది. కావున-ఈశ్వర స్వరూపము-మూర్తరూపముకంటెను అమూర్త రూపముకంటెను వేరగుచున్నదని తెలియునది.

ఈశావాస్య రహస్యవివృతి :—

ఆత్మ తత్త్వము-తెలియుటకు శక్యముకానిది. అంతర్యామి-వ్యాపకము అని చెప్పఁబడిన నాలుగవ మంత్రముయొక్క అర్థమునే అనువదించి అది-సర్వాత్మకము-నుఖ ప్రాప్యము-అను నంశము నీయైదవ మంత్రమువపాదించుచున్నది.

జామిత-అనఁగా ఆలస్యము, ఒకే పర్యాయము చెప్పఁబడిన రహస్యము చిత్తమునందు స్థిరపడదను నభిప్రాయముచేత-అనలస యగు శ్రుతి-కరుణామయి యగు తల్లి వలె-పూర్వోక్తమగు మంత్రార్థమునే మరల నుపదేశించు చున్నది.

ఆత్మ తత్త్వము-జంగమమై చలించుచున్నది. స్థావరమై చలింపకున్నది. దూరమందున్నదియు, సమీపమునందున్నదియుఁగూడ నదియే. "పురుష ఏవేదం సర్వమ్ యద్భూతం యచ్చభవ్యమ్" "పుట్టియున్నదియు, పుట్టఁబోవునదియు నగు నీ సర్వ ప్రపంచమును-గూడ-పురుషుఁడే యగుచున్నాఁడు" అను శ్రుతి వలన, "సర్వగతమును, సర్వరూపమను, గూడ బ్రహ్మస్వరూపమే" అగుచున్నదని గ్రహించునది.

అనంతాచార్యకృత-ఈశావాస్య భాష్యము :—

"ఈ ప్రపంచమునకు లోపలను వెలుపలనుగూడ పురుషుఁడే కాలరూపుఁడై యున్నాడు. బ్రహ్మ స్వరూపము-చేతనాచేతనరూపము-అనంతము."

అని యుపాసించు వ్యక్తికి-అర్చిరాదిమార్గము చేతనగు గమనము కలుగక, యిచ్చటనే బ్రహ్మప్రాప్తి కలుగును.

ఈ యంశము నీక్రింది శ్రుతివలనఁ దెలియునది.

నతస్య ప్రాణా ఉత్క్రామన్త్యత్రైవ సమవలీయన్తే బ్రహ్మైవసన్ బ్రహ్మాప్యేతి.

"ఆత్మ విదుని ప్రాణములు శరీరమును విడిచి లోకాంతరముల కుత్క్రమించునవికావు ఆ ప్రాణము లిచటనే (ప్రకృతియందు)లయించును. అతఁడు-ఆత్మజ్ఞుఁడు కాకముందు గూడ బ్రహ్మమే యగు చున్నాఁడు. కావున నిప్పుడు బ్రహ్మమును పొందుచున్నాఁడు" అనఁగా బ్రహ్మమే యగు చున్నాఁడు.

అద్వైతానందలహరి :—

బ్రహ్మము-మాయచేతనగు విశ్వరూపముచేత చలించుచున్నదివలె నున్నది. అయినను తత్త్వతః, చలించుటలేదు. భేద భ్రమవలన-దూరము నందున్నదివలెను, సర్వమునకును ఆత్మయగుట వలన సమీపమునందున్నది వలెను, ఉన్నది. అదియే జంగమ-స్థావర రూపముచేతను, మూర్తామూర్త రూపముచేతను, స్థూల సూక్ష్మ రూపముచేతను, కార్య కారణ రూపముచేతను, తదితర భేద రూపము చేతను వ్యాపించియున్నది.

విశిష్టాద్వైత భాష్య-వ్యాఖ్యలు.

పూర్వమంత్రోక్తమగు నర్థమునే యింకొక విధమున మరలఁ దెలుపుచున్నాఁడు. సర్వవ్యాప్తమగు పరబ్రహ్మ స్వరూపము-వెనుక చెప్పిన విధమున వేగవత్తరమై కంపించుచున్నదిఁవలె నున్నది. కాని వస్తుతః కంపించుట లేదు. అసుర ప్రకృతిగల పురుషులకు దూరము నందును, దైవ ప్రకృతి గల పురుషులకు సమీపము నందును, ఉన్నది.

"విషయాసక్తచిత్తులై గోవిందుని యందు పరాఙ్ముఖులైన మూఢులకు-దూరము కంటెను దూరము నందున్నది. విషయములను త్యజించి-తన్మయులై గోవిందుని యందు చిత్తము నిలిపిన వారికి-సమీపము నందున్నది". అని భగవంతుఁడగు శౌనకుఁడు చెప్పియున్నాఁడు గదా!

దూరమందున్న దానివలెను, విజ్ఞులకు సమీపమందున్న దానివలెను, తోచుచున్నను, అది దూరమునందు గాని సమీపము నందు గాని, లేకయే యున్నది. ఈసర్వజగత్తులకును లోపలను, వెలుపలను, వస్తుస్వరూపమునందును గూడ చిన్మాత్రమగు తన స్వరూపముచేత ఆకాశము వలె సర్వ వ్యాపకమై యున్నది. అణువుకంటె అణీయమని చెప్పఁబడుటచేత-ప్రాణులయందు అంతర్యామియగు ప్రత్యగాత్మ స్వరూపముచేతను, "మహతో మహీయాన్" అని చెప్పఁబడుటచేత-ఈ ప్రపంచమునకు వెలుపల అనంతమగు నిజస్వరూపము చేతను వ్యాపించియున్నది. మాయా మయ మగు ప్రపంచము-సత్యమగు బ్రహ్మము నందు కల్పితమై యున్నది. భ్రాంతి కల్పితమగు సర్పమునందు రజ్జువు వలె-అజ్ఞాన కల్పితమగు ప్రపంచమునందుఁ గూడ-బ్రహ్మము-నిజరూపము చేత వ్యాపించియున్నది. కాఁగా; అది-దూరమునందు - సమీపమునందు-లోపల-వెలుపల-వస్తువు నందుఁ గూడ-వేరుగా ఉన్నది కాదు. అది-ఉన్నది మాత్రమే-దీనివలన "సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ" "ఇది యంతయును గూడ బ్రహ్మమాత్రమే" అను విజ్ఞానము గ్రహింపఁదగి యున్నది.

ప్రశ్న :— ఈ మంత్రము నందు చెప్పఁబడినది— పర బ్రహ్మ లక్షణమా? ప్రత్యగాత్మ లక్షణమా?

ఉ :— ఆ బ్రహ్మ స్వరూపమే జంతువులగు జీవులబుద్ధి గుహలయందు ప్రత్యగాత్మ స్వరూపమై యున్నది, కావున ఈ ప్రత్యగాత్మ స్వరూపము-పర బ్రహ్మ స్వరూపమే యగు చున్నది. కావున-ఈ మంత్రమునందు చెప్పఁబడినది-పరబ్రహ్మ లక్షణమని యను-ప్రత్యగా లక్షణమనినను గూడ విరోధింప కుండుటకు-"ఆత్మ లక్షణ"మని చెప్పుట సమంజసముగా నుండును. ఆత్మశబ్దము-ప్రత్యగాత్మను, పరమాత్మను గూడ బోధించునుగదా!

ఆనందగిరీయమగు అవతారిక :—

ఇట్లు చెప్పఁబడిన ఆత్మయొక్క జ్ఞానమునకు ఫలము-విధి-నిషేధముల నతిక్రమించునదియగు జీవన్ముక్త స్వరూపముచేత నుండుటయే యని క్రింది మంత్రమున శ్రుతిచేఁ జెప్పఁబడుచున్నది.

మూ॥ యస్తు సర్వాణి భూతాన్యాత్మన్యే వానుపశ్యతి,
సర్వభూతేషు చాత్మానం తతో నవిజుగుప్సతే॥

కం॥ తనయందు నఖిల భూతము
లు, నఖిల భూతములఁదన్ను, లక్షించుచు నుం
డును గావున-ఆ విద్వాస్
మనుజుఁడు మాత్రియు-జుగుప్స-మదిఁగనఁడెపుడున్॥

పదచ్ఛేదము :— యః-తు-సర్వాణి-భూతాని-ఆత్మని-ఏవ-అను పశ్యతి-సర్వభూతేషు-చ-ఆత్మానమ్-తతః-న-విజుగుప్సతే.

టీ :— యస్తు=ముముక్షువును విద్వాంసుఁడును అగు ఏ పరివ్రాజకుఁడు-సర్వాణి-సమస్తములయిన, భూతాని=అవ్యక్తము మొదలు స్థావరముల పఱకునుగల వస్తువులను ఆత్మని+ఏవ= ఆత్మయగు తనయందే, అను పశ్యతి=తనకంటె వేరుకానివిగా చూచుచుండునో, సర్వభూతేషు+చ=ఆ భూతము లన్నిటియందును గూడ, -ఆత్మానమ్=ఆత్మయగు తనను అనుపశ్యతి = చూచు చుండునో-సః=అట్టి విద్వాంసుఁడు-తతః=ఆ దర్శనము వలన, న+విజుగుప్సతే=దయసులేక రోతను కలిగియుండఁడు.

శాంకర భాష్యము :—

ముముక్షువగు పరివ్రాజకుఁడు మాత్రియు - అవ్యక్తము మొదలు స్థావరముల పఱకును గల సర్వవస్తువులనుగూడ - ఆత్మ యగు తనయందే చూచు చుండును. అనఁగా ఆత్మకంటె వ్యతిరిక్తములనుగాఁజూడఁడని యర్థము. అట్లే-చేతనాచేతనాత్మకము లగు ఆ భూతము లన్నిటియందునుగూడ ఆత్మనే చూచు చుండును. తనయందు నామరూప భేదములచేత వేరుగా నున్నట్లున్న వస్తువు లన్నియుఁగూడ, తానుగానే యున్న వనియు, ఆ వస్తువుల నిజ స్వరూపము తానే యగుచుండునుగాని వేరుగాదనియు అనుభవము చేతఁదెలిసి కొనుచుండును.

అదెట్లనిన :— ఈ శరీరము-కార్యకారణసంఘాతరూపమై యున్నది దీనికి సంబంధించిన సర్వజ్ఞానములకును సాక్షి భూతుఁడును, ఇంద్రియములను ప్రకాశింపఁజేయువాఁడును, కేవలుఁడును, నిర్గుణుఁడును, అగు ఆత్మ-ఈ సంఘాతము లోపల-దీని కంటె వేరుగా నున్నాఁడనియు, "ఆతఁడే నే"ననియు, ఈ కార్య కారణ సంఘాతముఁగూడ మాయామయమగుట వలనను, దీనికి ప్రత్యేక స్వరూపము లేకుండుటవలనను, ఆయాత్మయే దీనికిఁగూడ స్వరూపమనియు, విద్వాంసుఁడు తెలిసికొనును.

ఇట్లు కేవలాత్మనగు నేను-కార్య కారణ సంఘాత రూపమగు నీ శరీరమున కాత్మనై యున్నానో, ఆ నేనే-ఆ స్వరూపముచేతనే-అవ్యక్తము మొదలు-వృక్షములు-పర్వతములు మొదలగు స్థావరముల వఱకునుగల సర్వ భూతములకును గూడ-సత్యమగు ఆత్మనై (స్వరూపమనై) ఉన్నానని-ఏ విజ్ఞాని-ఈ సర్వ లోకములను గూడ-నిర్విశేషమగు (నామ రూపాది భేద రహితమగు) ఆత్మనుగానే స్వానుభవముచేత తెలిసికొనుచుండునో-ఆ విజ్ఞానికి-దయకు నిమిత్తమగు వేరొక వస్తువేదియు లేకుండుట వలన విజుగుప్సను-అనఁగా దయను లేక రోతను (శోకమును) కలిగి యుండఁడు.

ఘృణ-(కనికరము)అను నదంతయు-తనకంటె వేఱుగా చూడఁదగిన యింకొక వస్తువును చూచి నప్పుడే కలుగును-తాను నిర్మలుఁడననియు, తానులేని వస్తువు లేకుండుట వలన నిరంతరుఁడననియు, ననుభవముచేఁ దెలిసిన విజ్ఞానికి-"దయ వహింపఁదగిన వస్త్వంతరములే" దను నంశము ప్రాప్తించుచున్నది. ఈ యంశమునే శ్రుతి యనువదించుచు-"వాఁడు విజుగుప్స నొంద"ఁడని చెప్పుచున్నది.

ఉవటాచార్య కృతమగు భాష్యము :—

చేతనములు-అచేతనములు-అగు భూతము లన్నియుఁగూడ నా యందే యున్నవనియు, నాకంటె వ్యతిరిక్తములుగా, (వేరుగా) లేవనియు, పరబ్రహ్మమగు

తానే సర్వ భూతములయందును ఆత్మయై యున్నాననియు-తెలిసికొనిన యోగికి-సర్వ భూతములను గూడ-పరబ్రహ్మ మాత్రములై-విజ్ఞాన ఘనానందైక్యము వలన ఆత్మ యందుండునవి యగుచున్నవి. కావున-అద్వైతతత్త్వవేత్తయగు యోగి-విచికిత్సను గావింపఁడు. (విచారణ నొనర్పఁడు.)

ఈశావాస్య రహస్యము :—

బ్రహ్మ స్వరూపము-పరమము-శుద్ధము-అది కర్మచేత లభించునది కాదు. కర్మ త్యాగి-పరబ్రహ్మము నొంది-దుఃఖమునుండి విడిపింపఁబడును.

బ్రహ్మాభిన్న-ఆత్మ స్వరూపుఁడగు పరివ్రాట్టునందే యీ సర్వ భూతములను ఆభాసించు చున్నవి. కావున నా భూతములన్నిటిని గూడ నతఁడు తనయందే చూచు చుండును. అతఁడు సర్వభూత గుహాశయమగు ఆత్మనే-ఆ సర్వ భూతములయందును చూచుచుండును.

ఇట్లు స్వ స్వరూప పరిజ్ఞానము వలన నతఁడు సందేహము నొందఁడు.

ఈశావాస్య దీపిక :—

విరక్తుఁడగు ముముక్షువు-"ఈశ్వరుఁడే ఆత్మ స్వరూపుఁడై యున్నాఁడు. కావున ఆనంద స్వరూపుఁడును, స్వయంజ్యోతియును, ఈశస్వరూపుఁడును, అగు ఆత్మయందే యీ భూతము లన్నియు నున్నవి" అని తెలిసి కొనును. అనగా: "ఈశావాస్యమ్" అను మంత్రమును వినిన పిమ్మట యీ భూతములన్నియుఁగూడ నాయందే-అధ్యస్తములై (అవిద్యా కల్పితములై) యున్నవని స్వాత్మను సాక్షాత్కరించుకొనును.

ప్రశ్న :— అధ్యస్తములయిన (భ్రాంతికల్పితములయిన) భూతములు-నిరాత్మకములును, ఆత్మకంటె మిక్కిలి వేరయినవియు, నగు చున్నవి కాదా?

ఉత్త :— "ఈ భూతములన్నిటియందును నేనే యున్నాను". కావున ఈ భూతములు నాకంటె వేఱుగావు" అని విద్వాంసుఁడు-ఆ భూతముల కన్నింటికిని సత్యమగు స్వరూపము "తాను" గానే చూచుచుండును. కావున సర్వ భూతములను గూడ బ్రహ్మ భిన్నమగు ఆత్మయే యగుచున్నవి. కావున నవి ఆత్మ కంటె వేరు కావని తెలియునది.

ప్రశ్న :— ఈ దర్శనముచేత లభించునది యగు ఫలమేది?

ఉత్త :— "ప్రత్యగాత్మనగు నేను-చిదేక రసమును, ఆనందాత్మయు, సర్వాభిన్నమును, అగు పరబ్రహ్మమనే యగు చున్నాను" అను ఏతన్మంత్రోక్త మగు విజ్ఞానము కలిగిన పిమ్మట-ఆ విద్వాంసుఁడు-స్తుతి నిందలులేని వాఁడగును.

ఈశావాస్య రహస్య వివృతి :—

గురూపదేశము కలిగిన పిమ్మట లోక విలక్షణ దృష్టిగల విజ్ఞాని-అధిష్ఠాన రూపమగు నాత్మయందే సర్వభూతములను అవలోకించును. ఆ సర్వ భూతముల యందును గూడ-ఆత్మయే - కారణ రూపముచేత అనుగతమై యున్నట్లు అనుభవించును. ఉభయకోటికమగు ద్వైత జ్ఞానము గల వానికే సంశయము గలుగును. ఐకాత్మ్యజ్ఞానికి సంశయము కలుగదు.

అనంత భట్టోపాధ్యాయ కృతమగు నీళావాన్య భాష్యము :—

తత్-త్వం పదార్థమును శోధించిన ముముక్షువు, ఇట్లు చూచుట వలన-దేహాదికమును రక్షింపఁగోరఁడు,

అద్వైతా నందలహరి :—

ఆత్మైకత్వమును గుర్తించిన విజ్ఞాని-రజ్జువునందు సర్పమువలె ప్రకృతి-మహత్తు-అహంకారము-పంచతన్మాత్రలు-పంచ భూతములు మొదలగున వన్నియుఁ గూడ-అధిష్ఠానమగు ఆత్మయందే అధ్యస్తములని (భ్రాంతి కల్పితములని) చూచును. ఆ ప్రకృత్యాదులయందు-అధిష్ఠానమగు నాత్మయే-అఖండరూపముచేత అనుగతమై యున్నదని చక్కఁగా చూచును. కావుననే సర్వత్యాగ సహితమగు ఆత్మైక్య జ్ఞానమును గలిగియుండుటవలన ఆ విజ్ఞాని-దైన్యము నొందఁడు.

విశిష్టాద్వైతభాష్యము :—

ఈ సర్వమును గూడ బ్రహ్మాత్మకమను నంశము-పూర్వోక్తమగు మంత్రద్వయముచేత తెలుపఁబడినది. ఈ శబ్దము చేతఁ దెలుపఁబడిన ఆత్మ-సర్వాతిశాయి యగు శక్తి గలవాఁడనియు, సర్వమునకును, అంతరాత్ముఁడనియు, సర్వ నియామకుఁడనియు, తెలిసికొనిన బ్రహ్మ విదునకు-తదనుసంధాన ఫలమగు నభ్యుదయము నీ యారవ మంత్రము చెప్పుచున్నది.

"బహు సహస్ర సంఖ్యాకులగు మనుష్యులలో నెవఁడో యొక్కఁడు జ్ఞానసిద్ధికొఱకు-ప్రయత్నించును. అట్లు ప్రయత్నించిన వారిలో నెవఁడో యొక్కఁడు మాత్రమే నన్ను తెలిసి కొనును" అను గీతావచనము చేతఁ దెలుపఁబడిన విధమున-జ్ఞాన విశేష పరిపాక లక్షణముచేత చెప్పఁబడిన మహత్త్వము-ఏయొక్క మనుష్యునకో సంభవించునుగాని యెల్లరకును గూడ సంభవించునది కాదు. అట్టి బ్రహ్మ వేత్త దుర్లభుఁడని చెప్పుటకు మీఁది మంత్రమున "యస్తు" అనుచో నున్న తుశబ్దము-బ్రహ్మ విదుని విశేషించుచున్నది. ముముక్షువగు బ్రహ్మ విదుఁడు మాత్రము పరమాత్మ వ్యతిరిక్తములను, బ్రహ్మాది-స్థావరాంతములును అగు సర్వ భూతములను గూడ-వెనుక చెప్పఁబడిన-ఈశశబ్దవాచ్యుఁడును, పరమాత్మయు నగు ఏ కాత్మయందే-తదాధారమగు స్థితిగల వానినిగా అనుసంధానము చేయు చుండును, ఆ భూతములు భూమి-మొద

లగు వానిచేత ధరింపఁబడుచున్నను-అప్పృథివి మొదలగునవియు భూతము
ప్రధానాధారమగు పరమాత్మయందే యుండుట వలన సర్వభూతము
లకును గూడ ఆధారము పరమాత్మయే యగుచున్నాఁడు. కావున
సర్వభూతములును గూడ బ్రహ్మాత్మకములే; అనఁగా బ్రహ్మము
ఆధారముగా గల స్థితిగలవియే యని తెలిసి కొనును: మఱియు
ఆ భూతములన్నిటి లోపలనుగూడ వానిని నియమించుటకై పర
మాత్మ అంతర్యామి రూపమున వ్యాపించి యున్నాఁడని తెసి
కొనును. కాని ఆ భూతముల యందు పరమాత్మ యున్నాఁడని
చెప్పుటవలన పరమాత్మకు సర్వభూతములును ఆధారమై యున్న
వని తెలిసికొనఁగూడదు. సర్వభూతములకును ఆశ్రియమగు పర
మాత్మకు ఆభూతము లాశ్రియములగు నెడల అన్యోన్యాశ్రియ
దోషమును ప్రమాణాంతర విరోధమును కలుగునని తెలియునది.

ఈ యంశము "మయాతతమిదం సర్వం జగదవ్యక్త
మూర్తినా । మత్స్థాని సర్వభూతాని నచాహం తేష్వవస్థితః"
"ఇంద్రియ గోచరము కాని రూపముగల నాచేత ఈ జగ
త్తంతయుఁగూడ వ్యాపింపఁబడి యున్నది. సర్వ భూతములును
నా యందున్నవి. నేను వానియందు లేను" అనియు, "భూతభృన్నచ
భూతస్థో మమాత్మా భూతభావనః." భూతములను పుట్టించునదియగు
నా స్వరూపము-భూతములను భరించు చున్నది. కాని భూతముల
యందున్నదికాదు అనియు (భగవద్గీత యందు) స్వయముగా భగ
వంతుఁడే చెప్పియున్నాఁడు గదా!

కావున-ఈజగత్తంతయుఁగూడ-ఈ జగత్తులోపల నియా
మకుఁడై యున్న బ్రహ్మమే యాధారముగాఁగల దగుట వలన
బ్రహ్మాత్మకమని ధ్యానముచేత నను సంధించుచున్న ముముక్షువు.

ఇట్లు బ్రహ్మాత్మకములుగా అను-సంధింపఁబడిన భూత
ముల వలన విజుగుప్సను పొందఁడు.

ప్ర :— "విజుగుప్సను పొందడు" అనఁగా నేమి?

ఉ:— తనయొక్క కర్మకు తగిన ఫలమునిచ్చుట కొఱకు-ఆయా భూతములు-అనఁగా ప్రాణులు-తనకు ఖేదమును గలిగించు నవియగు చేష్టలను గలిగియుండినను గూడ-అవి-తదతంర్యామియు నియంతయు అగు పరమాత్మయందు-ఆధారపడియే యున్నవని తెలిసి-అనుసంధించుట వలనను-అవి తమంతటామే తనకు ఖేదమును గలిగించు నవి కానేరవని గ్రహించుట వలనను-విజ్ఞానియగు ముముక్షువు ఆ ప్రాణులను నిందింప కుండును, అని యర్థము.

కావున ముముక్షువునకు-"సర్వజగత్తును గూడ బ్రహ్మాత్మకమే" అని యనుసంధించుట అత్యావశ్యకమనునది-మంత్ర తాత్పర్యము. ఈ మంత్రమునకే "ఆత్మన్నేవ-నవిచికిత్సతి"అను పాఠాంతరము లు గూడ నున్నవి-తత్పాఠమునందు సప్తమ్యర్థమునందు-ఆత్మన్ శబ్దప్రయోగము-ఛాందసమని తెలియునది. విచికిత్సను పొందఁడు. అనఁగా సంశయమును పొందఁడని యర్థము నెఱుంగునది. భూతములు తనకు ఖేదమును గలిగించునవియను సంశయమును గలిగియుండినయెడల సంసారము వృద్ధినొందును. శత్రువులుగూడ బ్రహ్మాత్మకులే (బ్రహ్మయత్తమగు స్థితిగలవారలే) అని యనుసంధించువాఁడగు ముముక్షువునకు విచికిత్స కలుగదని తెలియునది.

ద్వైతభాష్యము :—

చేతనములు-అచేతనములు అగు సర్వభూతములును-పరమాత్మయే ఆధారముగాఁగలవనియు, ఆ సర్వభూతములకును గూడ నతఁడే నియామకుఁడనియు, తెలిసికొనిన అధికారికి భయము లేకుండుట వలన నతఁడాత్మను రక్షించుకొనఁగోరఁడు. (ఆధేయములగు ఘటాదులు-ఆధారమగు పృధివికంటె భిన్నములగునట్లు-ఆధేయములగు భూతములు ఆధారమగు పరమాత్మకంటె భిన్నములే యని యీ ద్వైతమునందు తెలియునది).

స్వాభిప్రాయము :—

"ఆత్మయందే సర్వవస్తువులును భ్రాంతి కల్పితములై యున్నవి. ఈ భ్రాంతి కల్పితములగు వస్తువులు-ఆత్మ మాత్రములే యగుచున్నవి" అని తెలిసికొనిన ఆత్మవిదుఁడగు జీవన్ముక్తునకు ఈ యేకత్వదర్శనము వలన, దయ-రోత-భయము-శోకము-స్వ శరీర గోపన ప్రయత్నము మున్నగునవి కలుగవు. "ద్వితీయాద్ వై భయంభవతి" "రెండవ వస్తువువలనఁగదా భయము కలుగును:" అని కదా శ్రుతి వచనము। ఇది-విద్వదనుభవముచేతఁగూడ సిద్ధమై యున్నదిగదా। "భూతములన్నియు-బ్రహ్మాత్మకములు-అని తెలిసిన బ్రహ్మవిదునకు విజుగుప్స కలుగదు." అను నంతవఱకును త్రిమతములకును ఏకీభావము కానఁబడుచున్నది. అయినను-ఈ దర్శనములు-"బ్రహ్మాత్మకములు" అను పదము యొక్క అర్థము నందు మాత్రము భేదాభిప్రాయమును గలిగి యున్నవి.

ద్వైతము :— ఆధేయములగు భూతములు-ఆధారమగు పరమాత్మకంటె భిన్నములై యున్నను-పరమాత్మయందే ఆధార పడి యుండుటవలన బ్రహ్మాత్మకము లగు చున్నవి.

విశిష్టాద్వైతము :— పరమాత్మ యందీ భూతములన్నియు తదాధారముగ స్థితి గలిగి-శరీరియగు పరమాత్మకు శరీరమై యుండుటవలన బ్రహ్మాత్మకములగుచున్నవి.

అద్వైతము :— ఈ భూతములకు ప్రత్యేక స్వరూపము లేకుండుట వలన నివియన్నియుఁగూడ బ్రహ్మాత్మకము లగు చున్నవి. అద్వైతులచేతఁగూడ భూతముల కాధేయభావమును-పర మాత్మ కాధారభావమును-వ్యావహారిక దృష్టి యందంగీకృతమగు చున్నను-పారమార్థిక దృష్టియందు-వీని కాధారాధేయ భావము-అవిద్యా కల్పితమగుట వలన సర్వ భూతములకును-పరమాత్మకును గూడ ఏకత్వమే సిద్ధాంతీకరింపఁబడుచున్నది. వస్తు సత్త బ్రహ్మ సత్త కంటె భిన్నముకాదు. కావున వస్తుతః-భూతములు-బ్రహ్మ మాత్రములే యనునది-శ్రుతి-యుక్తి-సిద్ధమేగాక అద్వితీయాత్మ

తత్త్వవిదనుభవసిద్ధము గూడ నగుచున్నదని తత్త్వ దర్శులు తెలియఁగలరు. గీత యందు-"ప్రత్యక్షావగమమ్" అని చెప్పఁబడిన-ఆత్మదర్శనము-స్వర్గాదులవలె శబ్ద ప్రమాణ మాత్రముచేతనే తెలియఁదగినది కాక, ప్రత్యక్షముగానే తెలియఁదగినదని తెలియునది.

శాంకర భాష్యావతరణిక :—

ఇదే యర్థము సింకొక మంత్రముకూడ చెప్పుచున్నది.

మూ॥ యస్మిన్ సర్వాణి భూతాన్యాత్మైవాభూత్ విజానతః
తత్ర కో మోహః కశ్శోక ఏకత్వ మను పశ్యతః ॥౭॥

కం॥ ఎందీ సమస్త భూతము
లుం దానే యగునో తగ నెఱుఁగువాని, కతం
డందేకత్వానుభవము
నొందెడు నెడ శోక మోహ యోగము గనునే ?

(పాఠాంతరము "స్వాత్మ విదుఁడయిన వానికి
స్వాత్మగనే సకల భూతసమితియుఁగా, నం
దాత్మైకత్వముఁజూచు త
దాత్మున కట శోక మోహ ధర్మము గలదే?)

పదచ్ఛేదము : — యస్మిన్, సర్వాణి. భూతాని, ఆత్మా, ఏవ, అభూత్, విజానతః. తత్ర, కః, మోహః, కః, శోకః, ఏకత్వమ్, అనుపశ్యతః॥ ప్రతి — యస్మిన్ = ఏకాలమునందు లేక ఏయాత్మయందు. విజానతః = తెలిసినవానికి, సర్వాణి = సమస్తములైన, భూతాని = భూతములు, ఆత్మైవ = ఆత్మ స్వరూపమే, అభూత్ = ఆయెనో తత్ర = ఆకాలమునందు లేక ఆయాత్మయందు ఏకత్వమ్ = ఐక్యమును అనుపశ్యతః = చూచుచున్న వానికి, మోహః = మోహము, కః = ఏది, శోకః = దుఃఖము, కః = ఏది?

తాత్పర్యము :— వెనుక చెప్పఁబడిన విధమున "సర్వ స్వరూపమగు ఆత్మ-ఒక్కటియే అని తెలిసికొనిన వానికి శోక మోహములు కలుగవు.

శాంకరభాష్యము :—

పరమార్థవస్తువగు ఆత్మనెఱుఁగుటవలన ఏకాలమునందు ఈ సర్వభూతములును గూడ ఆత్మయే యగుచున్నవో, అకాలము నందుఁగాని, ఆ యాత్మయందుఁగాని శోకమోహములు కలుగ నేరవు. కామ-కర్మ-బీజమగు అజ్ఞానమునకు వశపడిన వారికే శోక మోహములు కలుగును. విశుద్ధమును, అకాశోపమమును, అనఁగా సర్వవ్యాపకమును అగు ఆత్మైకత్వమును తెలిసినవానికి శోక మోహములు కలుగవు. "అవిద్యా కార్యములగు శోకమోహములు సంభవింప"వని చెప్పుటవలన ఆత్మజ్ఞుఁడగు విజ్ఞానికి అవిద్యతోఁ గూడ సంసార మంతయుఁగూడ తొలఁగునను నంశము ప్రదర్శింపఁ బడినది.

ఆనందగిరి టీక యందలి యభిప్రాయము :—

తాను (ఆత్మ)దుఃఖము చేత స్పృశింపఁబడనివాఁడననియు, నిరతిశయ ఆనంద స్వరూపుఁడననియు తెలిసికొనని వానికి "నాకు ధనములేదు, పుత్రులులేరు నేను దీనుఁడను." అని శోకము కలు గును. కావునవాఁడు పుత్రాదులను కోరును. వానికొఱకు దేవతారాధ నము మొదలగు వానిని చేయఁగోరును.

"ఆత్మయొక్కఁడే"అని తెలిసినవానికిట్లు శోకమోహములు సంభవించునవికావు.

ప్రశ్న :— మీఁది మంత్రమునందు విజ్ఞానికి శోక మోహ ములు సంభవింపవని మాత్రమే చెప్పఁబడుటవలన కార్యమగు శోకమోహములు నశించినను కారణమగు అవిద్య నివర్తింపదను నర్థము సిద్ధించుటలేదా?

ఉ : — లేదు, సుషుప్తియందు శోకమోహములు లయించు చున్నను మరల జాగ్రదవస్థ యందుదయించుచునే యుండును.

కార్యములగు శోకమోహములకు సంపూర్ణమగు నివృత్తి-కారణమగు అవిద్య-నివర్తింపనిదే కలుగదు. విద్యవలన అవిద్య-నివర్తించుట చేతనే శోకమోహములు నిశ్శేషముగా నివర్తించును.

కావున ఆత్మైక్య విజ్ఞానికి-మూలమగు అవిద్యతోఁగూడియే శోకమోహములు నివర్తించునని తెలియవలయును.

ఉవటాచార్య కృతమగు ఈశావాస్య భాష్యము :—

ఇదియంతయుఁగూడ ఆత్మయేయని తెలిసి ధ్యానించుచున్న విజ్ఞానికి చేతనములు-అచేతనములు-అగు సర్వభూతములును గూడ ఆత్మయే యగు చుండును. ఆ యవస్థావిశేషమునందున్న యోగికి శోకమోహములు సంభవించునవి కానేరవు.

ఈశావాస్య రహస్యము :—

బ్రహ్మ తత్త్వము నెఱిఁగిన యోగికి-నిర్వికల్పమును, అవ్యయమును అగు ఆ బ్రహ్మ స్వరూపమునందున్న వస్తువులన్నియుఁగూడ బ్రహ్మస్వరూపమే యగుచున్నవి. కావున నతఁడు "ఈ విశ్వమంతయుఁగూడ బ్రహ్మ స్వరూప మాత్రమగు నేనే యగుచున్నా"నని స్వయం ప్రకాశమగు నిజస్వరూపమును బొందుచున్నాఁడు. కావున వానికి శోకమోహములతోడి సంబంధము కలుగనేరదు.

మూలావిద్యయు-తత్కార్యములగు శోకమోహాదులును లేనిదియు, సంవిద్రూపమును, పరమాత్మయు అగు ఆత్మయందు శోకాదిసంబంధమెట్లు కలుగును ?

ఈశావాస్య దీపిక :—

ఈశ్వర స్వరూపమగు ఆనందాత్మ స్వరూపమునందు-మాయాకల్పితములగు రూపములుగల ఈ భూతములన్నియుఁగూడ (ఈశ్వర స్వరూపమగు నిదియంతయుఁగూడ నేనని తెలిసికొనిన విజ్ఞానికి) తమ తమ రూపములను పరిత్యజించి-ఆత్మ స్వరూపమే యగుచుండును.

ఇట్లు "ఈశ్వరుఁడే-ఆత్మయగుచున్నాఁడు" అని తెలిసిన విజ్ఞాతయొక్క-స్వరూపముకూడ ఈశ్వర స్వరూపమే యగుచున్నది. కావున నది-దేశముచేతఁగాని, కాలముచేతగాని, వస్తువుచేతఁగాని, వేరు పడనిదై యున్నది. భేదరహితమగు నాయాత్మ యందు-ఆత్మావరణ రూపమగు మోహమును విక్షేప రూపమగు శోకమును గలుగ నేరవని తెలియునది.

ఈశావాస్య రహస్య వివృతి :—

ఈ మంత్రము ఆత్మవిదుని స్థితియెట్లుండునని యాశంకించి చెప్పుచున్నది. ఏకాలమునందు-ఆత్మసాక్షాత్కారుఁడగు జ్ఞానికి-బ్రహ్మాది-స్థావరాంతములగు భూతము లన్నియుఁగూడ తనకంటె వ్యతిరిక్తములు కాక తానే యగుచుండునో, ఆ కాలమునందు-ఐకాత్మ్యమునమస్యూతముగా ననుభవించుచున్న జీవన్ముక్తునకు ఆవరణ రూపమగు మోహమును విక్షేపరూపమగు శోకమును ఎట్లు కలుగును?

"యత్రత్వస్య సర్వమాత్మైవాభూత్ తత్ కేనకంపశ్యేత్" "ఈజీవాత్మకు-ఎప్పుడు సర్వమును, ఆత్మ స్వరూపమగు తానుగానే ఆయెనో అప్పుడాయాత్మ-

దేనిచేత 'దేనిని చూచును'' బృహ-౪-౫-౧౫, ఇత్యాది శ్రుతి శాసనమువలన జీవన్ముక్తుఁడు నిష్క్రియుఁడని తెలియుచున్నది. కావున నతఁడు తూష్ణీంభూతుఁడై యుండునని గ్రహించునది.

అనంతాచార్య కృతమగు ఈశావాస్యభాష్యము :—

'సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ' ''ఇదియంతయుఁగూడ బ్రహ్మమాత్రమే'' అను విచారముచేత-ఎవనికి సర్వభూతములును ఆత్మయే యగుచుండునో, సర్వ భూతములయందును ఉన్న ఆత్మ-ఒక్కటియే అను జ్ఞానము గలుగునో, వానికి-అవిద్యయు-దానికార్యములగు మోహమును, శోకమును, గలుగకుండుటవలన-సంపూర్ణమగు సంసార నివృత్తికలుగును. ఈయంశమునే క్రింది శ్రుతి చెప్పుచున్నది.

''భిద్యతే హృదయ గ్రన్థిః
ఛిద్యన్తే సర్వసంశయాః
క్షీయన్తే చాస్య కర్మాణి
తస్మిన్ దృష్టే పరావరే॥

(ముండకోపనిషత్తు-౨-౨-౮వ మంత్రము) కార్యకారణ రూపుఁడగు నీశ్వరు నెఱిఁగిన వానికి, హృదయాశ్రయమగు కామము-వినాశము నొందును. తెలియఁదగిన వస్తువునకు సంబంధించిన సంశయములు విచ్ఛేదము నొందును-సంచితములు-ఆగాములు అగు కర్మములన్నియు క్షయించును. అని యీ మంత్రముచేత పరమాత్మ జ్ఞానమునకు ఫలము చెప్పఁబడినది.

అద్వైతానందలహరి :—

తాను-తురీయుఁడని తెలిసికొనిన ఏయవస్థయందు విజ్ఞానికి పూర్వోక్తములగు భూతము లన్నియుఁగూడ-ఆత్మయే, అనఁగా, నిర్గుణ నిరాకార పరిపూర్ణమగు పరమాత్మయే, లేక, మాయికమగు ఈశ్వర స్వరూపమే, అగుచుండునో, ఆయవస్థయందు, గురూపదేశము ననుసరించి ఏకత్వమును జూచిన విద్వాంసునకు, మోహమునకును శోకమునకును మూలమగు, అజ్ఞానము నివర్తించుట వలన మోహాది ప్రసక్తియే కలుగునది కానేరదు.

విశిష్టాద్వైత-భాష్యాభిప్రాయము :—

ఈ మంత్రముకూడ-జగత్తు బ్రహ్మాత్మకమనియు, అది బ్రహ్మాత్మకమని యను సంధించువానికి జుగుప్సకలుగదనియు, పూర్వమంత్రమునందు చెప్పఁబడిన యంశమునే భంగ్యంతరమున మరలఁ దెలుపుచున్నది.

సర్వమును బ్రహ్మాత్మకమను నంశము పూర్వ మంత్రము నవైయధికరణ్యముచేత చెప్పఁబడినది. ఈసప్తమ మంత్రముచేత

నాయంశము సామానాధికరణ్యము చేత చెప్పఁబడుచున్నది.

ఏప్రణిధాన సమయమునందు "ఈశావాస్య మిదంసర్వమ్" అని మొదలుపెట్టి "తతోన విజుగుప్సతే" అను నంతవఱకును ఉపదేశింపఁబడిన-స్వతంత్రుఁడగు పరమాత్మను, పరతంత్రములగు జీవ-జగత్తులను, గూడ విభజించి - తెలిసిన ముముక్షువునకు-ఎప్పుడు-పరమాత్మయే-సర్వభూత శరీరకుఁడుగా ప్రతీతుఁడగుచుండునో, అప్రణిధాన సమయమునందు-అతత్త్వ వేత్తకు-స్వతంత్రాత్మ భ్రమాది లక్షణమగు మోహము సంభవించునది కానేరదు. సర్వమును గూడ పరమాత్మయొక్క విభూతియని తెలియుట వలన వానియందు "నాది" అను నభిప్రాయము కలుగకుండుటచేత, పుత్రుఁడు మరణించినను, రాజ్యాదులు హరింపఁబడినను గూడ వానివలన వానికి శోకమేదియు కలుగనేరదు.

భూతములు పరమాత్మకు శరీరములై యున్నవి. కావున పరమాత్మ శరీరియగుచున్నాడు "యస్య-పృథివీ శరీరమ్. యస్యాత్మా శరీరమ్" ఇత్యాది శ్రుతులిందులకుఁ బ్రమాణములై యున్నవి.

ఇట్లు-శరీర-శరీరిభావ రూపమును-అపృథక్ సిద్ధవిశేషణ-విశేష్య భావలక్షణమును, అగు అవినాభావసంబంధముచేత సమ్మిళితుఁడగుట వలన-ఈశ్వరుఁడు-సర్వ భూత రూపుఁడగు చున్నాడు. (శరీరియగు బ్రహ్మము - జగచ్ఛరీరుఁడగుచున్నాఁడు) "నేను మనుష్యుఁడను" ఇత్యాది లోక వేద మర్యాద చేతనగు దేహాత్మ భావముచేత-జగద్బ్రహ్మములకు సామానాధి కరణ్యము సంభవించు చున్నది. కావున ఈ ప్రపంచమంతయు నిట్లు-బ్రహ్మాత్మక మగు చున్నదని తెలియునది. ఇదియే సముచితమగు సిద్ధాంతమై యున్నది.

కావున 1బాధచేతను, 2ఉపచారముచేతను, 3స్వరూపైక్యము చేతను జగద్ బ్రహ్మములకు సామానాధి కరణ్యమును దెలుపునవి యగు నితర సిద్ధాంతములు బహిష్కార్యములే యగును.

(1) "సర్వభూతములును ఆత్మయే యగు చుండును" అనగా: ఆత్మవ్యతిరిక్తములగు భూతములేవియులేవు. మోడునందు భ్రాంతి

చేత కనఁబడుచున్న దొంగ. మ్రోఁడుకంటె వేరుకాకుండుట వలన మ్రోఁడేయగు చుండును. అట్లే బ్రహ్మము నందు భ్రాంతి చేత కల్పింపఁబడిన జగత్తు బ్రహ్మముకంటె వేరు కాకుండుట వలన బ్రహ్మమే యగుచుండును," అని బాధ సామానాధి కరణ్యముచేత జగత్తు బ్రహ్మాత్మకమని కొందఱు చెప్పుదురు. సర్వలోకమును నర పత్యధీనమగుట వలన "సర్వలోకమును నరపతియే" అని ఔపచారిక మగు సామానాధికరణ్యము చెప్పఁబడునట్లు సర్వభూతములను పరమాత్మాధీనము లగుటవలన "సర్వభూతములను పరమాత్మయే" అని ఔపచారికమగు సామానాధికరణ్యము చెప్పఁబడును. కావున ఇట్లు ఔపచారికమగు సామాన్యాధికరణముచేత జగత్తు బ్రహ్మాత్మక మగు చున్నదని వేఱొక కొందఱు చెప్పుదురు.

కుండ బాన మొదలగు వానికిని మట్టిముద్దకును ఏకత్వము మునువలె జగత్తునకును బ్రహ్మమునకును స్వరూపైక్యము నాశ్రయించి ఇట్లు స్వరూపైక్యము చేతనగు సామానాధికరణ్యముచేత జగత్తు బ్రహ్మాత్మకమని మఱికొందఱు చెప్పుచున్నారు.

ఇవన్నియు వేదార్థబాహ్యములే యగుచున్నవి. "నేను నిర్జరుఁడను, నేను మనుష్యుఁడను" ఇత్యాదుల యందువలె శరీర ఆత్మభావ సంబంధముచేత జగద్ బ్రహ్మములకు సామానాధి కరణ్యము సంభవించు చున్నది. కావున నదియే సిద్ధాంతమని తెలియునది.

ద్వైతభాష్యము :—

"ఏ పరమాత్మయందు సర్వభూతములను ఉన్నవో ఆ పర మాత్మయే ఆ సర్వ భూతముల యందును ఆధారత్వము చేత నున్నాఁడు." అనియు, "ఇట్లు సర్వభూతముల యందును గల పర మాత్మ యొక్కఁడే" అనియు అపరోక్ష జ్ఞానముచేతఁదెలిసి కొనిన వానికి మోహము కలుగదు. ఇట్లు మోహము లేనపుడు శోకము గూడ కలుగదు.

అవతారిక :—

పూర్వమంత్రములచేతఁదెలుపఁబడిన ఆత్మ నిజ రూపము చేత ఎట్టి లక్షణము గలవాఁడయినదియు క్రింది మంత్రము తెలుపు చున్నది.

మూ॥ సపర్య గాచ్ఛుక్ర మకాయ మవ్రణ
మస్నా విరగ్ం శుద్ధ మపాప విద్ధమ్
కవి ర్మనీషీ పరిభూః స్వయంభూ
ర్యాథా తథ్యతోఽర్థాన్ వ్యదధాచ్ఛాశ్వతీభ్యః సమాభ్యః॥8

శా॥ ఆతండాత్మ స్వయంభువై పరిభువై అస్నావిహం, డవ్రణుం
డై, తా సర్వగుఁడై అకాయుఁడయి పాపావిద్ధుఁడై శుద్ధుడై
జ్యోతిస్సై కవియై మనీషియును యీశుండై విభాగించి యా
థాతథ్యంబుగ నిత్యవర్షముల కర్థంబుల్ సమర్పించెడిన్॥

పద:— సః-పర్యగాత్-శుక్రమ్ - అకాయమ్-అవ్రణమ్-అస్నావిరమ్-శుద్ధమ్-అపాప విద్ధమ్-కవిః-మనీషీ-పరిభూః-స్వయంభూః-యాథాతథ్యతః-అర్థాన్-వ్యదధాత్-శాశ్వతీభ్యః-సమాభ్యః॥

టీక :— సః=వెనుకను చెప్పఁబడిన ఆత్మ పరి+ఆ గాత్=పర్యగాత్=ఆకాశమువలె-అంతటను వ్యాపించియున్నాఁడు. శుక్రమ్=జ్యోతిష్మంతుడు (దీప్తిమంతుఁడు) అకాయమ్=శరీరము లేనివాఁడు (లింగ శరీరము లేనివాఁడు) అవ్రణమ్=అక్షతుఁడు (గాయము లేనివాఁడు) అస్నావిరమ్=శిరములు (నర ములు) లేనివాఁడు. (మీఁది విశేషణద్వయము వలన స్థూల శరీ రము లేనివాఁడు) శుద్ధమ్=నిర్మలుఁడు (అవిద్యామల రహితుఁడు) అపాపవిద్ధమ్=ధర్మము-అధర్మము-మొదలగు నదియగు పాపము లేనివాఁడు కవిః-క్రాంతదర్శి మనీషీ=మనస్సును శాసించువాఁడు పరిభూః-అన్నిటికిని మీదుగా నుండువాఁడు స్వయంభూః=స్వయ ముగానే యుండువాఁడు-అ యీశ్వరుఁడు శాశ్వతీభ్యః=నిత్యము లగు సమాభ్యః-సంవత్సరములను పేరుగల ప్రజాపతులకొఱకు

యాథాతథ్యత: (సర్వజ్ఞుఁడగుటవలన) సమస్త భూతములకును వారి వారి కర్మ ననుసరించి. అర్థాన్ =కర్తవ్య పదార్థములను వ్యదధాత్ =విభజించి నిర్మించెను.

తాత్పర్యము :— స్థూల శరీరము, సూక్ష్మశరీరము కారణ శరీరము అను శరీరత్రయము లేనివాఁడును ప్రత్యగాత్మయునగు ఈశ్వరుఁడు సర్వమును చూచుచు, మనస్సును ప్రేరణచేయుచు, సర్వమునకును మీదుగానున్నట్లున్నను అసర్వమును గూడ తానే యగుచు తనకు కారణమగు వేఱొక వస్తువు లేనివాడగుచున్నాఁడు.

ఆ యీశ్వరుఁడు సర్వజ్ఞుఁడు; కనుకనే ఆయా భూతముల యొక్క కర్మఫలములకు సాధనములగునట్లు సంవత్సరములను ప్రజాపతులను విభజించి నిలిపెను.

శాంకరభాష్యము :—

ఆత్మ-ఆకాశమువలె వ్యాపియైయున్నాఁడు. కావున బ్రహ్మాండము నంతను పొందియున్నాఁడు. జ్యోతిష్మంతుఁడు అనఁగా దీప్తిమంతుఁడు. అతడు లింగ (సూక్ష్మ) శరీరవర్జితుఁడు. అక్షతుఁడు-అస్నావిరుఁడు-స్నావిరము అనఁగా నరములు-అవిలేని వాఁడు అస్నావిరుఁడగును, గాయములు, నరములు స్థూల శరీరముననే యుండును. ఆత్మకవి యుండవని చెప్పుటవలన స్థూల శరీరాత్మ కాదని చెప్పఁబడినది. అవిద్య కారణ శరీరమని చెప్పఁబడును. ఆత్మ-శుద్ధుఁడని చెప్పఁబడియెను. మలములేనివాఁడు నిర్మలుఁడగుటవలన శుద్ధుఁడని చెప్పఁబడును. ఇచ్చట మలమనఁగా అవిద్యయే యగును.

కావున శుద్ధుఁడనఁగా అవిద్యారహితుఁడను నర్థమేర్పడుచున్నది. అవిద్యయే కారణ శరీరము. కావున శుద్ధుఁడనగా కారణ శరీరము లేనివాఁడను నర్థము సిద్ధించుచున్నది. ధర్మముగూడ పుణ్యఫలోపభోగ్యమగు జన్మమునకు హేతువగుట వలన పాపమని చెప్పఁదగియున్నది. కావున, ఆత్మ అపాపవిద్ధుఁడు అనఁగా ధర్మాధర్మాది పాప వర్జితుఁడు, అని చెప్పఁబడియెను. కవి యనఁగా

క్రాంతదర్శి. అనఁగా భూతభవిష్యద్ వర్తమానముల నెఱిఁగిన సర్వదృక్కు.

"నాఽన్యోఽతోఽస్తి ద్రష్టా"

అతనికంటె భిన్నుఁడగు ద్రష్ట (చూచువాఁడు) లేఁడు. అను శ్రుతి దీనికి ప్రమాణమై యున్నది.

అతఁడే సర్వజ్ఞుఁడగు నీశ్వరుఁడగుట వలన మనస్సును శాసించుచున్నాఁడు. అన్నిఁటికిని మీదుగా నుండుటవలన "పరిభువు" అని చెప్పఁబడుచున్నాఁడు. ఏ భూతములకు మీదుగా నున్నాఁడో, ఆ భూతములును, తానును అగు సర్వమునుగూడ తానే యగుట వలన తనకు కారణమగు వస్తువులేనివాఁడై స్వయంభువని చెప్పఁబడుచున్నాఁడు.

నిత్యముక్తుఁడగు నా యీశ్వరుఁడు సర్వమును దెలిసి యున్నవాఁడు. కావున-ఆయా భూతముల కర్మ ఫలములకు సాధనము లగునట్లు శాశ్వతములును సంవత్సరములను పేరుగలవియు, నగు ప్రజాపతుల కొఱకు కర్తవ్య పదార్థములను విభజించి, విధించి యున్నాఁడు,

మంత్రమునందున్న "శుక్రమ్-అకాయమ్-అవ్రణమ్-అస్నావిరమ్-శుద్ధమ్-పాపవిద్ధమ్ అను పదములు నపుంసక లింగములుగా ప్రయోగింపఁబడినవి. అవియన్నియు పుంలింగములుగా, "శుక్రః" అకాయః, అవ్రణః, అస్నావిరః, శుద్ధః అని మార్పఁబడవలసి యున్నవి. "సః" అని పుంలింగపదముతో నారంభించి "కవిః" ఇత్యాది పుంలిఙ్గపదములచేత ఉపసంహారము కావింపఁబడుటవలన, నడుమనున్న విశేషణములు గూడ పుంలింగములుగానే యుండవలయును గదా !

ఉవటాచార్య- కృతమగు ఈశావాస్యభాష్యము :—

ఎవఁడిట్లాత్మనుపాసించి-విజ్ఞానానంద స్వభావుఁడును, అశరీరుఁడును, కను కనే, వ్రణములు-నరములు లేనివాఁడును సత్త్వరజస్తమో గుణములచేత బాధింపఁబడని వాఁడును, క్లేశ-కర్మ-విపాక-ఆశయములచేత స్పృశింపఁబడనివాఁడును అగు

బ్రహ్మమును పొందుచుండునో, ఉపాసకుఁడగువాడు-క్రాంతదర్శనుఁడగు కవియు, మేధావియు విజ్ఞాన బలముచేత అంతటను ఉండువాఁడును, జ్ఞాన బలముచేత బ్రహ్మ రూపముచేత స్వయముగా నుండువాఁడును అగుచు చిరకాలము స్వ-స్వామిసంబంధ మును విడిచినవియు, చేతనా చేతనములును, అగు అర్థములచేత ఉపభోగము నొందుచున్నాఁడు.

ఈశావాస్య రహస్యము :—

"ఆప్నోతి సకలం కార్యం తస్మాదాత్మేతి గీయతే" "అతఁడు-కార్యము నంతను పొందుచున్నాఁడు. కావున ఆత్మయని చెప్పఁబడును" అని చెప్పఁబడిన విధమున అతఁడు విభాగము లేకుండునట్లు సర్వమును వ్యాపించియున్నాఁడు. అతఁడే శుక్ల జ్యోతి స్స్వభావుఁడు, నిత్యచిన్మాత్ర విగ్రహుఁడు-సర్వభూత గుహా శయుఁడు, మాయాపాశ వినిర్ముక్తుఁడు, ధర్మాధర్మ వివర్జితుఁడు, మనోనియంత, సర్వసాక్షి, సర్వాత్మకుఁడు, అతఁడే చేయఁదగిన విషయములను ప్రజాపతులకును ప్రజలకును గూడ వేరు పలిచియుచ్చెను. "అతఁడే నేను అని నిత్యముక్త స్వభావుఁ డగు పరమాత్మను దెలిసిన వాఁడు కూడ ముక్తుఁడే యగు చున్నాఁడు (నేను-అతఁడే-అను పదముల కిచట-వాచ్యార్థము-కుదురదు. కావున లక్ష్యార్థమునే గ్రహించునది).

ఈశావాస్య రహస్య విస్మృతి : —

స్థూల శరీరము కానిది-సూక్ష్మశరీరము కానిది-మాయాసంబంధము లేనిది-పాప పుణ్యములు లేనిది-అగు ఏ బ్రహ్మముకలదో-ఆ నిర్గుణ బ్రహ్మమే-స్వశక్తిని స్వీకరించి-యీశ్వరుఁడై అతీతానాగతములను దెలియుచు, జగత్స్రష్టనేచ్ఛగలదియై, మనోనియంతయై, అన్నిటికంటెను శ్రేష్ఠమై, స్వయంభువై (కారణము లేనిదై-లేక సర్వరూపమై) యున్నది. ఆ యీశ్వర రూపమగు బ్రహ్మము-అచింత్యశక్తి మంతము. కావున-సంవత్సరములను ప్రజాపతుల కొఱకు చేతనాచేతనరూపము లగు పదార్థములను విభజించి యిచ్చుచున్నది.

మీఁది మంత్రమున కింకొక యర్థము నిట్లెఱుంగునది :—

ఎవఁడు-"శుక్రమ్" ఇత్యాది విశేషణ విశిష్టమగు బ్రహ్మ స్వరూపమును సర్వభావముచేత నెఱుఁగుచున్నాఁడో "బ్రహ్మవిద్-బ్రహ్మైవభవతి" అను శ్రుతి యందు చెప్పఁబడిన విధమున ఆ బ్రహ్మవేత్త, కవియు,మనీషియు,పరిభువును, స్వయంభువును అగు బ్రహ్మమే అగుచు,భోగ్యవిషయములను,అనంతవర్షోప భోగము, కొఱకు స్వయముగానే నిర్మించుచుండును.

మం॥ యస్యాను విత్తః ప్రతిబుద్ధ ఆత్మాఽ
స్మిన్ సన్దేహ్యే గహనే ప్రవిష్టః
స విశ్వకృత్ సహి సర్వస్య కర్తా
తస్య లోకః, స ఉలోక ఏవ

"అనేకములగు ననర్థములచేతను, సంకటములచేతను, వృద్ధినొందియున్న విషమమగు ఈ శరీరము నందు ప్రవేశించి యుండిన ఆత్మ, ఏ బ్రాహ్మణునిచేత, అనుసరించి పొందఁబడి, నేను బ్రహ్మమే నగుచున్నానని ప్రత్యగాత్మరూపముచేత సాక్షాత్కరింపఁ జేసికొనఁబడునో, ఆబ్రాహ్మణుఁడు "విశ్వకర్త" అగుచున్నాఁడు. వాడే సర్వమునకును కర్త అగు చున్నాడు. వానికి లోకము, ఆత్మ గానున్నది, లోకమును వాఁడును, వేరుగావు. అతఁడే లోకము అనగా; అతనికి సర్వమును గూడ ఆత్మయే యగు చుండును. సర్వమునకునుగూడ వాఁడే ఆత్మయగుచుండును"

అని బృహదారణ్యకమునందు చతుర్థాధ్యాయమునందున్న చతుర్థ బ్రాహ్మణము నందలి ౧౩వ మంత్రమునఁజెప్పఁబడిన విధమున ఆ బ్రహ్మవిదుఁడు బ్రహ్మమే యగు చుండునని తెలియునది.

అనంచార్య కృతమగు ఈశావాస్య భాష్యము :—

రేఫలకారములకు భేదములేకుండుటవలన "శుక్లమ్" అనునది యిచట "శుక్రమ్" అని చెప్పఁబడినది.

శుక్లమనఁగా శుద్ధమని యర్థము-విజ్ఞాన-ఆనంద-స్వభావమగు వస్తువు శుద్ధమని చెప్పఁబడును.

"అకాయమ్" అను దానికి "స్థూల శరీరము లేనిది" అను నర్థమును స్వీకరించిన యెడల "అస్నావిరమ్" "నరములు లేనిది" అని చెప్పినయంశమునే మరల చెప్పినట్లగును.

కావున "అకాయమ్" అను పదమునకు "లింగ (సూక్ష్మ) శరీరము లేనిది" అను నర్థమే స్వీకరింపఁదగి యున్నది.

ఇట్లు శరీరాది రహితుఁడై యున్నను ఆపరమాత్మ-అచింత్య శక్తిమంతుఁడగుట వలన సర్వజ్ఞత్వాది గుణ విశిష్టుఁడగుచు-కర్తవ్య పదార్థములను సర్వకాలములందును నిర్మించుచుండును.

ఉపాసకుఁడే-సర్వజ్ఞత్వాదియుక్తుఁడై కర్తవ్య పదార్థములను నిర్మించునను నర్థము-ప్రక్రమ భంగ మగుటవలన ఉపేక్షింపఁదగియున్నది.

అద్వైత నందలహరి :—

సంవత్సర మనఁగా ప్రజాపతియే భోగ్య పదార్థము[illegible] నిజమాయా శక్తిచేత-భోగ్యవస్తురూపుఁడై యున్న పరమాత్మ-[illegible] కర్మలకు తగిన విధమున సాంకర్యము లేకుండునట్లు భోగ్య పదార్థములను [illegible] పతుల కిచ్చుచుండును.

విశిష్టాద్వైత భాష్యార్థము :—

ఈ మంత్రము పరమాత్మ, ఈశ్వరుఁడు జగత్తు, ఈశిత వ్యము అతఁడు, జగదంతరాత్ముఁడు జగత్తు, వానికంటె భిన్నము, "అతఁడు, సర్వాతిశాయియగు శక్తిగలవాఁడు" అని వెనుక చెప్పఁ బడిన విధమున పరమాత్మను గ్రహించిన ముముక్షువునకు తెలి యఁదగిన విశేషమును బోధించుట చేత విశేషించు చున్నది.

సర్వభూతముల యందును గూఢ అంతరాత్మయై యున్న బ్రహ్మమును దర్శించిన ముముక్షువు క్రిందఁదెలుపఁబడిన లక్ష ణముగల బ్రహ్మస్వరూపమును సమాధిలబ్ధమగు అనుభవముచేత పొందుచుండును.

ఆ బ్రహ్మస్వరూపము, అవకాశ ప్రదాతృరూపము స్వప్రకాశ రూపము, సర్వ శరీరములును గలదయినను కర్మకృతమగు హేయ శరీరము లేనిది. బ్రహ్మమునకు మాంసమేదోఽస్థి సంభవమగు ప్రాకృతమూర్తి లేకున్నను కల్యాణ తమమును, హిరణ్మయమును ఆదిత్యవర్ణమును, అప్రాకృతమును అగు దివ్యమంగళ విగ్రహ మున్నది. కర్మాధీనమగు శరీరము లేకుండుటవలన వ్రణములు లేనిదై యున్నది. అజ్ఞానాదిదోష గంధములేనిది. షడూర్మలు లేనిది. అజ్ఞానాదులకు, కార్యములును కారణములును గూడ నగు పుణ్య పాపములు లేనిది.

ఏవంరూపమగు పరమాత్మ, ఏ విద్వాంసునకు, ప్రాప్యమును, ప్రాపకమును, ఉపాస్యమును, అగుచుండునో, ఆబ్రహ్మవిదుఁడు "కవిః" ఇత్యాది విశేషణములచేతఁదెలుపఁబడుచున్నాఁడు.

ఆ బ్రహ్మ విదుఁడు వ్యాసాదులవలె పరతత్త్వమును, తద్గుణములను బోధించు నదియగు ప్రబంధమును నిర్మించువాఁడగు

కవియై యున్నాఁడు లేకయోగాభ్యాస విదురమగు మనస్సుచేఁ దుర్దర్శమగు పరిశుద్ధ జీవాత్మ స్వరూపమునందు అతివిశదమునుఅ౹చ్ఛిన్న ధారా రూపమును అగు స్మృతి రూపజ్ఞాన యోగమున నిష్ఠుఁడగు క్రాంతదర్శి యగుచున్నాఁడు. మనస్సును నియమించు నది యగు మనీష (బుద్ధి) గలవాఁడగుచున్నాఁడు. కామాది శత్రువులను తిరస్కరించుచున్నాఁడు. అన్య నిరపేక్షమగు సత్త గలవాఁడగుచు నిత్య నిరతిశయ సుఖ స్వరూపమగు స్వాత్మను దర్శించుచున్నాఁడు.

అతఁడు మోక్ష సదుపాయములను మోక్షవిరోధులను వివేచించి విఘ్న నివృత్తికొఱకు బ్రహ్మప్రాప్తి పర్యంతమును, హృదయము నందు ధరించుచుండును. ఈ మంత్రమునకుఁగల యర్థమునే, ఇంకొక విధమునఁగూడ గ్రహింప వచ్చును.

మంత్రము నందున్న ప్రథమాంతములగు పదములను పరమాత్మ పరముగను ద్వితీయాంతములగు పదములను సర్వోపాధి వినిర్ముక్తమగు పరిశుద్ధ జీవపరముగను సమన్వయింప వలయును. పరమాత్మ అట్టి పరిశుద్ధ జీవునందంతటను, వ్యాపించియున్నాఁడు, అతడు సర్వదర్శి. వాఁడే కార్య పదార్థములను ప్రళయము వఱకును యథార్థము గానే ప్రకాశింపఁ జేయుచున్నాఁడు. ఐంద్రజాలికుని వలె మాయికములుగా ప్రకాశింపఁ జేయుటలేదు.

ద్వైత భాష్యము :—

పరమాత్మ శోక రహితము. కావున శుక్రమని చెప్పఁబడినది. నిత్యమగుట వలనను పూర్ణమగుట వలనను అవ్రణమని చెప్పఁబడినది. పవిత్రమగుట వలన శుద్ధమనియు, సూక్ష్మ (లింగ) దేహము లేకుండుటవలన, అకాయమనియు, స్థూల దేహము లేకుండుటవలన అస్నావిరమనియు శుద్ధమగుట వలన అపాపవిద్ధమనియు చెప్పఁబడినది. ఇట్లు పాప మూలములగు స్థూల సూక్ష్మ సూక్ష్మ శరీరములు లేకుండుట వలన పరమాత్మ దేహ నిమిత్తమగు శోకాదికము లేనివాఁడగు చున్నాడు.

ఇట్లు శోకాదిశూన్యుఁడును, రాజాది విలక్షణుఁడును అగు పరబ్రహ్మమును - జ్ఞానియగువాఁడు పొందుచున్నాఁడు. సారూప్యాది లక్షణమగు తద్గతిని పొందుచున్నాఁడు. కావున శోకాది రహితుఁడగుచున్నాడు.

ఇట్లు పరమాత్మ శరీరరహితుఁడై యున్నను సర్వజ్ఞుఁడగుట వలన కవియని చెప్పఁబడుచున్నాఁడు. సర్వమును వశీకరించుట వలన "పరిభువు" అగుచున్నాఁడు. రమా బ్రహ్మాదుల మనస్సులకును, ప్రకృతికిని గూడ నియంత యగుటవలన మనీషి యగుచున్నాడు. తనకు వేరొక యాశ్రయము లేకుండుటవలన "స్వయంభువు" అగుచున్నాఁడు. జడ శరీరము లేకున్నను సద్, జ్ఞాన-ఆనంద శీర్షుఁడును, సద్‌జ్ఞానానంద దేహుఁడును-సద్-జ్ఞానానంద-పాద-హస్తుఁడును-అగు ఆమహావిష్ణువు-అనాద్యనంత వత్సరములయందు-అబాధిత ప్రత్యక్షాది సిద్ధము లగుచున్న మహదాదులను సృజించుచున్నాఁడు.

ఇట్లు సచ్చిదానంద శరీరుఁడగు-ఆవిష్ణువుయొక్క సారూప్యము నొందిన జ్ఞాని శోకమునుండి విడివడు చుండునని తెలియునది.

స్వాభిప్రాయము :—

ప్రత్యగాత్మ-పరమాత్మ లొక్కటియే యగుటవలన-శ్రీ శంకరులు-వానిభేదమును పాటింపక-దీనిని-ఆత్మపరముగా వ్యాఖ్యానించియున్నారు. తదితరులగు నద్వైత వ్యాఖ్యాతలలో పలువురు దీనిని పరమాత్మపరముగనే వ్యాఖ్యానించిరి. విశిష్టాద్వైతభాష్యమునందు-కొన్ని పదములు శుద్ధ జీవపరములుగను కొన్ని పదములు పరమాత్మ పరములుగను వ్యాఖ్యానింపఁబడినవి. ద్వైతము నందు మాత్రము పదము లన్నియుఁగూడ పరమాత్మ పరములుగానే వ్యాఖ్యానింపఁబడినవి.

ఆత్మ-శబ్దము ప్రత్యగాత్మను-పరమాత్మనుగూడ బోధించునను నంశమును వ్యాఖ్యాత లందఱునుగూడ నంగీకరింతురు.

కావున "ఇందు-తెలుపఁబడినది-ఆత్మలక్షణము" అను నింత మాత్రమునే చెప్పి విరమింతును.

ఓం నమో భగవతే శ్రీరమణాయః

శాంకర భాష్యావతారిక యందిట్లు సింహావలోకనము చేయఁబడినది.

వేదమునందు-కర్మనిష్ఠ-జ్ఞాననిష్ఠ-అను రెండునిష్ఠలు ప్రతిపాదింపఁబడి యున్నవి. బ్రహ్మ నిష్ఠయే జ్ఞాన నిష్ఠయని చెప్పఁబడును.

"జ్ఞానైక నిష్ఠులగు సన్యాసులు-సర్వైషణలను గూడ పరిత్యజించి ఆత్మారాములై యుండ వలయును" అను నదియగు జ్ఞాననిష్ఠ-వేద సిద్ధాంతమునందు శ్రేష్ఠమై యున్నది. కావున నది-మొదటిదై యున్నది.

ప్రధానమగు ఆ ప్రథమ సిద్ధాంతమే "ఈశావాస్యమిదమ్" అను ప్రథమ మంత్రముచేత తెలుపఁబడినది.

అజ్ఞులు-జిజీవిషులు అనగా; జీవితమునందు కోరిక గలవారు. కావున "ఈశా-మాగృధః కస్యస్విద్ధనమ్" అని చెప్పఁబడిన యీ జ్ఞాననిష్ఠకు తగిన అర్హత వారికి సంభవము కానేరదు. కావున-ఆ యజ్ఞులను నుద్దేశించి "కుర్వన్నేవేహకర్మాణి జిజీవిషేత్" అని వేద సిద్ధాంతమునందు ద్వితీయమగు కర్మనిష్ఠ తెలుపఁబడినది.

ఇట్లు-ఈ యుపనిషత్తునందున్న ప్రథమ-ద్వితీయమంత్రముల యందు బ్రహ్మ నిష్ఠకును-కర్మనిష్ఠకునుగల విభాగము ప్రదర్శింపఁబడినది.

బ్రాహ్మణ రూపమగు బృహదారణ్యకోపనిషత్తునందుఁ గూడ-మొదట కర్మనిష్ఠయు-తదుపరి-బ్రహ్మ నిష్ఠయు-విభజించి ప్రదర్శింపఁబడి యున్నవి.

అందుఁగల తృతీయాధ్యాయమునందలి చతుర్థ బ్రాహ్మణమున కర్మనిష్ఠ-ఇట్లు ప్రదర్శితము

"ఆత్మైవేదమగ్ర ఆసీదేక ఏవ సోఽకామయత జాయా మేస్యాదథ ప్రజాయేయాథవిత్తం మేస్యాదథ కర్మకుర్వీయేత్యేతావాన్ వై కామః"

* * *

భార్యాది భేదములుగల యీ సర్వ ప్రపంచమును గూడ యీ జాయాది సృష్టి కంటె పూర్వము— ఈ పెండ్లాము మొదలగు వానిని కోరుటకు నిత్తనమైయున్న వాసనతో (సంస్కారముతో) కూడిన అవిద్య గల ఒకే ఆత్మయై యుండెను.

అవిద్యా వాసనా వాసితమైన ఆయాత్మ-"నాకు కర్మాధి కారమునకు హేతు భూతయగు భార్య కలుగును గాక! తరువాత నేను సంతానమును పుట్టింతును గాక! తదుపరి నాకు ధనము-లభించును గాక! పిమ్మట (అభ్యుదయమునకును మోక్షమునకును ఋణత్రియ విముక్తికిని సాధనమగు) కర్మను (పనిని) చేయుదును గాక!" అని కోరెను-కోరిక-యింతేగదా!

మనుష్య-పితృ-దేవలోకములను పొందుటకు సాధనము లగు జాయాపుత్ర విత్త-కర్మలకంటె వేరగు కామ మేదియు లేకుండుట వలన "కోరిక" అనునది విషయ పరిచ్ఛిన్నమగుట వలన అత్యల్పమై యున్నది. కావున "కామము-ఇంతయే గదా!" అని శ్రుతియందు వినబడుచున్నది.

అవిద్య-ఆత్మ స్వరూపము నావరించి యుండు నపుడు-అట్టి అవిద్యలగల ఆత్మకు సమస్త ప్రవృత్తులకును హేతువగు ఈ కామము పుట్టుచున్నది.

ఇట్టి-అల్పమైన కోరికగల-ఆయాత్మ-భార్యా పుత్రాదుల కంటె శ్రేష్ఠమును పరిపూర్ణమును అగు ఆత్మను (తనను) తెలిసి కొనకుండుట వలన (అవిద్యవలన) ఆ భార్యాదులతోనే కోరుచు-ఆభార్యాదులు లభింపనంత వఱకు-తనను అసంపూర్ణునిగా తలంచు కొనుచుండెను. అట్టి యాత్మకు (ఆయవస్థయందు) సంపూర్ణత లేకున్నను ఒక విధమగు సంపూర్ణత యిట్లగుచున్నది.

అసంపూర్ణమగు ఈ ఆత్మకు సంకల్ప వికల్పాత్మకమగు మనస్సే-ఆత్మ. (స్వరూపము) ఆ మనస్సునకు వాక్కే-భార్య. ఈ వాఙ్మనస్సుల వలన కర్మకొఱకు సంతానమువంటి ప్రాణము పుట్టుచున్నది. కావున ప్రాణమే-సంతానము. ఆ ప్రాణముయొక్క-వివిధములగు చేష్టలచేతను జరుగునదియగు కర్మ-మానుష దైవ విత్తములచేత సాధింపఁదగినదియున్నది. ఆయాత్మకు శరీరమే కర్మ యగు చున్నది. నేత్రము-మానుష విత్తము-శ్రోత్రము-దైవ విత్తము అగుచున్నది. బాహ్యమగు భార్యాదిపంచకము లేకున్నను 1 మనస్సు, 2 వాక్కు. 3 ప్రాణము, 4 నేత్రశ్రోత్రములు, 5 శరీరము అనునవియే 1 తాను, 2 భార్య, 3 సంతానము, 4 ధనము, 5 కర్మ అను పంచక మగుచున్నది. ఈ పంచత్వ సంపదచేత పాఙ్క్తమను పేరుగల యజ్ఞమగుచున్నది.

మనస్సును-ఆత్మగాను, వాక్కును-భార్యగాను, అభిమావించుట మొదలగునవి అజ్ఞానకార్యములే యగును. కావున ఇట్లు తలఁచుచున్న కర్మ నిష్ఠుఁడు-కామియగు నజ్ఞుఁడే యగునను నంశము నిశ్చయముగాఁదెలియును. ఈ యజ్ఞమునకు ఫలమగు నట్లు హిరణ్య గర్భునిచేత సృజింపఁబడిన సప్తాన్నముల యందుఁ గూడ అవియే తానను ఆత్మభావముతో నుండు నదియగు కర్మ నిష్ఠ-అజ్ఞునకేగాని విజ్ఞునకు సంగతము కానేరదు. తదుపరి బృహదారణ్యకోపనిషత్తు నందున్న షష్ఠాధ్యాయము నందుఁగల చతుర్థ బ్రాహ్మణమున "అన్ధంతమః ప్రవిశన్తి" అను నీమంత్రమీ యర్థము నందే ప్రదర్శింపఁబడినది. ఇచ్చటనే "కిం ప్రజయా కరిష్యామః" అను మంత్రముచేత-ఆత్మయే లోకముగాఁగల మాకు సంతానముతోఁబనియేమున్నది? అని జాయాద్యేషణలను మూడింటిని గూడ సన్యసించిన ఆత్మ విదులకు కర్మనిష్ఠా ప్రతికూలమగు ఆత్మనిష్ఠయే ప్రదర్శింపఁబడినది.

(ఇట్లు ప్రథమ-ద్వితీయ-మంత్రములయందు ప్రదర్శింపఁబడిన-బ్రహ్మ-కర్మ-నిష్ఠలు-వేద భాగములగు బ్రాహ్మణములకుఁ

గూడ సమ్మతములని ప్రదర్శించి ప్రకరణ విభాగము నొనర్చు చున్నాఁడు.

ఈ యుపనిషత్తునందిట్లు-ప్రథమ-ద్వితీయ మంత్రముల చేత-జ్ఞాన నిష్ఠయు, కర్మనిష్ఠయు, ప్రతిపాదింపఁబడినవి. తరువాత "అసుర్యానామ యేలోకాః" అను తృతీయమంత్రముచేత అవిద్వాంసులు (కర్మనిష్ఠులు) నిందింపఁబడిరి. తదుపరి "అనేజదేకమ్" అను మంత్రము నుండి, "సపర్యగాత్" అని వెనుక చెప్పఁబడిన మంత్రము వఱకును గల 5 మంత్రముల చేతను గూడ-ఆత్మ యాథాత్మ్యముపదేశింపఁబడినది. ఇట్లుపదేశింపఁబడిన జ్ఞాననిష్ఠకు-అధికారులు-విద్వాంసులే యగుదురు కాని కాములగు నజ్ఞులు కానేరరు.

శ్వేతాశ్వతర మంత్రోపనిషత్తునందుఁగూడ ఆరవ యధ్యాయమునందు "అత్యాశ్రమిభ్యః పరమం పవిత్రమ్"—

ఇత్యాది మంత్రములచేత జ్ఞాన నిష్ఠా-కర్మనిష్ఠలు విభజింపఁబడి అత్యాశ్రములకే జ్ఞాననిష్ఠ చెప్పఁబడినది. ఉత్తమాశ్రము లగు సన్యాసులే అత్యాశ్రములను చెప్పఁబడుదురు గదా!

"అన్ధంతమః ప్రవిశన్తి" అను క్రింది మంత్రము— కర్మ చేయుచు జీవింపఁగోరిన కర్మనిష్ఠులకు విద్యయను ఉపాసనతోఁ గూడిన కర్మనుపదేశించుటకై ప్రవర్తించుచున్నది.

ప్రశ్న :— క్రింది మంత్రము-సకాములగు కర్మనిష్ఠుల నుద్దేశించియే చెప్పఁబడుచున్నది, కాని జ్ఞాన నిష్ఠుల నుద్దేశించి చెప్పఁబడుటలేదని యెట్లు తెలియును?

ఉ :— కామహేతుఁడు కాని వానికి సాధ్యము (సాధింపఁదగిన వస్తువు) సాధనము అను భేదము నుపమర్దించి (తొలఁగించి) "యస్మిన్ సర్వాణి భూతాని" అను మంత్రముచేత-ఏ యేకత్వ ముపదేశింపఁబడినదో-ఆ యేకత్వ విజ్ఞానమునకు-దేవతాది జ్ఞాన రూపమగు వేఱొక ఉపాసనతోఁగాని, శ్రౌతస్మార్తాది రూపమగు కర్మతోఁగాని సముచ్చయము (కలయిక) సంఘటించునది కానే

రదు-మూఢుఁడు కాని వాఁడెవ్వఁడును "తత్రకో మోహః కః శోక ఏకత్వమనుపశ్యతః" అని-ఆత్మయొక్క ఏకత్వము నెఱిఁగియు ఏదో యొక కర్మతోఁగాని ఏదో యొక జ్ఞానాంతరముతోఁగాని, ("విద్య" అని చెప్పఁబడిన ఉపాసనతోఁగాని) కలయికఁగలిగి యుండఁడు గదా!

ఆత్మకంటె వేరగు వస్తువులేదని తెలిసిన ఆత్మజ్ఞానికి అసద్వస్తువునందు-అనఁగా అసత్యములైన-కర్మ-జ్ఞానాంతరముల యందు కోరిక గలుగదు. కోరిక లేనియెడల కర్మనాచరింపఁడు. కావున-ఆత్మైక్య జ్ఞానమునకును కర్మకును సముచ్చయము యుక్తము కానేరదు.

ప్రశ్న :— "క్రింది మంత్రము-అవిద్యా పదము చేత తెలుపఁబడిన కర్మకును, విద్యా పదముచేత తెలుపఁబడిన-ఆత్మ జ్ఞానమునకును, సముచ్చయమును (కలయికను) విధింపఁగోరియే ప్రవర్తించుచున్నది. కావుననే సముచ్చయ కారులుగాక కేవల కర్మనుగాని, కేవలవిద్యనుగాని, స్వీకరించు మనుష్యులను నిందించు చున్నది. విద్యా పదము-ఆత్మజ్ఞాన పరమేకాని, ఉపాసనా పరము కాదు". అని యేల చెప్పఁగూడదో తెలుపుఁడు?

ఉత్త :— న్యాయమువలనను శాస్త్రమువలనను గూడ దేనికి-దేనితోడ సముచ్చయము సంభవించునో, అదియే క్రింది మంత్రమునందు చెప్పఁబడవలయును. దేవతా విషయముగాఁ జెప్పఁబడిన -దైవ విత్తమగు దేవతా జ్ఞానము (వివిధ దేవతల యొక్కయు ఉపాసనము) కర్మకు సంబంధించినది గానే-బృహ దారణ్యకాదుల యందుపన్యసింపఁబడినది, కాని పరమాత్మ జ్ఞానము-కర్మసంబంధిగా ముపన్యసింపఁబడుటలేదు. విద్య యనఁగా నిచట దేవతా జ్ఞానమను నర్థమునే-అనఁగా ఉపాసననే గ్రహింప వలయును.

"విద్యయా దేవలోకః" అను మంత్రముచేత ఆత్మ జ్ఞానమువలని ఫలముకంటె వేరగు ఫలము విద్యకుఁ (ఉపాసనకు)

గలుగునను సంశయము ప్రసిద్ధమే యగుచున్నది. కావున నిచట నున్న విద్యా శబ్దము దేవతా జ్ఞానమగు ఉపాసననే తెలుపునని తెలియునది.

జీవులు-కర్మచేత పితృలోకమును, విద్యచేత (ఉపాసన చేత) దేవలోకమును (ఆయా దేవతల లోకములను) పొందు చుందురు. దక్షిణ మార్గగాములగు జీవులు దేవలోకమును బొందఁ జాలరు. అని శ్రుతియందు వినఁబడుచున్నది గదా!

వేరువేరగు ఫలములుగల యీ కర్మోపాసనలు శాస్త్ర విహితములై యున్నవి. కావున-కేవల కర్మయు, కేవలోపాసనయుఁగూడ-అజ్ఞులకు కర్తవ్యములే యగును.

వేద శాస్త్ర విహితమగు నదేదియుఁగూడ-చేయఁదగనిది-కాదు. అయినను-కర్మనుగాని, ఉపాసననుగాని, ప్రత్యేకముగా నొనర్చుటకంటె-దేవతాజ్ఞాన రూపమగు నీ ఉపాసనముతోఁగూడిన కర్మ నొనర్చుట-మిక్కిలి శ్రేష్ఠమును-అర్చిరాది మార్గమును పొందించునదియు-అగుచున్నది. కావుననే-విద్యాపద వాచ్యమగు ఉపాసనకును, కర్మకును సముచ్చయమును విధించు తలంపుచేత-శ్రుతి-వాని ప్రత్యేకాచరణమును నిందించుచున్నది.

ఆనందగిరిటీక యందిట్లు చెప్పఁబడినది :—

"విద్యాయాం రతాః" అని క్రింది మంత్రమునందు చెప్పఁబడిన విద్యా పదము-ఉపాసననే తెలుపును.

విద్యా శబ్ద వాచ్యములగు-ప్రాణాద్యుపాసనలు కూడ-ఉపనిషత్తులయందు విధింపఁబడుచుండును. కావున-ఉపనిషత్తంతయుఁగూడ బ్రహ్మ విద్యా ప్రతి పాదకమే యగునని చెప్పఁదగదు.

ఉపాసనలకును, బ్రహ్మ విద్యకును గూడ ఫలములు భిన్నములై యుండుట వలన - ఈ యుపాసనలు - బ్రహ్మవిద్యకు - అంగములని కూడ చెప్పఁదగదు. "ఈ యుపాసన-కర్మకు విరుద్ధము కానిదైనను, బ్రహ్మవిద్యకు విరుద్ధమే యగును. "ఈ శ్రుతియందు-"ఈశావాస్యమిదం సర్వమ్" అను మంత్రముచేత- బ్రహ్మ విద్యయే ప్రారంభింపఁబడినది. "కావున కర్మనిష్ఠా-జ్ఞాననిష్ఠలకే శ్రుతి-సముచ్చయమును విధింపఁదలఁచినది. కావున 11వ మంత్రమునందుగ్గడింపఁబడిన-సముచ్చయము-జ్ఞాన-కర్మ-నిష్ఠాసముచ్చయమేగాని-కర్మ-ఉపాసనా సముచ్చయము కాదు" అని భాస్కరుఁడను వతఁడు చెప్పినది సంగతము కానేరదు.

ఏల యనిన: కర్మగాని, ఉపాసనగాని, కావింపఁబడిన పిమ్మట కొంత కాలమునకు ఫలము లభించును. కావున వానికే సముచ్చయము విధింపఁబడఁదగి యున్నది. జ్ఞాన నిష్ఠయందు-బ్రహ్మాత్మైక్యదర్శన సమకాలముననందే మోహాది నివృత్తి రూపమగు ఫలము కాన్పించుచున్నది. ఈ జ్ఞాననిష్ఠయందు-కర్మోపాసనల యందువలె ఫలముతోడి వ్యవధానము లేకుండుట వలన దీనికి-కర్మతోడి సముచ్చ యము సముచితము కానేరదు.

కావున "విద్యాంచావిద్యాంచ" అను ౧౧వ మంత్రమునందు-కర్మోపాసనలకే సముచ్చయమును విధింపఁదలఁచిన శ్రుతి-ఈ మంత్రమునందు-వాని ప్రత్యేకాచరణమును నిందించుచున్నది. కావున-క్రింది మంత్రమునందు విద్యా శబ్దముచేత చెప్పఁబడినది, ఉపాసనయేగాని, 'బ్రహ్మవిద్యకా'దని తెలియునది.

మూ॥ అన్ధంతమః ప్రవిశన్తి
యేఽవిద్యా ముపాసతే
తతో భూయ ఇవతమో
య ఉ విద్యాయాం రతాః॥

అ॥ అంధమయిన తమమునందుఁజొచ్చెదరవి
ద్యా పరాయణులగు నట్టి వారు
దానికంటె నధికమౌ నంధతమ మెకాం
ఘెదరు విద్యయందె మదిగలారు॥

పాఠాంతరము

గీ॥ గ్రుడ్డి చీకటియందె తొల్కొండ్రు విద్య
యందె సంసక్తులయిన వారకట! దాని
కంటె నధికమౌ గ్రుడ్డి చీకటినె కాంతు
రకటకట! విద్యయందె రక్తి కలవారు॥

పద :— అన్ధమ్ - తమః - ప్రవిశన్తి యే - అవిద్యామ్ ఉపాసతే-తతః-భూయః-ఇవ-తమః-యే-ఉ-విద్యాయామ్ - రతాః.

టీక :— యే=ఎవ్వరు, అవిద్యామ్ = అవిద్యయగు కర్మను-(మాత్రమే)ఉపాసతే=ఉపాసించుచుందురో (తే=వారు) అన్ధమ్=గ్రుడ్డిదియగు (వెలుతురు లేని) తమః=చీకటిని, ప్రవిశన్తి=ప్రవేశించుచుందురు, (కర్మను విడిచి) యే=ఎవ్వరు విద్యాయామ్=విద్యయందే (దేవతోపాసనమునందే). రతాః=

ఆసక్తులై యుందురో (తే=వారు) తతః=వెనుక చెప్పఁబడిన గ్రుడ్డి చీకటికంటె, భూయ+ఏవ=అధికమే యగు, తమః= చీకటిని, ప్రవిశన్తి=ప్రవేశించు చుందురు.

తాత్పర్యము :— అవిద్య నుపాసించువారు-అవిద్య (అజ్ఞానము)నే పొందుదురు. కర్మ వలన చిత్తశుద్ధి నొందక విద్యను (ఉపాసనను, లేక బ్రహ్మవిద్యను) ఉపాసించువారు-అంతకంటెను గూడ అవిద్యను పొందుదురు.

శాంకర భాష్యార్థము :—

అవిద్య-విద్యకు విరోధి, కావున విద్యకంటె వేరగు కర్మయే అవిద్య యని చెప్పఁబడును. అగ్నిహోత్రాదిరూపమగు కర్మను మాత్రమే అనువర్తించు కర్మనిష్ఠులు-జ్ఞానదర్శనము లేని అవిద్యయను చీకటియందు ప్రవేశించుచుందురు. చిత్తశుద్ధికి కారణమగు కర్మను గావింపక-దేవతా జ్ఞాన రూపమగు నుపాసనయగు విద్యయందే అభిరతులగు మనుష్యులుకూడ-కర్మయందు మాత్రమే అభిరతులగువారు పొందు నదియగు గ్రుడ్డి చీకటికంటెను గూడ అధికమే యగు అజ్ఞానమునే పొందుచుందురు.

ఉవటాచార్య భాష్యము :—

స్వర్గమునకొఱకు కర్మలవాచరించు జీవులు అజ్ఞాన రూపమగు తమస్సును పొందుచుందురు. చిత్తశుద్ధికి హేతువులగు కర్మలను విడిచి-ఆత్మజ్ఞానమునందే ఆసక్తులగు వారు-అంతకంటెను అజ్ఞాన రూపమగు తమస్సునందు ప్రవేశించుచుందురు.

ఈశావాస్య దీపిక :—

ఒకానొకఁడు "అనేజదేకమ్" ఇత్యాదిగా తెలుపఁబడిన ఆత్మతత్త్వమును తెలియడు, సన్యాసమునకు యోగ్యుఁడు కాడు. అయినను సంసారమునందు మిక్కిలి ప్రీతి గలవాఁడు గూడ కాకుండును. అట్టి జీవునకు యోగ్యమగు ధర్మము నుపదేశించుటకు క్రింది మంత్రము ప్రారంభింపఁబడినది. ధనాభిలాషులగు కర్మనిరతులు-జ్యోతిష్టోమాదులగు కర్మల నొనర్చుచుందురు. విద్యయగు దేవతోపాసనమును గాని, ఆత్మ జ్ఞానమునుగాని కలిగియుండరు. అట్టి మూఢులు అహంమమాభిమాన రూపమగు చీకటియందు ప్రవేశించు చుందురు.

ప్రశ్న :— కర్మను విడిచి-దేవతల నుపాసింప వలయునా? లేక "అహంబ్రహ్మాస్మి" అని పలుకుచుండ వలయునా?

ఉత్త :— చిత్తశుద్ధి కలుగనిదే కర్మలను విడువఁగూడదు. పరిశుద్ధ చిత్తులు కాని వారికి సంపూర్ణమగు విరక్తి కలుగదు. అపరిశుద్ధ చిత్తులకు కర్మ యందే అధికారమున్నది.

దేవతా జ్ఞానమునందు రక్తులగు ఉపాసకులుగాని, ఆత్మ సాక్షాత్కారము లేకున్నను తత్త్వ జ్ఞానమునందాసక్తి గలిగి "నేనే బ్రహ్మమను" అని నోటితో మాత్రమే పలుకుచుండు మూఢులుగాని, కర్మను విడిచిన యెడల అహంమమాభిమాన రూపమగు సంసారమునే పొందుచుందురు.

చిత్తశుద్ధిలేని ఉపాసనముగాని-ఆత్మజ్ఞానము గాని ప్రయోజనకారి కానేరదు.

ఈశావాస్య రహస్య వివృతి :—

కేవల కర్మోపాసకులు జనన మరణ పరంపరా రూపమగు సంసారమును పొందుచుందురు, సత్ కర్మలవలన చిత్తశుద్ధి కలుగును. శుద్ధచిత్తులు కాకున్నను కర్మను విడిచి దేవతోపాసనమును గావించు మనుష్యులు ఉపాసనా ఫలమగు పుణ్య లోకములను పొందఁజాలక, కేవల కర్మోపాసకుల కంటెనుగూడ అధమమగు గతినే పొందుచుందురు. కావున కేవల కర్మనుగాని దేవతోపాసనను గాని సేవింపఁ గూడదు.

అద్వైతా నందలహరి :—

ఆత్మ-కర్త కాఁడు, అవిద్యవలన ఆత్మయే జీవుఁడగు చున్నాఁడు. ఈ జీవుఁడు-అవిద్యావాసనల వలన కర్తృత్వాభిమానమును పొంది-కర్మల నొనర్చు చున్నాఁడు. కావున అవిద్యయనఁగా; శ్రౌత-స్మార్త కర్మలే యగుచున్నవి వేద విహితములగు కర్మలను మాత్రమే కావించువాఁడగు మనుష్యుఁడు పితృలోకము నొందును. ఆలోకమునందు స్వకర్మ పరిమిత మగు సుఖము మాత్రమే లభించును. అంతకంటె నధికమగు సుఖము లభింపదు. పునర్జన్మము తొలఁగదు. రాగ-ద్వేష-దేహాభిమానాదులు నివర్తింపవు. కావున నది అంధతమస్సువంటి దియే యగును.

విద్యా శబ్దమునకు ముఖ్యవృత్తిచేత జ్ఞానమే యర్థమగు చున్నను ఇచ్చట మాత్రము గౌణవృత్తిచేత ఉపాసనమను నర్థమును గ్రహింప వలసియున్నను. అయుపాసన యందు రక్తులగు జీవులు-ఉపాసనకు ఫలమగు దేవలోకమును బొందుచుందురు: ఇది-విద్యల్లోకమునకు క్రిందనున్నను పితృలోకము కంటె శ్రేష్ఠమై యున్నది. అయినను నిందు లభించునది యగు సుఖముగూడ స్వల్పమే యగు చున్నది. ఈ దేవలోకగాములకుఁగూడ పునర్జన్మము తప్పదు. (భోగ పూర్ణమగు) దేవలోకము నొందఁగలిగితినను దురభిమానము గూడ కలుగుచుండును. కావున-ఈ దేవలోకప్రాప్తికూడ-కర్మఫలము కంటెను గూడ అధికమగు అజ్ఞానముగాఁ జెప్పఁబడినది.

ప్రత్యేక నిందాతాత్పర్యముచేత శ్రుతి యిట్లు చెప్పినదని కొందఱు వ్యాఖ్యాతలు తెలిపిన అభిప్రాయము సమీచీనము కానేరదు.

ఏలయనిన :— కర్మ-ఉపాసన-అనునవి రెండునుగూడ వేదమునందు విహితములే యగుచున్నవి. కావున నవి నిందింపఁదగినవి కానేరవు.

అయినను-కర్మ-ఉపాసనలను రెండింటినిగూడ నాచరించుటవలన (సముచ్చయము వలన) ఫలాతిశయము కలుగు నను నభిప్రాయమున శ్రుతి-ఇట్లు చెప్పినదని గ్రహించుట సమీచీనము కాఁగలదు.

అనంతాచార్య కృతభాష్యము :—

[ఇందొక యర్థము-శంకర భాష్యము ననుసరించి వ్రాయఁబడినది. పిదప నిట్లు చెప్పఁబడినది.]

ఇతరులు మీఁది మంత్రమున కింకొక తీరున వ్యాఖ్య నొనర్చిరి.

అవిద్యయన-కర్మ-కానేరదు. “కుర్వన్నేవేహ” అను మంత్రమునందు-కర్మ-శాస్త్ర విహితమై యున్నది. అవిద్యయనఁగా-మూఁడవ మంత్రము నందు చెప్పఁబడిన నరకమును పొందించునది యగు అన్యథాజ్ఞానమే యగును.

కావున నీమంత్రముయొక్క అర్థము నిట్లు తెలియనగును.

ఎవరు-అన్యథాజ్ఞానము నుపాసింతురో వారు అంధతమో రూపమగు నరకము నందు ప్రవేశింతురు. “అసన్నేవస భవతి అసద్ బ్రహ్మేతి వేదచేత్” బ్రహ్మము లేదని తెలిసినవాఁడు-లేనివాఁడే యగును అని వినఁబడు చున్నది గదా!

అంధతమస్సునకు సాధనమగు నీ అన్యథాజ్ఞానముయొక్క నిందయందు (తిరస్కారమునందు) రక్తులు గాక యోగ్యతలేకున్నను ఆత్మస్వరూప జ్ఞానమునందే రక్తులగువారు-అన్యథోపాసకులకంటెను గూడ నధికమగు అన్యథా జ్ఞానమునొంది వారు పొందునది యగు నంధతమో లోకముకంటెనుగూడ అధికమగు అంధతమో లోకమునే పొందుచుందురు.

విశిష్టాద్వైత భాష్యార్థము:—

ఇంతవఱకును కర్మయోగము మొదలగు అంగములు గలదియు, విచిత్రశక్తియుక్తుఁడగు పరమాత్మ విషయముగాఁగలదియు, అగు విద్య-ఉపదేశింపఁబడినది. క్రింది మంత్రములు-కేవల కర్మావలంబులును, కేవల విద్యావలంబులును, అనఁగా: బ్రహ్మవిద్యానిష్ఠులును అగు పురుషులను నిందించుచు-వర్ణాశ్రమ ధర్మానుగృహీతమగు విద్యచేతనే మోక్షము లభించునని చెప్పుచున్నవి.

జ్ఞాన విధురమగు కేవల కర్మ నొనర్చువారగు భోగైశ్వర్య ప్రసక్తులు-అతిగాఢమగు అజ్ఞానమునుగాని, లేక త్రివర్గాభిషంగము వలన మూఁడవమంత్రమునందు చెప్పఁబడిన తమోలోకమునుగాని పొందుచుందురు.

ప్లవా హ్యేతే అదృఢా యజ్ఞ రూపాః
అష్టాదశోక్త మవరం యేషు కర్మ
ఏతచ్ఛ్రేయో యేఽభినన్దన్తి మూఢా
జరామృత్యూ పునరేవాపి యన్తి॥

ముం డక-౧-౨-౭

"ఋత్విక్కులు-పదునారుగురు - పత్ని, యజమానుఁడు, అను వారి నాశ్రయించి యున్నది యగు కర్మ-జ్ఞాన వర్జితమై యున్నది, ఈ కర్మలు-వినాశ శీలములును, అస్థిరములును, యజ్ఞ రూపములునునై యున్నవి. ఇట్టి కర్మయే శ్రేయః కారణమని మూఢులభినందించుచుందురు. కావున వారు మాటిమాటికిని జరామరణములను పొందుచు సంచరించు చుందురు".

అని ఆధర్వణికులు-కేవల కర్మనిరతులకు దుఃఖానువృత్తినే చెప్పుచున్నారుగదా!

స్వాధికారమున ఉచితమగు కర్మను పరిత్యజించి (అధి కారము లేకున్నను) విద్యయందే (బ్రహ్మవిద్యయందే) రక్తులగు వారుకూడ కర్మమాత్ర నిష్ఠాప్రాప్యమగు అంధతమస్సు కంటె అధికమగు అజ్ఞానమునే పొందుదురు. ఆతమస్సు-ఇంతటిదని గ్రహించుటకు వీలుకాదను సంశయము-ఇవశబ్దముస్ఫురింపఁజేయు చున్నది,

ద్వైతభాష్యార్థము :—

పరమాత్మయగు విష్ణువుయొక్క యథార్థ స్వరూపమును విడిచి-వేఱొకటియగు నిర్గుణత్వాద్యాకారమును ధ్యానించు మను ష్యులు-తృతీయ మంత్రమున చెప్పఁబడిన అంధతమస్సును పొందుదురు, ఇందు సంశయములేదు. ఇట్లు ధ్యానము చేయు వ్యక్తులు అన్యథోపాసకు లగుచున్నారు.

యథార్థజ్ఞానమగు విద్యయందే రక్తులై అన్యథోపాసకు లగు మిథ్యాజ్ఞానులను నిందింపని వారుకూడ అంతకంటెను కొంచెము అధికమగు తమస్సునే నిశ్చయముగా పొందుదురు.

కావున దోషరహితుఁడగు నారాయణుని స్వరూపము యొక్క జ్ఞానము-మిథ్యాజ్ఞానియొక్క నింద-అను రెండింటినిగూడ తెలిసికొనిన వారే సజ్జనులు.

స్వాభిప్రాయము :—

కేవల కర్మవలనఁగాని కేవల విద్యవలనఁగాని అనర్థము తొలఁగదు, కర్మవలన చిత్తశుద్ధి నొందిన పురుషునకే ఏకాగ్రతచేత సాధింపఁదగిన ఉపాసనయందుఁగాని, ఆత్మ విద్యయందుఁగాని, అధికారము కలుగును. కావున-కేవల కర్మఠులకును-కేవలోపాసకులకును, (యోగ్యతలేని) కేవలాత్మ జ్ఞానులకునుగూడ-సంసారబంధము కలుగక తప్పదు. కావున కర్మనుపాసించిన వారుగాని, దేవతోపాసకులుగాని, చిత్తశుద్ధిలేని పరోక్షశాబ్ద బ్రహ్మజ్ఞానులుగాని, జనన మరణ రూపమగు అంధతమస్సును పొందక తప్పదు. కావున-ఈ మంత్రము-కర్మ-దేవతా జ్ఞానముల ప్రత్యేకాచరణమునుగాని-కర్మ-శాబ్దికాత్మజ్ఞానముల ప్రత్యేకాచరణమును గాని, నిందించుటకు ప్రవర్తించు చున్నదని చెప్పుట సమీచీనమని తలఁచు చున్నాను. నిష్కామమగు సత్కర్మాచరణము వలన చిత్తశుద్ధినొంది-విషయముల యందున్న దోషములను గుర్తించి విరక్తినొందిన యోగ్యులకు మాత్రము కేవలమగు ఆత్మ విద్య-సంసారబంధ హేతువు కానేరదు. కావున ఆత్మ విద్య యొక్క ప్రత్యేకనిష్ఠ-యోగ్యతగల వ్యక్తి విషయమున నిందార్హము కాకుండుటయేకాక-అదియే - ఆవశ్యక మగునని తెలియునది. కైవల్యము-జ్ఞానమువలననే లభించును. గాని కర్మవలనఁగాని-ఉపాసన వలనఁగాని తదితరములు వేనివలననుగూడ లభింపదుగదా !

ఓం నమోభగవతే రమణాయ శ్రీ భారతీ దేవ్యైనమః.

శ్రీ శాంకర భాష్యావతారిక :—

క్రింది మంత్రము విద్యా (ఉపాసన) కర్మ-సముచ్చయమునకు కారణమగు విద్యా విద్యల అవాంతర ఫల భేదమును దెలుపుచున్నది.

మూ॥ అన్యదేవాహుర్విద్యయాఽన్యదాహు రవిద్యయా
ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం యేనస్తద్ వి (వ్యా) చచక్షిరే॥౧౦

కం॥ తెలిపిరి సుధీరు లాచా
ర్యులు మా; కవివింటి, మే మెఱుగుదుము, విద్యా
ఫల మొక్కటియు, అవిద్యా
ఫల మొకటియు, అనెడిత ప్ర విభాగవచనముల్॥

పదవిభాగము :— అన్యత్-ఏవ-ఆహుః-విద్యయా-అన్యత్ ఆహుః-అవిద్యయా-ఇతి-శుశ్రుమః-ధీరాణామ్-యే-నః-తద్ - విచ చక్షిరే॥

టీ :— యే=ఎవరు, తత్=అకర్మను-జ్ఞానమును, నః= మాకొఱకు, విచచక్షిరే = వ్యాఖ్యానించిచెప్పిరో, తే = వారు, విద్యయా=జ్ఞానముచేతను (ఉపాసనచేతను) అన్యదేవఫలమ్= భిన్నమగు ఫలమునే, ఆహుః=చెప్పిరి, అవిద్యయా=కర్మచేతను అన్యదేవ=వేరొక ఫలమునే, అహుః=చెప్పిరి. ఇతి=ఇట్లు, ధీరాణామ్=ధీరులయిన పండితులయొక్క, వచనమ్=వాక్యమును, శుశ్రుమః=వినియున్నాము.

తా :— ఏ యాచార్యులు-మాకు జ్ఞాన-కర్మలను చెప్పి యుండిరో, వారే-"దేవతా విజ్ఞానముచేత దేవ లోకము కలుగు" ననియు, "కర్మచేత పితృ లోకము కలుగు"ననియు, ఇట్లు-కర్మ-జ్ఞానములకు రెండింటికిని గల ఫలములు-వేఱయి యున్నవనియు, చెప్పుచున్నారు. సుజ్ఞానులగు ఆయాచార్యులు తెలిపిన వాక్యమును మేము విని యున్నాము.

శాంకర భాష్యము :—

"విద్యయా-దేవలోకః-విద్యయా తదారోహన్తి."
"కర్మణా పితృలోకః."

అను శ్రుతులవలన-విద్య యనఁగా, "ఉపాసన" యను నర్థము సిద్ధించుచున్నది, దేవతా విజ్ఞాన రూపమగు ఉపాసనముచేత

దేవలోకమును, అవిద్యారూపమగు కర్మచేత పితృలోకమును, కలుగునను నీయభిప్రాయము-ఆచార్య పరంపరాగతమై యున్నది.

ఉవటాచార్య భాష్యము నందిట్లున్నది :—

విద్యా శబ్దవాచ్యమగు ఆత్మజ్ఞానము వలని ఫలమును అవిద్యా శబ్దవాచ్యమగు-కర్మవలని ఫలమును వేర్వేరగుచున్నవి.

ఈశావాస్య దీపిక-ఇట్లు చెప్పుచున్నది :—

పూర్వ :— అయ్యా! "అన్ధంతమః" అను మంత్రమున విద్యావిద్యలు రెండును నిందింపఁబడినవి. కావున రెండును నిష్ఫలములే యగునా?

ఉ :— కావు. వానికి భిన్నములగు ఫలములు కలవు. విద్యా ఫలమగు దేవయానము చేత ఆత్మప్రాప్తి-అవిద్యా కర్మ ఫలమగు పితృయాణముకంటె నితరమే యగును. ఇట్లు-విద్యా విద్యలు-సఫలములే యగు చున్నను భిన్నములై యున్నవి. మంత్రమునందున్న ఏవశబ్దము విద్యాకర్మలకు అంగాంగి భావమును నిషేధించుచున్నదని తెలియునది.

అనంతాచార్య కృతభాష్యము :—

విద్యచేత-ఉపాసనఁగా, ఆత్మయాథాత్మ్య జ్ఞానముచేత-మోక్షైక దేశ లక్షణమగు ఫలమును (మోక్షమునందొక భాగమును) అవిద్యచేత-అనఁగా, అన్యథాజ్ఞాన మందచేత మోక్షైక దేశలక్షణమగు ఫలమును కలుగును." అని జ్ఞాన వృద్ధులు మాకు చెప్పగా వినియున్నాము.

అద్వైతా నందలహరి :—

కేవలమగు విద్యచేత-కేవలమగు కర్మయొక్క ఫలముకంటెను-కర్మ సముచ్చితమగు ఉపాసన యొక్క ఫలముకంటెను గూడ వేరగు ఫలము కలుగునని విద్వాంసులు చెప్పుచున్నారు.

కేవలమగు విద్య (ఉపాసన) వలన పునరావృత్తితోఁగూడిన దేవలోకము కలుగును. అది విద్యుల్లోకమునకు క్రింద నున్నది. కేవల కర్మ ఫలము-పితృలోక ప్రాప్తియు, కేవలోపాసన ఫలము దేవలోక ప్రాప్తియు-అగు చుండునని శ్రుతియందు వినఁబడుచున్నది.

విశిష్టాద్వైతభాష్యము :—

[శ్రీ వేదాంత దేశిక-కూరనారాయణముని-వ్యాఖ్యా సంగృహీతము.] బ్రహ్మ జ్ఞానములేని కేవల కర్మవలనను, కర్మ నిరపేక్షమగు కేవల విద్య వలనను అనఁగా జ్ఞానమువలనను మోక్షము సిద్ధించునది కానేరదు అని పూర్వాచార్యులు మాకు తెలిపిరి. పరమాత్మ ధ్యానపరులగు వారి వాక్యములను మేము విని యున్నాము.

ప్రణిపాతాదులచేత. సమీపించిన మాకా యాచార్యులు మోక్ష సాధనమును విభజించి యుపదేశించిరి. కావున ఈ యభి ప్రాయము పూర్వ పూర్వ సంప్రదాయ సిద్ధమై యున్నది.

శ్రీ రంగాచార్య భాష్యమునందలి యభిప్రాయము :—.

"ముముక్షువు-కర్మనంగముగాను, విద్యనంగిగాను ఆచరింప వలయును. కర్మను-జ్ఞానమును ప్రత్యేకముగా ననుష్ఠించుట క్షము చితముకాదు" అని చెప్పుటకు-కేవల కర్మను-కేవల విద్యను ప్రత్యేకముగా నుపాసించు వ్యక్తులకు విపరీతమగు ఫలము లభించునని "అన్ధంతమః" అను పూర్వమంత్రమునందు ప్రతి పాదింపఁబడినది. ఈ మంత్రమునందు వానిచేత లభించునదియగు ఫలభేదము ప్రతిపాదింపఁబడుచున్నది.

జ్ఞాన రూపమగు పరవిద్యచేత లభించునదియగు ఫలము అవిద్యా శబ్దితమగు కర్మయోగముచేత సాధింపఁదగిన ఫలముకంటె వేరై యున్నది. అవిద్యయని చెప్పఁబడిన కర్మచేత లభించు నది యగు ఫలము విద్యచేత సాధింపఁదగిన ఫలముకంటె వేరై యున్నది. పూర్వ పూర్వ బ్రహ్మ విద్యాసంప్రదాయ పరంపరా ప్రాప్తమగు నీయర్థమును బ్రహ్మవిదులగు నాచార్యుల వలన విని యున్నాము. కావున నీయర్థము పరమార్థభూతమే యగుచున్నది.

ఫలాభి సంధితోఁగూడిన కేవల కర్మ నాచరించుట వలన పుత్రపశ్వాది రూపమును, స్వర్గాదిరూపమును అగుచు ప్రాకృత భోగైశ్వర్య లక్షణమగు ఫలము లభించును. ఫలాభి సంధిని విడిచి కేవలమగు కర్మనాచరించుట వలన జ్ఞానము పుట్టుటకు విరోధియగు పుణ్య-పాపబంధము మాత్రమే నివర్తించును. కేవల విద్యా నుష్ఠానము వలన-అమృత శబ్దితమగు బ్రహ్మ ప్రాప్తి కలుగును. కావున-అవిద్యచేత లభించు నదియగు ఫలము-విద్యచేత లభించు నదియగు ఫలము కంటెను, విద్యచేత లభించు నదియగు ఫలము-అవిద్యచేత లభించు నదియగు ఫలముకంటెను భిన్నములగు చున్నవి.

మోక్ష విరోధియగు ఫలమునకు కారణమగుచు-ఫలాభిసంధితోఁగూడిన కేవల కర్మ-గుర్విడ్డిచీకటిని పొందుటయను మహానర్థమునకు హేతువగుటవలన ముముక్షువుచేత ఆదరింపఁదగినది కాదు. జ్ఞాన విరోధులగు పుణ్యపాపములను మాత్రమే నివర్తించునదియగు ఫలాభి సంధిరహిత కేవల కర్మకూడ-బ్రహ్మప్రాప్తికి హేతువు కాకుండుట వలన మోక్షమును సాధించునది కాఁజాలకున్నది. ఇట్లు ద్వివిధమగు కర్మయుఁగూడ మోక్ష సాధనము కాకుండుటవలన ముముక్షువుల కుపాదేయము కానేరదు. కేవలమగు విద్యకూడ జ్ఞానోత్పత్తికి విరోధులగు పుణ్య-పాపకర్మల యొక్క-నివృత్తి కలుగకుండుట వలన-జ్ఞానమును పుట్టింపఁజాలదు. జ్ఞానము కలుగనియెడల బ్రహ్మప్రాప్తి రూపమగు మోక్షము సిద్ధింపదు. కావున-కేవల విద్యకూడ ముముక్షువునకు ప్రయోజనకారికాఁజాలదు. కావున-విద్యా కర్మలను ప్రత్యేకముగా నాచరించుట యుక్తముకాదు. అనునది దీనితాత్పర్యమని గ్రహించునది.

ద్వైతభాష్యము :—

తత్త్వజ్ఞానము - మిథ్యాజ్ఞానులనింద-అను రెండును మోక్ష సాధనములని మా కుపదేశించిన ధీరులే యిట్లు చెప్పియున్నారు. "యథార్థ (తత్త్వ) జ్ఞానముచేత-మోక్షమునందొకభాగమునే పొందుదురు. మిథ్యాజ్ఞానము యొక్క- నిందచేత - వేఱొక భాగమునే పొందుదురు."

ప్రాతిశాఖ్యము :—

విద్యా శబ్దము-ఉపాసనను-బ్రహ్మవిద్యనుగూడ తెలుపును. కర్మోపాసన, జ్ఞానఫలములు భిన్నములై యున్నవి. కేవల కర్మవలన పితృలోకమును-ఉపాసనవలన దేవలోకమును. ప్రతిషిద్ధ కర్మవలన-అధోగతియును, జ్ఞానమువలన పునరావృత్తి రహితమగు మోక్షమును లభించునను నంశము— సర్వ వేదాచార్య సమ్మతమై యున్నది. కేవల కర్మవలన పునరావృత్తి కలుగును. కేవ లో

పాసనవలన దేవలోకము కలిగినను దానినుండి పునరావృత్తి కలుగునని కొన్ని వ్యాఖ్యలు చెప్పుచున్నని. దేవతో పాసనతోఁ గూడిన కర్మ-సముచ్చితకర్మ అని చెప్పబడును. ఈ సముచ్చిత కర్మవలన దేవయానమనెడి అర్చిరాది మార్గముచేత కార్య బ్రహ్మ లోక ప్రాప్తి కలుగును. అనగా; సూక్ష్మభూత సముదాయ స్వరూపమై యుండు హిరణ్య గర్భలోకమున కరిగి తత్సారూప్యము నొందుటయే సిద్ధించును, గాని నిరతిశయానంద స్వరూప బ్రహ్మ ప్రాప్తి-సంభవింపదు. కావున సముచ్చిత కర్మకూడ-పరమ పురుషార్థమునకు ముఖ్య సాధనముకాదు: కాని క్రమముక్తికి సాధకమగును. ఆత్మ జ్ఞానమువలన ఈ మనుష్య లోకము నందే-జీవన్ముక్తి కలుగును. కావున మోక్షమునకు ముఖ్యసాధనము బ్రహ్మ జ్ఞాన మొక్కటియే యగును. కాని కర్మ సహితమగు జ్ఞానము మోక్ష ప్రాప్తికి-ఆవశ్యకము కాదు.

కావున శ్రీ శంకరులు-కర్మోపాసనలకేగాని కర్మ-జ్ఞానములకు సముచ్చయము నంగీకరింపరు. కావున వారు విద్యాశబ్దమునకు ఇచ్చట ఉపాసనార్థమునే స్వీకరించిరి. శ్రీరామానుజాచార్యులవారును-మధ్వాచార్యులవారును కర్మ-జ్ఞానములకు సముచ్చయము నంగీకరింతురు. కావున విద్యాశబ్దమునకు-బ్రహ్మ జ్ఞానమను నర్థమునే స్వీకరించిరి. శ్రీ శంకర మతాను యాయులలో కొందఱు-ఉపాసనార్థమును బ్రహ్మజ్ఞానార్థమును గూడ స్వీకరించి-మీఁది మంత్రమును సమన్వయించి యున్నారు.

మూ॥ విద్యాంచా విద్యాంచ యస్తద్వేదోభయంసహ
అవిద్యయామృత్యుంతీర్త్వా విద్యయాఽమృతమశ్నుతే॥ ౧౧

కం॥ వేద్యములగు నీవిద్యా
విద్యల గురుతించి-యెవఁడు వీని నొనర్చున్
చోద్యమ్ముగ నాపురుషుఁడ
విద్యను మృతిఁగడచి-పడయు విద్యనమృతమున్॥

పదవిభాగము :— విద్యాం-చ-అవిద్యాం-చ-యః-తద్-వేద-ఉభయం-సహ-అవిద్యయా-మృత్యుం-తీర్త్వా-విద్యయా-అమృతమ్-అశ్నుతే.

ప్రతిపదార్థము :— యః=ఎవ్వఁడు, విద్యాంచ-దేవతాజ్ఞానమను ఉపాసనను, అవిద్యాంచ=కర్మను, తద్, ఉభయం, సహ=అరెండింటిని గూడ (ఒకఁడే యాచరింప వలయునని) వేద=తెలిసికొనుచున్నాఁడో, (వాఁడు) అవిద్యయా=కర్మచేత మృత్యుమ్=మరణమును తీర్త్వా=అతిక్రమించి విద్యయా=దేవతాజ్ఞానమను ఉపాసనచేత, అమృతమ్=దేవతాత్మ భావమును అశ్నుతే=పొందుచున్నాఁడు.

తాత్పర్యము :— కర్మోపాసనలు రెండునుగూడ ఒకఁడే యాచరింపఁదగునని తెలిసికొని యా రెండింటినిగూడ నాచరించు మనుష్యుఁడు-కర్మచేత భయరూపమగు మృత్యువు నతిక్రమించి ఉపాసనచేత-దేవతాస్వరూప భావము నొందును.

శాంకరభాష్యము :—

కర్మ ఫలమును-ఉపాసన ఫలమును భిన్నములు. కావున దేవతాజ్ఞాన-కర్మములను రెండింటినిగూడ నాచరించుచున్న సముచ్చయ కారికే-ఏక పురుషార్థ సంబంధము క్రమముగా కలుగును. కర్మోపాసన సముచ్చయ కారియగు పురుషుఁడు అగ్నిహోత్రాది కర్మచేత-స్వాభావికమగు మృత్యువు, మృత్యుశబ్దవాచ్యమగు కర్మ జ్ఞానము, అను రెండింటినిగూడ నతిక్రమించి, విద్యయని చెప్పఁబడిన దేవతోపాసనముచేత దేవతాత్మ భావము నొందును. దేవతాస్వరూపము నొందుటయే అమృతము నొందుటయని యిచ్చట నెఱుఁగునది.

(ఇది-సత్యమగు మోక్షముకాకున్నను-పునరావృత్తి-కలుగకుండునట్లు క్రమముక్తికి హేతు వగుటవలన అమృతముగాఁ జెప్పఁబడినది.)

ఉవటాచార్య భాష్యము :—

ఆత్మజ్ఞానమును, దాని కంగమగు కర్మను, తెలిసికొని-కర్మ-జ్ఞాన కాండములను నేకీకరించిన పురుషుఁడు-కర్మకాండముచేత మృత్యువునుదాటి, కృతకృత్యుఁడై-బ్రహ్మ పరిజ్ఞానముచేత మోక్షము నొందును.

ఈశావాస్య రహస్యము :—

కర్మోపాసనల నొక్కటిగాఁ జేసిన పండితుఁడు, కర్మచేత మృత్యువును దాటి-విద్యచేత, బ్రహ్మలోక నివాసియగు హిరణ్య గర్భ స్వరూపము నొందును. హిరణ్యగర్భుని బొందిన యుపాసకుఁడు, హిరణ్య గర్భునితోఁగూడ పర బ్రహ్మము నొందును. (ఇదియే క్రమముక్తి యని చెప్పఁబడును)

ఈశావాస్య దీపిక :—

"విద్యా-కర్మలు, సఫలములు" అని వెనుక మంత్రమున నిరూపించి ఇప్పుడు కర్మకును-దేవతాజ్ఞానమునకును-లేక కర్మకును శాబ్దమగు బ్రహ్మజ్ఞానమునకును సముచ్చయమును జెప్పుచున్నాఁడు.

కర్మ-దేవతాజ్ఞాన సముచ్చయ కర్త-అమృతము ననఁగా బ్రహ్మలోకము నొందును. అథవా-వైరాగ్యము కలిగినను, కర్మను పరిత్యజించుటకు శక్తిలేని అంతరాళావస్థగల పురుషుఁడు-కర్మనుపాయముగాను-బ్రహ్మజ్ఞానము నుపేయముగాను మేళగించును.

అట్టివాఁడు-ఆత్మజ్ఞానమును కలిగించుటకు ప్రతి బంధకమును, దుఃఖ కారణమును, స్వాభావికమును, అగు కర్మ జ్ఞానమను మృత్యువు నతిక్రమించి "అహం బ్రహ్మాస్మి" అను విద్యచేత అనఁగా: సాక్షాత్కారముచేత-బ్రహ్మ స్వరూపుఁడగును.

ఈశావాస్య రహస్య వివృతి :—

కర్మోపాసనలు సముచ్చితములై ఫలము నిచ్చునని తెలిసికొనిన పురుషుఁడు కర్మచేత-స్వాభావికమగు అజ్ఞానమను మృత్యువునుత్తరించి-దేవతోపాసనముచేత దేవతాత్మభావమను అమృతము నొందును. అథవా, కర్మ ఫలమును, ఉపాసన ఫలమును, ప్రదర్శించి-ఆత్మజ్ఞానముచేతనే కృతకృత్యత కలుగునని శ్రుతి యుపపాదించుచున్నదని కూడ చెప్పవచ్చును. అదెట్లనిన :— కర్మ-ఆత్మజ్ఞానము-అను వానిని పూర్వాపరాధికార భేదముచేత క్రమముగా మేళగించి యనుసరింపవచ్చునని తెలిసికొని అట్లొనర్చిన పురుషుఁడు-శారీరకమగు కర్మచేతను మానసిక కర్మయగు ఉపాసనచేతను స్వరూపమును మరచుటకు కారణమును-ఏకాగ్రతలేనిదియునగు చిత్తమాలిన్యమను మృత్యువు నతిక్రమించి-ఆత్మ జ్ఞానముచేత మోక్షము నొందును.

(ఉపాసన-మానసిక కర్మయగుటవలన కర్మయందే చేరియున్నదని గ్రహించునది)

ఆనంద భట్టోపాధ్యాయ కృత భాష్యము :—

దేవతాజ్ఞానము-కర్మ-అనునవి యేక పురుషునిచేత అనుష్ఠేయములని తెలిసికొని యట్లొనరించిన పురుషుఁడు భోగమునందలి రాగమువలన చేయఁబడునది

యగు కర్మను-స్వాభావికమగు జ్ఞానమును-అతిక్రమించి-వేదాంత ప్రోక్తమగు దేవతా జ్ఞానముచేత దేవతాత్మ భావము నొందును.

అనంతాచార్య కృతభాష్యము :—

సముచ్చయము ను చెప్పుచున్నాఁడు: విద్యయనఁగా ఆత్మజ్ఞానము; అవిద్య యనఁగా; కర్మ-లేక అన్యథా జ్ఞానసిందనము. ఈ రెండునుగూడ ఒక్కఁడే యాచరింపఁదగినవని తెలిసికొనినవాఁడు ఈశ్వరార్పణబుద్ధిచేత నొనర్పఁబడిన అగ్నిహోత్రాదికర్మచేత మారకమగు అంతఃకరణమాలిన్యమును (మృత్యువును) తొలఁగించుకొని అంతఃకరణ శుద్ధిచేత కృత కృత్యుఁడై-ఆత్మజ్ఞానముచేత అమృతత్వము నొందును.

యత్సాంఖ్యైః ప్రాప్యతేస్థానంతద్యోగైరపి గమ్యతే।
ఏకంసాంఖ్యంచయోగంచయః పశ్యతి సపశ్యతి॥

(ఇందుసాంఖ్య-యోగములు జ్ఞాన కర్మపరములు)

"జ్ఞానముచేత ప్రాప్యమగు స్థానము-కర్మయోగముచేతఁగూడ పొందఁబడును. సాంఖ్య-యోగములను అనఁగా జ్ఞానమును-కర్మను ఒకటిగా చూచువాఁడే చూచువాఁడగును" అని భగవంతునిచేత గీత యందుగ్గడింపఁబడినది గదా।

[విశిష్టాద్వైతపరమగు-వేదాంతదేశిక కూర నారాయణముని-భాష్యార్థ సంగ్రహము.] బ్రహ్మోపాసన రూపమగు విద్య-అవిద్యకు-అంగభూతమును, కర్మాత్మకమును, అగు అవిద్య-అను రెండింటిని గూడ యథావస్థిత విద్యోపదేశ యుక్తుఁడగు-ఏ ముముక్షువు అంగాంగి భావముచేత సహానుష్ఠేయములని తెలియునో, ఆ ముముక్షువు-విద్యకంగముగా చోదితమగు ఫలాభి సంధిరహిత కర్మచేత-జ్ఞాన సంకోచరూపమును-మృత్యుహేతువును,విద్యోత్పత్తికి ప్రతిబంధక భూతమును, పుణ్య పాప రూపమును, అగు ప్రాచీన కర్మను-మిగత లేకుండునట్లుల్లంఘించి-పరమాత్మోపాసన రూపమగు విద్యచేత-మోక్షమునొందును.

శ్రీరంగాచార్య భాష్యము :—

ఫలాభిసంధి రహితమగు నట్లాచరింపఁబడిన వర్ణాశ్రమ విహితమగు కర్మ-విద్యోత్పత్తికి విరోధియు, పుణ్య పాప రూపమును, అగు ప్రాచీన కర్మయను మృత్యువును తొలఁగించును.

కావున ప్రాచీన కర్మరూపమృత్యునిబర్హణము-ఫలాభి సంధి రహితనిత్య నైమిత్తిక కర్మఫలమై యున్నది. అమృత శబ్దత

మగు బ్రహ్మ ప్రాప్తి-విద్యాఫల మగుచున్నది. ఫలాసక్తి రహిత మగు కర్మవలన ప్రాప్తించిన కర్మనివృత్తి కలుగవిదే విద్యజనింపదు. విద్య కలుగని యెడల బ్రహ్మప్రాప్తి కలుగదు. కావున విద్యా కర్మలకు-అనఁగా కర్మకును విద్యకును అంగాంగి భావముచేత నగు సముచ్చయము యుక్తమే యగును.

ద్వైతభాష్యార్థ సంగ్రహము :—

విష్ణుయాథార్థ్యజ్ఞానమును, మిధ్యాజ్ఞాననిందను గూడ ఏక పురుషార్థ సాధనములుగా తెలిసికొనిన వాఁడు, దుఃఖాజ్ఞాన స్వరూపుఁడగు మిధ్యా జ్ఞానియొక్క నిందచేత దుఃఖాజ్ఞానాద్య నిష్టమును దాటి, విష్ణుయాధార్థ్యజ్ఞానముచేత సుఖజ్ఞానాది రూపమగు మోక్ష ఫలమును బొందును.

పురుషార్థము-అనిష్టనివృత్తి, ఇష్టప్రాప్తి, అని ద్వివిధమగు చున్నది. దుఃఖము అజ్ఞానము మొదలగునది-అనిష్టప్రాప్తి. స్వరూపానందానుభవము-ఇష్టప్రాప్తి. మిధ్యాజ్ఞానులను నిందించుట చేత అనిష్టము పోవుచున్నది. విష్ణు యాథార్థ్యజ్ఞానముచేత ఇష్టము కలుగుచున్నది. కావున-ఈ రెండును చేయ వలయునని యీ శ్రుతుల యందు చెప్పఁబడినది.

స్వాభిప్రాయము :—

ఈ మంత్రమునందు-విద్య-అవిద్య అనువానికి - సహాచర ణము విధింపఁబడినది.

విద్యా విద్యా సముచ్చయకారి యగు పురుషుఁడు అవిద్య చేత-మృత్యువును తరించి-విద్యచేత అమృతత్వము నొందునని చెప్పఁబడినది.

విద్య-అవిద్య-మృత్యువు-అమృతము-అనుపదములకుఁ గల అర్థమును తెలుపుట యందు భాష్యకర్తలును-వ్యాఖ్యాతలును భేదించియున్నారు.

మీఁది పదములకు వారొసఁగిన యర్థములను క్రిందఁబ్రద ర్శించు చున్నాను.

(౧) విద్య=1 జ్ఞానము. 2 ఆత్మజ్ఞానము. 3 బ్రహ్మజ్ఞానము; 4 విష్ణు యాథాత్మ్యజ్ఞానము. 5 దేవతా జ్ఞానము (ఉపాసన) 6 శాబ్దమగు పరోక్షజ్ఞానము. (శాస్త్రముచేత మాత్రమే తెలిసికొనుట)

(౨) అవిద్య=1 అజ్ఞానము. 2 ఫలాసక్తితోఁగూడిన కర్మ. 3 ఫలాసక్తిని విడిచిన కర్మ. 4 మిథ్యాజ్ఞానినింద.

(౩) మృత్యువు=1 మరణము. 2 స్వాభావికమగు అజ్ఞానము. 3 కర్మ జ్ఞానము. 4 అంతఃకరణ మాలిన్యము. 5 పుణ్య పాప రూపమగు ప్రాచీన కర్మ. 6 దుఃఖ-అజ్ఞానాది అనిష్టము.

(౪) అమృతము=1 మోక్షము. (మృతి లేకుండుట) 2 బ్రహ్మ స్వరూపము నొందుట. (ఐక్యము) 3 దేవతా స్వరూప ప్రాప్తి. (సారూప్యము) 4 బ్రహ్మ లోక ప్రాప్తి (హిరణ్యగర్భప్రాప్తి) విద్యా-పదముచేత-దేవతాజ్ఞానము-బ్రహ్మజ్ఞానము-కూడ తెలుపఁబడును. దేవతాజ్ఞానమనఁగా-ఉపాసన. ఏతన్మంత్రముచేత-శ్రీశంకర భగవత్పాదులవారు కర్మ-దేవతా జ్ఞానములకు సముచ్చయమును దెలిపిరి. కర్మ-దేవతా జ్ఞాన-సముచ్చయము వలన బ్రహ్మ లోక ప్రాప్తియు-కర్మ-(అ) పరోక్షజ్ఞాన సముచ్చయము వలన బ్రహ్మ ప్రాప్తియు-ఈశావాస్య దీపికచేత తెలుపఁబడినవి.

పూర్వాపరాధికార భేదముచేత-కర్మను - ఆత్మజ్ఞానమును మేళగించి-మోక్షము నొందవచ్చునని ఈశావాస్య రహస్య వివృతి తెలుపుచున్నది. కర్మ-ఉపాసనలచేత-దేవతాత్మ భావము కలుగునని ఇతరములగు అద్వైతభాష్యములు చెప్పుచున్నవి.

ఫలాసక్తి రహితమగు కర్మకును-పరమాత్మోపాసన రూపమగు విద్యకును-సముచ్చయము నంగీకరించి ఫలాసక్తి రహితమగు కర్మచేత-పుణ్య పాప రూపమగు ప్రాచీనకర్మ నశింపఁజేయఁబడు

నని యు, విద్యచేత బ్రహ్మప్రాప్తి కలుగుననియు-విశిష్టాద్వైత భాష్యములు చెప్పుచున్నవి.

మిథ్యాజ్ఞాని నింద-విష్ణు స్వరూపజ్ఞానము-అను వాని సముచ్చయము చేత-సుఖజ్ఞానాది రూపమగు మోక్షము కలుగునని ద్వైత భాష్యము చెప్పుచున్నది. అద్వైత భాష్యములను-విశిష్టాద్వైత వ్యాఖ్యలనుగూడ-అవిద్యా శబ్దమునకు "కర్మ" అను నర్థమునే తెలుపుచున్నవి.

అవిద్యా-విద్యా పదములకుఁగల యర్థములేమైనను—

1 వీని ఫలములు-భిన్నములను నంశమును, 2 అవిద్యా ఫలమగు చిత్తశుద్ధి కలవానికే విద్యాఫలము గలుగునను నంశమును, 3 విద్యా విద్యల సముచ్చయమునుగూడ వ్యాఖ్యాత లందఱును అంగీకరించి యున్నారు.

స్వాభిప్రాయమును మూడు వాక్యములలోఁ దెల్పుదును.

ఫలాభిసంధి సహితకర్మ-దేవతోపాసనముల సముచ్చయము వలన దేవతాత్మ భావ ప్రాప్తి కలుగును. వీరు కల్పాంతమునందు ముక్తులగుదురు.

ఫలాభిసంధి రహితకర్మ-శాబ్ద బ్రహ్మ విద్యల సముచ్చయము వలన బ్రహ్మలోక ప్రాప్తి కలుగును. వీరికి పునర్జన్మ కలుగదు.

ఫలాభిసంధి రహితకర్మ-అపరోక్ష బ్రహ్మ జ్ఞానముల సముచ్చయము కొందఱియందు సంభవింపవచ్చును, తత్సముచ్చయ కారికి జీవన్ముక్తి-విదేహ ముక్తులు కలుగును. ఇచట మోక్ష ప్రాప్తికి-జ్ఞానమే సాధనముగాని ఫలాభిసంధి రహితమైనను గూడ కర్మ సాధనము గానేరదు.

అయినను అపరోక్ష బ్రహ్మసాక్షాత్కార రూపమగు విద్యకును కర్మకును సముచ్చయము ప్రారబ్ధబలము వలనఁగాని, లోకానుగ్రహ దృష్టివలనఁగాని జనకాదులయందు వలె కొందఱు జ్ఞానులయందు సంభవింప వచ్చును గదా!

అవతారిక:— వ్యాకృతోపాసనమునకును-అవ్యాకృతోపాస నమునకును-సముచ్చయమును-అనఁగా; సహాచరణమును విధించు నభిప్రాయముచేత, శ్రుతి-హానిని వేరువేరుగా నాచరించుటను నిందించుచున్నది.

[వాకృత మనఁగా కార్యము-అవ్యాకృతమనఁగా-కారణ మగు మాయా ప్రకృతి.]

మూ॥ అన్ధంతమః ప్రవిశన్తి యేఽసంభూతిముపాసతే
తతో భూయఇవతమో యఉ సంభూత్యాం రతాః॥ ౧౨

గీ॥ మనుజులెవ్వా రసంభూతి మగ్నులగుదు
రంధతమమునఁ జొచ్చెద-రట్టివారు
సంభవమునందె రతులైన-జనులు దాని
కంటె నధికంబగు తమంబుఁగాంచుచుందు॥

పద :— అన్ధమ్-తమః-ప్రవిశన్తి-యే - అసంభూతిమ్-ఉపాసతే-తతః-భూయః-ఇవ-తమః-యే-ఉ-సంభూత్యామ్-రతాః॥

యే=ఎవ్వరు, అసంభూతిమ్=ఈశ్వరోపాధియగుమాయను ఉపాసతే=ఉపాసించెదరో, తే=వారు, అన్ధమ్=తమః అజ్ఞాన మను గ్రుడ్డి చీకటిని, ప్రవిశన్తి=ప్రవేశించుచుందురు, యే= ఎవరు, సంభూత్యామ్=హిరణ్యగర్భుఁడను పేరుగల కార్య బ్రహ్మమునందు, రతాః ఆసక్తులగు చుందురో, తే=వారు, తతః-దానికంటె, భూయః=అధికమైన, తమఇవ(ఏవ)=అజ్ఞాన మను చీకటినే, ప్రవిశన్తి=ప్రవేశించుచుందురు.

తాత్పర్యము :— ప్రపంచకారణమగు ప్రకృతిని సేవించు వారు పరమాత్మ దర్శనములేని అజ్ఞానతిమిరమును పొందుదురు. అట్టి మాయా ప్రకృతివలన పుట్టిన కార్యరూపమగు హిరణ్యగర్భాది స్వరూపమును సేవించువారు దీనికంటెను అధికమగు అజ్ఞానాంధ కారమును పొందుచుందురు.

శాంకరభాష్యము :—

కార్యముయొక్క పుట్టుక-సంభవమనియు,సంభూతియనియు, చెప్పఁబడును. దానికంటె వేరగుచున్న ప్రకృతికి పుట్టుకలేకుండుట వలన అసంభూతియని చెప్పఁబడును. ఇదియే అవిద్యయనియు, అవ్యాకృతమనియు చెప్పఁబడుచున్న కారణమగుచున్నది. అదర్శ నాత్మక మగుటవలన (కానుపింప కుండుట వలన) అవ్యాకృత మనియు, కామ-కర్మ-బీజభూత మగుటవలన ప్రకృతియనియు, చెప్పఁబడునదియగు మాయ నుపాసించినవారు తదను రూపమును, అదర్శనాత్మకమును, అగు అజ్ఞానమను అంధకారమునందే ప్రవే శించు చుందురు. హిరణ్యగర్భుఁడను పేరుగల కార్య బ్రహ్మము నందే రక్తులగువారు దానికంటెను గూడ నధికమగు గాఢాంధ కారమునందే ప్రవేశింతురు.

ఆనందగిరిటీక :—

చిత్ తంత్రియగు మాయ-పరమేశ్వరున కుపాధి యగు చున్నది. "మాయాంతు ప్రకృతిం విద్యాత్-మాయినంతు మహేశ్వ రమ్" "ప్రకృతినిమాయనుగా తెలియునది.మహేశ్వరుని-మాయిగా- అనఁగా, ఆమాయ-ఉపాధిగాఁగల వానినిగా, తెలియ వలయును"

అని శ్వేతాశ్వతర శ్రుతి ప్రసిద్ధమగు మాయయే-యిచట అసంభూతియని చెప్పఁబడినది, గాని-బ్రహ్మము అసంభూతియని చెప్పఁబడుటలేదు. నిర్వికారుఁడగు బ్రహ్మము-ప్రకృతి యగుట కుదురదు. కావున అసంభూతి యనఁగా బ్రహ్మమని చెప్పుటకు వీలు పడదు. అసంభూతి పదమునకు బ్రహ్మమను నర్థమును చెప్పుచు-జగద్రూపమగు కార్యమును తత్పరిణామమునుగాఁదెలుపు నదియును, "భాస్కరాభి మతమును" అగు పరిణామ వాదమును మేము "తత్త్వాలోకము" అను గ్రంథమునందు ఖండించి యున్నాము.

ప్రకృతిలయము అను మోక్షమునందుఁగూడ సుషుప్తి యందుపలె, సాంసారిక దుఃఖానుభవ ముండునదికాదు. కావున

సుషుప్తి నివలె ప్రకృతిలయమును గూడ పురుషుఁడు వాంఛింప వచ్చును. కర్మ నుపాసించు వానికివలె ప్రకృతి నుపాసించు వానికిని గూడ పరమేశ్వరుఁడే ఫలము నిచ్చును. "ప్రకృతి, జడ పదార్థము. కావున ఫలము నీయఁజాలదు. కావున ప్రకృతి ఉపాసింపఁదగినది కాదు." అనునది సుచోద్యముకాక కుచోద్యమే యగును.

ఉవటాచార్య కృతభాష్యము :—

ఈ మంత్రము-ఉపాసన మంత్రము. ''జీవులు-జలబుద్బుదములవంటివారు. విజ్ఞానము (బుద్ధి) మదశక్తి వంటిది. మృతి నొందినవానికి పునర్జన్మములేదు. శరీరమును గ్రహింపఁజాలుటవలన మాకు ముక్తి సిద్ధించుచునే యున్నది. పాప పుణ్య యుక్తుఁడగు విజ్ఞానాత్ముఁడు ఎవ్వఁడును లేఁడు'' జీవుఁడు శరీరము తోడనే పుట్టి శరీరము తోడనే నశించు చున్నాఁడు'' అను 'లోకాయతిక' మార్గము నుపాసించు వారు అజ్ఞాన రూపమగు తిమిరమునందు ప్రవేశింతురు.

''ఆత్మయే ఉన్నది. దానికంటె వేరయిన కర్మాదిక మేదియును లేదు'' అని కర్మ పరాఙ్ముఖులై-చిత్తశుద్ధి లేకున్నను గూడ-ఆత్మ జ్ఞాన మాత్రమునందే రక్తులగువారు గూడ-లోకాయతికాదులు పొందునదియగు అంధకారముకంటె అధికమగు అంధకారమునే పొందుచుందురు.

బ్రహ్మానందకృత—ఈశావాస్య రహస్యము :—

సంస్కారమువలన నైష్కర్మ్యమునొంది మాయ నుపాసించుచున్న మనుష్యులు విరక్తులైయున్నను అంధతమస్సునే పొందుదురు.

అసంభూతి యనఁగా మాయా తత్త్వమని యర్థము. ఆమాయా తత్త్వము నుండియే దేహములందఱును గూడ సంసారమును బడయుచున్నారు.

ఆమాయా బీజముయొక్క కార్యమును, సప్తదశాత్మక లింగమును (పదునేడు చిహ్నములు గలదియు) అగు సూత్రాత్మయే (హిరణ్యగర్భుఁడే) సంభూతియని చెప్పఁబడును. అట్టి సంభూతియందు సక్తులగువారు కూడ-అంతకంటెను ప్రబలమగు తమస్సునందే ప్రవేశించుచుందురు.

ఈ కార్య-కారణములకంటె వేరగు ఆత్మను తెలిసినవారే ముక్తి నొందుదురు.

ఈశావాస్యరహస్య వివృతి :—

పూర్వోక్తమగు ఆత్మ తత్త్వమును సరిగా నెఱుఁగనివాఁడు-ఈషణలను త్యజింప కుండుటవలన సన్న్యాసమున కర్హుఁడు కాఁజాలఁడు. కొంచెము తెలిసి యుండుటవలన సంసారమునందుఁగూడ-మిక్కిలి యాసక్తి గలవాఁడును కాకుండును. అట్టి మధ్యావస్థగల పురుషునకు చిత్తైకాగ్రతకొఱకు ఉపాసనా సముచ్చయమును విధింపఁదలచి మీఁదిమంత్రము-ప్రత్యేకమగు ఉపాసనకుఁగల ఫల భేదమును దెలిపి తరువాతి మంత్రమునందు ఉపాసనా సముచ్చయమును దెలుపు చున్నది. కాఁగా ఈ మంత్రము ప్రత్యేకోపాసనను నిందించుచున్నదనిగాని, ఆత్మ

జ్ఞానేతరములగు ఉపాసనలు సంసరణ హేతువులని ప్రదర్శించి ఆత్మజ్ఞానమే శ్రేష్ఠమని చెప్పుచున్నదనిగాని చెప్పనగును.

కారణరూపమును, అవ్యాకృతమును, అగు ప్రకృతి నుపాసించు మనుష్యులు ప్రకృతియందు లయింతురు. కార్య రూపమగు హిరణ్యగర్భునియందు రక్తులగు మనుష్యులు కూడ స్వరూప జ్ఞానము లేకుండుటవలన పునర్జనన మరణ హేతువులగు అణిమాది సిద్ధులను బొందుచుందురు.

అనంతాచార్యకృత భాష్యము :—

మీఁది మంత్రమునకు పూర్వోక్తమగు నర్థమును చెప్పుచు-ఈ యాచార్యుఁడు వేఱొక యర్థమును గూడ నిట్లు తెలుపుచున్నాఁడు.

[ఈ యభిప్రాయమును నవ్యులు-జాగరూకులై పరిశీలించునది.]

"జగత్తు స్వభావము వలననే పుట్టి వృద్ధినొంది నశించుచుండును. పరమేశ్వరుని వలన జగత్సంభవాదులు కలుగుటలేదు" అని అసంభూతి నుపాసించు ప్రాణులు అంధ తమస్సును బొందుదురు.

"యతోవా ఇమానిభూతాని జాయన్తే యేనజాతాని జీవన్తి యత్ప్రయన్త్యభిసంవిశన్తి" "భూతముల సృష్టి స్థితిలయములు పరమాత్మ (యందే) వలననే కలుగుచున్నవి."

అను శ్రుతికి విరుద్ధమగు విధమున నాస్తికులిట్లు చెప్పుచుందురని భగవద్గీత చెప్పుచున్నది.

అసత్య మప్రతిష్ఠంతే జగదాహురనీశ్వరమ్
అపరస్పర సంభూతం కిమన్యత్ కామహేతుకమ్ 16అ. 8 శ్లో.

"వేదములు-వేదోక్తములగు ధర్మములు-తత్ఫలములగు లోకములు-మొదలగున వన్నియుఁగూడ మిథ్య. జగద్వైచిత్రికి ధర్మాధర్మములు నిమిత్తములుకావు. వస్తు స్వభావము వలననే సుఖ దుఃఖాది వైచిత్ర్యము కలుగుచుండును. జగత్తునకు ఈశ్వరుఁడు కారణము కాఁడు; కామ ప్రేరణముచేత నగు స్త్రీ పురుష సంయోగము వలననే జగత్తు పుట్టినది. కావున కామమే జగత్కర్త. (జగత్తునకంతకును కారణము) ప్రత్యక్షమగు కారణమును విడిచి అప్రత్యక్షమగు ధర్మాదులనుగాని, ఈశ్వరునిగాని, కారణముగా కల్పించుట అయుక్తము."

మఱికొందఱు దుర్వాదు లిట్లు చెప్పుదురు,

"యమ నియమాది సంబంధ యుక్తుఁడగు విజ్ఞానాత్మ యెవ్వఁడునులేఁడు. జీవులు జల బుద్బుదములవలె పుట్టి నశించుచుందురు. విజ్ఞాన మనునది మదశక్తివంటిది. కావున మృతినొందిన వానికి సంభూతి-అనఁగా మరల పుట్టుక-లేదు. కావున శరీర నాశమే "ముక్తి."

[ఇదియే చార్వాక సిద్ధాంతము.]

ఈ విధమున నుపాసించు మూఢు లంధతమస్సు నొందుదురు.

వీరి దుష్ప్రవృత్తియు, దానివలని ఫలమును, భగవద్గీత యందలి పదునారవ యధ్యాయమునందలి 9 శ్లోకమునుండి 20వ శ్లోకము వఱకును గల యభిప్రాయముల వలన పాఠకులు గ్రహించునది.

"పరదేవత వలన ప్రపంచ సంభవము కలుగు చున్నది. కావున సంభూతి యనఁగా పరదేవతయే యగును" అని తలఁచి 1) సత్కర్మవలననే, 2) స్వబుద్ధి మాలిన్యము, 3) నశించునని తెలియక-కర్మపరాఙ్ముఖులై -ఆత్మకంటె వేరుగా కర్మ లేదనియు, కర్మకాండకును, జ్ఞాన కాండకును, సంబంధము లేదనియు, అభిప్రాయపడి-చిత్తశుద్ధి లేకున్నను గూడ ఆత్మజ్ఞానమునందే ఆసక్తు లగు వారుకూడ మొదటివారు పొందునదియగు అంధతమస్సుకంటె అధికమగు అంధతమస్సునే పొందుదురు.

అద్వైతానందలహరి.:—

కార్యప్రపంచ మాత్రము నందగు వైరాగ్యము వలన కారణరూపమును, మాయాశబలమును, అగు అవ్యాకృతమును మాత్రమే ఉపాసించువారు అంధతమస్సునందే ప్రవేశింతురు.

అ యవ్యాకృత ప్రాప్తిరూపమగు ప్రకృతిలయము నందుఁగూడ సుషుప్తి యందువలె అనాయాస రూపమగు సుఖాతిశయముండుట వలవ-అప్రకృతిలయము గూడ-ఉపాసింపఁదగినదియు-కోరఁదగినదియు అగుచున్నది.

కార్య బ్రహ్మ రూపమగు సంభూతియందు మాత్రమే ఆసక్తులై-కర్మలను సన్యసించి-తదుపాసకులగు కర్మ సన్యాసులు-ప్రకృతిలయముకంటెను గూడ అధికమును, స్వప్నము వంటిదియు, అణిమా ద్యైశ్వర్య రూపమును, అగు తమస్సు నొందుదురు.

శ్రీ విశిష్టాద్వైత భాష్యము :—

శ్రీ కూర నారాయణముని విరచితము :—

1 ఏతమి తః ప్రేత్యాభి సమ్భవితాస్మి ఛాం-ఉప. 3-4-14

"శరీరమును విడిచి పరమాత్మను బొందుదును"

2 బ్రహ్మలోక మభిసమ్భవామి. ఛాం. 8-13-1.

మీది ఉపనిషద్వాక్యములయందు "సమ్భవితాస్మి" "సమ్భవామి" అనుచోనున్న సంభూతి శబ్దము-బ్రహ్మప్రాప్తి రూపమగు అను

భూతిని చెప్పుచున్నది. కాని యిచ్చట నున్న సంభూతిశబ్దము-సమాధి రూపమగు అనుభూతిని చెప్పుచున్నదని గ్రహించునది.

"సమ్భూతించ-వినాశంచ" అను పదు నాలుగవ మంత్రము ఈ పండ్రెండవ మంత్రమునందు చెప్పఁబడిన అసంభూతినే వినాశ శబ్దముచేత ననువదించుచున్నది. కావున ఈ యసంభూతిశబ్దము సమాధి రూపమగు సంభూతికంటె వేరయినదియు, సమాధికి అంగ భూతమయినదియు,అగు నిషిద్ధ ధర్మవినాశమునే (నిషిద్ధనివృత్తినే) చెప్పుచున్నదని తెలియవలయును. అసంభూతియందు మాత్రమే-అనఁగా; మానము-దంభము-హింస-స్తేయము (దొంగతనము) మొదలగు యోగవిరుద్ధ ధర్మముల యొక్క నివృత్తి మాత్రము నందే నిష్ఠ గలిగి యుండు విద్యాధికారులు-అంధతమస్సు నొందుదురు. సమాధి రూపమగు సంభూతియందు మాత్రమే ఆసక్తులగు మనుష్యులు అంతకంటెను బహులమగు తమస్సునే పొందుదురు.

శ్రీ రంగాచార్య కృతము :—

సంభూతియనఁగా సంభవము = పుట్టుక. దాని యొక్క నివృత్తి-అసంభూతియని చెప్పఁబడును. కావున-అసంభూతియనఁగా విగ్రహ (శరీర) పరిగ్రహ నివృత్తియను నర్థము సిద్ధించుచున్నది, కాఁగా విగ్రహ పరిగ్రహనివృత్తిని మాత్రమే ఉపాసించు పురుషులు గాఢమగు అజ్ఞానమునందే ప్రవేశించు చుందురు.

"నహ వై సశరీరస్య సతః ప్రియాప్రియయోరపహతి రస్తి, అశరీరం వావసన్తం నప్రియాప్రియే స్పృశతః." ఛాం-ఉప. 8-12-1.

"శరీరమునందు ఆత్మత్వాభిమానము కలిగియుండెడి పురుషునికి-బాహ్యవిషయ సంయోగ వియోగములవలనఁగలుగు ప్రవాహము వంటి ప్రియాప్రియములు నశించునవికావు." తనరూపము-అశరీరమను విజ్ఞానముచేత అవివేకము నుడిగిన పురుషుని ప్రియాప్రియములు స్పృశింపవు".

["నేను" అమనది "శరీరమే" అని తలఁచిన మూఢునకు సుఖ-దుఃఖములు కలుగును. నేను-ఆత్మనుగాని, శరీరమను కానని తెలిసిన వివేకికి-సుఖ దుఃఖములు కలుగవు.]

అని శ్రుతియందు వినఁబడిన విధమున శరీరస్వీకారము ననుసరించు నంతవఱకును సుఖ దుఃఖముల ననుసరించుట కూడ తప్పనిదే యగును. శరీర పరిగ్రిహానువృత్తి కూడ ప్రకృతి సంబంధ ముండునంత వఱకును తప్పనిదే యగును, కావున నాకు శరీర పరిగ్రిహనివృత్తి-నిశ్శేషముగా కలుగ వలయునని-అసంభూతిని మాత్రిమే యుపాసించుచున్న పురుషులు-శరీర పరిగ్రిహ నివృత్తియను కైవల్యమును పొందఁగలిగినను తరువాత భగవత్ప్రాప్తి రూపమగు పరమపురుషార్థమును బొందుటకు వీలు పడకుండుటవలన మోక్షమునకు ప్రతిబంధకమగు మహా తమస్సునే పొందువారగుదురు. భోగమునకుపకరణమగు శరీరములేని యెడల భోగము లభింపదని-శరీర పరిగ్రిహమునందే అసక్తులై-సంభూతిని అనఁగా పునర్జన్మమునే అభిలషించు ప్రాణులు-అసంభూతి నుపాసించు పురుషులు పొందునదియగు తమస్సుకంటె అధికమగు తమస్సునే (అజ్ఞానమునే) పొందుదురు.

ఇందలి తాత్పర్యము నిట్లు గ్రహింపవలయును :—

"దేహేంద్రియాదులగు ఉపకరణములులేనియెడల భోగానుభము కలుగదు. ఆనంద రూపమగు భోగమే సర్వాపేక్షితమై యున్నది. ప్రాణులన్నియుఁగూడ-ఆనంద భోగము కొఱకే గదా ప్రవర్తించుచున్నవి: దుఃఖము లేకుండ నుండుట-ఇష్టమైనదియే యగుచున్నను-ఆనందమువలె ఇష్టతమము కానేరదు. కావున ఆనంద భోగమునకు ఉపకరణమగు దేహాది పరిగ్రిహమే నాకు కలుగుఁగాక;

అని నిశ్చయించి-సంభూతిని మాత్రిమే ఉపాసించువారగు మనుష్యులకు-భోగైశ్వర్య రూపమగు పురుషార్థము లభించినను, అది-దుఃఖములేకుండ నుండుటయను కైవల్యము కంటె అల్పమై యున్నది. మఱియు-ఈభోగాదికము-అస్థిరమును, తొలఁగించుకొనుటకు వీలుపడక మాటి మాటికిని కలుగుచుండు నదియగు దుఃఖముతోఁగూడి యుండునదియు, భగవత్ప్రాప్తి రూప పరమ పురుషార్థము నడ్డగించునదియు, అగుచున్నది. కావున సంభూత్యు

పాసకులు (పునర్జన్మోపాసకులు) అసంభూత్యుపాసకులు (జనన మరణ రూప సంసార నివృత్తిని కోరువారు) పొందు నదియగు కైవల్యము (నిర్దుఃఖమాత్రావస్థానము) కంటెను గూడ అధికమగు అజ్ఞానమును బొందుచుందురు."

స్వాభిప్రాయమున కైవల్య-మోక్ష-పదార్థ నిరూపణము.

కైవల్యము-దుఃఖనివృత్తి మాత్రరూపము, పరమ పురుషార్థమగు మోక్షము-భగవత్ ప్రాప్తిరూపము. కావున-శరీర పరిగ్రహముకంటె, శరీర పరిగ్రహ రహితమగు కైవల్యమును-కైవల్యముకంటె భగవత్ప్రాప్తి రూపమగు మోక్షమును—శ్రేష్ఠములు" అనునది శ్రీ రంగాచార్యా శయమై యున్నది. అద్వైతాభిప్రాయమున కైవల్యము-శరీర పరిగ్రహ నివృత్తి మాత్రమే గాక-బ్రహ్మైక్య రూపమగుచున్నది. "బ్రహ్మవిదుఁడు-బ్రహ్మమే" అను శ్రుతి దీనికిఁబ్రమాణమై యున్నది. కావున కైవల్యమును మోక్షమును భిన్నములు కానేరవు. కైవల్యమే-మోక్షము, మోక్షమే-కైవల్యము.

ద్వైతభాష్యము :—

విష్ణువునకు సంహార కర్తృత్వము నంగీకరించి జగత్సృష్టి కర్తృత్వము నంగీకరింపనివారు-అసంభూత్యుపాసకులని చెప్పఁబడుదురు. జగత్సృష్టి కర్తృత్వమును మాత్రమే అంగీకరించి-సంహార కర్తృత్వము నంగీకరింపని వారు సంభూత్యుపాసకులని చెప్పఁబడుదురు.

విష్ణువు జగత్సృష్టి కర్త కాడని యుపాసించు అసంభూత్యుపాసకులు ఘోరమగు తమస్సునందు ప్రవేశింతురు. "విష్ణువు-జగత్కర్తయే కాని జగత్సంహార కర్త కాడు" అని తలంచుచున్న సంభూత్యుపాసకులు-సృష్టికర్తృత్వము నంగీకరింపని అసంభూత్యుపాసకులు పొందు నదియగు తమస్సు కంటెను అధికమే యగు ఘోర తమస్సునందు ప్రవేశింతురు.

స్వాభిప్రాయము :—

"పర బ్రహ్మము-జగత్కారణము కాదు. ప్రపంచమునకు మూలము-ప్రకృతి, అది-దృశ్యములగు నామ రూపములు గలది కాదు. ఈ ప్రకృతి-స్థూలములగు పంచభూతములకంటెను, సూక్ష్మము

లగు తన్మాత్రలకంటెను (సూక్ష్మభూతముల కంటెను) అహం కారము కంటెను, మహత్ తత్త్వము కంటెను-వేరయియున్నది. అదియే మహత్తు-అహంకారము-పంచ తన్మాత్రలు-పంచ భూత ములు-సర్వజగత్తులు అను వీని కన్నిటికిని కారణ మగుచున్నది. ప్రకృతియందు లయించిన వారికి సుఖ దుఃఖములు కలుగవు" అను విజ్ఞానము గలిగి "అసంభూతి" అని చెప్పఁబడిన ప్రకృతి నుపా సించిన వారికి సుషుప్తి సదృశమగు ప్రకృతిలయము కలుగును. కాని యీ ప్రకృతిలయులకు సృష్టి ప్రారంభమున పునర్జన్మకల్గును, (బ్రహ్మైక్యము కలుగదు),

సంభూతి పదము చేత-తెలుపఁబడిన-సిద్ధులను-అనఁగా-అణి మాదులను, సంగీతము-కవిత్వము-మున్నగు కళలను, భూత భవి ష్యద్ వర్తమాన రహస్యములను, భోగైశ్వర్యములను, ఉపా సించిన వానికి-ఆజన్మమునందుఁగాని, తరువాతి జన్మములయందుఁ గాని, ఆయా సిద్ధులు లభించును. కాని శాశ్వతానంద రూపమగు అమృత పదవి లభింపదు.

కావున సత్యజ్ఞానాభిలాషియగు పురుషుఁడు-ప్రకృతినిగాని-సిద్ధులనుగాని-ఉపాసింపక-బ్రహ్మనిష్ఠుఁడు కావలయును. సిద్ధులు కొన్ని తనకు లభించినను ముముక్షువు వానియందు రాగమును గలిగి యుండక-ఉపనిషద్విద్యా-శ్రవణ-మనన-ధ్యానముల యందే ప్రవర్తింప వలయును-ఆచరణమనఁగా నిదియే. దీని చేతనే పునరా వృత్తి రహితమగు ముక్తి లభించును.

అవ :— సంభూత్యసంభూత్యుపాసనలకు సముచ్చయ కారణమగు అవయవ ఫలభేదమును-క్రింది మంత్రము చెప్పు చున్నది.

మూ॥ అన్య దేవాహుః సమ్భవాదన్యదాహురసమ్భవాత్
ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం యేనస్తద్ విచచక్షిరే (వ్యాచ చక్షిరే)॥ ౧౩

కం॥ శుంభస్మృతి వినియుంటిమి
గంభీరోక్తుల సుధీర గణములు తెలుపన్
సంభూతికొక ఫలమ్ము, న
సంభూతికి నొకఫలమ్ము, సంభవములుగన్॥

పద :— అన్యత్ - ఏవ - ఆహుః - సమ్భవాత్-అన్యత్-ఆహుః-అసమ్భవాత్-ఇతి-శుశ్రుమ-ధీరాణామ్-యే-నః-తద్ విచచక్షిరే.

టీ :— యే=ఎవ్వరు, నః-మాకొఱకు, తత్=అవ్యాకృత వ్యాకృతోపాసన ఫలమును,విచచక్షిరే=చెప్పిరో,(తే=వారు) సమ్భవాత్=కార్యబ్రహ్మోపాసననుండి, అన్యదేవ=వేరొక ఫలమునే, ఆహుః=చెప్పిరి, అసమ్భవాత్=అవ్యాకృతోపాసననుండి, అన్యదేవ=వేరొక ఫలమునే, ఆహుః=చెప్పిరి, ఇతి=ఈః ప్రకారముగా, ధీరాణామ్=ధీరుల వచనమును, శుశ్రుమః=వింటిమి.

తాత్పర్యము :— అసంభూత్యుపాసనమువలన ప్రకృతిలయమును, సంభూత్యుపాసనమువలన అణిమాద్యైశ్వర్య ప్రాప్తియు, కలుగునని ధీరులు మాకు చెప్పియున్నారు.

శ్రీ శాంకరభాష్యము :—

వ్యాకృతావ్యాకృతోపాసన ఫలమును వ్యాఖ్యానించిన ధీరులు చెప్పిన వాక్యములను వినియున్నాము. కార్య బ్రహ్మోపాసనవలన అణిమాద్యైశ్వర్యము, అవ్యాకృతోపాసనమువలన ప్రకృతిలయము అను ఫలములు కలుగునని పౌరాణికులచేత చెప్పఁబడినది.

(తదితరములగు అద్వైత వ్యాఖ్య లన్నియు నిట్లే చెప్పుచున్నవి. కావున నందలి విషయమును ప్రదర్శింపను.)

విశిష్టాద్వైత భాష్యము :—

అట్లయిన యెడల మోక్షసాధనమేదిః అనిన చెప్పుచున్నది.

కేవల సంభవము కంటెను కేవల-అసంభవము కంటెను గూడ-మోక్షసాధనము-వేరుగా నున్నదని ఉపనిషత్తులు వాకొనుచున్నవి.

అందు శ్రీ రంగాచార్య భాష్యము :—

సంభూత్యుపాసనముచేత సాధింపఁదగిన విగ్రిహ పరిగ్రహ రూపమగు అవాంతర ఫలముకంటెను, అసంభూత్యుపాసనముచేత సాధింపఁదగిన అవాంతర ఫలమగు కైవల్య రూపమగు పరమ ఫలముకంటెను, గూడ-భోగైశ్వర్య లక్షణమును, కేవలాత్మాను భవలక్షణమును, అగు పరమఫలము భిన్నమే యగు చున్నదని పెద్దలు చెప్పఁగా వినియున్నాము.

ద్వైతభాష్యము :—

"సమ్భవతి+అనేన" ఇతి=సమ్భవః=సృష్టికర్తా, "పర మాత్మ-సృష్టికర్త మాత్రిమే" అని తెలిసి కొనినవారు-మోక్షము నందొక భాగమునే పొందుదురు. సృష్టికర్తృత్వముకంటె వేరగు సంహారకర్తృత్వము-అసంభవమని చెప్పఁబడును. కావున, "పర మాత్మ-సంహారకర్త మాత్రమే" అని తెలిసికొనినవారు మోక్షము నందొక భాగమునే పొందుదురు. మోక్షసాధనమును మాకుఁదెలి పిన జ్ఞానులవలన నిట్లు వినియున్నాము.

స్వాభిప్రాయము :—

సంభూత్యుపాసనము-అసంభూత్యుపాసనము - అను ఉపా సనలు కలవు. అందు-అసంభూత్యుపాసనమువలన కలుగు ఫల మును-సంభూత్యుపాసనమువలనఁగలుగు ఫలమును-భిన్నములు. అను నంశము నందఱు భాష్యకర్తలును, వ్యాఖ్యాతలును గూడ నంగీకరించి యున్నారు.

"వీనియందొక దాని నాచరించుట-అధిక ప్రియోజన కారి, కా"దను నంశమును "రెండింటిని గూడ నాచరించుట-అధిక ప్రయో జనకారి" అనునంశమును గూడ-అందఱు నంగీకరించి వ్యాఖ్యా నించి యున్నారు. కాని సంభూతి-అసంభూతి అను పదముల అర్థ నిర్వచనమునందును, తత్ఫల కథనము నందును-కొంత భిన్నాభి ప్రాయము కలదు. కావున వాని యర్థముల నిచట విశదీక రింతును.

(౧) అసంభూత్యుపాసనము :— 1 మాయా ప్రకృతిని సేవించుట, 2 ప్రాణులకు పునర్జన్మలేదని తలఁచుట, 3 జగత్తు పరమేశ్వరుని వలన సంభవము గలదికాదనియు, స్వభావము వలనే పుట్టినదనియు, తలఁచుట. 4 సమాధికంగభూతమగు నిషిద్ధధర్మ వినాశము నొనర్చుట, 5 విగ్రహ పరిగ్రహ నివృత్తి మాత్రము నుపాసించుట, 6 విష్ణువునకు జగత్ సృష్టి కర్తృత్వము నంగీకరింపకుండుట.

(౨) సంభూత్యుపాసనము :— 1 కార్య బ్రహ్మమగు హిరణ్యగర్భుని సేవించుట, 2 ఆత్మజ్ఞాన మాత్రమునే సేవించుట 3 సమాధి రూపమగు అనుభూతి మాత్రమునే సేవించుట, 4 పునర్జన్మమును మాత్రమే అభిలషించుట, 5 పరమేశ్వరుఁడు జగత్స్రష్టయే కాని సంహర్త కాఁడని (సంహార కర్తృత్వాది గుణములు లేనివాఁడని) భావించుట.

అసంభూత్యుపాసనము-సంభూత్యుపాసనము అను వానికి మీఁది తీరున నర్థములు ప్రవచింపఁబడినవి.

అసంభూత్యుపాసనవలన నిఫలములు 1 అంధతమఃప్రాప్తి 2 ప్రకృతిలయము 3 శరీర పరిగ్రహ నివృత్తి.

1 అంధతమః ప్రాప్తి-అనఁగా, నరకప్రాప్తి-మృగపక్ష్యాది జన్మప్రాప్తి-అజ్ఞానప్రాప్తి-ఇత్యాద్యర్థములు చెప్పఁబడినవి.

సంభూత్యుపాసనమువలని ఫలములు :— 1 అధికమగు అంధతమఃప్రాప్తి-అజ్ఞానప్రాప్తి-నరకప్రాప్తి, 1 సంసార ప్రాప్తి, 2 అణిమాది సిద్ధిప్రాప్తి, 3 పునర్జన్మాదిప్రాప్తి.

అంధతమఃప్రాప్తి అను పదమునకు అజ్ఞానప్రాప్తి అను సామాన్యార్థమును వ్యాఖ్యాతలందఱును స్వీకరించుచున్నారు. కావున విశేషార్థమును విడిచిన యెడల ఫలకథనమునందుఁ గూడ-వీరికి ఏకాభిప్రాయము కలదని సిద్ధాంతీకరింప వచ్చును. 1 ప్రకృతి లయము, 2 అణిమాది సిద్ధులు, 3 పునర్జన్మాదులు మొదలగునవి అన్నియుఁగూడ అజ్ఞాన రూపములగు ఫలములే యగుచున్నవిగదా!

అవతారిక :— ప్రత్యేకములగు సంభూత్య సంభూత్యు పాసనముల వలని ఫలములు భిన్నములును, అల్పప్రయోజన కారులును, అగుచుండును. కావున నీక్రింది మంత్రము ఈ యుపాసనలు రెంటియొక్కయు సముచ్చయము-ఏక పురుషార్థ సాధకమగుటవలన అదియే-ఆచరణీయమని తెలుపుచున్నది.

మూ॥

(అ) సమ్భూతించ వినాశంచ యస్తద్ వేదోభయం సహ
వినాశేన మృత్యుం తీర్త్వాఽసమ్భూత్యామృత మశ్నుతే॥౧౪॥

కం॥ సంభవ, మసంభవము, నను
శుంభ దుపాసనల నెఱుఁగు-సుజ్ఞోత్తముఁ,డా
సంభవమున మృతిదాటి-అ
సంభవమున-అమృతయోగ సంపన్నుఁడగున్॥

పద :— సమ్భూతిమ్-చ-వినాశమ్-చ-యః-తద్-వేద-ఉభయమ్-సహ-వినాశేన-మృత్యుమ్-తీర్త్వా-అసమ్భూత్యా - అమృతమ్-అశ్నుతే.

టీక :— యః=ఎవ్వఁడు, అసమ్భూతిమ్ = అసంభూతిని-అనఁగా అవ్యాకృతమనఁబడు ప్రకృతిని, వినాశమ్+చ=సంభూతిని అనఁగా బ్రహ్మ మొదలు తృణము వఱకునుగల కార్యబ్రహ్మమునుగూడ, తత్=ఆ, ఉభయమ్=రెండింటిని, సహ=ఒక్కఁడే ఉపాసింపఁదగినవని, వేద=తెలిసికొనునో,(సః=వాఁడు) వినాశేన=కార్యబ్రహ్మోపాసనముచేత, మృత్యుమ్=మ ర ణ మును అనఁగా, అధర్మాది దోషమును, తీర్త్వా=అతిక్రమించి, అసమ్భూత్యా = అవ్యాకృతోపాసనముచేత, అమృతమ్=ప్రకృతిలయమును, అశ్నుతే=పొందును.

తాత్ప :— అసంభూతిని-సంభూతిని తెలిసికొని రెండింటిని గూడ ఉపాసించుచుండు నతఁడు-సంభూత్యుపాసనమువలన అణిమాద్యైశ్వర్యములనొంది, వానివలన అధర్మాది మృత్యువు నతిక్రమించి-అసంభూత్యుపాసనముచేత ప్రకృతిలయము నొందును.

శాంకరభాష్యము :—

అసంభూతియగు ప్రకృతిని, సంభూతియగు హిరణ్యగర్భుని గూడ నుపాసింపవలయును.

"వినాశో ధర్మః యస్యకార్యస్య సతేన ధర్మిణాఽభేదే నోచ్యతే వినాశ ఇతి"

వినాశమను ధర్మము కార్యమునకే కలదు. వినాశ ధర్మము గల ధర్మియగు కార్యము "వినాశి" అని చెప్పఁబడును. అయినను "వినాశము" అనుధర్మము ధర్మియగు కార్యముతో భిన్నము కాని దిగా నిచటఁజెప్పఁబడినది. కావున "వినాశమనఁగా వినాశధర్మము గల కార్యబ్రహ్మము" అను నర్థము నిచట గ్రహింప వలయును.

ఇట్లు-సంభూత్యసంభూతుల నుపాసించువాఁడు సంభూత్యు పాసనముచేత-అనఁగా కార్యమగు హిరణ్యగర్భునియొక్క ఉపాస నముచేత-అనైశ్వర్యము-అధర్మము-కామము మొదలగు దోష జాతమును (మృత్యువును) దాటి, అసంభూత్యుపాసనముచేత-అనఁగా, అవ్యాకృతోపాసనముచేత ప్రకృతియందు లయించును, "సంభూతించ" అనుచోట-అవర్ణము లోపించినదని తెలియునది. అట్లు లోపింపలేదనిన యెడల శ్రుత్యభిమతమగు ప్రకృతి లయ మను ఫలమును జెప్పుటకు విరోధము సంభవించును. కావున "సంభూతించ వినాశంచ" అనుటకు బదులు "అసంభూతించ, వినా శంచ" అను అర్థమునే స్వీకరింప వలయును.

ఆనందగిరి :—

ఇట్లు విస్తరించి చెప్పఁబడిన యర్థజాతమును సంక్షేపించుచు ముగించు చున్నాఁడు.

శరీర పాటవమును, గోభూ హిరణ్యాది సంపత్తియు, 'మానుషవిత్త'మని చెప్పఁబడును. దేవతా జ్ఞానము 'దైవ విత్త'మని చెప్పబడును.

శాంకరభాష్యము :—

ఇట్లు మానుషవిత్త సాధ్యమును, దైవవిత్తసాధ్యమును, అగు ఫలము-ప్రకృతిలయముతో ముగియుచున్నది. సంసారగతి-ఇంత వఱకే యున్నది.

దీని తరువాత "ఆత్మైవాభూద్ విజానతః" అని వెనుక చెప్పఁబడిన సర్వాత్మభావమే-సర్వైషణా సన్యాస పూర్వకమగు జ్ఞాన నిష్ఠకు ఫలమగుచున్నది.

ఇట్లు-ప్రవృత్తి-నివృత్తి-లక్షణమగు వేదార్థమిందు ప్రకాశింపఁజేయఁబడినది.

అదెట్లనిన :— శుక్ల యజుర్వేదమునందు విధి-నిషేధ రూపమును, ప్రవృత్తిలక్షణమును-అగు వేదార్థమునంతను ప్రకాశింపఁజేయుటకు ప్రవర్గ్యాంతమగు బ్రాహ్మణము ప్రవర్తించినది,

తరువాత :— అపరబ్రహ్మ (దేవతా) విషయమగు విద్యతోఁగూడ—ఎవఁడు నిషేకము మొదలు శ్మశానము వఱకును గల కర్మను గావించుచు జీవింపఁగోరునో ఆకర్మ-విద్యా-సముచ్చయకారి నుద్దేశించి "విద్యాంచా విద్యాంచ యస్తద్ వేదోభయం సహ అవిద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా విద్యయా౽మృత మశ్నుతే" అని యీ వేదమునందే యున్న బృహదారణ్యకము నందుఁగూడ సముచ్చిత కర్మ కర్తయగు మనుష్యునకు ఫలాధిక్యము చెప్పఁబడినది గదా!

[కేవలకర్మకంటె-సముచ్చితకర్మయు అనఁగా; ఉపాసనతోఁ గూడిన కర్మయు, సముచ్చిత కర్మకంటె-బ్రహ్మ జ్ఞానమును, వేరనియు-శ్రేష్ఠములనియు-దీనివలనఁదెలియుచున్నది.]

ఉవటాచార్య కృత-ఈశావాస్య రహస్యము :—

సమస్త జగత్తుయొక్క-యు సంభవమునకు ముఖ్యకారణమగు పరబ్రహ్మము-''సంభూతి'' అనిచెప్పఁబడును, వినాశధర్మముగల దగుటచేత వినాశియగు శరీరము ''వినాశము'' అని చెప్పఁబడినది,

సంభూతియగు పరబ్రహ్మమును-వినాశియగు శరీరమును-గూడ తెలిసికొని తత్సముచ్చయ కర్తయగు యోగి-శరీర గ్రహణముచేత జ్ఞానోత్పత్తి హేతువులగు కర్మల నొనర్చును. కావున-ఆయోగి వినాశముగల శరీరముచేత మృత్యువు నతిక్రమించును. సంభూతియగు ఆత్మజ్ఞానముచేత (అనఁగా విజ్ఞానముచేత) అమృతత్వము నొందును.

బ్రహ్మానంద కృత-ఈశావాస్య రహస్యము :—

[శ్లోకరూపమగు నీవ్యాఖ్యయందు అవర్ణలోపము లేకుండ-యథాశ్రిత పాఠము ననుసరించి అర్థము చెప్పఁబడినది.]

సంభూతియనఁగా కార్యరూపమగు హిరణ్యగర్భుఁడు.

వినాశమనఁగా కారణ స్వరూపమగు మాయాబీజము.

ఏమాయా ప్రకృతియందు కార్యము-వినాశము నొందునో ఆ మాయా ప్రకృతి-వినాశమని చెప్పఁబడును.

కార్యమగు హిరణ్యగర్భ స్వరూపమునకును-కారణమగు ప్రకృతికిని-ఐక్యము నెఱింగినవాఁడు-వినాశమగు ప్రకృతి నుపాసించుటచేత మృత్యువు నతిక్రమించి-సంభూతియగు హిరణ్యగర్భు నుపాసించుటచేత-అమృతత్వము నొందును.

అనఁగా; మాయా ప్రకృత్యుపాసనముచేత స్వాభావికమగు అజ్ఞానము నతిక్రమించి-హిరణ్యగర్భోపాసనమను సంభూత్యుపాసనముచేత బ్రహ్మలోకము నొంది - తరువాత కార్య-కారణ నిర్ముక్తమగు పరబ్రహ్మము నెఱిఁగి-తదుపరి ముక్తినొందును.

ఈశావాస్యరహస్య వివృతి :—

ప్రకృతియందు లయించుట ఆపేక్షికమగు అమృతభావ మగుచున్నది. మనుష్యులకంటె అధికమగు జీవనము కలవారగుటచేత దేవతలమరులని చెప్పఁబడినట్లు-ప్రకృతిలయముకూడ-చిరకాల ముండునది యగుటవలన అమృతస్థితిగాఁ జెప్పఁబడినది. ఇది కైవల్య రూపమగు అమృతముకాదని తెలియునది.

ఆనందభట్టోపాధ్యాయ కృత-భాష్యము :—

ప్రకృతిలయ రూపమగు నమృతభావము నొందినవారికి సృష్టిప్రారంభము నందు మరల సంసారప్రాప్తి కలుగును. 9వ మంత్రము నుండి 14వ మంత్రము వఱకును గల విషయము-ఉపాసనమునకు సంబంధించి యున్నది. తదితర మంత్రములయందున్న విషయము నిర్గుణతత్త్వమునకు సంబంధించియున్నది.

అద్వైతానందలహరి :—

అసంభూతియగు అవ్యాకృతమును, వినాశియగు కార్య బ్రహ్మమును గూడ నొకేమారు-ఉపాసించువాఁడు-కార్యోపాసనముచేత-అణిమాద్యైశ్వర్యమును గడచి, కారణోపాసనముచేత-ఆపేక్షికమగు ప్రకృతిలయమను మోక్షము నొందును. ఇది సాంసారిక ఫలములయందు విశిష్టమై యున్నది. కాని అవిద్య-నివర్తింప కుండుటవలన-సత్యమగు మోక్షము కానేరదు.

విశిష్టాద్వైతభాష్యము :— (శ్రీ కూరనారాయణముని విరచితము)

సంభూతిని-అనఁగా సమాధి రూపమగు బ్రహ్మానుభూతిని, వినాశమును-అనఁగా మాన, దంభ, హింసా, స్తేయ, బహిర్ముఖేంద్రియవృత్తి-ప్రభృతులగు యోగ విరోధులయొక్క వర్జనమును (యోగ ప్రతి కూలములగు దుష్ట ధర్మములను విడుచుటను)

రెండింటినిగూడ-అంగాంగి భావముచేత నుపాసించుచున్న విద్వాం సుఁడు-వినాశముచేత-అనఁగా విరోధి నివృత్తిరూపమగు యోగాంగమును సేవించుటచేత-మృత్యువును-అనఁగా, సమాధి విరోధియగు పాపమును-తొలఁగించుకొని, సంభూతియను సమాధిచేత బ్రహ్మప్రాప్తి రూపమగు సంభూతియను అమృతమునే పొందును.

ఈ మంత్రమునందు వినాశశబ్దముచేత చెప్పఁబడిన దంభాది వినాశము - బృహదారణ్యకమునందు, "తస్మాద్ బ్రాహ్మణః పాణ్డిత్యం నిర్విద్యబాల్యేనతిష్ఠాసేత్" అని బాల్యశబ్దముచేత చెప్పఁబడి-ఆబాల్యమే-విద్యకంగముగా విధింపఁబడి యున్నది.

ఇందు శాంకరభాష్యము-సంభూతి శబ్దమునకు సృష్టియను నర్థమును-వినాశ శబ్దమునకు ప్రళయమను నర్థమును వివక్షించుచు "కార్యమగు హిరణ్యగర్భునియొక్క-యు-ఉపాసనము-విధింపఁబడుచున్నది" అని చెప్పుచున్నది. అట్లగునెడల మృత్యువు నతిక్రమించుట-అమృతత్వము నొందుట-అను ఫలములను జెప్పుట సముచితము కానేరదు. కావున శాంకర వ్యాఖ్యానముపపన్నము కానేరదని తెలియునది.

శ్రీ రంగాచార్యభాష్యము :—

ఈ మంత్రమును పదునొకండవదని మాధ్యందినులును, పదునాలుగవదని కాణ్వులును చెప్పుచున్నారు.

ఏపురుషుఁడు-సంభూత్యుపాసన ఫలమగు విగ్రహ స్వీకారమను సంభూతిని, శరీర పరిగ్రహ నివృత్తి రూప ఫలమగు అసంభూతిని, కూడ సముచ్చయముచేత నుపాసించునో-ఆపురుషుఁడు-వినాశముచేత-అనఁగా; అసంభూత్యుపాసనముచేత సిద్ధించునదియగు కర్మాధీన ప్రాకృత శరీర పరిగ్రహ యోగ్యతా నివృత్తిచేత-మృత్యువును-అనఁగా-బ్రహ్మప్రాప్తికి ప్రతిబంధకమగు ప్రకృతి సంబంధమును, నిశ్శేషముగా నతిక్రమించి - సంభూతిచేత-అనఁగా సంభూత్యుపాసనముచేత సిద్ధించునదియు, కర్మవశము కానిదియు

అగు-అప్రాకృత (దివ్య) శరీర పరిగ్రహ యోగ్యతాసిద్ధిచేత-అమృతమ్=పరమ పురుషార్థమగు పరబ్రహ్మమును, అనుభవించును.

దివ్య శరీరమును స్వీకరింపకుండ-నిత్యకైంకర్య ప్రాప్తి పర్యవసాయియగు పరబ్రహ్మానుభవము-సంభవించునది కానేరదు. కావున కేవలమగు అసంభూత్యుపాసనముచేత లభించునది యగు శరీర పరిగ్రహ నివృత్తిరూప కైవల్యము-ప్రయోజనవంతము కాఁజాలదు.

అసంభూత్యుపాసనముచేత-ప్రాకృతశరీర స్వీకార యోగ్యత నివర్తించును. సంభూత్యుపాసనముచేత-దుఃఖాదిదోష గంధ రహిత దివ్య శరీర-పరిగ్రహ యోగ్యత సిద్ధించును. కావున-ఉపాసనములు రెండును ఆవశ్యకములే యగును.

వీనిని వేర్వేరుగా నాచరించుటవలన పరమ పురుషార్థము లభింపదు. సముచ్చయము చేతనే మోక్షము లభించును.

శ్రీమధ్వాచార్య కృత-ద్వైత భాష్యము :—

కావున-సంభూత్యసంభూతులను జోడించి-ఈశ్వరుఁడు "సృష్టికర్త, సర్వసంహారకర్త, సర్వగుణాత్మకుఁడు" అని తెలిసికొనిన విద్వాంసుఁడు ఆ యీశ్వరునియందున్న సంహార కర్తృత్వజ్ఞానమువలన దుఃఖము, అజ్ఞానము, మొదలగు అనిష్ట ఫలమును తొలఁగించుకొని - దేహబంధమునుండి విముక్తినొందును. ఇది-మోక్షమునందు-ఒకభాగము. ఆ పరమాత్మ యందున్న సుఖ-జ్ఞానాది-సర్వకర్తృత్వ జ్ఞానమువలన-సుఖజ్ఞానాది రూపమగు మోక్షభాగము నొందును. ఇది మోక్షమునందు వేరొక భాగము.

ద్వైతభాష్య వ్యాఖ్యయగు రఘునాథీయము :—

సంభూతి=ఈశ్వరుని యందున్న సుఖజ్ఞానాది సర్వకర్తృత్వము, వినాశము=అతనియందున్న సర్వ సంహార కర్తృత్వము, ఈ రెండింటినిగూడ, ఏకపురుషార్థ సాధనములుగాఁదెలిసికొనిన యధికారి "పరమేశ్వరుఁడు-వినాశకర్త" అని యుపాసించుటచేత, మృత్యుమ్, అనఁగా: మృత్యుకారణమగు దేహాది బంధమును

విడిచి, సంభూతిచేత-అనఁగా; "ఆ పరమేశ్వరుఁడే-సుఖ-జ్ఞానాది సర్వకర్త" అని యుపాసించుటచేత, అమృతమును, అనఁగా; సుఖ-జ్ఞానాది రూపమగు ఆనందానుభూతిని, పొందును.

కనుక "విష్ణువునందు జ్ఞానేచ్ఛాది గుణములున్నను-ఆనందాది గుణములులేవు" అని తలంచి భాగహానిని కల్పింపఁగూడదు. ముక్తినొందిన పురుషులకు-పరమాత్మతోడి, సామ్యమును గాని, అభేదమునుగాని తలంపఁగూడదు. బ్రహ్మాదులకుఁగూడ పరమాత్మ తోడి సామ్యమును చెప్పఁగూడదు.

"మనుష్యులు మొదలు-బ్రహ్మదేవుని వఱకునుగల జీవులకు, సంసారము నందును, ముక్తియందును, గూడ-తారతమ్యము =నీచోచ్చభావము-సత్యమైయున్నది. విష్ణువు-పరమాత్మ-అతఁడే సర్వోత్తముఁడు" అని లెస్సగాఁదెలిసికొనిన పురుషుఁడు-పరమ పురుషార్థమగు మోక్షమును పొందును. ఈ యంశమంతయు కూర్మ పురాణము నందున్నది. కావున "జనార్దనుఁడగు విష్ణువు-సర్వదోష వినిర్ముక్తుఁడు; సర్వగుణపూర్ణుఁడు" అని బాగుగాఁ దెలియ వలయును.

స్వాభిప్రాయము :—

మీఁద ప్రదర్శితములగు అర్థములు-ఆయామత కర్తల యభిప్రాయములను స్పష్టీకరించు చున్నవి. గంభీరాత్మకములగు శ్రుతి మంత్రములయందు-మీఁది యర్థములలో-ఏయర్థమునుగూడ-సమీచీనము కాదని చెప్పుట-సమీచీనము-కానేరదు. కాని, వాని యందు శ్రీ రంగాచార్యుల యర్థ నిర్వచనము-ప్రతిభా పరిపూర్ణమును, మనోహరమును, సహృదయ హృదయాహ్లాద సంధాయకమును, అగునని తలఁచు చున్నాను-విమర్శకులగు ఆస్తికులు-ఆయా వ్యాఖ్యాతలచేతఁదెలుపఁబడిన యర్థములయందు, తమకురుచించిన యభిప్రాయమును స్వీకరించుచు - తదితర మతాభిప్రాయముల యందలి విజ్ఞానమునుగూడ సహన బుద్ధితో పరిశీలించుట-సముచిత

మార్గమని తలంచుచున్నాను. అర్థములేమయినను, సంభూతి-అసంభూతి-అను నీయుపాసనలను రెండింటిని గూడ-సముచ్చయముచేత-ఆచరింపవలయునను నంశమును-వ్యాఖ్యాతలందఱును గూడ నంగీకరించి యున్నారు. కావున విజ్ఞులు ఈ యుపాసనలు రెండింటిని గూడ కలిపి సమాచరింప వలసి యున్నది.

ఇది-నా యభిప్రాయము :—

సంభూతియనఁగా, సంభవముగల కార్యప్రపంచముగాని హిరణ్యగర్భాది సగుణ బ్రహ్మముగాని యనుచున్నది.

అసంభూతి యనఁగా, సంభవము కలుగనిదియు, సంభూతికి కారణమగుచున్నదియు, అగు మాయా ప్రకృతియనుచున్నది. వీనిని రెండింటిని గూడ నుపాసింప వలయును. అందు-సంభూత్యుపాసనమువలన-అణిమాదులగు నైశ్వర్యములు లభించు నను నంశము-ఉపాసకులకు ప్రత్యక్షసిద్ధమై యున్నది.

అసంభూతియగు ప్రకృతి నుపాసించు పురుషులకు-ప్రకృతిలయము సిద్ధించును. ప్రకృతిలయులగు ప్రాణులు-కల్పాంతమగువఱకును గూడ-నిద్రయందువలె-సుఖ-దుఃఖ-జ్ఞాన-రహితులై-ప్రకృతి యందుందురు. వీరు నిర్గుణసచ్చిదానంద బ్రహ్మస్వరూపులు-కాకున్నను ఉపాసకులందఱియందును వీరే శ్రేష్ఠులగుచున్నారు.

ఉపాసన వలన గలుగు-సిద్ధులన్నింటియందును గూడ అణిమాదులచేనగు సుఖమున్నను, అహంకారము-గర్వము-దైన్యము-మొదలగు వానిచేనగు దుఃఖము కూడ-కలుగక తప్పదు. దీని యందట్టి సుఖ దుఃఖములు లేకుండుటవలన-ఉపాసన ఫలములన్నిటియందును గూడ-ఈ ప్రకృతిలయమే-శ్రేష్ఠమని చెప్పఁదగి యున్నది.

[బౌద్ధులు-ప్రకృతిలయులగుదురని తెలియు చున్నది.]

ఉపాసనలకుఁగల ఫలముల యందీ ప్రకృతిలయము-శ్రేష్ఠమే అయినను-స్వాత్మజ్ఞానము లేకుండుటవలన సృష్టి ప్రారంభము నందీ ప్రకృతిలయులు గూడ పునర్జన్మము నొందక తప్పదు.

కేవల సంభూతినిగాని, కేవలమగు అసంభూతినిగాని, ఉపాసించుట వలనఁగలుగు ఫలముకంటె-ఈ రెండింటినిగూడ జోడించి ఉపాసించుట వలన గలుగు ఫలము అధికమగును. కావున సంభూతిని, అసంభూతిని, గూడ సేవించువారగు ఉపాసకులు-సంభూత్యుపాసనము వలన పాండిత్యాది రూపమగు ఐశ్వర్యము నొంది-చిత్త మాలిన్య రూపమగు మృత్యువు నతిక్రమించి-శుద్ధులై, అసంభూత్యుపాసనము వలన-ప్రకృతిలయమను అమృత స్థితియందు నిద్రి యందువలె చిరకాలము శోకరహితులై యుందురని తెలియునది.

సత్కార్మలవలన చిత్త శుద్ధినొంది-ఉపాసనలవలన-ఏకాగ్రత నొందిన మనీషులకు-ఆత్మజ్ఞానముచేతనే సముపలభ్యమును, బ్రహ్మానంద రూపమును, అగు అమృతస్థితి ఒక్కటియే-పునరావృత్తిలేనిదై యున్నది. "ప్రత్యగాత్మ-పరమాత్మైక్య రూపమగునది-ఈ పదవు లన్నిటికంటెను శ్రేష్ఠము." అని విజ్ఞానముచేత గ్రహించిన ముముక్షువులు వేదాంత శ్రవణ-మనన-ధ్యాన సమాధుల నొనర్చుటయే ముఖ్యమని భావింతురు. కావున ఆత్మజ్ఞానమే-మోక్షమునకు సాక్షాత్సాధనమని తెలియునది.

"బోధోఽన్య సాధనేభ్యో సాక్షాన్మోక్షస్యసాధనమ్
పాకస్య వహ్నివద్ జ్ఞానం వినామోక్షోనసిద్ధ్యతి"

"తదితర సాధనము లన్నిటికంటెను గూడ బ్రహ్మాత్మజ్ఞానమే-మోక్షమునకు సాక్షాత్సాధనమై యున్నది. తదితర సాధనములున్నను గూడ ప్రధానమగు అగ్నిలేని యెడల వంట-సిద్ధింపని విధమున-తదితర సాధనములున్ననుగూడ-ఆత్మజ్ఞానము లేనియెడల మోక్షము సిద్ధించునది కానేరదు."

అని ఆత్మబోధ ప్రకరణమున శ్రీ శ ం క రు లు నుడివి యున్నారు గదా!

ఓం నమోభగవతే రమణాయ-శ్రీ భారతీ దేవ్యైనమః

ఈశావాస్యోపనిషత్తు

శాంకర భాష్యావతరణిక :—

(హిరణ్యగర్భలోక ప్రాప్తి రూపమగు) దేవలోక ప్రాప్తి రూపమగు అమృతత్వము ఏ మార్గముచేత పొందఁబడునో, దానిని శ్రుతి చెప్పుచున్నది.

మూ॥ హిరణ్మయేన పాత్రేణ సత్యస్యాపిహితం ముఖమ్
తత్త్వం పూషన్నపావృణు సత్యధర్మాయ దృష్టయే ॥౧౫॥

కం॥ అమల హిరణ్మయమగు పా
త్రమునను గప్పితివి-సత్పరబ్రహ్మ ద్వా
ర, మదితెఱవు మీక్షింపఁగ,
ద్యుమణీ! సద్ ధర్మసంయుతుఁడనగు నాకున్॥

పదవిభాగము :— హిరణ్మయేన - పాత్రేణ - సత్యస్య- అపిహితమ్ - ముఖమ్ - తత్ - త్వమ్-పూషన్-అపావృణు-సత్య ధర్మాయ-దృష్టయే.

ప్రతి :— హిరణ్మయేన = జ్యోతిర్మయమైన, పాత్రేణ = పాత్రముచేత (గిన్నెచేత) సత్యస్య = సూర్యమండలమునందున్న బ్రహ్మముయొక్క, ముఖమ్ = ద్వారము, అపిహితమ్ = కప్పఁబడినది. పూషన్ = ఓ సూర్యుఁడా! త్వమ్ = నీవు, సత్యధర్మాయ = సత్యమగు ఉపాసనాధర్మముగ్గల నాకొఱకు, దృష్టయే = సత్యమగు నీస్వరూపమును చూచుట కొఱకు, తత్ = ఆకలశమును, అపావృణు = తెరువుము!

తాత్పర్యము :— కర్మోపాసనలను రెండింటిని గూడ నాచరించు పురుషుఁడు అంతకాలము సమీపించునపుడు తనకై అమృత ద్వారమును ప్రార్థించుచున్నాడు.

ఓ సూర్యుఁడా! నీమండలమునందున్న సత్య స్వరూపము యొక్క ద్వారము జ్యోతిర్మయమగు కలశముచేత కప్పఁబడి యున్నది. వర్ణాశ్రమ ధర్మముల ననుష్ఠించుచు, సత్య స్వరూపము నుపాసించుటచేత సత్యధర్ముఁడనగు నేను-నీసత్య స్వరూపమును పొందుటకై ఆ ద్వారమును తెరువుము.

[సూర్యమండలము నందున్న అధి దైవమగు నీబ్రహ్మ స్వరూపము లీలా విగ్రహమేగాని నిర్గుణ బ్రహ్మస్వరూపము కాదని తెలియునది.]

శాంకరభాష్యము :—

ఆదిత్యమండలాభిమానియగు పురుషుఁడు సత్యమగు బ్రహ్మమై యున్నాఁడు. ఈ పురుష స్వరూపము-అధి దైవమని చెప్పఁబడును. సత్యమగు ఆదిత్యమండలము నందున్న పురుషుని-(అధిదైవమును) ఈ మనుష్యుని కుడికంటి యందున్న పురుషుని-(అధ్యాత్మమును) ఈ ఉభయమును గూడ సత్యమగు బ్రహ్మమునుగా ఉపాసించువాఁడును, యథోక్తములయిన కర్మల ననుష్ఠించువాఁడును, అగుటవలన కర్మోపాసనా సముచ్చయ కర్తయగు మనుష్యుఁడు-అంతకాలము సమీపించునపుడు సత్యమగు నాయాత్మను [అధి దైవమును] పొందుటకు ద్వారమును యాచించు చున్నాఁడు.

హిరణ్మయమువంటి (బంగారు రంగుగల) జ్యోతిర్మయ పాత్రముచేత ఆదిత్య మండలమునందున్న బ్రహ్మముయొక్క ముఖము (ద్వారము) మూత పెట్టఁబడి యున్నది.

ఓ పూషా! సత్య స్వరూపుఁడవగు నిన్ను ఉపాసించుట వలన సత్యమగు ధర్మముగల నాకొఱకు, లేక శాస్త్రోక్తమగు ధర్మము ననుష్ఠించుచున్న నాకొఱకు, సత్యమగు నీ స్వరూపము నొందుటకు జ్యోతిర్మయమగు నాపాత్రమును తొలఁగించి ద్వారమును తెరువుము.

బ్రహ్మానంద భాష్యము :—

సత్యలోకమునకు ఆత్మయు, సూత్రభూతుఁడును, సనాతనుఁడును, అగు బ్రహ్మమును పొందుటకు సాధనమగు ద్వారమును ప్రార్థించుటకీమంత్రము ప్రవర్తించుచున్నది.

ఓ భాస్కరా! పరిశ్మిసమూహమును నిరాకరించి-నాకు సత్యలోకమునకు ద్వారము నిమ్ము.

[ఇది బ్రహ్మలోకమే యగునుకాని బ్రహ్మ స్వరూపము కాదు.]

ఈశావాస్యదీపిక :—

మీఁద చెప్పఁబడిన-కర్మోపాసనల చేతను - సంభూత్యసంభూత్యుపాసనల

చేతనుగూడ-కార్యకారణాత్ముఁడును-ఆదిత్య మండల స్థితుఁడును అగు పురుషుఁడు పొందఁదగియున్నాఁడు. కావున తత్ప్రార్థనా మంత్రములు ప్రవర్తింపఁజేయఁబడుచున్నవి. పూషన్ = పుష్టిని కలిగించు వాఁడా!

ఈశావాస్య రహస్య వివృతి :—

“పిబన్తి రశ్మయో రసాన్ యత్రస్థితాః”, తేన = పాత్రేణ = ఏ సూర్యబింబము నందున్న కిరణములు జలములనుపాసనము చేయునో, ఆ బింబమే-పాత్రమని చెప్పఁబడినది. ఆ పాత్రముచేత అది దైవమగు బ్రహ్మ స్వరూపము కప్పఁబడినది.

అనంతాచార్య భాష్యము :—

ఈశ్వర సాక్షాత్కారము శ్రవణాది మాత్రముచేతనే కలుగునదికాదు. అట్లే మోక్షముగూడ-సాక్షాత్కార మాత్రముచేతనే సిద్ధించునదికాదు. భగవదనుగ్రహము వలన-సాక్షాత్కారము కలుగును. భగవదనుగ్రహము వలననే మోక్షముకూడ కలుగును. కావున శ్రవణాదికమును గావించిన వ్యక్తి కూడ సాక్షాత్కారము కొఱకును, సాక్షాత్కారము నొందినవ్యక్తి కూడ మోక్షము కొఱకును, భగవంతుని ప్రార్థింప వలయును. ఈ యంశము కఠోపనిషత్తునందిట్లు చెప్పఁబడినది.

“నాఽయమాత్మా ప్రవచనేనలభ్యో
నమేధయానబహునా శ్రుతేన
యమేవైష వృణుతే తేనలభ్యః
తస్యైష ఆత్మా వివృణుతే తనూంస్వామ్”

ఈ ఆత్మ-ప్రవచనముచేతఁగాని, మేధస్సు చేతఁగాని, గొప్ప పాండిత్యము చేతఁగాని, లభింపఁడు. భక్తుఁడగు ముముక్షువు వానిని వరించిన యెడల వాఁడు లభించును. వీనికి తన రూపమును వాఁడే చక్కఁగా చూపును.” ఆ ప్రార్థన ప్రకారము క్రింది మంత్రముల యందు తెలుపఁబడుచున్నది.

ఓ సూర్యుఁడా! సత్యస్వరూపుఁడును, పురుషోత్తముఁడును, అగు భగవంతుని యొక్క లీలా విగ్రహ స్వరూపము (అధిదైవము)-జ్యోతిర్మయమగు నీ బింబము చేత కప్పఁబడినది. దానిని తెరువుము.

అద్వైతానందలహరి :—

ఉభయాత్మకుఁడగు పురుషుని స్వరూపము-అధ్యాత్మము-అధిదైవము అని ద్వివిధమై యున్నది. అధ్యాత్మము-అక్షిపాత్రముచేతను అధిదైవము-సూర్య మండలము చేతను ఆచ్ఛాదింపఁబడియున్నది. మనుష్యుని దక్షిణ నేత్రమును సూర్య బింబమును ఇచ్చట హిరణ్మయ పాత్రముగాఁజెప్పఁబడినవి.

"యథా మాహారజనం వాసో యథేన్ద్రగోపః (బృహ)"

"లింగ శరీరాత్మకమైన పురుషునియొక్క స్వరూపము-పచ్చని వస్త్రమువలెను, ఆర్ద్రపురుగువలెను, అగ్నిజ్వాలవలెను, మెఱుపువలెను, అగుచున్నది."

అను శ్రుతిచేత చెప్పఁబడిన లక్షణముగల పురుష స్వరూపము యొక్క దర్శన ద్వారమగు ముఖము-మీఁద చెప్పఁబడిన-నేత్రపాత్రము చేతను-సూర్యమండల పాత్రముచేతను కప్పఁబడి యున్నది. కావున సూర్యమండలాభిమానియగు ఓ దేవా!

ఆ పురుష స్వరూపము నుపాసించుచున్న నేను నిన్ను చూచుట కొఱకు దానిని తొలఁగింపుము.

[ఈ శరీరము నందున్న విజ్ఞానమయుఁడు-అధ్యాత్మ పురుషుఁడును, ఆసూర్యమండలమునందున్న జ్యోతిర్మయుఁడు-అధి దైవ పురుషుఁడును, అగుచున్నారు. అధ్యాత్మమగు పురుషుఁడును-అధి దైవమగు పురుషుఁడును-ఒక్కఁడే యగుచున్నాఁడు. ఈ పురుషుఁడు జ్యోతిర్మయుఁడగు పురుషుఁడే యగును, కాని సచ్చిదానంద పరమాత్మ కాఁడని తెలియవలయును.]

శ్రీ విశిష్టాద్వైత భాష్యము :— [శ్రీ వేదాంత దేశికులు] ఉపాసకుఁడు-సమాధి ప్రతి బంధ నివృత్తి కొఱకు భగవంతుని ప్రార్థించుచున్నాఁడు.

రజోమయమును, కర్మాధీనమును, అగు భోగ్యవర్గము-హిరణ్మయ సదృశమై యున్నది. అది-పరమాత్మ విషయకమగు వృత్తిని నిరోధించుటచేత సత్యమగు జీవునియొక్క ముఖమును అనఁగా మనస్సును-అచ్ఛాదించుచున్నది. ఆశ్రితపోషణ స్వభావుఁడవగు పరమాత్మా! జీవునకు ధర్మభూతమగు పూర్వోక్త బ్రహ్మానుభవ దర్శనము కొఱకు-జీవునికి ముఖము వంటిదగు మనస్సును-తిరోధానములేని దానినిగా నొనరింపుము.

[శ్రీ కూరనారాయణముని వ్యాఖ్య].

ఆదిత్య మండలాంతర్యామిః ఆశ్రిత పోషణ స్వభావాః పర

మాత్మా! "ప్రకృతి" యున్నగువానివలె స్వరూప వికార రహితుఁ డగు జీవాత్మయొక్క- ముఖస్థానీయమగు మనస్సు-హృదయము నందున్న పరమాత్మవగు నీయందు నెలకొల్పఁబడిన స్వవృత్తి యొక్క- నిరోధమును గలదై యున్నది. హృషీకేశుఁడవగు నీవు-జీవునకు ధర్మభూతమగు నిన్ను సందర్శించుట కొఱకు-సత్య పద వాచ్యుఁడగు ఆ జీవునియొక్క- మనస్సును-కర్మాధీనమగు భోగ్య వర్గముచేత-తిరోధానము నొందకుండునట్లు కావింపుము.

అందు శ్రీ రంగాచార్య భాష్యము :—

ఈ మంత్రమును-దీని తరువాతనున్న మంత్రములును-ఉపాసింపఁదగిన పరమ పురుషునుద్దేశించి-ఉపాసకుఁడు కావింపఁ దగిన ప్రార్థనమును తెలుఁపుచున్నవి.

ఇందు సత్యశబ్దముచేత పరబ్రహ్మమే చెప్పఁబడు చున్నదీ, కాని వేదాంత దేశికాదులచేతఁజెప్పఁబడిన జీవుఁడుకాదు.

ప్రకృతియను నామాంతరముఁగల మాయవలన పుట్టిన భోగ్యాదిజడరూపమును, దానికంటెవేరగు విశుద్ధ జ్ఞానానంద లక్షణ చిద్రూపమును, (జీవరూపమును) అగు వస్తుజాతము-సూక్ష్మ-చిద చిత్తులు-శరీరముగాఁగల పరమాత్మకు ఆవరణదశ భూతమై,స్పృహ ణీయమగుటచేత-హిరణ్మయ పాత్రముగాఁజెప్పఁబడినది,

హిరణ్య వికార భూత తిరోధాయక పాత్రమువంటి జడ-జీవ-వస్తుజాతముచేత - సత్యమగు పరబ్రహ్మమవగు నీయొక్క- ముఖము-అనగా; ప్రాప్తి ద్వారమగు-జ్ఞాన మార్గలక్షణమగు సద్ దర్శనము-ఆచ్ఛాదింపఁబడినది. ఆదిత్య శరీరక - తన్మండలాంత ర్వర్తివగు భగవానుఁడా! నీవు-మాకు సమీచీనమగు నీదర్శనము యొక్క- ప్రవృత్తి సిద్ధికొఱకు-సద్దర్శన లక్షణమగు భవత్ప్రాప్తి ద్వారమును-అడ్డులేని దానినిగాఁజేయుము. అనఁగా; సద్దర్శనమును వారించుచు, అసద్ దర్శనమునందు ప్రవర్తింపఁజేయుటకు హేతు వగు రాగమును తొలఁగింపుము" అనిభావము.

భగవత్ప్రాప్తి విరోధి-బాహ్యవిషయ నివృత్తియు-భగవత్ ప్రాప్తి [హేతు] జ్ఞానమార్గ ప్రవృత్తియు-అను నీరెండును-భగవదధీనములై యుండుటవలన-వానికొఱకు భగవంతుఁడే యిచట ప్రార్థింపఁదగి యున్నాఁడు. ఈ యంశమును భగవంతుఁడు-స్వయముగానే తన గీతయందుపదేశించి యున్నాఁడు.

"దైవీ హ్యేషాగుణమయీ మమ మాయా దురత్యయా
మామేవ యేప్రపద్యన్తే మాయా మేతాం తరన్తితే"
[గీ 7 అ. 14 శ్లో.]

"సత్వ-రజస్తమో గుణాత్మకయగు ఈ నామాయ-తరించుటకు శక్యముగానిదై యున్నది. ఎవ్వరు నన్ను సాక్షాత్కారింపఁ జేసికొందురో, వారీమాయను తరించెదరు".

ద్వైతభాష్యము :— [శ్రీ మదానందతీర్థ భగవత్పాదాచార్య విరచితము.] మీఁది మంత్రములయందు ప్రతిపాదింపఁబడిన మోక్షము-భగవత్ ప్రసాదము వలననే కలుగవలసియున్నది, కావున భగవదనుగ్రహమునకు కారణము కాఁదగు భగవత్ ప్రార్థనము-క్రింది మంత్ర పంచకమునందు ప్రతిపాదింపఁబడుచున్నది.

హిరణ్మయపాత్రమగు సూర్యమండలముచేత-సత్య స్వరూపుఁడగు విష్ణునియొక్క ముఖము-కప్పఁబడి యున్నది. పూర్ణుఁడవగు పరమాత్మా! నీవు-సత్య స్వరూపుఁడవగు నిన్ను ధరించుచున్న భక్తుఁడ నగు నాకొఱకు-ఆమండలమును తెఱచి. నీసందర్శనము నొసఁగుము.

అందు జయతీర్థ భిక్షు విరచిత భాష్య వివరణ సంగ్రహము :—

అధికార యుక్తుఁడగు శిష్యునికొఱకు-ఇట్లు పరమాత్మ స్వరూపమును నిరూపించి-పరమాత్మ సాక్షాత్కారము-మోక్షసాధనమని పూర్వగ్రంథమువఁదు తెలుపఁబడినది. ఆ యీశ్వర సాక్షాత్కారము కూడ శ్రవణాది మాత్రమున కలుగునది కాదు. మోక్షముకూడ-సాక్షాత్కార మంత్రమున కలుగునదికాదు. ఈశ్వర సాక్షాత్కారమును-తదుపరి మోక్షమునుగూడ భగవత్ప్రసాదము వలననే కలుగును. కావున శ్రవణాదికము నొనర్చిన వ్యక్తికూడ-సాక్షాత్కారముకొఱకును, సాక్షాత్కా-

రము నొందిన వ్యక్తి కూడ-మోక్షముకొఱకును-భగవంతునెట్లు ప్రార్థింప వలయునో తత్ ప్రకారము ప్రదర్శించుటకు "హిరణ్మయేన పాత్రేణ" ఇత్యాది మంత్రములు ప్రదర్శింపఁబడుచున్నవి. బంగారు కలశమువలె ప్రకాశించుచున్న సూర్యమండలము చేత-ఆమండలమునందున్న, సత్యస్య = విష్ణువుయొక్క, ముఖమ్ = సమస్త శరీరమును, ఆచ్ఛాదింపఁబడియున్నది......

"ఇచ్చట-పూర్ణత్వమువలన పరమాత్మయే "పూషన్" అని చెప్పఁబడెను, గాని సూర్యుఁడు చెప్పఁబడుటలేదు" అని గ్రహింపవలయును.

స్వాభిప్రాయము :—

ఆయా మతములు - ఏతన్మంత్రమునందలి - పదముల నిట్లు వ్యాఖ్యానించుచున్నవి.

అద్వైతము, హిరణ్మయ పాత్రము = సూర్యమండలము :—

సత్యమగు పురుషుఁడు = సూర్యమండల స్థితుఁడును, కల్యాణ విగ్రహుఁడును, (పరమాత్మయొక్క లీలా విగ్రహమును) అగు అపర (కార్య) బ్రహ్మము (కొందఱి మతమున-హిరణ్యగర్భుఁడు)

ముఖము = ద్వారము.
పూష = సూర్యుఁడు.

విశిష్టాద్వైతము :— (వేదాంత దేశిక-కూరనారాయణముని-మతమునందు)

హిరణ్మయ పాత్రము = రాగ హేతువగుటచేత హిరణ్మయమునకు (బంగారమునకు) సదృశ మగునదియు, పరమాత్మయందు లగ్నమగు మనోవృత్తిని నిరోధించునదియు, కర్మకు వశపడినదియు, అగు భోగ్య విషయవర్గము.
సత్యపురుషుఁడు = శుద్ధజీవుఁడు.
ముఖము = ముఖమువంటి జీవునిమనస్సు.
పూష = అదిత్యాంతర్యామియగు పరమాత్మ-ఆశ్రిత పోషణ స్వభావుఁడు.

(అందు శ్రీ రంగాచార్య మతమునందు) :—
హిరణ్మయపాత్రము = ప్రాణులచేత కోరఁదగిన-జడ-జీవ-వర్గము.
సత్య పురుషుఁడు = పరమాత్మ.
ముఖము = జ్ఞానమార్గ లక్షణమగు భగవత్ ప్రాప్తి ద్వారము.
పూష = ఆదిత్యుఁడు శరీరముగాఁగలిగి ఆదిత్యమండలమునందుండు భగవంతుఁడు.

ద్వైతము :—
హిరణ్మయపాత్రము = సువర్ణమువలె ప్రకాశించునదియు, భూమియందున్న రసములపానముచేయుటచేత పాత్రమని చెప్పఁబడునదియునగు సూర్య మండలము; సత్యపురుషుఁడు = సద్గుణపూర్ణుఁడగు పరమాత్మ, ముఖము = పరమాత్మయొక్క శరీరము, పూష = పూర్ణుఁడగు పరమాత్మ.

స్వాభిప్రాయమున తత్త్వ విమర్శ :—

అవ్యక్తములగు పృథివ్యాది పంచభూతములయొక్క సారాంశము పరమార్థ సత్యము కాకున్నను, కొన్ని కారణముల వలన సత్యమని బృహదారణ్యకమునందు చెప్పఁబడినది, మఱియు నందిట్లు చెప్పఁబడినది. "ఈ యాదిత్యమండలమునందు అవ్యక్తభూత సారాంశమగుటచేత-సత్యమగు సూర్యభగవానుఁడును, ఈ దేహమునందున్న దక్షిణ నేత్రమునందుఁగల విజ్ఞాన స్వరూపుఁడగు జీవుఁడును-ఒకరియందొకఁడుంచఁబడి యున్నారు. అది యెట్లనఁగా: ఆ సూర్యుఁడు కిరణములచేత-అధ్యాత్మరూపమగు నేత్రమునందును, ఈ జీవుఁడు ప్రాణములచేత అధిదైవ స్వరూపమగు సూర్యుని యందును, ఉంచఁబడి యున్నారు. ఇట్లు తెలిసికొని నిరంతరమును గూడ నుపాసించు జీవుఁడు-ఎప్పుడీ శరీరమును విడువఁగోరునో-అప్పుడు ఈ చాక్షుష పురుష స్వరూపుఁడగు ఆ సూర్యుఁడు-తనకిరణముల నుపసంహరించుకొని-కేవల తటస్థమగు రూపముతో నుండును. అప్పుడీ విజ్ఞానమయ జీవుఁడు-ఈ మండలమును చంద్రమండలమునువలె సులభముగా చూడఁగలుగును. ఇట్లు-ఆదిత్యపురుష - అక్షిపురుషుల నొకటిగాఁదెలిసికొని యుపాసించు మనుష్యుని సూర్యకిరణములు బాధింపఁజాలవు"

* * * *

[బృహ-సప్తమాధ్యాయ పంచమబ్రాహ్మణము. ౧]

మీఁదివాక్యములవలన-ఆదిత్యమండలాంతర్గతుఁడగు పురుషుఁడును, అక్షియందున్న పురుషుఁడును-సత్యమును-ఏకమును అగు ఆత్మయొక్క సంస్థాన విశేషములగు అంశములై యున్నారు.

కావున-ఉపాసకుని కుడికంటి యందున్న విజ్ఞానమయ పురుషుఁడును-ఆదిత్యమండలము నందున్న పురుషుఁడును ఒక్కఁడే యగుచున్నారు. ఈ రూపము-సాకారమై యున్నను-సూక్ష్మమును-శ్రేష్ఠమును, నిర్మలమును, తేజోమయమును, ప్రాప్యమును-అగుచుండును.

శుక్ల యజుర్వేదీయమగు బృహదారణ్యకోపనిషత్తునందున్న విద్యల (ఉపాసనల) యందు "అక్షి పురుషవిద్య" అను నుపాసన యందీ యంశమును పాఠకులు పరిశీలించునది. ఈ మంత్రముచేత ఆదిత్యమండలమునందు పరమాత్మయొక్క లీలావిగ్రహ రూపుఁడగు ఆదిత్యపురుషునియొక్క, (సూర్యదేవునియొక్క, లేక హిరణ్యగర్భునియొక్క), దివ్య సందర్శనము కోరఁబడు చున్నదని అద్వైత పరములగు కొన్ని వ్యాఖ్యలు చెప్పుచున్నవి. ఈ సూర్య మండలముకూడ-సత్యలోకమగు బ్రహ్మలోకమునకు ద్వారమై యున్నది. కావున కొన్ని యద్వైతవ్యాఖ్యలు-బ్రహ్మలోకమునకు ద్వారము యాచింపఁబడుచున్నదని చెప్పుటకూడ-సమీచీనమే యగుచున్నది. "ఉపాసకుఁడు అర్చిరాది లోకములనుండి-సూర్య లోకమున కరిగి అచ్చటినుండి సత్యలోకమని చెప్పఁబడునది యగు బ్రహ్మలోకమును పొందును" అని శ్రుతులయందు సిద్ధాంతీకరింపఁబడినదిగదా!

విశిష్టాద్వైత భాష్యములు :— సూక్ష్మ - చిదచిత్తులు శరీరముగాఁగలదియు, సవితృ మండల మధ్యవర్తియు, పరమాత్మయు అగు నారాయణునియొక్క దివ్యకల్యాణ విగ్రహముయొక్క సందర్శనమే-ఇచట కోరఁబడు చున్నదని చెప్పుచున్నవి.

ఈ విగ్రహము - అప్రాకృతమును - దివ్యమును-ఆకారయుక్తమును - అగుచున్నది. అద్వైత భాష్యములయందు ప్రతిపాదింపఁబడిన ఆదిత్యమండలస్థిత-పురుషరూపముకూడ-కల్యాణతమమును, అప్రాకృతమును, దివ్యమును-అగుచు సాకారమే యగుచున్నది.

ద్వైతమునందుఁగూడ - సూర్య మండలము నందున్న శ్రీ విష్ణుని దివ్యమంగళ విగ్రహ సందర్శనముకొఱకు శ్రీ విష్ణువే ప్రార్థింపఁబడుచున్నట్లు చెప్పఁబడినది.

ఇట్లు-ఈ మంత్రముచేత-సందర్శింపఁగోరఁబడిన పురుష స్వరూపము - సగుణము -సాకారము-సూర్యమండల స్థితము-అగు

చుండుటవలన-తత్సందర్శనమును గోరునట్టియగు ప్రార్థనములకు గూడ నిచట ఏకత్వము-సిద్ధించినది.

అయినను-అద్వైత సరణియందు, కర్మ-ఉపాసన-సముచ్చయ-కర్తచేత-అంతకాలమునందు ప్రార్థింపఁబడిన-సగుణమును, సాకారమును-అగు-ఈ పురుషస్వరూపము (ఈ మంత్రమునందు సత్యమని చెప్పఁబడినను,) పారమార్థికమగు సత్య బ్రహ్మ స్వరూపము కాదు. ఉపాసకుఁడీ మంత్రముచేత సాకారమగు సగుణ బ్రహ్మస్వరూపమునే సందర్శింపఁగోరుచున్నాఁడనునది-అద్వైతాభిప్రాయమై యున్నది. ద్వైత-విశిష్టాద్వైతములయందు-ఈ పురుష స్వరూపమే-పారమార్థికమగు సత్య స్వరూపమగుచున్నది.

ఈ మతద్వయమునకు సందర్శింపఁదగిన స్వరూపము-శ్రీ విష్ణుని కళ్యాణ విగ్రహమే యగుటవలన-ఆదర్శనములు-ఇట్లు చెప్పుట సమంజసమే యగును. అద్వైతమునకు ముఖ్యగమ్యమగు స్వరూపము-సాకారమును,దృశ్యమును,అగుదేవతాస్వరూపముకాదు. అది-సజాతీయ, విజాతీయ, స్వగత, భేదరహితమగు సచ్చిదానంద భూమ (నిర్గుణ-బ్రహ్మ) స్వరూపమై యున్నది. అది-స్వాత్మయే యగును. ఉపాసకుల కీయంశము-అనుభవముచేత నెఱుఁగఁబడదు. కావుననే ఉపాసకులకు-లోకాంతరగమనమును, సాకార పురుషుని-సాలోక్య-సామీప్య-సారూప్య-సాయుజ్య-సంపదయు, లభించును. బ్రహ్మాత్మజ్ఞానైక నిష్ఠులకు లోకాంతర గమనము సంభవించునది కాదు, ఆవశ్యకమును కాదు. అతఁడు బ్రహ్మమాత్రమే యగుచుండునని తెలియునది.

మూ॥ పూషన్నేకర్షే, యమ, సూర్య, ప్రాజాపత్య,
వ్యూహ రశ్మీన్ సమూహ తేజో యత్తే,
రూపంకల్యాణ తమం తత్తే పశ్యామి
యోఽసావసౌపురుషస్సోఽహ మస్మి॥ ౧౬

శా॥ ఓ యేకర్షి! ప్రజాపతి ప్రియసుతా! ఓసూర్య! ఓయీ యమా!
ఓయీపూష!స్వరశ్మిలన్ దిగిచి-నీజ్యోతిన్ సముహింపు,మే
నాయానందమినుమంతలే, కపుడు కల్యాణాధిక శ్రేయమౌ
నీయా రూపముఁగాంతు, "ఆ పురుషుఁడే నేనౌచు నున్నా"
నహో!

పద :— పూషన్-ఏకర్షే-యమ-సూర్య-ప్రాజాపత్య-వ్యూహ-రశ్మీన్-సమూహ-తేజః - యత్-తే-రూపమ్ - కల్యాణతమమ్-తత్-తే-పశ్యామి-యః-అసౌ-పురుషః-సః-అహమ్-అస్మి.

ప్రతి :— పూషన్=ఓ జగత్పోషకా! ఏకర్షే=ఒక్కడవై సంచరించు వాఁడవగు రవీ, యమ=సర్వమును శిక్షించు వాఁడవగు అర్యమా, సూర్య=సూర్యుఁడా, ప్రాజాపత్య=ప్రజాపతి పుత్రా, రశ్మీన్=కిరణములను, వ్యూహ=తొలఁగింపుము. తేజః=కాంతిని, సమూహ=ఉపసంహరింపుము, తే=నీయొక్క, యత్=ఏ, రూపమ్=రూపము, కల్యాణతమమ్=మిక్కిలి శుభమైనదో, తత్=ఆరూపమును, తే=నీయొక్క [ప్రసాదమువలన] పశ్యామి=చూచెదను, అసౌ=నీమండలమునందున్న యీ పురుషుఁడు, యః=ఎవఁడో, సః+అసౌ+పురుషః=ఆయీపురుషుఁడు అహమ్=నేను, అస్మి=అగుచున్నాను.

శాంకరభాష్యము :— జగత్తును పోషించుటవలన పూషవు, తిరుగుటవలన ఏకర్షివి, సర్వమును నియమించుట వలన యముఁడవు, కిరణములను-ప్రాణములను-జలములను-స్వీకరించుట వలన సూర్యుఁడవు, ప్రజాపతియొక్క సంతతియగుటవలన ప్రాజాపత్యుఁడవు అగుచున్న సూర్య భగవానుఁడా! నీ కిరణములను తొలఁగింపుము. తపింపఁజేయునది యగు నీతేజస్సు నుపసంహరించి-ఒక్కటిగాఁజేయుము.

నీ యనుగ్రహము వలన-అత్యంత శోభనమగు నీరూపమును చూచెదను. భూః, భువః, సువః, అను వ్యాహృతులచేత చెప్ప బడుచున్న పాదములు, బాహువులు, శిరస్సు, అను అవయవ

ములు గలిగి పురుషాకారమును గలిగి యుండుటవలనఁగాని ప్రాణ, బుద్ధి, స్వరూపముచేత జగత్తు నందంతటను పూర్ణుఁడై యుండుట వలనఁగాని, శరీరమను పురమునందు శయనించుటవలనఁగాని, పురుషుఁడని చెప్పఁబడుచు "ఈ యాదిత్య మండలమునందున్న ఏయీ పురుషుఁడున్నాడో, ఆపురుషుఁడు నేనగుచున్నాను." కావున నిన్ను నేనుభృత్యునివలె యాచించువాఁడనుగాను" అని మంత్రము నందు ప్రార్థింపఁబడియెను.

[ఇందు చెప్పఁబడిన పురుషుఁడు-సాకారమును, సగుణమును, అగు కార్యబ్రహ్మమే యగుచున్నాఁడు. ఉపాసకులు సందర్శింపఁదగినది-సాకారమగు దివ్యమంగళ విగ్రహమే యగును గదా!]

ఈశావాస్య దీపిక :—

''ప్రసిద్ధమును-స్వయంజ్యోతి స్వభావమును-కల్యాణతమమును అగుచు-ఆదిత్యమండలమునందు పరోక్షముగానున్న పురుషుఁడే 'నేను' అను జ్ఞానమునకు-ఆలంబనముగా గలవాఁడనై యున్నాను'' అని అర్థము.

ఈశావాస్య రహస్య వివృతి :—

''స యశ్చాయాం పురుషే, యశ్చాసావాదిత్యే, సఏకః''

''ఈ జీవునియందున్న పురుషుఁడును-ఆదిత్యునియందున్న పురుషుఁడును ఒక్కఁడే''

అనంతాచార్య భాష్యము :—

ఏకర్షే = ముఖ్యజ్ఞానమా! సూర్య! = పండితులచేత తెలియఁదగినవాఁడా! ''ప్రాజాపత్య'' అనఁగా హిరణ్య గర్భుఁడు-అతనికి వేదము నుపదేశించుటచేత ప్రియమైన వాఁడా!

''సూర్యమండలాది ప్రతీకముల యందున్న పురుషుఁడవగు నీవును, నా హృదయము నందున్న పురుషుఁడును-ఒక్కఁడే యగుచున్నాడు. కావున జ్యోతీరూపుఁడవగు నిన్ను సందర్శింప గోరుచున్నాను'' అని భావము.

విశిష్టాద్వైతభాష్యమున - కూర నారాయణముని వ్యాఖ్య :— ఈ మంత్రముకూడ-తిరుగ ఆదృష్టిచేతనే చూడఁదగిన బ్రహ్మ స్వరూపమునే విశేషించుచు-తద్దర్శనమును, తత్సాధనమును, ప్రార్థించుచున్నది.

ఆశ్రితులను పోషించువాఁడవును, అద్వితీయుఁడవును, అతీంద్రియములగు అర్థములను జూచువాఁడవును, సర్వాంతర్యామి

వియు. సూర్యుఁడవును, అనఁగా, స్వభక్తులబుద్ధులను లెస్సగా ప్రేరణచేయువాఁడవును, ప్రజలకు పతివియు, లేక ప్రజాపతియగు చతుర్ముఖునియొక్క సుతులగు ప్రాజాపత్యుల కంతర్యామివియు, అగు పరమాత్మా! భవదీయ దివ్యరూప దర్శనమున కుపయోగింపని ఉగ్రములగు నీకిరణములను తొలగింపుము. దర్శనౌపయికమును, ప్రభాత్మకమును, సౌమ్యమును, అగు తేజస్సును సమూహీకరింపుము. (ఒక్కచోఁజేర్పుము) "అదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తాత్" ఇత్యాది శ్రుతులయందు ప్రసిద్ధమగుచు సౌందర్యాది గుణాతిశయము చేత ప్రియతమమును, కల్యాణతమమును, అనఁగా శుభాశ్రయభూతమును, అగు నీదివ్య రూపమును-అర్జునాదులవలె నేను చూడ వలసియున్నది.

ఈశ్రుతియందు, "సోఽహమస్మి" అనుచోట-అహం గ్రహముచేత-అంతర్యామియే (పరమాత్మయే) అనుసంధింపఁబడు చున్నాఁడు.అసౌ-"అసౌ-వీఁడు-వీఁడు"-అని రెండుమారులుచెప్పుట ఆదరార్థమని తెలియవలయును. లేదా, ఈ శబ్దములను వేరుపఱచి-యత్-తత్-అను శబ్దములతో-ఇట్లన్వయింప వలయును. "యః-అసౌ-పురుషః-సోఽసౌ-అహమస్మి"

ఇచ్చట-అహంశబ్దము-జీవద్వారమున తదంతర్యామియగు పరమాత్మనే చెప్పునని తెలియునది. కాఁగా-ఈపురుషుఁడు-ఎవఁడో అయాపురుషుఁడు-నాయందు అంతర్యామియగు పరమాత్మయై యున్నాఁడు. అనునర్థమును గ్రహించునది.

శ్రీరంగాచార్య భాష్యము నందీయంశము మిక్కిలి విపులీకరింపఁబడి యున్నది. విశేషములును గలవు. జిజ్ఞాసువులు దానిని పరిశీలించునది. గ్రంథవిస్తర భీతిచేత నందలి విశేషము లిచట చేర్పఁబడుట లేదని విన్నవించుచున్నాను. కాని అందున్న వానిలో ఒక్కవిశేషమును మాత్రము సంగ్రహముగాఁబ్రదర్శింతును.

"యఏషోఽన్తరాదిత్యే హిరణ్మయః పురుషోదృశ్యతే" (బృహ 1-6-6), ఇత్యాది శ్రుతులయందు చెప్పఁబడిన స్వరూ

షముగల-ఆదిత్య మండలాంతర్వర్తియగు ఏ పురుషుఁడుకలఁడో వాఁడే నేను-అగుచున్నాను: "తదాత్మకుఁడను" అనఁగా, "అతఁడే ఆత్మగాఁగలవాఁడను" అగుచున్నాను. అనునర్థము నెఱుఁగునది-పరమాత్మకు శరీరమగు జీవుఁడు పరమాత్మకంటె వేరయినను, తదాత్మకుఁడగుట "విరుద్ధము కానేరదు".

ద్వైతభాష్యము :—

(16) పూర్ణుఁడవును, ప్రధాన జ్ఞానముగలవాఁడవగుటచేత "ఏకర్షి" అనిచెప్పఁబడిన వాఁడవును, లేక "ఏకర్షి" అనునామముగల మునియందు అంతర్యామివై యున్నవాఁడవును, సూర్యాంతర్గతుఁడవై, సూర్యశబ్దవాచ్యుఁడవైనవాఁడవును, బ్రహ్మదేవుని చేతనుగూడ పొందఁదగిన వాఁడవగుటచేత ప్రాజాపత్యనామమ్మును ధరించిన వాఁడవును, అగు పరమాత్మా! నీవు మాయొక్క స్వరూప జ్ఞానమును విస్తరింపఁజేయుము. తేజస్సును-అనఁగా బాహ్య జ్ఞానమును-విస్తరింపఁజేయుము. అత్యంతమంగళకరమగు ఏరూపము నీకు కలదో-అరూపమును నీయనుగ్రహముచేత నేను చూచెదను.

(17) యః-అసౌ=ప్రసిద్ధుఁడగు ఏ పరమాత్మ-అసౌ=ప్రాణమునందుఉన్న, పురుషః-పరమాత్మయోసః=అపరమాత్మయే హేయుఁడుకానందున అహం శబ్ద వాచ్యుఁడును, సదా ఉండు వాఁడును, జ్ఞాన విషయుఁడును, అగుటచేత అస్మిశబ్దవాచ్యుఁడును, అగుచు-ఉపాసకుల యందున్నాఁడు.

ప్రసిద్ధుఁడగు ఏ పరమాత్మ - ప్రాణమునందున్నాఁడో; ఏ పరమాత్మ-అహమస్మి శబ్దవాచ్యుఁడై ఉపాసకుల యందున్నాఁడో; ఏపరమాత్మ-పూషాది శబ్దవాచ్యుఁడై పూషాధులయందున్నాఁడో, ఆపరమాత్మ-అధిష్ఠానభేద ప్రయుక్తమగు భేదముగలవాఁడుగాక-ఒక్కఁడే యగుచున్నాఁడు. (ప్రాణాది ప్రతీకముల యందును, నాయందును, అంతర్యామియగు "పరమాత్మ-ఒక్కడే" అని తాత్పర్యము.)

స్వాభిప్రాయము :—

ఉపాసక జీవునియందున్న విజ్ఞానమయ పురుషుఁడును-సూర్యమండలమునందున్న జ్యోతిర్మయ పురుషుఁడును-ఒక్కఁడే యగుచున్నాఁడు. కావున, "నీవే నేనగుచున్నాను" అని చెప్పఁబడినది. ఈ విజ్ఞానమయుఁడును, జ్యోతిర్మయుఁడును, అగు పురుషుఁడు-పరమాత్మయగు నిర్గుణ బ్రహ్మము కాఁడనియు, సగుణ బ్రహ్మమనియు, గ్రహించునది. ఉపాసకులు-సగుణ బ్రహ్మమగు దేవతయొక్క సాలోక్యమును (దేవతయున్న లోకమునందుండుటను) సామీప్యమును (దేవతయొక్క సన్నిధియందుండుటను) సారూప్యమును (దేవతతో సమానమగు రూపమును గలిగియుండుటను) పొందుదురు. ఆత్మ జ్ఞానులగు బ్రహ్మనిష్ఠురే-నిర్గుణ బ్రహ్మ స్వరూపులై యుందురు. అద్వైతము-సాలోక్య-సామీప్య, సారూప్య, సాయుజ్య రూపములగు మోక్షములను వ్యావహారిక సత్యములుగా నంగీకరించును బ్రహ్మ స్వరూపస్థితిని-పారమార్థిక సత్యమగు మోక్షముగా నిరూపించును. బ్రహ్మ-విష్ణు-శివాది రూపములు పరమాత్మయగు నిర్గుణబ్రహ్మము యొక్క-దివ్యములగు సగుణ బ్రహ్మ స్వరూపము లగుచున్నవి. కావున ఆయా దేవతలయొక్క సాలోక్య-సామీప్య-సారూప్య-సాయుజ్యము లగు ముక్తులు - క్రమముగా పరమాత్మయగు నిర్గుణ బ్రహ్మ స్వరూపస్థితిని సంఘటించుటవలన, క్రమముక్తి హేతువులగునవి-ఉపాసకులకు-ఉపాస్యములే యగునని తెలియునది.

మూ॥ వాయు రనిలమమృత మథేదం భస్మాన్తగ్ం శరీరమ్
ఓం క్రతోస్మర,కృతగ్ంస్మర,క్రతోస్మర, కృతగ్ంస్మర॥౧౭॥

గీ॥ ప్రాణ మమృతానిలప్రాప్తిఁబడయుఁగాత!
మేనుహుతమయి భస్మాంత మౌనుగాత!
ఓం క్రతూ! నన్ను స్మరియించు చుండుమయ్య!
యేనొనర్చిన కృతినిస్మరింపుమయ్య!

పదవిభాగము :— వాయుః-అనిలమ్-అమృతమ్-అథ-ఇదమ్ - భస్మాన్తమ్ - శరీరమ్-ఓమ్-క్రతో!స్మర-కృతమ్-స్మర-క్రతో-స్మర-కృతమ్-స్మర.

ప్రతి :— వాయుః = ప్రాణవాయువు, అమృతమ్= మరణ రహితుఁడగు, అనిలమ్ = సర్వాత్మకుఁడగు వాయువును (సూత్రాత్మను) పొందుఁగాక! అథ=పిమ్మట, ఇదమ్=ఈ శరీరమ్=స్థూలశరీరము, భస్మాన్తమ్=భస్మమే అంతముగాఁగలది. (బూడిదెగా చేయఁబడినది) అగుఁగాక! ఓమ్=ఓంకారవాచ్యుఁడవగు అగ్నీ, క్రతో=సంకల్పాత్మకా! స్మర=నన్ను స్మరింపుము, కృతమ్=నేనొనర్చిన ఉపాసనాదికమును, స్మర = స్మరింపుము (మఱియు, క్రతోస్మర, కృతంస్మర, సంకల్పాత్మకా....స్మరింపుము.

తాత్పర్యము :— శరీరమునందున్న ప్రాణము సర్వాత్మకమగు ప్రాణమునొందునుగాక! ఈ శరీరము-బూడిదయగుఁగాక! సంకల్పాత్మఁడవగు అగ్నిదేవా! నన్నును, నేనొనర్చిన-ఉపాసనాదికమును మఱువకుము.

శాంకరభాష్యము :—

ఇప్పుడు మరణించుచున్న (శరీరమును విడుచుచున్న) నాయొక్క ప్రాణము అధ్యాత్మ విభాగమును విడిచి-అధిదైవతాత్మయు, సర్వాత్మకుఁడును, అమృతుఁడును, అగు సూత్రాత్మను పొందునుగాక అనిభావము. మీఁది మంత్రమున లేకున్నను, "ఈ లింగశరీరము-జ్ఞాన-కర్మలచేత సంస్కరింపఁబడినదై ఈ స్థూల శరీరమునుండి ఉత్క్రమించును (మీదికి వెళ్లును) గాక!" అను నభిప్రాయముకూడ మార్గయాచన సామర్థ్యమువలన లభించునని గ్రహించునది. తరువాత "ఈ శరీరము-అగ్నియందు హుతమై భస్మమే అంతముగాఁగలది యగుఁగాక!" అని యర్థము. ఉపాసన ననుసరించి "ఓం ప్రతీకాత్మకుఁడగుటవలన-సర్వాత్మకుఁడగు అగ్ని-బ్రహ్మముకంటె అభిన్నుఁడు" అను నభిప్రాయమున-ఓంకారముచేత చెప్పఁబడు చున్నాఁడు.

"ఓ సంకల్పాత్మకుఁడగు అగ్నీ! నావిషయమును స్మరింపఁదగిన కాలము వచ్చినది. కావున నేనింతవఱకును చేసిన యుపాసనమును స్మరింపుము. నేను బాల్యమునుండియు చేసిన కర్మను గూడ స్మరింపుము" అని చెప్పఁబడినది-ఇందు రెండవమారు చెప్పినది ఆదరము కొఱకు.

ఉవటాచార్య కృతభాష్యము :—

ఇట్లు బ్రహ్మోపాసనము నొనర్చిన యోగికి-శరీర పాతోత్తర కాలమునందేమగునో దాని నీమంత్రము చెప్పుచున్నది. వాయువనగా నిచట-ఏకాదశేంద్రియములు-పంచభూతములు-జీవాత్మ [11 + 5 + 1 = 17] అను సప్త దశలింగమగు సూక్ష్మ శరీరమని గ్రహించునది.

ఈశావాస్య దీపిక :—

హిరణ్మయేన-అను మంత్రమునుండి-తుది వఱకునుగల మంత్రములను-కర్మోపాసనా సముచ్చయ కర్తయగు పురుషుఁడు నిత్యమును పఠించుచు-ధ్యానింపవలయును.

ఓమ్ = ఓంకారముచేత తెలుపఁదగిన-ఈశ్వరునికంటె-అభిన్నుఁడవగునో ఆదిత్యుఁడా!

ఈశావాస్య రహస్య వివృతి :—

ఈ మంత్రము-బ్రహ్మవేత్తకు సంబంధించినదికాదు. బ్రహ్మవిదుని ప్రాణములుత్క్రమించువనికావు. అతఁడు దేవతాంతరములను ప్రార్థింపవలసినది లేదు. కావున లోకాంతర గమన యోగ్యుఁడగు యోగియే అంత్యకాలమునందిట్లు దేవతా ప్రార్థనము నొనర్చునని తెలియునది.

"యం యం వాఽపిస్మరన్" అను గీతాశ్లోకముయొక్క అర్థమునిచట భావించునది.

అనంతాచార్య కృతము :—

పదునేడు లింగములుగల ప్రాణము-అధ్యాత్మ పరిచ్ఛేదమును విడిచి అధిదైవత రూపుఁడును, సర్వాత్ముఁడును, సూత్రాత్మయు, అగు ముఖ్యప్రాణము నొందునుగాక! విజ్ఞుల-"వాయుర్వైగౌతమః" అను బృహదారణ్యక శ్రుతిని పరిశీలించునది.

అనందభట్టోపాధ్యాయ కృతము :—

సప్త దశావయవమగు ప్రాణము - అమృతమును, అధి దైవతమును, స్వప్రకృతియు, హిరణ్యగర్భాఖ్యమును, అగు (సమష్టి) ప్రాణము నొందుఁగాక!

ఈ మంత్రమునందు యోగికి-జలభూతమును-సర్వవేదసారమును, సర్వవేదమయమును, అగు అక్షరము-చెప్పఁబడుచున్నది. (అవతీః, ఆప్నోతేర్వా-ఓమ్) రక్షించునది, కావున "ఓమ్" అని చెప్పఁబడును, లేక పొందునది, కావున ఓమ్ అని చెప్పఁబడును. ఈ ప్రణవాక్షరమునకు బ్రహ్మ-ఋషి.

ఛందస్సు-గాయత్రము.
పరమాత్మ-దేవత.
శబ్ద బ్రహ్మారంభమునందు-వినియోగము.

యాగహోమాదులయందును, శాంతి పౌష్టిక కర్మలయందును, తదితర కామ్యనైమిత్తికాది సర్వకర్మలయందును గూడ-ఓంకారమునకు వినియోగమున్నది.

పరబ్రహ్మమునకు
"ఓమ్"
అని పేరున్నది.

'ఓం తద్ బ్రహ్మ' అనిగదా! శ్రుతి నిర్దేశము. అపర (కార్య) బ్రహ్మమునకుఁగూడ-ఓంకారమే-వాచకము. తనయందున్న అకార - ఉకార-మకార-అర్ధ మాత్రలచేత (క్రమముగా) బ్రహ్మ-విష్ణు-శివ-పరబ్రహ్మములను బోధించు నదియగు నీ ఓంకారమే-అంతకాలమునందు-ఉత్తారకమని తెలియునది.

అద్వైతానందలహరి :—

ప్రాణమనఁగా లింగశరీరము-లేక సూక్ష్మశరీరమను నర్థమును గ్రహించునది. క్రతో! = సంకల్పాత్మకమగు మనస్సా! ఓమ్ = ఓంకారవాచ్యుఁడగు పరమేశ్వరుని, స్మర = స్మరింపుము. ప్రమాదము నొందకుము.

"యాన్తే మతిస్సాగతిః" అంతకాలమునందు-ఏబుద్ధి కలుగునో, అదియేగతి కలుగును. కావున "ఓమనస్సా! నీవుకావించిన ఉపాసనమును, సుకృతమును స్మరింపుము" అని భావము.

విశిష్టాద్వైతభాష్యము :— (వేదాంత దేశిక విరచితము)

తరువాత నీమంత్రమునందు పరిశుద్ధాత్మస్వరూపము మాత్రమే చెప్పఁబడుచున్నది.

పరిశుద్ధాత్మ-విద్యాకర్మల ననుసరించి - బహు దేశములకు వెళ్లుచుండుటవలన వాయువును, విలయనము లేకుండుట వలనను, ఎక్కడనుగూడ వ్యవస్థితత్వము లేకుండుట వలననుగూడ-అనిలమును, దేహసంతానము మృతినొందుచున్నను, స్వయముగా మృతిలేనివాడగుటవలన అమృతమును. ఛాందోగ్యమునందు ప్రజాపతి చెప్పిన విధమున పాపములేనివాఁడును, జరలేనివాఁడును, విమృత్యుఁడును, విశోకుఁడును, విజిఘత్సుఁడును, అపిపాసుఁడును, సత్యకాముఁడును, సత్యసంకల్పుఁడును అగుచున్నాఁడు.

శ్రుతి-ఇట్లు-ఆత్మకుఁగల అమృతత్వమును దెలిపి-క్షేత్రజ్ఞుఁ

డగు వీనియొక్క శరీరము అవశ్యమును మరణించునని చెప్పు చున్నది.

అథ=తరువాత, వీనికంటె భిన్నమగు శరీరము భస్మమే అంతముగాఁగలది-లేక, అథ=ఆత్మ-ఉత్క్రమించిన పిమ్మట-శరీరము-భస్మాంతమగుచున్నది.

అనఁగా :— దహింపఁబడుచున్నది, లేక ఖననాదికము చేయఁబడుచున్నది. అను నర్థమును గ్రహించునది.....

ఇట్లు-చిత్తును (పరిశుద్ధ జీవుని) అచిత్తును (జడమగు శరీరమును) దెలిపి-ప్రేరణ చేయువాఁడగు నీశ్వరుని ప్రణవముచేత "ఓమ్" అని ధ్యానించుచున్నది. [ఈమంత్రముచేత-ఉపాసకుఁడు పరమాత్మను ధ్యానింప వలయును.]

తరువాత నీమంత్రము-జ్ఞానయజ్ఞ గోచరుఁడును, క్రతు రూపియు, అగు భగవంతుని అభిముఖముగాఁజేసికొని ప్రార్థించు చున్నది. "ఓక్రతూ! (జ్యోతిష్టోమాది క్రియాత్మకా!) భక్తి స్వరూపా! అనుగ్రహ సహితమగు బుద్ధిచేత నన్ను స్మరింపుము. నేనొనర్చిన అనుకూల కర్మను స్వల్పముగానైనను అనుసంధించి-నన్ను రక్షింపుము, లేక, ఇంతవఱకును నీవొనర్చిన అనుకూల్యమును స్మరించి-నీచే శేషమును పూరింపుము."

ఇందు-ప్రత్యగాత్మ "వాయుః" అని పుంలింగముచేత నుపక్రమింపఁబడినది. కావున అనిలమ్, అమృతమ్, అను పదద్వయమును గూడ పుంలింగముగల దానిని గానే మార్పు నొందింప వలయును.

కూరనారాయణమునివ్యాఖ్య :—

శరీరమును-శుద్ధాత్మను-వేరుపఱచి - వివిక్తుఁడగు ఆత్మను (పరిశుద్ధ జీవుని) అకారవాచ్యుఁడగు పరమ పురుషుని యందు "ఓమ్" అని సమర్పించుచున్నాడు. [విశిష్టాద్వైత పరమగు శ్రీ రంగాచార్యభాష్యమును గూడ విశేషులు పరిశీలింపఁగోరెదను. అందును విశిష్టములగు అనేకాంశములు కలవు.]

ద్వైతభాష్యము :—

వాయురనిల మమృత మథేదం భస్మాన్తగ్ం శరీరమ్ ॥౧౭॥

ఈ శరీరము-విభూతియే అవసానముగాఁగలది. అయినను తదంతర్గతుఁడగు పరమాత్మకు మరణాది దోషములేదు.

ఏలయనిన :— పరబ్రహ్మమే ఆశ్రయముగాఁగల వాయు దేవుఁడుకూడ-అమృతుఁడై యుండునపుడు-శ్రీ పరమాత్మ అమృతుఁడని వేరుగా చెప్పనవసరము లేదుగదా!

ఓం క్రతోస్మర కృతగ్ం స్మర ॥౧౮॥.

ఓమ్=తత్త్వాది గుణపూర్ణుఁడవగుటచేత ఓంకార శబ్ద వాచ్యుఁడవును, క్రతో=జ్ఞానరూపుఁడవును అగు పరమాత్మా! స్మర = అనుగ్రహింపుము, కృతమ్=నాచేత నొనర్పఁబడిన ధ్యానాది కర్మను, స్మర=స్మరింపుము, ఆకర్మను స్మరించి-నాయందు అనుగ్రహము నుంచుటకు ఉన్ముఖుఁడవు కమ్మ,

స్వాభిప్రాయము :—

"లింగ శరీరమునకుపలక్షణముగా గ్రహింపఁబడిన ప్రాణము-ఈ మంత్రమునందు వాయుశబ్దముచేత-చెప్పఁబడినది" అని అద్వైతభాష్యములు చెప్పుచున్నవి. వాయు శబ్దమునకు ప్రాణమే ముఖ్యార్థమై యున్నది.

విశిష్టాద్వైతమున - వాయు-అనిల-అమృతశబ్దములకు పరిశుద్ధాత్మ-అర్థముగాఁజెప్పఁబడియెను, ద్వైతమున-వాయు-శబ్దము చేత-వాయుదేవుఁడు చెప్పఁబడుచున్నాఁడు. ఈ మంత్రము-అంత కాలమున స్మరింపవలసినదను నంశము సర్వాభిమతమను నంశము విజ్ఞులు గ్రహింతురుగాక! త్రిభాష్యములయందును, "వాయురనిలమమృతమ్" అను పదములకు క్రింది తీరున నర్థములు చెప్పఁబడినవి.

అద్వైతము :— ప్రాణము-సూత్రాత్మను పొందునుగాక.

విశిష్ట :— పరిశుద్ధాత్మ వాయువు-అనిలము-అమృతము-అగుచున్నాఁడు.

ద్వైతము :— వాయువుకూడ అమృతుఁడే.

శ్రీ శాంకరభాష్యావతరణిక :—

తిరుగనింకొక మంత్రముచేత (ఉపాసకుఁడు) మార్గమును యాచించుచున్నాఁడు.

మూ॥ అగ్నేనయ సుపథారాయే
అస్మాన్విశ్వానిదేవ వయునాని విద్వాన్
యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణ మేనో
భూయిష్ఠాంతే నమఉక్తింవిధేమ ॥౧౮॥.

గీ॥ ద్రవిణ భోగమ్ముకై సుపథమ్ముచేతఁ
దీసికొని పొమ్ము మమ్మగ్నిదేవ! సర్వ
కర్మవిద్యుఁడవు-కుటిలమౌ కలుష మడఁపు.
మొనఁగుదుము నీకు బహు నమస్సూక్తిఁగొనుమ!

పదవిభాగము :— అగ్నే-నయ-సుపథా-రాయే-అస్మాన్-విశ్వాని-దేవ-వయునాని-విద్వాన్-యుయోధి-అస్మత్-జుహురాణమ్ ఏనః-భూయిష్ఠామ్-తే-నమఉక్తిమ్-విధేమ ॥౧౮॥.

ప్రతి :— అగ్నే=ఓయగ్నీ! దేవా=ఓదేవా! (నీవు) విశ్వాని-సమస్తములయిన, వయునాని = మాకర్మలను, లేక ప్రజ్ఞానములను, విద్వాన్=తెలిసికొనిన వాఁడవై, రాయే=ధనము కొఱకు (కర్మఫలోపభోగముకొఱకు), అస్మాన్=మమ్ములను, సుపథా=మంచిమార్గముచేత, నయ=పొందింపుము, అస్మత్=మానుండి, జుహురాణమ్=వంచనరూపమగు, ఏనః=పాపమును, యుయోధి=తొలఁగింపుము, తే=నీకొఱకు, భూయిష్ఠామ్=అధికమయిన, నమఉక్తిమ్=నమస్కార వాక్యమును, విధేమ=చేయుదుము.

తాత్పర్యము :— ఓ యగ్నిదేవా! నీవు సకల కర్మలన్యు జ్ఞానములను, తెలిసిన వాఁడవు. నీవు ఫలోప భోగముకొఱకు మమ్మెలను శోభనమగు మార్గముచేత కొనిపొమ్ము. వంచనాత్మకమగు పాపబుద్ధిని మానుండి తొలఁగింపుము. నీకు పరిచర,

నొనర్పఁజాలము, పరికదా నమస్కారమునుగూడ క్రియాపూర్వక ముగా నొనర్చుటకు శక్తులముకాము. అధికమగు నమోవాక్య మును మాత్రమే సమర్పింతుము.

శాంకరభాష్యము :—

ఓయగ్నీ! ఓదేవా! దక్షిణమార్గమను, ధూమాదిమార్గము-జనన మరణములచేత-రాకపోకలు గలిగియున్నది. ఈ మార్గము చేత సంచరించుచున్న నేను నిర్విణ్ణుఁడనై యున్నాను. కావున మే మొనర్చిన కర్మలను లేక ప్రజ్ఞానములను తెలిసికొని గమనాగమన వర్జితమగు శోభనమార్గముచేత-అనఁగా-ఉత్తరమార్గమను దేవ యాన మార్గముచేత-ధనముకొఱకు-అనఁగా; కర్మఫలము ననుభవించుటకొఱకు, మమ్ములను తీసికొనిపొమ్ము.

మఱియు, మానుండి వంచనాత్మకమగు పాపమును తొలఁగింపుము. పాపము నశించుటచేత మేము పరిశుద్ధులమై యిష్టము నొందెదము. కాని మే మిప్పుడు నీకు బహుతరమగు పరిచర్య నొనర్చుటకు శక్తులముకాము. నీకు నమస్కారమాత్రము చేతనే పరిచర్య నొనర్చెదము.

ఆనందగిరి టీక :—

శ్రీ శంకరులు ఇట్లు మంత్రములను పదశః వ్యాఖ్యానించి, సంక్షేపముగా విచారణము నారంభించుచున్నారు.

శాంకరభాష్యము :— (ఆనందగిరీయ సమ్మిశ్రితము.)

"అవిద్యయా మృత్యుంతీర్త్వా విద్యయాఽమృతమశ్నుతే"

"వినాశేన మృత్యుంతీర్త్వా సంభూత్యాఽమృత మశ్నుతే"

అను వాక్యములనువిని కొందఱు మేమొనర్చిన యర్థము నందు సంశయము నొందుచున్నారు. ఆసంశయమును నిరాకరించుటకు సంక్షేపమగు విచారణమును చేయుచున్నాము.

[ఈ విచారము-ప్రశ్నోత్తర రూపమున తెలుపఁబడుచున్నది.]

ప్రశ్న :— అయ్యా! మీరివాక్యములను వ్యాఖ్యానించుచు మీరు "విద్య" అనఁగా దేవతోపాసనమనియు, "అమృత"మనఁగా ఆపేక్షికమగు మోక్షమనియు, (గౌణములగు) అర్థములను తెలిపి

యున్నారు. "విద్య" అనఁగా "పరమాత్మ విద్య" అనియు, అమృతమనఁగా "ప్రధానమగు మోక్ష"మనియు, ముఖ్యములగు నర్థముల నేల చెప్పఁగూడదో తెలుపుదురా?

ఉ :— పరమాత్మ విద్యకును, కర్మకును, విరోధ ముండుటవలన సముచ్చయము కలుగఁజాలదు. ఉపాసనకును, కర్మకును, విరోధము లేకుండుట వలన-వానికి సముచ్చయము సిద్ధించును. కర్మోపాసనల నాచరించువానికి ముఖ్యమగు అమృతత్వము కలుగదు, కావున నిట్లు చెప్పవలసి వచ్చినది.

ప్రశ్న :— మీరుచెప్పినది బాగుగానేయున్నది. కాని మీరు చెప్పినట్లు బ్రహ్మవిద్యా-కర్మలకు విరోధము మాత్రము-శాస్త్రమువలన తెలియఁబడుటలేదు. కర్మానుష్ఠానమును-బ్రహ్మ విద్యయుఁగూడ-శాస్త్ర ప్రమాణముచేత తెలియఁబడుచున్నట్లు, వానికిఁగల విరోధముగాని, అవిరోధముగాని, శాస్త్రప్రమాణము చేతనే తెలియఁబడవలయును, కాని తర్కమాత్రము చేతనే నిరూపింపఁబడునవి కాఁగూడదు గదా!

అదెట్లనిన :— భూతముల నన్నిటిని హింసింపఁగూడదు. అను శాస్త్రవచనము-"యజ్ఞమునందుమాత్రము పశువునుహింసింప వలయును" అను శాస్త్రవచనముచేత-బాధింపఁబడునట్లు, విద్యావిద్యల సముచ్చయముకూడ-వేరొక శాస్త్రముచేత-బాధింపఁబడ వలయును. అట్లు బాధింపఁబడుటలేదు. కావున బ్రహ్మ విద్యా-కర్మలకు సముచ్చయమే-యుక్తమగును.

భగవత్పాదుల ఉత్తరము :— "దూరమేతే విపరీతే విషూచీ అవిద్యాయాచ విద్యేతి"

"వివిధములగు గతులుగల విద్యావిద్యలు మిక్కిలి విరుద్ధములు" అను కఠశ్రుతియందు విద్యావిద్యలకుగల విరోధము వినఁబడుచున్నది. కావున బ్రహ్మ విద్యా-కర్మల సముచ్చయము-శాస్త్ర ప్రమాణము గలదికాదు.

ప్రశ్న :— "అవిద్యయా" అను నీమంత్రము యొక్క పూర్వార్థము నందే "విద్యాంచావిద్యాంచ యస్తద్వేదోభయం సహ" అని "విద్యావిద్యల సముచ్చయము" చెప్పఁబడుటవలన నిచట మాత్రము వానికి విరోధములేదు" అనియేల చెప్పఁగూడదు?

ఉత్త :— కర్మయొక్క-హేతు, స్వరూప, ఫలములను, (బ్రహ్మ) విద్యయొక్క-హేతు-స్వరూప, ఫలములును, విరుద్ధములై యున్నవి. కావున వానికి సముచ్చయము-చెప్పఁగూడదు. మఱియు ముఖ్య బ్రహ్మ విద్యకును-అవిద్యకును సహసంభవముండదు. కావునను సముచ్చయ విధి-సిద్ధించునది కానేరదు.

ప్రశ్న :— ఒకే సమయమున విద్యావిద్యలకు సంభవము లేకున్నను, ఒకే యాశ్రయమునందు-ఒకదాని తరువాత నింకొకటి క్రమముగా కలుగఁగూడదా?

ఉత్త :— మొదట - అవిద్యయు, తరువాత విద్యయు, సంభవించునను నెడల నీయంశము నంగీకరింతుము, కాని మొదట విద్యయు, తరువాత అవిద్యయు, సంభవించునవి కానేరవు.

ఏ యాశ్రయమునందు విద్యకలిగిన పిమ్మట అవిద్య నశించునో, ఆయాశ్రయమునందు తిరుగ అవిద్య కలుగదు.

అదెట్లనిన :— (మహానసము మొదలగు) ఏ యాశ్రయమునందు-అగ్ని-వేడిగానున్నదను విజ్ఞానము కలుగునో, ఆ యాశ్రయమునందు - అగ్ని - చల్లగానున్నదను, అవిద్యయొక్క-ఉత్పత్తిగాని సంశయముగాని మరల కలుగదు గదా! దీని యందున్న 7వమంత్రమునందు "ఏ విజ్ఞానికి-ఈభూతములన్నియుఁ గూడ తానే అగుచుండునో, వానికి-ఆభూతములున్ను, తానును, ఒక్కటియే-అను ఏకత్వ సాక్షాత్కారము-కలుగును. కావున ఆ బ్రహ్మవిదునకు శోకమోహములు కలుగవు" అని విజ్ఞానికి అవిద్యా కార్యములగు శోకమోహాదుల అసంభవము-వినఁబడుచున్నది. కావున బ్రహ్మ విద్యానిష్ఠునియందు అవిద్య-సంభవించునదికాదు.

ప్రశ్న :— విద్య కలిగిన పిమ్మట తిరుగ అవిద్య-కలుగక పోనిండు. కర్మమాత్రము కలుగవచ్చును. విద్వాంసుఁడు కూడ-విజ్ఞాన గ్రంథ వ్యాఖ్యానము-భిక్షాటనము-మొదలగు కర్మ లను గావించుచుండుటను మనము చూచుచున్నాము గదా!

ఉత్త :— అవిద్య-సంభవింపనప్పుడు - తదుపాదానమగు కర్మకూడ-సంభవించునది కాదని చెప్పుదుము. అయినను క్రింది యంశమును శ్రద్ధగావినుము.

నీవు-ఏకర్మకు - జ్ఞానముతోడి సముచ్చయమును చెప్పు చున్నావో, ఆకర్మ-చోదనా ప్రయుక్తము గదా! (ప్రేరణచేత జరుపఁబడునది) బ్రహ్మాత్మైక్యమును సాక్షాత్తుగా ననుభవించు చున్న మహాపురుషునకు కోరికయుండదు. కావున అట్టి విజ్ఞానికి మాత్రము చోదన (ప్రేరణ) సంభవింపదు.

సమస్త చోదనలును గూడ కామికే సంబంధించియున్నవి.

శ్లో॥ అకామినః క్రియా కాచిద్ దృశ్యతే నేహ కస్యచిత్
యద్యద్ధి కురుతే జన్తుస్తత్తత్కామస్య చేష్టితమ్॥

"అకామియగు నొకానొక పురుషున కీసంసారమునందు చేయఁదగిన కర్మ-ఏదియు కానుపించునదికాదు. ఈ జంతువు-ఏదిచేసినను కామముచేతనే చేయుచున్నాఁడు" అను స్మృతి వచనముకూడ నీయంశమును నిరూపించుచున్నది గదా!

విజ్ఞాన వ్యాఖ్యానము, భిక్షాటనము, మొదలగు ఏకర్మనతఁడొనర్చుచున్నాఁడో, అది-చోదనా ప్రయుక్తము (బ్రహ్మనిష్ఠ నుద్దేశించి-విధింపఁబడినది.)

ఆకర్మకూడ-అవిద్వాంసుని శరీరము నిలుచుటకు హేతు వగు-అత్యల్పమగు అవిద్య నాశ్రయించియున్న (ప్రారబ్ధ) కర్మ శేషమువలనఁగలుగుచున్నది.

ఆ బ్రహ్మవిదునకు ప్రాణ-శరీరములతోడి సంయోగమునందు వంతవఱకును-అత్యల్పమగు నాకర్మ-అభాసరూపముతో నుండును.

భగవద్గీతయందు చెప్పఁబడిన విధమున "నైవకిఞ్చిత్ కరోమి" "నేనేమియు చేయుటలేదు" అను ననుభవ జ్ఞానము వలనను, కర్మభ్రాంతికి కారణమగు-అవిద్య-కలుగకుండుటవలనను, అవిద్వాంసుఁడు-అభిమానాది కర్మనుగూడ తనయందున్న దానినిగా తలంపఁడు.

ప్రశ్న :— అయ్యా! మీరు మంత్రము లందుఁగల అమృతశబ్దమునకు ముఖ్యమగు అమృతత్వము నర్థముగాఁ జెప్ప కుండుటకును, విద్యాశబ్దమునకు-పరమాత్మ విద్య నర్థముగాఁజెప్ప కుండుటకును, కారణములను చెప్పినారుకారు.

ఉ:—ఇదిగో చెప్పుచున్నాము. వినుఁడు! అమృత శబ్దమునకు-బ్రహ్మైక్య రూపమగు ముఖ్య-అమృతత్వమును-అర్థముగాఁ జెప్పినయెడల "హిరణ్మయేన" ఇత్యాదిమంత్రములచేత ద్వార-మార్గాదియాచనము కుదురదు. "బ్రహ్మవిదుఁడు-బ్రహ్మమే. అతని ప్రాణములు-ఉత్క్రమించునవి = అనఁగా, మీఁదికి వెడలునవి కావు. అతఁడిచ్చటనే బ్రహ్మస్వరూపుఁడగుచున్నాఁడు" అని శ్రుతియందుఁజెప్పబడియున్నది. కావుననే బ్రహ్మవిదునకు ద్వార మార్గాది యాచనము-ఉపపన్నముకాదు. విద్యాశబ్దముచేత-బ్రహ్మ విద్యను గ్రహించిన యెడలను గూడ, ద్వారమార్గాది యాచనము-అనుపపన్నమే యగును. కావుననే - ఇచట చెప్పఁబడిన అమృతత్వము-ఆపేక్షికమే కాని ముఖ్యమగునది కాదనియు, "కర్మో పాసనలకేగాని, కర్మ-బ్రహ్మవిద్యలకు సముచ్చయము కలుగదు" అనియు, "ఇంతకుముందు మేము వ్యాఖ్యానించినదే సమీచీనమగు మంత్రార్థము" అనియు, చెప్పుచు ఉపరమించుచున్నాము—

["కావుననే విద్యామృత శబ్దములకు ముఖ్యార్థబాధవలన-"గౌణార్థగ్రహణమే-ఇచ్చట యుక్తమగును. వేఱొక యర్థము-సంగతము కానేరదు" అని శంకర భగవత్పాదుల భావము.]

ఓం నమోభగవతే రమణాయ.

శ్రీ కూరనారాయణముని వ్యాఖ్యాసహిత-విశిష్టాద్వైతభాష్య సంగ్రహము :— "అగ్ని" అను శబ్దముచేత నిచట చెప్పఁబడుచున్నవాఁడు-భగవంతుఁడే. కావున-అగ్నియగు పరమాత్మను-ఇష్ట ప్రాప్తికొఱకును-అనిష్ట నివృత్తికొఱకును-ప్రార్థించుచున్నాఁడు.

"యస్యాగ్నిశ్శరీరమ్" "ఎవనికి-అగ్ని-శరీరమో" అని అంతర్యామి బ్రాహ్మణము చెప్పుటవలన-పరమాత్మ-అగ్నియే-శరీరముగాఁగలవాఁడగుచున్నాఁడు. కావున మంత్రార్థము విశిష్టమగునది.

అగ్నే=అగ్నిశరీరక! లేక అగ్రనయనాది గుణయుక్త! సుపథా=ప్రతిషేధ కర్మయొక్క స్పర్శలేనిదగు యజ్ఞముచేయించుట, వేదము నేర్పుట, మొదలగు ఉపాయముచేత-రాయే=విద్య కొఱకు శరీరమును రక్షించుటకును, నిన్ను పూజించుటకును, తగిన ధనముకొఱకు-లేక-అలౌకికమగు జ్ఞాన ధనముకొఱకు-అస్మాన్= మమ్ములను నయ=ప్రవర్తింపఁజేయుము.

అథవా, సుపథా=అర్చిరాదిమార్గముచేత-అగ్ని-పగలు-శుక్ల పక్షము-ఉత్తరాయణము-సంవత్సరము-వాయువు-సూర్యుఁడు - చంద్రుఁడు-విద్యుల్లోకపురుషుఁడు-వరుణుఁడు-ఇంద్రుఁడు - ప్రజాపతి- అను ఆతివాహిక పురుషుల ద్వారమున, రాయే=అలౌకిక సుస్థిరధన స్వరూపుఁడవును, పరమాత్మవును, అగు నిన్ను పొందుట కొఱకు- అస్మాన్=వేరొక భావముగాని, ప్రయోజనముగాని, గతిగాని, లేని మమ్ములను-నయ=పొందింపుము.

దేవ! = విచిత్రమగు జగత్తును సృజించుట-నిలుపుట- సంహరించుట-ఆజగత్తులోపల ప్రవేశించుట-నియమించుట-స్వాశ్రితులను బంధమునుండి విడిపించుట-మొదలగు క్రీడలతోఁగూడిన వాఁడా!

విశ్వాని-వయునాని=ఆయాపురుషుల యోగ్యతకు తగిన చతుర్విధ పురుషార్థోపాయముల నన్నిటిని, విద్వాన్ = తెలిసిన

వాఁడవగు నీవు-అవిద్వాంసులమగు మమ్ము తీసికొని వెళ్లుటకు సమర్థుఁడవై యున్నావు. జుహురాణమ్=కుటిలమగు-అనఁగా బంధ నాత్మకమగు, లేక-బాధించునదియగు, ఏనః=చేయరాని దానిని చేయుట - చేయవలసిన దానిని చేయకుండుట - అనుపాపమును, అస్మత్=మానుండి, యుయోధి=వేఱుచేయుము. భూయిష్ఠామ్-తే-నమఉక్తిమ్-విధేమ= "నీకంటె వేరొకగతిలేదు" ఇత్యాది(గా) గుణములచేతను, ఆవృత్తిచేతను-నీకొఱకు అధికమైన, నమస్కార వాక్యమును చేయుదుము. "మేము నీకొఱకు మానసికము-కాయికము-అగు నమస్కారమును గావింపకున్నను నమశ్శబ్దమాత్రము చేతనే మమ్మనుగ్రహింపుము" అని "నమఉక్తిమ్" అనుచోనున్న ఉక్తిశబ్దముయొక్క అభిప్రాయము నెఱుంగునది.

విశిష్టాద్వైతపరమగు శ్రీ రంగాచార్యభాష్య సంగ్రహము :—

ఈ మంత్రమును కాణ్వులు పదునెనిమిదవ దానినిగాను, మాధ్యందినులు పదునారవ దానినిగాను పఠించుచున్నారు.

అగ్నే=అగ్నిశరీరక! స్వరూప-సత్తా-స్వభావ-ప్రయోజక మగు అపృథక్ సిద్ధసంబంధముచేత-అగ్ని విశిష్టుఁడవగు భగవంతుఁడా!

"యోఽగ్నౌతిష్ఠన్నగ్నేరన్తరో, యమగ్నిర్నవేద,యస్యాగ్నిశ్శరీరమ్, యోఽగ్నిమన్తరోయమయత్యేషతే అన్తర్యామ్యమృతః." బృ-౬-7-5.

అనుసంతర్యామి బ్రాహ్మణమువలన-భగవంతుఁడు-అగ్ని శరీరముగాఁగలవాఁడని తెలియుచున్నది. కావున అగ్నికూడ భగవంతునికి శరీరమగుచున్నది.

అర్చిరాది మార్గమున-అగ్నియే-ప్రథమ-అతివాహికుఁడు. కావున-అగ్నిద్వారమున-తనను తీసికొని వెళ్లవలసినదని విజ్ఞాపనము చేయుటకు భగవంతుఁడిట్లు సంబోధింపఁబడియెనని తెలియునది, భోగైశ్వర్యము-ధూమాదిమార్గముచేత పొందింపఁబడును. కైవల్యము-ఐశ్వర్య రూపముకాదు. కావున అర్చిరాది మార్గము

చేత పొందింపఁదగిన "భగవత్ప్రాప్తి" అను ధనము-పరమ పురుషార్థ రూపమగు ముక్త్యైశ్వర్యమే యగును.

ద్వైతభాష్యము :—

అంగమును అనఁగా దేహమును నడపుటవలన-అగ్నిశబ్ద వాచ్యుఁడవై, అగ్నియందు విద్యమానుఁడవగు పరమాత్మా! మమ్ములను మంచి మార్గముచేత - మోక్షధనముకొఱకు-తీసికొని పొమ్ము. ఓ పరమాత్మా! సంపూర్ణములైన జ్ఞానములను తెలిసిన నీవు మమ్ములను-అల్పులనుగాఁజేయుచున్న పాపమును మానుండి విడిపింపుము. మేము-నీకొఱకు "నమస్కారము" అను వాక్యమును చేయుదుము. ("నమస్కారము" అని పలుకుదుము)

పూర్ణశక్తి చిదానన్ద శ్రీ తేజః స్పష్టమూర్తయే
మమాభ్యధిక మిత్రాయ నమోనారాయణాయతే॥

ఇది-శ్రీ మన్మధ్వభాష్యమునందు, పరమంగళ చరణ శ్లోకము.

స్వాభిప్రాయము :—

[ఏతన్మంత్ర విషయమున త్రిమతములకునుగల ఏకత్వ-వైలక్షణ్యములు] మీఁది మంత్రముయొక్క అర్థమును-ఆయా మతములిట్లు చెప్పుచున్నవి.

అద్వైతము :— మార్గయాచనము కావింపఁబడుచున్నది. అగ్నిదేవత-ప్రార్థింపఁబడుచున్నాఁడు. అర్చిరాది మార్గముచేత-దేవలోకప్రాప్తి, లేక హిరణ్యగర్భాదిలోకప్రాప్తి, కలుగును. ముఖ్యమగు మోక్షము-అనఁగా; బ్రహ్మైక్యము కలుగునది కాదు.

విశిష్టాద్వైతము :— మార్గము-యాచింపఁబడుచున్నది. అగ్నిశరీరకుఁడగు పరమాత్మ-ప్రార్థింపఁబడుచున్నాఁడు-అర్చిరాది మార్గముచేత-పరమాత్మ ప్రాప్తి కలుగును-ఇదియే ముఖ్యమగు అమృతత్వము.

ద్వైతము :— మార్గము యాచింపఁబడుచున్నది. అగ్నియందున్న పరమాత్మ-ప్రార్థింపఁబడుచున్నాఁడు. ఈ మార్గము చేత మోక్షము లభించును.

బృహదారణ్యకమునందుఁగూడ-దేవతాది విజ్ఞానమగు ఉపాసన నాశ్రయించిన ఉపాసకులకు ఈ మంత్రములచేతనే మార్గ యాచనము వినఁబడుచున్నది. కావున - హిరణ్మయేన - అను మంత్రమునుండి-అగ్నే, అను నీమంత్రమువఱకునుగల మంత్రములు-మార్గయాచనమునందే ప్రవర్తించు చున్నవని చెప్పవగును. ప్రార్థన నొనర్చునవియగు ఈ మంత్రములు-ఈశావాస్యోపనిషత్తునందున్నట్లే - బృహదారణ్యకోపనిషత్తునందుఁగూడ నున్నవి. ఉపాసకులగు భక్తులు-మరణకాలమునందు-మీది మంత్రములను - అర్థయుక్తములుగా భావించి-ధ్యానింప వలయును. "ఈశావాస్య మిదం సర్వమ్" అను విజ్ఞానముయొక్క అను భూతి రూపుఁడగు బ్రహ్మవేత్తకు-ఉపాస్యమగు దేవత-లేదు.

ఉపాసకుఁడు - ఉపాస్యము-ఉపాసనము - అను త్రిపుటి-ఉపాసకుఁడగు జీవునకును-ఉపాస్యమగు దేవతకును భేదమున్నప్పుడు మాత్రమే సిద్ధించును. అభేద విజ్ఞాన రూపమగు అద్వైత స్థితియందు - విగళిత వేద్యాంతరమగు - ఆనందమేయగు - అనుభూతియే యగు - ఆత్మకు - ప్రార్థింపఁదగిన వస్తువు లేదు. "జీవుఁడు-జగత్తు-పరమాత్మ-అను వానితత్త్వములను - ఈసర్వ మతములును విచారించి-నిరూపించుచున్నవి. చిదచిదీశ్వరత్రయ-విచారణ-నిరూపణ-స్థితి "అహమ్" (నేను) అను తలంపు కలుగు చుండునంతవఱకే-కలుగుచుండును. పూర్ణమును-అద్వితీయమును-సత్యమును-జ్ఞానమును-ఆనందమును-అగు అఖండ భూమ స్వరూపమునందు విగళితాహంకారుఁడగు బ్రహ్మ నిష్ఠునకు-కర్తవ్య ముండదు" అని భగవంతుఁడగు అస్మద్గురుదేవుడు రమణమహర్షి-ప్రవచనమును స్మరించుచు-ఈ యంశమును-విరమింతును.

ఓమ్—తత్—సత్.

స్వాభిప్రాయమునందు-పరిశిష్టము :—

ఉపనిషత్తులందు, జీవులకు-గమ్యములగు మార్గములు 4 తెలుపఁబడినవి. అవి యేవనిన :— (1) ధూమాదిమార్గము, (2) అర్చిరాది మార్గము, (3) బ్రహ్మైక్యము. (ఇది మార్గము కాదు. బ్రహ్మైక్యమునొందిన పురుషుని ప్రాణములకు-ఉత్క్రమణములేదు), (4) లోకాంతర గమనములేని అధోమార్గము అనునవి.

(1) ధూమాదిమార్గమున గమనాగమనములు :— కేవల కర్మనిష్ఠులగు జీవులు-మొదట-ధూమాభిమాని దేవతా స్థానమున కభిముఖులై - అందుఁబ్రవేశింతురు. అధూమాభిమాని దేవతా స్థానమునుండి రాత్రిని - రాత్రినుండి కృష్ణపక్షాభిమాని దేవతా స్థానమును పొందుదురు. దానినుండి-దక్షిణాయన దేవతాస్థానమును పొంది-తత్సారూప్యము నొందుదురు. అక్కడినుండి-వీరు సంవత్సరాభిమాని దేవతాలోకమునకు వెళ్లరు. కర్మాధికారులగు వీరు-దక్షిణాయన దేవతా సహాయముచేత పితృలోకము నొంది-పితృదేవతలగుదురు. అక్కడినుండి ఆకాశమునుబొంది-అక్కడినుండి చంద్రలోకమునందుఁబ్రవేశింతురు. అచ్చట సోమశరీరులై యుండి సుకృత ఫలము ననుభవించెదరు. ఆసుకృతఫలము-క్షయించిన తరువాత-వారికిఁగల సోమశరీరము ద్రవీభవించును. అప్పుడు వారి సూక్ష్మశరీరము-చంద్రలోకమునందు లభించిన సోమశరీరమును విడిచి-పునర్జన్మము కొఱకు పూర్వమార్గముచేత ఆకాశమునందుఁ బ్రవేశించును. ఆకాశశరీరుఁడగు జీవుఁడు-వాయులోకమునందుచేరి వాయుశరీరుఁడగును. ఆ వాయు స్వరూపమే-ధూమ రూపముగా పరిణామము నొందును. ఆ ధూమరూపమ్ము-జలమును భరించెడి అభ్రరూపముగా నగును. ఆ యభ్రమే - మేఘమగును, మేఘరూపుఁడగు జీవుఁడు-వర్షరూపమున భూమియందుఁబ్రవేశించును. భూమియందుచేరిన జీవుఁడు-ప్రాక్తన కర్మవాసనల ననుసరించి-ధాన్య విశేష రూపమునొంది - అన్నమై-ఒకానొక జంతువుచేత

భక్షింపఁబడి-ఆ జంతువునందు-రేతస్సగును. తదుపరి, ఆజంతువు-ఆరేతస్సును-స్త్రీ గర్భమునందు విడుచును. అప్పుడీ జీవుఁడు జనకుఁడగు ప్రాణియొక్క శరీరముతో సమానమగు ఆకారము గల శరీరము గలవాఁడగుచుండును. అజ్ఞులగు ప్రజలు-ఆశరీర మునే "ప్రాణి" అని తలంచుచుందురు. ఇట్లు 1ద్యు, 2పర్జన్య, 3పృథివీ, 4పురుష, 5యోషిద్, ద్వారమున జీవునకు జన్మము కలుగుచుండును. బృహదారణ్యకము నందును, ఛాందోగ్యము నందును, ఈ ద్యు-పర్జన-పృథివీ-పురుష-యోషిత్తులు-అయిదును, పంచాగ్నులుగా చెప్పఁబడినవి. "పంచాగ్ని విద్య" అను నుపా సనయందు నిరూపింపఁబడిన యీ రహస్య విషయమును ప్రపంచము నందలి విజ్ఞానులు - ఈ యుపనిషత్తుల వలననే మొదట-తెలియఁగలిగిరి. విశేషించి తెలియఁగోరువారు-ఛాందోగ్యోపనిషత్తు నందలి పంచమాధ్యాయమును పరిశీలించునది. ఈ యంశమును నవీన శాస్త్రజ్ఞులు కూడ-సిద్ధాంతీకరించియే యున్నారు.

—: 2 అర్చిరాది మార్గమున గమనాగమనములు (రాకపోకలు) :—

"సగుణ బ్రహ్మోపాసకులు-లింగశరీరముతోఁగూడుకొని-అగ్నిలోకమునందుఁ బ్రవేశింతురు. అగ్నిలోకమునందుఁ బ్రవేశించిన జీవులు-అర్చిస్స్వరూపులై యుందురు. తరువాత-వారు-అహరభిమాని దేవతా స్థానమునొంది, తత్స్వరూపులగుదురు. అచ్చటినుండి వారు - శుక్లపక్షాభిమాని దేవతా స్థానమునొంది-అక్కడనుండి-ఉత్తరాయణమాసముల నొందుదురు. ఆమాసములనుండి-సంవత్సరాభిమాని దేవతా స్థానము నొందుదురు. దానినుండి-దేవలోకము నొంది, దేవతలగుదురు. దేవలోకమునుండి-వాయులోకమునొంది దానినుండి-ఆదిత్యలోకమునొంది-ఆదిత్యునికి సమానమగురూపము గలవారగుచుందురు. పిమ్మట-ఆదిత్య లోకాభిమానినుండి-చంద్రలోకమును, చంద్రలోకాభిమాని సహాయమున నటనుండి విద్యుల్లోకమును, బొందుదురు, అచ్చట నీజీవులు-విద్యుదభిమాని దేవతతో సమానమగురూపము గలవారగుచుందురు-హిరణ్యగర్భునికి సమాన

[[illegible]ది మార్గమున సామాన్య కర్మఫలమును పితృలోకము [illegible]ందును, శుక్ర[illegible]ఫలమును, చంధ్రిలోకమునందును, అను భవించును. [అర్చిరాది మార్గమున-స్వర్గము నొందును.] ద్యు పర్జన్యాది [illegible]క్రిమమున పునర్జన్మ-కలుగును. "పంచాగ్నివిద్య" అను [illegible]సన[illegible]యంశమును పరిశీలించునది,

బృహ-6అ-2బ్రా.]

(2) (నిష్కామ) కర్మయోగి :— 1 ఫలాసక్తి రహితుఁడు, 2 సత్కర్మల నొనర్చును, 3 అర్చిరాది మార్గములేక బ్రిహ్మై క్యము, 4 సాధకుఁడగు కర్మయోగి చిత్తశుద్ధి నొందును, అతఁడు పుణ్యలోకము నొంది-శుచులగు వారి యింటఁగాని, శ్రీమంతుల యింటఁగాని, జన్మించును. జ్ఞాన సిద్ధుఁడగు కర్మయోగి (సర్వ త్యాగి) జీవన్ముక్తి-విదేహముక్తులనొందును.

(3) కర్మ - ఉపాసన - సముచ్చయకర్త :— 1భక్తుఁడు 2 సత్కర్మను-దేవతాజ్ఞానమును గలిగియుండును. 3 అర్చిరాది మార్గము, 4 దేవలోకమునుగాని, విరాట్పురుష సంబంధి లోకము లనుగాని, బ్రిహ్మ లోకమునుగాని, ప్రికృతి లయమునుగాని, పొందును. ఫలాసక్తునకు పునరావృత్తి కలుగును. ఫలాసక్తి రహితునకు పునరావృత్తి కలుగదు; క్రమముక్తి కలుగును.

[సకామ కర్మకును - ఆత్మ జ్ఞానమునకును - సముచ్చ యము సంభవింపదు. క్రిందను జ్ఞాన శబ్దముచేత-పరోక్షజ్ఞానము అనఁగా, వేదాంత వాక్యార్థ మాత్రిజ్ఞానము-గ్రిహింపఁబడినదని పాఠకులు గ్రిహింపఁగోరెదను.]

(4) కర్మజ్ఞాన-సముచ్చయకర్త:— 1 ఫలాసక్తి యుక్తుఁడు 2 సత్ కర్మలనొనర్చును, వేదాంతవిద్య నభ్యసించును, 3 .అర్చిరాది మార్గము, 4 పుణ్యలోకముల నొందును. యోగ భ్రిష్టుఁడగు నితఁడు పుణ్యానుభవమొందిన పిమ్మట-సత్కులమునందుజన్మించి-చిత్తశుద్ధినొంది - ఫలాసక్తిని వీడి - వేదాంత విచార-ధ్యాన-పరా యణుఁడై తరువాతి జన్మములందు ముక్తి నొందును.

(5) వైరాగ్యసన్యాసి :— 1 ఫలవిరక్తుఁడు, 2 సర్వమును త్యజించును, కాని తన్ను (ఆత్మను) తెలిసికొనఁడు, 3 ప్రకృతి యందు లయించును. (బ్రహ్మైక్యమువలె-ఇదికూడ-మార్గముకాదు) 4 శూన్య స్వరూపునివలె సుఖ దుఃఖ రహితుఁడై యుండును. కల్పాదియందు తిరుగ జన్మించును. అసంభూతియగు ప్రకృతి నుపాసించు బౌద్ధాదులుకూడ ప్రకృతిలయులగుదురని తెలియునది.

(6) వివిదిషాసన్యాసి :— సాధకుఁడు, 2 సర్వమును సన్యసించి-శ్రవణ-మనన-ధ్యానములనొనర్చును. 3 యోగాభ్యాసము చేత-బ్రహ్మరంధ్రద్వారమున ప్రాణములను విడుచును. 4 అర్చి రాది మార్గముచేత-బ్రహ్మలోకమునకు వెళ్లును. ఇందు సిద్ధుఁడగు నతఁడు జీవన్ముక్తి-విదేహ ముక్తులనొందును. (ఇందు వేదాంత జ్ఞానముగాని, విరాగముగాని, యోగాభ్యాసముగాని, లేనిసన్యాసి-అధోగతి నొందును. "తలలు బోడులైన తలఁపులు బోడులా?" అని వేషధారియగు సన్యాసి-నిందింపఁబడునుగదా!)

(7) విద్వత్సన్యాసి :— 1 కాయిక, మానసిక భోగ-త్యాగయుక్తుఁడు, 2 ఆత్మ సాక్షాత్కారము నొందిన పిమ్మట-విశ్రాంతికొఱకును, జీవన్ముక్తి సుఖముకొఱకును, వాసనా నాశము కొఱకును, సర్వమును సన్యసించి-బ్రహ్మనిష్ఠ యందుండును. 3 మార్గగమనము లేదు-ఇతని ప్రాణాదులిచ్చటనే బ్రహ్మము నందు లయించును, 4 జీవన్ముక్తి-విదేహముక్తులు కలుగును-విధి-నిషేధములులేవు.

(8) జీవన్ముక్తుఁడు :— 1 సర్వత్యాగ యుక్తుఁడు, 2 బ్రహ్మ చర్యాదులగు నాశ్రమములయందు దేని యందున్నట్లు కాన్పించినను అతఁడా యాశ్రమములందున్నవాఁడుకాక, బ్రహ్మము నందే యుండును, 3 మార్గగమనములేదు, బ్రహ్మ విదుఁడగు నితఁడు బ్రహ్మమే యగుచున్నాఁడు, 4 విదేహముక్తి కలుగును. విధి నిషేధములు లేవు.

[బ్రహ్మనిష్ఠులగు-విద్వత్సన్యాసికిని, సర్వత్యాగయుక్తుఁ

డగు జీవన్ముక్తునికిని, విధి-నిషేధములులేవు, తదితరులకు విధి-నిషేధములున్నవి.]

నివేదనము :— కేవల కర్మనిష్ఠులయొక్కయు, ఉపాసకులయొక్కయు, ప్రాణములవలె అకాముఁడు-నిష్కాముఁడు-ఆప్తకాముఁడు-ఆత్మకాముఁడు, అగు బ్రహ్మనిష్ఠునియొక్క-ప్రాణములు-లోకాంతరములకు వెడలునవికావు. బ్రహ్మస్వరూపుఁడగు నతఁడిచ్చటనే బ్రహ్మము నొంది-జీవన్ముక్తుఁడగు బ్రాహ్మణుఁడగు చున్నాఁడు.

[బ్రహ్మము నొందినవాఁడువలె నగుచున్నాఁడు.]

బ్రహ్మవిదులగు బ్రాహ్మణులు-జీవించియుండఁగానే పంచ కోశములనుండియు విడిపింపఁబడి - ప్రారబ్ధ శరీరము-పతనము నొందునపుడు ముఖ్యమగు విదేహమోక్షము నొందుచున్నారు. తదితరులు-విద్యా-కర్మలను, పూర్వప్రజ్ఞనుగూడ - తమతోఁగొని పోవుచున్నారు. ఈ యంశములను సమగ్రముగాఁదెలియఁగోరిన జిజ్ఞాసువులు-బృహదారణ్యకోపనిషత్తునందలి చతుర్థ బ్రాహ్మణము నందుఁగల 1వ మంత్రమునుండి "తమేవధీరో విజ్ఞాయ ప్రజ్ఞాం కుర్వీత బ్రాహ్మణః" "ఆత్మనే విశేషముగాఁదెలిసి-ధీరుఁడగు బ్రాహ్మణుఁడు-బ్రహ్మనిష్ఠుడై యుండునది."

"వివిధములగు శబ్దములను (శాస్త్రములను, కళలను) అభ్యసింపఁగూడదు. అట్లభ్యసించుట వాక్కునకు శ్రమను గలిగించుటయేగాని, ప్రయోజనవంతముకాదు" అను 23వ మంత్రము వఱకునుగల పరమార్థమును పరిశీలించునది. పరమాత్మను సూక్ష్మ మగు మనస్సుచేతనే చూడవలయును-పరబ్రహ్మమునందు-భేదమును చూచువానికి మరణమునుండి మరణము కల్గును. కావున విజ్ఞాని "ఈశావాస్యమిదంసర్వమ్" అను అభేదజ్ఞానమునే-శమాది సాధనములచేత - అనుసంధింప వలయును. కావున-బుద్ధిమంతులగు మానవులు-దారపుత్రాదులను విడిచి, కాషాయాంబరాది సన్యాసి చిహ్నములను ధరించి-దురాచారముల నొనర్చుచు-వ్యర్థ

ముగా కాలమును గడుపక విశ్వసించి-పఠించి-వేదాంతములచేత-అనఁగా ఉపనిషత్తుల చేతను, ఉపనిషద్ బ్రహ్మవిదుఁడగు ఆచార్యుని సదుపదేశముచేతను, సంపూర్ణమగు తత్త్వార్థమును చిరకాలము సేవించి-వినిన యర్థమును-యుక్తులచేత విచారించి-ధరించి-లెస్సగా ధ్యానించి-అనాయాస లభ్యమును, నిరంతరమును, అగు నిర్వికల్పసమాధియందు-సచ్చిదానంద బ్రహ్మ సాక్షాత్కారము నొంది-మనుష్యజన్మమును సార్థక మొనర్చు కొనవలయును. ఈ ముఖ్యమార్గము ననుసరింపఁజాలని వ్యక్తులు - తమ తమ, అధి కారము ననుసరించి-మీఁది పట్టికయందు తెలుపఁబడిన మార్గము లలో-తమకు తగినమార్గము ననుసరించి-గమ్యస్థానము నొంద వలయును.

శ్రీరమణ భగవానునిచేత ప్రవచింపఁబడిన ఉపదేశ సారమునందలి క్రింది గేయము నుదాహరించుచు-ఈ యంశమును ముగింతును.

"భేద భావనాత్ సోఽహమిత్య సౌ
భావనాఽభిదా పావనీ మతా"

హరిః-ఓమ్-పూర్ణమదః..............పూర్ణమేవావ శిష్యతే-
ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః

గద్యము :— ఇది-శ్రీమహర్షి, భగవద్, రమణాంతే వాసి-తదుపదిష్టాక్షరోపాసక, శ్రీమదన్న పూర్ణాంబికా, శ్రీ వేంకట రామమూర్తి బుధవరేణ్య, ద్వితీయ తనూజ—సాహిత్య విద్యో భయ భాషా ప్రవీణ, కవిశేఖర. పంతుల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి—

విరచిత :- (1) ఆంధ్రపద్యానువాద, (2) త్రిమతసంబంధి వివిధ భాష్య-వ్యాఖ్యార్థ, (3) తద్విమర్శనసమ్మిళిత-స్వాభి ప్రాయ రూప-తత్త్వార్థ ప్రదర్శనీ వ్యాఖ్యాన-సంకలితమును, శుక్లయజుర్వేద స్థిత-వాజసనేయ సంహితాంతర్గతమును, అగు ఈశావాస్యోపనిషత్తు.

ఓమ్—తత్—సత్,

శ్రీరామ చంద్రార్పితమస్తు.

:సవరణలు:

తప్పు	ఒప్పు	పేజీ	పంక్తి
(వేదోక్తములుకాని)	(జ్ఞానయుక్తముకాని)	21	26
వేదోక్తమగు	జ్ఞాన సహితమగు	21	27
వైదిక కర్మవిషయము	సముచ్చితకర్మవిషయము	21	30
వైదిక కర్మయు	సముచ్చితకర్మయుఁ	21	31
రుచిలోఁ	రుచితోఁ	38	24
యుపనిషతు	యుపనిషత్తు	40	21
అహింసాది	హింసాది	42	13
ప్రశ్న	ఉత్తరము	43	24
గర్భుఁడను	గర్భుఁడను	51	25
తెసి	తెలిసి	69	7
పాఠాంతములు గూడ నున్నవి	పాఠాంతరము గూడ నున్నది.	70	11
సర్వలోకమును	(2) సర్వలోకమును	77	5
కుండ	(3) కుండ	77	12
యాధాతధ్యంబుగ	యాథాతథ్యంబుగ	78	12
శరీరాత్మ	శరీరము-ఆత్మ	79	19
నీర్వరు	నీశ్వరు	80	6
విదురమగు	విధురమగు	84	1
అత్యాశ్రములను	అత్యాశ్రములని	89	16
ఆయూనం	ఆయాసం	140	3
పాదములు-బాహువులు-శిరస్సు	శిరస్సు-బాహువులు-పాదములు—	140	28
నంగీకరించుము	నంగీకరించును.	144	14

శ్రీ వేదవ్యాస ప్రెస్ — విజయనగరము — 1958.

శ్రీమన్నారాయణ రామానుజ యతిభ్యో నమః

ఓం అస్మద్గురుభ్యో నమః

ఈశావాస్యోపనిషత్

పరమహంస పరివ్రాజకులు

శ్రీశ్రీశ్రీ త్రిదండి శ్రీమన్నారాయణ రామానుజ
జీయరుస్వామి వారిచే

సీతానగరం

వేద విశ్వవిద్యాలయ విద్యార్థులనుద్దేశించి
అనుగ్రహించబడిన ఈ ఉపనిషత్
ప్రవచనమును అక్షరరూపముగ అందించే
సాహసం చేస్తున్న

మీ

జీయర్ ఎడ్యుకేషనల్ ట్రస్ట్

పీఠిక

మానవజీవితం బాహ్యాభ్యంతర సమన్వయంతో సాగాలి. బాహ్యంగా కర్మ, ఆంతరంగా జ్ఞానం కలిపి జీవిస్తే అది సుఖాన్ని శాంతిని ప్రసాదిస్తుంది. ఈ రహస్యాన్ని వేదం పూర్వభాగం ఉత్తరభాగం అనే రెండు భాగాలుగా విభజించి తెలియచేసింది. పూర్వబాగం కర్మ, ఉత్తరభాగం జ్ఞానం. ఈ జ్ఞానం కర్మకు విరుద్ధమని కర్మాచరణం చేసినవారు జ్ఞాననిష్ఠలో ఉండలేరని, జ్ఞాన నిష్ఠ కలవారు కర్మనాచరించరాదని కొందరి అభిప్రాయం. అది కాదంటుంది ఈశావాస్యోపనిషత్. ఈ ఉపనిషత్ శుక్లయజుర్వేదం సంహితాభాగంలో ఉన్నది. ఈ మంత్రాలే బృహదారణ్యకంలో కన్పిస్తాయి. కర్మకి, జ్ఞానానికి, త్యాగానికి, భోగానికి సమన్వయాన్ని నిర్దేశించిన ఉపనిషత్. జ్ఞానమంటే కేవలం నిర్వ్యాపారత కాదు. జ్ఞానమనగానే దేనిని? ఎవరు? ఎట్లు? అనే ప్రశ్నలుదయిస్తాయి. భగవంతునిగూర్చి తననుగూర్చి తాను భగవంతుని చేరుటకు ఉపాయాన్ని గూర్చి ఫలాన్ని గూర్చి ఎఱుంగుటయే జ్ఞానం. భగవంతుని తెలుసుకొనుట అంటే, ఏమి గుణాలు రూపము లేనివాడని తెలుసుకొనుట కాదు. సృష్టికి కారణమైన ఆ భగవత్తత్వాన్ని తెలుసుకోవడ మంటే ఈ ప్రకృతి కంటే పురుషుని కంటే వేరని అది సర్వజగత్కారణమని సర్వగుణములకు ఆకరమని గుర్తించడమేగాని, వేరుగాదు. జీవుని ఎఱుంగుట అంటే తాను భగవానునికి చెందినవాడనని తానుచేసే ప్రతిపని వాని ప్రేరణచేత వానికొఱకే చేస్తు

న్నానని తెలుసుకొనడం. ఈ రెండు విధాలయిన జ్ఞానాలు కలిగితే కర్మ, అనగా తానుచేసే ఏ వ్యాపారమయినా వాడు వానికొఱకు జీవుని చేత చేయించుకొనేదేకాని తాను తనకొఱకు చేయడంకాదు. ఇది తెలిస్తే చేసేపని తనదని చేసేవాడు తానని, చేసినందువల్ల కలిగే ఫలం తనదని అనుకొనే అజ్ఞానం తొలిగిపోతుంది. ఇదే త్యాగం. ఇపుడు ఆ కర్మ బంధకం కాదు. తానుచేసేది కర్మకాదు. అది సేవ. అది తనకు సహజము. దీనిని తెలుసుకొని శరీరంలో కర్మచేయడం మానవుడు నేర్చుకోవాలి. ఆనాడు ఇక్కడ అక్కడ ఎక్కడైనా జీవుడు ఆనందంగా ఉంటాడు. అనే రహస్యాన్ని ఈశావాస్యం అందించింది.

సమాజంలో శాంతిని కర్మనిష్ఠని ప్రేమను పెంపొందించాలనే కోరికతో శ్రీ చిన్నజీయరుస్వామివారు ఈశావాస్యోపనిషత్‌ను సరళము సుగమము అయిన భాషలో వివరించారు. ఇది జీవితం సుఖ శాంతులతో నడవాలని కోరుకునే ప్రతి వ్యక్తి చదవాలి. లోకోపకారానికై శ్రీ జీయరుస్వామివారు తెలుగులో అందించిన ఈ ఉపనిషత్తును శ్రీ రామానుజ వాణి మీ కందిస్తోంది. అందరూ చదివి తరింతురు గాక!

ఇట్లు

శ్రీ భాష్యం అప్పలాచార్యులు

ఓం అస్మత్ గురుభ్యో నమః

ఈశావాస్యోపనిషత్

ఆముఖమ్

భగవానుడు అంటే ఎవరు? అనే ప్రశ్నకి ఉపనిషత్తులు సమాధానం చెప్పాయి. "మనం" అంటే పైకి కనిపించే శరీరం కంటే లోపల చైతన్యం కలిగిన పదార్థం. అది వుండడం చేత శరీరం జీవిస్తోంది. కనుక దానికి "జీవుడు" అని పేరు. ఏ శరీరంలో తానుంటే ఆ శరీరం అంతటా తన జ్ఞానంతో వ్యాపించి ఒక మూల తానుంటుంది కనుక దానికి "ఆత్మ" అని పేరు. ఈ ఆత్మ శరీరంలో స్వతంత్రముగా ప్రవర్తించడం లేదు, శరీరమైనా తను స్వతంత్రించి ప్రవర్తించడంలేదు. ఆత్మ వుండకపోతే శరీరమూ వుండటంలేదు. ఆత్మ, తను కోరుకుని ఇందులో ఉండటంలేదు. శరీరం అచేతనంగా కనిపిస్తోంది ఆత్మ లేనప్పుడు. ఆత్మ, తాను ఇందులో వున్నప్పుడు దీన్ని నడిపిస్తోంది. ఇందులోంచి బయటపడ్డ తరువాత ఏమవుతుందో మనకి తెలియదు. కనుక ఏమిటి శరీర తత్వం? ఏమిటీ ఆత్మ తత్వం? ఈ రెండిటినీ నడిపించే తత్వము ఏది? అనే ప్రశ్నలకి ఉపనిషత్తులు సమాధానం చెప్పాయి. ఉపనిషత్తులు అంటే వేదంలో వుండే రెండవ భాగం.

మన ఇంద్రియాలకి గోచరించే వాటిని ప్రత్యక్షం అంటాము. కనిపించిన వాటిని బట్టి కొన్నిటిని ఊహిస్తాం. అలాకలిగే జ్ఞానానికి "అనుమానం" అని పేరు. ఈ ఆత్మ కానీ, పరమాత్మకానీ ఏమిటి అనే ప్రశ్నకి జవాబుని మన ఇంద్రియాలు చెప్పలేవు. ఊహకే అందటం లేదు. ఈ రెండిటికి అందనివాటిని చెప్పేది

ఏదో దానికి 'వేదం' అని పేరు. ఇది రెండు భాగాలు. ఇందులో పూర్వభాగం "సంహితా" అంటాము. అది "శరీరముతోటి ఈ లోకంలో అనుభవించేటటువంటి, ఈ శరీరము వదలిన తరు వాత పై లోకంలోకి వెళ్ళి అనుభవించేటటువంటి సుఖములను గూర్చి వివరిస్తుంది. ఆ సుఖములు పొందటానికి చేయవలసినటు వంటి అనుష్ఠానములు, యజ్ఞయాగాది కార్యక్రమముల గురించి వివరిస్తుంది. రెండవభాగం ఈ శరీరంతో సుఖం అనుభవించే ఆత్మ ఏమిటి? పరమాత్మ అంటే ఎవడు? వానికి, ఈ ఆత్మకి ఉండే సంబంధమేమి? ఇరువురూ నివసించే ఈ శరీరము యొక్క స్వరూపమేమి? జీవుడు ఎందుకు తనకి తానుగాని, పరమాత్మనిగాని తెలిసికొనలేక పోతున్నాడు? ఎలా వానిని తెలు సుకోవాలి?, తెలుసుకొని వానిని పొందడానికి తానేం చేయాలి? ఇక్కడ వున్నప్పుడు వాడ్ని ఏ విధంగా ప్రార్థన చేయాలి? ఈ విషయములన్నీ తెలిపేది ఏదో దానికి "ఉపనిషత్" అనిపేరు. అది వేదములలో రెండవ భాగమన్నమాట. ఇది పెద్దలద్వారా, జిజ్ఞాసువు అయిన వ్యక్తి ప్రార్థించి ఉపదేశ రూపముగా పొంద వలసినది తప్ప, రుచిలేని వాడికి చెప్పదగినది కాదు. కనుక దీనికి "ఉపనిషత్" అని పేరు. పూర్వభాగం అని చెప్పబడే భాగంలో మనయొక్క శారీరక సుఖములకోసం చేసేటటువంటి యజ్ఞయాగాదులచేత ఆరాధించబడే కొందరి దేవతల పేర్లు చెప్ప బడతాయి. ఆయా దేవతలు అంతా స్వతంత్రులా? వారంతట వారే ఇవ్వగలరా? కోరినటువంటివాటిని? అనేవాటికి వేదం లోనుండి ఉపనిషత్ భాగం సమాధానం చెబుతుంది. ఆయా దేవతల అంతర్యామిగా వుండి, మనం చేసేటటువంటి యజ్ఞ యాగాదులని స్వీకరిస్తూ, తన, మన స్వరూపాన్ని ప్రకాశింప చేసేటటువంటి వాడు 'భగవానుడు.' వానికి ఆత్మ, వానికే పర మాత్మ, పరంబ్రహ్మ, పరంజ్యోతి ఇత్యాది నామాలు వున్నాయి అని ఉపనిషత్ భాగం మనకి వివరిస్తూ వుంటుంది.

ఆ ఉపనిషత్తులూ అనేకం ఉన్నాయి. ఒక్కొక్క వేదానికి ఒక్కొక్క "ఉపనిషత్", ఋగ్, యజుస్సామాది వేదాలలో వాటికుండేటటువంటి ఈ ఆత్మ, పరమాత్మ తత్వాన్ని తెలిపే భాగాలకి ఉపనిషత్ భాగాలని పేరయితే, కృష్ణయజుర్వేదంలో ఒక భాగమైన శుక్లయజుర్వేదానికి ఉండే ఉపనిషద్ భాగాలలో చేరినటువంటిది, "ఈశావాస్యమనే" ఒక ఉపనిషత్. దీనిని ఉపనిషద్‌లలో అన్నిటికి ప్రథమముగా మనవారందరూ స్వీకరిస్తారు కారణం? ఆ భగవానుడు ఎలా వుంటాడు? మొదలగు అతనికుండే అనేక అసాధారణ ధర్మాలు స్పష్టముగా తెలియజేసే "ఉపనిషద్" ఇది అవడం చేత. భగవంతుడు అంటే అంతటా వ్యాపించి యుండాలి. అన్నిటి యందూ వాడుండాలి అన్ని వేళలా వుండాలి. అందరినీ తనలో కలిగి వుండాలి. అందరిలో తానుండాలి. అందరికంటే మించిన సుందరుడై యుండాలి. ఏదికోరితే దానిని ఇవ్వగలిగినవాడై యుండాలి. ఇవన్నీ ఆ భగవానుడికి వున్నాయి, అని మనకి తెలిపే ఉపనిషత్ "ఈశావాస్యోపనిషత్" దీనిని శుక్ల యజుర్వేదంలో "కాణ్వశాఖీయుల" చేత పదునెనిమిది మంత్రములుగా అనుసంధింపబడే క్రమాన్ని అనుసరించి మనం ఇపుడు నేర్చుకుందాం. మంత్రాన్ని నేర్చుకునేటప్పుడు ముందర శాంతిని పఠిస్తాం. దానికి ముందు ఆచార్యస్మరణ చేస్తాం. ఆచార్య స్మరణ పూర్వకముగా శాంతి మంత్రమును పఠిస్తూ ఉపనిషత్‌ను అనుసంధిద్దాం.

మీ

శ్రీరామానుజవాణి

"ఓం అస్మత్ గురుభ్యో నమః"

ఓం పూర్ణమిదం పూర్ణమదః
పూర్ణాత్ పూర్ణ ముదచ్యతే
పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ
పూర్ణమేవావ వశిష్యతే,

ఓం ఈశావాస్యమిదగ్0 సర్వం
యత్ కించ జగత్యాం జగత్
తేన త్యక్తేన భుంజీథాః
మా గృథః కస్యస్విద్ధనమ్॥

కుర్వన్నేవేహ కర్మాణి
జిజీవిషేత్ శతగ్0 సమాః।
ఏవం త్వయి నాన్యథేతోస్తి
న కర్మ లిప్యతే నరే॥

అసుర్యా నామ తే లోకాః
అన్ధేన తమసా వృతాః।
తాంస్తే ప్రేత్యాభిగచ్ఛని
యేకే చాత్మహనో జనాః॥

అనేజ దేకం మనసో జవీయో
నైనద్దేవా అప్నువన్ పూర్వ మర్షత్।
తద్ధావతో2న్యానత్యేతి తిష్ఠత్
తస్మిన్నపో మాతరిశ్వా దధాతి॥

తదేజతి తన్నైజతి
తద్దూరే తద్వదన్తికే।
తదంతరస్య సర్వస్య
తదు సర్వస్యాస్య బాహ్యతః॥

యస్తు సర్వాణి భూతాని
ఆత్మన్యేవాను పశ్యతి।
సర్వభూతేషు చాత్మానం
తతో న విజుగుప్సతే॥

యస్మిన్సర్వాణి భూతాని
ఆత్మైవాభూ ద్విజానతః।
తత్ర కో మోహః కః శోకః
ఏకత్వ మను పశ్యతః॥

స పర్యగా చ్ఛుక్రమకాయ మవ్రణం
అస్నావిరం శుద్ధమపాప విద్ధమ్।
కవిర్మనీషీ పరిభూః స్వయమ్భూః
యాథాతథ్యతో2ర్థాన్ వ్యదధా చ్ఛాశ్వతీభ్యః సమాభ్యః॥

అన్ధం తమః ప్రవిశన్తి
యే2విద్యాముపాసతే
తతో భూయ ఇవతే తమో
య ఉ విద్యాయాం రతాః॥

అన్య దేవాహుర్విద్యయా
అన్యదాహు రవిద్యయా।
ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం
యే నస్త ద్వ్యాచచక్షిరే॥

విద్యాంచా విద్యాంచ
యస్తద్వేదోభయగ్ం సహ।
అవిద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా
విద్యయా2మృతమశ్నుతే॥

అన్ధం తమః ప్రవిశన్తి
యే2సంభూతిముపాసతే।
తతో భూయ ఇవ తే తమో
య ఉ సంభూత్యాం రతాః॥

అన్యదేవాహుస్సంభవాత్
అన్యదాహు రసంభవాత్।
ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం
యే నస్త ద్విచచక్షిరే॥

సంభూతించ వినాశంచ
యస్తద్వేదోభయగ్ం సహ।
వినాశేన మృత్యుం తీర్త్వా
సంభూత్యామృతమశ్నుతే॥

హిరణ్మయేన పాత్రేణ
సత్యస్యాపిహితం ముఖమ్।
తత్వం పూషన్నపావృణు
సత్య ధర్మాయ దృష్టయే॥

పూషన్నేకర్షే! యమ! సూర్య! ప్రాజాపత్య!
వ్యూహరశ్మీన్ సమూహ తేజః
యత్తేరూపం కళ్యాణతమం తత్తేపశ్యామి
యోసావసౌ పురుష సోహమస్మి

వాయురనిల మమృతం
అథేదం భస్మాన్తం శరీరమ్।
ఓం క్రతో! స్మర, కృతం స్మర
క్రతో! స్మర కృతం స్మర॥

అగ్నే! నయ సుపథా రాయే అస్మాన్
విశ్వాని దేవ! వయునాని విద్వాన్
యుయోధ్యస్మత్ జుహురాణ మేనః
భూయిష్ఠాంతే నమ ఉక్తిం విధేమ॥

"ఓం అస్మత్ గురుభ్యో నమః"

ఈశావాస్యోపనిషత్

-: శాంతి మంత్రము :-

పూర్ణమిదం పూర్ణమదః - పూర్ణాత్పూర్ణ ముదచ్యతే।
పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ - పూర్ణమేవావ శిష్యతే॥

ఈశావాస్యోపనిషత్‌కు ముందు అనుసంధించవలసిన శాంతి మంత్రం "పూర్ణమిదం పూర్ణమదః" అనేది. ఈ ఉపనిష త్తులలో ప్రతిపాదింపబడే విషయాన్ని అంతటిని సూక్ష్మంగా మనకి ఈ మంత్రం తెలియజేస్తుంది. భగవంతుడు అంటే ఎలా ఉంటాడు? అది మనకి ముందు తెలియాలి. భగవంతుడంటే ఎప్పుడు, ఎక్కడ, ఎలా తానున్నా, తాను తానుగానే వుండాలి. ఎంత మనకి ఇచ్చినా తరగనివాడైయుండాలి. అన్నీ ఇవ్వగలిగిన వాడైయుండాలి. కొంత ఇచ్చిన తరువాత, ఈ రోజుకిక అయి పోయింది రేపు రండి, అనేవాడు కాకూడదు. అంటే ఎన్నెన్ని రకాలుగా తనని ఆశ్రయించిన వాళ్ళకి ఇవ్వవలసివుంటుందో అన్నీ కూడ తాను ఇవ్వగలిగిన వాడై యుండాలి. అంటే అన్ని వస్తువులతోటి తాను నిండివుండాలి. ఇవ్వడానికి తగిన ఉదారత కలిగి వుండాలి. ఇచ్చేటటువంటి జాలిగుండె కలిగినవాడు కావాలి. ఇవన్నీ ఉంటాయా భగవంతుడిలో? ఇన్నివున్నలాభమేమి? ఎక్కడో అందకుండ ఆ మూల ఎక్కడో కూర్చొనివుంటే లాభంలేదు. కనుక మనకి దగ్గరి వాడైవుండాలి. దగ్గరివాడైయుంటే పాపం! చేతకాని వాడేమో? అనిపించక ఎవ్వరికీ లేనంత గొప్పతనం కలిగివుండాలి.

గొప్పతనాన్ని 'పరత్వం' అంటారు. మనకి దగ్గరగావుండి, అందుతూవుండటాన్ని 'సౌలభ్యం' అంటారు. అందుచేత పర త్వము, సౌలభ్యము అను రెండు గుణములు కలిగి, ఎవడిలో ఎంతిచ్చినా తరగనటువంటి 'పూర్తి' వుంటుందో ఆయన 'భగ వానుడు'. మనచేత ఉపాసించదగినవాడు అవుతాడు. అలాంటి భగవంతుడు ఎన్ని రకాలుగా వుంటాడు? చాలా గొప్పవాడై యుండేవాడు. మనదాకా ఎట్లా వస్తాడు? అనేది ముందు మనకి తెలిస్తేతప్ప వాడ్ని ఆరాధించలేము. కనుక ఈ శాంతి మంత్రం ముందర భగవత్ స్వరూపాన్ని మనకి తెలియజేస్తుంది.

"భగవంతుడు పూర్ణుడు" అంటే నిండివున్నవాడు అని అర్థం. వేటితో? అన్నింటితో. కొన్ని పదాలకు, ఉదాహరణకు "అమ్మా" అనగానే ఎవరికి? "అన్న" అనగానే ఎవరికి? అన్న ప్రశ్న వస్తుంది. వీటిని "స సంబంధిక" శబ్దాలు అంటారు. రాముడు అంటే ప్రశ్నం రాదు కదా! సీత అంటే ప్రశ్నం రాదుకదా! కానీ తల్లి, తండ్రి, అన్న, చెల్లి, తినెను, చేసెను., ఇలాంటి పదాలకి వెంటనే ప్రశ్న వస్తుంది. "తినెను" అంటే ఏమి తినెను? "చేసెను" అంటే ఏమి చేసెను? ఎవరు చేసెను? ఎక్కడ చేసెను? ఎప్పుడు చేసెను? ఇలాగ కొన్ని ప్రశ్నలు వస్తూవుంటాయి. "పూర్ణుడు' ' అనగానే "వేటితో" అని వెంటనే ప్రశ్న వస్తుంది. అన్ని వస్తువులతో, గుణము లతో కూడా ఎప్పుడు పూర్ణుడు? ఎక్కడ పూర్ణుడు? ఎలా పూర్ణుడు? వెంటనే మరొక ప్రశ్న. వీటికి సమాధానం చెబు తోంది మనకి శాంతిమంత్రం.

మొదట మనకి భగవంతుడు, ఎట్లా వుంటాడో తెలియ దుకానీ ప్రపంచమంతటా ఉన్నట్టే మనలో కూడ నిండివు న్నాడు. లోపల వాడున్నాడు కనుక మనం జీవించి ఉన్నాము కొంతమందిని మనం చూస్తూవుంటాం. 'పాపం పోయాడండీ'

అంటారు. ఇది వరకు చూసిన వాడే అక్కడ పడివున్నాడు కానీ, పోయినవాడు ఎవడో, అందులోంచి లేచిపోయిన తరువాత మనం ఊహిస్తాం.

ఓహో! ఇంతకు ముందు ఇందులో ఒకడున్నాడు కాబో లునని. అంటే మనం ఈవేళ కదులుతున్నామంటే మనలొ ఒకడున్నాడన్నమాట. ఇప్పుడు లోపల వున్నాడు. అంటే ఎంత దగ్గరగా వున్నాడన్న మాట? చాలా దగ్గరగా వున్నాడు. ఏం చేస్తున్నాడు దగ్గరగా వుండి? లోపలవుండి మనల్ని నడిపిస్తు న్నాడు. శాసిస్తున్నాడు అని కదా అర్థం. వాడి శాసనాన్ని బట్టి మనం నిద్ర మేల్కొంటున్నాం. వాడు పడుకోబెడితే పడుకుంటున్నాం. పడుకున్నాక, మరి లేవద్దంటే కొందరు లేవ డంలేదు. అలావున్నవారికి ప్రక్కవారు లేపేస్తున్నారు. లోపల వుండి లేపేవాడు తను. నడిపేవాడు తను, భావములు పుట్టిం చేవాడు తను, మాటలాడించేవాడు తను. కదలిక కలుగుతోంది వాడి వలన. కనుక వాడు లోపల వుండి కదుపుతున్నాడు, శాసిస్తున్నాడు.

శాసించడాన్ని "యమ" అంటారు సంస్కృతంలో లోపల నుండి "అంతః", "యమ" నియమిస్తున్నాడు గనుక వాడిని "అంతర్యామి" అని పిలుస్తారు. ఇక్కడ అంతర్యామిగ ప్రతి అణువణువునా ఉన్నాడు. వుండి చేతగానివాడై యున్నాడా? కాదు "పూర్ణమిదం", "ఇదం" "ఇది" అంటూ మన ప్రక్కన ఉండేదాన్ని చూపిస్తాం కదా. ఇది పరిపూర్ణమే. ఇది భగవం తుని స్వరూపం. అయితే ఇక్కడ వుండేవాడు ఎక్కడివాడు? "అదః పూర్ణం" ఆగమ గ్రంధాలలో తనకంటూ "పర వాసు దేవుడు" అనే పేరుతో "పరమ పదం" అనే ఒక చోటు వున్నదని చెబుతోంది. అక్కడ తాను పూర్ణుడే. ఇక్కడ ఎంత పూర్ణత వుందో, అక్కడ అంత పూర్ణత వుంది. అయితే

ఇక్కడ, అక్కడ మాత్రమే వుంటాడా? కాదు. "పూర్ణాత్ పూర్ణముదచ్యతే "పూర్ణాత్" పరమపదంలో పరవాసుదేవుడే" "పూర్ణాత్ పూర్ణం" ఆ పర వాసుదేవుడులోంచి ఒక పూర్ణంగా ఈలోకంలోకి దిగి వస్తాడు దానిని వ్యూహమంటారు. ఇది నాలుగుగ ఉంటుంది. "వాసుదేవ, సంకర్షణ, ప్రద్యుమ్న, అనిరుద్ధ" అనే నాలుగూ 'వ్యూహములు' అని అంటారు. "వాసుదేవ" అనేది ప్రధాన వ్యూహం గా ఉంటుంది. అందులోనుండి సృష్టి స్థితి, లయులను చేయుడంకోసమని, సంకర్షణ, ప్రద్యుమ్న, అనిరుద్ధ అనే వ్యూహములుగా తానేర్పడి ఆయూపనులు చేస్తూ వుంటాడు.

అక్కడక్కడ వున్నప్పటికే అవి పరిపూర్ణ రూపాలే. ఆ తరువాత ఏం అవుతుంది? "పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ" ఆ వ్యూహంలోంచి ఒక్కొక్క, ఒక్కొక్క కాలానికి ఒక్కొక్క అవసరానికి తగినట్టుగా ఒక్కొక్క రూపాన్ని ఈ లోకంలోకి పంపిస్తాడు. తద్వారా ఆయనలో వుండే గుణములు ఒక్కొక్కటీ తెలుస్తాయి. గుణములు గూడ ఒక సంపద కదా! సంపదని సంస్కృతంలో "విభూతి" అంటారు. "విభూతిర్భూతి రైశ్వర్యం" విభూతి, భూతి, ఐశ్వర్యం అనే పదాలకి 'సంపద' అని నిఘంటువు చెప్తోంది. కనుక అవతారముల ద్వారా గుణములు ఒక్కొక్కటి ఎలా ఎలా పని చేస్తాయో తెలుస్తాయి కనుక గుణ సంపద తెలుస్తుంది అది "విభవ అవతారం" అంటారు. అలాంటి విభవ అవతారములను బట్టే మనం భగవంతుని, ఒక్కొక్క రకమైన విగ్రహంగా ఆరాధన చేస్తాం. కనుక వ్యూహ రూపమైన పూర్ణమునుండి "పూర్ణం ఆదాయ" బయలుదేరిన 'విభవ అవతారాన్ని' మనం ఆధారముగా చేసుకొని ఆరాధించడానికి తగినట్టుగా నువ్వు కోరుకున్న ఒక రూపంలో నువ్వు ఏర్పరచిన ఒకలోహాన్ని, ఒక వస్తువుని, తన దేహముగా చేసి

కొని అందులోకూడ పరిపూర్ణుడే అయివుండి నీకు అందుతాడు. "పూర్ణమేవ అవశిష్యతే" పూర్ణముగా ఉండేటటువంటి భగవ ద్రూపమే నీ కోసమని నిలచి వుంటుంది, నీవు సేవించడానికి తగినట్టుగా. ఇందులో ఇక్కడున్నా పరిపూర్ణుడే కనుక నీ కంటికి ప్రకాశించు రూపము అని, "అర్చా" అని అంటారు.

కనుక ఇప్పుడు భగవంతునికి రూపాలు ఎన్ని, ఒకటి అంతర్యా మిగ ఇక్కడ వుంటాడు. రెండు పరవాసుదేవుడై వుంటాడు ఆ పరమపదంలో. మూడు వ్యూహముల్లో తానుంటాడు. నాల్గవది ఆవ్యూహాలలోనుండి వచ్చే విభవావతారము. విభవావతారమును బట్టి మనచే అర్చించబడే "అర్చా మూర్తి" ఐదు. ఈ ఐదింటి లోనూ తను పరిపూర్ణుడై. వుంటాడా అలాగ? ఒక దాంట్లోంచి ఒకటి వస్తే తగ్గిపోదా కాంతి శక్తి? తగ్గదు. ఎలా? వెలిగించి పెట్టాము ఒక దీపాన్ని అక్కడ. అందులోంచి మరొక దీపాన్ని వెలిగించి పెట్టాము. ఆ ప్రక్కన అందులోంచి మరొక దీపాన్ని వెలిగించాము. ఇలా నాల్గవసారి వెలిగించిన దీపం, మొదటి దీపంలోంచి వచ్చిన దానిని గద దానికంటె తర్వాతిదానిని గద అని తక్కువగా వెలుగుతుందా? కానేకాదు. మొదటి దీపానికి ఎంత కాంతి, తేజస్సు వుంటుందో, రెండవదానికి అంతే. అందులోనుండి వచ్చిన మరొక దానికీ అంతే. అందులోనుండి వచ్చిన మరొక దానికీ అంతే. ఇలా ఎన్ని వచ్చినా ప్రతిదాని కాంతి, శక్తి మిగిలిన వాటికి ఎట్లా వుంటాయో అలాగే భగవానుడు కూడ పరమపదంలో వున్నా, ఇటు అంతర్యా మిగా వున్నా, అటు వ్యూహంలో వున్నా, విభవంలో వున్నా, మన ఎదురుగా విగ్రహంలో అర్చామూర్తిగా వున్నా, తనలో వుండే గుణపూర్ణతకీ ఎటువంటి లోపం ఉండదు కనుక నువ్వు ఆశ్రయించాలంటే భగవంతుడ్ని ఎక్కడ గుర్తించగలవు? లోపల గుర్తిస్తావా? చేతగాదు, పరమపదానికి ఎగురుదామా? లాభం

లేదు. వ్యూహం దగ్గరకు వెళ్ళి చూద్దామా, వెళ్ళలేము. పోని వ్యూహానికి వెడదామా, కాలం గడచిపోయింది. కనుక నీవు ఇప్పుడు ఆశ్రయించతగినచోటేది? అర్చామూర్తి. అయితే అర్చామూర్తి అంటే బొమ్మ కదండి, అనిపించకూడదు. కారణం ఇది కూడ పూర్ణుడే. నీ మనస్సులో ఆ "పూర్ణుడు" అనే విశ్వాసం నిండివుంటే, తాను నీకు ఇక్కడే కావలసిన కోర్కెలు అన్నీ తీర్చుతాడు. నీ మొరలు అన్నీ వింటాడు. నీకున్న ఆటంకాలు తొలగిస్తాడు. నీవు కోరినవన్నీ తాను ప్రసాదిస్తాడు. కనుక ఆశ్రయించదగినచోటు అర్చామూర్తి అనంటూ ఈ మంత్రం, ఈ అర్చామూర్తిగా వుండే భగవంతుని యొక్క స్వరూప, స్వభావములు ఏమిటి? వానిని ఎలా పూజించాలి? ఏ రకంగా మనం ఆరాధించాలి? అనే వాటిని గూర్చి ఈ ఉపనిషత్తులో మొదటి మంత్రం తెలియచేస్తోంది.

1వ మంత్రము:

ఈశావాస్యం ఇదం సర్వం - యత్ కించ జగత్యాం జగత్।
తేన త్యక్తేన భుంజీథాః - మాగృధః కస్యస్విద్ధనమ్॥

"జగత్యాం" ఈ జగత్తులో "జగత్" పరిణమించే స్వభావం కలిగి, "యత్ కించ" ఏ కొద్ది అయినా సరే ఉన్నదో, మన చేత గుర్తించబడుతున్నదో అదంతా ఎట్లాగున్నది? "ఈశావాస్యం" "ఈశ్" అంటే నియమించుట అని అర్థం. నియమించే స్వభావం కలిగినటువంటి ఒకనిచేత 'వాస్యం' వ్యాపించబడి యున్నది. "వస్‌నివాసే" అని సంస్కృతంలో ఒక ధాతువు. నివసించుట అని అర్థం. ఇది రెండు రకములుగా వుంటుంది. భగవంతుడు ఈ జగత్తును అంతా ఎట్లా శాసిస్తున్నాడు? అని అడిగితే ఆ "వాస్యం" అనే ధాతువు చాలా అందంగా వివరిస్తుంది. "వాస్యం" నివసింపచేయబడుచున్నది. ఎలాగ? వాడు వీటన్నిటి

లోపల ఉండటంవలన, అట్లే వాస్యం ఆతనిచేత ఈ జగత్తు, అంతా వ్యాప్తమై యున్నది. అంటే వీటన్నిటిబయటవాడుండి, వీటిని తనతో ధరించినాడు.

కనిపించే, కనిపించని ఏయే పరిణామ శీలమైనటువంటి వస్తువులున్నాయో వాటన్నిటికి లోపల తానున్నాడు. వాటన్నిటికి బయట తానున్నాడు. వుండి, వీటన్నిటినీ కూడా తాను శాసించుచున్నాడు పరమాత్మ, అని మనకి ఈ మంత్రం తెలియజేస్తోంది. లోపల బయట వ్యాపించుట అనే ఒక అందమైన గుణం కలిగి వున్నాడన్న మాట. వీటిలో ఎందుకు వ్యాపించాలి? వానికి దయవుంది కనుక. అయితే ఇందులో వుండే జీవులు చాలా తప్పులు చేస్తారే? అవును. అయినా "పోనీలే" అని వాటన్నిటిని ఓర్చుకొనే క్షమాగుణం వున్నది కనుక. లోపల బయటవుండే వాడు కనుక లోపల వుంటే చాలా దగ్గరగా వుంటాడు. బయట అంతా వ్యాపించివుంటే చాలా గొప్పవాడై యుంటాడు. కనుక పరత్వం, సౌలభ్యం అని మనం ఇంతకు ముందు చెప్పుకున్న గుణములు రెండూ వచ్చాయి. తప్పులు చూసినా పోన్లే అనే క్షమించే గుణమున్నది కనుక ఆయనలో దయ, వాత్సల్యాది గుణములున్నాయి. వీరందరికి ప్రభువు కనుక ఆయనలో "స్వామిత్వమనే" గుణమున్నది ఆయనలో దయ, వాత్సల్యాది గుణములున్నాయి. ఇలాంటి గుణములు కలిగి వీటిని నియమిస్తూ ఉండే "ఈశా" సర్వనియంతయైన పరమాత్మచేత "వాస్యం" ఇది అంతా వ్యాప్తమయినది. అంటే బయట వున్నాడని అర్థం 'ఈశా' పరమాత్మచేత "వాస్యం" ఇది అంతా వ్యాపింప చేయబడినది. అంటే లోపల వున్నాడని అర్థం. ఇంకొక అర్థం కూడా ఉన్నది. "వస ఆచ్ఛాదనే" అని సంస్కృతంలో మరొక ధాతువు. మనం, వస్త్రం, అంటున్నామే ఏమిటి దీనికి అర్థం "వస్" మనపైన కప్పబడి వుండి, "త్ర" మన శరీరాన్ని రక్షిస్తూవున్నది కనుక దీనికి వస్త్రం అనిపేరు.

కనుక "వస్" అంటే ఆచ్ఛాదించుట అనిఅర్థం. ఈశావాస్యం, ఈ పరమాత్మచేత ఈ జగత్తు అంతా కూడ ఆచ్ఛాదించ బడివుంది. అనగా పరమాత్మ దీనినంతటేని ఆచ్ఛాదిస్తున్నాడు. పైనఉండి కాపాడుతున్నాడు. "ఈశా" పరమాత్మ చేత ఈ జగత్తు అంతా కూడా "వాస్యం" వస్త్రమువలె ఆతని యందు ఆచ్ఛాదించబడియున్నది. ఎలా వుందో చూడండి అర్థం. ఈ జగత్తును అంతా వస్త్రమువలె తనపై పెట్టుకున్నాడన్నమాట. వస్త్రం ఎవరికోసం వుంటుంది. వస్త్రం వస్త్రం కోసమా, మన కోసమా? వస్త్రం కోసం కాదు మనకోసమే. మనం పెట్టినట్టువుంటుంది. మనం చెప్పినట్టు వింటుంది. మనకోసం పనిచేస్తుంది. మన ఆధీనంలో వుంటుందే, ఈ జగత్తు అంతా కూడ పరమాత్మకి వస్త్రమువలె వున్నది కనుక, పరమాత్మకి చెందినది, పరమాత్మ చెప్పినట్టు నడిచేది, పరమాత్మకోసమే నడిచేది తప్ప స్వతంత్రమైనది, తనకోసమైనది కాదు అని ఈ మంత్రం జగత్తు పరమాత్మకి స్వాధీనమైనది అని పరమాత్మకై ప్రవర్తించాలని చెప్తోంది. ఇక్కడ జగత్తు అంటే జీవులు, జీవులు వుండటానికి అవకాశం కల్పించే శరీరాలుగా మారినటువంటి అచేతన వస్తువులుకూడ అని అర్థం.

అర్థాత్, చేతన అచేతన మయమైనటువంటి జగత్తు అంతా కూడా పరమాత్మకి చెందినది ఇది గుర్తించండి ముందు.

"యత్ కించ జగత్యాం జగత్" ఈ పరిణామ శీలమైనటు వంటి ప్రపంచంలో ఏయే వస్తువులు అయితే వున్నాయో వాటన్నిటినీ కూడా "భుంజీథాః" అనుభవించండి. మీ, మీ యోగ్యతకి, మీ మీ అవసరానికి తగినట్టుగా వాటిని పొందండి తప్పలేదు. కానీ ఎట్లా పొందాలో తెలుసునా? "తేన త్యక్తేన" ఇంతకు ముందు మనం తెలుసుకున్న దాన్నిబట్టి ఇందంతా పరమాత్మది అయితే 'నేను అనుభవిస్తున్నాను, నాకోసం అనుభవిస్తున్నాను'

అనుకోకూడదు కనుక నీవిప్పుడు ఒక త్యాగం చేయాలి. ఏం త్యాగం చేయాలి వస్తువుల్నా? కాదు "భుంజీథాః" వస్తువులను అనుభవించు అనే చెబుతోంది. మరి "త్యక్తేన" త్యాగము చేత, ఏ త్యాగం చేయాలి? అంటే భావాన్ని త్యాగం చేయాలి. ఏ భావాన్ని త్యాగం చేయాలి. ఇవన్నీ నా కోసం, ఇవన్నీ నేను అనుభవిస్తున్నాను. ఇదంతా నావల్ల తయారవుతోంది ఈ భావం వదలి పెట్టేయ్. నేను కాదు అనుభవించేవాడ్ని, లోపల వుండే వాడు. నా కోసం కాదు ఇవన్నీ, వాడి కోసం. వీటివల్ల కలిగే ఫలితం నాకు కాదు, వాడికి. ఇలాగ నీ భావమును త్యాగము చేయుటను "త్రివిధ పరిత్యాగం" అంటారు. "ఫల సంగ, కర్తృత్వ త్యాగము" అంటారు. కర్తృత్వ త్యాగము చేయుట అంటే 'నేను కాదు' అనుకోవడం. 'సంగత్యాగం' అంటే ఇది నావల్ల కాదు అనుకోవడము. 'ఫలత్యాగం' అంటే దీన్ని అనుభ వించే వాడ్ని నేను కాదు, లోపలుండే వాడు. ఎవడిదో ఇదంతా వాడికి, ఈ భావంతో "భుంజీథాః" అనుభవించండి. అంతేకాని "కస్యస్విద్ధనం" ఇతరులదైనటువంటి వస్తువుని, "మా గృధః" నీది అని అనుకోవద్దు. ఆయా వస్తువుల స్వరూపం భగవంతు డిది అని తెలుసుకున్నప్పుడు, దానిని నాకు, నాక్కావాలి యని దేనియందూ కూడా 'లోభం పొందకు' అనగా ఇతరుల ధనం దొంగతనం చేయడానికి ప్రయత్నించకు అని అర్థం.

ఇది అంతా భగవంతుడిది అయితే ఇల్లు మాదండి. ఈ ధనం మాదండి, వీళ్ళు అంతా మా వాళ్ళండి అని అంటూ వుంటారు. నీదా ఆ ఇల్లు? నీదా ఆ ధనం? నేనే కోసు కున్నానండి ఆ పండుని, నేనే వేసుకున్నానండి ఆ చెట్టుని, ఇది నాది. ఇలా అంటూంటారు. నీదా ఆ చెట్టు? భగ వానునిది. నీదా ధనం? కాదు వాడిదే. నీదా ఇల్లు? అదీ వాడిదే. ఈ వస్త్రం? నాదే, నేనే కొనుకున్నా అంటారు. నువ్వా కొనుక్కున్నది? కాదు. ధనం వాడిది, వస్త్రం వాడిది.

అన్నీవాడివే అయితే వదలి పెట్టేయాలా? వదలొద్దు. అను భవించు. ఎలా అనుభవించాలి? భావత్యాగంతో వీటన్నిటినీ అనుభవించు తప్ప, వస్తుతః వీటన్నిటినీ వదలి పెట్టేందుకు అలా వీలు లేదు. వస్తువులను అనుభవించి తీరాలి. శరీరం, అన్న తరువాత అనుభవించకుండా ఎలా వుంటాం? ఆకలి వేయకుండా వుంటుందా, ఆహారం తీసుకోకుండా వుంటామా? బట్టలు కట్టకుండా వుంటామా, భూమిమీద నిలవకుండా ఉంటామా! ఇవన్నీ వుంటాయి. కానీ వీటన్నిటినీ అనుభవించేటప్పుడు భావ త్యాగ పూర్వకముగ అనుభవించు తప్ప ఇతరులదైన ధనము యందు నాకు కావాలి అనేటటువంటి చౌర్యబుద్ధిని వదలిపెట్టు లోభాన్ని త్యాగం చెయ్యి. మన భారతీయజాతికి ఇది చాలా ప్రధానమైనది.

'జీవనాడి' అంటాము మనం. జీవనాడి అంటే ఏమిటి? 'మూలసూత్రం' భారత జాతికి మూలసూత్రం "కస్యస్విద్ధనం మాగృధః" ఏ ఇతరుని వస్తువు యందు కూడా నాది అనే భావాన్ని నీవు పెట్టుకోకు. నీకు భగవంతుడు ఇచ్చినదాని తోటి వాటి వాటిని అనుభవించు అనుభవించేటప్పుడు త్యాగబుద్ధితో అనుభవించు. రాముడు అదే కదా మనకి తెలియజేస్తాడు. భరతుడు అదేకదా మనకి తెలియజేస్తాడు. రాజ్యాన్ని పరి పాలించాడు, కానీ త్యాగ భావముతోటి ఇది రాముడిది అని భావించాడు. ఇదీ మనకి సూక్ష్మంగ "ఈశావాస్యోపనిషత్" లో మొదటి మంత్రం తెలియజేస్తోంది.

2వ మంత్రము:

కుర్వన్నేవేహ కర్మాణి - జిజీవిషేత్ శతగ్ం సమాః।
ఏవం త్వయి నాన్యదేతోస్తి - నకర్మ లిప్యతే నరే॥

అనుభవించడానికి ముందు సంపాదించాలి. అంటే కర్మ "అనుష్ఠానం" అవసరం కర్మ అనుష్టిస్తే ఆ కర్మ యొక్క ఫలితం మళ్ళీ తనని చుట్టుకుంటూ వుంటుంది. కర్మ ఫలితం చుట్టు కుంటే తిరిగి సంసారంలోకి రావాలి. కనుక, సంసారం నుండి విముక్తి రావాలి అంటే కర్మలు చుట్టుకోకూడదు. చుట్టుకోకూ డదు అంటే కర్మలు చేయకుండా వుంటే సరిపోతుంది, కనుక కర్మలు చేయడం మానేద్దామా అనే సందేహం కలుగవచ్చును. అలాంటి వారికి సమాధానం చెబుతుంది. "కుర్వన్నేవేహ" అనే టటువంటి మంత్రము ఈ మంత్రం స్పష్టముగా మానవుడై పుట్టిన ప్రతివాడూ జీవించివున్నంత వరకు కర్మాచరణ చేస్తూనే వుండాలి. ఎప్పుడూ చనిపోదామనుకోకూడదు. ఎప్పుడూ కర్మలు వదలి పెట్టేద్దాం అనుకోకూడదు, అని చాలా గట్టిగా చెబుతుంది అయితే చేసే క్రమం తెలుసుకొని చెయ్యి. పని మానకూడదు, కానీ ఎలా చేయాలో తెలుసుకొని చేయడంలో తప్పులేదు. అంటే, ఉదాహరణకు "కరెంటుతో పని చేయాలి, షాక్ కొట్టకూడదు, పని మానకూడదు. ఏం చేస్తున్నాం మనం? చేతికి పైన ఒక ఆచ్ఛాదన వేసుకుంటున్నాం మనం. పని చేస్తూవుంటే షాక్ కొడుతుందా? పని ఆపేస్తున్నామా? రెండిటికి లోపం ఎట్లా లేదో, అలాగే కర్మాచరణక్రమాన్ని చెబుతుంది. ఇక్కడ ఈ ఉపనిషత్. "ఇహ" అంటే మనం ఇక్కడ ఈ శరీరంలో ఉన్నం తవరకూ. కొంతమంది సన్యాసులమయ్యాము కనుక మాకు ఇక కర్మలు అక్కర్లేదు అనుకుంటారు. కొంతమంది మేము జ్ఞాను లమైపోయాము. కనుక మాకు కర్మలు అక్కర్లేదు అంటారు. అటువంటి వారినిగూర్చికూడ చెబుతోంది "ఇహ" ఈ శరీరంలో

వున్నంత వరకూ కూడ "కుర్వన్నేవ" 'ఏవ' గట్టిగా నొక్కి చెబుతోంది. "పనులు చేస్తానే", "జిజీవిషేత్" బ్రతకగోరాలి, చచ్చిపోతాననరాదు ఎప్పుడూ. హాయిగా జీవించాలని కోరుకో. ఎంత కాలం జీవించాలండి ఈః శరీరంలో. "శతగ్ం సమాః" నూరేళ్ళు బ్రతుకు. మరి కొంతమంది 90 ఏళ్ళకే పోతున్నారు కదండీ? అంటే, కొంతమంది పాతికేళ్ళకే పోతున్నారండీ. ఇలా సంశయంకలగచ్చు. ఇక్కడ "శతగ్ం సమాః" వంద ఏళ్ళు అంటే, 99+1 ఒకటి కాదు, ఒక జీవి ఒక శరీరంలో ప్రవే శించిన తరువాత ఆ దేహంలో ఎంతకాలం వుండాలి అని ఆతని నుదుట రాసిపెట్టి వున్నదో అది ఆ జీవికి వందేళ్ళు అంటాము మనం. అలాగ నీకు నియమించబడ్డ కాలం అంతా కూడ పరిపూర్ణంగా "జిజీవిషేత్" జీవించాలని కోరు. అయితే హాయిగా పడుకుంటామండి భోంచేసేసి అంటే, కూడదు. "కుర్వ న్నేవ" ఏవకారం ఎప్పుడూ కూడ మరొకదాన్ని కాకుండా అని ఖండిస్తుంది. 'చేస్తానే' అంటే అర్థం ఏమిటి? చేయకుండా వుండకూడదు అని అర్థమన్నమాట. అందుచేత నీకు విధించ బడిన ఏవైతే కర్తవ్యాలు వున్నాయో వాటి పరిపాలన చేస్తానే జీవించు. జీవించాలనే కోరుకో. "ఏవం త్వయినాన్యథేతోస్తి ఇతః అన్యథా నాస్తి" నువ్వు నిజంగా బుద్ధిమంతుడు అయితే నువ్వు నిజంగా బాగుపడాలి అని కోరుకునేటట్లయితే ఇంతకంటే వేరే మార్గం నీకు లేనేలేదు. అయితే కర్మలు చేస్తావుంటే వాటి ఫలితాలు అన్నీ వచ్చిచుట్టేసుకోవండీ? కర్మలు అన్ని ఆచరిం చడం వల్ల వాసనలు, రుచులు ఏర్పడిపోవూ? నీకు ఆ బెంగ అక్కర్లేదు. "న కర్మ లిప్యతే నరే" "నరే" ఇటువంటి జ్ఞానము కలిగిన మానవుడు వుంటాడే, కర్మాచరణ చేస్తావుంటాడు కదా, వాడు చేసేటప్పుడు, ఆ కర్మల యొక్క ఫలితము ఆ మానవుడియందు "న లిప్యతే" అంటుకొనదు. "లేపనము" అంటే "పూత" కర్మఫలితములు వాడియందు పూసుకొనవు.

కరెంటు ముట్టుకున్నా పైన ఒక ఆచ్ఛాదన వేసుకున్నట్లైతే అది ఎట్లాగైతే షాక్ కొట్టదో, అట్లాగే కర్మ ఆచరించేటప్పుడు పొందవలసినటువంటి జ్ఞానాన్ని తానుకనుక పొంది ఆచరించి నట్లయితే "కర్తృత్వ సంగ" ఫల, త్యాగపూర్వకముగా ఇప్పుడు కర్మాచరణ చేసినట్లయితే కర్మలు వాడియందు అంటుకోవు. పెన్ మనం చేత్తో పట్టుకొని రాస్తున్నాం. తప్పురాస్తే "పెన్" నా కోప్పడతాం? రైట్ వ్రాస్తే పెన్‌కుటండీ మాల వేస్తాం. వెయ్యం. ఎందుకని? వ్రాసేది అదే, కానీ నేను కర్తను అను కోదు. కాగితంతో దానికే సంబంధం ఎక్కువ. కానీ నా వల్ల, వ్రాస్తున్నావు అనదు ఎప్పుడునూ. వ్రాసినది పెన్నే కానీ వ్రాసిన దాని వలన లాభం నాకు అనదు. జ్ఞానం కలిగిన మానవుడా! నీకైనా అంతే. కనుక నీవుకూడ ఫల సంగ కర్తృత్వ త్యాగ పూర్వకముగా ఏనాడు కర్మ ఆచరణ చేస్తూ జీవిస్తావో ఆనాడు ఆ కర్మలు నీకు తమ యొక్క ప్రభావమును, చూపవు, నీకు అవి అంటవు. కనుక ఇక బెంగ ఏమి? అంటూ ఈ రెండవ మంత్రం కర్మ ఆచరణ మనిషి అయి పుట్టిన ప్రతివ్యక్తికి కూడా తప్పనిసరి అని శాసిస్తోంది. కనుక ఎవ్వడూ కూడా కర్మలు మానేస్తాం అనికాని జ్ఞానం కలిగినది అనుకున్నా తామన్నీ వదలివేశాం అనుకున్నా అర్థాంతరంగ చనిపోదామని అనుకున్నా కూడదు సుమా" అని చెప్తోంది.

3వ మంత్రము:

అసుర్యా నామ తే లోకాః - అంధేన తమసా2 వృతాః
తాంస్తే ప్రేత్యాభి గచ్ఛంతి - ఏకే చాత్మ హనో జనాః

కర్మ ఆచరించక ఎవరు వదలివేస్తాం అన్నా, అలాంటివారికి ఏ గతి కలుగుతుందో మనకి తెలియచేస్తుంది మూడవ మంత్రము. కొంతమంది బుద్ధిహీనులై 'మేం చేయం' ఈ పనిని మాకు అక్క

ర్లేదు ఈ బాధ్యతలు. అంటూ తమకు ఏర్పడినటువంటి బాధ్యతలని వదలి తమయొక్క కర్తవ్యములనుండి విముఖులై పోతారు. పనులు మానేస్తే వాళ్ళుండగలుగుతారా, మరొక రకముగా పనులుచేయవలసి వస్తుంది. అపుడు ఏం అయింద న్నమాట, వాని స్వరూపానికి అది ఒక హాని గ ఏర్పడింది. అన్నం తిననంటాడు. కానీ ఆకలి వేస్తూవుంటుంది. అయ్యో తినలేదే, తినలేదే అని దాన్నే తలచుకుంటూ కూర్చుంటాడు. తినేస్తే ఇక హాయిగా అన్నం వూసులేకుండా చదువుకోగలుగు తాడు. ఏకాదశి వచ్చింది మానెయ్యమంటే అయ్యో మానేసానే అని దానినిగూర్చి ఎక్కువ తలచుకుంటాడు. పాపం! వాడికి చదువు మీద దృష్టి వుండదు. అన్నమూ వాడికి లభించ లేదు. ఏమైంది సారాంశం. పాపం! వాడియొక్క చదువవల సిన స్వరూపం చెడింది కదా! అలాగే కొందరం కర్మలు మానాం అని పైకి మాత్రం అనుకుంటారు. కానీ, అలాంటి వారు తమ స్వరూపాన్ని నశింపచేసుకుంటున్నారని అర్థం. స్వరూపము అంటే ఆత్మ అని అర్థం. తమయొక్క స్వరూ పమును నశింపచేసుకొనువారు గనుక వారికి "ఆత్మహనులు" అని పేరు. ఇలాంటి "ఏకేచాత్మహనో జనాః" ఇలాంటి స్వరూ పాన్ని నశింపచేసుకొనే బుద్ధిహీనులుంటారే వాళ్ళు ఏమవుతారో తెలుసునా? "అసుర్యా నామ తే లోకాః" అసుర సంబంధమైన లోకములు కొన్ని వుంటాయి. అసుర్యములని వాటికి పేరు. అంటే అక్కడకు వెడితే అన్నీకూడ దుష్టమైనటువంటి ప్రవృ త్తులు కలిగిన స్వరూపాలే వాడికి లభిస్తాయి. వాడు అక్కడ చాలా దుఃఖం అనుభవిస్తూ బ్రతుకవలసి వస్తుంది. కారణం! అక్కడ ఏం వెలుతురు వుండదు. "అంధేన తమసావృతాః" గాఢాంధకారం ఆవరించియుంటుంది ఆ లోకాల్లోనట. ఎప్పుడు వెడతాడు అక్కడకు? అని అడిగితే, ఈ శరీరం వున్నంతకాలం ఇక్కడవుంటాడు. కానీ ఈ శరీరములోనుండి ఒకనాడు వెళ్ళక

తప్పదు. "ప్రేత్య" ఏనాడు అయితే వాడు ఈ శరీరమును వదలి పెడతాడో, బాలుడుగా ఉండేవాడికి, బాల్యం పోతోంది. యవ్వనం వస్తోంది. యువకుడిగా ఉండేవాడికి, యవ్వనం పోతోంది. వార్ధక్యం వస్తోంది. వార్ధక్యం వచ్చినవాడికి అదిపోయి మరొక శరీరం రాక తప్పదు. ఈ శరీరం వదలినప్పుడు ఉండే స్థితికి "ప్రేత' ' అని పేరు. "ప్రేత్య" ఇది వదలిన తరువాత వాడు పొందే మరొక శరీరం ఉంటుందే, అదిమాత్రం ఇటువంటి సుఖం పొందే శరీరం మాత్రం కాదు. ఇలాంటి వెలుతురును చూడగల్గిన శరీరం కాదు. వెలుతురును ఏమాత్రం చొరనివ్వని గాఢాంధకార బంధురమై దుఃఖమును మాత్రము ఇచ్చేటటు వంటి అసుర్యములు అనేటటువంటి లోకములకు వాడు చేరు తాడు, ఎందుకంటే స్వరూపమును నశింపచేసుకొన్నాడు కనుక. అని ఈ ఉపనిషత్ తెలియజేస్తోంది. ఆత్మకి కల్గేటటువంటి నష్టము తెలియక, ఆచరించవలసిన కర్మలని మనం ఆచరించము అంటూ వదలిపెట్టేస్తాం. అంటే ఏమన్న మాట? ఈ వేళ మనకి జ్ఞానం ప్రకాశిస్తోంది. ఓహో ఇది ఉంది, ఇది లేదు, ఇది అలాంటిది, అది ఇలాంటిది అని తెలుసుకోగలిగే స్థితిని కల్గిఉన్నాం మనం. కాని కర్మ ఆచరణ మానిన వాడికి కల్గేటటువంటి స్థితిఉందే, అందులో వాడికి వస్తువుల్ని గుర్తించే సామర్థ్యం లేని దేహం వస్తుందన్నమాట. ఇప్పుడు పశువులు లోపలిదాన్ని ఏమి గుర్తించగలవు? మురికిలో జీవించే క్రిమికీట కాదులు ఏమి గుర్తించగలవు? కనుక, అవికూడా అటువంటి స్థితిలోనే ఉన్నట్లు లెక్క. వాటికికూడా జ్ఞానమనేది ప్రకాశిం చడం లేదు. కనుక జ్ఞానం ప్రకాశించని క్షుద్రదేహాలు వస్తాయి సుమా! అలాంటి స్థితి తెచ్చుకోకండి అని ఉపనిషత్ జాలిచేత మనకందరికి ఒకమంచి ఉపదేశం చేస్తోంది. త్రివిధ త్యాగపూ ర్వకముగా కర్మాచరణచేస్తూ హాయిగా జీవించండి. మంచి స్థితి పొందండి.

కేవల కర్మత్యాగం చేయాలి అని కాకుండా, త్రివిధ పరిత్యాగపూర్వకముగా కర్మాచరణ చేయాలి అన్నారు కదా! త్యాగం భగవంతుడి మీద కదా! చేయాలి అన్నారు. భగవంతుడిమీద త్యాగం చేస్తామంటే వాడు అంతటా వుండాలికదా! ఎదురుగా అర్చామూర్తిగా ఉండి అంతటా వుండటంలేదు. మిగతాచోట్ల కన్పించుటలేదు మరి ఎట్లా? అని సందేహం కలుగుతుందేమో. వాడు ఎట్లాంటివాడో చెబుతాం. అని మనకి ఉపనిషత్ పరమాత్మకు ఉండేటటువంటి ఒక అద్భుతమైన స్వరూపస్వభావాన్ని వర్ణిస్తోంది.

4వ మంత్రము:

అనేజదేకం మనసో జవీయో - నైనద్దేవా ఆప్నువన్ పూర్వమర్షత్।
తద్ధావతోఽన్యా నత్యేతి తిష్ఠత్ - తస్మిన్నపో మాతరిశ్వా దధాతి॥

ఏమని? పరమాత్మ ఎటువంటివాడు? "అనేజ దేకం మనసో జవీయః" ఆయన ఏకం. అద్వితీయుడు. తనలాంటి వాడు మరెవ్వడూ వున్నవాడు కాడు ఇలా ఇలావుంటాడు అని దేనితో పోల్చి చెప్పలేనటువంటి వాడు. అలాంటి అసాధారణమైన స్వరూప స్వభావములు కలిగినవాడు అంతేనా! "అనేజత్" "ఈజృకంపనే" అనేది సంస్కృతంలో ఒక ధాతువు. ఆయన ఎప్పుడూ కంపించని వాడు. అంటే చలించడన్న మాట అంతటా పరిపూర్ణంగా నిండివుంటాడు. చలించవలసిన అవసరం లేదు ఆయనకి. అయితే ఎంత వేగం కలిగినవాడో తెలుసునా? అన్నిటికంటే వేగం ఎక్కువ మన మనస్సుకి. ఇక్కడ కూర్చొనే హైదరాబాద్, ఢిల్లీ, మద్రాసు, అమెరికా, పరమపదం అని అనుకుంటే చాలు. వెళ్ళిపోతుంది వెంటవెంటనే. కాని ఆ మనస్సు ఎంతదూరం వెళుతుందో అంతకంటే ముందు తానుంటాడు అక్కడ. అంటే ఏమిటన్నమాట. మనస్సుకంటే వేగం కల్గిన

వాడు. మనస్సులోకూడ తానుండుటవలననే కదా మనస్సుకా వేగం వచ్చింది. అందుచేత అయితే ఎవరికండీ తెలుస్తుంది ఇలాగని? దేవతలకి తెలుస్తుందా? మనకంటే గొప్పవాళ్ళే అయినా వాళ్ళకి కూడ తెలియదు.

"నైనద్దేవా ఆప్నువన్ పూర్వ మర్షత్" పూర్వ మర్షత్, ఆయన అంతటను వ్యాపించి యున్నాడు. అయినప్పటికి కూడా దేవతలుకూడ అతనిని తెలుకోలేక పోయారు. తెలుసుకొనిఉంటే అహంకారంతో అహంభావంతో రాక్షసుల చేతుల్లో ఎన్నోసార్లు రాజ్యం పోగొట్టుకొని మొట్టికాయలు తినవలసిన పరిస్థితి ఎందుకే ర్పడుతుంది? కనుక వాళ్ళకి తెలియదన్నమాట. బ్రహ్మ, రుద్ర, ఇంద్ర, వరుణ, వాయువు ఎవరైనా కానివ్వండి వీళ్ళెవరికీ కూడ ఆ భగవంతుడి స్వరూపం బాగా తెలియదు. కనుకనే మనకి ఉపనిషత్తులు చెప్పవలసి వచ్చింది. ఎలా ఉంటాడు ఆ పర మాత్మ? ఒకచోట స్థిరంగా ఉంటున్నప్పటికే కూడ "తద్ధావతో అన్యానత్యేతి". వేగంగా పరుగెత్తే వస్తువులు కొన్నివున్నాయి లోకంలో. ఇంతకుముందు మనస్సు అనుకున్నాం. మనస్సుకంటే వేగం ఎవరికుందో తెలుసునా? గరుత్మంతుడుకి. ఆ గరుత్మం తుడికంటే వేగం కల్గినవి వేరే ఏమైనా ఉంటే ఉండుగాక, వాటన్నిటికంటే ముందుగా తాను అక్కడకి చేరగలడన్న మాట "ధావతః" పరిగెడుతున్నవాడై "అన్యాన్" ఇతరమైనటువంటి వాటన్నిటిని "అత్యేతి" అతిక్రమిస్తాడు. కాని ఎలావుంటూ, "తిష్ఠత్" అక్కడా స్థిరంగానే ఉంటాడు ఇక్కడా స్థిరంగానే వుంటాడు. అంతటా తాను వ్యాపించిన వాడు కనుక ఈ లోకంలో, భూమిమీద నీళ్ళు ఉన్నాయి. అవి ఏ ఆధారం లేకుండానే వున్నాయి భూమి తిరుగుతుంది. నీళ్ళు క్రిందపడిపో తున్నాయా? అలా ఆకాశంలోకి ఎగిరిపోతున్నాయా? కారణం ఏమిటని అడిగితే, మన వైజ్ఞానికులు గాలియొక్క వత్తిడి, వాయు పీడనము అనేకదా మీకు సైన్సులో చెబుతున్నారు. వాయుపీ

డనం వలన గాలి నీటిని నొక్కిపెడుతుంది. దానికి ఉదాహరణగా మనవాళ్ళు గ్లాసులో నీరుపోసి క్రిందకి త్రిప్పితే గ్లాసులో నీరు క్రింద పడదని చెబుతారు కదా! అయితే గాలికి అలా నీటిని నొక్కిపెట్టే శక్తి ఉందా? అసలు గాలికి ఆధారమేమి? గాలి ఎందుకు సంచరిస్తోంది? అంటే, గాలిని కూడ సంచరింపజేసే వాడొకడున్నాడు. గాలి ఆకాశంలో నిరాధారముగా తిరుగుతోంది కాని ఆ గాలి అంతటా వ్యాపించిపోతోందా? కొన్ని హద్దుల్లో ఉంటోంది కారణం? ఆ వాయువుని కూడ వెనుకనుండి నడిపేవాడు ఒకడున్నాడు. "యథా ఆకాశ స్థితో వాయుః సర్వత్రగః మహాన్" నాయందే ఉన్నది కనుక, నావల్లె ఆకాశం, అందులో వాయువు నిలచిఉన్నాయి అంటాడు భగవద్గీతలో. అలాగే "తస్మిన్" ఆ అంతటా వ్యాపించి స్థిరముగా అన్నిటిలో వ్యాపించి అన్నిటికంటే ముందుగా వుండగలిగే పరమాత్మ ఉన్నాడే, ఆతనియందు మాత్రమే ఆధారపడియుండుటచేత "మాతరిశ్వా" వాయువు కూడా "అపః దధాతి" నీటిని అలా నొక్కిపడుతోంది. పరమాత్మే వాయువునకు ఆధారం. నీటికి అదే ఆధారం. అన్నిటికి ఆయనే ఆధారం. జీవరాశికి కూడ అదే పరమాత్మ ఆధారం. కనుక నీకు బెంగ ఏమిటి? అన్నిటికి ఆధారమై తానుండే పరమాత్మ అంతటా వ్యాపించి, అన్నిటికి ముందుండి నువ్వు ఇప్పుడు ఇస్తానంటే ఇక్కడే పుచ్చుకొనేందుకు తాను సిద్ధంగా ఉంటే నీ భావాన్ని వాడియందు త్యాగం చెయ్యడానికి నీకేమిటి లోపం కనుక? కనుక భావ త్యాగము చేసి ఇప్పుడు నీవు జీవించు హాయిగా అనుభవించు అని భావత్యాగం చెయ్యడానికి స్వీకరించకల్గిన పరమాత్మ యొక్క అసాధారణమైన గొప్పశక్తి ఎలాంటిదో తెలుసునా? అని నాల్గవ మంత్రం తెలియజేస్తున్నది.

5వ మంత్రము:

**తదేజతి తన్నైజతి - తద్దూరే తద్వ దంతికే।
తదంతరస్య సర్వస్య - తదు సర్వస్యాస్య బాహ్యతః॥**

విష్ణు సహస్రనామ స్తోత్రంలో
"ద్యౌస్స చంద్రార్క నక్షత్రం ఖందిశో భూర్మహోదధిః
వాసుదేవస్య వీర్యేణ విధృతాని మహాత్మనః"

అని మనం అనుసంధానం చేస్తున్నాం ఆకాశం కాని, భూమి కాని, జలంకాని, ఇతరమైనటువంటి ఏ వస్తువులుకాని పరమాత్మ శక్తిచేతనే అవన్నీ ధరింపబడుతున్నాయి అని మనకు తెలుస్తోంది. ఉపనిషత్తులు కూడా ఇదే రహస్యాన్ని మనకు తెలియచేస్తున్నాయి. దాన్నే ఈశావాస్యోపనిషత్తులో నాల్గవ మంత్రము వివరిస్తూ, ఆ వివరిస్తున్న దానిని మరింత స్పష్టముగా ఐదవ మంత్రం తెలియజేస్తోంది.

"తదేజతి తన్నైజతి-తద్దూరే తద్వదన్తికే" పరస్పరం ఈ మాటలు విరుద్ధంగా ఉన్నట్లు మనకు కన్పిస్తాయి ఏమిటవి? "తదేజతి" ఏజతి = కంపించునది. తన్నైజతి = అది కంపించదు; తద్దూరే = అది దూరముగా యున్నది; తద్వదన్తికే = అది దగ్గరగా వుంది. దగ్గరగా వుంటే దూరంగా ఉండకూడదు. దూరంగా వుంటే దగ్గరగా వుండకూడదు. కంపించేది అయితే నిశ్చలముగా ఉండేది కాకూడదు. నిశ్చలముగా ఉన్నది అయితే అది కంపించగూడదు. కాని ఏమిటి ఈ ఉపనిషత్ ఇలాగ. ఒకదానికొకటి పరస్పరం విరుద్ధంగా ఉండేమాటలు మాట్లాడుతోంది అని అనిపిస్తోంది పైకి, మనం దీన్ని చూసినప్పుడు. కాని సర్వత్రా వ్యాపించి ఉండేటటువంటి పరమాత్మ మహిమను అందముగా వివరిస్తున్న మంత్రం అని మనం తెలుసుకోవాలి. భగవంతుడు కంపిస్తాడు ఎందుకో తెలుసునా? తనని ఆశ్రయిం

చినటువంటి భక్తులు ఒకనాడు దుఃఖిస్తే వారిదుఃఖాన్ని చూసి తాను చాలా నిశ్చలుడై ఉండేవాడైనప్పటికి వారికంటే ఎక్కువగా తాను కంపిస్తాడు. రామచంద్రుడి గురించి చెబుతూ "వ్యసనేషు మనుష్యాణాం భృశం భవతి దుఃఖితః" అని తన పాలనలో ఉండేటటువంటి వ్యక్తి ఎవరైనా కష్టం పొందితే, వారియొక్క కష్టానికి వారికంటే ఎక్కువగా శోకించేవాడట శ్రీరామచంద్రుడు. ఇది భగవంతుని యొక్క స్వభావం. కనుక భగవంతునికి ఆశ్రితుల యొక్క దుఃఖానికి, హృదయం దయతోటి కంపిస్తుంది. కనుక "తదేజతి" అయితే అంత దయాళువా? అయితే ఎవరికైనా తప్పుచేసినవారికైనా తను అంత సులభముగా లొంగిపోతాడేమో? కాదు. ఎంత గొప్పవాడైనప్పటికీ కూడా తన ప్రయత్నం తోటి భగవంతుడిని అనుగ్రహింపచేసుకుంటానంటూ ప్రయత్నం ప్రారంభిస్తే, అలాంటివారు ఎన్నిరకాల కాయక్లేశాదులు అనుభవించినా, ఎంత తపస్సు ఆచరించినా, ఎన్ని యజ్ఞాలు చేసినా, ఎన్నిదానములు అర్పించినా, అలాంటి వారియొక్క స్వప్రయత్నానికి ఏమాత్రం చలించేవాడు కాదు ఆయన. "తన్నైజతి" కనుక వాడెప్పుడూ చలించనివాడే తమ ప్రయత్నంపై నిలబడ్డ వారికి. భగవత్ అనుగ్రహంపై నిలబడ్డవారికి తాను సులభముగా కంపించుతాడు. అలాగే "తద్దూరే" ఆయన దూరముగా ఉంటాడు. ఎవరికి? ఎవరైతే మేమే భగవంతుడిని చేరగలం అనుకుంటారో వారికి. అయితే "తద్వన్తికే" ఎవరైతే 'మా ప్రయత్నం ఏదిలేదు భగవంతుడిని పొందటానికి' అనుకుంటారో, వారికి ప్రక్కనే తానుంటాడు. కనుక భగవంతుణ్ణి తెలుసుకోవడం భగవదనుగ్రహముతోనే సులభము తప్ప మన జ్ఞానానికి లొంగేవాడు కాదు ఆయన. "సులభః సువ్రతః సిద్ధః" అని విష్ణు సహస్రనామం తెలిపింది. అలాగే "దుర్లభః దుర్గమో దుర్గః" ఇవి శ్రీ విష్ణు సహస్రనామములోనివి. ఒకచోట "సులభః"

అని చెప్పింది. మరోచోట "దుర్లభః" అని చెప్పింది? సుల భుడు, తనంతట తానుగా ఎవరిని అయితే అనుగ్రహించాలి అనుకుంటాడో, అలాంటి వాళ్ళకి. "దుర్లభుడు" ఎవరైతే తమ ప్రయత్నంతోటి వాడిని చేరాలనుకుంటారో అలాంటివారికి. కనుక భగవంతుడు దుర్లభుడు, సులభుడు కూడా. దగ్గరివాడు, దూరపు వాడు కూడా. స్వప్రయత్నంతో ఆశ్రయించేవారికి దుర్లభుడు, దూరుడు. భగవంతుని అనుగ్రహంమీద ఆధారపడ్డవారికి సులభుడు, దగ్గరివాడు కూడా. ఆయన "తదంతరస్య సర్వస్య" సర్వస్య = ఈ కనిపించేటటువంటి ఈ చరాచర జగత్తుకు అంతటికి కూడా, అంతః= లోపల ఉంటాడు. అయితే కేవలం లోపల ఉండిఉంటాడా? కాదు "సర్వస్య అస్య" ఈ జగత్తుకు అంత టికి కూడా; బాహ్యతః = అవలకూడా వ్యాపించి యుంటాడు. లోపల ఉంటాడు కనుక సులభుడు. బయట అంతా వ్యాపించి యుంటాడు కనుక దుర్లభుడు. ఇది భగవంతుడికి ఉండే అసాధా రణ ధర్మం అని ఈ ఉపనిషత్ ఐదవమంత్రము తెలియజేస్తోంది.

6వ మంత్రము:

యస్తు సర్వాణి భూతాని - ఆత్మన్యే వానుపశ్యతి।
సర్వభూతేషు చాత్మానం - తతో న విజుగుప్సతే॥

పరమాత్మయొక్క గొప్పస్వభావాన్ని తెలుసుకొంటే కలిగే లాభం ఏమిటి? తెలియజేస్తోంది ఈ ఉపనిషత్‌లోని ఆరవ మంత్రము.

ఉపనిషత్తుల్లో వినిపించేటటువంటి కొన్ని శబ్దాలకి రకరకాల అర్థాలు ఉంటాయి. ఆత్మ, బ్రహ్మ అనేవి కొన్ని పదాలు. "ఆత్మ" అంటే జీవే, ధృతౌ, దేహే, స్వభావే, పరమాత్మని అంటూ, "జీవుడు" అని అర్థము. "ధారణ" అని అర్థము. "భావము" అని అర్థము. "శరీరము" అని అర్థము "పర

మాత్మ" అని కూడా అర్థము చెప్పవచ్చును. అలాగే "బ్రహ్మ" అనే పదానికి "ప్రకృతి" అని అర్థము చెప్పవచ్చును. బ్రహ్మ అనే పదానికే "జీవుడు" అని అర్థము చెప్పవచ్చును. బ్రహ్మ అనేపదానికే పరమాత్మ అనే అర్థము చెప్పవచ్చును. బ్రహ్మ అంటే బృహతీ బృంహయతీ కనుక, బృహతి = తాను పెరిగి వుండేది "బృంహయతి" = తాను పెంచునది. ఉపనిషత్తులలో మనం ఇలాంటి శబ్దములు వాడుకునేటప్పుడు పెద్దలద్వారా ఎలా, ఎలా వాటిని ఎక్కడెక్కడ ఎటువంటి అర్థంతో వాడుకోవాలో జాగ్రత్తగా తెలుసుకొని వాడుకోవాలి అంటూఉంటారు. ఆరవ మంత్రం, మనకి ఆత్మ అనే ఒక పదాన్ని గురించి పరమాత్మ పరముగ దాన్ని వాడుతూ చెబుతోంది. ఇక్కడ ప్రకరణం, ఇంత కుముందు వరకు పరమాత్మ గొప్పతనం తెలియజేస్తుంది కనుక, ఇందులో ఇప్పుడు పరమాత్మ విషయకముగా ఆత్మ శబ్దాన్ని వాడుతోంది.

యస్తు = ఎవడైతే; సర్వాణి భూతాని = ఈ చుట్టూ చూసేటటువంటి పదార్థములన్నిటియందు కూడా; ఆత్మన్యేవ = ఆత్మని పరమాత్మయందు ఆధారపడినదిగా; అనుపశ్యతి = గుర్తిస్తాడు; సర్వభూతేషుచ ఆత్మానం, సర్వభూతేషు = ఈ పదార్థములు అన్నిటియందు కూడా; ఆత్మానం = ఆ పర మాత్మను లోపల వ్యాపించి ఉన్నవాడుగా; అనుపశ్యతి = గుర్తిస్తాడో వాడు యదార్థమైన దృష్టి కలిగినవాడు. లోపల, బయట వ్యాపించి ఉన్నవాడు ఈశుడు, ఆతడే బ్రహ్మ, అత డిని గుర్తించినవాడు కనుక అతడిని బ్రహ్మజ్ఞాని అంటారు. ఇలాంటి బ్రహ్మ జ్ఞానికి ఏ వస్తువు చూసినా అందులో పర మాత్మ ఉన్నాడనే తెలుస్తుంది. ఈ వస్తువులు అన్నిటికీ, బయట పరమాత్మ వ్యాపించి తనయందు ధరించి ఉన్నాడని తెలుస్తుంది. కనుక ఇప్పుడు ఎవరిని చూసినా, ఏ వస్తువును చూసినా, ఏ జీవిని చూసినా తనలో ఉన్న పరమాత్మే,

ఆ జీవిలో ఉన్నాడని గుర్తించి తనని తాను ఎలా ప్రేమిస్తాడో ప్రతివస్తువుని తాను అలా ప్రేమించగలుగుతాడు. కనుక ఇప్పుడు వాడికి ఎవనియందు కూడ ఏహ్యాభావం ఉండదు, జుగుప్స = అసహ్యించుకొనుట, వాడిలో ఉండనే ఉండదు. తతో న విజుగుప్సతే. కారణమేమిటి ఇవన్నీకూడా "బ్రహ్మాత్మకములు" అనే జ్ఞానం వాడిలో స్పష్టముగా ఉంటుంది కనుక ఎవడియందు మనకు ఏహ్యాభావం ఏర్పడుతుందో వాడిని ద్వేషిస్తాం. ద్వేషించగానే దూరంగా ఉంచాలనిపిస్తుంది. వాడు దూరంగా జరుగకపోతే కోపం వస్తుంది. వాడికేదో హింస చేయాలనిపిస్తుంది. తద్వారా పాపం మనల్ని ఆవరిస్తుంది. ఇది ఎప్పుడు ఏర్పడింది? వాడియందు తను ఏహ్యాభావం ఏర్పరచుకున్నప్పుడు ఏర్పడింది. ఏహ్యాభావమే లేకపోతే వాడియందు ద్వేషము ఏర్పడదు, దూరంగా ఉంచాలనిపించదు, వాడికేదో ఒక హింస చేయాలనిపించదు. పాపాన్ని తాను ఆర్జించే అవసరమే ఉండదు. కనుక బ్రహ్మజ్ఞాని అయినవాడు, తను బాగుపడాలి అని కోరుకునేవాడు ముందర ద్వేషాన్ని తగ్గించుకోవాలి, ద్వేషం తగ్గాలి అంటే, అసహ్యం పోవాలి. అంటే ప్రతివస్తువులోను కూడ పరమాత్మ ఉన్నాడని తెలియాలి. ఆ పరమాత్మయొక్క ఉనికిని ఎవడు గుర్తిస్తాడో వాడు మాత్రమే ద్వేషాన్ని తగ్గించుకో గలుగుతాడు. వాడుమాత్రమే పాపమునుండి దూరము కాగలుగుతాడు సుమా! అని మనకి ఈ ఆరవ మంత్రం బ్రహ్మజ్ఞానికి, సమస్త వస్తువులలో, సమస్త వస్తువుల బయట పరమాత్మ యొక్క ఉనికిని గుర్తించడం వలన లాభం ఏమి? అనేది చెబుతోంది.

7వ మంత్రము:

యస్మిన్ సర్వాణి భూతాని - ఆత్మైవాభూద్విజానతః।
తత్ర కో మోహః కః శోకః - ఏకత్వమను పశ్యతః॥

మనిషికి వద్దనుకున్నా వచ్చి మీద పడేది శోకం. ఏం చేస్తే పోతుంది శోకం? ఈశావాస్యోపనిషత్‌లో ఏడవ మంత్రము దాని కొరక ఉపాయాన్ని చెబుతోంది. ఇంతకుముందు మంత్రములలో మనం తెలుసుకున్న విషయము ఏమిటి? ప్రతి వస్తువులోను భగవంతుడున్నాడు అని తెలిసింది అప్పుడు వస్తువులన్నీ ఏమైనాయి. భగవంతుడిని లోపల కలిగినవిగా ఉన్నాయి. అందుచేత భగవంతుడు అన్నిటిలో ఉన్నాడు కనుక అన్ని భగవంతుని స్వరూపాలే కదా! అన్ని భగవన్మయములే కదా! భగవంతుళ్ళు ఎంతమంది? ఒక్కడే కనుక ఇప్పుడు అన్ని ఆ భగవంతుడికి చెందినవే కనుక అన్నిటిని ఒకటి అనవచ్చును. ఎట్లా ఒకటి? పైనుండే వస్తువు, లోపల వుండే వస్తువుతో విడదీయ వీలుగా ఉండదు కనుక, ఇవన్నీకూడ భగవంతుడే. మనదగ్గర చూసుకుంటాం కాళ్ళు, చేతులు, పొట్ట, తల, కళ్ళు, ముక్కు, నోరు ఇత్యాది పనులు వేరు, రూపాలు వేరు, ఉండేచోట్లు వేరు. కాని "నేను" అనగానే ఇవన్నీ అందులోచేరుతున్నాయా లేదా. లోపల ఉండే నేను ఒక్కడ్నేకాని చేతులు, కాళ్ళు అవయవాలన్నీ వేరువేరు అయినప్పటికి కూడా ఇవన్నీ ఒకడికోసమే అయిఉన్నప్పుడు ఒకడికోసమే పనిచేస్తున్నప్పుడు ఒకడే వీటన్నిటికి నియంత అయినప్పుడు, ఒకటిలోనే ఇవన్నీ చేరిపోతాయి. అయితే ఒకటైపోతుందా ఇవన్నీ? కాళ్ళు, నేను ఒకటేనా? చేతులు నేను ఒకటేనా? కళ్ళు నేను ఒకటేనా? కాదు. నా చేతులు, నా కాళ్ళు, నా కళ్ళు, కళ్ళులేక పోయినా నేనుంటా, కాళ్ళు లేకపోయినా నేనుంటా, చేతులు లేకపోయినా నేను ఉంటాను. అయితే ఇవన్నీ నా అవయవాలు అంటాము. నా శరీరం అంటాము. నా లోపల ఉండే నాకు పేరు ఏమిటి? శరీరం కలవాడు. కనుక "శరీరి" అంటాము. కనుక పైనుండే శరీరానికి లోపలవుండేనాకు ఒక సంబంధం ఉంది. ఏమిటా సంబంధం? "శరీర-శరీరి భావసంబంధం" అని అంటామన్నమాట. తండ్రికి, పుత్రుడికి ఉన్నసంబంధాన్ని పితా

పుత్ర సంబంధం అన్నట్లుగానే లోపల ఉండేనాకు, పైనఉండే శరీరమునకు ఉండే సంబంధం. "శరీర-శరీరి భావసంబంధం" అన్నమాట. ఇది ఎప్పుడైతే గుర్తిస్తానో 'నేను ఒకటే' అంటా నన్నమాట శరీరము అంతటిని చూపించుకొని. తప్పేమిలేదు అనవచ్చు. ఎందుకనవచ్చు? అంటే శరీరమునుండి నన్ను విడదీ యలేరు కనుక నానుండి నా శరీరమును విడదీయలేరు కనుక, ఒకటి అనవచ్చు. ఇప్పుడు కాలును చూస్తే ఛీ, ఛీ ఇది మంచి దికాదు అనిపించదు నాకాలే కదా, చేతిని చూసినా ఛీ, ఛీ ఇదేదో దూరంగా ఉంచదగ్గ చేయీ అనిపించదు, అజ్ఞానం లేదు. ఇవన్నీ నావని తెలిసింది. కనుక నాకు ఈ చెయ్యి దగ్గరకు వస్తే అబ్బబ్బా ఈ చెయ్యి దగ్గరకు వస్తోంది అని నాకు జుగుప్స, దానివల్ల శోకం ఏర్పడడంలేదు. ఈ క్రింద తిరిగే కాలు నాచేత్తో ముట్టుకొంటున్నాను. శోకం కలుగటంలేదు. భ్రమలేదు కనుక శోకం కలుగలేదు. ఇదంతానేనే అని తెలిసింది కనుక శోకం లేదు. ఇవన్నీ నావే అని తెలిసింది కనుక శోకం లేదు. నాకే కాదు నా చేతులకి, కాళ్ళకి కూడా. శోకం లేదిప్పుడు. అవన్నీ నాకే చెందినవి అని తెలిసింది కనుక. ఇప్పుడొకసారి ప్రపంచం దగ్గర చూద్దాం. ప్రపంచంలో మనుషులు, జంతువులు, చెట్లు, దేవతలు ఇన్ని రకాలు ఉన్నాయి. ఇన్నిటిలో వాడున్నాడు. కనుక ఇవన్నీ వాడియొక్క శరీరం. వాడియొక్క వివిధములైన అవయ వములవంటివి ఇవన్నీ. వాడు వీటన్నిటిలోపల ఉన్నాడు. ఇప్పుడు ఇవన్నీ ఒకటేనా? వేరా? ఒకటే అనవచ్చు. కనుక ఇప్పుడు చెట్టు చూసినా పరమాత్మ అనవచ్చును, మనిషిని చూసినా పర మాత్మ అనవచ్చును, పక్షిని చూసినా పరమాత్మ అనవచ్చును. ఎందుకు అనవచ్చు? చెట్టు అని పైకి కనిపించే ఆకారమునకు దానిలోని జీవుడు కారణం. జీవునిలోపలి వాడు ఆ పరమాత్మ. మనిషికి లోపల ఉండేటటువంటి జీవునికి లోపల ఉండేవాడు ఆ పరమాత్మ. కనుక ఒకడే ఆ పరమాత్మ అన్నింటా వున్నాడు

కనుక ఇప్పుడు దేన్ని చూసినా వీడికి ఏం అనిపిస్తుంది. ఇవి అంతా పరమాత్మమయమే. అంటే పైది శరీరం, లోపల శరీరి అయిన పరమాత్మ ఉన్నాడు. కనుక పరమాత్మ ఒక్కడే కనుక, అన్నిటిని ఒక్కటే విశ్వశరీరముగా భావిస్తాడు. ఏకత్వ జ్ఞానము కలిగింది అంటాము. ఈ మంత్రము ఎంత అందంగా చెబుతోంది. ఏమని

సర్వాణి భూతాని = సమస్త వస్తువుల్నీ కూడా; ఆత్మైవా భూత్ = ఆత్మైవ = ఇవన్నీ పరమాత్మని లోపల కలిగినవే. కనుక పరమాత్మ అనే పేరుతో పిలువతగినవే. అని ఆత్మైవ = పరమాత్మయే అని, యస్మిన్ = ఎవనియొక్క బుద్ధిలో; అభూత్ = విశ్వసింపబడుతుందో అవుతుందో అంటే, వాడి బుద్ధిలో అవడం అంటే ఏమిటి? వాడికి తెలుస్తుందో, వాడి ప్పుడు ఎట్లాతెలుసుకొన్నాడు? సమస్త భూతములు పరమాత్మ అనే తెలుసుకొన్నాడు. పరమాత్మ అంటే ఈ చెట్టు పర మాత్మ? మనిషి పరమాత్మ అనా? అంటే మనిషిగా కన్పించే వాడి లోపలకూడా నడిపేవాడు పరమాత్మ. చెట్టుగా కన్పించే వస్తువులో కూడా పరమాత్మ. అన్నీ పరమాత్మకి ఇప్పుడు శరీరాలే. లోపల శరీరి ఒక్కడే ఏకము అని గుర్తించాడు. "ఏక త్వమను పశ్యతః" వాడు అన్నీ కూడ పరమాత్మకు శరీరములుగా ఒకటే అని స్పష్టముగా గుర్తించగలిగాడు గదా! ఇప్పుడు వాడికి, "మోహః కః" మోహము అంటే భ్రమ, అంటే నీవు వేరు, పరమాత్మ వేరు. చెట్టువేరు, పరమాత్మ వేరు. పరమాత్మ చెట్టుకంటే వేరా? నీ చేయీ నీ కంటే వేరా? కాదు. ఒక్కటే. అలాగే ఈ చెట్టు పరమాత్మకంటే వేరా? కాదు, ఒక్కటే. మనిషి పరమాత్మ కంటే వేరా? ఒక్కటే. అంతా ఒక్కటేనా? కాదు. పైకి కన్పించే దీనిలోపల వాడు. విడదీయ డానికి వీలులేకుండా వాడున్నాడు. కనుక ఇప్పుడు పరమాత్మ అని చెప్పవచ్చును పైన బట్టవేసుకున్నంత మాత్రమున ఆ బట్టమనది

కాకుండా పోతుందా? నేను అన్నప్పుడు ఆ నేనులో ఈ బట్ట చేరుతుంది శరీరం కంటే అది వేరే అయినా నాది కాకుండా పోతుందా? అయితే బట్టా నేను ఒకటేనా? కాదు. బట్టనాది. అయితే బట్ట నామీద ఉన్నంతవరకూ నాతో సమానముగా అదికూడ పిలవబడుతూ వుంటుంది. నేను అన్నపదముతో బట్ట అనేదికూడా చెప్పవచ్చును. కాని అది వేరే. ఒకటిగావున్నది అని అర్థం. అలాగే వీడు ఏకత్వం దర్శించాడు కనుక మొత్తం విశ్వమంతటా వాడికిప్పుడు అజ్ఞానం లేదు. ఇదివరకు అజ్ఞానం ఏర్పడిఉంది. దేనికది వేరువేరు అనుకున్నాడు కనుక. వేరు వేరు అనుకున్నాడు కనుక ఒకడు దగ్గరకు వస్తే ఆనందిం చాడు. ఒకడు దూరం అయిపోతే ఏడ్చాడు. కాని ఇప్పుడు వీడికి ఏడుపు ఎక్కడవుంది? అన్నింటా ఉన్నా పరమాత్మ ఒక్కడే, వాడు నాదగ్గర ఉన్నాడు. వాడుంటే అన్నీ నాతో ఉన్నట్టే. ఇదివాడికెప్పుడు తెలిసింది? వాడు దానిగురించి ఆలోచన చేసిన నాడు. దానిగురించి ధ్యానం, తలంపు వాడు ఏనాడు చేస్తాడో అప్పుడు వాడికి తెలిసింది. వాడికి ఇక శోకంకాని, మోహంకాని ఉండవు సుమా. ఈ స్థితికి జనక చక్రవర్తి మంచి ఉదాహ రణ. జనకుడికి అటువంటి జ్ఞానం ఉంది. యాజ్ఞవల్క్య మహర్షి దగ్గర చదువుకొనేవాడు. ఒకనాడు శిష్యులు అందరికీ గురువుగారు మీద కొంచెం కోపం వచ్చింది. జనకుడు బుద్ధి మంతుడైన శిష్యుడగుటచేత అతని ముఖము చూసి చెబుతూ ఉండేవారు. డబ్బున్నరాజుగారి కొడుకు కనుక అతనినుండి ఏదో ప్రయోజనం ఆశించి పాఠం చెబుతూ ఉన్నారనుకున్నారు మిగి లిన శిష్యులు. అది కనిపెట్టారు గురువుగారు. శిష్యులకు కొంచెం జ్ఞానం కల్గించాలనుకున్నారు. మధ్యాహ్నం సుమారు 2, 3 గంట లైవుండవచ్చు. జరుగుతోంది పాఠం. కుటీరాలకు దూరంగా చెట్టుక్రింద. అక్కడ కుటీరాలు అన్నీ కాలిపోతున్నట్టుగా కన్పిం చాయి చెట్టుక్రిందనుండి చూస్తే. గురువుగారి దగ్గర పర్మిషన్

తీసుకోలేదు. శిష్యులు అంతా పరుగెత్తారు. కుటీరములవైపు ఏమున్నాయి వాళ్ళకి అక్కడ కాలిపోవడానికి? కౌపీనములు తప్పితే, పుస్తకాలు కూడా లేవాయే ఆరోజుల్లో. కాని వాటిని రక్షించుకోవటం కోసం వారందరూ పరుగెత్తారు. వెళ్ళిచూస్తే అక్కడ ఏమీ లేవు. వెనక్కి తిరిగి వచ్చారు. మరికాసేపటికి మిథిలానగరం కాలిపోతున్నట్టుగా కన్పించింది. జనక చక్రవర్తి అక్కడే ఉన్నాడు. అతని రాజ్యమది. శిష్యులు అంతా చూసి చాలా కంగారు పడ్డారు. గురువుగారు కూడా అదిచూసి "ఏమయ్యా మిథిల కాలిపోతున్నా వెళ్ళవేం" అని అడిగారు. జనకుడు చాలా అందమైన సమాధానం చెప్పాడు "మిథిలాయాం ప్రదగ్ధాయాం నమే కించిత్ ప్రదహ్యతే" మిదిలానగరం కాలితే నాకేం కాలింది? నా వస్తువు ఏదో నాదగ్గరే ఉంది. నిప్పులకు కాలనిది, నీటికి తడవనిది, గాలికి ఆరనిది, ఎండకి ఎండని వస్తువేదో అది నా దగ్గర ఉండగా బయటి వస్తువు ఏదో తగలబడిపోతే నాకేం కనుక అంటూ జనకుడు సమాదానం చెబుతాడు. ఈ బాహ్యమైనటువంటిది ఏది ఎదురైనా, శోకంకాని, ఏది తనకి దూరమైన అతనికి శోకం ఏర్పడలేదు. కారణం అతనికి నాది, నేను అనే అహంకారం కాని, మమకారం కాని లేవు. అతనికి మోహం ఏర్పడలేదు కనుక. ఎందుకు మోహం ఏర్పడలేదు? సమస్త పదార్థములలో ఒకడే బ్రహ్మ ఉన్నాడు. నాలోనూ వాడే ఉన్నాడు అనే జ్ఞానం కలిగింది కనుక. "బ్రహ్మాత్మక జ్ఞానం" బ్రహ్మ ఏకత్వజ్ఞానం అనవచ్చుదిన్ని. విశ్వానికంతటికి పరమాత్మ శరీరిగా ఉంటే ఈ విశ్వము అంతా వాడి శరీరమని గుర్తించినటువంటిది బ్రహ్మ ఏకత్వ జ్ఞానము. ఇది కలిగినటువంటి వాడికి అజ్ఞానము కాని, అహంకార మమకారములు ఏర్పడవు. వాడికి శోకం కూడ దూరమవుతుంది సుమా అని ఏడవ మంత్రం మనకి తెలియజేస్తోంది.

8వ మంత్రము:

స పర్యగాచ్ఛుక్ర మకాయ మవ్రణం
అస్నావిరం శుద్ధ మపాప విద్ధం
క విర్మనీషీ పరిభూః స్వయంభూః
యాథా తథ్యతోऽర్థాన్ వ్యదధా చ్ఛాశ్వతీభ్యః సమాభ్యః

చాలా శ్రమపడి ఇంత అర్థాన్ని గుర్తిస్తామండి. దాన్ని ధ్యానము చేస్తాము. ఏమిటి లాభం కలిగేది? లాభం తెలియకుండా మనం ఏపనిలోనికి దిగం కదా! కనుక ముందు అదేమిటో మనకు తెలియాలి.

ఈశావాస్యోపనిషత్తులో ఎనిమిదవ మంత్రంమనం కనుక ఇట్లాంటి పరమాత్మ తత్వాన్ని ఏకముని గుర్తించగలిగితే, ఆయన ఈ జగత్తుఅంతా తన శరీరముగా తలంచి, తాను శరీరి అయి ఉంటాడని గుర్తిస్తే కలిగే లాభం ఏమిటో చెబుతుంది ఇక్కడ. "గుర్తించినటువంటివాడు బ్రహ్మజ్ఞాని" అని కదా అనుకున్నాం. ఇక్కడుండగా గుర్తించినవాడు తనకి ఉండే ఈ ప్రకృతి భంగాన్ని విడువగోరుచున్నాడు కనుక ముముక్షువు అని పేరు.

సపర్యగాత్, "సః" బ్రహ్మజ్ఞానము కల్గిన ముముక్షువు;

పర్యగాత్ = పొందును, ఏం పొందును? పరమాత్మతోటి సమానమైన రూపమును తాను పొందును. పరమాత్మ ఎలా వుంటాడు, "శుక్రం అకాయం అవ్రణం అస్నావిరం శుద్ధం అపాప విద్ధం"

ఇది పరమాత్మయొక్క స్వరూపం. పరమాత్మ, శుక్రం = ఆయన నిర్మలుడు. ఆయన పవిత్రుడు. నిర్మలము అంటే ఒకనాడు మలినము ఉండి తొలగినది అని అర్థము. అది జీవుడు. పరమాత్మ అనుగ్రహం కలిగితే ఆ స్థితి లభిస్తుంది. కాని పరమాత్మ సహజముగా పరిశుద్ధుడు. ఆయనలో ఎన్నడూ

మలసంబంధము ఉండనే ఉండదు. మలినము అతడిచెంతకు చేర నేచేరదు. అంటుదన్నమాట. కనుక ఆయన స్వచ్ఛమైనటువంటి కాంతితోటి ప్రకాశిస్తూవుంటాడు. అకాయం = కాయం అంటే శరీరం అకాయమనగా ఆయన శరీరములేనివాడు. 'లేదాండి దేవు నికి శరీరం?' అంటే 'వుంది'. మరి కాయంలేదంటుందేం మంత్రం. అవును లేదు. ఉందా లేదా? ఉంది, లేదుకూడా. లేదు అన్నప్పుడు మనవంటి మలభూయిష్టమైన శరీరం లేదని అర్థము. ఉంది అన్నప్పుడు తనకుమాత్రమే ఉండేటటువంటి దేహం. దివ్యమంగళకరమైన విగ్రహం ఆయనది. కర్మలు అంట నిది. మాలిన్యము దరిచేరనిది. అటువంటి దేహం ఆయనకి ఉంది. అవ్రణం = కర్మమూలకమైనటువంటి శరీరం లేదుకను కనే ఆయనకు కర్మవలన ఏర్పడే దోషములు ఆ దేహమునకు అంటవు. 'వ్రణము' అంటే వ్యాధులు. అవి లేవు దానికి. మనకు ఎందుకు వ్యాధులువస్తున్నాయి. ఇందులో రకరకాల కర్మకృతమైన నాడులున్నాయి కనుక. మరి ఆతడికో, అస్నా విరం = నాడులులేవు ఆ దేహంలో. అందుకోసమని, శుద్ధం = ఎన్నడూ దానికి అజ్ఞానమనేది ఉండనేవుండదు. అపా పవిద్ధం = పుణ్యములు పాపములు అనేవి దానికి లేవు. కనుక పరమాత్మ యొక్క దివ్యమంగళ విగ్రహం ఏ ఏరకమైన కళ్యాణగుణములు కలిగిఉంటుందో, తత్స్వభావాన్ని గుర్తించిన ముముక్షువుకూడ పర్యగాత్ = పొందును. దేనిని? వానితో సమానమైన దివ్యమంగళ విగ్రహమును పొందును. పొందితే ఏమ వుతుంది. అప్పుడు, "కవిః మనీషి పరిభూః స్వయంభూః యాథా తథ్యతోఽర్థాన్ వ్యదధాత్ శాశ్వ తీభ్యః సమాభ్యః॥" "శాశ్వతీభ్యః సమాభ్యః" ఎల్లకాలంకూడా. అంటే ఇంతకాలము, పదేండ్లు, పది హేనేండ్లు, ఏభైఏళ్లు, వందేళ్ళుకాదు. "శాశ్వతీభ్యః సమాభ్యః" ఎప్పటికికూడా, ఏం చేస్తాడు వీడు? "యాథా తథ్యతోఽర్థాన్ వ్యదధాత్" ఉన్నవాటిని ఉన్నట్లుగా గుర్తించ కల్గుతాడు దేన్ని

ఐనాసరే. ఇక్కడకాని, అక్కడకాని, ఎక్కడకాని సర్వజ్ఞత్వం వీనికే కలుగుతుంది. కవిః = గుర్తించటానికి వీలైనటువంటి సూక్ష్మమైన బుద్ధికలిగివుంటాడు వీడు. అంటే ఎంతో కష్టమైనటువంటి, ఎంతక్లిష్టమైనటువంటి విషయాన్ని అయినా గుర్తించడానికి సూక్ష్మమైనటువంటి జ్ఞానం కలిగి ఉంటాడు. కనుక వాడు కవి. మనీషి = మనీషా అంటే జ్ఞానం. అది కలిగినవాడై ఉంటాడు. కనుక తన మనస్సు తన చెప్పుచేతల్లో ఉంచుకోగలుగుతాడు. అలాంటివాడవుతాడు వీడు. పరిభూః = వీనికీ కోరికలు ఉంటాయి. వీనికీ కోపాలుంటాయి. కాని కోరికలు భగవంతుడికి చెంది ఉంటాయి. కోపం భగవంతుడికంటే ఇతరమైనవాటి యందుంటుంది. ఎవడైతే భగవంతుడి ఉనికిని సహించలేకుంటాడో అలాంటివానియందు, బాగుచేయడంకోసం కోపం ఏర్పడుతుంది. భగవత్సేవ చేయడంకోసం కోర్కెలుంటాయి. కామం ఉంటుంది. భగవంతునియందు. క్రోధం ఉంటుంది, భగవత్ విరుద్ధమైన వాటియందు, పరిభూః, స్వయంభూః = తనయొక్క స్వరూపాన్ని స్పష్టముగా తెలుసుకున్నవాడు అవుతాడు. తననిగూర్చి వాడికన్నీ బాగాతెలుస్తాయి. ఆత్మజ్ఞానం వాడిలో పరిపూర్ణంగా ప్రకాశిస్తూ ఉంటుంది. ఇలాంటివాడై, అర్థాః వ్యదధాత్ = ఎల్లకాలము కూడ ప్రపంచంలో ఉండేటటువంటి ప్రతివస్తువుగురించి జ్ఞానమును వాడు స్పష్టముగా కలిగే ఉంటాడు. అంటే వాడికి మరణంకాని, నాశనంకాని, ఒకనాడు ఆ స్థితినుండి జారుట అనిగాని లేనేలేదు. భగవద్గీతలో కృష్ణుడు చెబుతాడు కదా. నన్నుచేరినవాడు ఎప్పటికి కూడా "దుఃఖాలయం అశాశ్వతం నాప్నువంతి మహాత్మానః" అన్నట్లే అవుతారు వారంతా. దుఃఖాన్ని కలిగించే ఈ క్షుద్ర స్థితిలోనికి రానేరారని కదా పై శ్లోకానికి అర్థము! అటువంటి స్థితిని దివ్యత్వాన్ని పొందుతాడు, భగవంతునియొక్క స్వరూపాన్ని గుర్తించిన ముముక్షువు అని మనకి ఎనిమిదవ మంత్రం తెలియజేస్తోంది.

9వ మంత్రము:

అన్ధం తమః ప్రవిశన్తి యేఽవిద్యాముపాసతే।
తతో భూయ ఇవ తే తమో య ఉ విద్యాయాం రతాః॥

ఇంతవరకూ సర్వభూతాత్మకునిగా భగవంతుని తెలిసికొని వానియొక్క ఆరాధనా రూపముగా కర్మలని ఆచరిస్తూ మానవుడు జీవించగలిగితే ఎప్పుడూ నశించనటువంటి దివ్యదేహంలో, దివ్యమైనటువంటి విజ్ఞానంతో ఎల్లకాలము విరాజిల్లుతూ ఉంటాడు, అని మనకు ఉపనిషత్ చెప్పింది. అయితే అంతా ఎందుకు పొందడంలేదు. ఇటువంటి స్థితిని? దానికో కారణం ఉంది. లోకంలో కొంతమంది కర్మాచరణ వేరని, తెలివి వేరని రెంటిని విడదీస్తారు. 'తెలివి' అంటే కేవలం తెలివి కాకూడదు. అది అందరికీ ఉంటుంది. జంతువులకీ ఉంటుంది తెలిసినదానిని పరిపూర్ణముగా విశ్వసించి ఉపాశించే తెలివికావాలి. దానికి భక్తి అనిపేరు. అది గుర్తించినవాడే విద్యావంతుడు అంటాము. కేవలం మామూలు తెలివి అయితే ఆహారార్జనకోసం, ఇతర సంచారముకోసమును, పశువులకి, పక్షులకు ఉన్నదికాని వాటిని ఎవ్వరూ విద్యావంతులనరు. కనుక తెలిసిన దానిని విశ్వసించి, విశ్వాసానుగుణంగా దానిని ధ్యానం చేసేటటువంటి వ్యక్తి విద్యావంతుడు అనిపించుకుంటాడు. "విద్యా" అన్నా, "ఉపాసన" అన్నా, "ధ్యానము" అన్నా "భక్తి" అన్నా ఇవన్నీ పర్యాయ పదములు, సమానమైన అర్థమును ఇచ్చేవి. ఈ విద్యకంటే ఇతరమైనది ఏదో అది మనం ఆచరించాలి. అదేది? కర్మాచరణ. మనస్వరూపానికి తగినట్టుగా ఆచరించేటటువంటివి నిత్య, నైమిత్తిక, కామ్య అనే మూడు రకములుగా ఉంటాయి అని మనకు తెలుసును. ఏమిటా నిత్యకర్మలు అంటే? మనం రోజూ ఆచరించేటటువంటి స్నానం, సంధ్యావందనం, అగ్నికార్యం ఇవన్నీ నిత్యకర్మలంటాము. నైమిత్తిక కర్మలంటే

గ్రహణాలు వస్తాయి అప్పుడప్పుడు. ఏవో కొన్ని ఆచరించవలసివ స్తుంది. తెలియక ఏవో కొన్ని తప్పులు చేస్తాం దానికేదో కొన్ని ప్రాయశ్చిత్తాలు చేసుకోవలసి వస్తుంది. అది ఒక నిమిత్తాన్ని ఆశ్రయించి చేస్తున్నాము. నైమిత్తిక కర్మ అంటాము. అప్పుడ ప్పుడు ఏవో ఆరోగ్యం కోసమో, సంతానం కోసమో, వృష్టికో సమో, ఐశ్వర్యం కోసమో చేసే కర్మలను "కామ్య కర్మలు" అంటాము. ఈ నిత్య నైమిత్తిక కామ్యకర్మలు అంటే ఈ అన్ని కర్మలు కూడా ఆచరిస్తూనే ఉండాలి. కాని వాటి వాటి వల్ల కలిగే అవాంతర ఫలితాల్ని మాత్రం కోరి కాకుండా ఆచరించగ లిగితే ఇవన్నీకూడ మనిషికి మోక్షాన్ని కలిగించడానికే సాధనాలు అవుతాయి. వాటిఫలితాలని మాత్రమే ఆశించి ఆచరిస్తే అవి ఆ తాత్కాలిక ఫలితాన్ని మాత్రమే ఇచ్చి వాడ్ని బంధిస్తాయి. ఇవి మోక్ష సాధనములు అవుతాయి అని తెలిసి ఆచరించకపోతే అవి బంధకాలు అవుతాయి కనుక, తెలివి, ఆచరణ రెండూ ప్రధానమని చెబుతారు పెద్దలు. ఎవడికోసం చేస్తున్నామో అటువంటి భగవద్ధ్యానాన్ని తెలివి అంటాం. మనం చేసేట టువంటి ఆచరణ, వాడి ఆరాధన అంటాము. తెలియలేదు కొంతమందికి. కొందరు, కేవలం మేము ఉపాసనమాత్రమే చేస్తాం, కర్మలు మాకు అఖ్ఖర్లేదు అంటారు. కొంతమంది కర్మలు వదలివేస్తే ఎలాగ, కర్మలు చేయాలి అనుకుంటారు. భగ వద్జ్ఞానం లేక కర్మలే ఫలిస్తాయనుకొని భగవద్జ్ఞానం "విద్యా" అంటాము. కేవల కర్మని అవిద్య అంటాము. ఈరెండిటికి ఒక సంబంధం ఉన్నదని తెలియక కొందరు ఆచరిస్తారు. తెలివికలిగి ఆచరించే కర్మాచరణవలన మోక్షమే లభించి, దివ్యమైన స్థితి లభించవలసి నప్పటికికూడ ఈరెండిటిమధ్య సంబంధం తెలియ కపోవడం వలన చాలామంది దానిని పొందటంలేదు. అంటోంది ఈ ఈశావాస్యోపనిషత్‌లోని తొమ్మిదవ మంత్రము.

"అవిద్యాం ఉపాసతే", 'అవిద్యా' విద్యకంటే వేరయినది

అని అర్థం. అసురులు అంటే ఏమని అర్థం? సురుడు అంటే దేవత. అసురుడు అంటే వారికంటే ఇతరమైనవాడు. విద్య అంటే భక్తి. అవిద్య అంటే దానికంటే ఇతరమైనది, కర్మాచరణ. కేవలం కొంతమంది కర్మాచరణమే చేస్తారు. వారికి ఫలితం "అంధం తమః ప్రవిశన్తి" "అంధం" చీకటి, అంధం తమః = గాఢమైనటువంటి చీకటిని వారు పొందుతారు. అంటే ఏమర్థం? పూర్తి అజ్ఞానంలోకి వారుచేరిపోతారన్నమాట. తమ స్వరూపాన్ని పూర్తిగా మరచిపోతారన్నమాట. కొంతమంది, "య ఉ విద్యాయాం" "ఉ" అంటే "ఏవ' ' అని సంస్కృతంలో అర్థం. 'ఏ' అన్న మాట. "విద్యాయాం ఉ" కేవలం భక్తి ఒక్కటే సాధనం అని ఎవరైతే దానియందు, "రతాః" = ప్రీతికలిగి ఉంటారో అంటే కర్మాచరణ వదలి పెట్టేస్తారో అన్న మాట. వాళ్ళకి ఏమౌతుంది? "తతో భూయ ఇవతే తమో" = కేవలకర్మాచరణ చేసేవారికంటే గూడా గాఢమైనటువంటి అంధకారంలోకి వారు, "ప్రవిశన్తి" = చేరిపోతారు. అంటే, అంతకంటే ఘోరమైనటువంటి అజ్ఞానం ఆవహించే స్థితిలోకి వారు వెళ్ళిపోతారని అర్థం. అని మనకి కేవల కర్మాచరణ చేసేవారు, కేవల ఉపాసన చేసేవారు ఇరువురూకూడ నష్టపోక తప్పదు సుమా అని ఈ తొమ్మిదవ మంత్రం చెబుతోంది.

10వ మంత్రము:

అన్య దేవాహుర్విద్యయా - అన్యదాహు రవిద్యయా।
ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం - యే నస్త ద్వ్యాచచక్షిరే॥

కేవల కర్మకానీ, కేవల ఉపాసనకానీ ఆశ్రయించిన వాళ్ళకి అంధకారం వస్తుందంటే మరి మనిషికి మోక్షం రావటానికి సాధనం ఏమిటి? ఒకచోట కర్మ చేయమని చెప్పింది మొదట్లో.

తెలివికలగాలి అని చెప్పింది ఆ తరువాత? అనే ప్రశ్నకు సమాధానం చెబుతోంది పదవమంత్రములో,

అన్యదేవాహు ర్విద్యయా అన్యదాహు రవిద్యయా!

"విద్యయా, అవిద్యయా, అన్యదాహుః" మోక్షానికి సాధన మేమిటి? అవిద్యయా = కేవల కర్మలకంటే ఇతరమైనవే మోక్షానికి సాధనం. అంతేకాదు, కేవల విద్యయా = కేవల ఉపాసనకంటే కూడా వేరేఅయినదే మోక్షమునకు సాధనము. మీ ఇష్టమేనా అలా చెప్పటం అనచ్చు. మా ఇష్టం కాదయ్యా.

ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం యేనస్త ద్వ్యాచచక్షిరే॥

వ్యాచచక్షిరే ఉపదేశం చేస్తూ వస్తోంది ఒక పరంపర. ఎవరు వాళ్ళు ఉపదేశం చేసే వాళ్ళు . ధీరులు."ధీ" అంటే బుద్ధి ఎవడైతే బుద్ధితోటి ఆనందం అనుభవిస్తూ వుంటాడో వాడు ధీరుడు."ధియా" "రమంతే" బుద్ధితోటి రమించు వారెవరో వారికి "ధీరులు" అని పేరు. ధైర్యం కలిగిన వాడు - అంటే అర్థం, సాహసం కలిగిన వాడు, చెదిరిపోని వాడు అని అంత మాత్రమే చెప్పరాదు. బుద్ధిమంతుడు అని అర్థమన్నమాట. "ధీరాణాం" బుద్ధి మంతులైన పూర్వ ఆచార్యుల యొక్క ఉపదేశాన్ని "ఇతి శుశ్రుమ" = మేం వింటున్నాం ఇలాగ, ఎవరు చెబుతున్నారు ఈ మాట? ఇలాగ వేద పురుషుడు ఉపదేశం చేస్తున్నాడు. "ఇలాగ" అంటే వేదపురుషుని కంటే పూర్వం వేరే ఎవరైనా వున్నారా? అందరి కంటే ముందు వాడే వేద పురుషుడు అంటూ వుంటారే? ఎవరూ రచించనిది వేదం. అంటూ వుంటారే! ఇక్కడ దాన్ని చెప్పిన వాళ్ళు వేరే వున్నారా? అంటే వేదం ఎప్పుడూ వుంటుంది "అపౌరుషేయం" అంటారు. ఇది ఏ పురుషుడి చేత నిర్మించబడింది కాదు. భగవంతుడి చేతకూడా నిర్మించబడింది కాదు వేదం.

మరి అయితే చెప్పిన వాళ్ళు ఎవరు? అంటే సృష్టి ఆరంభమయ్యే సమయంలో ఆ సృష్టిలో ప్రవర్తించే జీవులందరికి తెలియడం కోస మని అంతకు ముందుండేటటువంటి "ఆనుపూర్వి" అంటామే, ఎలా మొదలయింది, ఎలా నడిచింది, ఎట్లా ముగిసింది, దీనికె ఆనుపూర్వి అని పేరు. ఈ ఆనుపూర్విని ఒకసారి జ్ఞాపకం తెచ్చుకొని, ఆ మొట్ట మొదట వుండేటటువంటి పురుషుడికి ఉపదేశం జరుగుతుంది, పరమాత్మ చేత. అలాంటివాడు మన "చతుర్ముఖ బ్రహ్మ" అంటాం కదా! సృష్టి ప్రారంభం అయిన తరువాత మొట్టమొదటి పురుషుడు ఆయనే.

పరమాత్మ యొక్క నాభి నుండి ఉద్భవించిన కమలం నుండి ఆయన వచ్చాడు. తాను సృష్టి కార్యాన్ని సాగించాడు. కనుక మొదటి వ్యక్తి అయిన అతడికి వినిపించింది "ఓహ్. నేను ఎట్లా విన్నాను" అని అనుకున్నాడు. ఆతనికి ఉపదేశం చేసిన పరమాత్మ, అంతకు ముందుండే క్రమాన్ని తను జ్ఞాపకం చేసుకున్నాడు. చతుర్ముఖునికి ఉపదేశం చేశాడు. ఇది ప్రతి సృష్టిలోనూ జరుగుతూ వుంటుంది. కనుక మనకి చెబుతోంది. "ఇతి శుశ్రుమపూర్వేషాం" "ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం" అంటూ మనకి కేనోపనిషత్ లో కూడా ఇలాగే చెబుతుంది "పూర్వేషాం ఇతి శుశ్రుమ" = మా పూర్వుల నుండి మేమిట్లా విన్నాం? అని మనకి చెబుతుంది. ఆ మొట్ట మొదట విన్న వ్యక్తిని "అపాంతర తముడు" అని పేరు పెట్టారు.

ఈ అపాంతరతముడు వేదపురుషుని ఉపదేశం తాను వింటాడు. తరువాతి వారికి చెబుతాడు. వారు తరువాతి వారికి చెబుతారు. ఇది క్రమం అన్నమాట. కనుక దీనివలన ఏమిటి మనకి తెలుస్తోంది? కేవల కర్మాచరణ కంటే, కేవల ఉపాసనకంటే కూడా మోక్షాన్ని మనకి కలిగించేది, వేరే అని మనకి పూర్వులు చెబుతున్నారు. అయితే ఏదది? కర్మ కాదం టున్నారు. భక్తి కాదంటున్నారు. భక్తి అన్నా, ధ్యానం అన్నా,

ఉపాసన అన్నా ఒకటే అని కదా మనం ఇంతకు ముందు తెలు
సుకున్నాం. మోక్షసాధనాలు ఇవేవీ కాదంటున్నారు. మరేది?
దీనికి సమాధానం తరువాతి మంత్రం చెబుతోంది.

11వ మంత్రము:

విద్యాంచా విద్యాంచ - యస్త ద్వేదోభయంగ్ం సహ।
అవిద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా - విద్యయాఽమృత మశ్నుతే॥

విద్య, అవిద్య అనే రెండిటికీ కూడా స్పష్టమైనటువంటి
నిర్వచనాన్ని ఈశావాస్యోపనిషత్ మనకి తెలియచేస్తోంది. "విద్య"
అని అంటే జ్ఞానము. కానీ సామాన్య జ్ఞానం కాదు. ఇది అంద
రికీ వుంటుంది. జ్ఞానం వున్నందువలన కలుగవలసిన ఫలితాన్ని
అది కనుక కలిగిస్తూ వుంటే దాన్ని మనం విద్య అంటాము.
జ్ఞానం వున్నందువలన కలుగవలసిన ఫలితం ఏమిటి? పొందవలసిన
దాన్ని పొందించాలి. తాను ఏది పొందడం కోసం ఈ జన్మ
ధరించాడో, ఆ లాభం తనకు కలిగించేది అయితే అది జ్ఞానం
అవుతుంది. అది అంతటా వ్యాపించిన భగవంతుని యొక్క
జ్ఞానముతో కలుగవలసిన "ప్రేమ" . భగవంతుని యందు ప్రేమ
కలగాలి. అపుడు తను చేసే ప్రతిపనీ ఆ భగవదారాధన కావాలి.
ఆవేళ తాను భక్తుడు అని పిలువ బడతాడు. భక్తి కలిగిన
వాడు, తన స్వరూపానికి తగినట్టుగ, నిత్య, నైమిత్తిక, కామ్య
కర్మలని భగవదారాధనలుగా చేస్తాడు. ఇలాగ అతని వెనుకనుండే
జ్ఞానం చేయిస్తుంది. కనుక ఆ జ్ఞానాన్ని కేవల జ్ఞానం అనక
"భక్తి రూపాపన్న జ్ఞానము" అంటారు. దాన్నే "ఉపాసన"
అంటారు. దానినే "ధ్యానము" అని అంటారు. దానినే విద్య
అని అంటారు "సావిద్యా యా విముక్తయే" దానికి విద్య అని
పేరు, దేనికి? ఏదైతే ఒకనికి ఎదురయ్యేటటువంటి క్లేశములు
స్వయంగ తొలగించుకొనుటకు వినియోగపడుతుందో దానికి విద్య

అని పేరు. ఏ విద్య జీవుడు ఈ దేహంతోటి బంధించబడుటకు అవకాశం కల్పించే అజ్ఞానం వల్ల ఏర్పడేటటువంటి ఏవేవి క్లేశాలు వుంటాయో, అటువంటి వాటిని తొలగించుకొనుటకు వీలుకలిపించేటటువంటి జ్ఞానం, "విద్య" అన్నమాట. అదేది? కేవలం భగవదనుగ్రహమే విద్య అన్నా భక్తి అన్నా ఒకటే. దానికంటే ఇతరమైనది, తాను చేసే ఆచరణ దానికి "అవిద్య" అని పేరుపెట్టారు. ఈ "అవిద్య" అనేది కొంతమంది "మాయ" కనుక అది పోవాలి అని చెబుతూ వుంటారు.

కానీ ఇక్కడ "విద్యాంచా విద్యాంచ యస్తద్వేదోభయగ్ం సహ!"

"ఉభయం సహ" రెండిటిని సమముగా ఎవడైతే తెలుసుకుంటాడో వాడికి మాత్రమే, ఏం కలుగుతుంది? రెండింటి వల్ల రెండు ఫలితములు కలుగుతాయి. "అవిద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా" అవిద్యచేత మృత్యువు దాటుతాడు. "విద్యయా అమృతమశ్నుతే" విద్య వలన అమృతత్వం పొందుతాడని చెబుతాడు. మృత్యువు అంటే ఏది? నీ స్వరూపాన్ని నశింపజేసేది. అది ఏది? భగవంతుడికి చెందినటువంటి వాడుగా ప్రవర్తించవలసినటువంటి జీవుడ్ని భగవంతుడి నుండి విడదీసేది. అది వీడిలో వుండే అహంకారం విడదీసి ఏం చేస్తుంది. సంసారంలోకి వీడ్ని తీసుకొని వచ్చి చేరుస్తుంది. ఎట్లా? మనకి భగవద్గీతలో కొంతమంది కేవలం వేదములలోని కామ్య కర్మాచరణములు బోధిస్తారని, కొంత మంది దానిని తెలుసుకొని "త్రైవిద్యా మాం సోమపాః పూతపాపా యజ్ఞైరిష్ట్వా స్వర్గతిం ప్రార్థయంతే". కొంతమంది కొంత ఫలితములుంటాయని కొన్నికర్మల గూర్చి తెలుసుకొని యజ్ఞ యాగాదులు చేస్తూ ఆ కామ్య కర్మల వలన కలిగేటటువంటి ఫలితములు కోరుతూ "స్వర్గాదిలోకములు" పొందుతారు. పుణ్యాన్ని అనుభవిస్తారు. "క్షీణే పుణ్యే మర్త్యలోకం

విశంతి" తిరిగి వచ్చి పాపం! మళ్ళీ యీ లోకంలో పడ తారు. ఇలాగ "గతాగతం కామ కామా లభంతే" కోరికల్నే కోరుకుంటూ వెంట తిరిగేవాళ్ళు, పాపం! పోవడం రావడం, పోవడం రావడం తప్ప ఇంకేం తెలియదు. కేవల కర్మాచరణ చేసేటటువంటి వారి గూర్చి వాళ్ళు ఆ ఫలితాల్లో చిక్కుకొని తిరుగుతుంటారు సుమా అని తెలిపాడు . ఇది భగవంతుడి నుండి దూరం చేస్తుందన్న మాట. దూరం చేస్తుంది కనుక స్వరూపాన్ని నశింపజేస్తుంది అనిఅర్థం. దానికే "మృత్యువు" అని పేరు. కనుక "మృత్యువు" అంటే భగవంతుని నుండి దూరం చేసి ఆత్మ స్వరూపం నశింపచేయుటకు మార్గం తెరిచే, అహంకారమనే సంసారం అన్నమాట, దాటడం ఎట్లా? మనకీ ఉపనిషత్తులు చెబుతున్నాయి.

"అవిద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా" అవిద్యయా = అవిద్య చేత నీవీ అహంకార రూపం అయిన సంసారం దాటుతావు అనిచెబుతోంది. అవిద్య అంటే అజ్ఞానం అయితే అజ్ఞానంతోనా మనం సంసారం దాటుతాం? అజ్ఞానంలో మరింత సంసారంలో చిక్కుకుంటాం. కానీ మరిక్కడ దాటుతాం అని చెబుతోందే. కనుక అవిద్య అంటే కేవలం అజ్ఞానం కాదు.కర్మాచరణ, ఏం కర్మాచరణ? ఫలితములు కోరుకునే కర్మాచరణయా? కాదు. మరి ఎటువంటి కర్మాచరణ? మొదటి రెండు మంత్రములు మనకి చెప్పినట్టుగా, చేసేటటువంటి పని నేను కాదు, వెనుక ఉండేటటువంటి ఆ ఈశ్వరుడు చేయిస్తున్నాడు. ఇది ఎవరి వల్ల సాగుతోంది? నా వలన కాదు. నా వెనుకుండి నడిపించే పరమాత్మ వలన. ఎవడి కోసం జరుగుతోంది ఇదంతా? ఆ పర మాత్మ కొరకు ఫలితం వాడిది అంటూ ఫల, సంగ, కర్తృత్వ, త్యాగ పూర్వకముగా కర్మ ఆచరణ తాను చేయగలిగితే, ఈ కర్మాచరణ వలన వాడికుండేటటువంటి ప్రాచీన మైనటువంటి రుచులు, వాసనలు తొలగుతాయి. ఇప్పుడు వాడేమవుతాడు?

భగవంతుని యందు ప్రేమకలిగింది? ఆ భక్తి తోటి ప్రేమను ఆర్జించాడు జ్ఞానం ప్రేమగా పండింది. దానికి "విద్య" అని పేరు. ఇట్టి విద్యచేత భగవదనుగ్రహం వాడి మీద కలుగు తుంది. అపుడు "అమృతత్వం అశ్నుతే" అపుడు అమృతత్వం, స్వస్వరూప సాక్షాత్కారం పొందుతాడు. భగవంతుని యొక్క దివ్య సన్నిధానం పొందుతాడు. అర్థాత్, "అవిద్యయా" అంటే ఫలము కోరకుండా ఆచరించే కర్మచే. ఇది కూడా "భగవం తుని సేవ" అని చేసేటటువంటి చక్కటి సేవవల్ల తాను అహంకార రూపమైనటువంటి సంసారమును దాటుతాడని, విద్యయా = ప్రేమచేత, భక్తిచేత, తాను భగవంతుని యొక్క సన్నిధానం పొందుతాడని మనకీ పదకొండో మంత్రం విద్య, అవిద్య అనే శబ్దాలకి అందమైన అర్థం చెప్పి, అవిద్యా= అంటే నిష్కామ కర్మ అంటాము దాన్ని. విద్య = భగవత్ ప్రేమ ఈ రెండూ వుండాలి. మన భగవద్రామానుజులు చెబుతారు. జ్ఞానంతో కూడుకున్న కర్మ కావాలి. అపుడు మాత్రమే ఎలా చేయాలో తనకి తెలుస్తుంది. ఉత్త కర్మ చేస్తే ఏం లాభం.తప్పు దార్లు పట్టవచ్చును. కేవలం మేము కర్మ చేయం అనికొం దరంటే కేవలం, జ్ఞానం చాలును అన్నారు కొందరు. కర్మ చేయకుండా శరీరం ఎలా వుండనిస్తుంది? ఏదో ఒక పనిలోకి తోస్తుంది వాడిని. అలాగే కేవల జ్ఞానం ప్రమాదకరం. కేవల కర్మ ప్రమాదకరం. ఎలా వుండాలి? జ్ఞానముతో కూడుకున్న కర్మ కావాలి. అది, దీనికి భగవంతుని కోసం కావాలి. భగవంతుని యందు ప్రేమతో సాగాలి. అపుడు మాత్రమే భగవత్ ప్రేమ వానికి శ్రేయస్సుని కలిగిస్తుంది. కర్మాచరణ వాడి కుండేట టువంటి ప్రాచీన వాసనలను, బంధము కలిగించే అజ్ఞానమును, లేక అహంకారమును తొలగిస్తుందని, కర్మ జ్ఞానములతో సహాక రించే భక్తి, మోక్ష సాధనము తప్ప, కేవల కర్మకాదు, కేవల భక్తికాదు, అని ఇంతకు ముందు రెండు మంత్రములూ కూడా

కేవల విద్యని కేవల అవిద్యని తెలుసుకున్న వాళ్ళు ఇద్దరూ కూడా నష్టాన్ని పొందుతారు. ఈ రెండిటికంటే వేరయినవే మోక్ష సాధనములు అని, అది, కర్మ జ్ఞానములతో సహకారము కలిగినటువంటి ఆ కర్మ జ్ఞానముల వలన కలిగినటువంటి భగవత్ ప్రేమ రూపాపన్నమైనటువంటి భక్తి, భగవదుపాసన, లేక ధ్యానము. ఇది మాత్రమే మోక్షమునకు సాధనం, అని పదకొండో మంత్రం తెలియజేస్తోంది.

12వ మంత్రము:

అన్ధం తమః ప్రవిశన్తి - యేఽసంభూతిముపాసతే।
తతో భూయ ఇవ తే తమో - య ఉ సంభూత్యాం రతాః॥

కర్మ, జ్ఞానము, ఇవి రెండూ అందముగా భక్తిని కలిగిస్తే తాను చేసేటటువంటి ఉపాసన మోక్షాన్ని కలిగిస్తుందని మనం ఇంతవరకూ తెలుసుకున్నాం. అయితే ఇపుడు మోక్షం అంటే ఏమిటి? విడుచుట అని అర్థం. అయితే ఇపుడు విడచుట అన్నది ఎలా వుండాలి అని 12వ మంత్రం దగ్గర నుండి మూడు మంత్రాలు తెలియచేస్తాయి.

"భూతి" అంటే ఐశ్వర్యము అని సంస్కృతంలో అర్థము." విభూతిర్భూతి రైశ్వర్యం" అనికదా నిఘంటువు! కొంతమందికి కేవలం మనం పొందదగినది ఏమిటి అని, "సంభూతి" =; సం= మంచిగ, సమానముగ తాను పొందేటటువంటి సంపద.

ఇది ఎలా వుండాలి? ఏదో ఒకటి పొందాలి అనుకుంటారు. దానికి ఆటంకముగా ఇక్కడకు వచ్చి ఈ శరీరంలో బంధించబడి వున్నాం. కనుక కొందరు ఏం కోరుకుంటారంటే, ఈ శరీరంలోంచి విడుదల కావాలని కోరుకుంటారు. మరి కొందరు, భగవంతునితో ఏకమయ్యేటట్లుగా, భగవంతునితో ఏకముగా

చేరాలి అని కోరుకుంటారు "సం ఇతి ఏకీకృత్య" అంటాం. కనుక "భూతి" సంపద. ఎటువంటి సంపద? భగవంతునితో సమానముగా వుండే సంపద. భగవంతునితో సమానమైనటు వంటి సంపద "సంభూతి". ఇపుడు మనం, ఒక్కటి అనడగి నట్లు సంసారంలో చుట్టుకొని వున్నాం. దీని నుండి విడుదల కావాలి అని కోరుకుంటాం. రెండు కోరికలు. ఏమిటవి? ఒకటి. ఇపుడుండే దీంట్లోంచి విడుదల కావాలి. రెండవది భగవంతుడి దగ్గరకు చేరాలి. కనుక భగవంతుడి దగ్గరకు చేరాలి అంటే, దానికి "సంభూతి" అని పేరు. ఇక్కడ వుండేటటు వంటి దీని నుండి విడుదల కావాలంటే, దీనితో వుండే పట్టు వదలాలి. కనుక దీనికి "అసంభూతి" అని పేరు. శరీరమును వదలుటకు అసంభూతి అనిపేరు. భగవంతుని చేరుటకు సంభూతి అని పేరు. లోకంలో కొంతమంది ఏమనుకుంటారంటే.

"అన్ధం తమః ప్రవిశన్తి యే2సంభూతి ముపాసతే!"

నేను ఇందులో నుండి విడిపోతే బాగుండును. ఈ శరీరం పాడు శరీరం. పోతే బాగుండును అనుకుంటారు. అలా దీన్ని వదలుటకు ప్రయత్నం చేస్తారు. అలా కేవల శరీరమును వదిలి పెట్టేసినటువంటి వారు, ఘోర నరకాన్ని పొందుతారని చెబు తోంది. అయితే ఏం చేయాలండి? భగవంతుని చేరాలి అని కోరుకోవాలా? ఓ అలాగే కోరుకుంటాము "మేము సంభూతినే కోరుకుంటాము ఇక్కడ ఉండియే" అంటారు కొందరు.

"తతో భూయ ఇవతే తమో య ఉ సంభూత్యాం రతాః"

కేవలం భగవంతుడ్ని మాత్రమే చేరాలి. అని కోరుకునే వాళ్ళుంటారే, దానియందు రుచి కలిగిన వారుంటారే, వాళ్ళు అంతకంటే నరకాన్ని ఎక్కువ పొందుతారు. అంటే, శరీరం పోవాలి అని కోరుకునే వారు కూడా నరకానికి పోతారు. భగవంతుడ్ని చేరాలి అనుకునేవారు నరకానికి చేరక తప్పదు సుమా! అని ఈ మంత్రం మనకి చెబుతుంది. భక్తి వలన కలిగే

స్థితి, శరీరం వదలడం కాదు. భగవంతుడ్ని పొందడం కాదు అని చెబుతుంది 12 వ మంత్రంలో. ఆశ్చర్యముగా వుందే. అది కాదా? దానికి తరువాతి మంత్రం సమాధానం చెబుతుంది.

13వ మంత్రము:

అన్యదేవాహు స్సంభవాత్ - అన్యదాహు రసంభవాత్।
ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం - యే నస్త ద్విచచక్షిరే॥

నువ్వు మోక్షం పొందదలిచావు. అది వుందే. అది అసంభవాత్, సంభవాత్ అన్యదేవ, సంభవాత్ = కేవలం శరీరంపోకుండా భగవంతుడ్ని చేరడం అని అనుకుంటే అబ్బబ్బే అది కాదు, అసంభవాత్ = అయితే ఈ శరీరము నుండి విడి పోవడం కేవలం అనుకుంటే, అదీ కాదు. ఈ రెండిటికంటే అది విలక్షణమైనది. ఎవరు చెప్పారండీ మీకు? "ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం" బుద్ధిమంతులైనటువంటి మా పెద్దలు, దీన్ని చెబుతూ వుంటే మాకు మేం విన్నాం. "యే నస్త ద్విచచక్షిరే", ఎవరైతే మనకి దీనిని స్పష్టముగా ఉపదేశం చేశారో అలాంటి పూర్వులైనటువంటి వారు, జ్ఞానులైనటువంటి మహానుభావుల నుండి మేము నేర్చుకున్నాం. ఈ శరీరం విడచి పెట్టడం కాదు. కేవలం భగవంతుడ్ని చేరడం మాత్రమే కూడా కాదు సుమా! ఈ రెండిటికంటే అది వేరు. అని చెప్తోంది పద మూడో మంత్రంలో. ఇంతకంటే వేరయినది అంటే ఏమిటి? దానికి సమాధానం చెబుతోంది పధ్నాలుగో మంత్రం.

14వ మంత్రము:

"సంభూతించ వినాశంచ - యస్తద్వేదో భయగ్ం సహా।"
వినాశేన మృత్యుం తీర్త్వా - సంభూత్యామృత మశ్నుతే॥

కొంతమంది కేవలం శరీరం వదలి పెట్టడమే ఫలితం అని శరీరం వదలి పెట్టేస్తూ వుంటారు. ఏమిటి వాళ్ళగతి? అంటే వీళ్ళ శరీరం వదలి పెట్టడమే ఒక లక్ష్యం తప్ప చేరవలసినది ఏమిటో వీరికి తెలియదు. అలాంటి వారికి మోక్షం లేదు. వాళ్ళు "ప్రేత" అయి తిరుగుతూ వుంటారు. అక్కడక్కడ, లేదా, కొంతమంది భగవంతుని చేరడం తెలియక కేవలం తనని మాత్రం తను తెలుసుకుంటే చాలునని శరీరమును వదలి పెట్టి వెళ్ళిపోతారు. క్షుద్రమైనటువంటి రూపంతో ఎక్కడో ఒక మూల కూర్చుంటాడు, ఒంటరిగా, ఏకాకిగా. వాడికి ఆనందం వుండదు. కొంతమంది భగవంతుడ్ని చేరిపోదాం అనుకుంటారు. కానీ భగవంతుడ్ని చేరాలి అంటే ముందు ఆటంకమైన ఈ శరీరము వదలవద్దా! శరీరం ఆటంకం కాదు. మనసుకు పట్టిన వాసనలు తొలగాలి. లోపలి జీవుడ్ని అంటుకుని ఉండేటటు వంటి ఏ ప్రాచీనమైన ప్రకృతి సంబంధాలు వుంటాయో, అవన్నీ పోతే తప్ప వీడు ఇందులో నుండి విడుదలగుట అనేది వుండదు కదా! వాడు కేవలం శరీరాన్ని విడచి పెట్టేస్తే, నిలవ వుండే ప్రాచీన కర్మను అనుసరించి మరొక దేహములోకి పోక, తప్పదు కదా! అందుచేత కేవలం భగవంతుడ్ని పొందడం అనే రుచి మాత్రం ఉంటే చాలదు. దానికి కావలసిన, వెనుక నుండేట టువంటి వాసనలు తొలగడం కావాలి. శరీరపు పట్టు తొలగడం కావాలి. చిట్టచివరి కర్మకూడా వీడినుండి విడచి పెట్టేసేయాలి. దానికి కావలసినది ఆచరణ. అది చేయాలి. కనుక ఇప్పుడు వీడు ఏంచేయాలి? శరీరంలోంచి వెళ్ళిపోవడం మాత్రం కోరితే చాలునా? చాలదు. అలాంటి వాడికి మోక్షము కలుగదు భగ వంతుడ్ని మాత్రం చేరుకోవాలి అని కోరుకుంటే చాలా? లేదు. ఈ పట్టు వుండగా వాడ్ని చేరడం అసాధ్యం. అయితే వీడు ఏం కోరుకోవాలి? "సంభూతించ వినాశం", అసంభూతి అన్నా వినాశం అన్నా రెండూ ఒకటే. "వినాశం" శరీరపు పట్టు

నశించుట అని అర్థము. అసంభూతి అన్నా అదే అర్థము. ఈ రెండిటినీ కలిపి తెలుసుకోవాలి. అంటే శరీరము ధరించు టకు కారణమైనటువంటి కర్మ, వాసనల పట్టు తొలగుట అనేది ముందుండి, దీనితోటి కలగాల్సిన భగవదనుభవం కూడా దీనితో పాటు కలగాలని, ఈరెండూ కలిపి కోరుకోవాలి. ఇంతకు ముందు నిష్కామ కర్మతోటి తాను చేసేటటువంటి ప్రేమ రూపా పన్నమైనటువంటి 'ఉపాసన' అను మనము అంగము, అంగి అని తలచినట్లే శరీరము విడుట అనేది కూడా అంగముగా తలచి, భగవంతుని పొందుట అనేది అంగిగా తలవాలి. ఇది తను కోరవలసిన కోరిక తప్ప, కేవలం విడి పోవాలని కాదు. కేవలం దాన్ని చేరాలని కాదు. కేవలం ఇది పోవాలని కోరినా, కేవలం అది చేరాలని కోరినా, వాడికి కలిగేది నష్టమే. ఘోర నరకమే. శరీరము తొలగుట అనేది అంగము. కనుక 'అసం భూతి' అనేపదము అంగమును తెలుపుతోంది. 'సంభూతి' భగవంతుని యొక్క ప్రాప్తి అనేది "అంగి" ని తెలియజేస్తుంది.

ఈ రెండిటినీ కలిపి "ఉభయగ్ం సహ యస్తద్వేద" ఈ రెండూ 'అంగము-అంగి'గా వుంటాయి. అని ఎవడైతే తెలుసుకుంటాడో వాడికి ఏమవుతుంది? "వినాశేన మృత్యుం తీర్త్వా" కర్మ యొక్క సంపర్కం తొలగింది. కనుక భగవంతుడి నుండి దూరంగా వుంచే సంసారంతోటి వీడికి పట్టుతప్పింది. దాటాడు వీడు దీన్ని. "సంభూత్యా" = భగవంతుడి సాయు జ్యంవల్ల. "అమృతత్వమశ్నుతే" = భగవంతునియొక్క నిత్య సన్నిధానం అనేటటువంటి అమృతత్వాన్ని వాడు తప్పకుండా పొందుతాడు సుమా అని ఈ రెండూ కలిపి తెలుసుకోవాలని ఈశావాస్యోపనిషత్ తెలియచేస్తోంది. అంటే ఈ మంత్రంలో జ్ఞాపకం పెట్టుకోవలసినది "భూతి" అంటే సంపద; సం= భగ వంతునితో సమానమైన అనుభవస్థితి.

ఇది ఎప్పుడు కలుగుతుంది. వాడి అనుగ్రహంతో? వాడి

సన్నిధానం చేరినపుడు. అది ఎప్పుడొస్తుంది? దానికి ఆటంక ముగా వుండే, కేవల శరీరం పోవాలి అనేదే కాదు, అక్కడకు పోతే వేరే శరీరం వస్తుంది, కానీ ఇటువంటి కర్మకృత పాంచ భౌతిక శరీరం పోవాలి. ఇది నశించాలి. పూర్తిగా నశించాలి. కనుక 'వినాశం' అని పేరు. దీనితో, ఇప్పటిదాకా శరీరంతో వుంది పట్టు. ఇదే సంపదలు అనుకుంటాం. ఇది సంభూతి అనుకుంటూ పొరపడ్డాం. కాదు కాదు ఇది 'అసంభూతి; అని తెలియాలి. ఇది వదలి పోవాలి అని తెలియాలి. కనుక కర్మలయొక్క పూర్తిగా వినాశం, ఆపై ప్రాకృత శరీర సంపర్క విరహితుడై భగవంతుని యొక్క నిత్యసన్నిధానాన్ని సాయుజ్యమును పొందాలి. అప్పటి దివ్య ఆనందం వుందే, అది మోక్షం సుమా! అని మనకి ఈ మూడు మంత్రాలు చెబుతాయి.

పరమాత్మ యొక్క స్వరూపాన్ని, పరమాత్మ యొక్క స్వభా వాన్ని, ఈ జగత్తు అంతా ఆయన వ్యాపించి వుంటాడని, ప్రతి అణువునా తాను నిండి వుంటాడని, ఆ పరమాత్మని చేరుటకు కర్మతోటి కూడుకున్న జ్ఞానం, దానివలన పండినటువంటి భక్తి ఉపాయమని, అలాంటి ఉపాయ ఆచరణ ద్వారా ఈ జీవుడు తనకి ఇపుడు ప్రస్తుతం ఉండేటటు వంటి పంచ భౌతికమైనటు వంటి, కర్మకృతమైనటువంటి దేహమును వదలడం, పరమాత్మ యొక్క దివ్యసన్నిధానం చేరడం, ఫలం, అని పధ్నాలుగు మంత్ర ముల వరకు ఈశావాస్యోపనిషత్ తెలియజేసింది.

15వ మంత్రము :

హిరణ్మయేన పాత్రేణ - సత్యస్యాపిహితం ముఖమ్।
తత్త్వం పూషన్నపావృణు - సత్యధర్మాయ దృష్టయే॥

పదిహేనవమంత్రమునుండి నాలుగు మంత్రములలో, పరమా త్మని ఈ జీవుడు ఎలా ప్రార్థన చేయాలి తాను పొంద

దలచినటువంటి ఫలితము పొందుటం. ఈనేది వివరిస్తోంది. జీవుడు భగవంతుడ్ని ప్రార్ధన చేయాలి. మనస్సు స్వాధీనంలో ఉండాలి. కానీ ఈ మనస్సు దానికి బయటవుండే ఇంద్రియాల యొక్క ప్రభావంచేత, ప్రాపంచిక విషయాలనే ఎప్పుడూ కోరు తూనే వుంటుంది తప్ప, తనలోపల వుండేటటువంటి ఆత్మ తత్వమును చూచుటకు ఇచ్ఛగించదు. రంగులు, వాసనలు, రుచులు, మొదలైనవి ఇంద్రియాలచేత కోరబడి, ఆ ఇంద్రియ ములకు నాయకుడు అయినటువంటి మనస్సును తమవైపు లాగుతుండటంచేత, లోపల ఉండేటటువంటి వాటిని చూడటం మనస్సుకి కష్టం అవుతుంది. కానీ ఆత్మయొక్క జ్ఞానం, మన స్సుద్వారా మాత్రమే బయటకు ప్రసరించవలసిన అవసరం వుంది కనుక ఆ మనస్సు తన యందుండేటటువంటి రుచు లనీ, వాసనలని సరైన మార్గంలో పెట్టుకోగలగాలి. అయితే మనస్సా పెట్టుకోగలదు? లేక మనమా స్వాధీనంలో పెట్టుకో గలం మనస్సుని? కాదు. ఈ మనస్సుని పోషించేవాడెవడో, వాడు ఈ మనస్సుని అదుపులో పెట్టాలి. కనుక ముందు, ఆ మనస్సుని నడిపించేటటువంటి, పోషించేటటువంటి ఆ పరమా త్మని, మనస్సు తనయొక్క స్మరణ చేయుటకు అనుకూలంగా వుండేటట్టుగా పెట్టుకో అని ప్రార్ధన చేస్తూ, దానికంటే ముందు, ఆ మనస్సుపై వుండేటటువంటి రకరకాల రుచులు వుంటాయే, వాటన్నిటిని కొంచెం ప్రక్కకి తొలగించి, లోపల వుండే నిన్ను కోరేటట్టుగా నీ స్వరూపం చూసేటట్టుగా అనుగ్రహించు అని 15వ మంత్రంలో ప్రార్ధన నేర్పుతోంది ఈశావాస్యోపనిషత్.

ఆత్మ ఎప్పుడూ ఏకరూపంగా ఉండేది కనుక దానికి "సత్యం" అని పేరు. ఈ సత్యం అని పేరు గలిగిన ఆత్మకి ఒక ధర్మం వుంది. అది "భగవంతునికి చెంది వుండుట". అది ఇక్కడ వున్నా, అక్కడ వున్నా, ఎక్కడ వున్నా, పరమాత్మకే చెంది, వాడిచేత నడుపబడుతుంది కనుక ఈ 'సత్యధర్మము'

పరమాత్మని గుర్తించుట కాని, గుర్తిస్తోందా ఈ వేళ? లేదు. కారణమేమి? బంగారమెట్లా మనస్సులని ఆకర్షిస్తుందో, ప్రాపంచిక విషయములు అన్నీ కూడా బంగారు పాత్రవలే మనస్సుని తమవైపు లాగుతాయి. "హిరణ్మయేన పాత్రేణ", ఈ ప్రాపంచిక విషయములచేత, సత్యస్య = ఆత్మయొక్క; ముఖం = ద్వారము వలే వుండే మనస్సు అపిహితం = మూసివేయబడినది. ద్వారం తెరిస్తే కానీ లోపల ఉండేది కనిపించదు. కనుక ఈ జీవుని యొక్క, పరమాత్ముని చూచుటకు అవకాశం కల్పించే ద్వారమైన, మనస్సు మూసివేయబడివున్నా, హే పూషన్ = మనస్సుని, ఆత్మని పోషించువాడా! అని అర్థం. ఏం చేయాలి? త్వం అపావృణు = మనస్సు పైన ఏర్పడి వున్న విషయవాంఛ అనే ఆచ్ఛాదన వుందే, ఈ కప్పు వుందే, దీనిని తొలగించు అంటూ ప్రార్థన చేస్తున్నాం ఈ మంత్రంలో. పూషన్ = సూర్యుడా అనికూడా అర్థం వుంది. బాహ్యంగా శరీరమును పోషించే వాడు "సూర్యుడు". శరీరాన్ని, లోపల ఉండేటటువంటి తత్వాన్ని కూడా పోషించేవాడు, సూర్యునికి కూడా అంతర్యామిగా వుండేటటువంటి "శ్రీమన్నారాయణుడు".

శబ్దార్థాన్ని తీసుకున్నా, పూషన్ = పోషించువాడు కనుక పరమాత్మే. లేదా ఈశావాస్యం అని మొదటి మంత్రంలో చెప్పినట్టుగా, పైన కనిపించే సూర్యగోళాన్ని తీసుకున్నా ఆ గోళమునకు లోపల ఉండే జీవుడికి కూడా లోపల వ్యాపించి యుండి, నడిపించేటటువంటి, జగత్తును పోషించేటటువంటి "పరమాత్మ" అని అర్థం.

మనం రోజూ ప్రార్థన చేస్తూ వుంటాం కదా "ధ్యేయస్సదా సవితృమండల మధ్య వర్తీ నారాయణః" అని. ఆతడ్ని ఈ మంత్రం ద్వారా, మనస్సు పై వుండే ఆచ్ఛాదన తొలగించి, లోపల వుండేటటువంటి ఆత్మ, పరమాత్మకి చెందినది అనే

దర్శానికి గుర్తించుటకు తగినట్టుగా అనుగ్రహించమని ప్రార్థన చేస్తాం.

16వ మంత్రము :

పూషన్నేకర్షే! యమ! సూర్య! ప్రాజా పత్య!
వ్యూహరశ్మీన్ సమూహ తేజః
యత్తేరూపం కళ్యాణతమం తత్తేపశ్యామి
యోసావసౌ పురుష స్సోహమస్మి

పరమాత్మని ప్రార్థన చేయుటకు ఆయన స్వరూపం మనకి తెలియాలి. లోకములో ఆకర్షకములు అయినవి మనసుని తమ వైపు త్రిప్పకుంటే, అంతకంటే ఆకర్షకమయినది కనిపిస్తే తప్ప మనస్సు వాటిపై నుండి మరోవైపు తిరుగదు. వేరే వాటిని చూడదు. భగవంతునికి అటువంటి రూపం ఒకటుంది. లోకంలో కనిపించే అందాలన్ని దానిలోంచి వస్తున్నాయి. ఇది భగవద్గీత మనకి తెలియచేస్తోంది. లోకంలో కనిపించే వస్తువులన్నిటికంటే గొప్పదైన, ఆకర్షకమైన, క్షేమంకరమైన ఒక దివ్యస్వరూపం ఆ భగవంతుడికి ఉంది. అది భక్తుడు ఏర్పరచినట్టు వుంటుంది అని మొదట మనకి శాంతి మంత్రంలో "పూర్ణమేవ అవశిష్యతే" అని తెలియచేసింది. "అలాంటి నీయొక్క స్వరూపాన్ని, నేను గుర్తించగలిగేటట్లుగా, హే భగవన్! నీవు ఏనాడు అనుగ్రహిస్తే ఆనాడు నేను, నిన్ను ప్రార్థన చేయగలుగుతాను. కనుక నీవు నాకు అటువంటి రూపాన్ని దర్శింపచేయ సమర్థుడవు సుమా!" అంటూ భగవంతుడ్ని ప్రార్థించడం మొదలౌతోంది. ఏమని? ఆ భగవంతుడికి కొన్ని పేర్లు, మనం అనుసంధించవచ్చును. ఇలాగ

"పూషన్! ఏకర్షే! యమ! సూర్య! ప్రాజాపత్య!
వ్యూహరశ్మీన్! సమూహ తేజః

యత్తేరూపం! కళ్యాణ తమం! తత్తే పశ్యామి
యోసావసౌ పురుషస్సోహమస్మి"

ఇలా ప్రార్థన చేస్తామట.

ఎవడతను? "పూషన్" అని పిలుస్తున్నాం. పూషన్ సూర్య అంతర్యామి లేదా విశ్వాన్ని పోషించువాడా! ఏకర్షే= అద్వితీయుడైనటువంటి హే ఋషీ, అని అర్థం. ఋషి= ముందు చూపు కలవాడు. వెనుక జరిగింది తెలిసినవాడు. జరుగుతున్నవాటిని వాటితో అన్వయించ నేర్పు కలిగిన వాడు. క్రాంత దర్శి అంటాము. భగవంతుడు, ఋషి అయితే లోకంలో ఋషులు చాలామంది వున్నారు. అలాంటి ఋషికాదు పరమాత్మ.

తన అనుగ్రహం తోటి వీరంతా ఋషులు అయితే, తనకి ముందు వెనుకలు చూపుటకు మరొకడి అనుగ్రహం అక్కర్లేని ఋషి ఆయన. కనుక 'ఏక, అద్వితీయుడు అయినటువంటి ఋషి. క్రాంతదర్శి. హే భగవన్, నేను ఇంతకు పూర్వం ఎలా ప్రవర్తించానో నీకు తెలుసును. ఇకపై నేను ఎట్లా వుండాలో నీకు తెలుసును. ఇపుడు నేను ఎట్లా వున్నానో నీకు తెలుసును. ఎలా మార్చుకోవాలో నీకు తెలుసును. నీకు అనుకూలంగా మార్చుకో అని మనకి భావం కలిగినట్టుగా "ఏకఋషీ", అయితే మనం వాడు చెప్పినట్టు వింటామా? ఆ! భగవన్! నీ పేరేమి? 'యమ'. యమ అనగా నియమించువాడు అని అర్థం. నువ్వు నియమించేవాడివి. నేను నియమిస్తే మాత్రం, మీరు ప్రవర్తిస్తారా? బాగుపడతారా నేను చెప్పినట్టుగా? అంటావేమో ఆ సంశయం నీకొద్దు. నీవు "సూర్య", "సుష్టు ఈరయతి"= బాగా వీరందరినీ పెంచువాడు. కనుక ఆయన్ని సూర్య అని అంగీకరిస్తున్నాం. అంతేకాదు "ప్రాజాపత్య" = ఈ జీవులు అందరికీ కూడా నీవు పతివి. పరిపాలించువాడవు. ఏం చేయాలి అయితే? "వ్యూహరశ్మీన్" = నీవు చాలా గొప్ప కాంతి కలిగిన

వాడవు. ప్రాకృతగోళమైనటువంటి ఈ సూర్యుడే ఇంత కాంతిగలవాడైతే, ఆతడిని పోషించే భగవానుడి కాంతి ఎంత? కొన్ని కోట్లమంది సూర్యుళ్ళు ఒక్కసారిగా ఉదయిస్తే కూడా ఆతని కాంతిముందు ఖద్యోతములే అవుతాయి. అంత కాంతి కలవాడు ఆయన. అయితే అంతకాంతి కలవాడిని చూడగ లమా మనం? చూడలేము. అద్వితీయమైన ప్రకాశముకల అతని కాంతి మిరుమిట్లు గొలుపుతూ మనకి ఆయనని చూసేందుకు వీలు లేకుండా చేస్తోంది. "రశ్మీన్ వ్యూహ" = నీ కిరణము లను ఒక్కసారి ప్రక్కకి తొలగించు. అంతేనా?

"సమూహ తేజః" = నీ యొక్క దివ్యమైనటువంటి తేజస్సుని నేను చూచుటకు వీలుగా ఒక చోటకి చేర్చు. ఆకాశమంతా వ్యాపించిన కిరణములు నీవి. ఒక భూతద్దం పెట్టి అన్ని కిరణాలను ఒకచోటకు తీసుకొని వచ్చి మనం చూడగలుగుతున్నామే, అలాగే భగవన్ నీయొక్క, సర్వజగత్తు వ్యాపించినటువంటి కిరణములనన్నిటినీ ఒకవైపు; సమూహ = చేర్చు. అపుడు నీయొక్క రూపాన్ని నేను చూడ గలుగుతాను. ఎట్లాంటి రూపాన్ని? భయంకరమైన రూపాన్ని చూపుటకు వీలు లేదు. మరి? "యత్తే రూపం కళ్యాణ తమం" = నీ అద్భుతమైనటువంటి, అద్వితీయమైనటువంటి దివ్యమోహన ఆకారం వుంటుందే, అటువంటి ఆకారాన్ని నాకు చూపు. అది నేను చూడగలుగుతాను తప్ప, అం రా వ్యాపించిన రూపాన్ని నేను చూడలేను. అది ఎక్కడ కి..ుస్తుంది మనకు? మనకం టితోటి చూచుటకు వీలయినటువంటి చిన్నరూపముగ మనం అర్చించేటట్లుగ "పూర్ణమేవ అవశిష్యతే" భగవంతుని యొక్క ఐదవ స్వరూపం "అర్చామూర్తి", కలదు కదా. దాన్ని చూపు. అయితే ఇక్కడ ఉండేటటువంటి ఈ రూపం చైతన్యం కలిగి నదా? లేనిదా? "యోసావసో పురుషః సోహమస్మి" = కేవలం

ఇక్కడ వుండేటటువంటి మూర్తిలో, ఏ పరమాత్మ తత్వం వ్యాపించివుందో ఇదే తత్వం సూర్యుడిలో ఉంది. అదే తత్వం నాలో కూడా వుంది. కనుక ఇవన్నీ కూడా భగవంతుని స్వరూపాలే. అయితే, ఇక్కడ శరీరమేకన్పించి భగవత్ స్వరూపం లోపలవుంది అనిపించదు మనకుండేటటువంటి ప్రకృతి సంబంధంచేత. బయట కనిపించే వస్తువులని భగవత్ స్వరూపములు అనుటకు వీలు లేనట్లుగా, అవే అవే కొన్ని కార్యములలో నియుక్తములై యున్నాయి. కానీ కొన్ని పేర్లకు పరిమితాలై ఉన్నాయి. అర్చామూర్తిగా ఏర్పరచి ఉన్న రూపాన్ని, 'వాడు' అని పేరుతోను రూపముతోనూ గుర్తించ వీలు అవుతుంది. కనుక వాడిని నేరుగా ఆశ్రయించవచ్చును. కనుక "అసౌ" = ఇక్కడ చూపబడేవాడు "అసౌ" = ఆకాశంలో చూపబడేవాడు, అసౌ అసౌ పురుషః = ఇందులోనూ, అందులోనూ, ఇదిగో, ఇదిగో అని పేరుపెట్టి చూపగల్గినవాడు, "యః పురుషః" ఏ పరమాత్మ తత్వమున్నదో, అదే పరమాత్మ తత్వం, "అహం"= నేను అని కూడా పిలువబడుతుంది. ఏం అర్థం? అక్కడ ఒక గోళం, గోళంలో పరమాత్మ వున్నట్టే, ఇక్కడ కనిపించేటటువంటి "అహం" అనే పేరుతోటి పిలుచుకుంటున్నానే ఈ వస్త్రాన్ని దాటి వస్త్రంలోపలి శరీరాన్ని, దాటి, అందులో ఉండే మనస్సుని, అదీ దాటి, అందులో వుండే జీవుడ్ని, అది కూడా దాటితే అందులో వుండే పరమాత్మకి ఈ 'నేను' అనే పేరు చెందాలి. కనుక కనిపించే అన్ని వస్తువులలో ఆ పరమాత్మ వుంటాడు. ఆ పేర్లతో చెప్పబడుతాడు. అలాగే నాలో వుంటాడు. 'నేను' అని చెప్పబడతాడు. కనుక "అసౌ" ఈ అర్చామూర్తిగా వున్నవాడు కానీ, "అసౌ" అటు సూర్యుడిలో వాడు కానీ, అహం = ఇటు నేను అని చెప్పబడేటటువంటి ఈ జీవుడికి లోపల వున్న పరమాత్మే కనుక, అస్మి = వాడే

నేనై ఉన్నాను. అనగా నాలో అంతరాత్మగా వుండి నేననే పేరుతో వ్యవహరింపజేస్తూకూడా నడిపిస్తున్నాడు. హే భగవన్! ఇక్కడ ఆత్మలో వుండే నిన్ను చూడలేను. బయట వుండే నిన్నుకాని నీదైన కాంతినికాని చూడలేను. ఎందుకూ చేతకా నివారము. కనుక నీ కాంతిని ఒక చోటకి చేర్చి విశ్వాసము కలిగేటట్లు అర్చామూర్తిగా మాకు సాక్షాత్కరించుము. అపుడు నేను నిన్ను సేవించగలుగుతాను. అపుడు నేను నిన్ను అర్చించ గలుగుతాను. అప్పుడే నా మనస్సుపై ఉండేటటువంటి అజ్ఞానపు పొర తొలగుతుంది. అనుగ్రహించుమా! అని ప్రార్థించు.

17వ మంత్రము :

వాయురనిల మమృతం - అథేదం భస్మాన్తం శరీరమ్।
ఓం క్రతో! స్మర, కృతం స్మర - క్రతో! స్మర కృతం స్మర॥

శరీరం అంటే ఏమిటి? ఆత్మ అంటే ఏమిటి? వీటితత్వం మాకు అవగతమైనదని భగవంతుడ్ని మనం ఇలా ప్రార్థన చేద్దాం అని తెలిసి చెబుతోంది.

వాయు = సంచరించునది; అని అర్థం. ఆత్మ ఎప్పుడూ ఒకచోట స్థిరముగా ఉండేది కాదు.' ఎప్పుడూ సంచరిస్తూ ఉండేది. కనుక ఇది "అనిలం" అనికూడా పిలువబడుతుంది. అనిలం అంటే "స్థిరత లేనిది" అని అర్థం. కర్మానుసారము దేహంలోంచి దేహానికి మారతూవస్తోంది ఇంతకాలము విసు గులేకుండా. కనుకనే ఆత్మ వాయు అనిలం కూడ. అసలు దీనియొక్క స్వరూపం ఎటువంటిది? ఇది ఎప్పుడూ కూడా "మృతి" అనేది లేనిది. ఇది "అమృతం". శ్వేతాశ్వతరమనే ఉపనిషత్తులో అమృతాక్షరం హరః 'అంటూ' ఆత్మకి అమృతం అని పేరు, అని తెలియచేస్తోంది. అదే ఇక్కడ కూడా, ఇది

అమృతం. ఏ రకమైనటువంటి దోషములు లేనటువంటి పరిశు ద్ధమైనది, ఈ ఆత్మ. మరి పైనుండే, మనం చూసే ఈ శరీరమో? "అదః ఇదం శరీరమ్ భస్మాంతం" ఇది ఏనాడు అయితే ఆత్మచే వదలబడుతుందో ఆనాడు అగ్నితో చేరు తుంది, ఆనాడిది నశిస్తుంది. కనుక నశించేది దేహం. నశించనిది ఆత్మ. భగవంతుడ్ని మనం ప్రార్థన చేస్తాం. ఈ రెండింటికి నీవే నియంతవు కనుక నీవు ఓంకారం చేత చెప్పబడే వాడవు. నేనూ ఓంకారంతో చెప్పబడే వాడినే. నేను కూడా అమృతమే కదా! నీవు అమృతమే. కానీ నేను చిన్న అమృతం. నీవు పెద్ద అమృతం. ఓంకారంలో "అ, ఉ, మ" అని మూడు అక్ష రములు వుంటాయి. 'అ' అక్షరాణామకారోస్మి 'అ' అంటే జగత్కారణమైన భగవానుడు. ఈతని వెనుక 24 తత్వాలుగ ప్రకృతి ఉంది. దానిపరిణామమే ఈ శరీరము. కనుక 'మ' అంటే శరీరంలో వున్నదానికంటే వేరైన జీవుడు అనవచ్చు. 'ఉ' ఈ జీవుడు పరమాత్మకే చెందినవాడు అని. పరమాత్మ ఎప్పుడూ జీవుడిని వీడి వుండని వాడని మనకి తెలియచేస్తోంది కనుక ఆత్మకి ప్రకృతికి కూడ నాథుడు అయినటువంటివాడు. 'ఓం' హే భగవన్! అంటే ఓంకారంతో చెప్పబడే వాడా! నీవు ఎలాంటి వాడవు? 'క్రతో' = నీకు 'క్రతు' అని పేరు. "అహం క్రతుః, అహం యజ్ఞః" అని నీవే చెప్పుకున్నావు. అంటే ఎవ రెవరు, ఏదేది కోరినా ఆ కోరికతో చేసినటువంటి కర్మకైనా 'ఫలితాన్ని' ఇచ్చేవాడవు నీవు. ఫలితం కోరిచేస్తే 'క్రతువు'. కోరక చేస్తే యజ్ఞం. నీవు క్రతువువి. నేను చేసే పనులు అన్నిటికీ ఏది ఫలితమో నీకు తెలుసును. మేము ఏమేమి చేశామో నీకు తెలుసును, కనుక, "క్రతో స్మర" మమ్మల్ని నీవు తలచుకో తప్ప, నిన్ను మేము తలవలేము. మేము నిన్ను తలచి నీ దగ్గరకు రావడం అనేది ఎప్పుడూ సాధ్యంకాదు. నువ్వు ఏనాడు అయినా మమ్మ తలచుకుంటేనే మేము ఉద్ధరించబడతాము.

అంతేకాదు "కృతం స్మర", కృతం = ఇంతవరకు నిన్ను, నేను పొందుటకు ఏమైన చేశానో లేదో తెలియదు. ఆ చేసినదేమిటో ఏంచేశానో నీకే బాగా తెలుసును, నాకంటే కూడా. కనుక నేను చేసిన వాటన్నిటికి కూడా "కృతం స్మర" ఒక్కసారి తలచుకోవయ్యా, నీపేరు "కృతజ్ఞుడు" కదా!

"కృతం జానాతి" ఏ కొద్దిగా చేసినా, దానిని బోలెడంతగా భావించి స్వీకరించే వాడివి నీవు. కనుక నీవు "కృతం స్మర" నేను చేసింది ఏ కొద్దిగా అయినా వుంటే దాన్ని మాత్రమే నీవు స్వీకరించి, నన్ననుగ్రహించు. అంతేకాదు 'కృతం' నువ్వు ఏదో చాలాచేశావు, నన్ను ఉద్ధరించేటందుకు. 'స్మర' దాన్ని కొంచెం గుర్తు పెట్టుకో. అంటే ఈ జీవుడ్ని కొన్ని యుగ యుగాల నుండి ఉద్ధరించుటకు ప్రయత్నం చేస్తున్నావు. కానీ నీకు చిక్కక నీకు నేను పారిపోతున్నాను. నాకోసం నీవెంత శ్రమపడ్డావో నీకు జ్ఞాపకం ఉండి వుంటుంది. నాకు జ్ఞాపకం లేదు. మరచిపోయి వుండవచ్చును. ఇంతవరకూ నేను నీకేసి తిరుగకపోవడం చేత, నీవు నావైపు తిరిగి, నిన్ను మళ్ళీ మళ్ళీ నాతోపాటు ఈ పాడు శరీరాల్లో ప్రవేశపెట్టుకుంటున్నావు. దానివలన పాపం! నీవు శ్రమపడుతున్నావు. కనుక హే భగవన్! "కృతం" నన్నుద్ధరించడం కోసం నీవు ఎన్ని శ్రమలు పడ్డావో, ఒక్కసారి జ్ఞాపకం పెట్టుకో, నీకు శ్రమ తగ్గించుటకు, ఈ వేళ నీకోసం తిరిగాను నీవైపు నేను. 'స్మర' కనుక ఇకపై నీవు శ్రమపడకుండా వుండాలంటే నన్ను ఉద్ధరించు. 'క్రతో స్మర కృతం స్మర', ఆదరం తోటి హే భగవన్, నీవు అన్నీ తెలిసిన వాడవు. కనుక నీవు నన్ను తలచుకో, హే భగవన్! నేను నీకేసి అనుకూలుడనై ఒక్కసారి తిరుగుతున్నాను. కనుక నన్ను స్మరించు. అంటూ 'వరాహ పురాణం' లో, గతంలో, భగవంతుడు ఒకసారి చెప్పాడు. ఎవడెవడైతే నాకేసి కొంచెం

మనస్సు పెడతాడో, వాడు తలచుకోలేనినాడు నేనే తలచు కుంటానని, నీవే కదా చెప్పావు ఒకనాడు? నీవన్నావు కదా ఆ మాట. కనుక 'స్మర' నన్ను తలచుకో. ఎవడైతే నీయందు కొద్దిగా బుద్ధి పెడతాడో వాడికి ప్రీతి తోటి కావలసినటువంటి పరికరాన్ని, జ్ఞానాన్ని ఇస్తానన్నావు. కనుక నిన్ను నేను స్మరిస్తు న్నానయ్యా ఒక్కసారి, నన్ను అనుగ్రహించు అని ప్రార్థించమని అని ఈశావాస్యోపనిషత్‌లోని 17వ మంత్రం చెబుతోంది.

18వ మంత్రము :

అగ్నే! నయ సుపథా రాయే అస్మాన్
విశ్వాని దేవ! వయునాని విద్వాన్
యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణ మేనః
భూయిష్ఠాంతే నమ ఉక్తిం విధేమ॥

ప్రార్థన చేసిన మనని స్మరించుటకు, మనమేం చేశాం ఆయ నకి, ఏమైనా చేయాలి కదా కొంత. హే భగవన్! చేస్తున్నాను కొంత. నీకు చాలా యిష్టమైనది. నువ్వు చాలా గొప్పదని భావించేది ఏదైతే వుందో, అదే నేను చేస్తున్నాను. కనుక నాకు నీవు మోక్షం ప్రసాదించు. అంటే ఎపుడో చనిపోయిన తరవాతనా? కాదు. ఇక్కడ వున్నప్పుడు కూడా నేను పొందవ లసిన ఐశ్వర్యమును నాకు నీవు ప్రసాదించాలి. అర్థాత్, ఇక్క డున్నప్పుడు ఈ దేహంలో అనుభవించేటటువంటి, సౌఖ్యాలని, నీకు అనుకూలముగా వుండేటట్లుగా దేహాన్ని వదలిన తరు వాత చేరేస్థితిని, ప్రసాదించమని ఇదిగో ఈ రకమైన ప్రార్థన నీకోసం నేను చేస్తున్నానయ్యా అని ఈశావాస్యోపనిషత్‌లో చివరి మంత్రం సారాంశముగా ఒక ప్రార్థనని తెలియచేస్తోంది. ఇది యజ్ఞయాగాది క్రియలు చేసేటప్పుడు, అగ్ని ప్రార్థనగా అను సంధానం చేస్తారు.

'అగ్నే' అని మనం ప్రార్థన చేస్తాం భగవంతుడ్ని 'అగ్ని' లోకంలో మనకి కనిపించే "తేజః పదార్థం" అయితే దానికి ఆ తేజస్సు ఎక్కడినుండి వచ్చింది? దానిలోపల వ్యాపించి యున్న పరమాత్మచేత. కనుక అగ్నికి 'అంతర్యామి' గా మాకు సాక్షాత్కరించే ఓ తేజోరాశీ! అని మనం ఒక ప్రార్థన చేయవచ్చును. లేదా "అగ్రం నయతి" భగవంతుడికే అగ్ని అనిపేరు. తనని ఆశ్రయించిన ప్రతివాడిని 'అగ్రం' మరింత ఉన్నతికి 'నయతి' చేర్చును. కనుక 'అగ్ని' అంటే దానికి లోపల ఉండే భగవంతుడని మనం చెప్పకోనవసరం లేదు. స్వయంగా భగవంతుడికే అది ఒక శబ్దం. కనుక "హే అగ్నీ', హే ఉద్ధరించువాడా, ఉజ్జీవింపచేయు పరమాత్మా!" "ఏం చేయాలి?" 'నయ' మమ్మల్ని అందరినీ పొందించు. ఎలా పొందించాలి ఎక్కడికి?. 'సుపథారాయే' 'సుపథా' మంచి మార్గంలో నడిపించు మమ్మల్నందర్నీను. ముళ్ళు, రాళ్ళు లేని సున్నితమైన మార్గములో మమ్మల్ని నడిపెంచు. దేనికి? 'రాయే', చక్కటి సంపద పొందుట కొరకు. ఏ సంపద? ఐహికమైనటువంటి సంపదలూ కావాలి. ఆంతరమైనటువంటి సంపదలూ కావాలి. ప్రాపంచిక సంపదలతో పాటు భగవత్ సంపదకూడా మాకు కావాలి. ఎవరిని నడిపించాలి? 'అస్మాన్' మమ్మల్ని అందర్నీను. మనం ప్రార్థన చేసేటప్పుడు ఎప్పుడూ నన్ను ఒక్కడ్నే అని ప్రార్థన చేయకూడదు. అది స్వార్థం అవుతుంది. కనుక 'అస్మాన్' మమ్మల్ని అందర్నీ కూడా నడిపించు. మన పెద్దలు, మన ఉపనిషత్తులు మనకి అందరితో కలిసి క్షేమాన్ని పొందాలి తప్ప ఒంటరిగా కాదు అని నేర్పుతున్నాయి ఈ మంత్రంలో. ఏమని ప్రార్థన చేయాలి? హే భగవన్! హే దేవా, నీవు ప్రకాశించువాడవు. ఈ జగత్తు అంతా నీకు ఆటభూమి. క్రీడాంగణము అంటాము దాన్ని. ఈ ప్రపంచము అంతా క్రీడాంగణముగ కలిగిన నీవు లోకంలో ఎన్నెన్నో, ఎన్నెన్నో మార్గములను చూపించి

వదలి పెట్టావు మమ్మల్ని. నడవమని. కానీ ఆ మార్గాలు ఎటు చేరుస్తాయో మాకు తెలియదు. ఏ మార్గంలో అడుగు పెడితే అది ఎటువైపు లాక్కుపోతుందో తెలియదు. అలాంటివి ఎన్ని వున్నాయి? 'విశ్వాని వయునాని' వయునము ఆశ్చర్య కరమైనటువంటి జ్ఞానమును నడిపించే మార్గము. ఉపాయము లేక సాధనము. అని అర్థం. ఎన్ని వున్నాయి అటువంటివి? 'విశ్వాని' బోలెడన్ని అనంతమైనన్ని ఉన్నాయి. అయితే చాలా వున్నాయి అని తెలిసిపోయింది కదానీకు? అంటే, భగవన్ నాకు తెలియదు. 'విద్వాన్ దేవ' నీవే వాటన్నిటి గురించి తెలిసిన వాడివి తప్ప మేము వాటిని గురించి ఎటువంటి జ్ఞానమూ కలిగిన వాళ్ళం కాదు. అయితే ఏం చేస్తున్నాయి అవన్నీను? "జుహూరాణం" అవన్నీ కూడా తమవైపు లాగివేస్తున్నాయి. అటువైపు మేము వాటిచేత లాగబడుతున్నాము. దానిచేత లాగ బడి 'ఏనః' పాప ఆచరణ చేస్తున్నాము. అందుచేత నువ్వేం చేయాలంటే? వాటితోటి లాగబడి పాప ఆచరణ చేసేటటు వంటి మమ్మల్ని నువ్వు అనుగ్రహించాలి. ఆ పాపం "అస్మత్ యుయోధి" మానుండి దూరం అయ్యేటట్లుగా చెయ్యి. ఈ లోకంలో ఎటువంటి ప్రాపంచికమైన ఆకర్షణలున్నాయో వాటి యందు తగులుకొనేట్టుచేసేది, నిన్ను చేరుటకు ఆటంకముగా ఉండేటటువంటి, మాలో ఉండే అహంకారం ఉందే, అది మేము తొలగించుకుంటే, పోయేదికాదు. అదే పెద్ద పాపం అంటే. ఇతర పాపాలు, పాపాలు కావు. మనలో వుండే అహంకారం పెద్ద పాపం. కనుక 'అస్మత్' మానుండి 'యేనః' ఈ ఘోర మైనటువంటి పాపం ఐన అహంకారమును, "యుయోధి" = దూరం చేయవయ్యా. అలాగే చేస్తాం. అయితే మీరు మాకేం చేస్తున్నారు, అని అడుగుతావేమో భగవన్, "భూయిష్ఠాంతే" నీకు ఏది ఇష్టమో అదికదా మేము నీకు చేయవలసినది. "నీ వుద్దేశంలో ఏది చాలా గొప్పది అనుకుంటావో అదికదా మేము

చేయవలసినది. నీకు గొప్పదనిపించదగినది, నీకు లేనిది, మాద గ్గరున్నది ఏమున్నదయ్యా?" వుందా అటువంటిది ఏదైనా, వాడి దగ్గరున్నది, మన దగ్గర లేనిది. వాడికి లభించనిది, మన మిస్తేనే వాడికి పూర్తయ్యేదని? ఏమీ లేనేలేదు. అసలన్నీ వాడివేకనుక. కానీ ఒక్కటుంది. ఏమిటది? "నమ ఉక్తిం విధేమ "నాలో వుండేటటువంటి "నాది నాది" అనే స్వార్థం ఉందే ఇది నీ వాటన్నిటినీ కబళీకరిస్తోంది. బలి చక్రవర్తి లాగ. పరమాత్మదైనటువంటి ప్రపంచమును నాది అనుకు న్నాడు బలిచక్రవర్తి. పాపం! దోషి అయ్యాడు. పరమాత్మ దైనటువంటి జీవుడ్ని స్వతంత్రుడను అనుకున్నాడు. దోషి అయ్యాడు. దోషం తొలగించుటకు పరమాత్మ ఆతనిని ఆక్ర మించాడు. కనుక భగవన్, 'మః + న' "ఇవన్నీ కూడా నావి కావు". వాడు స్వతంత్రుడు కాడు. కనుక 'న-మః' అనగల గాలి భగవంతుని దగ్గర. నీవే ఉపాయము అనగలగాలి. ఈ మాట అనగలగటం చాలా కష్టం. ఇక్కడా తలవంగదు. మనకి ఆనందం అనుభవించేటప్పుడు అసలు తలవంగదు. హే భగవన్ పరమ పదం చేరిన తరువాత కూడా అక్కడ వుండే నిత్య ముక్త గణమంతా 'నమః నమః' అంటూ వుంటారది. అంటే భగవంతుడికి సేవచేసే ఆ స్థితిలోకి వెళ్ళిపోయిన తరువాత, నేను చేస్తున్నా, నాకిష్టమైనట్టు చేస్తున్నాననిపిస్తుందేమో, అలా కూడా అనిపించడం నీయొక్క సేవకి ఆటంకం కనుక, దాన్ని కూడా నీవు తొలగించాలి. అంటే 'సర్వాత్మనా' అతనికి అర్పించబడాలి. అప్పుడు పనిచేయాలి. అర్పించబడిపోయాము ఇక ఇచ్చేందుకు మా దగ్గరేమున్నది. అని చేతులు ముడు చుకు కూర్చొంటే కాదు. ఆత్మార్పణ భావంతోటి "కుర్వన్నేవ ఇహకర్మాణి జిజీవిషేత్" కర్మాచరణ చేస్తూకదా జీవించాలని చెప్పింది రెండవ మంత్రం. వాళ్ళు అక్కడ అలా చేస్తూవుం టారు. ఇక్కడ కూడా మేము అలా చేయగలగాలి. కనుక

భగవన్!, లోకంలో వుండే వాటన్నిటికే, నువ్వు చాలా ఇష్టప డేది, మేము నీకు చెంది ఉండటం. దానికి ఆటంకం మా అహంకారం. దానిని నీకు అర్పిస్తున్నానయ్యా. అది అర్పిం చడం చాలా గొప్పదని నీవు భావిస్తావు. ఇది అర్పించకపోతే నీ వస్తువు నీకు దూరం అయిపోయిందని నీవు శోకిస్తావు. కనుక నీ వస్తువు నీదిగా అయ్యేట్టు ఇప్పటిదాకా నాలో వుండే స్వార్థాన్ని అహంకారాన్ని, డంబాన్ని నీ కర్పిస్తే నీవు పొంగిపో తావు. కనుక 'భూయిష్ఠాంతే' నీ దృష్టిలో చాలా గొప్పది అనిపించేటటువంటి 'నమ ఉక్తిం విధేమ' 'నమ' అనేటటువంటి మాటని పలుకుతాము. మనస్సుతోటి అంటున్నామా లేదా అని నీవు మనస్సులోకి చూస్తావేమో. మనస్సు మళ్ళీ నీవు చెప్పినట్టు వింటుందో లేదో నేను అర్పించమన్నట్టు మళ్ళీ అర్పి స్తుందో లేదో తెలియదు. నోటికి అయితే మాట వచ్చును కనుక "నమ ఉక్తిం విధేమ" అందమైన మాట మాత్రం అనేస్తాం. ఇది భగవంతుడి యొక్క స్వరూపం. శిక్షించాలంటే, మనస్సు లోపలి దాకా చూసి ఎక్కడా ఒక అనుకూల భావం లేదనిపిస్తే తప్ప శిక్షించడు. రావణాసురుని చూసినట్లుగ. కానీ రక్షించాలంటేనో?, లోపల చూడనే చూడడు, చేతులు ఎత్తేవో లేదో కూడా చూడడు. తన దాకా మాట వచ్చిందో లేదో వింటాడు. 'ఓం నమః' అన్నారంటే 'మిత్రభావేన', మనస్సులో వద్దు. అబద్ధాలకు అయినా నోటితో ఒక మాట అను. చాలు అనుకుంటాడుట. ద్రౌపది అలా అన్నది. రక్షించాడు అని మనకి చరిత్ర చెబుతోంది. కనుక భగవన్ 'నమః' అనేటటు వంటి మాటని ఇదిగో మేమునీకు అర్పిస్తున్నాం. కనుక మేము మంచి సంపదలు పొందుటకు మంచి ఉపాయమేదో ఆలోచించి దాన్ని మాకు ప్రసాదించు. అందులో మమ్మల్ని నడిపించు. అందులో మమ్మల్ని సుఖింపచేయి. అని ఈశావాస్యోపనిష త్‌లో 18 వ మంత్రంలో ఇహలోకంలో కూడా సౌఖ్యాలు

పొందవచ్చును. దానికి మనం చేయవలసినది భగవంతుని దగ్గర మన అహంకారమును, స్వార్థాన్ని అర్పించగలిగితే చాలును. ఆ భగవంతుడు జగత్తు అంతా వ్యాపించిన వాడు. బయట, లోపల కూడా. దీన్నంతటినీ ఆచ్ఛాదించుకొని తన ఇష్టమునకు తగినట్టుగా వాడుకునేవాడు. వాని యొక్క సేవగా నీ జీవితం గడుపు. వాని యొక్క సేవలుగా నీవాచరించే కర్మలని ఆచరించు, తప్ప, వాడిదైన ఈ వస్తువుని నాది అనుకుంటూ నువ్వు చౌర్యాన్ని నీ మీద ఆరోపించుకోకోయ్ కనుక ఇపుడు అనుభవించు జీవితంలో వాడిచ్చిన వాటన్నిటినీ. కర్మ త్యాగంచేయకు. భావత్యాగం చేస్తూ ఆచరించే కర్మయే నీ జీవితానికి పరమ లక్ష్యం సుమా! అని ఉపదేశం చేస్తోంది.

సర్వం శ్రీకృష్ణార్పణ మస్తు.

* * * * *

ఈశావాస్యోపనిషత్తు

[శ్రీ బ్రహ్మానంద భాష్యము]

భాష్యకారులు

జగద్గురు, శ్రీ బ్రహ్మానందగిరి స్వామిజీ

షడ్విధలింగనిర్ణయము.

సర్వజీవులు నిఖిల దుఃఖనివృత్తి, పరమానందప్రాప్తి రూపమగు మోక్షమును గోరుచున్నారు. అది ప్రత్యగభిన్న పరమాత్మాపరోక్ష జ్ఞానమువలననే కలుగును. కర్మోపాసనాది యితర సాధనముల వలనఁ గలుగదు. ఆ జ్ఞానమును బొందుటకు మలవిక్షేపములు లేని సాధనచతుష్టయ సంపన్నుఁ డుత్తమాధికారి. ఆ యుత్తమాధికారి శ్రోత్రియ బ్రహ్మనిష్ఠుఁ డగు సద్గురువును శరణుపొంది యతని వలన వేదాంత మహావాక్యములను శ్రవణము చేయవలయును. విధిప్రకారము శ్రవణముచేసిన యధికారికిఁ బ్రత్యగభిన్న పరబ్రహ్మాపరోక్ష జ్ఞానము కలుగును. సంశయ విపర్యయ రూపమగు ప్రతిబంధము లుండినచో నా జ్ఞానమునకు దృఢత్వము గలుగదు. ప్రమాణగతము, ప్రమేయగతము అని సంశయము రెండు విధములు. అందు వేదాంతశాస్త్ర మద్వితీయబ్రహ్మమును బ్రతిపాదించు చున్నదా? లేక యన్యార్థమును బ్రతిపాదించుచున్నదా? అను నిటువంటివి ప్రమాణగత సంశయములు. సద్గురువు వలన వేదాంత శాస్త్రమును షడ్విధలింగ సహితముగ శ్రవణము చేసినచో నవి నివర్తిల్లును. జీవబ్రహ్మముల కభేదము సత్యమా? భేదము సత్యమా? అను నీమొదలగునవి ప్రమేయగత సంశయములు. అభేదసాధక, భేద బాధకాది యుక్తులతో మననముచేసినచో నవి నశించును. చైతన్యవిశిష్ట మగు

దేహేంద్రియ సంఘాతమే యాత్మ, ఈ యాత్మకంటె నీశ్వరుఁడు భిన్నుఁడు, ప్రపంచము సత్యము, అను నిటువంటి భ్రాంతులే విపరీత భావనలు. విజాతీయప్రత్యయ ప్రవాహ తిరస్కారపూర్వకముగ సజాతీయప్రత్యయ ప్రవాహము నవచ్ఛిన్న తైలధారవలె ధ్యానించినచో నవి నశించును. అప్పుడు మహావాక్య శ్రవణముచేఁ గలిగిన జ్ఞానమునకు దృఢత్వము గలుగును. మననని దిధ్యాసనలకు శ్రవణమే మూలము. శ్రవణము లేనిచో మనననిదిధ్యాసనలు ఘటిల్లవు. కావున శ్రవణావశ్యకములగు షడ్విధతాత్పర్యలింగములను నిరూపించుచున్నారము.

1. ఉపక్రమోపసంహారములు. 2. అభ్యాసము. 3. అపూర్వత. 4. ఫలము. 5. అర్థవాదము. 6. ఉపపత్తి. ఈ యాఱును శ్రుతితాత్పర్యమును నిర్ణయించుటకు లింగములు. అద్వితీయబ్రహ్మమును బ్రతిపాదించుటయే శ్రుతి తాత్పర్యము. కావునఁ బ్రకరణాది యందు, నంతమునందు నద్వితీయబ్రహ్మమే ప్రతిపాదింపఁ బడెను. ఆది ప్రతిపాదన ముపక్రమము. అంత్య ప్రతిపాదన ముపసంహారము. ఈ రెండును గూడి ప్రథమలింగము. ప్రతిపాద్యబ్రహ్మము ప్రకరణమధ్యమున మరల మరల వర్ణింపఁబడుట యభ్యాసము. అద్వితీయబ్రహ్మము శ్రుతిప్రమాణము వినా ప్రత్యక్షాది లౌకిక ప్రమాణముల కవిషయ మనుట యపూర్వత. లేక నిరపేక్షక స్వయంప్రకాశ మగు బ్రహ్మమే ప్రమాణమునకు విషయము కాదనుట యపూర్వత. ఆ యద్వితీయ

బ్రహ్మ ప్రాప్తియే ఫలము. అద్వైతస్తుతి, ద్వైతనింద యర్థవాదము. దృష్టాంతాది యుక్తులచే నద్వైతబ్రహ్మ మును బ్రతిపాదించుట యుపపత్తి. ఈ యాఱులింగము లీశావాస్యోపనిషత్తు ప్రథమ ఖండమున ఘటిల్లుచున్నవి.

'ఈశావాస్య మిదగ్ం సర్వం యత్కించ జగత్యాం జగత్' అను ప్రథమ మంత్ర ముపక్రమము.

'సపర్యగా చ్ఛుక్ర మకాయ మవ్రణ మస్నావిరగ్ం శుద్ధ మపాపవిద్ధమ్' అను ఎనిమిదవమంత్ర ముపసంహారము.

'అనేజ దేకం మనసోజవీయో' అను నాల్గవ మంత్ర మును, 'తదేజతి తన్నైజతి' అను నైదవ మంత్రమును అభ్యాసము.

'నైనద్దేవా ఆప్నువన్ పూర్వమర్షత్' అను నాల్గవ మంత్రపాదము ప్రత్యక్షాదిప్రమాణముల కవిషయత్వరూప మగు నపూర్వత.

'తత్రకో మోహః కః శోక ఏకత్వ మనుపశ్యతః' అను యేడవ మంత్రము ఫలము.

'అసుర్యా నామ తే లోకాః' అను మూడవ మం త్రము భేదజ్ఞాన నిందారూప మగు నర్థవాదము.

'తస్మిన్నపో మాతరిశ్వా దధాతి' అను నాల్గవ మంత్రపాదము యుక్తిరూప మగు నుపపత్తి.

ఇట్లు షడ్విధలింగసహితముగ ఈశావాస్యోపనిష త్తును సద్గురువువలన శ్రవణము చేయవలయును.

—'భాష్యకారుఖ'

ఓమ్ తత్ సత్

ఈశావాస్యోపనిషత్తు

(శ్రీ బ్రహ్మానంద భాష్యము)

ప్రథమ ఖండము

జ్ఞాననిష్ఠ :

ఈశావాస్య మిదగ్ం సర్వం, యత్కించ జగత్యాం జగత్,
తేన త్యక్తేన భుఞ్జీథా, మాగృధః కస్యస్విద్ధనమ్. 1

జగత్యామ్ = జగత్తునందు	తేన = కాఁబట్టి
యత్కించ = ఏ కొంచెది	త్యక్తేన = త్యాగముచే
జగత్ = జగత్తు కలదో	భుఞ్జీథా = అనుభవింపుము.
ఇదం సర్వమ్ = ఈసమస్తము	ధనమ్ = ధనమును
ఈశా = ఈశ్వరునిచే	మా గృధః = కోరకుము.
వాస్యమ్ = ఆచ్ఛాదనీయము.	కస్యస్విత్ = ధన మెవనికిఁగలదు?

ఈ నామరూపక్రియాత్మక సమస్త జగత్తున కీశ్వరుఁ
డభిన్ననిమిత్తోపాదాన కారణము. నిమిత్తము, ఉపాదా

నము అని కారణములు రెండు విధములు. కార్యోత్పత్తికిఁ గారణమై కార్యమునందుఁ బ్రవేశము లేనిది నిమిత్తకారణము. కార్యోత్పత్తికిఁ గారణమై కార్యమునందుఁ బ్రవేశించియుండున దుపాదానకారణము. ఈ నిమిత్తోపాదానములు భిన్నాభిన్న భేదముచే ద్వివిధము. కార్యమునకుఁ గారణము లయిన నిమిత్తోపాదానములు రెండును వేఱుగా నుండునది, భిన్న నిమిత్తోపాదాన కారణము. ఏకముగ నుండున దభిన్ననిమిత్తోపాదాన కారణము.

ఘటోత్పత్తికిఁ గారణములగు కుమ్మరి, దండచక్రాదులు ఘటమునకు నిమిత్తకారణములు. మృత్తిక యుపాదాన కారణము. ఈ నిమిత్తోపాదానములు రెండును భిన్నము లగుటచే ఘటము భిన్న నిమిత్తోపాదానకము. ఊర్ణనాభి తనచే నిర్మితమగు పటమునకు బుద్ధిప్రధానముచేఁ దానే నిమిత్తకారణము. తనలోని జిగురు ప్రధానముచేఁ దానే యుపాదానకారణము. ఇందు నిమిత్తోపాదానములు భిన్నముగ లేవు. ఒక్క సాలెపురుగే రెండు కారణము లగుచున్నది. కావున నాపట మభిన్ననిమిత్తోపాదానకము. అట్లే జగత్తున కీశ్వరుఁ డొక్కఁడే శుద్ధ సత్వప్రధానమాయోపాధికుఁడై నిమిత్తకారణము. తమోగుణ మాయంగూడి యుపాదానకారణము. ఇందు నిమిత్తోపాదానములు భిన్నముగ లేవు. ఈశ్వరుఁ డొక్కఁడే రెండు కారణము లగుచున్నాఁడు. కావున జగత్తభిన్న నిమిత్తోపాదానకము.

ఇందు చైతన్యాంశము సత్యము. మాయాంశము మిథ్య. మిథ్యయగు మాయయే చైతన్యమునందు దేశకాల విశిష్టమగు జగదాకారముగఁ బరిణమించుచున్నది. కావున నీ జగత్తు చైతన్య వివర్తము. మాయాపరిణామము. అధిష్ఠానముకంటె విపరీతస్వభావము గలదియు, నన్యథాస్వరూపము గలదియు వివర్తము. ఉపాదానకారణముతో సమాన స్వభావము గలదియు, నన్యథాస్వరూపము గలదియుఁ బరిణామము. వివర్తోపాదానకారణమగు నీశ్వరునికంటెఁ గార్యమగు జగత్తు భిన్నముకాదు. ఇది పుట్టకపూర్వము లేదు. ప్రళయానంతరముండదు. మధ్యమాత్రము త్రాటియందు సర్పమువలెఁ బరమాత్మయందుఁ దోఁచుచున్నది. కల్పిత సర్పమునం దధిష్ఠానరజ్జువు వ్యాపించియుండునట్లు కల్పిత జగత్తునం దధిష్ఠానపరమాత్మ వ్యాపించియుండును. అధిష్ఠాన రజ్జు జ్ఞానముచే నారోపిత సర్పభ్రాంతి నశించు విధమున నధిష్ఠానపరమాత్మ జ్ఞానముచే నారోపిత జగద్భ్రాంతి నశించును. కావున నుత్తమాధికారివైన నీవు సద్గురూపదేశమున నుదయించిన యాత్మజ్ఞానముచే నారోపిత జగద్భ్రాంతిని ద్యజించి నిరతిశయ బ్రహ్మానందము ననుభవింపుము,

ఈ కల్పిత జగత్తు ప్రమాతృ, ప్రమాణ, ప్రమేయములను త్రిపుటీరూపము. సాభాసాంతఃకరణము ప్రమాత. శ్రోత్రాదీంద్రియములు ప్రమాణములు. శబ్దాది

విషయములు ప్రమేయములు. ప్రమాత శ్రోత్రాదీంద్రియ ములద్వారా శబ్దాది విషయములను గ్రహించుచున్నాఁడు. విషయగ్రహణమున కింద్రియములు సాధనము లగుటచే విషయము లింద్రియముల ధనము. విషయేంద్రియములు ప్రమాతధనము. ప్రమాతృ, ప్రమాణ, ప్రమేయము లధిష్ఠా నాత్మయం దజ్ఞానకల్పితములు. ఈ కల్పిత త్రిపుటి మిథ్య. అధిష్ఠానాత్మ సత్యము. మిథ్యయగు త్రిపుటిరూప ధన మును గోరకుము. సత్యము, సర్వాధిష్ఠానము నగు పర మాత్మస్థితిఁగలిగియుండుము. అధిష్ఠానాత్మకంటె నన్యముగ త్రిపుటిరూప మిథ్యాధన మెవనికిఁ గలదు? ఎవనికి లేదు.

కర్మనిష్ఠ :

కుర్వ న్నేవేహ కర్మాణి జిజీవిషే చ్ఛతగ్ం సమాః,
ఏవం త్వయి నాన్యథేతోఽ_స్తి న కర్మ లిప్యతే నరే. 2

ఇహ = ఈ మనుష్యదేహమునందు	త్వయి = నీవిషయమై
కర్మాణి = కర్మములను	ఇతః = ఇంతకంటె
కుర్వన్నేవ = చేయుచునే	అన్యథా = వేఱుమార్గము
శతంసమాః = నూఱుసంవత్సరములు	నాస్తి = లేదు
జిజీవిషేత్ = జీవింపఁగోరవలయును.	ఏవమ్ = ఇట్లాచరించినచో
నరే = మనుష్యత్వాభిమానివగు	కర్మ = కర్మబంధము
	న లిప్యతే = అంటుకొనదు.

ఈ ప్రపంచమునఁ గల సమస్త జీవులు నిఖిలదుఃఖ నివృత్తిని, నిరతిశయానందప్రాప్తిని గోరుచున్నారు. అది

యాత్మస్వరూపముకంటె నన్యముగ లేదు. ఈయాత్మ కజ్ఞానము ప్రతిబంధకమైయున్నది. అజ్ఞానమువలన ద్వైత ప్రపంచము తోఁచుచున్నది. ద్వైతప్రపంచమునందు జీవులకు శోభనాశోభనాధ్యాస కలుగుచున్నది. ఆ యధ్యాస వలన రాగద్వేషాదు లుదయించుచున్నవి. రాగద్వేషాదుల వలనఁ గాయిక, వాచిక, మానసికము లయిన వివిధ విహిత నిషిద్ధ కర్మము లాచరింపఁ బడుచున్నవి. ఆ కర్మములవలన స్థూలశరీరము పుట్టుచున్నది. ఈ శరీర పరిగ్రహమువలన సర్వదుఃఖములు సంభవించుచున్నవి. కావున నజ్ఞానమే సర్వదుఃఖములు సంభవించుటకును, స్వరూపానందము మఱుఁగుపడుటకును గారణము. ఈ యజ్ఞానము నివర్తిల్లినచో నజ్ఞానజన్యములగు సర్వానర్థములు నశించును. అప్పుడు మేఘపటలినుండి వెల్వడిన భాస్కరుని చందంబున నాత్మ స్వయముగఁ బ్రకాశించును. ఇట్టి యజ్ఞానా ద్యనర్థ నివృత్తిపూర్వకమగు నాత్మానంద ప్రాప్తియే మోక్షము. ఇది కేవల మొక్క యాత్మజ్ఞానము వలననే కలుగును. కర్మములవలనఁ గలుగనేరదు.

అయినను దాహమైన పురుషుఁ డెండమావులను జూచి ' ఇవి ఎండమావు'లని తెలియక మిథ్యాజ్ఞానముగల వాఁడై జలమని త్రాగఁబోవునట్లు అజ్ఞానముచే నావరింపఁ బడిన జీవులు నిఖిలదుఃఖ రహితమును, నిరతిశయానందమునగు నాత్మయొక్క వాస్తవస్వరూపము నెఱుంగక మిథ్యాజ్ఞానము గలవారై దుఃఖనివృత్తి, ఆనందావాప్తికొఱకు

లౌకిక, వైదికములయిన నిషిద్ధ, కామ్య, నిత్య, నైమిత్తిక, ప్రాయశ్చిత్తాది సమస్తకర్మములను, యోగ యోగాంగాద్యభ్యాసములను, తృణార్చన మొదలు యీశ్వరోపాసన వరకుఁ గల వాచిక, ఉపాంశు, మానసికములగు సర్వోపాసనలను జేయుచున్నారు. (ఇందు యోగ యోగాంగాద్యభ్యాసములు శారీరక కర్మములు. వాచికోపాసనలు వాగింద్రియకర్మములు. ఉపాంశూపాసనలు జిహ్వేంద్రియకర్మములు. మానసికోపాసనలు మానసికకర్మములు.)

ఈ మొదలగు సమస్తకర్మములకు నుత్పత్తి, నాశము, ప్రాప్తి, వికృతి, సంస్కారము అని యైదుకార్యములు మాత్రమే కలవు. ఈ యైదుకార్యము లాత్మస్వరూపము నకుఁ గలుగనేరవు. ఆత్మనిత్యసిద్ధమైయుండుటచే దీనికి ఘటపటాదులవలె నుత్పత్తినాశములు కలుగవు. సర్వవ్యాపకమై యున్నందున గ్రామాదులవలెఁ బ్రాప్తికి యోగ్యముకాదు. అవయవరహితమైనందున క్షీరాదుల వలె వికారము నొందదు. నిత్యశుద్ధమైనందున దర్పణాదుల వలె సంస్కారము నపేక్షింపదు.

సంజచీఁకటిలోఁ ద్రాటియందుఁ దోఁచు సర్ప, దండ, మాలాది భ్రాంతు లా చీఁకటిని నివర్తింపఁజాలని విధమున నాత్మస్వరూపము నావరించుకొనియున్న యజ్ఞానమును దేశకాల ద్రవ్యఫలాది భేదములతో నా యజ్ఞానమువలనఁ గలిగిన కర్మములు నివృత్తి సేయఁజాలవు. నశించు వస్తువు నశింపఁజేయు వస్తువు స్వరూపముచేతను, స్వభావముచేతను

నంధకారప్రకాశములవలెఁ బరస్పరవిరుద్ధములై యుండ వలయును. కర్మాజ్ఞానముల స్వరూపస్వభావములు విరుద్ధములుకావు. అజ్ఞానమెట్లు జడస్వరూపమో, యట్లే కర్మములును జడస్వరూపములు. భేదమును స్ఫురింపఁజేయుట యజ్ఞానమున కెట్లు స్వభావమో, యట్లే భేదము నవలంబించియుండుట కర్మములకు స్వభావము. కావున నవిరుద్ధములగు కర్మము లజ్ఞానమును నివర్తింపఁజాలవు.

జ్ఞానకర్మముల కారణములు, స్వరూపములు, కార్యములు, ఆశ్రయములు అంధకార ప్రకాశములవలెఁ బరస్పర విరుద్ధములగుటచే వానికి సముచ్చయ మెన్నఁడును సంభవింపదు. కావున నవిరెండును గలసి యజ్ఞానమును నివర్తించుననుట హాస్యాస్పదము. జ్ఞానము ప్రమాణము వలనఁ బుట్టుచున్నది. కర్మము లభిమాన రాగద్వేషాదుల వలనఁ బుట్టుచున్నవి. జ్ఞానముయొక్క స్వరూపము ప్రకాశము. కర్మముల స్వరూప మప్రకాశము. జ్ఞానముయొక్క కార్య మజ్ఞాననివృత్తి. కర్మముల కార్యము లుత్పత్తి, నాశము, ప్రాప్తి, వికృతి, సంస్కారము. జ్ఞానమున కాశ్రయ మాత్మ. కర్మముల కాశ్రయము భేదప్రపంచము. పరిశుద్ధాంతఃకరణముగల సాధనచతుష్టయ సంపన్నుఁడు జ్ఞాననిష్ఠ కధికారి. మలినాంతఃకరణముగల సాధనరహితుఁడు కర్మనిష్ఠకధికారి. జ్ఞానాధికారి కీ యుపనిషత్తుయొక్క ప్రథమ మంత్రమున జ్ఞాననిష్ఠ చెప్పఁబడెను. కర్మాధికారి కీ మంత్రమునఁ గర్మనిష్ఠ చెప్పఁబడుచున్నది.

మనుష్య శరీరాభిమానముగల నీవు నూఱు సంవత్స
రములు సుఖముగ జీవింపఁగోరినచో జీవితపర్యంతము
సమష్టిస్వార్థముకొఱకు నిత్యనైమిత్తికాది నిష్కామకర్మము
లను, అహంగ్రహోపాసనాదులను జేయుము. నిష్కామ
కర్మములవలన నీ యంతఃకరణమునందలి స్వార్థరూపమైన
మాలిన్యము నశించును. అహంగ్రహోపాసనాదులవలనఁ
జిత్తైకాగ్రత కలుగును. చలనమాలిన్యములులేని పరిశుద్ధాం
తఃకరణమున వివేకాదు లుదయించును. వివేకాది సాధన
చతుష్టయ సంపన్నుఁడవైనచో శ్రవణమునం దాసక్తి
జనించును. అప్పుడు నీవు శ్రోత్రియ బ్రహ్మనిష్ఠుఁడైన సద్గు
రువు నాశ్రయించి వేదాంతశాస్త్రమును శ్రవణముచేయుము.
సద్గురూపదిష్ట మహావాక్యశ్రవణముచే నాత్మాపరోక్ష
జ్ఞాన ముదయించును. ఆ జ్ఞానమువలన మోక్షమును
బొందఁగలవు.

నిత్యనైమిత్తికాది నిష్కామకర్మము లాచరింపనిచో
నీ యంతఃకరణమున స్వార్థరూప మాలిన్యము నశింపకుం
డుటయేకాక ప్రత్యవాయ దోషముకూడఁ గలుగును. ఆత్మ
జ్ఞానాధికారములేని నీకు నిష్కామముగ సమష్టిస్వార్థము
కొఱకుఁ గర్మము లాచరించుటకంటె నన్యమగు మఱియొక
యుత్తమమార్గము లేదు. కావున జీవితపర్యంతము సమష్టి
స్వార్థముకొఱకు నిష్కామకర్మము లాచరింపుము. ఫలమును
గోరి వ్యష్టిస్వార్థముకొఱకుఁ గర్మములను జేయకుము.
అవి నీ యంతఃకరణమును మాలిన్యమొనర్చి నిన్ను పతి

తుని జేయును. సమష్టిస్వార్థమునందే వ్యష్టిస్వార్థ మంతర్గతము. సమష్టిస్వార్థముకొఱకుఁ జేయు కర్మములవలన నీకుఁ బాపము జనింపదు. కావున నిన్ను కర్మబంధ మంటుకొనదు. కర్మములు జడములు. వానివలనఁ బుణ్యాపాపములు కలుగవు. కర్త యుద్దేశము ననుసరించియే కర్మములకుఁ బుణ్యాపాపములు సంభవించును. కర్త వ్యష్టిస్వార్థుఁడైనచో నతని కర్మములు పాపములు, దుఃఖదాయకములు. సమష్టిస్వార్థుఁడైనచోఁ బుణ్యములు, సుఖప్రదములు.

అజ్ఞాని నింద :

అసూర్యా నామ తే లోకా, అన్ధేన తమసా వృతాః,
తాగ్ంస్తే, ప్రేత్యాభిగచ్ఛన్తి యే కే చాత్మహనో జనాః. 3

అన్ధేన = గాఢతమమగు	యేకేచ = ఎవ్వారలు
తమసా = అజ్ఞానముచే	ఆత్మహనః = ఆత్మఘాతుకులో
ఆవృతాః = ఆవృతములగు	తేజనాః = ఆ జనులు
తేలోకాః = ఆ జన్మములు	ప్రేత్య = మరణించి
అసూర్యాః = అసురములని	తాన్ = ఆ యసురజన్మములను
నామ = ప్రసిద్ధములు.	అభిగచ్ఛన్తి = పొందుచున్నారు.

మోక్షమునకు జ్ఞానమొక్కటియే సాక్షాత్సాధనము. నిష్కామకర్మము పరంపరాసాధనము. ఇంతకంటె నన్యమగు మార్గములేదు. అజ్ఞానులీ రెంటిని ద్యజించి జన్మజన్మాంతర విషయభోగములకొఱకుఁ గామ్య నిషిద్ధ కర్మములను, దేవతా భూత ప్రేత పిశాచారాధనలను జేసెదరు.

అట్టి మూఢు లీ దేహత్యాగానంతరము పొందు స్థితి యీ మూడవ మంత్రమున వర్ణింపఁబడుచున్నది.

గాఢతమమగు నజ్ఞానముచే నావృతమైన శరీరము లాత్మయొక్క యథార్థస్వరూపము నెఱుంగుటకు యోగ్యములు కావు. కావున నవి యాసురములు. ఆత్మజ్ఞానము గాని, జ్ఞానాపేక్షగాని లేని యజ్ఞానులు జననమరణాది వికారములు లేని పరమాత్మకంటెఁ బ్రత్యగాత్మభిన్నుఁడు కాఁడని తెలియఁజాలరు. ఆత్మ దేహేంద్రియ సంఘాతవిశిష్టమని గాని, దేహేంద్రియ సంఘాతమే యాత్మయనిగాని తలంచెదరు. అట్టి మూఢులు దేహేంద్రియాదుల ధర్మములైన జననమరణాది వికారములను నిర్వికారుఁడైన యాత్మయందుఁ గల్పించుచున్నారు. జననమరణాదులులేని యాత్మకు జననమరణాదులనుగల్పించు యజ్ఞానులే యీమంత్రమున నాత్మఘాతుకులని చెప్పఁబడెను. ఇట్టి యాత్మఘాతుకు లాత్మయొక్క వాస్తవస్వరూపము నెఱుంగరు. ఆత్మస్వరూపము నెఱుంగుటకు సాక్షాత్సాధనమైన జ్ఞాననిష్ఠనుగాని, పరంపరా సాధనమైన నిష్కామకర్మనిష్ఠనుగాని యవలంబింపరు. కేవల స్వార్థులై జన్మజన్మాంతర విషయభోగముల కొఱకుఁ గామ్య నిషిద్ధ కర్మములను, వివిధములగు దేవతోపాసనలను, భూత ప్రేత పిశాచారాధనలను మాత్రమే చేయుదురు.

అట్టి మూఢు లీ మనుష్యశరీరమును విడిచినపిదప తాము చేసిన కర్మోపాసనారాధనల ననుసరించి యాసుర

ములగు నానావిధ యోనులయందుఁ బుట్టుచుఁ జచ్చుచు ననేక దుఃఖపరంపరలను బొందుచున్నారు.

ఆత్మస్వరూప వర్ణనము :-

అనేజ దేకం మనసో జవీయో, నైన ద్దేవా ఆప్నువన్
పూర్వమర్షత్, తద్ధావతో ఽన్యా నత్యేతి తిష్ఠత్, తస్మి
న్నపో మాతరిశ్వా దధాతి. 4

ఏతత్ = ఈ యాత్మ
అనేజత్ = అచలము.
ఏకమ్ = ఏకము.
మనసః = మనస్సుకంటె
జవీయః = శీఘ్రగామి.
పూర్వమ్ = మనస్సు పోవుటకుఁ బూర్వమే
అర్షత్ = పోయియుండును.
దేవాః = ఇంద్రియములు
నఆప్నువన్ = పొందలేవు.
తత్ = ఆయాత్మ
ధావతః = పరుగిడుచున్న
అన్యాన్ = కొలవాయ్వాదులను గూడ
అత్యేతి = అతిక్రమించుచున్నది.
తిష్ఠత్ = నిర్వికారముగనుండు
తస్మిన్ = ఆ యాత్మతత్త్వమునందు
మాతరిశ్వా = సూత్రాత్మ
అపః = సర్వప్రాణుల చేష్టలను
దధాతి = ధరించుచున్నాఁడు.

ఏ యాత్మస్వరూపము నెఱుంగక యజ్ఞానులు దేహేంద్రియాది సంఘాతమే యాత్మయని తలంచి జననమరణరూప సంసారమునఁ గూలుచున్నారో, ఏ యాత్మస్వరూపము నెఱింగి జ్ఞానులు నిఖిలదుఃఖనివృత్తి, నిరతిశయానంద ప్రాప్తి రూపమగు మోక్షమును బొందుచున్నారో ఆ

ప్రత్యగభిన్న పరమాత్మస్వరూప మీ మంత్రమున వర్ణింపఁ బడుచున్నది.

ఈ ప్రత్యగభిన్న పరమాత్మ చలనకంపనాది సమస్త క్రియలు లేని యచలము. కల్పిత సర్ప దండ మాలాదుల యందున్న రజ్జువువలె కల్పిత నామరూపక్రియాత్మక సమస్త ప్రపంచమునం దేకము. క్షణములో దేశ దేశాంతరములు, లోకలోకాంతరములు, కాలకాలాంతరములు తిరిగివచ్చు మనస్సుకంటె నది శీఘ్రగామి. సంకల్పరూపమగు మన స్సెచ్చటెచ్చటికిఁ బోవునో యచ్చటచ్చటి కా పరమాత్మ నిరపేక్షక వ్యాపకమగుటచే నంతకుఁబూర్వమే స్వతస్సిద్ధము.

అది చక్షురాదీంద్రియములకు గోచరముకాదు. ఇంద్రియములకు గోచరమగు విషయములు బాహ్యములు. వానికంటె నింద్రియములంతరములు. వానికంటె సాభాసాంతఃకరణ మంతరము. సర్వాధిష్ఠానమగు పరమాత్మ సర్వాంతరము. ఇంద్రియముల కంతరముననున్న యంతఃకరణమునకే విషయముకాని పరమాత్మ యింద్రియముల కెట్లు గోచరమగును ? అజ్ఞానకల్పితమగు నింద్రియములకు, విషయములకు, సాభాసాంతఃకరణమునకు నది ప్రకాశకము. ఆ పరమాత్మ దేశ కాల వస్తు కృతపరిచ్ఛేదములు లేక సంపూర్ణముగ నిండియున్నది. కావున నది పరుగిడుచున్న కాలవాయ్వాదులను, శీఘ్రగమనముగల మనస్సును గూడ నతిక్రమించి స్వతస్సిద్ధముగ వ్యాపించియున్నది.

అంతరిక్షముననున్న వాయువు మేఘజలమునుధరించి వర్షరూపమున వనపర్వతాదులయందు విభజించువిధమునఁ బ్రళయకాలమున మాయావిశిష్ట పరమాత్మ జగత్సంస్కారములను ధరించి సృష్టికాలమున సూత్రాత్మరూపముతో నధిష్ఠాన పరమాత్మయందు జీవుల కర్మములకు యోగ్యములయిన వ్యష్టి, సమష్టి,స్థూల, సూక్ష్మప్రపంచమునుసృజించి విభజించుచున్నాఁడు.

త దేజతి॰త న్నైజతి॰త ద్దూరే॰ త ద్వన్తికే,
త ద న్తరస్య॰సర్వస్య॰తదు సర్వ స్యాస్య॰ బాహ్యతః. 5

తత్ = ఆయాత్మ	తత్ = అది
ఏజతి = చలించును.	అస్య = ఈ
తత్ = అది	సర్వస్య = సమస్తప్రపంచముయొక్క
న ఏజతి = చలింపదు.	అన్తః = లోపలగలదు.
తత్ = అది	ఉ = మఱియు
దూరే= దూరమునందుండును.	తత్ = అది
ఉ = మఱియు	అస్య = ఈ
తత్ = అది	సర్వస్య = సమస్తప్రపంచముయొక్క
అన్తికే = సమీపముననుండును.	బాహ్యతః = వెలుపలనున్నది.

ఆత్మసత్తచే స్థూలశరీరము గమనాగమనాదిక్రియలు చేయుచున్నది. సూక్ష్మశరీరము జన్మజన్మాంతరములను బొందుచున్నది. ఈ స్థూల సూక్ష్మోపాధు లజ్ఞానముచే నాత్మయందుఁ గల్పింపఁబడుచున్నవి. బాలుఁ డంతరిక్ష

మున మేఘములు పరుగెత్తుచుండుటను జూచి చంద్రుఁడు పరుగెత్తుచున్నట్లు తలంచుచున్నాఁడు. అట్లే యజ్ఞాని స్థూల సూక్ష్మ శరీరోపాధుల చలనత్వాది ధర్మములను జూచి నిరుపాధికము, నిశ్చలము నగు నాత్మ చలించుచున్నదని తలంచుచున్నాఁడు. ఉపాధుల సంబంధమువలననే యది చలించుచున్నట్లు తోఁచుచున్నది. స్థూల సూక్ష్మాది సర్వో పాధులు లేని యాత్మ చలింపదు. ఆత్మవేత్త సర్వోపాధు లను విచారించి "ఇది ఆత్మకాదు, ఇది ఆత్మకాదు" అని నిషేధించి యాకాశమువలె నచంచలము, నక్రియము నగు నాత్మతత్త్వమును సర్వత్ర యనుభవించుచున్నాఁడు. కావున నిరుపాధికమగు నాత్మ చలింపదు.

ఆ యాత్మ యజ్ఞానులకు శతకోటి సంవత్సరముల కైనను లభింపదు. లోకలోకాంతరములు, దేశదేశాంత రములు తిరిగినను దెలియఁబడదు. జన్మ జన్మాంతరము లొందినను పొందఁబడదు. ఇంద్రియములకును, మనస్సు నకును, బుద్ధికిని గోచరముగాదు. కావున బహుదూరము. ఆ యాత్మ తానేయై యుండుటచే నాత్మవేత్త కత్యంత సమీపము.

అది సర్వచరాచర ప్రపంచమున కంతరముననను, బాహ్యముననను గలదు. సముద్రజలమునందుఁ దోఁచు బుద్బుద తరంగాదులకు లోపల వెలుపల నీరే నిండియుండు విధమున నామ రూప క్రియాత్మక సమస్తప్రపంచమునకు లోపల వెలుపల నాత్మ వ్యాపించి నిండియున్నది.

సర్వాత్మదృష్టి

యస్తు సర్వాణి భూతా.న్యాత్మ న్యే వానుపశ్యతి,
సర్వ భూతేషు చాత్మానం.తతో న.విజుగుప్సతే! 6

యః తు = ఎవ్వఁడు
సర్వాణి = సమస్తములయిన
భూతాని = భూతములను
ఆత్మని ఏవ = ఆత్మయగు తనయందే
అనుపశ్యతి = చూచుచున్నాఁడో,
సర్వభూతేషు చ = సమస్త భూతముల యందును
ఆత్మానమ్ = ఆత్మయగు తన్ను
అనుపశ్యతి = చూచుచున్నాఁడో,
సః = వాఁడు
తతః = ఆట్లుండుటవలన
న విజుగుప్సతే = రోతను బొందఁడు.

యథార్థదర్శి జలమునందు బుద్బుద తరంగాదులను, బుద్బుద తరంగాదులయందు జలమును జూచువిధమున సంశయ విపర్యయములు లేని యాత్మవేత్త యవ్యాకృతుఁడు మొదలు తృణపర్యంతముగల సమస్త కార్య కారణాత్మక ప్రపంచము నాత్మయగు తనయందును, సమస్త ప్రపంచమునందు నాత్మయగు తన్ను జూచుచున్నాఁడు. సర్వభూతములను దనయందుఁ జూచుటచే నవి తనకంటె నన్యములను పరోక్షభ్రాంతి నశించుచున్నది. సర్వభూతముల యందుఁ దన్ను జూచుటచేఁ తాను సర్వభూతములకంటె భిన్నుఁడనను పరిచ్ఛిన్నభ్రాంతి నివర్తిల్లుచున్నది. ఇట్లు జల తరంగ దృష్టాంతరీతిగా నాత్మయందు జగత్తును, జగత్తునం దాత్మను జూచు నాత్మవేత్తకు ద్వైతభావము గలుగదు.

కావున నతనికి రాగద్వేషాదు లుదయింపవు. అందువలన స్తుతినిందాదు లొనర్పఁడు. నిత్య శుద్ధ బుద్ధ ముక్తమగు నాత్మకంటె నన్యములేదని తలంచు నాత్మవేత్త దేనిని స్తుతించును? దేనిని నిందించును? దేనిని జూచి రోత జెందును?

జ్ఞాని లక్షణము, జ్ఞానఫలము:

యస్మి న్సర్వాణి భూతా న్యాత్మై వా భూ ద్విజానతః,
తత్ర కో మోహః కః శోక ఏకత్వ మనుపశ్యతః. 7

యస్మిన్ = ఏకాలమునందు
విజానతః = జ్ఞానికి
సర్వాణి = సమస్తములైన
భూతాని = భూతములును
ఆత్మైవ = తానే
అభూత్ = ఆయెనో,
తత్ర = ఆకాలమునందు
ఏకత్వమ్ = ఏకత్వమును
అనుపశ్యతః = ఎఱింగినట్టివానికి
కః మోహః = మోహమేది ?
కః శోకః = శోకమేది ?

అధిష్ఠాన రజ్జుజ్ఞానము కలిగినతోడనే యారోపిత సర్ప దండ మాలాదులు రజ్జువే యైనవిధమున నధిష్ఠానాత్మ జ్ఞానము కలిగినతోడనే యారోపిత జగ త్తాత్మయే యగుచున్నది. సంశయ విపర్యయ రహితముగ నిట్టి సర్వాత్మ జ్ఞానముగల యాత్మవేత్తకు శోకమోహాదులు గలుగవు. శోకమోహములు మనోధర్మములు. ఆఁకలిదప్పులు ప్రాణధర్మములు. జననమరణములు దేహధర్మములు. ఈ

యాఱును షడూర్మలు. ఈ మంత్రమున శోక మోహములు షడూర్ముల కుపలక్షకములుగఁ జెప్పఁబడెను.

ఇవి యజ్ఞానముచే నాత్మయందుఁ గల్పింపఁ బడుచున్నవి. ఆత్మవేత్త కజ్ఞానము లేదు. దాని కార్యములయిన షడూర్ములును లేవు. షడూర్ములు లేకపోవుటయే జ్ఞాని లక్షణము. వాని నివృత్తికొఱకే జిజ్ఞాసు వాచార్యుని సమీపమున కేగి తత్త్వమస్యాది మహావాక్యములద్వారా యాత్మజ్ఞానమును బొందుచున్నాఁడు. ఆత్మజ్ఞానమునకు షడూర్ముల నివృత్తియే ఫలము. ఈ శ్రుతియందు షడూర్ములు లేకపోవుట జ్ఞానికి లక్షణమనియు, ముముక్షువు యొక్క యాత్మజ్ఞానమునకు ఫలమనియుఁ జెప్పఁబడెను.

ఆత్మస్వరూప నిరూపణము :

స పర్యగా చ్ఛుక్ర మకాయ మవ్రణ మస్నావిరగ్ం శుద్ధ
మపాపవిద్ధమ్, కవి ర్మనీషీ పరిభూః స్వయమ్భూ ర్యాథా
తథ్యతో ఽర్థాన్ వ్యదధా చ్ఛాశ్వతీభ్యః సమాభ్యః. 8

సః = ఆయాత్మ

పర్యగాత్ = సర్వత్ర వ్యాపించియున్నాఁడు.

శుక్రమ్ = దేదీప్యమానుఁడు.

అకాయమ్ = సూక్ష్మశరీరములేనివాఁడు.

అవ్రణమ్ = గోళకరూపమగు ఛిద్రమును,

అస్నావిరమ్ = నాడులును గలిగిన స్థూలశరీరము లేనివాఁడు.

శుద్ధమ్ = అవిద్యారూపమగు కారణశరీరములేని నిర్మలుఁడు.

అపాపవిద్ధమ్ = శరీరత్రయ ధర్మ రూపమగు పాపము లేనివాఁడు.
కవిః = సర్వద్రష్ట.
మనీషీ=మనస్సును ప్రేరేపించువాఁడు.
పరిభూః = అన్నిటికంటె మీఁద నుండువాఁడు.
స్వయమ్భూః = స్వతస్సిద్ధముగనున్న వాఁడు.
యాథాతథ్యతః = యథోచితము అగు
అర్థాన్ = పదార్థములను
శాశ్వతీభ్యః = నిత్యులయిన
సమాభ్యః = సంవత్సరములను పేర్లు గల ప్రజాపతులకొఱకు
వ్యదధాత్ = సృజించెను.

ఆ యాత్మ దేశ, కాల, వస్తుకృత పరిచ్ఛేదములు లేక సర్వత్ర వ్యాపించియున్నాఁడు. దేదీప్యమానుఁడు. గోళకములు, నాడులు మొదలగువానితోఁగూడిన సమస్త వ్యష్టి సమష్టి స్థూలశరీరములు లేనివాఁడు. వ్యష్టి సమష్ట్యాత్మక సమస్త సూక్ష్మశరీరములు లేనివాఁడు. మాయా విద్యారూప సమష్టి వ్యష్టి కారణ శరీరములు లేనివాఁడు. శరీరత్రయ ధర్మములయిన కర్తృత్వాకర్తృత్వములు, పుణ్య పాపములు, జన్మమరణములు, సుఖదుఃఖములు, బంధ మోక్షములు మొదలగు ద్వంద్వరూప పాపములు లేక శరత్కాలాకాశమువలె నిర్మలమైనవాఁడు. సర్వము నెఱుంగు వాఁడు. మనస్సు దాని వ్యాపారమునందుఁ బ్రవర్తించుటకుఁ బ్రేరేపించువాఁడు.

ఆకాశ కాల వాయ్వాది వ్యాపక పదార్థములచేఁ గూడ నాచ్ఛాదింపఁ బడక సర్వము నాచ్ఛాదించువాఁడగుటచేతను, భూతభౌతిక జగత్తును నియమించు నాయ

కుఁడగుటచేతను, సర్వమునకు మీఁదనున్నాఁడు. తన కే కారణము లేక సర్వమునకుఁ గారణమైనవాఁ డగుటచే స్వయంభువు. అట్టి పరమేశ్వరుఁ డనంతకాలమునుండి ప్రవాహముగ జరుగుచున్న సంవత్సరములను ప్రజాపతుల (కాలము) కొఱకు అయనములను, ఋతువులను, మాస ములను, వారములను, దినములను, వాని ధర్మములను, ఆయాకాలమునకుఁ దగిన పదార్థములను, వాని కర్మము లను సృజించెను. (ఇచ్చట సంవత్సరరూపమగు కాలము ప్రజాపతిగా వర్ణింపఁబడెను.)

ప్రథమ ఖండము సంపూర్ణము.

ద్వితీయ ఖండము

కర్మోపాసనల నింద:

అన్ధం తమః ప్రవిశన్తి యే౽విద్యా ముపాసతే,
తతో భూయ ఇవ తే తమో య ఉ విద్యాయాగ్ం రతాః. 9

యే = ఎవ్వరు	యే = ఎవ్వరు
అవిద్యామ్ = కర్మమును	విద్యాయామ్ = దేవతాజ్ఞానమునందు
ఉపాసతే = సేవించుచున్నారో,	రతాః = ఆసక్తిగలవారలో,
తే = వారు	తే = వారు
అన్ధమ్ = అదర్శనాత్మకమగు	తతః = అంతకంటె
తమః = అజ్ఞానమును	భూయః ఇవ = గొప్పదియగు
ప్రవిశన్తి = ప్రవేశించుచున్నారు.	తమః = అజ్ఞానమును
ఉ = మఱియు	ప్రవిశన్తి = ప్రవేశించుచున్నారు.

అజ్ఞానులయిన వ్యష్టిస్వార్థులు కొందఱు ప్రపంచము నందలి భూత భౌతిక పదార్థములయందుఁ గొన్ని తమవని వానిపైని సొంత హక్కులను స్థాపించుకొనుచున్నారు. తక్కిన పదార్థము లితరులవని తలంచి వానినిగూడ దోపిడి చేయుట కనేక కర్మములు చేయుచున్నారు. ఇట్టి పరస్పర పీడాపహారణాది నిషిద్ధకర్మములవలనఁ బ్రపంచమున నేరి కిని సుఖము గలుగదు. అందఱకు దుఃఖములే సంభవించు చున్నవి. కొందఱు పరలోక భోగభ్రాంతిచే వ్యయప్రయా

సల కోర్చి జ్యోతిష్టోమాది కామ్యకర్మముల నాచరించె దరు. గగనారవిందములవలె నా ఫలములు మిథ్యయగుచే వానివలనఁగూడ నేసుఖమును బొందఁజాలరు. ఈ యజ్ఞాను లందఱు మృతినొందినపిదప వారివారి వ్యష్టిస్వార్థముల ననుసరించి గాఢతమాజ్ఞానావృతములగు నీచ యోనుల యందుఁ బుట్టుచున్నారు.

కొందఱు వ్యష్టిస్వార్థమునుగోరి యిహపరవిషయ భోగములకొఱకుఁ ద్రిపుండ్రోర్ధ్వ పుండ్రాదులను ధరించి రుద్రాక్ష తులసిమాలలను ద్రిప్పుచు జపములు చేయు చుందురు. కొందఱు సిద్ధాసన, పద్మాసనాదులను వేసికొని కూర్చుండి ధ్యాననిమగ్నులగుదురు. కొందఱు చిఱుగజ్జెలు, చిట్టితాళములు మొదలగువానినిబూని నృత్య గీతాదుల నొనర్చెదరు. కొందఱు జడలు విరియబోసికొని నుదుట కుంకుమరేఖలు దిద్ది శివమాడుదురు. కొందఱు దారు, మృణ్మయ, లోహ, పాషాణాది ప్రతిమలకు వివాహ గర్భాధానాదుల నొనర్చి సంతోషించెదరు. ఇట్లు తాము కష్టింపక, యితరజీవుల కష్టార్జితములతో జీవించుచు, సర్వ పదార్థములు తమ యుపాస్యదేవత లొసంగెదరను యంధ విశ్వాసముతో వివిధములగు దేవతలను, భూత ప్రేత పిశా చాదులను నారాధించు మూఢులు వ్యష్టి స్వార్థబుద్ధితోఁ గామ్య నిషిద్ధకర్మము లాచరించువారికంటె నీచులు. వీ రీ జన్మమున నన్నవస్త్రాదుల కనేక దుఃఖముల ననుభవించి మరణించినపిదపఁ నాకర్మిష్ఠులకంటె నధి కా జ్ఞానావృతము

లయిన నీచయోనులయందుఁ బుట్టు చున్నారు. వీరి దుఃఖ ములు వర్ణనాతీతములు.

ఆచార్యోక్తి :

అన్య దేవాహు ర్విద్యయా౽న్యదాహు రవిద్యయా,
ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం యే న స్తద్విచచక్షిరే. 10

విద్యయా = దేవతోపాసనముచేఁ గలుగు ఫలము
అన్యత్ = వేఱని
ఆహుః = వేదములు చెప్పుచున్నవి.
అవిద్యయా = కర్మముచేఁ గలుగు ఫలము
అన్యత్ = వేఱని
ఏవ = నిశ్చయముగ
ఆహుః = వేదములు చెప్పుచున్నవి.
ఇతి = ఇట్లు
యే = ఏ యాచార్యులు
నః = మాకు
విచచక్షిరే = విస్పష్టముగ బోధించిరో
తేషామ్ = ఆ
ధీరాణామ్ = ధీరులయిన యాచార్యులవలన
తత్ = దానిని
శుశ్రుమ = వింటిమి.

భేదోపాసన, యభేదోపాసన యని యుపాసనలు రెండువిధములు. అందు సమస్తదేవతలు తనకంటె భిన్నులని తలంచి, యైశ్వర్యాదులకొఱకు వారి నారాధించుట భేదోపాసన. సర్వము తనకంటె భిన్నముకాదని తలంచి, నిష్కామముగ నుపాసించుట యభేదోపాసన. భేదోపాసనకు ఫలము నీచాతి నీచయోని ప్రాప్తి. అభేదోపాసనకు ఫలము చిత్తైకాగ్రత. అట్లే కామ్య నిష్కామ్య భేదముచేఁ గర్మములు రెండువిధములు. వ్యష్టి స్వార్థము

కొఱకుఁ జేయు జ్యోతిష్టోమాదులు కామ్యకర్మములు. సమష్టిస్వార్థముకొఱ కాచరించు నిత్యనైమిత్తికాదులు నిష్కామకర్మములు. కామ్యకర్మములకు ఫలము నీచయోని ప్రాప్తి. నిష్కామకర్మములకు ఫల మంతఃకరణశుద్ధి.

ఈ ఫలములను వేదములే చెప్పుచున్నవి. ఆ వేదముల నెవ్వరును స్వయముగఁ జదువరాదు. గురు సంప్రదాయముగల శ్రోత్రియ బ్రహ్మనిష్ఠులవలన మాత్రమే శ్రవణము చేయవలయును. ఇతరులవలన శ్రవణము చేయరాదు. అట్టి మహాత్ములయిన యాచార్యులే మాకు దేవతోపాసనల ఫలము వేఱనియుఁ, గర్మములఫలము వేఱనియు స్పష్టముగ బోధించియుండిరి.

కర్మోపాసనల సముచ్చయము :

విద్యాం చా విద్యాం చ యస్తద్వేదోభయగ్ం సహ,
అవిద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా విద్యయా మృత మశ్నుతే.11

యః = ఎవ్వఁడు
విద్యాంచ = అధిదేవతోపాసనను,
అవిద్యాంచ = నిష్కామకర్మానుష్ఠానమును,
తత్ = ఆ
ఉభయమ్ = రెంటిని
సహ = సముచ్చయముగ
వేద = తెలిసియాచరించుచున్నాడో,
సః = వాఁడు
అవిద్యయా = నిష్కామ కర్మానుష్ఠానముచే
మృత్యుమ్ = మృత్యువును
తీర్త్వా = దాఁటి
విద్యయా = అధిదేవతోపాసనచే
అమృతమ్ = దేవతాత్మభావమును
అశ్నుతే = పొందుచున్నాఁడు.

వ్యష్టి సమష్టి యందంతర్గతము. సమష్టిప్రపంచము కంటె నన్యముగ వ్యష్టిశరీరములులేవు. సమస్త వ్యష్టిస్థూల శరీరములు సమష్టి స్థూలప్రపంచమునం దంతర్గతములు. వ్యష్టి సూక్ష్మశరీరములన్నియు సమష్టి సూక్ష్మప్రపంచము నం దంతర్గతములు. వ్యష్టికారణ శరీరములు సమస్త ప్రపంచ పరిణామకారణమైన మాయయం దంతర్గతములు. వ్యష్టి సమష్టి స్థూల సూక్ష్మ కారణాత్మక సమస్తప్రపంచమున కధిష్ఠాన చైతన్యమేకము. ఇందు వ్యష్టి అధ్యాత్మరూపము. సమష్టి అధిదేవతారూపము. ఈ భావము నెఱుంగుటయే యధిదేవతాజ్ఞానము. వ్యష్టిభావముగలవాఁడు శరీరశ్రేయస్సుకొఱకు వివిధకార్యము లాచరించును. సమష్టిభావము గలవాఁడు ప్రపంచమునఁ గల సర్వప్రాణుల శ్రేయస్సు కొఱకు వ్యష్టిగను, సమష్టిగను సమస్త కర్మముల నాచరించును. వ్యష్టి సమష్టియం దంతర్గతమగుటచే సమష్టి స్వార్థముకొఱ కాచరించు నిత్యనైమిత్తికాది నిష్కామ కర్మములవలన వ్యష్టిస్వార్థముగూడఁ జేకూరును.

ఇట్లు సద్గురువుద్వారా కర్మోపాసనల సముచ్చయము నెఱింగి యాచరించినచో మనుష్యజీవితమును నీవు సుఖముగఁ గడపఁగలవు. నీ వాచరించు సమష్టి కర్మముల ననుసరించి మృతినొందినపిదప నీకు జననమరణములు గల వ్యష్టిశరీరములు గలుగవు. కావున నీవు మృత్యువును దాఁటినవాఁడవగుదువు. అంతియకాక నీ దృఢమైన సమష్టి భావము ననుసరించి యధిదేవతా రూపము నొంది ప్రళ

యానంతర మా సమష్ట్యుపాధినిఁ గూడఁ ద్యజించి బ్రహ్మ స్వరూపామృతమును బొందుదువు.

కార్య కారణోపాసనల నింద :

అన్ధం తమః ప్రవిశన్తి యే౽సంభూతి ముపాసతే,
తతో భూయ ఇవ తే తమో య ఉ సమ్భూత్యాగ్ం రతాః.12

యే = ఎవ్వరు	యే = ఎవ్వరు
అసమ్భూతిమ్ = అవ్యాకృతుని	సమ్భూత్యామ్ = హిరణ్యగర్భునియందు
ఉపాసతే = ఉపాసించుచున్నారో,	రతాః = ఆసక్తికలవారలో,
తే = వారు	తే = వారు
అన్ధమ్ = అదర్శనాత్మకమైన	తతః = అంతకంటె
తమః = అజ్ఞానమును	భూయః ఇవ = గొప్పదియగు
ప్రవిశన్తి = పొందుచున్నారు.	తమః = అజ్ఞానమును
ఉ = మఱియు	ప్రవిశన్తి = పొందుచున్నారు.

వటబీజమున వటమహీరుహ సంస్కారములుండు విధమున ప్రళయమునందు సమస్త స్థూల సూక్ష్మ ప్రపంచ సంస్కారము లవ్యాకృతునియం దుండును. ఈ యవ్యాకృతుఁడు పుట్టుకలేనివాఁడగుటచే నీ మంత్రమున 'అసంభూతి' యని చెప్పఁబడెను. జన్మ జన్మాంతర విషయభోగముల కొఱకుఁ గామ్య నిషిద్ధ కర్మము లాచరించుచు, వ్యష్టి స్వార్థ ప్రాప్తికొఱ కవ్యాకృతు నారాధించెడి యజ్ఞానులు మరణించిన పిదప నజ్ఞానావృతములగు నీచయోనులయందుఁ బుట్టుచున్నారు.

వటబీజమునుండి పక్వమైనపిదప నంకురముదయించు రీతి నవ్యాకృతునినుండి ప్రపంచ సంస్కారములు పక్వ దశను బొందిన పిదప సూక్ష్మప్రపంచము వ్యక్తమగును.

సూక్ష్మప్రపంచ విశిష్ట చైతన్యమే హిరణ్యగర్భుఁడు. ఆ హిరణ్యగర్భుఁడే యీ మంత్రమున 'సంభూతి'యని చెప్పఁబడెను. ఐహికాముష్మిక సుఖములనువీడి యణిమాద్యై శ్వర్యములకొఱకై హిరణ్యగర్భు నారాధించుచు, యోగ యోగాంగాద్యభ్యాసములను జేయుచు నుండువారు మర ణించిన పిదప నా యవ్యాకృతారాధకులకంటె నధికా జ్ఞానావృతములైన నీచయోనులయందుఁ బుట్టుచున్నారు.

ఆచార్యోక్తి :

అన్య దే వాహుః సమ్భవా దన్య దాహు రసమ్భవాత్,
ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం యే న స్త ద్విచ చక్షిరే. 13

సమ్భవాత్ = సంభూత్యుపాసన వలనఁ గలుగు ఫలము
అన్యత్ = వేఱని
ఆహుః = వేదములు చెప్పుచున్నవి.
అసమ్భవాత్ = అసంభూత్యుపాసన వలనఁ గలుగు ఫలము
అన్యత్ = వేఱని
ఏవ = నిశ్చయముగ
ఆహుః = వేదములు చెప్పుచున్నవి.

ఇతి = ఇట్లు
యే = ఏ యాచార్యులు
నః = మాకు
విచచక్షిరే = విస్పష్టముగ బోధించిరో,
తేషామ్ = ఆ
ధీరాణామ్ = ధీరులయిన యాచార్యులవలన
తత్ = దానిని
శుశ్రుమ = వింటిమి.

హిరణ్యగర్భోపాసనకు ఫల మణిమాద్యైశ్వర్య ప్రాప్తియనియు, అవ్యాకృతోపాసనకు ఫలము జన్మ జన్మాంతర విషయభోగములనియు వేదములు చెప్పుచున్నవి. ధీరులయిన మాయాచార్యులుగూడ హిరణ్యగర్భోపాసనకు ఫలము వేఱనియు, అవ్యాకృతోపాసనకు ఫలము వేఱనియు, మాకు విస్పష్టముగ బోధించిరి. మేము దానిని శ్రద్ధతో వింటిమి.

కార్య కారణ సముచ్చయము:

సమ్భూతిం చ వినాశం చ యస్తద్వేదోభయగ్ం సహ,
వినాశేన మృత్యుం తీర్త్వా సమ్భూత్యా మృతమశ్నుతే. 14

యః = ఎవ్వఁడు	సః = వాఁడు
సమ్భూతించ = హిరణ్యగర్భోపాసనను,	వినాశేన=అవ్యాకృతోపాసనచేత
వినాశంచ=అవ్యాకృతోపాసనను,	మృత్యుమ్ = మృత్యువును
తత్ = ఆ	తీర్త్వా = దాఁటి
ఉభయమ్ = రెంటిని	సమ్భూత్యా=హిరణ్యగర్భోపాసనచే
సహ = సముచ్చయముగ	అమృతమ్=హిరణ్యగర్భానందమును, ప్రళయానంతరము బ్రహ్మానందమును
వేద = తెలిసికొనుచున్నాడో,	అశ్నుతే = పొందుచున్నాఁడు.

సుషుప్తియందును, మరణమునందును, ప్రళయమునందును సర్వజీవులు వారివారి కామకర్మాది సంస్కారములతో నవ్యాకృతునిఁ బొందుచున్నారు. మరల వారి సంస్కారముల ననుసరించి జాగ్రత్త జనన సృష్టుల నొందు

చున్నారు. జన్మజన్మాంతర విషయభోగములనుగాని, అణి మాద్యైశ్వర్యములనుగాని కోరి వ్యష్టికర్మోపాసనలను జేయువారు వారి సంస్కారముల ననుసరించి జననమరణ రూప సంసారమును బొందెదరు. హిరణ్యగర్భావ్యాకృతులు కార్య కారణ స్వరూపులని తలంచి నిష్కాములై సమష్టి కర్మోపాసనలను జేయువారు మృతినొందినపిదప వారి సమష్టి సంస్కారములతో నవ్యాకృతునియందుఁ జేరి జననమరణ రూపమగు మృత్యువును దాఁటుచున్నారు. పిదప వారి సమష్టి సంస్కారముల ననుసరించి హిరణ్యగర్భరూపమును బొంది ప్రళయమువరకు హిరణ్యగర్భ (సమష్టి) ఆనందము ననుభవించి ప్రళయకాలమున నా సమష్ట్యుపాధినిఁ గూడఁ ద్యజించి నిరుపాధిక బ్రహ్మానందామృతమును బొందుచున్నారు,

అవ్యాకృతోపాసన :

హిరణ్మయేన పాత్రేణ సత్యస్యాపిహితం ముఖమ్,
తత్త్వం పూష న్నపావృణు సత్యధర్మాయ దృష్టయే. 15

హిరణ్మయేన = సువర్ణమయమగు
పాత్రేణ = పాత్రముచే
సత్యస్య = సత్యజ్ఞానానంద పరమాత్మయొక్క
ముఖమ్ = ద్వారము
అపిహితమ్ = కప్పఁబడినది.
పూషన్ = పిండ బ్రహ్మాండపోషకా!
త్వమ్ = నీవు
సత్యధర్మాయ = సత్యజ్ఞానానంద పరమాత్మయొక్క
దృష్టయే = దర్శనముకొఱకు
తత్ = ఆపాత్రమును
అపావృణు = తొలగింపుము.

సృష్టికిఁ బూర్వము సజాతీయ, విజాతీయ, స్వగత భేద శూన్యమగు సచ్చిదానంద బ్రహ్మముండెను. ఆ బ్రహ్మము ననిర్వచనీయమగు త్రిగుణాత్మక మాయ యాశ్రయించి యుండును. చీఁకటి తా నాశ్రయించిన గృహము నాచ్ఛాదించునట్లు మాయ తన కాశ్రయమగు పరబ్రహ్మము నాచ్ఛాదించుచున్నది. బ్రహ్మచైతన్యము నాశ్రయించిన మాయయందలి సత్వగుణము చైతన్యసత్తచేఁ గార్యోన్ముఖమగును. కార్యోన్ముఖమైన విశుద్ధమాయ యేకము.

చైతన్యసత్తచే మూలమాయయందలి రజస్తమోగుణములుకూడఁ గార్యోన్ముఖములగును. కార్యోన్ముఖములయిన రజస్తమోగుణములతోఁ గూడిన సత్వగుణము మలినసత్వము. మలినసత్వమున కవిద్య, యజ్ఞానము అను నామాంతరములు. మాలిన్యభేదములచే నవిద్య లనేకములు.

ఇందు శుద్ధమాయ స్వాశ్రయమునకు వ్యామోహమును గలిగింపదు. మలినమాయ స్వాశ్రయ వ్యామోహకారి. ఇది సచ్చిదానంద బ్రహ్మమునం దనృత జడదుఃఖాత్మక జగద్భ్రాంతిని గలిగించుచున్నది. సువర్ణము లోభవృత్తిద్వారా ప్రపంచమున విపరీతభావనను గలిగించు విధమున, నజ్ఞానము భ్రాంతివృత్తిద్వారా ఆత్మయందు విపరీతభావనను గలిగించుటచే నీమంత్రమున నజ్ఞానము సువర్ణమయ పాత్రముగా వర్ణింపఁబడెను.

ఓ పిండబ్రహ్మాండపోషకా! అనృత జడ దుఃఖాత్మకమగు సమష్ట్యజ్ఞానముచే నధిష్ఠాన సత్యజ్ఞానానంద పరమాత్మ స్వరూపము కప్పఁబడియున్నది. అట్లే వ్యష్ట్యజ్ఞానముచే నధిష్ఠాన సత్యజ్ఞానానంద ప్రత్యగాత్మ స్వరూపము కప్పఁబడియున్నది. ఆ సత్యజ్ఞానానంద ప్రత్యగభిన్న పరమాత్మ దర్శనముకొఱకు వ్యష్టి సమష్ట్యజ్ఞానరూప సువర్ణమయ పాత్రమును దొలఁగింపుము.

హిరణ్యగర్భోపాసన:—

పూష న్నేకర్షే• యమ సూర్య•ప్రాజాపత్య•వ్యూహ రశ్మీన్సమూహ•• తేజో యత్తే రూపం•కల్యాణతమం•తత్తే పశ్యామి• యో ఽసా వసౌ• పురుషః సోఽహ మస్మి• 16

పూషన్ = జగత్పోషకా!
ఏకర్షే = జ్ఞానైకమూర్తీ!
యమ = సమస్తమును నియమించువాఁడా!
సూర్య = ప్రాణములను, రసములను స్వీకరించువాఁడా!
ప్రాజాపత్య = సృష్టివిధాయకా!
రశ్మీన్ = నీయొక్కకిరణములను
వ్యూహ = తొలఁగింపుము.
తేజః = తేజస్సును
సమూహ = ఉపసంహరింపుము.
తే = నీయొక్క
కల్యాణతమమ్ = మిక్కిలిమంగళకరమైన
రూపమ్ = రూపము
యత్ = ఎయ్యదిగలదో,
తత్ = దానిని
పశ్యామి = చూచుచున్నాఁడను.
యః = ఏ
అసౌ - అసౌ = ఆయా
పురుషః = పురుషుఁడు కలఁడో,
సః = వాఁడు
అహమ్ = నేను
అస్మి = అగుచున్నాను.

ఈ మంత్రమునఁ జెప్పఁబడిన విశేషణములు మాయావిద్యావిశిష్ట చైతన్యబోధకములు. మాయావిశిష్ట చైతన్యము వృష్ట్యాదులద్వారా సమష్టిజగత్తును, అవిద్యావిశిష్టచైతన్య మన్నపానాదుల రసముద్వారా వ్యష్టిశరీరమును బోషించుచుండుటచేఁ బూషుఁడు. మాయావిశిష్ట చైతన్యము సమస్త ప్రపంచమును దాని వ్యవహారములను, అవిద్యావిశిష్ట చైతన్యము సమస్తశరీరమును దాని వ్యవహారములను, నెఱుంగుచుండుటచే నేకర్షి. మాయావిశిష్టచైతన్యము బ్రహ్మాండమును, బ్రహ్మాండప్రకాశకులగు నధిదేవతలను, అవిద్యావిశిష్ట చైతన్యము పిండాండమును, పిండాండ ప్రకాశకములగు నింద్రియములను నియమించుచుండుటచే యముఁడు. మాయావిశిష్టచైతన్యము సమష్టిప్రాణమును, సర్వరసములను, అవిద్యావిశిష్ట చైతన్యము వ్యష్టిప్రాణమును, అన్నాదుల రసమును స్వీకరించుచుండుటచే సూర్యుఁడు. మాయావిశిష్టచైతన్యము సర్వజగత్తును, అవిద్యావిశిష్టచైతన్యము వీర్యముద్వారా సంతానమును సృజించి విధించుచుండుటచేఁ బ్రజాపతి. ఈవిధముగ నొక్క చైతన్యమే మాయావిశిష్టమై యీశ్వరభావమును, అవిద్యావిశిష్టమై జీవభావమును బొందుచున్నది. కావున నుపాసకుఁ డహంగ్రహోపాసనను జేయవలయును.

ఓ మాయావిద్యావిశిష్టపురుషుఁడా! నీవలనఁబుట్టిన సమష్టి స్థూలప్రపంచరూప కిరణములును, సమష్టిసూక్ష్మ

ప్రపంచరూప తేజస్సును నధిష్ఠానపరమాత్మ స్వరూపమును గప్పినవి. అట్లే వ్యష్టిస్థూలశరీర రూప కిరణములును, వ్యష్టి సూక్ష్మశరీర రూప తేజస్సును నధిష్ఠాన ప్రత్యగాత్మస్వరూపమును గప్పినవి. కావునఁ గిరణరూపమగు వ్యష్టి, సమష్టి స్థూలోపాధులను దొలఁగింపుము. తేజోరూపమగు వ్యష్టి, సమష్టి, సూక్ష్మోపాధుల నుపసంహరింపుము. అప్పుడునీదివ్య మంగళమగు ప్రత్యగభిన్న పరబ్రహ్మస్వరూపమును నీయనుగ్రహామువలన నేను జూడఁగలను. వ్యష్టి, సమష్టి, స్థూల సూక్ష్మోపాధులను దొలఁగించినచో దివ్యమంగళ స్వరూపుఁడవగు నీకంటె నేను భిన్నుఁడనుకాను. నీవేనేను. నేనేనీవు.

ప్రణవోపాసన:—

వాయు రనిల మమృత మథేదం॰భస్మాంతగ్ం శరీరమ్,
ఓం క్రతో స్మర॰కృతగ్ం స్మర,క్రతో స్మర కృతగ్ం స్మర.17

వాయుః = వ్యష్టి ప్రాణము
అనిలమ్ = సమష్టి ప్రాణమగు
అమృతమ్ = సూత్రాత్మనుబొందును.
అథ = తరువాత
ఇదమ్ = ఈ
శరీరమ్ = స్థూలశరీరము
భస్మాన్తమ్=భస్మమేఅంతముగా గలదియగును.

క్రతో = ఓ జీవుఁడా!
ఓమ్= ఓంకారవాచ్యుఁడగుబ్రహ్మమును
స్మర = స్మరింపుము.
కృతమ్ = చేసియుండిన శుభకర్మము
స్మర = స్మరింపుము. (అను)
క్రతో = ఓజీవుఁడా!
కృతమ్=చేసియుండిన శుభకర్మములను
స్మర = స్మరింపుము.
స్మర = స్మరింపుము.

ప్రపంచమునఁగల సర్వపదార్థములు నామము, రూపము అని రెండు భాగములు. రూపములు వాని నామములకంటె భిన్నములు కావు. రూపములన్నియు వాని నామములచేతనే నిరూపింపఁబడి గ్రహణత్యాగయోగ్యములగుచున్నవి. కావున రూపములకు నామములు సారము. ఘటరూపము లనేకములు. ఘటనామమేకము. అనేకములగు ఘటాకారములు పరస్పర వ్యభిచారులు. ఏకమగు ఘటనామ మనుగతము. వ్యభిచారులు మిథ్య. అనుగతము సత్యము. మిథ్యయగు నాకారములు సత్యమగు నామములకంటె భిన్నములుకావు. ఇదేవిధమున సర్వపదార్థముల యాకారములు వాని నామములకంటె భిన్నములు కావు. ఆ నామములన్నియు నోంకారముకంటె భిన్నములు కావు. లౌకిక వైదికములగు సమస్తనామములు ఓంకారమునుండియే యుత్పన్నములైనవి. నామములు పరస్పర వ్యభిచారులు. ఓంకారము ధ్వనిరూపమున సర్వనామములయం దనుగతము. వ్యభిచారులగు నామములు మిథ్య. అనుగతమగు నోంకారము సత్యము. ఆ యోంకారము బ్రహ్మమునకు వాచకము. బ్రహ్మ మోంకారమునకు వాచ్యము. వాచ్యవాచకము లభేదమగుటచే నోంకారము బ్రహ్మస్వరూపము. ఓంకారము బ్రహ్మమునం దధ్యస్తము. బ్రహ్మ మధిష్ఠానము. అధ్యస్త మధిష్ఠానముకంటె భిన్నము గాదు. కావున నోంకారము బ్రహ్మస్వరూపము.

ఆ బ్రహ్మమునకు విరాట్టు, హిరణ్యగర్భ, అవ్యా కృత, పరమాత్మలను నాలుగు పాదములు. ఆత్మకు విశ్వ, తైజస, ప్రాజ్ఞ, ప్రత్యగాత్మలను నాలుగుపాదములు. ప్రణవమునకు అకార, ఉకార, మకార, ఓంకారములను నాలుగు పాదములు. ఆత్మపాదములు బ్రహ్మపాదముల యం దంతర్గతములు. ఆత్మపాదము లంతర్గతములుగాఁ గల బ్రహ్మపాదములు వాచ్యములు. వానికిఁ గ్రమముగఁ బ్రణవపాదములు వాచకములు. విశ్వ, తైజస, ప్రాజ్ఞ లంతర్గతములుగాఁ గల విరాట్టు, హిరణ్యగర్భ, అవ్యాకృతులు పరస్పర వ్యభిచారులు. వీనియందుఁ బ్రత్యగభిన్న పరమాత్మ యనుగతము. అట్లే అకార, ఉకార, మకారములు పరస్పర వ్యభిచారులు. ఓంకార మనుగతము. వ్యభిచారులు మిథ్య. అనుగతములు సత్యము. కావున నో జీవుఁడా! నీవు మరణపర్యంతము వ్యష్టి, సమష్టి, స్థూల సూక్ష్మ, కారణ ప్రపంచానుగతమగు ప్రత్యగభిన్న పర బ్రహ్మమును అకార, ఉకార, మకారానుగతమగు నోంకారరూపమున ధ్యానింపుము. సమష్టి స్వార్థమునకొఱకు నిత్యనైమిత్తికాది నిష్కామకర్మము లాచరింపుము. మరణ కాలమున నీవుచేసిన సమష్టికర్మోపాసనలను స్మరింపుము.

అట్లాచరించినచో నీవు మృతినొందినపిదప నీ వ్యష్టి స్థూల, సూక్ష్మ, కారణ శరీరముల కధిష్ఠానమగు ప్రత్యగాత్మ సమష్టి స్థూల, సూక్ష్మ, కారణ శరీరముల కధిష్ఠానమగు పరమాత్మయం దేకమగును. వ్యష్టికారణ శరీరమగు

నవిద్య సమష్టికారణశరీరమగు మాయయందుఁ జేరును. వ్యష్టి సూక్ష్మశరీరమునఁగల యంతఃకరణము సమష్టిసూక్ష్మ ప్రపంచమునఁ గల మహత్తత్త్వమును, ఇంద్రియములు వాని యధిదేవతలను, ప్రాణవాయువు మహావాయువును బొందుచున్నవి. అప్పుడు వ్యష్టిస్థూలశరీరము భస్మమే యంతముగాఁ గలదియై సమష్టి స్థూలప్రపంచమునఁ గలసిపోవు చున్నది. ఇట్లు ప్రళయపర్యంతము సమష్ట్యుపాధిని ధరించి హిరణ్యగర్భానందము ననుభవించి ప్రళయానంతర మా సమష్ట్యుపాధినిఁ గూడఁ ద్యజించి నిరుపాధిక బ్రహ్మస్వరూపుఁడవగుదువు.

వైశ్వానరోపాసనః —

అగ్నే నయ సుపథా రాయే. అస్మా న్విశ్వాని దేవ వయు
నాని విద్వాన్, యుయో ధ్యస్మ జ్జుహురాణ మేనో భూయి
ష్ఠాం తే నమఉక్తిం విధేమ. 18

అగ్నే = ఓవైశ్వానరాగ్నీ !
అస్మాన్ = మమ్ములను
రాయే=సమష్టికర్మఫలభోగము కొఱకు
సుపథా = మంచిమార్గముచేత
నయ = పొందింపుము.
దేవ = ఓదేవా !
విశ్వాని = సమస్తములయిన
వయునాని = కర్మములను
విద్వాన్ = ఎఱింగినవాఁడవు.
అస్మత్ = మానుండి
జుహురాణమ్ = వంచనాత్మకమగు
ఏనః = పాపబుద్ధిని
యుయోధి = తొలఁగింపుము.

తే = నీకొఱకు నమఉక్తిమ్ = నమోవాకమును
భూయిష్ఠామ్ = మిక్కుటమైన విధేమ = చేయుచున్నాము.

సూత్రాత్మయొక్క చాలనశక్తి వలన సమస్త స్థూలప్రపంచోత్పాదక మగు వైశ్వానరాగ్ని యుదయించుచున్నది. సర్వభూతములయందు సూక్ష్మరూపమున నున్న యుష్ణత్వము, జఠరాగ్ని దానిసామాన్యరూపము. మథనము వలన వెలువడిన జ్వలన, దహన, ప్రకాశములుగలది విశేష రూపము. సామాన్యాగ్ని సర్వభూతాంతరాళములయందుండి సమస్తమునువృద్ధిఁబొందించుచున్నది. విశేషాగ్ని దక్షిణ, గార్హపత్య, ఆహవనీయములని మూడు విధములు. ఇదిసర్వభూతములకు వెలుపలనుండి సమస్తమును వృద్ధిఁబొందించుచున్నది. ఇందు క్షుద్బాధ నివారించుటకొఱకు, బచనాది కార్యముల కుపకరించునది దక్షిణాగ్ని. తుష్టిపుష్టులకొఱకు గృహస్థులు నిత్యహవనము చేయుట కుపకరించునది గార్హపత్యాగ్ని. ఒకానొక నిమిత్తము ననుసరించి చేయు హవనకార్యమునకు సమిధలు మథింపఁగా కలిగిన దాహవనీయాగ్ని. ఈ యగ్నియొక్క సమష్టిస్వరూపమునెఱింగి సమష్టిస్వార్థముకొఱకుఁ గర్మము లాచరించుటయే వైశ్వానరవిద్య. చైతన్య విశిష్టమగు వైశ్వానరాగ్న్యుపాసనయే యీ మంత్రమునఁ జెప్పఁబడుచున్నది.

ఓ వైశ్వానరాగ్నీ! నీవు సామాన్య విశేషరూపమున సర్వమును వ్యాపించినవాఁడవు. సర్వజ్ఞుఁడవు. కావున

నా కాయిక, వాచిక, మానసికములగు సమస్తకర్మముల నెఱుంగుదువు. నేను చేసిన సమష్టి స్వార్థకరములగు పుణ్యకర్మ బీజములవలనఁ గలిగిన శుభవాసనా రూపాంకురముల ననుసరించి నన్ను శుభమార్గమున నడుపుము. ధర్మరూపాంకురముల ననుసరించి మృతినొందినపిదప సమష్టిరూపమగు వైశ్వానరుని బొందింపుము. అనర్థహేతువులగు నశుభవాసనా రూపాంకురములను, ననర్థదాయకములగు నధర్మరూపాంకురములను గలిగించు వ్యష్టి స్వార్థకరములగు పాపకర్మ బీజములుగల బుద్ధిని నానుండి తొలగింపుము. నీ కనేక నమోవాకము లర్పించుచున్నాను.

ఓమ్ తత్ సత్

ఈశావాస్య ఉపనిషత్తు

(ప్రామాణిక ఉపనిషత్తులలో మొదటిది)

మూలము, టీక, భావము, వివరణము.

శ్రీ రావినూతల రాధాకృష్ణయ్య

విషయసూచిక

గురు వందనా

ఓం నమో బ్రహ్మాదిభ్యో
బ్రహ్మవిద్యాసంప్రదాయ కర్తృభ్యో
వంశఋషిభ్యో మహద్భ్యో నమో గురుభ్యః
సర్వోపప్లవరహితః ప్రజ్ఞానఘనః
ప్రత్యగర్థో బ్రహ్మైవాహమస్మి ॥ 1

ఓం నారాయణం పద్మభవం వసిష్ఠం
శక్తిం చ తత్పుత్రపరాశరం చ।
వ్యాసం శుకం గౌడపదం మహాంతం
గోవింద యోగీంద్రమథాస్య శిష్యం ॥ 2

శ్రీ శంకరాచార్యమథాస్య పద్మపాదం చ
హస్తామలకం చ శిష్యం
తం త్రోటకం వార్తికకారమన్యాన్
అస్మద్గురూన్ సంతతమానతోఽస్మి ॥ 3

శ్రుతిస్మృతి పురాణానాం
ఆలయం కరుణాలయం
నమామి భగవత్పాదం
శంకరం లోకశంకరం ॥ 4

శంకరం శంకరాచార్యం
కేశవం బాదరాయణం
సూత్రభాష్యకృతౌ వందే
భగవంతౌ పునఃపునః ॥ 5

ఈశ్వరో గురురాత్మేతి
మూర్తిభేద విభాగినే
వ్యోమవద్వ్యాప్తదేహాయ
దక్షిణామూర్తయే నమః ॥ 6

ఓం

ఈ శా వా స్యో ప ని ష త్తు

(మూ ల ము)

శాంతి మంత్రః

ఓం పూర్ణమదః పూర్ణమిదం
పూర్ణాత్ పూర్ణముదచ్యతే।
పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ
పూర్ణమేవావశిష్యతే॥

ఓం శాంతిః! శాంతిః!! శాంతిః!!!

ఓం ఈశావాస్యమిదం సర్వం
యత్కించ జగత్యాం జగత్।
తేన త్యక్తేన భుంజీథా
మా గృధః కస్య స్విద్ధనమ్ ॥ 1

కుర్వన్నేవేహ కర్మాణి
జిజీవిషేచ్ఛతం సమాః।
ఏవం త్వయి నాన్యథేతోఽస్తి
న కర్మ లిప్యతే నరే॥ 2

అసుర్యా నామ తే లోకా
అంధేన తమసాఽఽవృతాః।
తాగ్ంస్తే ప్రేత్యాభిగచ్ఛంతి
యే కే చ ఆత్మహనో జనాః॥ 3

అనేజదేకం మనసో జవీయో
నైనద్దేవా ఆప్నువన్పూర్వమర్శత్।
తద్ధావతోఽన్యానత్యేతి తిష్ఠత్
తస్మిన్నపో మాతరిశ్వా దధాతి॥ 4

తదేజతి తన్నైజతి
తద్దూరే తద్వంతికే।
తదంతరస్య సర్వస్య
తదు సర్వస్యాస్య బాహ్యతః ॥ 5

యస్తు సర్వాణి భూతాని
ఆత్మన్యేవాను పశ్యతి।
సర్వభూతేషు చాత్మానం
తతో న విజుగుప్సతే ॥ 6

యస్మిన్ సర్వాణి భూతాని
ఆత్మైవాభూద్విజానతః ।
తత్ర కో మోహః కః శోకః
ఏకత్వమనుపశ్యతః ॥ 7

స పర్యగాత్ శుక్రమకాయమవ్రణం
అస్నావిరం శుద్ధమపాపవిద్ధం।
కవిర్ మనీషీ పరిభూః స్వయంభూః
యాథాతథ్యతః అర్థాన్ వ్యదధాత్
శాశ్వతీభ్యః సమాభ్యః ॥ 8

అంధం తమః ప్రవిశంతి
యే అవిద్యాముపాసతే
తతో భూయ ఇవ తే
తమో య ఉ విద్యాయాం రతాః ॥ 9

అన్యదేవాహుర్విద్యయా
అన్యదాహురవిద్యయా ।
ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం
యే నః తద్విచచక్షిరే ॥ 10

విద్యాం చావిద్యాం చ
య స్తద్వేదోభయం సహ।
అవిద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా
విద్యయాఽమృతమశ్నుతే ॥ 11

అంధం తమః ప్రవిశంతి
యేఽ సంభూతిముపాసతే।
తతో భూయ ఇవ తే
తమో య ఉ సంభూత్యాం రతాః ॥ 12

అన్యదేవాహుః సంభవాత్
అన్యదాహురసంభవాత్ ।
ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం
యే నః తద్విచచక్షిరే ॥ 13

సంభూతిం చ వినాశం చ
య స్తద్వేదోభయం సహ ।
వినాశేన మృత్యుం తీర్త్వా
సంభూత్యాఽ మృతమశ్నుతే ॥ 14

హిరణ్మయేన పాత్రేణ
సత్యస్యాపిహితం ముఖం
త త్త్వం పూషన్నపావృణు
సత్యధర్మాయ దృష్టయే ॥ 15

పూషన్నేకర్షే యమ సూర్య
ప్రాజాపత్య వ్యూహరశ్మీన్ సమూహ ।
తేజో యత్తే రూపం కల్యాణతమం
తత్తే పశ్యామి యోఽసావసౌ
పురుషః సోఽహమస్మి ॥ 16

వాయురనిలమమృతం
అథేదం భస్మాంతం శరీరం ।
ఓం క్రతో స్మర కృతం స్మర
క్రతో స్మర కృతం స్మర ॥ 17

అగ్నే నయ సుపథా రాయే
అస్మాన్విశ్వాని దేవ వయూనాని విద్వాన్ ।
యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణమేనో
భూయిష్ఠాం తే నమ ఉక్తిం విధేమ ॥ 18

ఓం పూర్ణమదః పూర్ణమిదం
పూర్ణాత్పూర్ణముదచ్యతే ।
పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ
పూర్ణమేవావశిష్యతే ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః

ఓమ్

ఉపోద్ఘాతము

ఉపనిషద్ ద్రష్టలకు, బ్రహ్మవిద్యోపదేశికులకు, ఆత్మవిద్యా గురువులకు, ఆధ్యాత్మికాచార్యులకు నమస్కృతులు. అన్నింటికీ ఆధారమైనట్టి, అధిష్ఠానమైనట్టి, సర్వమునకు ఉద్గమ స్థానమైనట్టి సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మమునకు ప్రణిపాతములు.

ప్రపంచంలో ఉండే గొప్పవైన మతాలన్నింటికి ఆయా మతాలకు సంబంధించిన మత గ్రంథాలున్నాయి. వాటిని వారు భగవద్వచనమని గాని, లేక దేవతా వాక్యమనిగాని విశ్వసిస్తారు. వాటిని తమ మతాలకు ఆధారాలుగ భావిస్తారు. ఈ మతగ్రంథాలన్నిటిలో, పాశ్చాత్య పండితుల ప్రకారం, హిందువుల వేదాలు అతి ప్రాచీనమైనవి. అందువల్ల వేదాల్ని గురించి కొంచెం సదవగాహన అవసరం.

వేదాలు అని పిలువబడే ఈ లిఖితరాశిని 'కొందర వ్యక్తుల పలుకులు' అని అనడానికి వీల్లేదు. వేదాల పుట్టుకకు తాఖీఖును నిర్ణయించేందుకు లేదు. ఇక ముమ్ముందు సైతం నిర్ణయించ లేము. మనము వేదాలను సనాతనమని నమ్ముతాము. మనం ఒక ముఖ్యవిషయాన్ని స్మరించాలి. ప్రపంచంలోని ఇతర మతాలన్నింటికి ఆ మతగ్రంథాలను ప్రసాదించిన వ్యక్తులు, లేక దేవదూతలు ఉన్నారు. వేదాలను మనకు అముక వ్యక్తులు అందజేయలేదు. వేదాలకు ప్రమాణం వేదాలే. ఎందువల్లనంటే అవి నిత్యములు.

మఱియు భగవద్వచనం కాబట్టి. వేదాలను ఎవరూ వ్రాయ లేదు. వాటిని ఎవరూ సృష్టించ లేదు. అవి ఎల్లప్పుడూ ఉన్నాయి. అవి అనంత కాలాన్నుండి విలసిల్లుతూన్నాయి. సృష్టి ఏ విధంగా అనంతమో, ఏవిధంగా నిత్యమో, సృష్టికి ఏవిధంగా ఆద్యంతాలు లేవో అదే విధంగా భగవద్ జ్ఞానానికి మొదలు తుదులు లేవు. ఇటువంటి జ్ఞానాన్నే వేదములు అని వ్యవహృతం చేస్తాము.

వేదాంతం అని పిలువబడే జ్ఞానరాశిని కనుగొన్న వారు ఋషులు. ఋషి అంటే ఎవరు? మంత్ర ద్రష్టయైన వాడు ఋషి. తత్త్వదర్శియైనవాడు ఋషి. భావాలను (తలపులను, సంకల్పాలను) దరిస్తాడు ఋషి. అంటే భావము అతనిది గాదు. వేదంలో ఒక ఋషికి సంబంధించిన భాగం ఉందనుకొంటాం. దాన్ని ఆ ఋషి వ్రాయలేదు. అతడు దాన్ని సృష్టించ లేదు కూడ. అంతకు మునుపే ఉంటూండిన భావాన్ని అతడు దర్శించాడన్న మాట. అతడు దర్శించినటు వంటి భావం విశ్వంలో నిత్యంగా ఉంది. ఋషి దాన్ని దర్శించాడు. ఋషులు ఆధ్యాత్మిక దర్శినులు.

వేదాలను ముఖ్యంగా రెండు భాగాలుగ విభజించాడు. మొదటిది కర్మకాండ. రెండవది జ్ఞానకాండ.

కర్మకాండ నానావిధములైన యజ్ఞయాగాదులతో కూడియుంటుంది. ఈ నాటి పరిస్థితులలో వాటిలో చాలా వాటిని, అభ్యాసయోగ్యం గాక వదలిపెట్టారు. కానీ మిగిలి నవి కొన్ని ఏదో ఒక రూపంలో ఈ నాటికి ఉన్నాయి. కర్మకాండ ముఖ్యాంశాలు. ఈనాటికి కొద్దో గొప్పో అనుసరింప

బడుతూన్నాయి. మానవుడు ఆచరింపవలసిన ధర్మాలు, విద్యార్థి కర్తవ్యాలు, గృహస్థు విధ్యుక్త ధర్మాలు, సంన్యాసి ధర్మాలు, వివిధ ఆశ్రమ ధర్మాలు ఈ నాటికి కూడ కొంత కొంత ఆచరణలో ఉండడం చూస్తూన్నాం.

మన మతంలోని ఆధ్యాత్మికభాగం జ్ఞానకాండలో కనిపిస్తుంది. అదే వేదాంతం. అంటే వేదములయొక్క అంతం. వేదముల సారసంగ్రహం, వేదముల గమ్యం, లక్ష్యం. వేదముల పిండితార్థ జ్ఞానాన్ని వేదాంతం అని పిలిచారు. వేదాంతాన్ని ఉపనిషత్తులు అంటారు. భారతదేశం లోని ప్రతి హిందువునకు — ద్వైత, అద్వైత, విశిష్టాద్వైత, శైవ, వైష్ణవ, శాక్తేయ, గాణపత్య, సౌర మతస్థులలో ఎవరైనా కావచ్చును — వేదముల ఉపనిషత్తులు ప్రామాణికంగా గ్రహణీయం. ఉపనిషత్తులు వారికి ప్రామాణికములు, కాని, వారి వారి మతానుసారము అర్థవివరణలు చేసుకొంటారు.

ఉపనిషత్తుల్లాంటి ఆత్మప్రేరకమైన, మనోజ్ఞమైన, దివ్యమైన మరియొక గ్రంథము ప్రపంచంలో కానరాదు. ఉపనిషత్తులు ప్రబోధించే వేదాంతం, తత్త్వజ్ఞానం ఇటు ప్రాచ్యభూమిలో, అటు పాశ్చాత్య దేశాలలో ప్రజలకు శాంత్యుపశమనాలకు మూలములై యున్నాయి. (ప్రపంచ చరిత్రలో)ఉపనిషద్ బోధనలలో ఉండే మహోన్నతమైనట్టి, మనోజ్ఞమైనట్టి భావాలను అతిశయించి మానవుని మేధ ఆలోచింపలేక పోయింది.

ఉపనిషత్తులు వేదముల సారం. అవి వేదముల పిండి తార్థం. అవి వేదాంత తత్త్వజ్ఞానానికి మూలం. ప్రతి మంత్రం నుంచి గంభీరములైన, మనోజ్ఞములైన, మహోన్నతములైన దివ్యభావములు ఉత్పన్నము లౌతాయి. ఉపనిషత్తులు ఋషులయొక్క ప్రత్యక్ష అనుభవాల్ని చాటుతాయి. ఉపనిషత్తులు పరమ విజ్ఞాన శోభితములు. కాబట్టి అవి ప్రజల హృదయాన్ని మథించి, వారికి దివ్యజ్ఞానాన్ని కలుగజేస్తూ న్నాయి.

పదాలు పరిమితం, భాష అపరిపూర్ణం కాబట్టి పరి మిత పదజాలంతో ఉపనిషత్తుల వైభవాన్ని వర్ణించేందుకు వీలులేదు. ఉపనిషన్మహిమ అనిర్వచనీయం. వాస్తవంలో ఉపనిషత్తులు మానవకోటికి శాంత్యుపశమనములను ప్రసా దిస్తాయి. అవి మనోజ్ఞములు, ఆత్మప్రేరకములు. లక్షలాది ముముక్షువులకు ఉపనిషత్తులు మార్గదర్శకములై ఉన్నాయి. వారు ఉపనిషత్తులనుండే ప్రోత్సాహాన్ని, జ్ఞానాన్ని పొందు తూన్నారు. ఉపనిషత్తులు వేదార్థసారసంగ్రహభూతములు. అవి విలువకట్ట వీలుకాని అమూల్యములైన పెన్నిధులు.

ఉపనిషత్తులలో వైదాంతిక భావన సంపుష్టంగా ఉంటుంది. అవి వేదాంత భావనల మహోన్నత శిఖరం. ఉపనిషత్తుల నైసర్గిక విలువ అప్రమేయం. ఉపనిషన్మంత్రా లలో గంభీరార్థాలు ఉంటాయి. భాష సుమంజులము. అనేక విధాల పరబ్రహ్మ తత్త్వాన్ని ఉపనిషత్తులు స్పష్టంగా వర్ణి స్తాయి. పురుషోత్తమ ప్రాప్తికోసం ఉపనిషత్తులు మనకు సరియైన పద్ధతుల్ని ప్రబోధిస్తాయి. ఈ ప్రపంచానికి ఉపని

షత్తులు ప్రప్రథమంగా ప్రదర్శింపబడి ఎన్నో యుగాలైనాయి. అయినప్పటికి ఈనాటికి అవి అత్యంత మృదుమధురంగా, మనోహరంగా ఉన్నాయి. వాటి స్రోత్తందనం నిరుపమం. వాటి సౌరభం నిత్యనూతనం. చాలమంది ఈనాడు ఉపని షత్తులను పఠింపకుండ జీవించలేరు. అవి ఆత్మకు పరమా న్నము.

సుప్రసిద్ధ పాశ్చాత్య తత్త్వశాస్త్రజ్ఞుడైన శోప్యేహార్ (Schopenhaver) ప్రతిదినం రాత్రి పడుకోబోయే ముందు ఉపనిషత్తులను భక్తిశ్రద్ధలతో చదివేవాడు. అతని మేజా బల్లపై ఎల్లప్పుడూ ఒక ఉపనిషత్తు గ్రంథం ఉండేది. తన జీవిత సమయంలోగాని, తన మరణకాలంలోగాని ఉపశమన ప్రదాయిని ఉపనిషత్తే యని విశ్వసించేవాడు. ఉపనిషత్ పఠనం లాంటి ప్రయోజనకరమైనది, మహోన్నతమైనది ప్రపంచంలో మఱొకటి లేదని అతడు వక్కాణించాడు. ఉపని షత్తులు సత్యదృష్టిని ప్రదర్శిస్తాయి. ఆ కారణంచేత అవి మానవుని శాస్త్రీయ దృక్పథాన్ని, తాత్త్విక జిజ్ఞాసను, మత పిపాసను తప్పక సంతృప్తిపరుస్తాయి. హిందూమతం పైన, భారతీయ తత్త్వశాస్త్రం మీద నిస్సందేహంగా ఉపనిషత్తుల ప్రభావం ఎప్పటినుంచో ఉంది. ఇంక ఎంత కాలమో ఉంటుంది.

ఉపనిషత్తులు మనోజ్ఞమైనట్టి వేదాంత భావనలతో, సార్వజనీన సత్యదర్శనములతో నిర్భరితమైనట్టి ఆధ్యాత్మిక ప్రసంగాలు. ప్రాచీనకాలపు ప్రాచ్య ఋషులు, తత్త్వ ద్రష్టలు జీవిత మూల సత్యాలను అవగతం చేసుకోవడానికి

ప్రయత్నించారు. మానవసృష్టి, మానవప్రకృతి, మానవుని భవితవ్యత, విశ్వసృష్టి, విశ్వస్వభావము, విశ్వనియతి — ఈ సమస్యలను పరిష్కరించడానికి మన ఋషులు యత్నించారు. జ్ఞానము, అస్తిత్వము — వీటి అర్థాన్ని, విలువను అవగతం చేసుకోవడానికి వారు యత్నించారు. జీవితసాధన సమస్యలకు, ప్రపంచ సమస్యలకు ఒక పరిష్కృతిమార్గాన్ని కనుగొనడానికి మన ఋషులు యత్నం చేశారు. జీవాత్మకు అదృష్టవస్తువునకు (పరమాత్మకు) ఏమి సంబంధమో తెలిసికోవడానికి వారు ప్రయత్నించారు. "నేనెవరు? ఈ సంసారం ఏంటి? ఈ జగత్తు ఏమిటి? మనం ఎక్కడనుంచి వచ్చాము? మనకు ఆలంబనం ఏమిటి? మనం ఎక్కడికి పోతాం? అజరమైన, అమరమైన, అమృతమైన, ఆనందమైన, అవిక్రియమైన, ఆత్మభవమైన ఆత్మ ఉందా? అమృతత్వం (స్వాతంత్ర్యం, సిద్ధి, నిత్యానందం, పరమశాంతి) అనేది ఏదైనా ఉందా? అమృతత్వాన్ని పొందడం ఎలా?" — ఇటువంటి పరమ గహనమైన ప్రశ్నలకు సముచిత సమాధానాలను అన్వేషించేందుకు యత్నించారు ఆ ఋషీశ్వరులు.

వారు తపస్సు చేశారు. అంతరాలోకనం అభ్యసించారు. ఆత్మ పృథఃకరణ సల్పారు. బ్రహ్మవిచారం చేశారు. సజ్జీవనం గడిపారు. యమనియమములను అభ్యసించారు. విశుద్ధమైన అంతరాత్మపై ధ్యానించారు. ఆత్మసాక్షాత్కారాన్ని పొందారు. ప్రగాఢ సత్యాన్ని వారు దర్శించారు. వారి జ్ఞానం సూక్ష్మమైనది, ప్రత్యక్షమైనది. వారి స్వానుభవములు ప్రత్యక్షమైనవి, అద్వితీయమైనవి,

ప్రమాణనిరపేక్షమైనవి, గూఢమైనవి, గుప్తమైనవి, గహాన మైనవి. వారి ఆధ్యాత్మిక అనుభవాలను ఏ విజ్ఞాన శాస్త్రం కూడ అభిశంసనం చేయజాలదు. సర్వతత్త్వశాస్త్రాలు తమ ప్రయత్నాల అంత్యగమ్యంగా ప్రకటించే సత్యాలు మనోజ్ఞ మైన ఉపనిషత్తులలో గ్రథితమై యున్నాయి.

కొందరు పాశ్చాత్య పండితులు ఉపనిషత్తులు క్రీ. పూ 600 నాటివని నిర్ణయించారు. ఉపనిషత్తులన్నీ బౌద్ధయుగ పూర్వానికి చెందినవని వారి యుద్దేశ్యం. ఇది నిజంగా శోచ నీయమైన విషయం. ఉపనిషత్తులు వేదంలోని జ్ఞానకాండకు సంబంధించినవి. అవి సనాతనమైనవి, నిత్యమైనవి. అవి హిరణ్యగర్భుని ముఖారవిందమునుండి వెలువడినవి. అటువం టప్పుడు ఉపనిషత్తులకు కాలాన్ని ఎవరు నిర్ణయించగలరు?

ఉపనిషత్తులు గంభీరమైన, గూఢమైన దివ్యజ్ఞానానికి ఉద్గమస్థానం. ఈ భయంకరమైన సంసారాన్నుండి తప్పించు కోవడానికి ఉపనిషత్తులు అద్భుత సాధనంగా పనికి వస్తాయి. ఉపనిషత్తులువిశ్వమత గ్రంథాలు. అన్ని జాతులకు చెంది నటువంటి మతప్రేమికులకు గాని, సత్యాన్వేషకులకు గాని, ఉపనిషత్తులు నచ్చుతాయి. ఉపనిషత్తులలో జ్ఞానయోగ వేదాంతానికి సంబంధించిన గూఢ రహస్యాలు ఉన్నాయి. ఉపనిషత్తులు అభ్యాసయుక్తమైన సూచన లిస్తాయి. అవి సూక్ష్మమర్మాలను తెలుపుతాయి. అవి ఆత్మసాక్షాత్కార మార్గాన్ని బాగా ప్రకాశింప జేస్తాయి.

వేదాలు నాలుగు. అవి 1. ఋగ్వేదం, 2. యజుర్వేదం, 3. సామవేదం, 4. అథర్వణవేదం. 'విద్' అను ధాతువునుండి వేదమనే పదం వచ్చింది. 'విద్' అంటే తెలిసికొనుట. వేదము అంటే విజ్ఞాన గ్రంథం. వేదాలు సనాతనమైనవి. అవి పురాతనమైనవి. అవి పురాణమైనవి. అవి పుస్తకాలు కావు. వేదాలలోని అభిప్రాయలే వేదాలు. అవి భగవంతుని ముఖ పద్మంనుండి వెలువడ్డాయి.

ప్రతి వేదంలో మంత్రములు, బ్రాహ్మణములు, ఉపనిషత్తులు ఉన్నాయి. వరుణేంద్ర రుద్ర మరుత్తులు మున్నగు దేవతలను స్తుతిస్తూ మంత్రములు, స్తోత్రములు ఉన్నాయి. వాటి నన్నిటిని ఒకటిగ ప్రోగుచేశారు. ఆ కూర్పులను సంహితలు అంటారు. యజ్ఞక్రతువులను ఏవిధంగా ఆచరించాలో వివరించేవి బ్రాహ్మణములు. ప్రాచీన ఋషీశ్వరులయొక్క జ్ఞానము, వేదాంత తత్త్వశాస్త్రము ఉండేవి ఉపనిషత్తులు.

ఉపనీయ తమాత్మానం
బ్రహ్మాపాస్త ద్వయం యతః।
నిహంత్య విద్యాం తజ్జం చ
తస్మాదుపనిషద్ భవేత్ ॥ 1

నిహత్యా నర్థమూలం స్వా
విద్యాం ప్రత్య క్తయా పరం।
నియస్యపాస్త సంభేద
మతో వోపనిషద్ భవేత్ ॥ 2

ప్రవృత్తి హేతూన్నిః శేషాం
స్తన్మూలోచ్ఛేదకత్వతః।
యతో వసాదయే ద్విద్యాం
తస్మాదుపనిషద్ భవేత్ ॥ 3

ఉపనిషన్నామమునకు పైవిధంగా వ్యుత్పత్తు లొసంగబడినవి.

ఉపనిషత్తుల జ్ఞానం కలిగియుండడం వల్ల మనం బ్రహ్మమునకు సమీపమున ఆసీనులం కాగలం, అనగా ఆత్మసాక్షాత్కారాన్ని పొందగలం. అందువల్ల దానికి ఉపనిషత్తు అనే పేరు వచ్చింది.

ఉపనిషత్తులు బ్రహ్మమునకు దారిజూపి, జిజ్ఞాసువులు బ్రహ్మమును పడయుటకు తోడ్పడును. కాబట్టి వాటిని బ్రహ్మజ్ఞానమని అంటారు.

'సద్' అనగా నాశమొనర్చుట, ఉపనిషద్ జ్ఞానం సంసార బీజమైన అజ్ఞానాన్ని ధ్వంసం చేస్తుంది. కాబట్టి దానికి ఉపనిషద్ అనే పేరు వచ్చింది.

ఉపనిషద్ అనే పదాన్ని గౌణార్థంలో గ్రంథానికి కూడ సౌజన్యంతో వాడుతున్నాము.

ముక్తోపనిషత్తులో 108 ఉపనిషత్తులున్నాయని పేర్కొనబడియుంది. కాని యీ సంఖ్యకు మరికొన్ని కలుపబడ్డాయి.

ఉపనిషత్తులు పూర్ణైకత్వ తత్త్వాన్ని బోధిస్తాయి. అన్ని ఉపనిషత్తుల బోధనలలో మనకు ఈ క్రింది రెండు బోధలు ప్రధానంగా కనబడుతున్నాయి. (1) అంత్య విమోచనం బ్రహ్మజ్ఞానం వలన మాత్రమే మనం పొందగలం,

(2) సాధన సంపత్తి గలవాడు బ్రహ్మమును పడయగలడు.

అంత్యవిమోచనం ముక్తి. ఆత్మజ్ఞానంవల్ల ముక్తిలభ్య మౌతుంది. జ్ఞానాన్ని పొందేటందుకు మనకు చిత్తైకాగ్రత ఉండాలి. ఏకాగ్రత ఉపాసనవల్ల కలుగుతుంది. ఉపాసన చిత్తశుద్ధివల్ల కలుగుతుంది. చిత్తశుద్ధి నిష్కామ్యకర్మవల్ల వస్తుంది. నిష్కామ్యకర్మను ఆచరించేటందుకు మనం ఇంద్రియాలను నిగ్రహించియుండాలి. ఇంద్రియాలు నిగ్రహింపబడాలంటే వివేకవైరాగ్యాలు అత్యవసరం.

మోక్షం పరమప్రయోజనం, జ్ఞానం అవాంతర ప్రయోజనం. అరటి ఫలం పరమప్రయోజనం. అరటి ఆకులు, పువ్వులు, బొందె మొదలగునవి అవాంతర ప్రయోజనాలు. పరమానంద ప్రాప్తికి జ్ఞానమొక సాధనము. పరమానంద ప్రాప్తి, సకల విధ దుఃఖ నివారణ — ఇవి మోక్షస్వరూపం.

బ్రహ్మము, ఆత్మ, పురుషుడు, చైతన్యము, ప్రజ్ఞ, భగవంతుడు, అమృతత్వము, స్వేచ్ఛ, సిద్ధి, శాంతి, ఆనందము, భూమము — ఇవన్నీ పర్యాయపదాలు. వ్యక్తిస్వాత్మతో పరమాత్మ తాదాత్మ్యమని అవగతము చేసుకోవడమే బ్రహ్మజ్ఞానం. మానవుడు తన ఆత్మతో పరబ్రహ్మము ఒకటియని తెలిసికోనడమే ఆత్మజ్ఞానం. జీవునకు, బ్రహ్మమునకు తేడా ఉపాధిలో మాత్రమే ఉంది. వాస్తవంలో, తత్త్వతః జీవుడు బ్రహ్మము అయినప్పటికి అంతఃకరణ ఉపాధితో సంబంధం పెట్టుకొన్నందువల్ల అతడు ప్రాపంచిక దుఃఖాలకు గురియౌతున్నాడు. జీవబ్రహ్మముల

మధ్య నిజమైన భేదం లేనందువల్ల పరబ్రహ్మము జీవాత్మతో తాదాత్మ్యమని గ్రహించాలి. అందువల్ల అసలు సత్యాన్ని తెలిసికొనినవారు బ్రహ్మము, ఆత్మ తాదాత్మ్యమనీ అవగతం చేసుకొంటారు. అహం బ్రహ్మాస్మి (నేను బ్రహ్మమును), అయమాత్మా బ్రహ్మ (ఈ ఆత్మయే బ్రహ్మము) అను మహా వాక్యములలో చెప్పబడినట్లు వారు జీవబ్రహ్మైక్యమును తెలుసుకొంటారు. వారు తమ శిష్యులకు అదే విషయాన్ని 'తత్త్వమసి' (అదియే నీవు) అని బోధిస్తారు. అందువల్ల బ్రహ్మము ఆత్మతో తాదాత్మ్యమని గ్రహించాలి. బ్రహ్మ విదుడు బ్రహ్మమగును. అతడు జీవించియుండగనే బ్రహ్మమై, జనన మరణ చక్రమునుండి విముక్తుడౌతాడు. బ్రహ్మ జ్ఞానమే అంత్యవిమోచనానికి, అనగా మోక్షానికి సాధనము.

ఉపనిషద్ జ్ఞానాన్వేషికి ప్రథమార్హత సాధన చతుష్టయం. సాయుజ్యం పడయుటకోసం కావలసిన నాలుగు సాధనాలను సాధన చతుష్టయం అంటారు. జ్ఞానయోగ పథంలో పయనించే జిజ్ఞాసువులు తప్పకుండ అలవరచుకోవలసిన నాలుగు విధములైన ఆధ్యాత్మికాభ్యాసాలను సాధన చతుష్టయం అంటారు. మాటకువస్తే, ఏ విధమైనటువంటి దివ్యమార్గంలో క్రమపరిణామం పొందేవారు సైతం అనుష్ఠింపవలసిన నాలుగు సాధనములను సాధన చతుష్టయం అని చెప్పవచ్చు.

ఆ నాలుగు సాధనలు, లేక అర్హతలు ఏవంటే.

1. వివేకము.
2. వైరాగ్యము.

3. షట్ సంపత్తి.

4. ముముక్షుత్వము.

కర్మఫలాలను ఎదురుచూడకుండ, అహంకారం లేకుండ, పరమేశ్వరార్పితంగా ఏ వ్యక్తి తాను తొలి జన్మలలో పుణ్యకర్మలను ఆచరించియుంటాడో, అతనిలో, భగవదనుగ్రహంవల్ల, వివేకోదయం ఔతుంది. 'వివేకం' అంటే ఏమిటి? విచక్షణా జ్ఞానాన్ని వివేకం అంటారు. ఏది ఆత్మ, ఏది అనాత్మ; ఏది సత్యం, ఏది అసత్యం; ఏది సత్, ఏది అసత్; ఏది నిత్యం, ఏది అనిత్యం; ఏది దృక్, ఏది దృశ్యం; ఏది కర్త, ఏది కర్మ; — వీటిని తెలుసుకోవడం వివేకం. ఆత్మ అనాత్మల, సత్యాసత్యాల, శాశ్వత అశాశ్వతాల, కర్త కర్మల విచక్షణ జ్ఞానాన్ని వివేకం అంటారు.

వైరాగ్యం అంటే నైరాశ్యం, కామరాహిత్యం. అది ఇంద్రియ విషయాల యెడ, ఇంద్రియభోగం పట్ల ఉండే ఉపేక్ష. ఇహలోక, పరలోక భోగ్యవిషయాల పట్ల ఉండే జిహాసా బుద్ధిని వైరాగ్యమంటారు. ప్రత్యక్షానుభవం, శ్రుతివాక్యం మున్నగువాటిచే అసత్యాలని తెలియవచ్చే, ఆబ్రహ్మస్తంబపర్యంతం ఉండే భోగ్యవిషయాలలో కలిగే అరోచక మనః ప్రవృత్తిని వైరాగ్యం అంటారు.

వైరాగ్యస్య ఫలం బోధం
బోధస్య ఫలం ఉపరతిః

అంటే వైరాగ్యంవల్ల అర్థగ్రహణం (ప్రజ్ఞానం) కలుగుతుంది; ప్రజ్ఞానంవల్ల ఉపరతి (అత్యంత సంతృప్తి) కలుగుతుంది.

బ్రహ్మ సత్యం జగన్మిథ్యా
జీవో బ్రహ్మైవ న- అపరః,

పరమాత్మ సత్యం. ప్రపంచం అసత్యం. జీవాత్మ పరబ్రహ్మమునుండి వేరుకాదు. ప్రపంచవిషయాల యెడగల జిహాసా బుద్ధివల్ల, అనగా వైరాగ్యంవల్ల ఈ జ్ఞానం ఉదయిస్తుంది.

వివేకంవల్ల కల్గిన వైరాగ్యం మాత్రమే శాశ్వతంగా ఉండగలదు. అటువంటి వివేకపూర్వక వైరాగ్యం మనకు మన ఆధ్యాత్మికాభ్యాసాలలో తోడ్పడగలదు. కారణ వైరాగ్యం మనకు దోహదకారి కాజాలదు. ఆస్తినష్టంవల్ల, ఉద్యోగం ఊడడంవల్ల, భార్య మరణించడంవల్ల, పుత్రుడు చనిపోవడం వల్ల, భగ్నప్రేమవల్ల కలిగే వైరాగ్యాన్ని కారణ వైరాగ్యం అంటారు. ఈ కారణవైరాగ్యం అనిత్యం, అశాశ్వతం, తాత్కాలికం. అది అమ్మోనియాలాగా తృటిలో అదృశ్యమౌతుంది.

షట్సంపత్తి అంటే ఆరు సద్గుణాలు. అవి ఏవంటే:

(1) శమము
(2) దమము
(3) ఉపరతి
(4) తితిక్ష
(5) శ్రద్ధ
(6) సమాధానము.

శమం అంటే మనోనిగ్రహం. నిరంతర వాసనా నిర్మూలనంవల్ల కలిగే మనః ప్రశాంతతను శమం అంటారు.

ఎడతెగని కోరికల నాశంవల్ల కలిగే మనశ్శాంతిని శమం అంటారు. ప్రశాంతంగ ఉండడాన్ని కూడ శమం అంటారు. మన మనస్సులో ప్రాపంచిక విషయవాసనలు, కోరికలు తలఎత్తినపుడు వాటిని నెరవేర్చుకోనేందుకు ప్రయత్నింప కూడదు. వివేకంతో, విచారంతో, వైరాగ్యంతో వాటిని తిరస్కరించాలి. ఎడతెగని అభ్యాసంవల్ల మనకు చిత్తప్రశమనం, మనఃప్రశాంతత, మనోబలం చేకూరుతుంది. అభ్యాసంవల్ల మనస్సు సన్నగిల్లుతుంది. దాని సంచారగుణం నిరోధింపబడుతుంది. దాని బహిర్ముఖ సంచార ప్రవృత్తి నిగ్రహింపబడుతుంది. కోరికలు విధ్వంసమైతే, సంకల్పాలు వాటంతటు అవే నాశమొందుతాయి. ఇంద్రియవిషయాల లోపాలను ఏమరక, ఎడతెగక పరిశీలించడంవల్ల, మనస్సు ఇంద్రియ విషయ బాహుళ్యాన్నుంచి అసక్తమౌతుంది. తదనంతరం అది బ్రహ్మముపై లగ్నమౌతుంది.

దమం అంటే ఆత్మసంయమం, ఆత్మనిగ్రహం. దమం అంటే ఇంద్రియ నిగ్రహం. బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహాన్ని దమం అంటారు. కన్నులు ఒక అందమైన వస్తువును చూడాలని కోరుతాయి, మనం వెంటనే కన్నులను ఆ అందమైన వస్తువునుండి ప్రత్యాహారంచేస్తే దాన్ని దమం, లేక ఆత్మసంయమం (Self – restraint) అంటారు. మనం ఇలాగే ఇతర ఇంద్రియాలను గూడ నిశ్చయ ప్రయత్నంతో నిగ్రహించాలి.

చెవులు, చర్మము, కన్నులు, నాలుక, నాసిక — ఇవి జ్ఞానేంద్రియాలు, వాక్కు, చేతులు, పాదములు, జన

నేంద్రియము, పాయువు — ఇవి కర్మేంద్రియాలు. శమ, దమ అభ్యాసంవల్ల ఈ కర్మేంద్రియాలు, జ్ఞానేంద్రియాలు నిగ్రహింపబడుతాయి. శమ, దమ అభ్యాసంవల్ల దశేంద్రియాలు నిరోధింపబడుతాయి, క్రమశిక్షణలో ఉంచబడుతాయి.

మనస్సును లోబరచుకొంటే ఇంద్రియాలను వశం చేసుకొన్నట్లే. శమాన్ని అభ్యసిస్తే దమాన్ని అభ్యసించినట్లే. అందువల్ల దమాన్ని అభ్యసించడం అనవసరమని కొందరు చెబుతారు. శమదమాలను రెంటిని అభ్యసిస్తే, శత్రువును లోనుండి, వెలుపలనుండి ఎదుర్కొన్నట్లౌతుంది. ప్రారంభకులైన జిజ్ఞాసువులలో, వారు ఎంతగానో శమాన్ని అభ్యసించినప్పటికి, మనస్సు నిలకడగా ఆత్మలో కేంద్రీకృతం కాదు. అది బాహ్యవస్తువుల చెంతకు పరుగెత్తి వెళ్ళాలని ప్రయత్నిస్తూంటుంది. అందువల్ల ప్రారంభకులైన జిజ్ఞాసువులు దమాన్నికూడ అభ్యసిస్తే, అది వారికి మనస్సును సమర్థవంతంగా అదుపులో ఉంచుకోవడానికి ఎంతగానో తోడ్పడుతుంది. ఒక తుంటరి పిల్లవాని చేతులు కట్టివేస్తే, వాడు కాళ్ళతో అల్లరిచేయడానికి యత్నిస్తాడు, వాడి కాళ్ళు కూడ కట్టివేస్తే అతడు ఊరకుంటాడు. శమం చేతులు కట్టివేయడం లాంటిది; దమం కాళ్ళు కట్టివేయడం లాంటిది. కాబట్టి శమంతోబాటు దమాన్ని అభ్యసించడం వాంఛనీయం.

రాజయోగ విద్యార్థి ప్రాణాయామ, ప్రత్యాహారాలను అభ్యసిస్తాడు. జ్ఞానయోగ విద్యార్థి శమదమాలను

అభ్యసిస్తాడు. ప్రత్యాహారం దమాభ్యాసానికి సరిపోలుతుంది. ప్రాణాయామం తరువాత ప్రత్యాహారం వస్తుంది. అలాగే శమం తరువాత దమం వస్తుంది. జ్ఞానయోగ విద్యార్థి మనస్సును నిరోధించి, అనగా దానిని ప్రశాంతపరచి, ఇంద్రియాలను ప్రత్యాహారం చేస్తాడు. రాజయోగ విద్యార్థి ప్రాణాయామంతో ప్రాణాన్ని నిగ్రహిస్తాడు. ప్రాణం నిగ్రహింపబడితే మనస్సు నిగ్రహింపబడుతుంది. తద్వారా అతడు ఇంద్రియాలను ప్రత్యాహారం చేస్తాడు. మనస్సును, ప్రాణాన్ని రెంటిని ఒకేసారి ప్రత్యాహారం చేయడం ఈ అభ్యాసంలోని విశేషం. మనస్సు ఇంద్రియాలను చలింపజేస్తుంది. ప్రాణం ఇంద్రియాలకు శక్తినిస్తుంది. మౌలికంగా, శమదమాలను రాజయోగ అభ్యాసాలని చెప్పవచ్చు.

ఉపరతి తృప్తిని సూచిస్తుంది. అంతఃకరణము బహిర్ముఖము కాకయుండుటను ఉపరతి అంటారు. ఉపరతి సంపూర్ణమైన సంతుష్టిని, సంతోషాన్ని సూచిస్తుంది. సంపూర్ణ త్యాగంవల్ల, పరమవైరాగ్యంవల్ల మాత్రమే ఉపరతిని అలవరచుకోగలం. కొందరు ఉపరతియంటే సర్వ కర్మ సంన్యాసమని, సంన్యాసం స్వీకరించడమని నిర్వచిస్తారు. ఉపరతి అంటే ఆత్మ ప్రత్యాహారం. బాహ్య పరిసరాలనుండి కోపం పుట్టే కారణం ఎటువంటిది ఉన్నప్పటికి మనస్సు ఏమీ పట్టించుకోని స్థితిని ఉపరతి అంటారు. ఉపరతి అంటే సంపూర్ణ జితేంద్రియత్వం. భోగ్యవస్తువులనుండి మనస్సును త్రిప్పివేయడాన్ని ఉపరతి అని చెప్పవచ్చు. శమదమాల తరువాత ఉపరతియొక్క అభ్యాసం వస్తుంది.

ఉపరతిలో సుప్రతిష్ఠితుడైన యోగి అత్యంత సురూప వతియైన యువతిని సందర్శించినా, రాతిబొమ్మను చూచినా, కొయ్య దుంగను ఆలోకించినా, చెట్టును వీక్షించినా అతనిలో కలిగే భావనలో ఏ తేడా కనబడదు. ఉపరతిలో సుప్రతిష్ఠితుడైన జ్ఞానయోగి అత్యంత రుచికరమైన పదార్థాలను చూచినను ఎటువంటి ప్రలోభం చెందదు. వాటిమీద ఆ మహాపురుషునకు ఎటువంటి తృష్ణ ఉండదు. అతనికి ఏ వస్తువు మీదగాని, తినుబండారం మీదగాని మక్కువ ఉండదు. అతని ముందు మన మేమి ఉంచినా తృప్తి చెందుతాడు. తాను భుజించడానికి తనకు ఫలానా ఫలానా భోజ్యాలు కావాలని అతడెన్నడు ఆసింపడు.

ఈ మనశ్శాంతి, ఉపరతి, సంతుష్టి అతనికి ఎలా వచ్చింది? వివేకాన్ని, వైరాగ్యాన్ని, శమాన్ని, దమాన్ని అతడు అభ్యసించడం ద్వారా అతనికి కల్గిన మానసిక శక్తి వల్ల ఉపరతి చేకూరింది. పై అభ్యాసాలవల్ల మనస్సు అద్భుతమైన ప్రశాంతతను, వర్ణనాతీతమైన ఆధ్యాత్మికానందాన్ని అనుభవిస్తుంది. అప్పుడు మనస్సు తుచ్ఛమైన సుఖాలను కోరదు. అప్పుడు మనస్సు మిథ్యా సుఖాలతో తృప్తి చెందదు. కలకండ దొరికినట్టి మనస్సు నల్లబెల్లానికోసం పరుగెత్తుతుందా? ఉత్కృష్టమైన ఆనందాన్ని మనస్సు అనుభవించేటట్లు చేయడంవల్ల, దానిని ప్రపంచ విషయముల యెడ సంగం లేకుండ ఉండేటట్లు చేయవచ్చు. ప్రత్తిగింజలు బాగా రుబ్బిన మంచి దాణా ఎద్దుకుపెడితే అది ఎండుగడ్డి కోసం పరుగిడుతుందా? మనస్సు వృషభం లాంటిది.

అలాగే మనస్సు యథార్థమైన ఆధ్యాత్మికానందాన్ని ఆస్వాదిస్తే, అది తుచ్ఛమైన మిథ్యా సుఖాలకోసం పరుగులు మానుతుంది.

బ్రహ్మచర్యం అనుష్ఠించే వారు శమం, దమం, ఉపరతి – వీటి అభ్యాస విధానం బాగా తెలిసికొని యుండాలి. శమ, దమ, ఉపరతులను గూర్చిన సదవగాహన లేకుంటే, వాటి అనుష్ఠానం లేకుంటే బ్రహ్మచర్యానుష్ఠానంలో నెలకొని యుండడం సాధ్యం కాదు. ఆ కారణంచేత బ్రహ్మచర్య అనుష్ఠానానికి శమ, దమ, ఉపరతుల అభ్యాసం చాల ముఖ్యం.

దుఃఖ పడకుండ, ఏడ్వకుండ, ప్రతి క్రియలు చేయకుండ అన్ని దుఃఖాలను సహించడాన్ని తితిక్ష అంటారు. తితిక్ష అంటే భరించే శక్తి, ఓర్చుకొనే శక్తి, సహించే శక్తి. తితిక్షువు దుఃఖాలను, నిందలను, శీతోష్ణాలను భరించగలుగుతాడు. అవి తనకు ఎందుకు దాపురించాయా అని చింతిల్లడు. అతడు వాటిని సరకుగొనడు. అతనికి ఏ బాధగాని, ఆవేదనగాని యుండదు. బాధలు ప్రాప్తిస్తే అతడు విలపింపడు. తితిక్ష మనోబలాన్ని (will – power) ను వృద్ధి చేస్తుంది. కేవల తితిక్షాభ్యాసం మోక్షాన్ని ఇవ్వజాలదు. కాని తితిక్ష వివేక వైరాగ్యాలతో జతగూడినపుడు అది ఆత్మజ్ఞాన ప్రాప్తికి, లేదా అమృతత్వప్రాప్తికి ఒక సాధన మాతుంది. దేహాధ్యాస (దేహాన్ని ఆత్మతో తాదాత్మ్యం చేయడం) సుఖదుఃఖాలకు (ద్వంద్వాలకు) కారణం. మనం ఎంత ఎక్కువగ సర్వగతమైన అమృతాత్మతో తాదాత్మ్యం చేసుకోగలమో అంత తక్కువగా మనం సుఖదుఃఖాదులచే (ద్వంద్వములచే)

శాధితుల వలె తాము. కాబట్టి జిజ్ఞాసువులు శీతోష్ణాలను, సుఖదుఃఖాలను ఓర్పుతో భరించేదానికి యత్నించి తుల్య మానసికావస్థను సంపాదించుకోవాలి. సుఖదుఃఖాలను అనుభవించేది (feel) మనస్సు.

శ్రద్ధ అంటే విశ్వాసం. పరబ్రహ్మముయొక్క అస్తిత్వంలో అకుంఠిత విశ్వాసాన్ని, గురుదేవుని బోధనలలో అచంచల విశ్వాసాన్ని, శాస్త్రములందు సంపూర్ణ విశ్వాసాన్ని, తన యందలి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని శ్రద్ధ అంటారు. శ్రద్ధాళువైన జిజ్ఞాసువు, గురు చరణాంబుజాలను నిరంతరం సేవించునతడు, గురూపదేశాలను శ్రవణము చేయునతడు, తన యింద్రియాలను వశపరచుకొన్నవాడు తప్పక జ్ఞానాన్ని పడసి, సత్వరంగా పరమశాంతిని, లేక మోక్షాన్ని పొందుతాడు. పై మూడు అర్హతలు అవశ్యం ఉండితీరాలి. అప్పుడే సత్వరంగా అతడు పరమశాంతిని పొందగలుగుతాడు. ఒక్క అర్హత మాత్రమే చాలదు.

పరిశుద్ధ బ్రహ్మమునందు సర్వకాల సర్వావస్థలందు బుద్ధిని నిశ్చలంగా ఉంచుటను సమాధానం అంటారు. ఏకాగ్ర చిత్తమును సమాధానం అంటారు. ఏకాగ్ర చిత్తము ఎల్లప్పుడూ సహజముగ అంతరాత్మపై మరలును. కావున ఏకాగ్రచిత్తముగల యోగ విద్యార్థి బ్రహ్మనిష్ఠ గురుని సమీపించి, శ్రుతులను శ్రవణముచేసి, మననము సల్పి, 'తత్త్వమసి' మహావాక్యార్థముపై ధ్యాన మొనర్పవలెను. అతడు నిరంతరము ధ్యానమగ్నుడు కావలెను. అప్పుడు అతడు ఆత్మసాక్షాత్కారమును పడయును.

స్వస్వరూప జ్ఞానంతో విముక్తుడయ్యేందుకు ఇచ్ఛగించుటను ముముక్షుత్వం అంటారు. మోక్షం పొందాలి అనే తీవ్రవాంఛను ముముక్షుత్వం అంటారు.

వివేకం ఉంటే వైరాగ్యం దానంతట అదే కలుగుతుంది. వివేకవైరాగ్యాలు ఉంటే శమం దానంతట అదే కలుగుతుంది. వివేక, వైరాగ్య, శమ సంపన్నునకు దమం దానంతట అదే ప్రాప్తిస్తుంది. శమదమాలుంటే ఉపరతి దానంతట అదే వస్తుంది. ఈ అర్హతలన్నీ ఉంటే తితిక్ష, శ్రద్ధ, సమాధానం, ముముక్షుత్వం వాటంతట అవే వ్యక్తమౌతాయి.

కొందరు వేదాంతులు సాధనచతుష్టయాన్ని పొందడం అవసరం లేదంటారు. బ్రహ్మధ్యానం చేస్తే అన్ని సద్గుణాల్ని పొందగలం అంటారు వారు. వారు చెప్పింది సరియే కావచ్చు; మంచి ఉత్తమాధికారి మాత్రమే ఈ పద్ధతిని అనుసరింపగలడు. అతడు తన పూర్వ జన్మలలో సాధనచతుష్టయాన్ని ఆర్జించియుంటాడు. ప్రప్రథమంలో సామాన్య జిజ్ఞాసువు బ్రహ్మధ్యానం చేయలేడు. అతని మనస్సు అల్లరిదయ్యం. అతని ఇంద్రియాలు ఎగురుతూ, దుముకుతూ ఉంటాయి. అతడు ధ్యానించడానికి యత్నించవచ్చు. అతడు గాలిలో మేడలు కట్టవలసిందే. తాను నిర్వికల్ప సమాధిలో ప్రవేశించానని అనుకోవడం వట్టి వెర్రి. గాఢ నిద్రను సమాధి అనుకొంటాడు అతడు. అయితే, నిశ్చయమైన బ్రహ్మభావన ఎవరికి సాధ్యం? వివేకం, వైరాగ్యం, శమం, దమం, ఉపరతి, తితిక్ష, శ్రద్ధ, సమాధానం, ముముక్షుత్వం —

ఈ తొమ్మిదింటిని అభ్యసించి, పరిశుద్ధపరుపబడిన మనస్సు నకు మాత్రమే నిశ్చితమైన పరబ్రహ్మభావన ఉదయింపగలదు. చంచల మనస్సులో, అపరిశుద్ధ హృదయంలో బ్రహ్మభావనలకు చోటులేదు.

అలవాటు చొప్పున జీవన్ముక్తుని కన్నులు సైతము వస్తువుల కేసి చూస్తాయి. కాని అతడు సంకల్పిస్తే తన కన్నులను సంపూర్ణంగా ప్రత్యాహారం చేసి, వాటిని వట్టి గుంతలుగ చేసివేయగలడు. అతడు ఒక స్త్రీని దర్శించాడు అనుకొందాం. అతడు ఆమెను తనకు బాహ్యంగా చూడడు. అతడు యావత్ ప్రపంచాన్ని తనలోనే చూస్తాడు. అతడు ఆ స్త్రీని స్వాత్మగా భావిస్తాడు. అతనిలో లింగ - భావన లేదు. అతని మనస్సులో చెడు సంకల్పాలు లేవు. అతనికి ఆ స్త్రీ యెడ లైంగిక ఆకర్షణ యుండదు. విషయాసక్తుడు ఆమెను తనకు బాహ్యంగా చూస్తాడు. అతనిలో కామ సంకల్పాలుంటాయి. అతనికి ఆత్మభావం లేదు. అతనికి స్త్రీ ఆకర్షణ ఎక్కువ. ఇది జ్ఞాని దృష్టికి, విషయాసకుని దృష్టికి మధ్యగల తేడా. స్త్రీని చూడడంలో దోషం లేదు, ప్రమాదం లేదు. కాని కామసంకల్పాలు మనస్సులో జనింపనీయరాదు. 'శ్రీమాత జగజ్జననియొక్క స్వరూపాలు స్త్రీలు' అని భావించాలి. స్త్రీ సౌందర్యాన్ని పరమేశ్వరుని దివ్యసౌందర్యంగా తిలకించాలి. అన్ని రూపాలను పరమేశ్వరుని ప్రతిమలని తలవాలి. అప్పుడు మన మనస్సు ఉన్నత పరుపబడుతుంది.

ఆత్మసాక్షాత్కారం మాత్రమే అజ్ఞానాన్ని, అవిద్యను

అంతె మొందించి అమృతత్వాన్ని, నిత్యానందాన్ని, శాశ్వత శాంతిని ప్రసాదించగలదు. బ్రహ్మజ్ఞానం మాత్రమే అన్ని క్లేశాలను, మోహాన్ని, దుఃఖాన్ని నిర్మూలించగలదు. ఉపనిషత్తుల ప్రకారం, మానవ జీవిత గమ్యము ఆత్మసాక్షాత్కారమే.

'అనుబంధ చతుష్టయం' అంటే ఏమిటి? విషయం, ప్రయోజనం, సంబంధం, అధికారి — యీ నాల్గింటిని అనుబంధ చతుష్టయం అంటారు. (1) ఉపనిషత్తుల పాఠ్యవిషయం ఏమిటి? ఉపనిషత్తుల పాఠ్య విషయం సర్వోత్కృష్టమైన బ్రహ్మమే. అనగా పరమాత్మయే విషయం. (2) ఉపనిషద్ జ్ఞాన ప్రయోజనం ఏమిటి? ఉపనిషద్ జ్ఞాన ప్రయోజనం అత్యంత సంసార నివృత్తి మఱియు బ్రహ్మానంద ప్రాప్తి. అనగా అమృతత్వసిద్ధి (మోక్షప్రాప్తి) మఱియు తత్ ఫలితంగా కలిగే సంసారబంధ నివృత్తి. (3) సంబంధం ఏమిటి? సంసార నివృత్తి, మోక్షప్రాప్తి — ఈ ఫలాన్ని ప్రకటించడంతో సంబంధాన్ని గురించి చెప్పినట్లే ఔతుంది. (4) ఇక ఉపనిషత్తులు చదువడానికి అధికారి ఎవరు? ఉపనిషత్తులు చదువడానికి, ఆత్మవిచారం సలుపడానికి, బ్రహ్మధ్యానం ఆచరించడానికి సాధన చతుష్టయ సంపన్నుడే అధికారి. ఉపనిషత్తులను సముచితంగా వేదాంతం అంటారు. వేదముల అంతము ఉపనిషత్తులు. శిష్టాచారమత శృంఖలాలనుండి ముక్తులైనవారికి మాత్రమే వేదాంతం ప్రత్యేకించబడింది. ఉపనిషత్తులు లేక వేదాంతం జనసామాన్యానికి నిర్దేశితం కాదు. ఉపనిషత్తులు ఉత్తములైన కొలదిమందికే నిర్దేశిత

ములు. ఉపనిషద్ బోధనలను స్వీకరింప అర్హులైనవారికి, యోగ్యులైనవారికి ఉపనిషత్తులు నిర్దేశింపబడినవి. అందువల్లనే ఉపనిషద్ అనే పదానికి మొట్టమొదట 'రహస్య బోధన', లేక 'రహస్య సిద్ధాంతం' అని అర్థమివ్వబడింది. జ్ఞానయోగ జిజ్ఞాసువునకు మొదటి అర్హత సాధన చతుష్టయమని మనము గ్రహింపవలయును.

'బ్రహ్మము' అంటే ఏమిటి ? బ్రహ్మము శాంతి రూపము. అది నిష్క్రియరూపము. అది ఎటువంటి ద్వైత భావనలేని నివృత్తిరూపము. 'అయం ఆత్మా శాంతః' 'శాంతం, శివం, అద్వైతం — స ఆత్మా' 'శాంతం. అజరం, అమృతం, అభయం, పరం' 'అజరం, అచరం, అమరం, అవినాశి' ఇలా శ్రుతులలో ఆత్మను గురించి వర్ణింపబడియుంది. ఏకాంతంలో, ఒంటరివై యుండి తీవ్రమైన నిరంతర నిధి ధ్యాసన యొనర్చుటవలన మాత్రమే ఈ స్థితి సాక్షాత్కారము కాగలదు. బ్రాహ్మీస్థితిని నిష్కామ్యకర్మవల్ల ఎప్పటికిని పొందలేము. అమృతమైన బ్రహ్మమునకు ఆది యుండజాలదు. అందువల్ల అమృతమైన బ్రహ్మము అనాది. సాధారణంగా బ్రహ్మమును ఆకాశానికి పోలుస్తారు. 'ఆకాశవత్ సర్వగత, నిత్య' అని శ్రుతులు ఘోషిస్తాయి.

వాస్తవంలో ప్రపంచం అనేది లేదు. అది భ్రాంతిమాత్రం. అది కేవలం ఛాయ. ఆకాశంలో నీలి వర్ణం ఎలా కనబడుతుందో అలాగే బ్రహ్మములో జగత్తు కనబడుతుంది. శుద్ధ సచ్చిదానంద బ్రహ్మమే సత్పదార్థము. విచారశీలికి ఈ ప్రపంచమనేదే యుండదు. ఈ ప్రపంచం మనోవిలాసం,

వాస్తవంలో సృష్టి లేదు. రజ్జువులో సర్పము వోలె (త్రాటిలో పాము లాగా) అది కేవల అధ్యారోపము. మందమతులైనట్టి జిజ్ఞాసువులు ఈ విషయాన్ని అర్థం చేసికోలేరు. అందువల్ల ఈ జిజ్ఞాసువుల తృప్తికోసం ఉపనిషత్తులలో సృష్టిక్రమం చెప్పడం జరిగింది.

మనం స్వప్నావస్థలో ఉన్నంతసేపు కలలు నిజంగా కనబడుతాయి. మనం మేల్కొంటూనే ఆ కలలు కల్లలౌతాయి. అదే విధంగా మానవుడు ఎంతకాలం అజ్ఞానంలో మునిగి ఉంటాడో అంతకాలం వానికి జగత్తు ఘన సత్యంగా గోచరిస్తుంది; అతనికి జ్ఞానం ఎప్పుడు లభ్యమౌతుందో, ఆత్మజ్ఞానం ఎప్పుడు ప్రాప్తిస్తుందో అప్పుడు అతనికి ఈ ప్రపంచం మిథ్యగా కనబడుతుంది. విషయాసక్తులు భార్యలో, బిడ్డల్లో, భాగ్యంలో, శరీరంలో సత్యాన్ని దర్శిస్తారు. భగవంతునిలో అసత్యాన్ని చూస్తారు. వివేకి భగవంతునిలో సత్యాన్ని, ప్రపంచ విషయాలల్లో అసత్యాన్ని చూస్తాడు.

వేదాంత తత్త్వం ఆరు ప్రమాణాలను ఒప్పుకొంటుంది. అవి ఏమిటంటే;

1. ప్రత్యక్షము.
2. అనుమానము.
3. ఉపమానము,
4. శబ్దప్రమాణము.
5. అర్థాపత్తి.
6. అనుపలబ్ధి.

ఉపనిషత్ప్రమాణం శబ్దప్రమాణం క్రిందికి వస్తుంది.

కొన్ని దృష్టాంతాల ద్వారా కొన్ని ఉపనిషత్సత్యాలను తెలిసికొందాం. సాధారణంగా దృష్టాంతాలు ఏకాదేశికంగా ఉంటాయి. అవి ఒక అంశాన్ని మాత్రమే సూచిస్తాయి. అవి అన్ని అంశాలను సూచింపవు. ఆకాశాన్ని ఉదాహరణగా తీసుకొందాం. ఆకాశాన్ని బ్రహ్మమునకు పోలుస్తారు. బ్రహ్మము ఆకాశంలాగా సర్వగతము. దాన్ని ఇంక మనం పొడిగించలేము. ఎందువల్లనంటే ఆకాశం జడం, బ్రహ్మము జడముకాదు.

(1) తమ నామరూపాల్ని పోగొట్టుకొని నదులు సముద్రంలో అదృశ్యమైనట్లు విజ్ఞుడు నామరూపాల్నుండి ముక్తుడై దివ్యపురుషుని చేరుతాడు.

(2) వస్త్రఖండం నూలే. గుడ్డ నూలునుండి వేరు కాదు. అలాగే ప్రపంచం ఆత్మనుండి వేరుకాదు. ఏ విధంగా 'నూలు' వస్త్రాన్ని పరివ్యాప్తి చెందియున్నదో అట్లే 'ఆత్మ' ప్రపంచాన్ని పరివ్యాప్తం చెందియుంది.

(3) బంకమట్టిని గురించి తెలుసుకొంటే కుండలన్నింటిని గురించికూడ తెలుసుకొనగలుగుతాము. అలాగే మనకు బ్రహ్మజ్ఞానం ఉంటే మనకు అన్నింటిని గురించి జ్ఞానం కలుగుతుంది. యావత్ ప్రపంచం బ్రహ్మముమీాద ఆధారపడియున్నది కదా !

(4) శబ్దం గ్రామఫోన్ రికార్డులో దాగియుంది, మొగ్గలో సౌరభం దాగియుంది. సూర్యుడు మేఘాలమాటున, అగ్ని ధూమం మాటున, బంగారం క్వార్ట్జలో, తైలం తిల

లలో, మనస్సు మెదడులో దాగియున్నాయి. అలాగే భగవంతుడు (పరమాత్మ) ఈ దేహంలో, తదితర వస్తువుల్లో దాగియున్నాడు.

(5) జలగ, జలజం (తామర పూవు) ఒకే మాత్ర జలంనుండి పుట్టాయి. అలాగే మంచి, చెడ్డ పరమాత్మనుండి, లేక ప్రకృతినుండి ఉద్భవించాయి.

(6) సూర్యకిరణాలవలన జనించిన మేఘాలు సూర్యునే మరుగుపరుస్తాయి. అలాగే ఈ అసత్యమైన మిథ్యాహంకారము ఆత్మసంభవమైనప్పటికి ఆత్మను మరుగుపరుస్తూంది.

(7) జెనానా స్త్రీ పరదా కంతలగుండ మనల్ని చూడగలదు. మనం ఆవిడను చూడలేం. అలాగే భగవంతుడు మనల్ని చూడగలడు. మనం ఆ ప్రభువును చూడలేం. కాని జ్ఞాన చక్షువుతో భగవంతుని చూడవచ్చు.

(8) కమ్మలు బంగారంయొక్క వివర్తం. పాము త్రాటి వివర్తం. బెంచి కొయ్య వివర్తం. ఘటం మృత్తిక వివర్తం. అలాగే ప్రపంచం, దేహం బ్రహ్మముయొక్క వివర్తం. వివర్తం అంటే అధ్యాస.

(9) మరుభూముల్లో మానవుడు నీటికోసం అన్వేషించినట్లే అజ్ఞానులు సుఖంకోసం ఈ ప్రపంచంలో ఇంద్రియ విషయాలలో, యువతులలో, ధనంలో, అధికారంలో, నామరూపాలల్లో నిష్ప్రయోజనంగా వెదుకుతారు. నిజమైన ఆనందం ఆత్మలో ఉంది. ఆనందం సర్వుల హృదయాంతర్వ్యాపియైన భగవంతునిలో ఉంది. ఆనందాన్ని అచ్చట (ఆత్మలో) అన్వేషించాలి.

(19) బంగారు లేశాలు మైనపు ముద్దలో ఉండేలాగున ప్రళయకాలంలో జీవాత్మలు బ్రహ్మమునందు ఉండును.

ఉపనిషత్సత్యాలను ధ్యానించడమే ఉపనిషత్ సాధన. ఇది జ్ఞాన యోగం. బ్రహ్మజ్ఞానం అనేది ఏదో ఒక వస్తువును గూర్చిన జ్ఞానం కాదు. బ్రహ్మము అగుటయే బ్రహ్మజ్ఞానము. అది సందర్శనము కాదు; అది అనుభూతి. బ్రహ్మమును తెలుసుకొనడమే జీవిత సాఫల్యము. బ్రహ్మమును తెలుసుకోకుండ మరణించువాడు కడు దురదృష్టవంతుడు. పరబ్రహ్మమును తెలుసుకొని ఎవడు మరణించునో అతడు మహాపురుషుడు. అతడే నిజమైన బ్రాహ్మణుడు.

'స్వరూపం' అంటే మన అసలు సచ్చిదానంతత్వం. మన అసలు స్వరూపాన్ని తెలుసుకోవడమే జీవిత గమ్యం. దాన్నే 'స్వరూప సాక్షాత్కారం' అంటారు. దీన్ని పొందడానికి వివేకం, విచారం అవసరం. సత్యాసత్యాల, నిత్యానిత్యాల, జడచైతన్యాల, ఆత్మానాత్మల మధ్య విచక్షణా జ్ఞానమే వివేకం. 'నేనెవరు? నా నిజమైన స్వరూపం ఏమిటి? ఆత్మ అంటే ఏమిటి?' — వీటిని విచారించుటయే విచారం.

ఈ రోజుల్లో మనం ఎక్కువగా వేదాంతపు ముచ్చట్లు చూస్తూంటాం. అసలు అనుభవ వేదాంతం శూన్యం. ప్రజలు 'ఏకత్వం, ఐక్యత, సమత' లను గూర్చి మాట్లాడుతారు. కాని పనికిమాలినటువంటి స్వల్ప విషయాల కోసం వారు పోరాడుతారు. వారి ఈర్ష్యకు, ద్వేషానికి హద్దులు లేవు. వారు అమిత నీచులు, సంకుచిత మనస్కులు. వారిని గురించి ఊహించలేము.

అద్వైత వేదాంతం సర్వ మతస్తులను ఆశ్లేషిస్తుంది. సాయుజ్యం అందరికీ అందుబాటులో ఉన్నదని చాటుతుంది. ప్రతి వ్యక్తీ ఆత్మసాక్షాత్కార పథం మీద ఉన్నటువంటి వాడే. దేవుడున్నాడని అనేందుకు తిరస్కరించేటటువంటి నాస్తిక వాదులు, పక్కా లోకాయత మతవాదులు, చార్వాకులు సైతము మిస్ కారు (తప్పి పోరు). ఎందువల్ల నంటే తమ మానసిక శక్తుల్ని బొత్తుగ వినియోగించకుండ, నైతిక విషయాల్నిగాని, మతసమస్యలను గురించిగాని బొత్తుగ తెలియని వారికంటె లోకాయత మతవాదులు మానవ క్రమ పరిణామంలో గాని, ఆత్మ సాక్షాత్కార నిశ్శ్రేణిలో గాని చాల ఉన్నతమైన మెట్టులో అడుగిడిన వారని చెప్పాలి. ప్రతి వ్యక్తిలో ఏకత్వాన్ని అనుభవించాలని వేదాంతం చెబుతుంది. 'లోకాః సమస్తా సుఖినో భవంతు' అనే వైదిక సూత్రంతో వేదాంతంసర్వ సృష్టిని ఆశీర్వాదిస్తుంది. ఒకర్ని మరొక విశిష్ట మతశాఖలోనికి మార్చాలని వేదాంతం అనుకోదు.మానవాభ్యుదయ పథంలో తానెట్టి దశలో ఉన్నప్పటికి ఎవడికి వాడు సత్యసంధుడుగా ఉండాలని, సత్యాన్వేషణలో తాను నిర్విరామంగా ఉండాలని వేదాంతం ఆశిస్తుంది. పిల్లలు తమ తల్లిని (ముఖ్యంగా వారు తమ శైశవంలో తల్లిని వదలియుంటే) గుర్తించలేక పోవచ్చు. ఆమెను ఎదిరించవచ్చు కూడ. కాని మాతృమూర్తికి అందరిని తెలియును. కాబట్టి తన పిల్లలనందరను, వారు ఎక్కడున్నాసరే, సమానంగా ప్రేమిస్తుంది. ఇది ప్రపంచంలోని ఇతర మతాల పట్ల అద్వైత వేదాంతానికి ఉండేటటువంటి ప్రేమ ప్రవత్తి.

అద్వైత వేదాంతం అందరికీ సంతోషాన్ని, ఆనందాన్ని, శక్తిని, శాంతిని, బలాన్ని ప్రసాదిస్తుంది.

మనకు భౌతికమైన మానసికమైన, నైతికమైన, ఆధ్యాత్మికమైన ఏ సంపదయున్నప్పటికి దాన్ని అందరితో పంచుకోవాలి. ఇది నిజమైన వేదాంతం. అధర వేదాంతం పక్కా కపటం. నిజమైనటువంటి అభ్యాసయుక్త వేదాంతం స్వల్పమైనప్పటికి మానవుని సత్వరంగా ఉద్ధరించి, అతనిని అమరునిగా, నిర్భయునిగా చేస్తుంది. 'స్వల్పమప్యస్య ధర్మస్య త్రాయతే మహతో భయాత్' అని భగవద్గీత.

ఈ సందర్భంలో ఆధ్యాత్మిక ప్రచార ప్రాముఖ్యతను గూర్చి వివరించటం అసంగతం (digression) కాదను కొంటాను. గీతలో భగవాను డిలా సెలవిస్తాడు.

న చ తస్మాన్ మనుష్యేసు
కశ్చిన్ మే ప్రియకృత్తమః।
భవితా న చ మే తస్మాత్
అన్యః ప్రియతరో భువి॥

మరియు మానవులలో (శాస్త్ర సాంప్రదాయమును భక్తులకు చెప్పు) అతనికంటె నాకు ప్రియము కలుగజేయువాడు మరె వ్వరును లేడు. ఈ భువియందు అతనికంటెను నాకు మిక్కిలి ప్రియమగువాడు ఎవడునూ లేడు, ఉండబోడు.

మానవుని బాధల్ని పూర్తిగా నివారింపగలిగిన కార్య క్రమం ఏమిటి? మూల అవిద్యను తొలగించి, అంతశ్శాంతిని, నిత్యానందాన్ని ఇవ్వగలిగిన కార్యక్రమం. ఆ కార్యక్రమం ఏంటి? అది ఆధ్యాత్మిక ప్రచారం, బ్రహ్మవిద్యా వ్యాప్తి,

ఆత్మ శాస్త్ర ప్రచారణం. ఆ కార్యక్రమం మానవ సేవల విజయోత్కర్షం, అది మహాయోగం, గొప్ప యజ్ఞం.

మానవుని దుఃఖానికి మూలకారణం (Root cause) ఏమిటి? వాస్తవమైన జీవితగమ్యాన్ని గురించి తెలుసుకోక పోవడం, ఆత్మస్వభావాన్ని అవగతం చేసుకోక పోవడం.

అధ్యాత్మ శాస్త్రం మానవునకు అసలు పెన్నిధానం. అది అవ్యయ నిధి. పరమోత్కృష్టమైన ఈ దివ్యసౌభాగ్యం భారతావనికే దక్కుతుంది. అత్యంత సంస్కృతీ పరులైన వారు, మహాధనికులైనవారు ప్రపంచంలోని నానాప్రాంతాల నుండి భారతవర్షానికి యోగాభ్యాసంకోసం వస్తూంటారు. వారు ఇచ్చటి ఋషుల నుండి, మహనీయుల నుండి, మహాత్ములనుండి, తపోధనులనుండి మార్గదర్శకత్వం పొంది, అవ్యయమైన ఆధ్యాత్మిక ధనాన్ని ఆర్జిస్తారు. ఈ అవ్యయ ధనాన్ని ఎవ్వరు ముచ్చిలించలేరు. భారత దేశం ఎన్నటికీ భౌతికంగా, ఆధ్యాత్మికంగా సంపన్న దేశంగానే ఉంటుంది. ఎన్నో జాతులవారు మన దేశంపై దండయాత్రలు జరిపారు. అయినప్పటికి మన వనరులు విస్తారంగానే ఉన్నాయి. భారత మాత ఎన్నడూ స్వేచ్ఛతోనే ఉంటుంది. భారతీయుల నాగరకత, సంస్కృతి ప్రపంచంలో అగ్రస్థానం వహిస్తుంది.

ధనంవల్ల ఆనందం రాదు. పాశ్చాత్య దేశస్థులకు అపరిమితంగా ధనం ఉంది. కాని, వారు శాంతి లేకుండ ఉన్నారు. స్వార్థబుద్ధి, లోభము, ద్వేషము, ఈర్ష్య, మాత్సర్యము వారి శాంతిని సంహరించాయి. దీనినిబట్టి మనం ఆధ్యాత్మిక జీవితం మాత్రమే నిజమైన శాశ్వతశాంతిని,

ఆనందాన్ని ఇవ్వగలదని నిర్ధారింపవచ్చు.

అధ్యాత్మిక కార్యక్రమాల్లో నిమగ్నులైన వారిని జూచి, 'మీరు మీ అమూల్యమైన కాలాన్ని, మేధాసామర్థ్యాలను పనికి మాలిన కార్యక్రమాలల్లో వృథా చేయడం ఏం బాగు లేదండీ. అవి మనసత్వర సమస్యలను ఏమైన తీర్చగలవా, పెట్టగలవా?' అని అంటూంటారు. మన వర్తమాన స్థితికి ఏది మూలకారణమో తెలుసుకోవాలి. దాన్ని ఛేదించడంవల్లనే మన సత్వర సమస్యా పరిష్కారం కాగలదు. దేశప్రజలలో అధిక సంఖ్యాకులకు అత్యుత్తమ సంస్కృతి, శీలం ఉండాలి. అలా లేనినాడు ఆ దేశం అభివృద్ధిని సాధించలేందు. దాని మనుగడకే ముప్పు వస్తుంది. భారతీయుడు గతమెంతో ఘనకీర్తిగలవాడు. మన దేశ ప్రాచీన సంస్కృతి విశిష్టమైనది. ఆ సంస్కృతి ఈ నాడు ఏకొలది మందిలో పరిమితం. దాన్ని మనం పునరుద్ధరించాలి. మనం పోగొట్టుకొన్న ఐహిక, ఆధ్యాత్మిక, పైతృక ధనాన్ని, వారసత్వ సంపదను తిరిగి పొందాలంటే మన సంస్కృతిని మహోన్నత స్థాయికి తీసుకొని పోవాలి.

'తినేదానికి తిండి, కట్టుకోడానికి బట్ట, ఉండేదానికి కొంప నోచుకోని సామాన్యప్రజానీకం, నిమ్నతర మధ్యమ తరగతి ప్రజలు తమ భౌతిక అవసరాలను తృప్తిపరచుకోకుండ, ఆధ్యాత్మిక ప్రచారకులు చేసే ఈ సాంస్కృతిక బోధల్ని ఎలా జీర్ణించుకో గలరు?' అని మన ఆర్థిక శాస్త్ర అధ్యాపకులు అంటూంటారు. దీనికి మన ప్రత్యుత్తరం ఏంటి? శ్రీమంతులైన మన విద్యాధికులు తమ అనుదిన

జీవితంలో మతాన్ని, వేదాంతాన్ని అనుష్ఠించి, ప్రప్రథమంలో వారు తమ శీలాన్ని, సంస్కృతిని అభివృద్ధి పరచుకోవాలి. వారు నిస్స్వార్థ సేవాసక్తిని, ఆత్మత్యాగ భావాన్ని అలవరచుకోవాలి. పేద ప్రజానీకాన్ని ఉద్ధరించాలి. అప్పుడు మనం పోగొట్టుకొన్న దివ్యవైభవాన్ని, ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యాన్ని తిరిగి మనం పొందగలం.

కొందరు ఉదరపరాయణులు శీలాన్ని గురించిగాని, సంస్కృతిని గురించిగాని పట్టించుకోరు. వారు పేద ప్రజల ఆర్థిక శ్రేయస్సునుగురించి అనుకోరు. వారు ఇలా అంటూంటారు "మాకు టైమ్ ఎక్కడుందయ్యా? ఏ పనిచేయడానికి మాకు విశ్రాంతి ఏదీ? ఎవరిపని వాళ్ళు చేసుకోవాలి. మేము రాత్రి చాల పొద్దుపోయేవరకు మా పేషంట్లతో వేగాలి. మేము విశ్రాంతి తీసుకొనేందుకు, షాపింగ్ వెళ్ళడానికి, సినిమాలకు వెళ్ళడానికి, ఇతర అవసరాలకు మాకు టైమ్ ఉండాలికదా మరి?" ఇటువంటివారి దృష్టి స్థూలమైనది. వారిది పరిమిత దృష్టి. వారికి పారమార్థిక విషయాలను గురించి బొత్తిగ తెలియదు. వారిది అసుర జీవన ప్రవృత్తి. ఈ దుష్ట ప్రవృత్తి భవిష్యజ్జన్మల్లో బంధాన్ని, బాధల్ని కలుగజేస్తుంది. మనస్సుంటే మార్గముంటుంది. (**where there is a will there is a way**). వారు మనః పూర్వకంగా బాధిత మానవకోటిని సేవించాలంటే వారికి కావలసిన విరామం ఉంటుంది. శక్తి ఉంటుంది.

"మనం మన సాయశక్తుల్ని ఆర్థిక, రాజకీయ రంగాలకు వినియోగించాలి. ఆధ్యాత్మిక సంస్కృతీ ప్రచారంలో

మన సర్వశక్తుల్ని ధారపోయడం వట్టి వృథా. మనకు ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన మీదట ఆ సంస్కృతిని, శీలాన్ని, ఉత్తరజీవితాన్ని గురించి అనుకోవచ్చు" అని కొందరు అభిప్రాయపడుతారు. ఈ అభిప్రాయంతో మనం ఎలా ఏకీభవించ గలం? అటువంటి పరిస్థితిలో మనం ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం వచ్చేదాకా తినడం, త్రాగడం, వృత్తికార్యక్రమాలు మొదలైన వాటన్నిటిని ఆపేయాలి. దేహానికి అన్నం ఎంత ముఖ్యమో, ఐహిక జీవనానికి ధనం ఎంత అవసరమో, ఆత్మకు సంస్కృతి, శీలము, మతం అంత అవసరం. ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం వచ్చే వరకు మనం కాచుకొని ఉంటే మనం అసలు ముందడుగు వేయలేం. మన జీవిత కాలంలోనే ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం వస్తుందని ఎవరు గట్టిగ చెప్పగలరు ? ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం వచ్చేవరకు శీలాన్ని, సంస్కృతిని, మతాన్ని పట్టించుకోకపోతే మనం ఈ అమూల్యమైన జీవితాన్ని, మానవ జన్మను వ్యర్థం చేసినవారం ఔతాము.

కొందరు అధ్యాపక మేధావు లిట్లా భావిస్తారు; "మనం ఆధ్యాత్మిక జీవితానికి, మతానికి ఎక్కువ ప్రాముఖ్యత ఇచ్చేసాం. అందువల్ల మనం పడిపోయాం, దాస్యాన్ని అనుభవించాం. గతంలో మనం భౌతిక అభ్యుదయాన్ని ఉపేక్షించాం. అందువల్ల మనం పేదవారం అయినాము. మతం, వేదాంతం — వీటిని అలా అట్టిపెట్టి మనం మన

భౌతిక వనరుల్ని, భౌతిక శక్తుల్ని పెంపొందించుకొని పాశ్చాత్యులు సాధించిన పురోగమనాన్ని, అధికారాన్ని, సుఖాల్ని మనం కూడ సాధించాలి.'' నిజమే. రాజకీయ రంగంలో, ఆర్థిక రంగంలో, సాంఘిక రంగంలో పనిచేసేటటు వంటివారు కూడ ఆధ్యాత్మిక అధిష్ఠానంమీద సుశిక్షితులు కానిదే, మత శిక్షణ పొందనిదే వారు ప్రజోపయోగమైన పనులను సక్రమంగా, సరిగా నిర్వర్తించలేరు. సాంఘిక, రాజకీయ నాయకులు — కొందరు మినహా – స్వార్థపూరిత ఉద్దేశ్యాలతో పనిచేస్తారు. పేరుకోసం, ప్రతిష్ఠకోసం, ధనం కోసం, ఆధిక్యతకోసం, అధికారంకోసం వారు హోరా హోరీ లడాయి సాగిస్తూంటారు.

"ఆధ్యాత్మిక జీవితానికి, భౌతిక జీవితానికి మనం మధ్యే మార్గం చూడాలి. ఆధ్యాత్మిక అంశానికి మాత్రమే మనం ఎక్కువ ప్రాధాన్యత ఇచ్చిన దానివల్ల ఈ ప్రస్తుత పరిస్థితికి దిగజారినాము. అందువల్ల భారత దేశానికి సంబంధించినంతమట్టుకు మనం భౌతిక, పారిశ్రామిక అభివృద్ధిని సాధించాలి.'' అని కొందరు మేధావులు అంటూంటారు. ఆధ్యాత్మిక, భౌతిక రంగాలలో పూర్ణాభివృద్ధి ఉండవలసినదే. అయితే, మన పతనానికి కారణం ఏమిటి? మనం కామం, లోభం, ద్వేషం, స్వార్థం, అనైక్యత – ఈ దోషాలతో కూడిన ఐహిక జీవనానికి అధిక ప్రాధాన్యం ఇవ్వడమే

అనాలి. ఆధ్యాత్మిక రంగాన్ని, ఐహిక రంగాన్ని - ఈ రెంటిని ఉపేక్షించేందుకు వీల్లేదు. రెండు రకాల సేవకులు - సాంఘిక పరమైనవారు, మతపరమైనవారు - ఈ ఆధునిక ప్రపంచంలో భౌతిక, ఆధ్యాత్మిక రంగాలల్లో తుల్యాభివృద్ధిని సాధించడానికి అవసరమౌతున్నారు. వడ్రంగి పని వేరు; ఎలెక్ట్రీషియన్ పని వేరు. ఒకరి పనిని మరొకరు చేయాలని మనం ఆశించకూడదు. ఇరువురు అవసరమే. ఆర్థిక, సాంఘిక, రాజకీయ, పారిశ్రామిక రంగాలలో నిర్మాణాత్మకాభివృద్ధి అవసరమే.

'ఐహిక జీవితం శ్రేయస్కరమా, ఆముష్మిక జీవితం శ్రేయోదాయకమా?' అనే విషయంలో సర్వసంగపరిత్యాగులకు, గృహస్థులకు వివాదం ఉంది. 'జీవాత్మ, పరమాత్మ - ఇవి ఒకటేనా, లేక వేర్వేరా?' అనే విషయాన్ని గురించి ద్వైతులకు, అద్వైతులకు తగాదా ఉంది. 'ఎటువంటి రకమైన సేవ అవసరం?' అనే విషయాన్ని గురించి రాజకీయ సేవకులకు, ఆధ్యాత్మిక సేవకులకు వివాదం ఉంది. గృహస్థులను, ద్వైతమతస్థులను, రాజకీయనాయకులను ఒప్పింపజేయడం చాల కష్టం. సాధన ద్వారా, అభ్యాసం ద్వారా వారు తమ మనస్సును శుద్ధి చేసుకోవాలి. దోష సంస్కారాలను తొలగించుకోవాలి. ఆధ్యాత్మిక రంగంలో పనిచేసేవారు ఇతర రంగాలలో పని చేసేవారితో వాదోపవాదాలు చేయడం కూడదు. ఆధ్యాత్మిక రంగంలో పనిచేసేవారు ఇతరరంగాలలో

పనిచేసేవారితో సహకరించి పనిచేయాలి. అంతేగాకుండ తమ ఆధ్యాత్మిక కార్యక్రమాలను గూడ అధికోత్సాహంతో కొనసాగిస్తూండాలి.

అయితే, ప్రజల్ని రక్షించగలిగేది మతం (ధర్మం) ఒక్కటే అని గుర్తించుకోవాలి. మతం లేకుండ మానవుడు వ్యర్థజీవి ఔతాడు. రాజకీయస్వాతంత్ర్యం, ఆర్థికస్వాతంత్ర్యం ఈ ప్రపంచంలోని దుఃఖాల్ని, బాధల్ని పూర్తిగ రూపు మాప జాలదు. వాటివల్ల మనకు కొన్ని సౌకర్యాలు లభించ వచ్చు. ఈ లోకం కుక్కతోక లాంటిది. కుక్కతోక వంకర. ఈ లోకంయొక్క వంకరను సరళం చేయలేం. సంస్కృతోజ్వలకలమాన్న భోజనము శాశ్వతసుఖాన్ని ప్రసాదించలేందు. పాశ్చాత్యుల ఆధునిక విలాసాలు, భోగాలు ఆధ్యాత్మిక జీవనానికి పరమశత్రువులు. అవి శాంతి విరోధులు. పాశ్చాత్యుల ఆధునిక విలాసాలు, భోగాలు మనల్ని చ్యుతుల్ని చేస్తాయి. వాస్తవంలో ప్రపంచంలో మానవునికి కావలసింది చాల స్వల్పమే. 'అహో జనానాం వ్యసనాభి ముఖ్యం' — 'అయ్యో, జనులు వ్యసనములవైపు నకు పోవుచున్నారు గదా' యని శ్రీ కులశేఖరులు చింతి స్తారు. ప్రాపంచకులలో ఆధ్యాత్మిక ప్రబోధాన్ని కలిగించి, వారిని వ్యసనముల బారినుండి రక్షించి, సమస్త పురుషార్థ ములు వారికి సిద్ధింపజేయుటకై ఆధ్యాత్మిక ప్రచారము

అవసరమైయున్నది. ప్రచారానికి ముందు ఆచారం, విచారం ఉండడం శ్రేయస్కరం. ఆధ్యాత్మిక విద్యా వ్యాప్తి (Dissemination of spiritual knowledge)ని ఉద్దేశ్యంగా ఉంచుకొని ఈ గ్రంథ రచనకు పూనుకోడం జరిగింది.

మానవకోటికి ఉపనిషత్తు బోసగే అద్భుతమైన సందేశము ఏమిటి?

"హే మానవా, జీవ భావాన్ని నిర్మూలించు. జీవ భావానికి ప్రతిపక్ష భావనయైన 'అహం బ్రహ్మాస్మి (నేను బ్రహ్మమును)' భావనను ఉంచుకో, వ్యావహారిక బుద్ధివల్ల జీవ భావన కలుగుతుంది. పరిశుద్ధ బుద్ధితో, పరిశుద్ధ హేతువుతో వ్యావహారిక బుద్ధిని నిర్మూలించు.

తత్త్వమసి, అదియే నీవు. నీవు బ్రహ్మము. నీవు ఒక ఉద్యోగశాలలో పేద గుమాస్తా యైనప్పటికిని ఈ ఒక్క భావనలోనే స్థిరుడై యుండుము. గుమాస్తా భావన ఒక మానసిక సృష్టి. ఎల్లప్పుడూ అనవసాదముతో నుండుము. నిర్భయుడవై యుండుము. నీవు దేహామునకు భిన్నుడవు. నీవు మనస్సునకు భిన్నుడవు. నీవు పంచకోశములనుండి నీ ఆత్మను వేరుచేయుము.

'నేను దేవుడను, నేను బ్రహ్మము' అని ధైర్యముగ చెప్పుము. అటుల భావింపుము. ఇది నీ జన్మ హక్కు. వత్సా, భయపడకుము. లెమ్ము, సాక్షాత్కారము పడ

యుము. సత్యాన్ని చాటుము. ఇతరులు కూడ సత్యాన్ని తెలిసికొనేటట్లు చేయుము వారికి సాయపడుము.

అన్ని దేహాలు నీవి అనుకో. నీ దేహంకోసం ఎటు వంటి ప్రత్యేక సంగాన్ని ఉంచుకోవద్దు. నీవు ఒక్క దేహం తోనే నిన్ను నీవు బంధ పరచుకోకు. 'అన్ని దేహాలు నావి' అని చెప్పుము. వ్యాకోచము నొందుము. విశ్వవిరాట్‌తో నిన్ను నీవు తాదాత్మ్యపరచుకొనుము. వేదాంత సాధనలో మొదటి మెట్టు ఈ స్థూల వ్యాకోచము.

హిరణ్యగర్భునితో నిన్ను నీవు తాదాత్మ్యపరచుకో. ఇది సూక్ష్మ వ్యాకోచము. ఇది రెండవ మెట్టు. తరువాత ఈశ్వరునితో, అనగా సర్వకారణ శరీరాలతో నిన్ను నీవు తాదాత్మ్యపరచుకో. కట్టకడపట (విరాటుని, హిరణ్యగర్భుని, ఈశ్వరుని అతిశయించు) బ్రహ్మముతో నిన్ను నీవు తాదాత్మ్యపరచుకొనుము. ఓ ముముక్షూ, స్థూలాన్ని సూక్ష్మంలో లయం చేయుము. సూక్ష్మాన్ని కారణంలో లయం చేయుము. కారణాన్ని ఆత్మలో లయ మొనర్చుము. ఇది లయ క్రమము.

మనకు ఇచ్చట కనబడే అన్ని వస్తువులలో పరబ్రహ్మము వ్యాపించియున్నది. కాబట్టి మానవుడు భేదభావనను వదలి బ్రహ్మానందాన్ని అనుభవించాలి. పరుల సొత్తుకోసం ఆస పడరాదు.

జీవితం దుఃఖసాగరం కాదు. సంగాన్ని వదలిపెట్టి కర్మలు చేస్తూ మానవుడు వంద సంవత్సరాలు మనుటకు ఆసపడాలి. సరియైన దృష్టితో, వివేకంతో పరికి స్తే జీవితం ఒక బంధం కాదు. సమ్యగ్‌జ్ఞాన సంపన్నుడు అన్ని ప్రాణుల్ని తన ఆత్మగ చూస్తాడు. తన ఆత్మను అన్ని ప్రాణులుగ ఆలోకిస్తాడు. ప్రతి వస్తువు అతనికి తన ఆత్మయే. అందువల్ల అతడు ఎటువంటి శోకంవల్లగాని, మోహంవల్లగాని క్లేశ పడడు.''

ఇది ఉపనిషత్ సందేశం.

ఈ గ్రంథాన్ని రచించడంలో నాకు బ్రహ్మలీన పూజ్య శ్రీ శ్రీ శ్రీ శివానంద సరస్వతీ స్వాములవారి Principal upanishads చాల ఉపకరించినది. భగవాన్ శ్రీ శంకరాచార్యులవారి భాష్యమును గూడ అనుసరించాను.

ఈశావాస్యోపనిషత్తునకు టీక, భావము, వివరణము విపులంగా, సరళంగా అందరకు అర్థమయ్యేలాగున పరమే శ్వరుని కృపావిశేషంచే వ్రాయ సాహసించాను. వ్రాత ప్రతి 200 పేజీలు దాటింది. దాన్ని అచ్చొత్తించాలని ఆవేదన కల్గింది. **'Beg, borrow and publish'** అను శ్రీ శివానంద యతివరేణ్యుల ప్రబోధమును ఆధారముగ చేసుకొని గ్రంథరచనా, ముద్రణలకు పూనుకొనినాను. ఈ జ్ఞానయజ్ఞమునకు సుహృద్భావముతో నన్ను ప్రోత్సహించి,

ఏతద్ యజ్ఞము విజయవంత మగుటకు దోహదమొసగిన బ్రహ్మచారి శ్రీ సుందరరాజన్ గారికి నా మనః పూర్వక మైన కృతజ్ఞతలు. ఈ గ్రంథముద్రణకు సహాకరించిన ఉదారులకు, దాతలకు, మిత్రులకు, సుహృత్తులకు నా హృదయ పూర్వక కృతజ్ఞతలు. గ్రంథమును అందముగ ముద్రించుటకు తోడ్పడిన శ్రీ వేదవ్యాస ప్రెస్, చిత్తూరు వారికి నా ప్రేమపూర్వక అభివందనములు.

ఉత్తమ విజ్ఞానానికి నిధియైనట్టి ఈ అత్యద్భుత ఉపనిషద్ గ్రంథాన్ని మన బాలబాలికలు ముహుర్ముహుః పఠింతురు గాక! ఉపనిషత్తులకు జయము! ఉపనిషద్ ద్రష్టలకు జయము! ఉపనిషద్ ద్రష్టల ఆశీస్సులు మన ఎల్లరపై నుండుగాక!

ఓం తత్ సత్.

ఈశావాస్య ఉపనిషత్తు

లేక

వాజసనేయి సంహితోపనిషత్తు

శాంతి మంత్రః

ఓం పూర్ణమదః పూర్ణమిదం
పూర్ణాత్ పూర్ణముదచ్యతే ।
పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ
పూర్ణమేవావశిష్యతే ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ।

టీక: —

ఓం = ఓంకారము, పూర్ణం = పూర్ణము, అనంతము, అదః = అదంతయూ, పూర్ణం = పూర్ణము, ఇదం = ఇదంతయూ, పూర్ణాత్ = పూర్ణము నుండి, పూర్ణం = పూర్ణము, ఉదచ్యతే = ఉద్భవించెను, పూర్ణస్య = పూర్ణమునుండి, పూర్ణం = పూర్ణమును, ఆదాయ = తీసివేయగ, పూర్ణం = పూర్ణము, ఏవ = మాత్రమే, అవశిష్యతే = శేషించును.

భావము :

అదంతయు పూర్ణము. ఇదంతయు పూర్ణము. పూర్ణము నుండి పూర్ణము ఉదయించెను. పూర్ణము నుండి పూర్ణమును తీసివైచినచో పూర్ణమే మిగులును.

వివరణము :

ఓం : పరబ్రహ్మము అన్నింటికంటె సర్వోత్కృష్టమైనది. పరబ్రహ్మమునకు పేరు 'ఓం'. అందువల్ల 'ఓం' ఆరాధనీయము. సర్వమూ ఓంకారమే. 'ఓం' బ్రహ్మమునకు ప్రతీక. అది శక్తివచనము (Word of power). అది పవిత్రమైన ఏకాక్షరం. అది వేదాల సారం. అది సంసార సాగరాన్ని దాటడానికి సురక్షితమైన నౌక.

ఓంకారం సర్వమంత్రాలలో శ్రేష్ఠమైనది. అది ప్రణవం. అది ప్రత్యక్షంగా మోక్షాన్ని ప్రసాదిస్తుంది. అన్ని మంత్రాలు ఓంకారంతో మొదలిడుతాయి. ప్రతి స్తవం ఓంతో ప్రారంభమౌతుంది. ఉపనిషత్తు ఓంతో మొదలిడుతుంది. గాయత్రి ఓంతో ప్రారంభిస్తుంది. దేవతల

కల్పించే ఆహుతులన్నింటికి ముందు ఓంకారం చేర్చబడు తుంది. ఓం వైభవాన్ని ఎవరూ పర్యాప్తంగా వర్ణించలేరు.

ఎక్కడ వాక్కు అంతా ఆగిపోతుందో, ఎక్కడ అన్ని సంకల్పాలు నిలిచిపోతాయో, ఎక్కడ బుద్ధి, తదితర అంగాల పనులు నిలిచిపోతాయో ఆ నెలవే ఓం. సర్వవేదాలచే స్తుతింపబడేది, సర్వశాస్త్రాలచే చాటి చెప్పబడేది, బ్రహ్మచర్యాన్ని అనుష్ఠించే జిజ్ఞాసువుల ఈప్సిత గమ్యం ఓం. ఓంకారం వాస్తవంలో సర్వోత్కృష్టమైనది. అది అత్యుత్తమమైన ఆలంబనము. అది పరమ సత్యము. ఓం ను తెలిసికొన్నవాడు బ్రహ్మలోకంలో ఆరాధింపబడుతాడు. తాను కోరినదెల్లా అతడు పొందుతాడు.

"ఓంకారమే ధనుస్సు. మనస్సే బాణము. బ్రహ్మమే లక్ష్యము. పరిశుద్ధమైన ఏకాగ్రతగల మనస్సుతో బ్రహ్మమును ధ్యానింపుము, ఏవిధంగా బాణము లక్ష్యంతో ఏకమౌతుందో అలాగే నీవు బ్రహ్మముతో ఏకమౌతావు."

"ఈ ఏకాక్షరాన్ని (ఓం ను) ఒక్కదాన్ని తెలుసుకో. నీవు పరమోత్కృష్టమైన జ్ఞానాన్ని పొందుతావు."

ఓంకార ఉచ్చారణ, ప్రణవ జపము, ప్రణవగానము, ప్రణవ ధ్యానము మనస్సును నిర్మలంచేసి, విక్షేపాన్ని తొలగించి, అజ్ఞానపు తెరను నాశనమొనర్చి, బ్రహ్మములో లీనమగుటకు జిజ్ఞాసువులకు తోడ్పడుతుంది. ఓం, లేక ప్రణవము, లేక ఓంకారము బ్రహ్మమునకు ఏకైక ప్రతీక.

రోగ కారణం తొలగింపబడినపుడు రోగి ఏ విధంగా మరల స్వాస్థ్యం పొందుతాడో అదే విధంగా అజ్ఞాన జనిత మిథ్యా ద్వైతము (ఆత్మజ్ఞానంవల్ల) నాశమైనపుడు జీవాత్మ తన సహజ దివ్యవైభవాన్ని, అనగా పరమాత్మతో తాదాత్మ్యాన్ని పొందుతాడు.

పవిత్రమైనట్టి ఏకాక్షరమైన ఓం ఒక్కటే పరమాత్మకు పేరు. బ్రహ్మమునకు పేరు లేదు. కానీ, ఈ వ్యావహారిక ప్రపంచంలో జిజ్ఞాసువులకు బోధ సల్పేటప్పుడు ఒక పేరు ఆవశ్యకమౌతుంది. పరబ్రహ్మముకూడ ఒక నామం ద్వారానే సాక్షాత్కారం కాబడుతుంది. వ్యక్తికిగాని, వస్తువునకుగాని నామం ఒక ప్రతీక అని చెప్పాలి. ఒక వ్యక్తియొక్క పేరుగాని, ఒక వస్తువుయొక్క పేరుగాని ఆ పేరు ఏ వ్యక్తిదో, లేక ఏ వస్తువుదో ఆ వ్యక్తిని, లేక ఆ వస్తువును సూచిస్తుంది. 'బుద్ధుడు', 'రాముడు' అనే పదాలు ఒక కాలంలో నివసించిన వ్యక్తులపేర్లు. ఈ పదాలు ఆ వ్యక్తుల ప్రతీకలు. ఒక వ్యక్తియొక్క, లేక ఒక వస్తువుయొక్క చిత్తరువుగూడ ఆ వ్యక్తిని, లేక ఆ వస్తువును సూచించు ప్రతీకయే. వ్యక్తియొక్క పేరు చాలా కాలం స్మరింపబడుతుంది. ఈ నాటికీ గూడ మనం రాముని, శంకరుని, తదితర మహనీయుల పేర్లను స్మరిస్తాంటాం, వ్యక్తి చనిపోతాడు కాని నామం చాలా కాలం ఉంటుంది. అందు

వల్ల చిత్రరుప్రకంటె నామం ఎక్కువ వ్యాపకం గలదని తెలుసుకోవాలి.

ఓంకారమును గూర్చి సరియైన అవగాహన చాల ఆవశ్యకము. ఏలనంటే పవిత్రమైన ఏకాక్షర **ఓం** సర్వగత మైన, అమృతమగు, అఖండమగు, స్వయంప్రకాశకమగు, అవిక్రయమగు పరమాత్మను సూచిస్తుంది.

గతంలో ఉండినది, ప్రస్తుతం ఉన్నది, ఇక ముందు ఉండబోయేది — ఈ సర్వం వాస్తవంలో ఓంకారమే. ప్రతి వస్తువునకు ఒక పేరుంటుంది. పేరు, మరియు దానిచే సూచితమయ్యేటువంటి వస్తువు తాదాత్మ్యమే. అన్ని వస్తువులు తమ పేర్లనుండి వేరుకావు. శబ్దానికి, అర్థానికి మధ్యయుండే సంబంధం విడదీయ వీలుకానిది. నామరూపాలు సమవాయ సంబంధం గలవి. నామం శబ్దప్రతీక. నామ రూపాలనుండి సంకల్పాలను వేరుచేయడానికి వీలులేదు. బ్రహ్మము ఇలా సంకల్పించాడు; "ఏకోఽహం, బహుస్యామి." 'నేను ఏకంగా ఉన్నాను. బహుళమయ్యెద గాక' అని బ్రహ్మము అనుకొన్నాడు. అప్పుడు స్పందనం ఏర్పడింది. వెంటనే సృష్టి ప్రారంభమైంది. ఈ ఆది స్పందనం, లేక శబ్దప్రతీకయే **ఓం.** ఈ ఓంకారం సార్వజనీనమైంది. ఇది అన్ని శబ్దాలు తనలో గల్గిన శబ్దం. అన్ని శబ్దాలకు ఓంకారం ఆధారం కాబట్టి ఏ నామం కూడ ఓం నుండి వేరు కాదు అని చెప్పాలి. అందు

వల్ల ఇదంతయూ నిజముగా 'ఓం' అని చెప్పడం సరియైనదే. ఓం బ్రహ్మమునకు సరియైన ప్రతీక. ఓం ద్వారానే మనము బ్రహ్మమును సమీపించాలి. అగ్న్యుష్ణములు, పూవుతావులు ఏ విధంగా ఎడబాటులేనివో అదే విధంగా ఓం బ్రహ్మములు ఎడబాటులేనివి. బ్రహ్మజ్ఞానానికి ఓం ఒక సాధనం. ఓం సాధన ద్వారానే ఓం చే సూచింపబడు అమృతాత్మ సాక్షాత్కార మౌతుంది. ఓం అవగతమైతే బ్రహ్మముగూడ అవగతమౌతుంది. ఓంకారాన్ని గురించి మాండుక్యోప నిషత్తులో స్పష్టంగా, వివరంగా చెప్పబడినది. శ్రీ గౌడ పాదాచార్యులవారి కారికలు చాల ప్రబోధాత్మకంగా ఉంటాయి.

పూర్ణమదః = పూర్ణం + అదః = అదంతయు బ్రహ్మమే. అదః = అదంతయు, అగోచరమైన సకలము పరబ్రహ్మమే. అనగా పరమేశ్వరుని పరాప్రకృతియంతయు పరబ్రహ్మమే. ఈ శ్రేష్ఠమైన ప్రకృతిచే జగత్తు ధరింపబడి యున్నది. సమస్త జగత్తుయొక్క పుట్టుకకు, నాశనమునకు సర్వజ్ఞుడైన ఈశ్వరుడు తన ప్రకృతుల ద్వారా జగత్కార ణుడై యున్నాడు. అట్లుండుటవలన ఆ పరమేశ్వరునకంటె గొప్పదగు వేరొక కారణాంతరము ఏదియు ఉండదు.

పూర్ణమిదం = పూర్ణం + ఇదం = ఇదంతయు పరబ్రహ్మమే. ఇదం = ఇదంతయు. ఈ సగోచర సర్వస్వము

పరబ్రహ్మమే. పరమేశ్వరుని అపర ప్రకృతి యంతయు పర బ్రహ్మమే. అష్ట విధ ప్రకృతి (భూమి, జలము, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశము, మనస్సు, బుద్ధి, అహంకారము) అంతయు పరబ్రహ్మమే.

పూర్ణాత్ పూర్ణం ఉదచ్యతే= పూర్ణమునుండి పూర్ణము పుట్టెను. అనగా పరబ్రహ్మమునుండి కార్యబ్రహ్మము ఉదయించెను.

ఈశ్వరుడు కారణ బ్రహ్మము. హిరణ్యగర్భుడు కార్యబ్రహ్మము. ఈశ్వరునినుండి కార్యబ్రహ్మము ఉదయించెను. హిరణ్యగర్భుడు పూలమాలలోని దారము వలె భూతకోటిని వ్యాపించియుండును గాన అతడు 'సూత్రాత్మ' యనియు పిలువబడుచున్నాడు.

కార్యము దాని కారణాన్నుండి వేరుగా ఉండజాలదు, ఘటము దాని ఉపాదాన కారణమైన మృత్తికనుండి వేరుగా వుండజాలదు. అదే విధంగా ఈ విశ్వం, దాని ఉపాదాన కారణమైన బ్రహ్మమునుండి వేరుగా ఉండజాలదు. విశ్వానికి స్వతంత్రమైన ఉనుకువ లేదు. అది బ్రహ్మముతో ఒకటి ఔతుంది. ఉండేది బ్రహ్మమొక్కటే. ఈ ప్రపంచం కేవలం ఒక దృశ్యం. ఆత్మజ్ఞానం కలిగినప్పుడు ఈ ప్రపంచం అదృశ్యమౌతుంది. దీపం తీసుకవచ్చి నిజమైన త్రాటిని చూచి

నప్పుడు సర్పం అదృశమౌతుంది గదా! అలాగే, ఆత్మ జ్ఞానోదయంతో ప్రపంచం మాయ మౌతుంది.

ఈ శాంతిమంత్రంలో విశ్వము, బ్రహ్మము — వీని ఏకత్వం సుమంజులంగా వర్ణింపబడింది.

పూర్ణస్య పూర్ణం ఆదాయ పూర్ణం ఏవ అవశిష్యతే – పూర్ణమునుండి పూర్ణమును తీసివైచినచో పూర్ణమే మిగులును. అనగా పరబ్రహ్మమునందు విశ్వము లీనమైనపుడు పరబ్రహ్మమే శేషించును.

ఈ ప్రపంచం అజ్ఞాన జనితం. అది కేవల భ్రాంతి. అది కల్పిత దృశ్యం. పరబ్రహ్మమే ఏకైక సత్యం. పరబ్రహ్మమే (పూర్ణమే) ఈ దృశ్యముల కన్నిటికీ ఆధారం, అధిష్ఠానం.

ఈ శాంతి మంత్రములో బ్రహ్మము, విశ్వముల తాదాత్మ్యము అద్భుతంగా వర్ణింపబడింది. ఈ శాంతిమంత్రం సర్వోపనిషత్తుల సారం.

ఒకటవ మంత్రము

ఓం ఈశావాస్యమిదం సర్వం
యత్కించ జగత్యాం జగత్।
తేన త్యక్తేన భుంజీథా
మా గృధః కస్య స్విద్ధనమ్॥

టీక:—

ఓం = ఓంకారము, ప్రణవము; ఈశా = భగవంతునిచే; వాస్యం = కప్పబడియున్నది, వాసితమైయున్నది; ఇదం = ఇది; సర్వం = అంతయు; యత్కించ = ఏదియైనను; జగత్యాం = ఈ ప్రపంచమున; జగత్ = కదలుచున్నట్టి; తేన త్యక్తేన = అటువంటి త్యాగముచే; భుంజీథా = అనుభవింపుము; మా గృధః = లోభపడకుము; కస్య = ఎవనియొక్క, స్విత్ ధనం = ధనమును.

భావము:—

ఇదంతయు (జంగమ స్థావరాత్మకమైన సకల భూత ప్రపంచము) పరమేశ్వరునిచే పరివ్యాప్తమై యున్నది. అద్దానిని (నామ రూపములను) త్యజించి (బ్రహ్మానందమును) అనుభవింపుము. ఎవని ధనమునకై లోభపడకుము.

వివరణము :

ఈశావాస్యమిదం సర్వం:- ఈ సమస్తము ఈశ్వరునిచే పరివ్యాప్తమై యున్నది. 'ఈష్టే' (అనగా పరిపాలించు) అను ధాతువునుండి

'ఈశ' శబ్దం వచ్చింది, ఈశ్వరుడు సర్వ జగత్తును పాలిస్తాడు, అతడు పరమేశ్వరుడు. అతడు సర్వలోక పాలకుడు, అతడు సర్వోత్కృష్టమైన జగతీపతి.

వాస్యం = వసింపబడు, ఇదం సర్వం = ఇదంతయు, ఈ సమస్తము. ఈ సచరాచర ప్రపంచమంతయు, సకల లోకములు పరాత్పరునిచే పరివ్యాప్తమై యున్నవి. పరమేశ్వరుడు సర్వగతుడు. అతడు లేని చోటు లేదు. "ఉండేది నేను ఒకడనే. ఇదంతయు సర్వుల అంతరాత్మ" అను భావనతో బ్రహ్మమును సాక్షాత్కరించుకొని ఈ మిథ్యాప్రపంచ భావనను తొలగించుకొనవలయునని శ్రీ శంకరులవారు వివరిస్తారు.

"Isavasya upanishad is a beautiful upanishad. The very first line of the first mantra 'ఈశావాస్య మిదం సర్వం'. "This whole world is covered by the Lord"! induces a thrilling inspiration in the minds of the readers. Meditation on this one idea alone will lead one to the attainment of knowledge of the Self. He, who contemplates on the significance of the first line will become a Seer of one ness, a knower of the Self. He will have a direct vision of the Reality and inner illumination. The upanishad, though apparently simple and intelligible, is in reality one of the most difficult to understand properly."

— *Swami Sivananda.*

"ఈశావాస్య ఉపనిషత్తు ఒక అందమైన ఉపనిషత్తు. మొదటి మంత్రముయొక్క మొదటిపాదం. 'ఈశావాస్య మిదం సర్వం'

'ఈ యావత్ప్రపంచము పరమేశ్వరునిచే ఆవృతమైయున్నది' ''పరిశీల మనస్సులలో పులకాంకితమైన ఈశ్వర ప్రేరిత జ్ఞానాన్ని కలుగజేస్తుంది. ఈ ఒక్క అభిప్రాయాన్ని ధ్యానించుట మాత్రం చేతనే ఆత్మజ్ఞాన ప్రాప్తికి దారి చూపబడుతాడు, మొదటి పాద మంత్రార్థాన్ని ధ్యానించు నతడు ఏకత్వ ద్రష్ట, ఆత్మవిదుడు ఔతాడు. అతనికి ప్రత్యక్షమైన సత్యసందర్శనము. అంతర్జ్ఞానము గలుగుతుంది. ఈశోపనిషత్తు సరళమైనదిగ, సులభగ్రాహ్యముగ పైకి కనబడినప్పటికి, వాస్తవములో దానిని సరిగా అర్థము చేసుకొనుట చాల కష్టము అనుటలో సందియము లేదు.''

— స్వామి శివానంద.

యత్కించ జగత్యాం జగత్ = ఈ విశ్వమున కదలుచున్నది ఏదైనను, జంగము పదార్థములన్నిటియందు భగవానుడున్నాడు. ఆలాగే స్థావరపదార్థము లన్నిటిలో భగవానుడున్నాడు. ఈ ప్రపంచం నామ, రూప. క్రియ, గుణములతో కూడినది. అజ్ఞానంవల్ల, అవిద్యవల్ల ఈ ప్రపంచాన్ని ఈశ్వరునిపై ఆరోపించాము. విశ్వాన్ని విశ్వేశునిపై పరమాత్మపై అధ్యారోపించాము. అందువల్ల ద్వైత భావన కలిగింది. అందువల్ల కర్తభోక్తలు, జ్ఞాతజ్ఞేయములు. ద్రష్టదృశ్యాలు, కర్త కర్మలు ఇత్యాదులు ఏర్పడ్డాయి. ఆత్మను పరమాత్మగ. పరబ్రహ్మముగ ధ్యానించువాడు తప్పక ఏషణత్రయాన్ని పరిత్యజిస్తాడు. పుత్రేషణ, విత్తేషణ, లోకైషణ — వీటిని విడిచిపెడ్తాడు. ఏషణత్రయ త్యాగంచేసి, అతడు బ్రహ్మానందాన్ని అనుభవింప గలుగుతాడు.

ఈశోపనిషత్తు రెండు మార్గములను సూచిస్తుంది. అది సన్న్యాసులకు త్యాగపథాన్ని, లేక జ్ఞానయోగాన్ని సూచిస్తుంది. ఈ ప్రపంచాన్ని వదలిపెట్టలేనివారికి అది కర్మమార్గాన్ని. లేక కర్మయోగాన్ని సూచిస్తుంది, మొదటి మంత్రంలో జ్ఞాన నిష్ఠ తెలుపబడింది, బ్రహ్మజ్ఞాన ప్రాప్తికోసం యత్నించే

వారికోసం ఇది చెప్పబడింది. ఇది సంన్యాసులయొక్క నివృత్తి మార్గము, లేక సంన్యాస పథము.

తేన త్యక్తేన భుంజీథా = అటువంటి త్యాగము వలన అనుభవింపుము. 'త్యక్తేన' అనే దాన్ని శ్రీ శంకరులవారు నామవాచకంగా తీసుకొంటారు. **తేన త్యక్తేన త్యాగేనేత్యర్థః.** 'త్యక్తేన' అనగా త్యాగము.

'న కర్మణా న ప్రజయా ధనేన త్యాగేనైక అమృతత్వ మానశుః' ఆత్మ సాక్షాత్కారము కర్మలవలనను. సంతానమువలనను, సౌభాగ్యమువలనను లభ్యము కాదు. త్యాగమొక్కటియే దానికి మార్గము. ఈశోపనిషత్తుయొక్క ప్రథమ మంత్రం నివృత్తి మార్గావలంబకులకు జ్ఞాన మార్గాన్ని ఉపదేశిస్తుంది. అది వారికిలా సందేశానిస్తుంది; "జ్ఞాన యోగ అన్వేషీ, ఇహలోక వాంఛలను త్యజించు. పరలోక వాంఛలను విడిచిపెట్టు. అహంకారాన్ని. స్వార్థాన్ని. దేహాధ్యాసను విసర్జించు. మోక్షవాంఛను కూడ వదలిపెట్టు. త్యాగాభిమానాన్ని కూడ సంన్యసించు. అప్పుడు నీవు 'అది' అవుతావు. నీవు ఆత్మ ఔతావు. 'బ్రహ్మవిద్ బ్రహ్మైవ భవతి.' బ్రహ్మమును తెలిసికొన్నవాడు బ్రహ్మము అవుతాడు. మోక్ష వాంఛ ఇహలోక వాంఛల నన్నింటిని నిర్మూలిస్తుంది. నీవు మోక్షవాంఛను కూడ త్యజించాలి. ఎందువల్లనంటే ఆత్మసాక్షాత్కారం త్యాగంవల్ల మాత్రమే పొందబడుతుంది.

భుంజీథా = అనుభవింపుము. ఇటువంటి మహత్తరత్యాగము వల్ల అనుభవించుము, బ్రహ్మానందాన్ని అనుభవించు. బ్రహ్మ సాక్షాత్కారాన్ని పొంది, జీవిత గమ్యాన్ని సాధించు."

మా గృధః కస్య స్విత్ ధనం = ఎవ్వని ధనంకోసం లోభపడకు. పరుల ఆస్తుల కోసం ప్రాకులాడకు. ఈ ప్రపంచం మిథ్య. అందలి వస్తువులు పనికిమాలినవి. కాబట్టి ఇతరుల ధనం కోసం అక్రమంగా ఆశ

నడడంవల్ల ఏమి ప్రయోజనం? ధనంచేత అమృతత్వం పొందలేము. 'త్యాగేనైక అమృతత్వమానశుః'. త్యాగమువలననే అమృతత్వము పొందబడును.

అమృతత్వస్య నాశాఽస్తి
విత్తేనేత్యేవ హి శ్రుతిః
బ్రవీతి కర్మణో ముక్తేః
అహేతుత్వం స్ఫుటం యతః.

'విత్తముచే అమృతత్వము లభించునను ఆశకూడ లేదు' అని శ్రుతి వాక్యము, ముక్తికి కర్మ హేతువు గాదని స్పష్టముగ చెప్పుచున్నది. అందువల్ల ధనంవల్ల అమృతత్వపు ఆశ లేదు. కాబట్టి పరుల ధనం కోసం లోభం మాను. ఆత్మ సాక్షాత్కారం వల్ల పరమోత్కృష్టమైన, అవ్యయమైన, ఆత్మధనం ప్రాప్తిస్తుంది.

'స్విత్' Is a particle which has no meaning. స్విదిత్యనర్థకో నిపాతః. 'స్విత్' అనే నిపాతమునకు అర్థం లేదు.

ఆత్మైవేదం సర్వమితీశ్వరభావనయా సర్వం త్యక్తమత ఆత్మన ఏవేదం సర్వమాత్మైవ చ సర్వమతో మిథ్యావిషయాం గృధిం మా కార్షీరిత్యర్థః.

ఇదంతయు వాస్తవములో ఆత్మయే. ఈ ప్రకారమగు ఈశ్వరభావనతో ఈ యావత్తును పరిత్యక్తము చేయనగును. ఏలన: ఈ సమస్తము ఆత్మనుండియే ఉత్పన్నమైనది. మరియు, సర్వము ఆత్మరూపమే యగు కారణము వలనను మిథ్యాపదార్థ విషయకమగు ఆకాంక్షను మానవలెనని అర్థము.

'వాసుదేవః సర్వమితి స మహాత్మా సుదుర్లభః'
ఈ సర్వము అందర హృదయాంతర్వాసియైన వాసుదేవుడని ప్రజ్ఞాపూర్వకముగ తెలిసిన మహాత్ములు కడు దుర్లభులు. 'ఈశావాస్యమిదం సర్వం' ఈ సర్వం ఈశునిచే ఆచ్ఛాదన మొనర్పబడియున్నది అని ప్రత్యక్షానుభవం గల వాని స్థితిని పొందడం చాల దుష్కరమైన విషయం. భగవానుడు గీతలో ఇలా అంటారు.

బహూనాం జన్మనామంతే జ్ఞానవాన్ మాం ప్రపద్యతే
వాసుదేవః సర్వమితి స మహాత్మా సుదుర్లభః.

అనేక జన్మల అనంతరము జ్ఞానవంతుడు, ఇదంతయు వాసుదేవుడు (అంతరాత్మ) అని తెలిసికొని. నాకడకు అరుదెంచును. ఇటువంటి మహాత్ముడు దొరకుట కడుదుర్లభము,

వాసుదేవుడు సర్వగత బ్రహ్మము. జిజ్ఞాసువు అనేక జన్మలలో తాను గావించిన యోగాభ్యాసములు. స్వార్థ రహిత సేవ, భక్తి, నిరంతర ధ్యానముల ద్వారా క్రమేణ అభ్యుదయమునొంది, కట్టకడపట సర్వభూతాంతరాత్మను పడయును. అతడు సర్వము వాసుదేవుడని తెలిసికొనును. సిద్ధిని పడసినటువంటి మహాత్ముని కనుగొనుట కడు దుర్లభము. ఆతనితో ఎవ్వరు సాటిరారు. అక్కారణముచేతనే భగవంతు డిట్లు నుడివెను:

మనుష్యాణాం సహస్రేషు కశ్చిద్ యతతి సిద్ధయే।
యతతామపి సిద్ధానాం కశ్చిన్మాం వేత్తి తత్త్వతః॥

జన్మాంతర పుణ్య విశేషముచే వేలాది మనుజులలో ఎవడో ఒకడు తత్త్వసిద్ధికై యత్నించును. ఇట్లు ప్రయత్నించి సిద్ధులైన వారియందు నన్ను (పరమేశ్వరుని) యథార్థముగ తెలిసికొనువాడెవడో ఒకడుండును.

కావున బ్రహ్మజ్ఞానమును పడయుట ఎంతకష్టమో తెలియనగును. కాని గుణశీలుడు. శ్రద్ధాళువు. దృఢనిశ్చయుడు. సువ్రతుడు. సాధన చతుష్టయ సంపన్నుడునైన జిజ్ఞాసువు ఆత్మజ్ఞానమును సులభముగ పడయగలడు.

యోగవాసిష్ఠంలో జీవన్ముక్తుని స్వభావం ఇలా వర్ణింపబడియున్నది: "తనపైకి విడువబడిన శర పరంపరా వర్షాన్ని జీవన్ముక్తుడు కలువ పూల వృష్టిగా భావిస్తాడు, ప్రజ్వలిస్తూండే పడక అతనికి పన్నీరు చల్లిన హంస తూలికా తల్పం లాగా కానవస్తుంది. అతని శిరస్సును ఖండించి వేస్తే అది ఆ మహాత్మునకు ఆనందమయ స్వప్నరహిత నిద్రగ తోస్తుంది. అతని ఉదరమును చీల్చివేస్తే అది అతనికి దేహాద్యంతం సుగంధాన్ని పూసినట్లుగ ఉంటుంది. వాడియైనటువంటి అనేక బల్లెములతో అతని వక్షంలో పొడిస్తే అది అతనికి దీర్ఘ గ్రీష్మంలో ఘోణాన్నుండి వెలువడిన శీతల సలిలం లాగా ఉంటుంది."

పైన పేర్కొనబడిన జీవన్ముక్తుని లక్షణాలను బట్టి చూస్తే జీవన్ముక్తుని స్థితిని పడయడం ఎంతకష్టమో తెలియగలదు. శాస్త్రజ్ఞానం, మితిలేనిధనం, వేలకొలది అనుచరులు, అనుక్షణం ఒక కృత్రిమ శీవి, కపట వినయం — ఇవి మానవుని జీవన్ముక్తుని గావింపజాలదు.

మొదటి మంత్రములో సర్వత్ర భగవద్దర్శనం కలిగియుండవలెనని ఉపదేశింపబడింది, ఆత్మనిష్ఠకు త్యాగమొక్కటియే అధికారంగా నిర్ణయింపబడింది. ఈ ప్రథమ మంత్రం సంన్యాసులకు జ్ఞానమార్గాన్ని సూచిస్తుంది, ఆత్మవిదుడు పుత్రాది ఏషణాత్రయమును విడిచిపెట్టి, జ్ఞాననిష్ఠలో నిమగ్నుడై, తన ఆత్మను రక్షించుకొననగును. ఇది వేద సమ్మతము. ఇక, ఇతరులకు. అనగా అనాత్మజ్ఞులగు పురుషులకు, ఆత్మతత్త్వమును వారు గ్రహించుటకు అసమర్థులైన కారణమున, రెండవ మంత్రమున ఉపదేశము సలుపబడినది.

రెండవ మంత్రము

కుర్వన్నేవేహ కర్మాణి
జిజీవిషేచ్ఛతం సమాః।
ఏవం త్వయి నాన్యథేతోఽస్తి
న కర్మ లిప్యతే నరే॥

టీక :—

కుర్వన్నేవ = తప్పక చేయుచు; ఇహ = ఈ ప్రపంచమున; కర్మాణి = వేదోక్తమైన అగ్నిహోత్రాది కర్మలను; జిజీవిషేత్ = జీవించుటకై కోరుకొనవలెను; శతం సమాః = వంద ఏండ్లు; ఏవం = ఈ విధముగ; త్వయి = నీలో, నీవుండగా; న = కాదు; అన్యథా = మరొక విధముగ; ఇతః = పైగా; అస్తి = ఉన్నది; న = లేదు; కర్మ = పని; లిప్యతే = మరకపరచు, నరే = నరునిలో.

భావము:—

మానవుడు ఈ ప్రపంచమున కర్మలను ఆచరించుచు నూరు సంవత్సరములు మనుటకు ఆసపడవలెను. ఈ విధముగ కోరుకొనుట నీకు సముచితము గాని, అన్యథా గాదు. (నిష్కామ్యబుద్ధితో కర్మ లొనరించిన) ఆ నరుని కర్మలు బంధింపవు.

వివరణము:—

ప్రథమ మంత్రము జ్ఞాన యోగ అభ్యాసమునకు నియమము ప్రతిపాదించినది. ఈ మంత్రమున కర్మయోగ అభ్యాస నియమము తెలుపబడింది. ప్రాపంచిక కర్మలనుండి విముక్తులు కాజాలని వారికి ఈ మంత్రం ఉపదేశాన్నిస్తుంది. సంన్యాసం తీసుకోలేని మానవులకు కర్మ నిష్ఠ నిర్దేశింపబడింది.

సంన్యాసము (కర్మత్యాగము), కర్మయోగము (కర్మాచరణ) — ఈ రెండు పరమానంద ప్రాప్తికి, లేక మోక్షానికి దారి చూపుతాయి. ఈ రెండు కూడ మోక్షానికి గొంపోవునట్టివే అయినప్పటికీ, మోక్ష సాధన ముంగు ఈ రెంటిలో ఆత్మజ్ఞాన విరహితమైన కేవల కర్మ సన్యాసాని కంటె కర్మయోగమే శ్రేష్ఠతరమైయున్నది. కాని, ఆత్మజ్ఞానముతో గూడిన కర్మ సంన్యాసము నిశ్చయముగ కర్మయోగము కంటె గొప్పదే. కర్మయోగము సులభమైనది, ఆ కారణంచేత అందరకు సరిపోతుంది.

సోమరితనం వల్లనో, అజ్ఞానం చేతనో, కుటుంబ కలహ కారణంగానో, విపత్తు నిమిత్తంగానో, లేక నిరుద్యోగ సమస్య వలననో ఊరక కర్మలను వదలిపెట్టడం మూలంగా మానవుడు సంన్యాసి కాడు. నిజమైన సంన్యాసి పిరికిపంద, కపటాచారి కాడు. కేవల కాషాయపురంగు వస్త్రధారణ చేత మానవుడు సన్యాసి కాజాలడు. వాంఛనీయం ఏంటంటే విశుద్ధ హృదయం. నిజమైన అహంకార త్యాగం, సంకల్ప సంన్యాసం. వస్తువులయొక్క భౌతిక త్యాగం నిజమైన సంన్యాసం కాదు,

నిజమైన కర్మయోగి దుఃఖాన్నిగాని దుఃఖాన్ని యిచ్చే వస్తువులనుగాని ద్వేషించడు, అతడు సుఖాన్నిగాని, సుఖాన్ని యిచ్చే వస్తువులనుగాని ఆశించడు. ఏ ఇంద్రియ విషయముల పట్ల అతనికి రాగం గాని, ద్వేషంగాని లేదు, అతడు శీతోష్ణాలను, సుఖ దుఃఖాలను, జయాపజయాలను, గెలుపు ఓటములను, లాభనష్టాలను, నిందాస్తుతులను, మానావమానములను సరకు గొనడు, అతడు ఎల్లవేళల కర్మలో నిమగ్నుడై యున్నప్పటికి అతనిని నిత్య సంన్యాసి (**Perpetual Sannyasin**) అనిపిలవాలి,

భగవద్గీత యొక్క కేంద్ర బోధన ఏమటి ? ప్రపంచంలో, ప్రపంచం ద్వారా ఆత్మసాక్షాత్కారాన్ని పడయడమే శ్రీమద్భగవద్గీత యొక్క కేంద్ర బోధన. ఇదే విషయాన్ని వసిష్ఠులవారు శ్రీరామునకు ఉపదేశిస్తారు, భగ

వంతుని వ్యక్తస్వరూపమైన మానవాళిని సేవించడం, అనేక కార్యాచరణాల మధ్య ఈ ప్రపంచంలో నివసించడం — ఇవి ఏకాంతంగా ఒక గుహలో నివసించడాని కంటె ఎన్నో రెట్లు శ్రేష్ఠమైనది. ప్రపంచంలో నివసిస్తూ ప్రపంచంద్వారా ఆత్మ సాక్షాత్కారాన్ని పొందినవాడు వాస్తవంలో నిజమైన వీరోత్తముడు.

కర్మ యోగ ఆవశ్యకత ఏంటో విచారిద్దాం. నదు లెప్పుడూ సర్వ ప్రాణికోటికి పరిశుద్ధమైన, మంచి త్రాగే నీటిని ఇస్తాయి. చెట్లు మనకు నీడను, ఫలాలను యిస్తాయి. సూర్యుడు మనకు వేడిని వెలుతురును, శక్తిని ప్రసాదిస్తాడు. భూమి మనకు కాయగూరల్ని, కాయధాన్యాలను ఇస్తుంది. పుష్పాలు సౌందర్యాన్ని ప్రసాదిస్తాయి. ఆవులు సుపోషకమైన దుగ్ధాన్ని ఇస్తాయి. మానవుడు తప్ప తక్కిన అన్ని వస్తువులు ఎంతో ఆత్మ త్యాగాన్ని చేస్తాయి. మానవుడొక్కడే అత్యంత స్వార్థపరుడు.

అన్ని దుర్గుణాలకు స్వార్థమే మూలం. స్వార్థగుణం అజ్ఞాన జనితం. స్వార్థపరుడు పరమలోభిగ ఉంటాడు. అతడు అధర్మపరుడుగా ఉంటాడు. అతడు దేవునకు చాల దూరంలో ఉంటాడు. తన లక్ష్యాలను పొందేందుకు అతడు ఏ పనినైనా చేస్తాడు. అతడు ఇతరులను హింసిస్తాడు. వారి ఆస్తులను అతడు దొంగలిస్తాడు. తన స్వార్థపరత్వాన్ని సంతృప్తిపరచే కోసం అతడు అనేక పాపకృత్యాల్ని చేస్తాడు. వానికి అంతఃకరణంగాని, సచ్ఛీలం గాని ఉండవు. మనశ్శాంతి అంటే ఏమిటో వానికి తెలియదు. డబ్బును, అధికారాన్ని, పేర్ను, ప్రఖ్యాతిని ఆర్జించే కోసం అతడు అనవరతం ఎత్తుగడలు వేస్తూ, పన్నాగాలు పన్నుతూ ఉంటాడు. అతడు ఎల్లప్పుడు ఇతరుల నుండి తాను వేరని అనుకొంటాడు. భార్య, బిడ్డల, భాగ్యముల కోసం అతనికుండే ఆసక్తికి మితం లేదు. సంగం, వేర్పాటు భావన — ఈ రెండు అతనిలో అపరిమితంగా చూడగలం. స్వార్థం యోగానికి ఒక గొప్ప ప్రతి

బంధకం. స్వార్థరహిత సేవ, ఈవి, సత్సంగం — వీటిద్వారా స్వార్థాన్ని నిర్మూలించ గలుగుతాం.

స్వార్థ బుద్ధివల్ల మనం సంకుచితమనస్కులమైనాము, మన హృదయం చిన్నదైయింది, మన హృదయం ఆకుంచనమైంది. సేవించడం వల్ల, నిస్వార్థంగా ఇతరులకు తోడ్పడడం వల్ల మన హృదయం వ్యాకోచిస్తుంది, మనం భగవంతునితో, బ్రహ్మముతో ఏకమౌతాము. అందు వల్ల మనం సేవలో ఉల్లాసాన్ని చూపాలి.

అనేకమంది చాల ఏండ్లు గంగాతీరములో తమ జీవనాన్ని గడుపు తారు, వారు జపం చేస్తారు, కీర్తన సలుపుతారు, వేదాంత గ్రంథాల్ని పఠిస్తారు, వారు తరచు 'అహం బ్రహ్మాస్మి' అంటూంటారు, కాని వారి కేమైన సాక్షాత్కారం సిద్ధించిందా? లేదు, వారు కొన్ని ఏండ్లకు ముందు ఏ స్థితిలో ఉంటూంటినారో ఇప్పుడుకూడ అదే స్థితిలో ఉన్నారు. ఎందువల్ల? వారికి విశాల హృదయం లేదు కాబట్టి, వారికి చిత్త విశాలత లేదు కాబట్టి, వారికి ఉదార హృదయం లేదు, సత్యాన్వేషకునకు ఉండాల్సిన ప్రధాన సుగుణం చిత్త విశాలత, నిర్విరామమైన స్వార్థరహితసేవ, దాన కృత్యాలు, మానవ సేవ, అయత్నకృత నిర్నిరోధ దానశీలము త్వరలో చిత్తవిశాలతను కలుగజేస్తాయి. మనకు సర్వాశ్లేషకరమైన ప్రేమ లేకపోతే. మనం మన కున్నవాని ఇతరులతో పంచుకోకపోతే మనకు పరమేశ్వరుని సాక్షాత్కారం ఎలా సిద్ధిస్తుంది.

మానవుడు ఈ ప్రపంచ పౌరుడే గాదు. అతనికి అనేక ప్రపం చాల పౌరసత్వం ఉంది: అతడు ఈ ప్రపంచంలోని ప్రమాదాల్ని, ప్రలోభాల్ని ఎదుర్కోవాలి, అంతేగాదు. అతడు ఇతర లోకాల్లో గూడ ప్రమాదాల్ని, ప్రలోభాల్ని ఎదుర్కోవలసి ఉంది. గంధర్వలోకం ప్రలోభాల మయమై వుంది. మూలాధార చక్రంలో నిద్రిస్తూన్న మహత్తరమైన కుండ

లిసీ శక్తిని మేల్కొల్పడానికి ప్రయత్నించేముందు జిజ్ఞాసువు తన్నుతాను శుద్ధిచేసికొని, ఇంద్రియాల్ని నిగ్రహించి. తన కోరికలను నిర్మూలించి, యమ నియమాభ్యాసంలో సుప్రతిష్ఠితుడు కావాలి. ఆసనాలు, బంధాలు, ముద్రలు, ప్రాణాయామం అభ్యసించి అంతశ్శుద్ధి పొందకుండ అశుద్ధుగాని కుండలినిని మేల్కొల్పితే అతడు ఇతర లోకాల ప్రలోభాల్ని ఎదుర్కోవలసివస్తుంది. ఈ ప్రలోభాలను నిగ్రహించే మనోబలం అతనికి ఉండదు. అతడు అధోపతనం చెందుతాడు. యోగనిశ్శ్రేణిని మరల అధిరోహించి, తాను ఎచ్చటినుండి చ్యుతుడైనాడో ఆ స్థానాన్ని చేరుకోవడం బహు కష్టమైన పని. అందువల్ల జిజ్ఞాసువు మొట్ట మొదట్లో తన్ను తాను పరిశుద్ధపరచుకోవడానికి ప్రయత్నించాలి. జపం, కీర్తన, నిర్విరామ నిష్కామ సేవ — వీటి ద్వారా చిత్త విశాలత, చిత్తశుద్ధి చేకూరిందంటే కుండలిని తనంతట తానే మేల్కొంటుంది. ఆ శక్తి సహస్రారము వైపునకు చలిస్తుంది. అచ్చట పరమశివునితో కలుస్తుంది.

జీవిత గమ్యాన్ని చేరుకోవడానికి మొదటి సోపానం నిష్కామ్య కర్మ. అనగా స్వార్థ రహితంగా చేసే స్వధర్మాచరణ. నిష్కామ్య కర్మాభ్యాసం హృదయాన్ని శుద్ధి పరస్తుంది, వేర్పాటు భావాన్ని వినాశం చేస్తుంది' చిత్తశుద్ధి కల్గిన మీదట ఉపాసనకు పూనుకొని, చిత్తాన్ని నిశ్చలపరచి, భగవదనుగ్రహం పొందాలి. అంత్యంలో వేదాంతం మనకు అజ్ఞానపు తెరను నాశమొనర్చడంలో తోడ్పడుతుంది; కైవల్య మోక్ష ప్రాప్తికి సహాయపడుతుంది.

సేవ చేయడంలో ఉద్దేశ్యమేమిటి? పేద ప్రజలను బాధిత మానవకోటిని మనం ఎందుకు సేవిస్తాం? సంఘాన్ని దేశాన్ని మనం ఎందుకు సేవిస్తాం? సేవ చేయడం వల్ల మనం మన హృదయాన్ని శుద్ధి చేసుకొంటాం. అహంకారం, ద్వేషం, మాత్సర్యం. ఉత్కృష్టతా భావన —

ఇవి అదృశ్యమౌతాయి. వినయం శుద్ధమైన ప్రేమ, అనుకంప, సహనం, కరుణ — ఇవి వృద్ధినొందుతాయి. వేర్పాటుభావన నాశమౌతుంది, స్వార్థపరత్వం విధ్వంసమౌతుంది. మనకు విశాల దృక్పథం ఏర్పడు తుంది. జీవన ఏకత్వ భావన పొందడం ప్రారంభమౌతుంది, మనకు ఉదార ఆశయాలతోగూడ విశాల హృదయం ఏర్పడుతుంది, క్రమేణ మనకు ఆత్మజ్ఞానం కలుగుతుంది, అన్నిటిలోని ఏకత్వాన్ని, ఏకత్వంలో ఉండే అన్నిటిని మనం తెలుసుకొంటాం, మనకు అపరిమితానందం కలుగు తుంది. సంఘం అంటే ఏమిటి? వ్యక్తుల కలయిక. ఈ ప్రపంచం పర మేశ్వరుని వ్యక్తస్వరూపం, మానవ సేవ మాధవ సేవయే, నర సేవ హరి సేవయే. సేవయే ఆరాధనము. మనం ఈ భావంతో సేవ చేయాలి, అప్పుడు మనకు సత్వర సాక్షాత్కారం, హృదయనైర్మల్యం కలుగుతుంది.

హృదయ పారిశుద్ధ్యం, చిత్తశుద్ధి లేనివాడు బ్రహ్మాండమైన వేద పండితుడైనప్పటికి ఈ ప్రపంచానికి ఆలంబనమైనట్టి, సర్వగతుడైనట్టి, స్వయంప్రకాశకుడైనట్టి సర్వ హృదయాంతర్వ్యాపియైనట్టి పరమాత్మను అవగతము చేసుకోజాలడు.

కర్మయోగంలో రకాలను పరిశీలిద్దాం, తాను నారాయణుని, అవగా స్వాత్మను సేవిస్తున్నాను అనలు కర్మయోగి భావాన్ని అలవరచుకొన్నట్లైతే వెద్యుడు సులువుగ భగవత్సాక్షాత్కారాన్ని పడయగలడు.

సరియైన మనోభావంతో దానం చేసి, అదానకృత్యాల ద్వారా భగ వత్సాక్షాత్కారం పడయవచ్చు. పేదలకు, రోగులకు, నిస్సహాయులకు, దిక్కు మాలినవారికి దానం చేయాలి. అనాథలకు, వికలాంగులకు, గ్రుడ్డివారికి, నిస్సహాయులకు, వితంతువులకు దానం చేయాలి, సాధువులకు, సన్న్యాసులకు మతసంస్థలకు, సాంఘికసంస్థలకు దానంచేయాలి. సేవించడానికి, దానం చేసేటందుకు అవకాశమిచ్చిన మానవునకు మనం కృతజ్ఞతాభివందనాలు తెలు పాలి. సరియైన భావంతో దానం చేసే మహనీయులకు జోహార్లు.

అర్థం చేసుకోగలిగిన హృదయాన్ని (Understading heart) అలవరచుకోవాలి. ఆధ్యాత్మిక మార్గంలో మనచిట్టి తమ్ముళ్ళకు మనంసాయ పడాలి. వారి మార్గంలో వెలుగును వెదజల్లి వారిని ఉద్ధరించాలి. వాళ్ళనుంచి మనం సిద్ధిని ఎదురుచూడకూడదు. వారియెడ దయగలిగి యుండాలి. వారికి మనం సాయపడడం వల్ల మనం వృద్ధికి వస్తాం.

యోగినః కర్మ కుర్వంతి సంగం త్యక్త్వాత్మ శుద్ధయే' హృదయ పారిశుద్ధ్యం కోసం, దివ్యజ్యోతిని పడయుట కోసం యోగులు సంగాన్ని విడనాడి, కర్మలుచేస్తారు. గీతా బోధనల ప్రకారం కర్మలను ఆచ రించే యోగులు వాస్తవంలో అరుదైన ఆధ్యాత్మిక కుసుమాలు.

ఆధ్యాత్మిక రంగంలో సంఖ్య ప్రధానమైనదిగాదు. శంకరుడు ఒక్కడు. అతడు అద్వైతవేదాంతాన్ని స్థాపించాడు. ఈ ప్రపంచములో పిశాచనాథునకు (Satan) అనుచరులు అధిక సంఖ్యాకులు. అందువల్ల పిశాచాగ్రణి యొక్కమతం శ్రేష్ఠమైనదని అనుమానింపగలమా? ఆర్జవమతు లైన కొలదిమంది కర్మయోగులు చాలును. వారొక స్వామ్యము (Asset) వారి సహాయముతో గొప్ప అద్భుత కార్యములను చేయవచ్చు. అందువల్ల సంఖ్య తక్కువను నెపము పనికిరాదు. ప్రేమతో, సేవద్వారా అందరి హృద యాల్లలోకి చొచ్చుకొని పోయేది నేర్చుకోవాలి. ఇది గొప్పయోగం.

ఇకకర్మయోగాభ్యాసాన్ని గురించి సంగ్రహంగా తెలుసుకొందాం.

సేవయే ఆరాధనము. కర్మయే నారాయణ పూజనము, కర్మయేధ్యానం ఈ విషయాన్నిమరువరాదు, సేవ ధ్యానముల సమన్వయ అభ్యాసంద్వారా మనం ఆధ్యాత్మికాభ్యుదయం పొందాలి. సరియైన భావంతో సేవచేయబడి నప్పుడు పాకీపనిగూడ యోగమే ఔతుంది, ఈప్రపంచం అంతా ఒక కుటుం బంగా (వసుధైక కుటుంబకం) భావించాలి. అప్పుడు మనం కనులుమూసు కొని, గదిలో ఒక మూలకూర్చుండ నవసరములేదు,

సాక్షిభావంతో, అకర్తృత్వభావంతో, ఫలాపేక్షరహితముగ చేయబడిన కర్మలు అసలుకర్మయేగాదు. అది జ్ఞానాగ్నిలో దగ్ధమైంది. అదిమానవుని సంసారానికి బంధింపజాలదు, శ్రీశంకరులవారు సకామ కర్మలను చేయరాదని నొక్కిచెప్పారు. కాని ఈనాటి చాలామంది శిష్టాచార మాయావాదులు శ్రీశంకరులవారిని అపార్థం చేసుకొన్నారు.

స్వార్థరహిత సేవయే విత్తనము. నారాయణభావమే మూలము,(సర్వ ప్రాణులు పరమేశ్వరుని వ్యక్తస్వరూపములు. నేను సకలజీవులందలి పరమేశ్వరుని సేవించుచున్నాను. ఇదియే నారాయణ భావము,) ఉత్సాహమే వర్షధార, చిత్తవిశాలతయే పుష్పము. హృదయ పారిశుద్ధ్యమే ఫలము. ఇది కర్మయోగ పథము.

మానవ హస్తాలతో నిర్మితమైన దేవళాలల్లో దేవుడు నివసింపడు, కాని, ప్రేమభావముగల నరుని హృదయంలో, నారీ హృదంతరాళంలో భగవంతుడు నివసిస్తాడు. మానవహృదయమే పరమేశ్వరుని ప్రశస్తాలయము.

అహంకారపూరితమైనటువంటి మన స్వల్పవ్యక్తిత్వాన్ని మరచిపోవాలి. మన స్వకీయ అభిరుచులను, వాంఛలను, కోర్కెలను మరచి, జీవితానంతటిని ఆశ్లేషించాలి. ఇతరులకోసం పనిచేయాలి, అన్నివిధముల్తైన అల్పబుద్ధిని వదలి పెట్టాలి. ఉదారులం కావాలి. అప్పుడే మనం మెల్లమెల్లగా మన ఆత్మ తత్త్వాన్ని తెలిసికోగల్గుతాం.

కేవలం శుద్ధమైనబంగారంతో మనం ఆభరణాలు చేయలేం. మూడు శాతం రాగిని కలిపితే మనం ఆభరణాలు చేయవచ్చు. అలాగే ఈశ్వరుడు మూడుశాతం రజస్సుతో వ్యక్తమై, ఈ విశ్వంలో పనిచేస్తాడు. అందువల్ల అతనిలో మార్పుఉండదు. ప్రజల్లో తొంబై ఏడు శాతము రజస్సు, మూడు శాతము సత్త్వము ఉండి, వారు ప్రపంచములో కర్మలొనరించినచో వారు కలుషితులౌతారు. లోక సంక్షేమం కోసం పనిచేయదలచిన వారు అధికమైన

సత్త్వసంపన్నులుగ ఉండాలి. అప్పుడే వారు ప్రపంచసంపర్కంతో కలుషితులుకారు. అప్పుడు వారు ప్రజలను ఉద్ధరించగలుగుతారు.

ఆసక్తిలేకుండ కర్మలొనరించాలి. కర్తృత్వభావం లేకుండ కర్మలు చేయాలి. భగవంతుని కోసం కర్మలుచేయాలి. 'నేను చేసేపనుల వల్ల దేవుడు సంప్రీతుడు కావాలి' అనే భావాన్నికూడ వదలి పెట్టాలి. ఎప్పుడైనా సరే, ఆ కర్మఎంత మనకు ఇష్టమైనదైనప్పటికీ, ఆ పని మనకు ఎంతఉత్సాహకరంగా ఉన్నప్పటికి దాన్ని వదలిపెట్టడానికి ఎప్పుడూ సంసిద్ధులమైయుండాలి. అంతర్వాణి మనల్ని కర్మలను త్యజించవలసినదిగా ఆజ్ఞాపించినప్పుడు దాన్ని మనం వెంటనే నిశ్చింతగా వదలి పెట్టాలి, ఏ కర్మకు గాని సంగం ఉండరాదు. సంగం మనల్ని కర్మకు బంధిస్తుంది, కర్మయోగానికి సంబంధించిన ఈ సూక్ష్మ రహస్యములన్నింటిని బాగా తెలుసుకోవాలి. పిమ్మట కర్మమార్గంలో ధైర్యంగా పురోగమించవచ్చు.

మనం మనపై ఆధారపడాలి. దేన్నంటే దాన్ని నమ్మకూడదు, పిడివాదంలో నమ్మకం ఉంచకూడదు. శుద్ధ అంతఃకరణవాణిని ఆలకించాలి. మన స్వాతంత్ర్యాన్ని అమ్ముకోకూడదు. మనం అమృతాత్మ. నికృష్టతాభావాన్ని నిర్మూలించాలి. అంతరంగాన్నుండి శక్తి, ధైర్యం, బలం పొందాలి. ముక్తులం కావాలి. గ్రుడ్డి నమ్మకం వదలాలి, దేన్నికూడ కార్యకారణ సంబంధం చూచిన మీదటనే స్వీకరించాలి. ఏదో గ్రుడ్డిఉద్వేగాలతో ఉప్పొంగిపోయి మోసపోరాదు. వాటిని నిగ్రహించాలి. వ్యాకోచించాలి. మనలో అనంతమైన శక్తి, జ్ఞానం ఉన్నాయి, దాన్ని వెలిగించాలి. అప్పుడు మనకు ఆత్మరహస్యం బాగా ప్రదర్శమౌతుంది. ఆత్మజ్ఞానదీపంతో అజ్ఞాన తిమిరం తొలగిపోతుంది. జ్ఞానకవాటాలను తెరవడానికి అద్భుతమైన కీలకం నిరంతరధ్యానం, ఇదికర్మ యోగ సారం, వేదాంత సారం, అమృత మధువును గ్రోలి, అమృతత్వాన్ని, నిత్యానందాన్ని, శాశ్వతసుఖాన్ని పొందు

ఒమే జీవితగమ్యం, ఇది జీవితపరమార్థం, ధ్యేయం, కర్మయోగం, ఉపాసన. ఇవి ఈ పరమగమ్యాన్ని పొందడానికి మనల్ని ఆయత్తులను చేస్తాయి.

జిజీవిషేత్ శతం సమాః: 'సమాః' అనగా సంవత్సరములు 'శతం సమాః' అనగా నూరుఏండ్లు. 'జిజీవిషేత్' అనగా జీవింప కోరుకొన వలెను. కలియుగములో మానవుని దీర్ఘాయువు నూరేండ్లు. అతడు నూరేండ్లు ఎడతెగక కర్మలు ఆచరిస్తూ జీవించడానికి కోరికపడాలి. మరొకరీతిగా బ్రతి కేందుకు కోరుకోరాదు.

ఏవం త్వయి న అన్యథా ఇతః అస్తిః మరొకరీతిగా జీవించు టకు ఆసపడరాదు. అనగా మానవుడు కర్మలనువిడనాడి, సోమరిబ్రతుకుకు అలవాటుపడరాదు. ప్రతి దినము వేదోక్తకర్మలను, క్రతువులను ఆచరింప వలెను. పైగా, అతడు ఆత్మభావముతో మానవకోటికి నిర్విరామముగ నిస్స్వార్థ ముగ నిష్కామసేవచేయాలి. అటువంటి స్వార్థరహిత సేవవలన అతనికి హృదయశుద్ధి కలుగుతుంది. 'యోగులు ఆత్మశుద్ధి కొఱకు సంగమును వదలి కర్మలొనరింతురు' చిత్తశుద్ధి కలిగిన పిదపనే అతనికి ఆత్మజ్ఞానము కలుగును.

న కర్మ లిప్యతే నరే: అనరుని కర్మఅంటజాలదు. ఫలాపేక్ష రహితముగ కర్మల నిష్కామ్యబుద్ధితో ఆచరించుటవలన ఆ కర్మలు అతనిని బంధింపజాలవు. "యోగః కర్మసు కౌశలం" కర్మలొనరించుటయందు కౌశలమును యోగమందురు. (Yoga is skill in action) ఇది కర్మ యోగము, ఇది ప్రవృత్తి మార్గము.

ఈ ప్రపంచంలో సంగంలేకుండ జీవించాలి. ఉపమాతను (Ayah) దృష్టాంతంగా తీసుకొందాం. దాది శిశువుకు శుశ్రూష చేస్తుంది, దాన్ని లాలి స్తుంది, బిడ్డతోనే ఇరువది నాలుగు గంటలు గడుపుతుంది. కాని ఎడబాటు సమయం వచ్చినపుడు, ఉద్యోగాన్ని విడిచివేయవలసి వచ్చినపుడు ఆమె ఎడ బాటు వలన ఏవిధమైన మనోవికారాన్ని పొందదు. అలాగే గోపాలుడు ప్రతి దినం ఆవులను మేపే పొలానికి తీసుక వెడుతాడు. సాయంకాలం ఆ ఆవుల్ని

యజమానికి అప్పజెప్పుతాడు. ఇంతకంటే ఏమీలేదు. నోటి రోగంతో, కాలి వ్యాధితో పది ఆవులు చచ్చిపోయినప్పటికి అతనిలో ఏ మనోవికారం కలుగదు.

ఆవు పొలంలో మేసేటప్పుడు ఎల్లప్పుడూ తన దూడనే అనుకొంటూంటుంది. అలాగే మనం ఈ ప్రపంచంలో పనిచేయాలి. వివిధ రకాల జీవిత విధ్యుక్త ధర్మాలను నెరవేరుస్తూ అదే సమయంలో ఈశ్వరుని కూడ స్మరిస్తూండాలి. మనస్సును మాధవునకు, కరములను కర్మకు ఇవ్వాలి. అప్పుడు మనం ముక్తులం కాగలం. జనన మరణ విమోచనం పొంది, పరమానందాన్ని పొందుతాం. దీనికి సందేహములేదు.

మొదటి మంత్రంలో సంన్యాసులకు జ్ఞాననిష్ఠ చెప్పబడింది. రెండవ మంత్రంలో జ్ఞాననిష్ఠకు అశక్తులైనవారికి కర్మనిష్ఠ చెప్పబడింది. శ్రీ శంకరులవారు జ్ఞాన కర్మ సముచ్చయాన్ని ఖండిస్తారు.

మొదటి మంత్రంలో 'ఈశావాస్య మిదం సర్వం' 'తేన త్యక్తేన భుంజీథాః' 'మా గృధః కస్య స్విద్ధనం' — ఈ విధంగా సంన్యాసులకు ఉపదేశం చేయబడింది.

రెండవ మంత్రంలో 'యో హి జిజీవిషేత్ స కర్మ కుర్వన్' అని కర్మిష్ఠులకు ఉపదేశం చేయబడింది. రెండు యోగములయొక్క ఫల భేదములు తెలుపబడినవి. ఈ రెండు మార్గములు సృష్టి ఆరంభమునుండి పరంపరా గతముగ వచ్చుచున్నవి. మొదటిది ప్రవృత్తి మార్గము. రెండవది నివృత్తి పథము. నివృత్తి మార్గంలో ఏషణాత్రయాన్ని త్యాగం చేయాలి. ఈ రెండు మార్గాలలో సంన్యాస పథమే అతిశయించునని తైత్తరీయ శ్రుతిలో ప్రవచితమైనది. 'న్యాస ఏవాత్య రేచయత్' మరియు వ్యాసభగవానుడు తన పుత్రున కిట్లు ఉపదేశించును.

> ద్వావిమావథ పంథానౌ
> యత్ర వేదాః ప్రతిష్ఠితాః
> ప్రవృత్తిలక్షణో ధర్మో
> నివృత్తిశ్చ విభావితః

మూడవ మంత్రము

అసుర్యా నామ తే లోకా
అంధేన తమసాఽఽవృతాః
తాగ్ంస్తే ప్రేత్యాభిగచ్ఛంతి
యే కే చ ఆత్మహనో జనాః

టీక :—

అసుర్యా = దేవతారహితమైన, అసూర్య = సూర్యుడులేని, నామ = నామములో, తే = ఆ, లోకాః = ప్రపంచములు, అంధేన = గ్రుడ్డి, తమసా = తిమిరముచే, ఆవృతాః = కప్పబడియున్నవి, తాన్ = ఈ లోకములకు, తే = వారు, ప్రేత్య = దేహమునువీడి, అభిగచ్ఛంతి = పోవుదురు, పొందుదురు, యేకేచ = ఎవరైతే, ఆత్మహనః = ఆత్మఘాతకులు, జనాః = ప్రజలు.

భావము :—

అజ్ఞానాంధకారముతో ఆచ్ఛాదితమైన ఆ లోకములు సూర్యుడు లేనివి. ఆత్మఘాతకులు తమ దేహములను వదలిన యనంతరము ఈ దేవతారహిత లోకములకు పోయెదరు.

వివరణము :—

యం యం వాపి స్మరన్ భావం
త్యజత్యంతే కలేబరం
తం తమేవైతి కౌంతేయ
సదా తద్భావభావితః ॥గీతా

ఓం కౌంతేయ, ఎవడెవడు దేనిని తలచుచు, అంతమున దేహమును వీడునో, అతడు ఆ విషయము యొక్క నిరంతర భావనవలన, ఆ విషయమునే చేరుకొనును.

కడపటి సంకల్పములు తరువాతి జన్మను నిర్ధారణచేయును. మరణ సమయమున జీవితములోని ప్రధాన సంకల్పము మనస్సును ఆక్రమిస్తుంది. మరణసమయము నందలి ప్రధాన సంకల్పం, సాధారణ జీవితం మానవుని ప్రముఖ సంకల్పం ఒకటే ఔతుంది. కడపటి తలపు రాబోయే, లేక మరుసటి జన్మలోని దేహస్వభావాన్ని నిర్ణయిస్తుంది. 'యత్ భావం తద్ భవతి'. మానవుడు ఏవిధంగా భావిస్తాడో ఆవిధంగా ఔతాడు.

ఆత్మహానులు ఎవరు? తమ ఆత్మను చంపుకొనువారు ఆత్మహానులు. వీరిని గురించి కొంచెం తెలుసుకోవడం మంచిది, వారు గీతను దూషిస్తారు. ఉపనిషత్తులను చులకనగ చూస్తారు. శ్రీహరిని నిందిస్తారు. సాధువులను, సన్న్యాసులను ఎందుకు సేవించాలని ప్రశ్నిస్తారు. సమదృష్టిగాని, తుల్యమానసంగ గాని వారికి ఉండదు. వారికి ఆత్మదృష్టి గాని, బ్రహ్మజ్ఞానం గాని ఉండదు. వారికి విశాల హృదయం లేదు. దానం చెయ్యరు. ఆత్మఅనేది లేదంటారు. వారికి దేహమే ఆత్మ. వారి ఆత్మకు మరణం ఉంది. వారి బ్రతుకుకు ఒక ఉద్దేశ్యం లేదు. పరమార్థ దివ్య స్వభావాన్ని వారు విస్మరిస్తారు. తినడం, త్రాగడం, తందనాలాడడం — ఇవే వారి జీవిత గమ్యం. వారు జూదమాడుతారు. పేకాటలో అంతా కాలాన్ని గడిపేస్తారు. విడువకుండ నవలలు చదువుతారు. వారు తప్పత్రాగుతారు. వారు పేరు ప్రతిష్ఠలు కోల్పోవుతారు. వారు గొలుసు పొగ పీల్చడంలో సిద్ధహస్తులు. ముచ్చటలాడడం, ఇతరులలో లేనిపోని తప్పులు పట్టడం వారి సహజ స్వభావం. వారు పరులను నిందిస్తారు. గోడ చాటున ఇతరులను వారు దూషిస్తారు. మంచివారి పేరును చెరుస్తారు. కొండెములాడుతారు. ఇతరులను గురించి

ఎంతసేపైనా చెడు మాటాడుతారు. వారు వంచకులు, బూటకము చేయడంలో బహునిపుణులు. వారు అన్యాయంగా ధనాన్ని ఆర్జిస్తారు. పరస్త్రీలను మానభంగం చేయడం అంటే వారికి చాలాసంతోషం. వారు హింసాత్మకులు. ఇంద్రియ సుఖనిరత జీవితం గడుపుతారు. వీర్యాన్ని దుర్వ్యయం చేస్తారు. బ్రహ్మచర్యం అంటే వారికి గర్భశత్రువు. వారి దృష్టి కామపూరితం. వారు ఎటువంటి సాధన చేయరు. సాధకులను నిందిస్తారు. వేదనింద చేస్తారు. రామాయణ, భారత, భాగవతాది గ్రంథాలను తృణీకరిస్తారు. వారు ఆత్మను విస్మరించి, ఆత్మవైభవాన్ని మరచి, దేహాన్ని ఆత్మఅనుకొని, దేహాన్ని ఆరాధిస్తారు. వీరికి భగవానుడు పదునారవ అధ్యాయం ప్రత్యేకంగా కేటాయించాడు.

అసుర స్వభావం గల వారికి విశ్వాసం ఉండదు. వారి ప్రతిసిద్ధాంతాన్ని ఆక్షేపిస్తారు. వారు భగవంతుణ్ణి లేదంటారు. వారు సంసారచక్రాన్ని, వేదాల్ని నీతి సూత్రాల్ని లేదంటారు. ఇంద్రియ భోగలాలసత్వమే వారి గమ్యం. వారు ప్రజల ఆస్తులను కొల్లగొట్టి, పొరుగువారి భార్యలను ఎత్తుకొని పోతారు. వారు ప్రజల్ని నిర్దాక్షిణ్యంగా చంపివేస్తారు. వారికి పరలోకంలో గాని, పునర్జన్మ సిద్ధాంతంలో గాని నమ్మకం లేదు. వారికి సదాచారమంటే, శుచిత్వం అంటే, ఆత్మ సంయమం అంటే ఏంటో తెలియదు. ఈ కలియుగంలో అసురులు కోకొల్లలుగా ఉంటూన్నారు. అశుభ వాసనలతో కూడియుంటే, వారు విశ్వ విద్యాలయార్హతలు, బిరుదము లున్నప్పటికీ, వారు అసురులే.

ఆసుర గుణాల్ని మనం అర్థం చేసుకొంటే మనం వాటిని మాన వచ్చు. అసురులు అసత్యమాడుతారు, వారు అధర్మపరులు, వారు అశుచి మంతులు. జీవిత గమ్యాన్ని పడయడానికి ఏ కర్మలు ఆచరించాలో వారికి తెలియదు. అశుభాన్నుండి ముక్తిపొందేందుకు ఏ పనులనుండి దూరం కావాలో కూడ వారికి తెలియదు. ఈ ప్రపంచానికి ఎటువంటి ఆలంబనం

గాని, అధిష్ఠానం గాని లేదని వారంటారు. వారిని చార్వాకానుచరులు అన వచ్చు. ఈ ప్రపంచానికి ఆధారమైన బ్రహ్మములో వారికి విశ్వాసం లేదు. ఈ ప్రపంచంలో ఈశ్వరుడున్నాడని కూడ వారు ఒప్పుకోరు. వారు ఇలా అంటారు. "మనం అసత్యం, అందువల్ల ఈ ప్రపంచం కూడ అసత్యమే. సత్యాన్ని ప్రబోధించే శాస్త్రాలు కూడ అబద్ధమే. ఈ విశ్వానికి కామం తప్ప మరొకటి ఏది కారణమై యుండగలదు? సర్వజీవరాశులకు ఏకైక కారణం లైంగిక కామమే. కర్మ సిద్ధాంతం అనేటటువంటిది లేదు. కామ ప్రేరణా ప్రాబల్యం వల్ల స్త్రీ పురుష పరస్పర సంయోగం వల్లనే ఈ మొత్తం ప్రపంచం జనించింది. పుణ్యమనేది లేదు, పాప మనేదిలేదు, పుణ్యపాపాల ననుసరించి జీవుల కర్మఫలాలను పంచిపెట్టే ఈశ్వరుడు లేనే లేడు. ఈ ప్రపంచానికి మూలం, ఆధారం ధర్మధర్మాలు కావు. ఈ విశ్వానికి మూలా ధారం లైంగిక వాంఛయే ఈ ప్రపంచం ఒక అదృష్టలోకం.''

ఈ వ్యక్తులకు అంతరాలోకనా సామర్థ్యంలేదు. వారికి ప్రకృతిని గురించి గాని, పురుషోత్తముని గూర్చిగాని తెలియదు. వారు ఇతరులను దోచు కొంటారు, ఇతరులను నాశం చేసి ధనం ఆర్జిస్తారు. తమ దుష్కృత్యాలను గురించి గర్వంగా చెప్పుకొంటారు. వారు స్వల్పమైన ఇంద్రియ భోగాలను (తినడం, త్రాగడం, తందనాలాడడం) గురించి ఆలోచిస్తూంటారు, డబ్బును స్త్రీలను పొందడం కోసం వారు ఎటువంటి నీచమైన పనినైనా చేస్తారు వారు గందరగోళం చేసి, ప్రపంచశాంతిని, సౌహార్ద్రాన్ని భంగపరుస్తారు. వారు జగత్ శత్రువులు. ఈ ఆత్మహనులు క్రూరమైన పాపపు పనులు చేస్తారు. వారు దర్పపూరితులు, మదించినవారు, గర్విష్టులు. వారు తమ పనులను బడాయికొట్టుకొంటారు. ఇతరులను అసూయతో చూస్తారు. వారు తమ దేహాలను ఆరాధిస్తారు. వారు మూఢులు, అవివేకులు, మొండిపట్టుగల వారు. అందువల్ల వారికి స్థిరమైన నిశ్చయ బుద్ధి ఉండదు. వారు అశుచి

ప్రతులు. 'నేను ఫలానా మంత్రాన్ని జపించి ఫలానా మనిషిని చంపేస్తాను. నేను ఫలానా మంత్రాన్ని జపించి ఫలానా స్త్రీని పట్టుకొంటాను.' ఇలాంటి అశుభ నిశ్చయాలు చేస్తారు వారు. అసంఖ్యేయములైన ఇంద్రియ విషయాల్ని ఆర్జించి, వానిని క్షుద్రపరముకానే యత్నంలో వారి మనస్సులు ఎల్లప్పుడూ నిమగ్నమైయుంటాయి. ఇంద్రియ భోగమే సర్వస్వమని వారి దృఢ నమ్మకం. ఇంద్రియ భోగం వారికి పొంద దగిన ఉత్తమోత్తమ విషయం. వారు ఇంద్రియ భోగాల కోసం ధనాన్ని కూడబెట్టుతారు. ఏవో ధర్మకార్యాలు చేయడాని కోసం డబ్బును కూడబెట్టరు. వారికి కావలసినంత డబ్బు ఉన్నప్పటికి వారి కోరికలు తృప్తిచెందవు. ఆ కోరికలు పెరుగుతూనే ఉంటాయి. ఈ జనులు లోభానికి ఎఱ ఔతారు. వారి తలలు గర్వంతో వాచి యుంటాయి. ప్రపంచంలోని ఆస్తినంతా నేను సంపాదించ గలుగుతాను. నేను అప్పుడు కుబేరుణ్ణి ఔతాను. ఈ భూతలంలో నాసాటి వారు ఎవరుండ గలరు?' అని విర్రవీగుతారు. నన్ను సేవించని వారిని చంపేస్తాను. ఈ సృష్టికి నేనే ప్రభువును, నేను పట్టిందల్లా బంగారం, నాకు కావలసినంత భూస్థితి, పశు సంపద, ధనం ఉంది. నాకు కావలసినంతమంది పిల్లలు, పౌత్రులు ఉన్నారు. ఇంద్రుడు కూడ నాకు సాటి కాడు. నేను సామాన్యుణ్ణి కాను. నేను ఏవిధంగా చూచినా శక్తిమంతుణ్ణి, బలవంతుణ్ణి, ఆరోగ్యవంతుణ్ణి సుఖవంతుణ్ణి, అని ప్రగల్భాలు పలుకుతారు. 'కుబేరుడికి డబ్బుఉండవచ్చు కానీ అతన్ని నాతో పోల్చేందుకు వీల్లేదు. విష్ణువుకు కూడ నాకున్నంత శ్రీ లేదు, బ్రహ్మకూడ నావంశముతో పోలిస్తే హీన కులజుడే. ఈ ప్రపంచంలో నాతో సాటివాడు ఎవరు లేరు.' అని దర్పవచనాలు పలుకుతారు.

జ్వరం ఎక్కువైనపుడు రోగి కలవరింతల్లో ఏవేవో అసంబద్ధ వచనాలు పలికినట్లు ఈ అసురులు తమ కోరికలను గురించి, ఇంద్రియభోగాల్ని గురించి వదురుతారు. వారు అనేకపాపాలు చేసి, వైతరణివంటి ఘోర

నరకంలో పడుతారు. వారు మోహ పరివశులై, అనేక దుష్ట సంకల్పాలను పెట్టుకొని దిగ్భ్రమ నొందుతారు.

తామే గొప్పవారమని, ఇతరులు అల్పులని వారుభావిస్తారు. వారు యజ్ఞాలు చేసినట్లు నటిస్తారు. వారు ఏ శాస్త్ర నియమాలను పాటించరు, ధనం, విద్వత్తు వారి తలలను త్రిప్పివేస్తాయి. వారి దేహము వారికి అన్నింటికంటె ప్రియతరమైనది. కేవలం ఆ దేహం కోసమే వారు జీవిస్తారు. సత్యసంధులను, దానశీలురను. భగవద్భక్తులను వారు నిందిస్తారు, నీచంగా చూస్తారు. తమ ఆర్థిక ఆధిక్యతతో ఇతరులను కించపరచ యత్నిస్తారు. వారు దౌర్జన్య ప్రకృతిని చూపుతారు. వారు పొగరుతో ఎవరిని లెక్కచేయరు. వారు పెద్దల్నిగురువుల్ని మర్యాదతో చూడరు. దర్పపూరితులై వారు ధర్మపథానుండి వైదొలగుతారు, వారు భగవంతుని ద్వేషిస్తారు. వారు భగవంతునిఆజ్ఞలను ఉల్లంఘిస్తారు. వారు ఇతరులలో మంచి గుణాల్ని చూస్తే వారి హృదయాలు మండుతాయి. వారు మత్సరపూరితులు. వారు అసూయాపరులు. వారుఈర్ష్యాళువులు. భగవంతుడు వారిని మానవస్థితినుండి నికృష్టమైన జంతుస్థితికి తగ్గిస్తాడు. వారిని అసుర యోనులలోనికి పారవేస్తాడు, వారు పులులుగ. సింహాలుగ, తేళ్ళుగ, పాములుగ జన్మిస్తారు. వారు నికృష్టతమయోనుల బొందుతారు, ఆత్మను లెక్కచేయని వాడు, కామక్రోధలోభములకు బాగా వశపడినవాడు ఆత్మద్రోహి. వాడు ఆత్మహానుడు.

శుక్లమార్గం, కృష్ణమార్గం ప్రపంచంలో శాశ్వతమని భావింపబడు తూంది. ప్రకాశ పథంద్వారా పయనించినవాడు మరల తిరిగి రాడు, కృష్ణ మార్గం ద్వారా వెళ్ళిన యతడు తిరిగివస్తాడు. శుక్లమార్గము దేవయాన మార్గము, దీన్ని భక్తులు అనుసరిస్తారు, కృష్ణమార్గం పితృదేవతల మార్గం. ఫలాపేక్షతో యజ్ఞాలు, దానాలు చేసేవారు ఈ మార్గాన్ని అనుసరిస్తారు. ఈ

రెండూ ప్రపంచానికంతటికి వర్తించదు. ప్రకాశమార్గం భక్తులకుతెరచి యుంచ బడుతుంది. ఈమార్గాలు సంసారమెంత నిత్యమోఅంత నిత్యమైనవి, యోగులు ఈ రెండు మార్గాలను తెలుసుకొని (క్రమంగా) మోక్షానికిదారిచూపే దేవయాన మార్గంలో పయనిస్తారు.అతడు మోహితుడు కాడు. ఆత్మహనులు అంధకారంలో పడుతారు,

అసుర్యా నామ తే లోకాః = అవి వాస్తవముగ అసుర లోకములు 'అసూర్యా నామ తే లోకాః' అని పాఠ్యాంతరము గలదు. అనగా ఆ లోకములు సూర్యుడు లేని లోకములు. పరబ్రహ్మము స్థితి వర్ణనాతీతము. ఆత్మ తేజస్సు ఎదుట సూర్యుడు తిమిరముతో సమానమే. 'న తత్ర సూర్యో భాతి న చంద్ర తారకం నేమా విద్యుతో భాంతి కుతోయమగ్నిః' అచ్చట సూర్యుడు భాసింపడు. చంద్రుడు, నక్షత్రములు వెలుగొందవు. ఇక అగ్ని విషయము చెప్ప నేల? పరమాత్మతో పోల్చబడినపుడు దివ్య వైభవోపేతములైన దేవతా లోకాలు సైతము తిమర లోకములే యగును.

సకల ప్రాణులలో నరజన్మ మిక్కిలి దుర్లభము. దేవానుగ్రహము లేకుండ మనుష్యత్వము, మోక్షేచ్ఛ, మహాపురుషుల సాంగత్యము లభింప నేరవు. కష్ట సాధ్యమైన నరజన్మమును పొంది, ఎవడు తన మోక్షము కోసము యత్నింపడో అతడు మూఢబుద్ధి, ఆత్మఘాతకుడు, తుచ్ఛమును పరిగ్రహించి తనను తానే చంపుకొనుచున్నాడు. బహు కష్ట సాధ్యమగు మనుష్య దేహమును పడసి బంధ విమోచనమను స్వప్రయోజనార్థమై ఎవడు ప్రమత్తుడై యుండునో అతనికంటె మూఢుడెవడు? ఆత్మను సాక్షాత్కరించుకొనకుండ మరణించువాడు బహు దుర దృష్టవంతుడు. ఆత్మహనులు అను లోకములు గ్రుడ్డి చీకట్లచే కప్పబడియున్నవి.

అంధేన తమసాఽఽవృతాః = అజ్ఞాన అంధకారముచే కప్ప బడినవి. 'అంధేన తమసా', అనగా గ్రుడ్డి చీకటిచే, సూర్యుడు లేని ఆలోక ములు గ్రుడ్డి చీకట్లచే కప్పబడియున్నవి. గ్రుడ్డి చీకటి యనగా అజ్ఞానము ఆత్మ ప్రత్యక్షీకరణ మార్గమందు అజ్ఞానము అవరోధముగ నిలబడును.

అవిద్యలో రజస్సు, తమస్సులు అధికంగా ఉంటూన్నాయి. కాబట్టి దాన్ని మలిన సత్త్వం అంటారు, అవిద్య జీవుని పరావర్తన పరుస్తుంది. మాయ ఈశ్వరుని పరావర్తన పరుస్తుంది. మాయలో సత్త్వం అధికంగా ఉంటుంది కాబట్టి దాన్ని శుద్ధ సత్త్వం అంటారు. అవిద్యా ప్రాబల్యం వల్లనే మనకు ఈ అనుభవ ప్రపంచం కనబడుతూంది. ఈ అవిద్యా ప్రాబల్యం వల్లనే మనం సంసార మహోదధిలో మునిగియున్నాము. ఈ అవిద్యాశక్తి వల్లనే మనం మన దివ్య స్వభావాన్ని విస్మరిస్తూన్నాం, అవిద్య మనస్సు ద్వారా పనిచేస్తుంది. మనస్సు దేశ, కారణాల ద్వారా పనిచేస్తుంది. అవిద్య యనే మిథ్యాశక్తి కారణంగా భగవంతుడు లక్షల అంశాలుగా కనబడుతాడు, అవిద్య అజ్ఞానానికి, పాపానికి, దుఃఖానికి మూలకారణం. సుఖం, దుఃఖం, కోర్కె, కర్మ, రాగం, ద్వేషం, మోహం, మదం, కామం. క్రోధం, మాత్సర్యం, అహంకారం, త్రిశరీరాలు, పంచకోశాలు — ఇవన్నీ అవిద్యా ఫలితాలే. ఆ విద్యకు ఆదిలేదు. కానీ దానికి అంతం ఉంది. అది అనాది, సాంతం,

జ్ఞానం కలుగగానే అవిద్య అంతమొందుతుంది, చీకటిలో త్రాడు పాముగ కనబడిన చందమున, అవిద్య వలన బ్రహ్మము ప్రపంచంగా కన బడుతుంది. దీపం తెస్తే, పాము అదృశ్యమౌతుంది కాని త్రాడు అలాగే ఉంటుంది, అలాగే మనకు బ్రహ్మజ్ఞానోదయం అయినపుడు ప్రపంచం కన బడదం మాయమౌతుంది. అవిద్యయనేది మిథ్యాజ్ఞానం, అది అజ్ఞానం అజ్ఞానం కారణ శరీర నిర్మితం. కారణశరీరంలో నుంచే స్థూల,సూక్ష్మ శరీరాలువస్తాయి.

అవిద్యా స్వభావాన్ని ఎవరూ నిర్వచించలేరు. అది అనిర్వచనీయం. అది నిజంకాదు. ఎందువల్లనంటే ఆత్మజ్ఞానోదయం కాగానే అది అదృశ్య మౌతుంది.అది అసత్యంకాదు. ఎందువల్లనంటే మనం దాన్ని అనుభవిస్తున్నాం అది అభావం కాదు. ఎందువల్లనంటే అది ఆత్మజ్ఞానంచే నాశనం చెందుతుంది 'నేను బ్రాహ్మణుణ్ణి, నేను పండితుణ్ణి, నేనుగేస్తును, నేను అందగాడను, నేను చాల సన్నం, నేను వైద్యుణ్ణి,' అని ఇలా చెప్పేటట్టుచేసేది అవిద్యయే ఈ అవిద్య ఎలాగో వచ్చింది. దీని ఉద్గమ స్థానం, వివరణ మన అందు బాటులోలేవు. అవిద్య మనస్సు ద్వారా పనిచేయడం మనకు బాగా గోచరమే అవిద్య బ్రహ్మమునకు చెందినది కాదు, ఎందువల్లనంటే బ్రహ్మము శుద్ధ జ్ఞానస్వరూపం, సూర్యునిలో తిమిరం ఎలా ఉండగలదు? అవిద్య ఆత్మ ధర్మమే అయిఉంటే దాన్ని మనం ఎన్నటికీ తొలగించుకోలేము,

'కిం భ్రాంతి జ్ఞానం? యది భ్రాంతి కస్య? ఈ అవిద్య ఎక్కడ నుంచి వచ్చింది? ఎవరిది ఈ అవిద్య? అవిద్య ఎందుకు ఉండాలి? ఇటువంటి ప్రశ్నలతో మన గోర్థకాన్ని బ్రద్దలు చేసుకోవడం అనవసరం. ఈ సంసారాగ్నిని, ఈ తిమిర సాగరాన్ని తొలగించు కోవడానికి యత్నిం చాలి. ఇదే మన కర్తవ్యం. ఆత్మ జ్ఞానోదయం అయిన తరువాతనే ఈ భయంకరమైన అవిద్యను గూర్చి అవగతం కాగలదు. అమితమైన కడుపు నొప్పితో నీవు బాధపడుతూంటే నీ స్నేహితుడు మందుతీసుకొని వస్తే, 'నీవు ఈ మందు ఎక్కడనుంచి తెచ్చావు? దానిలో ఏయే మందు వస్తువు లున్నాయి? దాని వెల ఎంత? దాన్నిఎవరిచ్చారు? అని విచారిస్తావా?వెంటనే మందు పుచ్చుకొంటావా?

అజ్ఞానం (అవిద్య) తమోజనితం, అవిద్యతెరలాగా పనిచేస్తుంది. అది తన పరమార్థ సచ్చిదానంద బ్రహస్వరూపాన్ని తెలుసుకోకుండచేస్తుంది.

అవిద్య సందేహాల్ని కలుగజేస్తుంది. సత్యానికి పరస్పర విరుద్ధ విషయాన్ని సందర్శింపజేస్తుంది. మనస్సు అవిద్యోత్పత్తి. ఆత్మజ్ఞానం కలుగగానే త్రివిధ ములైన అవిద్య అదృశ్యమౌతుంది.

మనోనాశనమైతే అవిద్య యుండదు. అప్పుడు రాగద్వేషాల అట యుండదు. మిథ్యా సందర్శనం, అజ్ఞానం, సుఖం. దుఃఖం సంశయం. బంధం, మోహం, చింత ఇత్యాదులు ఆత్మయొక్క యథార్థ ధర్మాలైతే (వేడి అగ్నియొక్క ముఖ్య ధర్మమైనట్లుగ) వాటిని మనం ఎప్పటికి తొల గించుకోలేము, అసాధారణమైన ఇంద్రియాతీత దివ్యజ్ఞాన శోభితులైనవారు; మిథ్యా సందర్శనం సంశయం, భయం, మోహం, చింత మొదలగునవి లేనటువంటి శంకరుడు, దత్తాత్రేయుడు, జడభరతుడు, యాజ్ఞవల్క్యుడు మొదలగు జీవన్ముక్తులు ఉన్నారు. వారికి సంసార ప్రజ్ఞయే లేదు. వారెల్ల ప్పుడు బ్రహ్మ ప్రజ్ఞలోనే ఉండేవారు, అందువల్ల మనం ఆత్మ ముక్తమని, పరిపూర్ణమని, నిత్యమని నిర్ధారణ చేయవచ్చును, అవిధ్య మనస్సులో ఉంటుంది, అది ఆత్మలో లేదు,

మానవుని దుఃఖానికి మూలకారణం అవిద్య, అవిద్య యంటే అజ్ఞానం, అవిద్యవల్ల మనం ఆత్మను దేహంతో, భార్యాబిడ్డలతో, ఇంటితో. ఆస్తిపాస్తులతో తాదాత్మ్య పరచుకొంటాం. అవిద్యలోనుంచి అహంకారం వస్తుంది. అహంకారాన్ని అస్మితం అని కూడ అంటారు. అవిద్య అహం కారాలవల్ల మనం మన పరమార్థ స్వరూపాన్ని మరచాము.

తాగ్ంస్తే ప్రేత్య అభిగచ్ఛంతి = వారు దేహములను వీడి ఈ లోకములను పొందుదురు. వారు ఆత్మసంహారకులు. వారు మరణించిన పిదప తిమిర లోకములకు జనెదరు. రజోగుణము అభివృద్ధియైనపుడు మరణించినచో కర్మయందు ఆసక్తిగల మనుష్యులందు పుట్టును, అదేవిధంగా

తమస్సు అభివృద్ధియైనపుడు చనిపోయినవాడు మూఢ యోనులందు, పశ్వాది యోనులందు పుట్టును.

యే కే చ అత్మహనః జనాః = ఆత్మఘాతకులైనట్టి వారు, 'ఆత్మానం ఘ్నంతీత్యాత్మ హనః'. ఆత్మ సంహారకులు ఆత్మను దర్శింపజాలరు. అజ్ఞానపు తెరను లాగికొని, ఆత్మను మరుగు చేసుకొనుటచే వారు ఆత్మను దర్శింపజాలరు. వారు ఈ ప్రపంచమున మోహపరవశులై సంచరించుచు, నశ్వరమైన ఇంద్రియ వస్తువుల వెంట పరుగిడెదరు. కామ క్రోధ లోభములనెడి వలలో పడి వారు చేయని దుష్కృత్యము ఉండదు. వారి మానసములు కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మద, మాత్సర్య, అహం కార, అజ్ఞాన పూరితములు. జనన మరణము లనెడి సంసార చక్రమున వారు మాటిమాటికి తగుల్కొనుచుందురు. వారు దేహమును ఆత్మగ భావి స్తారు. వారు నశ్వరమైన దేహమును పూజిస్తారు. వారు దేహారాధకులు, అసురులు, వారు నిత్య శుద్ధ బుద్ధ ముక్త అమృత సచ్చిదానంద ఆత్మయొక్క దివ్యవైభవాన్ని బొత్తిగ విస్మరిస్తారు. కావున వారిని ఆత్మహనులు అంటూ న్నాము.

'యస్య ఆత్మనో హననాత్ అవిద్వాంసః సంసరంతి తద్విపర్యయేణ విద్వాంసో జనా ముచ్యంతే తే నాత్మహనః తత్ కీదృశం ఆత్మతత్త్వం ఇతి ఉచ్యతే.' ఆత్మను చంపుకొనేటటు వంటి అజ్ఞానులు జన్మమరణరూపమగు సంసారాన్ని పొందుతారు. ఆత్మను ధ్యానించే జ్ఞానులు, ఆత్మఘాతకులు కారు కాబట్టి, ముక్తులౌతారు. ఆ ఆత్మ తత్త్వ ఏలాంటిదో, ఆత్మ స్వభావం ఎటువంటిదో నాలుగవ మంత్రంలో తెలుపబడ్తుంది.

నాలుగవ మంత్రము

అనేజదేకం మనసో జవీయో
నైనద్దేవా ఆప్నువన్ పూర్వమర్శత్
తద్ధావతోఽన్యానత్యేతి తిష్ఠత్
తస్మిన్నపో మాతరిశ్వా దధాతి.

టీక :—

అనేజత్ (న+ఏజత్) = నిశ్చలమైన, **ఏకం** = ఏకము, ఒకటి, **మనసః** = మనస్సుకంటె, **జవీయః** = వేగతరము, **న** = లేదు, **ఏనత్** = ఇది, **దేవాః** = ఇంద్రియములు, **ఆప్నువన్** = చేరెను, **పూర్వం** = మునుపు ముందు, **అర్శత్** = పరుగెత్తెను, **తత్** = అది **ధావతః** = పరుగిడుచు, **అన్యాన్** = ఇతరములు, **అత్యేతి** = ముందుపోవును, **తిష్ఠత్** = ఉండుచు **తస్మిన్** = దానిలో, **అపః** = నీరములు. **మాతరిశ్వా** = వాయువు, **దధాతి** = ఉంచును.

భావము :—

ఆత్మ అచలము, అది ఏకము అది మనస్సుకంటె వేగముగలది. దేవతలు (ఇంద్రియములు) తమకు ముందు పరుగిడు దానిని పట్టుకొన లేక పోయిరి: అది కూర్చుండియు కూడ తన వెంబడి పరుగిడు వారికంటె వేగముగ పోవును. దాని వలన మాతరిశ్వుడు సకల ప్రాణుల యొక్క క్రియాకారితకు ఆలంబనమై యున్నాడు.

వివరణము :—

ఈ మంత్రములో ఆత్మ స్వభావం వర్ణితమైంది. న+ఏజత్ =

అనేజత్. 'ఏజృ' అను ధాతువునకు కంపించుట, కదలించుట, చలించుట, అని అర్థము, 'అనేజత్' అనగా ఆకులము చెందని. నిశ్చలమైన.

> అచ్ఛేద్యోఽయమదాహ్యోఽయం
> అక్లేద్యోఽశోష్య ఏవ చ
> నిత్యః సర్వగతః స్థాణుః
> అచలోఽయం సనాతనః ॥గీతా॥

ఈ ఆత్మ ఛేదింపబడజాలదు, దహింపబడజాలదు, తడుపబడజాలదు శోషింపబడజాలదు, అది నిత్యమైనది, సర్వవ్యాపకమైనది, స్థిరమైనది, అచలమైనది, పూరాతనమైనది.

ఆత్మ అతి సూక్ష్మమైనది. అది వాక్కునకు, మనస్సునకు, అందుబాటులో లేదు, ఈ సూక్ష్మమగు ఆత్మను అర్థముచేసుకొనుట గహనమైన విషయం. అందువల్ల శ్రీకృష్ణభగవానుడు గీతలో అమృతాత్మ స్వభావాన్ని గురించి వివిధరీతుల్లో, అనేక దృష్టాంతాలతో, పెక్కు ఉదాహరణలతో వివరిస్తాడు, అలా చేయడంలో స్వామి ఉద్దేశ్యం ఏంటి: ప్రజలందరు ఆత్మ తత్త్వాన్ని గ్రహింతురు గాక యని.

ఆత్మను కత్తులు కటారులు ఖండింపజాలవు. అగ్ని దాన్ని కాల్పజాలదు ద్రవం దాన్ని తడుపజాలదు. వాయువు దాన్ని ఎండింపజాలదు. అందువల్ల ఆత్మ నిత్యమైనది. అది నిత్యం కాబట్టి సర్వగతమైనది. అది సర్వగతమైనది కాబట్టి విగ్రహంలాగా స్థిరమైనది. అది స్థిరమైనది కాబట్టి అచలమైనది, అది శాశ్వతమైనది, అందుచేత ఆత్మ ఏ కారణాన్నుండి కూడ ఉత్పత్తికాలేదు, అది క్రొత్తకాదు. అది పురాతనమైనది.

ఆత్మ అఖండమైనది దానికి అవయవముల్లు, భాగములేవు, అది అత్యంత సూక్ష్మమైనది. అది అనంతం. ఆ కారణంచేత ఖడ్గాలు దాన్ని ఖండింపలేవు. అనలం దాన్ని దహింపజాలదు. జలల దాన్ని తడుపజాలదు. వాయువు దాన్ని ఎండింపజాలదు.

ఆత్మను భౌతిక చక్షువులతో చూడలేము. ఆత్మ దృశ్యవస్తువుకాదు. అందువల్ల ఆత్మ అవ్యక్తమైనది. కన్నులతో చూడబడిన వస్తువు ఆలోచింపదగిన వస్తువు అవుతుంది. ఆత్మను కన్నులతో దర్శింపలేము కాబట్టి అది అచింత్యమైనది. పాలను మజ్జిగతో కలిపినపుడు పాల రూపం మారుతుంది. పాలవలె ఆత్మ తన రూపాన్ని మార్పజాలదు. అందువల్ల ఆత్మ మార్పులేనిది నిర్వికారమైనది. అది 'అనేజత్' అది ఏచలనము లేనిది.

'ఏజృ' కంపనే. కంపనం చలనం స్వావస్థా ప్రచ్యుతిః తద్వర్జితం సర్వదా ఏకరూపం ఇత్యర్థః. ఈ ప్రకారము ఈ ఆత్మ తత్త్వము కంపనము. చలనము లేనిది కావున అనగా తన దివ్యవైభవోపేతమైన స్థితి నుండి చ్యుతములేనిది కావున అది సదా ఏకరూపమైయున్నది.

ఏకం = ఏకము, ఒకటి, ఆత్మ.

ఈ విశ్వంలో 'ప్రోటోప్లాసం' (Protoplasm) మాత్రమే ఉన్నదని, మరేమి లేదని ఊహించుకోవచ్చు. అప్పుడు అన్నిరూపాలు అదృశ్యమౌతాయి, అన్నిరూపాలు ఒక రకమైన జీవపదార్థంనుండి మాత్రమే నిర్మితమైనాయి. చెట్టు, మనిషి. కుక్క, నక్క, నల్లి లేక దోమ ఒకే రకమైన పదార్థంతో, అనగా ప్రోటోప్లాసంతో చేయబడింది. ప్రోటోప్లాసం అనే పదార్థంలో ప్రాణం ఉంచబడింది. అన్ని రూపాలను సంబంధపరచేటటువంటి సూత్ర పదార్థం ఒకటే అవుతుంది.

ఈ విశ్వంలో ఉండేది శక్తి (Energy), లేక మనస్సు మాత్రమే అని ఊహించుకోవచ్చు. జ్ఞాన యోగ విద్యార్థి శుద్ధచైతన్యం మాత్రమే ఉన్నదని భావిస్తాడు. శ్రీ కృష్ణభగవానుడు అర్జునునితో ఇట్లా అంటాడు.

మయి సర్వమిదం ప్రోతం సూత్రే మణిగణా ఇవ

సూత్రమునందు కూర్చబడిన మణులవలె ఈ సర్వము నాయందున్నది.

ఈ నామరూపముల వెనుక విశ్వప్రాణం. లేక గుప్తమైన బ్రహ్మము లేక సర్వగతుడైన ఈశ్వరుడున్నాడు. ఈ రూపాల మాటున ఉండేసత్యాన్ని అనుభవించడానికి యత్నించాలి. అల్ప ప్రాణుల్ని, లేక అభివృద్ధినొందని జీవుల్ని తృణీకరించరాదు. మనలో ఏ ప్రాణం స్పదిస్తూందో అదేప్రాణం చీమల్లో, కుక్కల్లో, ఏనుగుల్లో, సర్వప్రాణుల్లో స్పందిస్తూ ఉన్నది. ప్రదర్శనంలో తరతమ భేదాలు అంతే. సర్వరూపాలు ఈశ్వరునకు, సగుణ బ్రహ్మమునకు చెందుతాయి.

దేహాలల్లో, మనస్సుల్లో పైకి కనబడే విభేదం రంగులల్లో, అభిప్రాయలల్లో భేదం ఉంది. ఆత్మసర్వాలలో ఒక్కటే. చోరుడు, జారుడు, పాకీపనివాడు, మహాప్రభువు, దుర్మార్గుడు, మహర్షి, కుక్క, పిల్లి, ఎలుక — అన్నింటికి ఉన్న ఆత్మ ఒక్కటే. మిథ్యాదృశ్యాన్ని, విభేదాన్ని వదలిపెట్టాలి తత్త్వాన్ని. యాథార్థ్యాన్ని స్వీకరించాలి.

ఒక సూర్యుడు అనేక దర్పణాలల్లో వివిధ సూర్యులుగ కనబడినట్లు ఒకే ఆత్మ బహుళంగా కనబడుతుంది. అనేక సూర్యులు అసత్యం. అవన్నీ పరావర్తనాలే. అలాగే అనేక జీవులు మిథ్య. ఒక సూర్యుడు మాత్రమే నిజం. అలాగే ఒక బ్రహ్మము మాత్రమే సత్యం.

మొదట్లో మన కుటుంబ సభ్యులతో మనం ఏకత్వాన్ని అనుభవించాలి తరువాత మన కులసభ్యులతో ఏకత్వాన్ని మనం సాధించాలి. తరువాత మన రాష్ట్రప్రజలతో మనం ఏకత్వాన్ని పడయాలి. తరువాత మన దేశం మొత్తంతో ఏకత్వాన్ని పడయాలి. తరువాత మనం సర్వప్రపంచ ప్రజలతో ఏకత్వాన్ని భావించాలి, ఈ ప్రయత్నంలో మనం విజయులమైతే అప్పుడు మాత్రమే మనం భగవంతునితో ఐక్యాన్ని పడయగలం.

ఎవడు వైవిధ్యంలో ఏకత్వాన్ని దర్శిస్తాడో అతడు సత్యమతస్థుడు, ద్వైతం ఉన్నచోట ఒకడు మరొకణ్ణి చూస్తాడు. కాని. ఈ సర్వము ఆత్మ

మైనపుడు ఒకడు వేరొకణ్ణి ఏలా చూస్తాడు? ద్వైతంలో భయమంది ద్వైతంలో జగడాలు, యుద్ధాలు ఉంటాయి. ద్వైతం అజ్ఞానం. ద్వైతం, దుఃఖాన్ని, శోకాన్ని, రోగాల్ని, మరణాన్ని తెచ్చిపెడ్తుంది. ద్వైతాన్నిదాటాలి ఈ తెరను ఛేదించాలి, ఈ కోశాల్ని చీల్చివేయాలి. తదుపరి అద్వైతంలో విశ్రమించాలి. ఈ సర్వమూ ఆత్మయే. సర్వమూ ఒక్కటే. ఈ ప్రపంచ మంతయూ మన శరీరం. దాన్ని భావించాలి. సర్వప్రాణంతో మన ఏక త్వాన్ని అనుభవించాలి.

సారాంశం ఏంటంటే : జగత్తు అనేదిలేదు. మనం దేహం కాదు, మనం సర్వగత ఆత్మ. మనం అకర్త. మనం సాక్షి ఇంద్రియాలు వాటి ధర్మాలు చేస్తాయి, సర్వత్ర ఆత్మ ఉంది ఈ అంతర్వాసి (Indweller) ని భావించాలి. మనం ఒక పండును చూచినపుడు ఇలా చెప్పాలి; "ఇది అద్వైత ఆత్మ" అన్నిరూపాలల్లో సారాన్ని దర్శించాలి. బాహ్యకోశాలను నిరాక రించాలి. మిథ్యా దృశ్యాలను కాదనాలి. ఈ సాధన బహిర్ నిర్వకల్పసమాధికి దారి చూపిస్తుంది. కనులు మూసుకొని కూర్చుండ నవసరములేదు. ఈ రక మైన సాధనకు ఆసనంగాని, ప్రత్యేకమైన గదిగాని అవుసరంలేదు. ఈ సాధన తెలివిగల ప్రాపంచికులకు అనుకూలంగా ఉంటుంది. ఇది కర్మజ్ఞానముల సమన్వయం. పరబ్రహ్మము యొక్క స్వయం జ్యోతి మనస్సుగా, విశ్వంగా మనకు కనబడుతుంది. ఈ ప్రపంచం ఏంటి? ప్రపంచం కేవలం మనస్సే. ఈ జగత్తు ఒక సుదీర్ఘ నిద్ర. ఇదే జ్ఞాన యోగ, లేక వేదాంత సారాంశం. దీన్ని మనం జీర్ణించుకోవాలి. దాన్ని ఒంటబట్టేటట్టు చేసుకోవాలి, దాన్ని సర్వత్ర ధైర్యంగా చాటి చెప్పాలి. ధీరులం కావాలి, అంతస్థమైయున్న సచ్చిదానందబ్రహ్మములో సర్వదా తోషితుల మయ్యెదము గాక!

తచ్చైకం సర్వభూతేషు మన సః సంకల్పాది లక్షణాద్ జవీయో జవవ త్తరమ్. అది అన్ని ప్రాణులలో ఒకటిగా ఉంటూవున్నది.

మరియు సంకల్పాది రూపమగు మనస్సుకంటె కూడ జవీయమైనది. అధిక వేగము గలది.

మనసః జవీయః = మనస్సునకంటె వేగముగలది. 'ఆత్మ అచల మైనది. కాని మనస్సున కంటె వేగముగలది' కదలని పదార్థము కదిలెడు వస్తువుకంటె వేగముగ ఎట్లు పోగలదు? ఇది అసంభవముగ తోచవచ్చును. ఇది అయుక్తాభ్యాసమనిపించును. ఆలోచించినచో అది అట్లుగాదు. ఏలన ఆత్మ సర్వవ్యాపకమైనది. పరిపూర్ణమైనది. కావున ఆత్మ మనస్సున కంటె వేగము కలదిగ చెప్పబడింది. మనస్సు ఒక ప్రదేశమును చేరక మునుపే ఆత్మ (సర్వవ్యాపియగుట వలన) అచ్చట ఉండును. అందువల్ల మనస్సు ఎప్పటికిని దానికంటె ముందుగ ఉండజాలదు,

మనస్సును గురించి కొంచెం తెలుసుకొందాం. మనస్సంటె ఏమిటి? మనకు భగవంతునకు మధ్యఉండే గోడే మనస్సు. ఓం చింతనచే గాని, భక్తిచే గాని ఈ గోడను కూలద్రోయాలి. అప్పుడు భగవంతునితో మనం ముఖాముఖిగ వస్తాము, మనల్ని భగవంతుణ్ణుంచి వేరు చేసేదే మనస్సు, మనస్సును గురించి, దాని పనులను గురించి చాలమందికి తెలియదు. చదువుకొన్నవారికి గూడ మనస్సును గురించి సరియైన అవగాహనలేదు. వైద్యులు సైతం తిమిరంలో తడవులాడుతూన్నారు, వారి ప్రకారం, మనస్సు అనేది ఒక గోర్ధకస్రావం. కాలేయంనుండి వచ్చే పైత్యరసం లాగా.

మనస్సు అనేది ఆత్మశక్తి, మెదడుకు విశ్రాంతి (నిద్ర) అవసరం, మనస్సుకు విశ్రాంతి అవసరం లేదు. మనస్సును నిగ్రహించిన యోగిఎన్నడు నిద్రపోడు, ఆతడు ధ్యానంనుండే పరిపూర్ణ విశ్రాంతిని పొందుతాడు.

అష్టప్రకృతులలో మనస్సు ఒకటి అని గీతలో చెప్పబడింది.

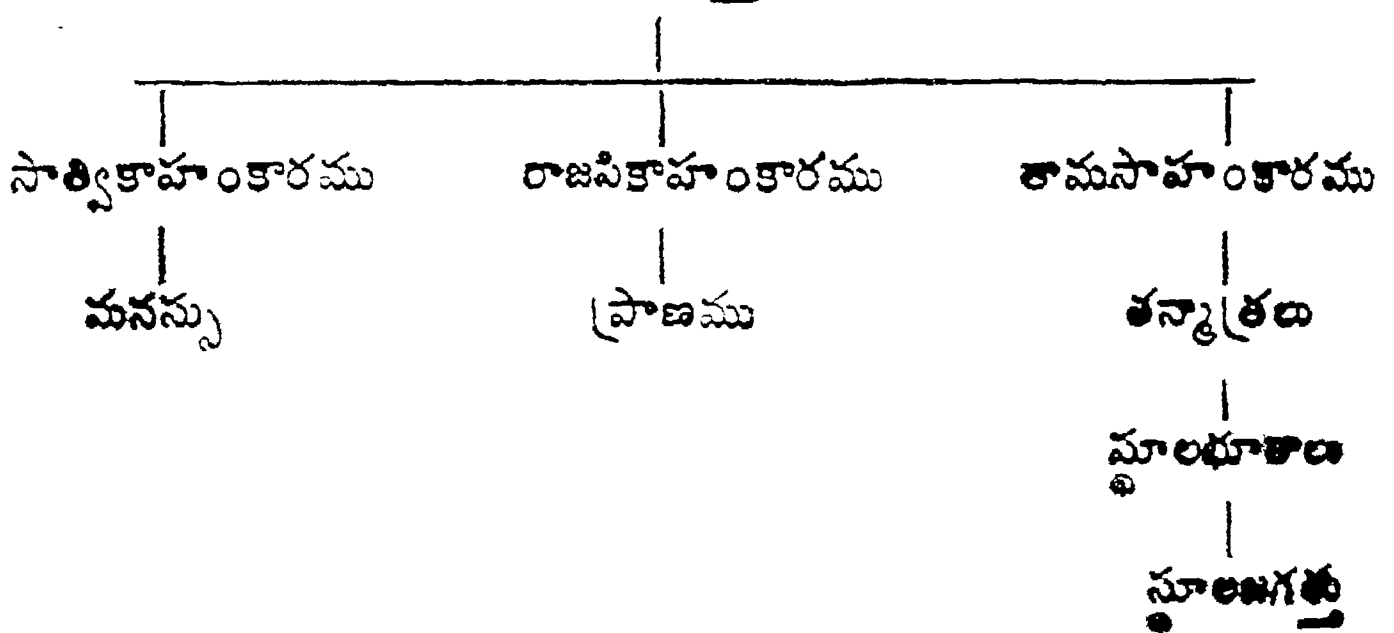
భూమిరాపోऽనలో వాయుః
ఖం మనో బుద్ధి రేవ చ
అహంకార ఇతీయం మే
భిన్నా ప్రకృతి రష్టధా. ॥గీతా॥

పృథివి, ఆపస్సు, అగ్ని, వాయువు. ఆకసము, మనస్సు, బుద్ధి, అహంకారము అనెడి ఎనిమిది విధముల నా ప్రకృతి విభజింపబడియున్నది.

సాంఖ్య వేదాంతం ప్రకారం మహత్తు నుండి సాత్త్విక అహంకారము, రాజసిక అహంకారము, తామసిక అహంకారము వచ్చాయి. సాత్త్విక అహంకారం నుండి మనస్సు, రాజసిక అహంకారాన్నుండి ప్రాణం తామసిక అహంకారాన్నుండి తన్మాత్రలు వచ్చాయి. తన్మాత్రల నుండి స్థూలభూతాలు వచ్చాయి స్థూలభూతాల నుంచి స్థూలజగత్తు వచ్చింది. మనస్సు అనేది అహంకారమే. 'నేను' అనే భావమే. 'అహం' భావాన్ని లేకుండ చేయడం బహుకష్టమైనపని, మనస్సు ఎప్పుడూ తన్నుతాను ఏదోఒక స్థూల వస్తువుతో సంబంధపరచుకొంటుంది. తనంతట అదినిలువజాలదు. ఈదేహంలో 'నేను' గా వచించేది ఈ మనస్సే. మనోవృక్షానికి 'అహం' భావం బీజం. ఈ అహంకార బీజానుండి మొట్టమొదట ఉత్పత్తి అయ్యే అంకురం బుద్ధి. ఈ అంకురాన్నుండి సంకల్పము అనబడే శాఖోపశాఖలు ప్రభవిస్తాయి.

[సాంఖ్య వేదాంతం ప్రకారం

మహత్తు

'మనో హి వాసనా పుంజం బ్రువోతి తత్త్వవేదినః'
మనస్సు అనేది వాసనల సమూహమని తత్త్వవిదులు చెబుతారు. వాసనలు రెండు రకాలు. శుభవాసనలు, అశుభవాసనలు. సినిమాకు వెళ్ళాలి అని ఒక కోర్కె మనస్సులో కలిగితే అది అశుభ వాసన. 'గీతను చదవాలి జపం చేయాలి, ఒక మహాత్ముని సందర్శించాలి' అని కోరిక ఉదయిస్తే అది శుభ వాసన, శుభవాసనలు మోక్ష ప్రాప్తికి తోడ్పడుతాయి.

ఈ వాసనల్ని మూడు రకాలుగ విభజిస్తారు. దేహవాసన, శాస్త్ర వాసన, లోకవాసన. "నేను బలిష్ఠుణ్ణి కావాలి, లావుకావాలి, ఆరోగ్యవంతుణ్ణి కావాలి. అందగాడు కావాలి" — ఇది దేహవాసన, 'నేను మంచి పండితుణ్ణి కావాలి.' — ఇది శాస్త్రవాసన. 'నేను మంచిపేరు, ప్రఖ్యాతి, అధికారం గడించాలి,' — ఇది లోక వాసన. ఈ వాసనలు జ్ఞానార్జన మార్గంలో అవరోధాలుగ నిలబడుతాయి, ఈ వాసనలు నిర్మూలంకావడానికి మార్గం వైరాగ్యం, బ్రహ్మచింతనలే.

మనం ప్రాపంచిక వస్తువులల్లో మిథ్యా బుద్ధిని పెంపొందించుకొంటే మనస్సులో వాసనలు తలెత్తవు. బంధానికి కారణం వాసనలే, అశుభ వాసనల్ని శుభ వాసనల్లోకి మార్చాలి. శుభవాసనల్ని అలవరచుకొంటే అశుభ వాసనలు అవే మడుస్తాయి, సర్వవాసనల నిర్మూలన వలననే జీవన్ముక్తి పొందబడుతుంది.

'పెండ్లాము, బిడ్డ, డబ్బు ఉండాలి' అనేకోర్కె నిరుపయోగమైన, లేక మిథ్యాకాంక్ష. 'భగవంతుని సాక్షాత్కరించుకోవాలి' అనే కోర్కె సత్యమైన ఈప్సితం.

మనస్సును వశపరచుకొనేందుకు రెండు మార్గాలు ఉన్నాయి, ఒకటి చిత్తవృత్తి నిరోధము ద్వారా యోగాన్ని అభ్యసించడం,

రెండవది బ్రహ్మ విచారంద్వారా జ్ఞానయోగాన్ని అభ్యసించడం. కొందరకు యోగం అనుకూలంగా ఉంటుంది. మరి కొందరకు జ్ఞానం అనుకూలంగా ఉంటుంది. అదంతా అభిరుచి, మనఃప్రవృత్తి, సాధన చేసేటందుకు శక్తి సామర్థ్యం — వీటిపై ఆధారపడుతుంది. అది ఆర్థిక విషయాల మీద కూడ ఆధారపడియుంటుంది. స్థిర నివాసం, ఆహారసదుపాయం, ఇతర యోగావసరాలు ఉన్నటువంటి వ్యక్తి యోగాన్ని అభ్యసింపవచ్చు. విరక్తుడైన వాడు, సంచార జీవనం చేసేవాడు విచారపద్ధతిని అభ్యసింపవచ్చు.

నైనద్దేవా ఆప్నువన్ పూర్వమర్శత్ = దేవతలు తమకు ముందు పరుగిడు దానిని పట్టుకొనలేకపోయిరి. దేవతలు అనగా ఇంద్రియములు, చెవులు, కన్నులు, నోరు, ముక్కు, చర్మము, వాక్కు, పాణి, పాదము, గుదము, ఉపస్థ — ఇవి ఇంద్రియములు. 'దివ్' అనుధాతువునకు 'ప్రకాశింపజేయు' అని అర్థము. ఇంద్రియములు కర్మేంద్రియములు, జ్ఞానేంద్రియములు అని రెండురకాలు. ఇంద్రియములతో తెలిసికొనదగిన విషయాలు మనస్సుతో గూడ తెలుసుకొనవచ్చును. మహారాష్ట్రలో ఒక మహాత్ముడు ఉండేవాడు. అతడు గ్రుడ్డివాడు. అతడు ఏ పుస్తకాన్నైన తీసుకొని ఏ తడబాటు లేకుండ చక్కగా చదివేవాడు. ఇది ఆశ్చర్యకరవిషయం కదా! అతడు అంతర మానసిక దృష్టిని అభివృద్ధి పరచుకొన్నాడు. అతడు నేరుగా మనస్సుద్వారా చూచేవాడు, (దూరదృష్టి) ఆతనికి భౌతిక చక్షువులతో అవసరం ఉండేదికాదు. మనం కూడా అభ్యాసంతో సాధింపవచ్చు. మనస్సు ఏఇంద్రియములసాయంలేకుండ అదే చూడగలదు, వినగలదు. రుచిచూడగలదు, వాసన చూడగలదు, స్పృశించగలదు. మనస్సులో అన్ని ఇంద్రియాలు కలిసియున్నాయి.

శ్రోత్రాది ఇంద్రియాలు ఆత్మను అవగతము చేసుకోలేవు. అవి ఆత్మకంటె ముందు పోలేవు, అవి ఒక ప్రదేశమును చేరక మునుపే సర్వవ్యాపి

యగు ఆత్మ అచ్చట ఉండును. అందువల్ల ఇంద్రియాలు దానికంటె ఎన్నడు ముందుగ ఉండజాలవు.

శ్రుతుల్లో ఒక చోట బ్రహ్మము 'అవాఙ్మనోగోచర' అని కావ వస్తుంది. అనగా బ్రహ్మము వాక్కునకు, మనస్సునకు అందదు. శ్రుతుల్లోనే మరియొక చోట 'మనసైవ ద్రష్టవ్యం' అని చూస్తూంటాం. అనగా బ్రహ్మము మనస్సుచేతనే చూడబడవలెను. ఇవి పరస్పర విరుద్ధాలు కావు. ఇవి అసంగతం కూడ కావు. అయితే దాని అర్థం ఏంటి? అర్థం ఇది. అహంకారం, మోహం, కామక్రోధాదుల నుండి ముక్తమైనటువంటి విశుద్ధ మైన, సూక్ష్మమైన, కుశాగ్రమైన, సాధన చతుష్టయ సంపత్తితో కూడిన మనస్సుతో బ్రహ్మమును తెలుసుకోవాలి, సాక్షాత్కరించుకోవాలి. విశుద్ధ మనస్సు సాక్షాత్ బ్రహ్మమే.

తత్ ధావతః అన్యాన్ అత్యేతి తిష్ఠత్ = అదికూర్చుండియు కూడ దాని వెంబడి పరుగిడు వారికంటె వేగముగ పోవును. 'తిష్ఠత్' అనగా కూర్చుండుట ఆత్మ ఊరక యుండును. అనగా ఆత్మ నిష్క్రియము, ఆత్మ నిరవయవము కాన అది అక్రియము. ఆత్మ అకర్త నిరవయ ఆత్మకు మనం కర్తృత్వాన్ని ఎలా ఆరోపించగలం? ఆత్మ సర్వవ్యాపి. పరిపూర్ణం కాబట్టి మనస్సుగాని, ఇంద్రియములుగాని, బుద్ధిగాని దానికంటె ముందు పోజాలవు. అనగా ఆత్మ ఇంద్రియములకు, మనస్సునకు, బుద్ధికి అతీతం.

ఇంద్రియాణి పరాణ్యాహుః
ఇంద్రియేభ్యః పరం మనః
మనసస్తు పరా బుద్ధిః
యో బుద్ధేః పరతస్తు సః ॥గీతా॥

ఇంద్రియాలు (దేహానికంటె) మేలని చెప్పుదురు. మనస్సు ఇంద్రియాలకంటె గొప్పది. బుద్ధి మనస్సుకంటె మిన్నయైనది. ఆ బుద్ధికంటె కూడ శ్రేష్ఠమైనవాడు అతడు (ఆత్మ)

భౌతిక దేహం స్థూలమైనది, బాహ్యమైనది, పరిచ్ఛిన్నమైనది, ఇంద్రియాలను దేహంతో పోలిస్తే అవి సూక్ష్మమైనవి, అంతరమైనవి, ఎక్కువ వ్యాపకం కలవి. అందువల్ల ఇంద్రియాలు దేహానికంటె ఉత్కృష్ట మైనవని తత్వజ్ఞులు చెప్పుతారు. మనస్సు తోడ్పాటు లేకుండ ఇంద్రియాలు స్వతంత్రించి ఏ పని చేయలేవు కాబట్టి మనస్సు ఇంద్రియాలకంటె గొప్పది. మనస్సు పంచేంద్రియాలపనులను నిర్వర్తించ గలదు. బుద్ధికి నిశ్చయాత్మక శక్తి ఉంది. మనస్సు సందిగ్ధావస్థ పడ్డప్పుడు బుద్ధి దాని ఆదుకొంటుంది. అందువల్ల బుద్ధి మనస్సుకంటె పెద్దది. బుద్ధి తన కాంతిని ఆత్మనుండి గ్రై కొంటుంది అందువల్ల సాక్షిభూతుడైన ఆత్మ బుద్ధికంటె పరమైనది.

తస్మిన్నపో మాతరిశ్వా దధాతి = దానివలన మాతరిశ్వుడు సకల ప్రాణుల యొక్క క్రియకు ఆధార భూతుడుగ ఉన్నాడు. 'మాతరిశ్వ' శబ్దానికి శ్రీ శంకరులవారు ఇలా అర్థం చెబుతారు. 'మాతరి అంతరిక్షే శ్వయతి గచ్ఛతీతి వాయుః' తల్లియందు తిరిగెడు యావత్ ప్రపంచాన్ని ఉద్ధరించే వాయువే, అనగా హిరణ్యగర్భుడే, సూత్రాత్మయే, కార్య బ్రహ్మమే మాతరిశ్వుడు, అతడు సర్వప్రాణులలోని దివ్య జీవన శక్తి (Divine life power), అతడు పవన దేవత. అతడు అంతరిక్ష పాలకుడు అతడు విశ్వాత్మ అగ్ని, సూర్యుడు, వరుణుడు మున్నగు దేవతలకు ఆధారుడు మాతరిశ్వుడే, ఆత్మ ప్రభావము వలననే మాతరిశ్వుడు (హిరణ్య గర్భుడు, కార్యబ్రహ్మము, సూత్రాత్మ) సకల ప్రాణులయొక్క క్రియకు ఆధారభూతుడుగ ఉన్నాడు.

అపస్ = నీరము. 'అపః' అనగా సర్వ కర్మలు. యజ్ఞ యాగాది కర్మలు నీరు (అపః) ఉపయోగించే చేస్తాము. అందువల్ల 'అపః' అంటే ఇచట సకల ప్రాణులు చేష్టలు.

అపః కర్మాణి ప్రాణినాం చేష్టాలక్షణాని,
అగ్న్యాదిత్య పర్జన్యాదీనాం జ్వలనదహన
ప్రకాశాభి వర్షణాదిలక్షణాని దధాతి విభజతి
ఇత్యర్థః. ఆ మాతరిశ్వుడు 'అప్'ను, అనగా ప్రాణుల యొక్క చేష్టారూప కర్మలను ప్రవర్తిలజేయును. అగ్ని, సూర్యుడు, వరుణుడు మొదలగు దేవతలకు జ్వలనదహనాలను, ప్రకాశాన్ని, వర్షాన్ని యిచ్చుట మొదలగు కర్మలను విభజిస్తాడు. ఇది భావార్థము.

అహంకారంచే మానవుడు ప్రతిదాన్ని 'నేను చేస్తూన్నాను' అని అంటాడు. కావున అతడు బద్ధుడౌతూన్నాడు. అతడు కర్మబంధనాలనుండి అహంకార పాశాన్నుండి ముక్తుడై, శాంతిని పొంది పరమేశ్వరునిలో ఐక్యం అయ్యేదానికి మార్గాన్ని సూచిస్తుంది ఈ మంత్రం. మానవుడు (సాధకుడు) ఇలా అనుకోవాలి, భావించాలి; "నేను పరమేశ్వరుని హస్తంలోని ఆయుధాన్ని, భగవంతుడు నా చేతులగుండ పనిచేస్తూన్నాడు. అతడు నా కనుల గుండ చూస్తూన్నాడు, అతడు నా చెవులగుండ వింటూన్నాడు, అతడు నా నాసికగుండ ఘ్రాణిస్తూన్నాడు," ఇది కర్మయోగ, భక్తియోగ రహస్యం.

ఐదవ మంత్రము

తదేజతి తన్నైజతి
తద్దూరే తద్వంతికే
తదంతరస్య సర్వస్య
తదు సర్వస్యాస్య బాహ్యతః.

టీక :—

తదేజతి = తత్, ఏజతి = అది కదలును, తన్నైజతి = తత్ + న + ఏజతి = అది కదలదు, తద్దూరే = తత్ + దూరే = అది చాల దూరము. తద్వంతికే = తత్ + ఉ + అంతికే = అది చాల సమీపము. తదంత రస్య = తత్ + అంతః + అస్య = అది దీని అంతర్భాగమున గలదు. సర్వస్య = అంతయు, తదు = తత్ + ఉ = అది వాస్తవములో. సర్వ స్యాస్య = సర్వస్య + అస్య = వీ నన్నింటియొక్క: బాహ్యతః = వెలుపల.

భావము :—

అది (ఆత్మ) చలించును. అది చలింపదు. అది దూర మున ఉన్నది. అది దగ్గరలో ఉన్నది. అది దీనియంతటిలో గలదు. అది దీనియంతటికి బాహ్యమున కూడ గలదు.

వివరణము :—

ఈ మంత్రమున నాలుగవ మంత్రములోని భావములు పునర్వచింప బడినవి.

తత్ = అది. తత్ అనగా ఆత్మ. ఒక జిజ్ఞాసువు ఒక ఋషీశ్వరుని దగ్గరకు వెళ్ళి, అతని తనకు ఆత్మ స్వభావాన్ని గురించి వివరించవలసి వదిగ కోరాడు. ఆ ఋషిపుంగవుడు ఊరకుండినాడు, అతడు మౌనం దాల్చియుండినాడు. ఆ జిజ్ఞాసువు మరల మునిపుంగవుని కడకు వెళ్ళాడు. అతడు యోగీశ్వరుని అదే ప్రశ్న అడిగాడు. ఆ జ్ఞాని మరల మౌనంగా ఉండినాడు. విద్యార్థి గురువుగారి దగ్గరకు మూడవసారి వెళ్ళాడు, అప్పుడు ఆ మహాత్ముడు ఇలా అన్నాడు; "నేను నీ కెప్పుడో జవాబు ఇచ్చేశాను." 'అయం ఆత్మ శాంతో' — ఈ ఆత్మ శాంతి స్వరూపము, లేక మౌన స్వరూపము. ఈ ఆత్మను తీవ్రమైన, సంతత. ప్రగాఢమైన, మౌన ధ్యానం (నిధిధ్యాసనము) ద్వారా సమీపించాలి. ఈ ఆత్మ సకల జీవులలో దాగియుంది, సూక్ష్మమైన కుశాగ్రబుద్ధిగల మనుజుడు ఈ ఆత్మను సాక్షాత్కరించుకోగలడు.

ఏజతి = కదలును. 'తదేజతి' అనగా అది కదలును (కదలించును). అది అనగా ఆత్మ. అది దేనిని కదలించును ? అది ప్రకృతిని కదలించును, ఆత్మ నిష్క్రియము, ఐనప్పటికి తన కేవల సమ్ముఖ ప్రభావం వల్ల. తన వీక్షణ వల్ల ప్రకృతిని కదలిస్తుంది. అది ప్రకృతిని నెట్టుతుంది, ఇక ప్రకృతి చలిస్తుంది. అందువల్ల 'తదేజతి' అని చెప్పబడింది.

ప్రకృతి అంటే ఏమిటో సంగ్రహంగా తెలుసుకొంటాం. విద్య, పరాశక్తి. ప్రకృతి, మూలప్రకృతి. అవ్యక్తం, ఆదిశక్తి ఆదిమాయ — ఇవన్నీ మాయకు పర్యాయపదములు. విష్ణుశక్తి (లక్ష్మి), శివశక్తి(పార్వతి) బ్రహ్మశక్తి (సరస్వతి) — ఇవన్నీ ఒకే పరాశక్తి (ఆదిమాయ) యొక్క వికారములు. అవి మాయా జనితములు. సృష్టి సమయంలో మూల ప్రకృతి స్పందింపబడినప్పుడు సత్త్వము, రజస్సు, తమస్సు అనే త్రిగుణాలు వ్యక్తమౌతాయి. సత్త్వాధిక్యతగల మాయ చైతన్యంతో సంయుతమైనపుడు దాన్ని

విష్ణుశక్తి, లేక రక్షించేటటువంటి పరబ్రహ్మాంశమైన విష్ణుభగవానుడు అంటాము. అలాగే రజస్సు ఆధిక్యతగల మాయ చైతన్యంతో చేరియున్నప్పుడు దాన్ని బ్రహ్మశక్తి, లేక సృష్టించేటటువంటి పరబ్రహ్మాంశమైన బ్రహ్మదేవుడు అని అంటాము. తమస్సు ఆధిక్యతగల మాయ చైతన్యంతో కలసినప్పుడు దాన్ని శివశక్తి, లేక విధ్వంసం చేసేటటువంటి పరబ్రహ్మాంశమైన మహాశివుడు అని అంటాము,

మూల ప్రకృతికి రెండు అవస్థలు ఉన్నాయి. 1. గుణసామ్య అవస్థ, 2. వైషమ్య అవస్థ, మొదటిదానిలో సత్త్వరజస్తమో గుణములు నిశ్చలస్థితిలో ఉంటాయి. విశ్వ ప్రళయంలో ఈ స్థితి సంభవిస్తుంది. అసంఖ్యేయులైన జీవులు తమ సంస్కారాలతో, అదృష్టం (కానరాని కర్మఫల శక్తి)తో సూక్ష్మస్థితిలో ఉంటారు, ప్రళయ వేళ అయిపోగానే ప్రకృతి సామ్యావస్థలో స్పందనం కలుగుతుంది. ఎందువల్లనంటే దాగియున్న జీవులు తమ కర్మఫలాలను అనుభవింప గోరుతారు. ఈ స్థితిని వైషమ్య అవస్థ అని అంటారు.

'మాయ' అంటే 'అదికాదు' అని అర్థము, ఈ గోచర విశ్వానికి, అన్నివస్తువులకు, సర్వ మనస్సులకు అధిష్ఠానంగా ఉండేటటువంటిది కాదు అని అర్థము, మాయ బ్రహ్మము యొక్క మిథ్యాశక్తి 'సదసత్ విలక్షణ అనాది భావరూప అనిర్వచనీయం' అయినది మాయ, అది బ్రహ్మము లాగా సత్తుగాదు. కుందేటి కొమ్ములలాగా అసత్తుగాదు. ఎందువల్లనంటే వస్తువులను చూడగలం కాని సదసత్‌ను చూడలేము. అది అనిర్వచనీయము. దానికి రెండు శక్తులున్నాయి. 1. ఆవరణశక్తి, 2. విక్షేపశక్తి. మన దివ్యమైన సచ్చిదానంద స్వరూపాన్ని సాక్షాత్కరించుకోవడానికి అనుమతించనిది ఆవరణశక్తి. ఈ విశ్వాన్ని, దేహాన్ని సృజించి అభిమానాన్ని కలుగజేసేది విక్షేపశక్తి. అగ్నినుండి వేడి, హిమాన్నుండి శీతలము ఎలా ఎడబాటు లేవివో

అలాగే బ్రహ్మమునుండి మాయ ఎడబాటు లేనిది. అది ఆత్మాశ్రయము (బ్రహ్మముపై ఆధారపడియుండును).

ఈ విశ్వానికి మాయ ఉపాదాన కారణము. ఈశ్వరుడు మాయా విశిష్ట చైతన్యము. మాయలో శుద్ధ చైతన్య ప్రతిభాసమే ఈశ్వరుడు. మాయావృతుడైన బ్రహ్మము యొక్క అంశమునే సగుణ బ్రహ్మము, లేక ఈశ్వరుడు అంటారు. ప్రళయ కాలంలో మాయలో ఈ జగత్తు యావత్తు బీజరూపంలో ఉంటుంది. మాయపై ఈశ్వరునకు పూర్తివశీకరణ యుంటుంది. జీవునకు అవిద్య ఎలా కారణ శరీరమో, అలాగే ఈశ్వరునకు కారణ శరీరం మాయ. ఈ ప్రపంచం మాయ యొక్క కార్యం. పంచ భూతాలు మాయ యొక్క కార్యాలే.

బ్రహ్మము సచ్చిదానందము. మాయ అసత్తు, జడము, దుఃఖము. "'మాయ' అనేది ఎందుకుంది?" అనే విషయాన్ని మనం ఎంత తలబ్రద్దలు చేసుకొన్నా తేలదు. ఏ శాస్త్రంలో కూడ ఈ 'ఎందుకు'కు సమాధానం కానరాదు. బుద్ధి పనిచేసే ప్రాపంచిక విషయాలల్లో 'ఎందుకు' అనేది ఉండవచ్చు కాలదేశాదులచే పరిచ్ఛిన్నమైన బుద్ధి (స్థూలబుద్ధి, సాంతబుద్ధి) భావాతీత విషయాన్ని అందుకోలేని కారణంచే అటువంటి ప్రశ్నలలో 'ఎందుకు' అనేది యుండేందుకు వీల్లేదు. భగవానుడు గీతలో ఇలా అంటాడు.

దైవ హ్యేషా గుణమయీ
మమ మాయా దురత్యయా
మామేవ యే ప్రపద్యంతే
మాయామేతాం తరంతి తే. ॥గీతా॥

త్రిగుణమయమైన నా యీ దివ్యమగు మాయను దాటుట చాలకష్టము. ఎవరు నన్నే భజింతురో, శరణు బొందుదురో వారు ఈ మాయను దాటుదురు.

తన్నైజతి - తత్ + న + ఏజతి = అదికదలదు. ఆత్మ పరిపూర్ణము, సర్వగతము కాబట్టి అది ఎచ్చటకు కదలగలదు ? అందువల్ల తన్నైజతి అనడం సమంజసం. బాహ్యానికి ఈ మంత్రం నమ్మరాని, అసంగతమైనటువంటి విరుద్ధ విషయాలతో ఉన్నట్లు కనబడుతుంది. కాని ఆలోచిస్తే అది అలాకాదు. అర్థం మిక్కిలి స్పష్టం, ఆత్మ చలసమూలం (Frimum Mobile). అది ప్రకృతివి తోస్తుంది. అప్పుడు ప్రకృతి చలిస్తుంది. ఆత్మకు చలనం లేదు కాని అది ఊరకనే ప్రకృతిని వీక్షించడంతో, దాని కేవల సమ్ముఖ ప్రభావంతో అది ప్రకృతిని కదిలేటట్లుచేస్తుంది, అందువల్ల 'తదేజతి'. అది కదలించును (కదలును) అని చెప్పబడింది. ఆత్మ సర్వవ్యాపకము' సర్వ — పూర్ణము అయినప్పుడు అది ఎచ్చటకు కదలగలదు ? అందువల్లనే దానికి చలనము లేదు, తన్నైజతి అని చెప్పబడింది.

తదాత్మతత్త్వం యత్ప్రకృతం తదేజతి చలతి తదేవ చ నైజతి స్వతో నైవ చలతి స్వతోఽచలమేవ సత్ చలతీవేత్యర్థః.

ఆ ఆత్మ తత్త్వము ఏ ప్రకారముగ చలనము కల్గియున్నదో అట్లే అది చలనము లేక యున్నది. అది స్వతఃగ చలించదు. అనగా అది స్వయముగ అచలమైనదైనను కదలుచున్నది అని అర్థము

తద్దూరే - అది దూరంలో ఉంది. కించ తద్ దూరే వర్షకోటి శతైరపి అవిదుషాం అప్రాప్యత్వాద్ దూర ఇవ. మఱియు అది దూరంగా ఉంది. అది శతకోటి సంవత్సరములలో నైన అజ్ఞానులకు అందుబాటులో లేవి కారణమున దూరమని చెప్పబడింది. ఆత్మ అజ్ఞానులకు చాల దూరంలో ఉంటుంది. ప్రాపంచిక విషయాలల్లో నిమగ్నులైన వారికి సంసారంలో సమ్యక్ ప్రవిష్టులైనవారికి, ఆత్మ చాల దూరంలో ఉంటుంది.

స్వార్థపరులకు, గర్విష్ఠులకు, అహంకార పూరితులకు, క్రోధమూర్తులకు. కామాతురులకు ఆత్మ చాల చాల దూరంలో ఉంటుంది. అందువల్ల అజ్ఞానులకు ఆత్మ 'తద్దూరే' అని చెప్పబడింది.

తద్వంతికే . తత్ + ఉ + అంతికే — అది చాలాసమీపం.
తద్వంతికే సమీపేఽత్యంతమేవ విదుషాం
ఆత్మత్వాత్ న కేవలం దూరే అంతికే చ.

అది అత్యంత సమీపములో గలదు. అనగా కేవలము దూరములో లేకుండుట మే గాదు, విద్వాంసుల యొక్క ఆత్మయైన కారణమున అది సమీపములో నున్నట్లు చెప్పబడినది.

విచారవంతునకు, మననశీలునకు ఆత్మ దగ్గరలో ఉంటుంది. అది వారి అంతరాత్మగ ఉండటం వల్ల చిత్తశుద్ధి గలవారికి, సాధన చతుష్టయ సంపన్ను లకు, గురుభక్తి తత్పరులకు, శ్రవణ — మనన — నిధిధ్యాసనాభ్యాస కులకు, భగవంతునిలో అచంచల విశ్వాసం గలవారికి, సుకర్ములకు. భక్తులకు జ్ఞానులకు ఆత్మచాల, చాల సమీపంలో ఉంటుంది. అందువల్ల జ్ఞానులకు ఆత్మ 'తద్వంతికే' అని చెప్పబడింది.

తదంతరస్య సర్వస్య = అది అన్ని వస్తువుల అంతర్భాగంలో ఉంటుంది. ఆత్మ అతి సూక్ష్మమైనది. అది ఆకాశాదికంటె సూక్ష్మతరం, అది ప్రతి వస్తువును నింపుతుంది, ఆవృత్తంచేస్తుంది. అది పరిపూర్ణం కాబట్టి ప్రపంచంలో ఉండే సర్వ వస్తువుల్లో, వాటి అంతర్భాగంలో ఉంటుంది,

సర్వస్య అనగా ఈ ప్రపంచం యావత్తులోని అన్ని వస్తువులయొక్క, అనగా బ్రహ్మము సర్వ ప్రాణులకు, వస్తువులకు అధిష్ఠానము.

తదు సర్వస్యాస్య బాహ్యతః - అది వీనన్నింటి వెలుపల ఉంటుంది.

> తదంతరభ్యంతరేఽస్య సర్వస్య
> "య ఆత్మా సర్వాంతరః" ఇతి శ్రుతేః.
> అస్య సర్వస్య జగతో నామరూప క్రియాత్మకస్య
> తదు అపి సర్వస్య అస్య బాహ్యతో వ్యాప-
> కత్వాత్ ఆకాశవత్ నిరతిశయ సూక్ష్మత్వాద్
> అంతః. "ప్రజ్ఞానఘన ఏవ" ఇతి చ
> శాసనాన్నిరంతరం చ.

అది అన్నింటికి లోపల, వెలుపల గలదు. "ఆత్మ సర్వాంతరమైనది" అని శ్రుతి ప్రసిద్ధము. ఆకాశముతో సమానముగ వ్యాపించియున్న కారణముగ అది ఈ నామరూప క్రియాత్మకమగు యావత్ప్రపంచమునకు బాహ్యమునను, మరియు అది సూక్ష్మమైనదగుటవలన ఈ విశ్వమునకు అంతరమునను గూడ గలదు. మఱియు శ్రుతిలో అది ప్రజ్ఞాన ఘన మని కూడ వర్ణితమైనది. అందువల్ల అది నిరంతరమైనది. అనగా బాహ్యాభ్యంతర భేదములు లేక సర్వత్ర వెలుగొందుచున్నది.

ఆత్మ అతి సూక్ష్మమైంది, పరిపూర్ణమైంది, అన్నిటికి అధిష్ఠానమైంది. కాబట్టి అది సర్వవస్తువులకు ఆలంబనమై, వాటన్నింటి అంతర్భాగములో ఉండి, వాటిని పరివ్యాప్తంజేస్తుంది; అది బాహ్యాభ్యంతరములలో ఉంటుంది. కాబట్టి 'తదంతరస్య సర్వస్య తదు సర్వస్యాస్య బాహ్యతః' అని చెప్పబడింది.

ఆరవ మంత్రము

యస్తు సర్వాణి భూతాని
ఆత్మన్యేవాను పశ్యతి
సర్వ భూతేషు చాత్మానం
తతో న విజుగుప్సతే.

టీక :

యః = ఎవడు, తు = నిజముగ, సర్వాణి = అన్ని, భూతాని = ప్రాణులను, ఆత్మని = ఆత్మయందు, ఏవ = మాత్రమే, అనుపశ్యతి = చూచునో, సర్వభూతేషు = అన్నిప్రాణులలో, చ = మరియు, ఆత్మానం = ఆత్మను, తతః = పిమ్మట, న = లేదు, విజుగుప్సతే = ముకుళిత మగును.

భావము :

ఎవడు ఆత్మయందు సర్వ ప్రాణులను, సర్వప్రాణుల యందు ఆత్మను చూచునో అతడు దేనిని ద్వేషింపడు.

వివరణము :

ఈ మంత్రములోని భావాలు భగవద్గీత ఆరవ అధ్యాయమునందలి 29, 30 శ్లోకాలలో కానవగును.

సర్వభూతస్థమాత్మానం
సర్వభూతాని చాత్మని
ఈక్షతే యోగయుక్తాత్మా
సర్వత్ర సమదర్శనః. ॥గీతా॥

యోగముచే కూడిన మనస్సుగల ఆతడు అన్ని ప్రాణులందు ఆత్మను, ఆత్మయందు సమస్తప్రాణులను అవలోకించును, అతడు ఎల్లెడల సమమునే (ఆత్మనే) దర్శించును.

యో మాం పశ్యతి సర్వత్ర
సర్వం చ మయి పశ్యతి
తస్యాహం న ప్రణశ్యామి
స చ మే న ప్రణశ్యతి.

ఎవడు నన్ను అంతట జూచునో, మఱియు నాయందే సర్వస్వమును చూచునో అతడెన్నటికిని నా నుండి వేఱుగాడు, మఱియు నేనెన్నటికిని వానినుండి వేఱుగాను,

యోగి జ్ఞానచక్షువుతో, దివ్యనేత్రముతో ఎల్లెడల ఏకత్వమును, ఆత్మైక్యమును దర్శించును. ఇది వాస్తవములో మనోజ్ఞమైన, మహత్తరమైన దర్శనము. "సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ" అని అతడు భావించును. "ఇదంతయు వాస్తవములో బ్రహ్మము" అని తలపోయును. సకల జీవులు బ్రహ్మముతో తాదాత్మ్యముగ నతడు జూచును. బ్రహ్మ, ఆత్మ తాదాత్మమని అతడు దర్శించును. ఎవడు సర్వుల ఆత్మయగు వాసుదేవుని సకల జీవులందును, సకల జీవులను (సృష్టికర్తయగు బ్రహ్మమొదలుకొని గడ్డిపరక వఱకు) పరమేశ్వరునియందును చూచునో అతడు పరమేశ్వరుని నష్టపోడు, పరమేశ్వరుడతనిని నష్టపోడు, పరమేశ్వరుడు, ఆత్మైక్యమును దర్శించి యోగి ఒకటి అగుదురు, తాదాత్మ్యమును పొందుదురు. పరమేశ్వరుడు అతని సమ్ముఖమును వీడడు. అతడు పరమేశ్వరుని సమ్ముఖమును వీడడు. పరమేశ్వరుడు అతనిని పట్టువిడువడు, అతడు పరమేశ్వరుని పట్టువిడువడు. పరమేశ్వరుడు అతనిలోనివసించును. ఆతడు పరమేశ్వరునిలో నివసించును. ఈశోపనిషత్తునందలి ఆరు, ఏడు మంత్రములు పరపూర్ణమైన ఆత్మ సాక్షాత్కారము పొందిన పరమజ్ఞానియొక్క స్థితిని వర్ణించును,

యస్తు సర్వాణి భూతాని ఆత్మన్యేవానుపశ్యతి=యః తు సర్వాణి భూతాని ఆత్మని ఏవ అనుపశ్యతి = ఎవడు సకల ప్రాణులను ఆత్మయందే చూచునో 'సర్వాణి భూతాని' అనగా సర్వప్రాణులను. ఇది సాధారణ అర్థము. శబ్దార్థమేమన; 'అయిన అన్నివస్తువులను; అనగా అవ్యక్తమునుండి అచలవస్తువుల పర్యంతము'. సంపూర్ణ ఆత్మసాక్షాత్కారము నొందిన మహాపురుషుడు ఆత్మయందు సర్వప్రాణులను దర్శించును. అతడు ఆత్మను సర్వగతముగ, సర్వవ్యాపిగచూచును. శంకరాయణుల శ్రుతియందు ఇట్లు కానవచ్చును:

"ఎవడు సకలము పరమాత్మచే పరివ్యాప్తమైనట్లును, ప్రతి వస్తువును పరమాత్మయందును చూచునో అతడు తన్ను తాను రక్షించుకొనుటకై ఇచ్ఛగింపడు, ఏలన అతనికి దేని వలన ఎవనివలన భయమేమియులేదు. అతడు నిర్భయుడు కావున అతడు తన అల్పఆత్మను కాపాడుకొనుటకై ఎన్నడును ఆరాటపడడు."

సర్వభూతేషు చ ఆత్మానం = మఱియు సర్వప్రాణులందు ఆత్మను.

తన ఆత్మను (పరబ్రహ్మమును) దర్శించినటువంటి మహాత్ముడు అన్నివస్తువులు, అన్నిభూతములు తన ఆత్మనుండి వేరుకావనియు, మఱియు తనయాత్మ సర్వుల ఆత్మయనియు దర్శించును. ఆత్మ అన్ని జీవరాసుల సామాన్య చైతన్యము (Common Consciousness). రాజులో, రైతులో ఆత్మ ఒక్కటియే. సాధువునియందు, దుష్టునియందు ఆత్మ ఒక్కటియే. చండాలునిలో, క్షౌరికునిలో ఆత్మ ఒక్కటియే. చీమలో, ఏనుగులో ఆత్మ ఒక్కటియే. చెట్టులో, శిలలో ఆత్మ ఒక్కటియే.

పరివ్రాడ్ ముముక్షుః సర్వాణి భూతాని అవ్యక్తాదీని స్థావరాంతాని ఆత్మని ఏవ అనుపశ్యతి ఆత్మవ్యతిరిక్తాని న పశ్యతి ఇత్యర్థః. పరివ్రాజకుడగు మోక్షాన్వేషి అవ్యక్తమునుండి స్థావర పర్యంతము గల సకలభూతములను ఆత్మయందే చూచును, అట్లాగా వాటిని ఆత్మనుండి వేరుగ దర్శించడు.

తతః న విజుగుప్సతే - అటుపై అతడు దేనిని ద్వేషింపడు.

తన ఆత్మయందు, సర్వోత్కృష్టమగు విశ్వప్రజ్ఞా సమేతుడై విశ్రమించుచున్న ఆ మహాపురుషుడు ఏ వస్తువునుగాని, ఏ ప్రాణినిగాని చూచినపుడు వికర్షణ భావనతో ఏల ముకుళితుడగును? అతడు దేనినిగాని ఎట్లు ద్వేషింపగలడు? అతడు ఎవనిని గాని ఎట్లు ద్వేషింపగలడు? ఇది కొత్తగ అసంభవము.

ఆత్మ సాక్షాత్కారము నొందిన మహనీయుడు దేనికిని దూషియడు. అతని దివ్యప్రజ్ఞానుభవము వర్ణనాతీతము.

ఇమం ఏవ అర్థం అన్యోఽపి మంత్ర ఆహ.

ఇదే భావము ఏడవ మంత్రమున చెప్పబడుచున్నది.

ఏడవ మంత్రము

యస్మిన్ సర్వాణి భూతాని
ఆత్మైవా భూద్విజానతః
తత్ర కో మోహః కః శోకః
ఏకత్వ మనుపశ్యతిః

టీక :—

యస్మిన్ = ఎవనిలో; సర్వాణి = అన్ని; భూతాని = ప్రాణులను; ఆత్మా=ఆత్మను, ఏవ=మాత్రమే; అభూత్ =అయ్యెనో; విజానతః=తెలిసి కొని, తత్ర=అచ్చట; కః=ఏమి? మోహః=మోహము; భ్రాంతి, కః = ఏమి?, శోకః=శోకము దుఃఖము; ఏకత్వం = ఏకత్వము; ఐక్యము; అనుపశ్యతః = చూచునో.

భావము :—

జ్ఞాతకు అన్ని ప్రాణులు తన ఆత్మతో ఒకటియైనపుడు అతడెట్లు మోహితుడు కాగలడు? అతడు ఎల్లచోట్ల ఏకత్వమునే చూచుచుండగ శోక మేమి యుండును?

వివరణము :—

ఈ మంత్రము సైతము ఆరవ మంత్రమువందలి భావమునే తెలియ జేయుచున్నది. ఆరవమంత్రమునందలి 'అనుపశ్యతి,' ఏడవ మంత్రము నందలి 'విజానతః' — ఈ రెండు పదాలు ఒకే అభిప్రాయాన్నే సూచిస్తున్నాయి.

యస్మిన్సర్వాణి భూతాన్యాత్మైవాభూ - ద్విజానతః =
యస్మిన్ సర్వాణి భూతాని ఆత్మా ఏవ అభూత్ విజానతః -

జ్ఞాతకు సర్వభూతములు తన ఆత్మతో ఏకమైనపుడు, ఒకేఒక ఆత్మ అన్ని ప్రాణులలో ఉంటూన్నది అని మేధతో గ్రహిస్తే చాలదు. ప్రత్యక్షమైన ఆత్మ సందర్శనం అవసరం. అసలు (True) ఆత్మ సాక్షాత్కారం మిక్కిలి ఆవశ్యకము. అనగా అపరోక్షానుభూతిని పడయాలి.

ఆరవ శ్లోకమున బ్రహ్మమును తెలిసికొనినవాడు భయరహితుడగు నని చెప్పబడినది. ఇచ్చట ఆ బ్రహ్మవిదుడే శోకమోహములను దాటునని నుడువబడినది. ఇవి బ్రహ్మజ్ఞానము ప్రాప్తించుటవలన కలుగు ఫలములు. "నేను అన్నింటిని త్యజించి ఇపుడేలా, నాకు ఎవ్వరు ఆధారం లేకుండ, వినసింపగలను? అనేటటువంటి భయావస్థనుండి ముక్తుడు కావటమే నిర్భయత్వం. సన్న్యాసి తాను సంన్యాసం తీసుకొనేటప్పుడు 'నేను ఏ ప్రాణిలో భయోత్పాతం కలుగజేయను.' అని ప్రమాణం చేస్తాడు. ఈ ప్రమాణాన్ని నిలబెట్టుకొనేదాన్ని అభయదానం అంటారు. మనోవాక్కర్మలలో ఈ అభయ దానం చేయడమే నిర్భయత్వం, ఆత్మయొక్క అమృత స్వరూపాన్ని, పూర్ణానంద స్వభావాన్ని నిరంతరం ధ్యానించడం మూలాన్నే భయాన్ని తొలగించుకోగలం. సత్యమైన ఆర్జవమైన జీవితాన్ని గడిపితే, ఏ సంశయ భావనలేకుండ శాస్త్రములలోని ఉపదేశాలను శ్రద్ధతో ఆచరిస్తే, సదాచార జీవనాన్ని గడిపితే, ఎల్లవేళల భగవంతుని స్మరిస్తే వ్యక్తి నిర్భయుడౌతాడు. యోగి సర్వత్ర ఆత్మనే చూచినపుడు, ద్వైతభావన అతనిలో నశించినపుడు, అతనిలో అద్వైత భావన ఉదయించినపుడు అతడు దేనిని గూర్చిగాని ఎలా భయపడగలుగుతాడు? అతనిలో భయభావన ఎలా ఉదయించగలదు? మోక్ష ప్రాప్తికి నిర్భయత్వం (Fearlessness) అతిముఖ్యం. నిర్భయత్వం జీవన్ముక్తునికి ముఖ్య లక్షణం. జీవన్ముక్తు డొక్కడే పూర్తిగ నిర్భయుడు కాగలడు.

'తరతి శోకం ఆత్మవిత్'. 'ఆత్మను తెలిసికొనినవాడు దుఃఖ సముద్రమును దాటును,' అని శ్రుతులు ఘోషించుచున్నవి. ఆత్మజ్ఞానము లేనివాడు అవిద్య (అజ్ఞానము), కామము (కోరిక), కర్మ (పని) అను మూడుముడులచే బంధితుడై, శోక మోహ మహోదధియందు మునుంగును. బ్రహ్మవిదుడు సర్వభూతములు తనఆత్మతో తాదాత్మ్యమని ప్రత్యక్షానుభవము పడయుటచే, అద్వైత సాక్షాత్కారము నొందుటచే ఈమూడు ముడులు మాయ మగుటవలన, హృదయగ్రంథి ఛేదింపబడుటవలన అతనిలో శోకమోహము లెట్లుండగలవు? అది యెమ్మాటికి అసంభవము. అతడు సర్వత్ర సదా బ్రహ్మానందమున నోలలాడుచుండును. అతనిని బ్రహ్మాండమైన దుఃఖము పై తము అణుమాత్రము కదలింపజాలదు. గీతలో నిట్లు కాననగును:

యం లబ్ధ్వా చాపరం లాభం
మన్యతే నాధికం తతః
యస్మిన్‌స్థితో న దుఃఖేన
గురుణాపి విచాల్యతే. ॥గీతా॥

దేనిని (ఆత్మను) పొంది, ఇక దానికంటె పొందదగిన ఘనతర లాభములేదని అతడు భావించునో, దేనియందు (ఆత్మలో) ప్రస్థిరుడై అతడు బ్రహ్మాండమైన దుఃఖముచే కొంచెముగూడ చలింపడో.

తత్రకో మోహః కశ్శోకః ఏకత్వమనుపశ్యతః = తత్ర కః మోహః కః శోకః ఏకత్వం అనుపశ్యతః= అతడు ఏకత్వము (బ్రహ్మము) నే చూచుచుండగ అతనికి మోహ మెట్లుండును, శోక మెట్లుండును?

దుఃఖము (శోకము) వలదనుకొంటే మనము దేహాన్ని ధరించరాదు. మనం దేహాన్ని వద్దనుకొంటే కర్మ చేయరాదు. కర్మ చేయకుండా ఉండా

లనుకొంటే రాగద్వేషాలను వదలాలి. రాగద్వేషాలను వదలివేయ దలిస్తే అభిమానాన్ని (అహంకారాన్ని) త్యజించాలి. అభిమానం లేకుండ చేసుకోవాలంటే అవివేకాన్ని వదలాలి. అవివేకాన్ని వదలాలంటే అవిద్యను విడిచిపెట్టాలి. ఈ అవిద్యను వద్దనుకొంటే బ్రహ్మ-జ్ఞానం పొందాలి.

ఒరను తొలగిస్తే ఖడ్గం కనబడుతుంది. బూడిదను తొలగిస్తే నిప్పు కనబడుతుంది. మేఘములు ఛిద్రమైతే సూర్యుడు కనబడుతాడు. అలాగే ఆత్మను మరుగుపరచే అజ్ఞానాన్ని తొలగిస్తే స్వయంజ్యోతియగు ఆత్మను ప్రత్యక్షంగా చూడవచ్చు.

అద్దాన్ని అంటియున్న దుమ్ము పొరవల్ల అద్దం సరిగా కనబడదు. ఆలాగే జ్ఞానం అజ్ఞానంచేత ఆవృతమైయుంది. ఆ కారణంచేత ప్రజలు మోహితులౌతారు. అజ్ఞానేన ఆవృతం జ్ఞానం తేన ముహ్యంతి జంతవః. "గీతా" వారు దేహాన్ని విశుద్ధ ఆత్మగా భావించి, యీ మిథ్యా ప్రపంచానికి అంటియుంటారు, నామరూపములతో గూడిన ఈ మిథ్యా ప్రపంచాన్ని వారు ఘన సత్యంగా భావిస్తారు. తీవ్రమైన దేహాభిమానం గలవాడు ఆత్మజ్ఞానం పొందడం అసంభవం.

జ్ఞాని తన్ను తాను తన దేహంతో, భార్యతో, కుమారునితో, ఆస్తి పాస్తులతో తాదాత్మ్యము చేసికోడు. తన యోగక్షేమాలను గూర్చిన ఆలోచనల నన్నింటిని వదలిపెట్టుతాడు. దేనినికూడ 'ఇది నాది' అని ఎన్నడు అనుకోడు. "బ్రహ్మము ఒక్కటే ఉండేది. అదే భాసిస్తుంది. నేను బ్రహ్మమును." అనే ఒక్కతలంపుతో ఆతడు ఉంటాడు. అతడు జీవన్ముక్తుడై జీవితగమ్యమైన ఆద్వైతికి, బ్రహ్మానందమును అనుభవిస్తాడు.

పరబ్రహ్మమును తెలిసినవాడు అమృతత్వాన్ని పొంది, నిత్యానందాన్ని అనుభవిస్తాడు. ఆతడు శోకాల్ని దాటి, శుభాశుభాల్ని అతిక్రమిస్తాడు.

ఆతనికి సంశయాలు, మోహం, బంధం లేవు. ఆతడు అవిద్య, కామ, కర్మలనేటి హృదయగ్రంథులనుండి ముక్తుడు. ఆతని స్థితి వర్ణనాతీతము.

ఆతడు ఆనందఘనుడై సహజావస్థను (natural continuous super conscious state) ను పొంది ఇలా ఆనందగీతాన్ని గానం చేస్తాడు:

ఆనందోహం ఆనందోహం
ఆనందం బ్రహ్మానందం.
సచరాచర పరిపూర్ణ శివోహం,
సహజానంద స్వరూప శివోహం.
వ్యాపక చేతన ఆత్మ శివోహం,
వ్యక్తావ్యక్త స్వరూప శివోహం.
నిత్య శుద్ధ నిరామయ సోహం,
నిత్యానంద నిరంజన సోహం.
అఖండైకరస చిన్మాత్రోహం,
భూమానంద స్వరూప శివోహం.
అసంగోహం అద్వైతోహం,
విజ్ఞానఘన చైతన్యోహం.
నిరాకార నిర్గుణ చిన్మయోహం,
శుద్ధ సచ్చిదానంద స్వరూపోహం.
అసంగ స్వప్రకాశ నిర్మలోహం,
నిర్విశేష చిన్మాత్ర కేవలోహం.
సాక్షి చేతన కూటస్థోహం,
నిత్య ముక్త స్వరూప శివోహం.

ఆనందోహం ఆనందోహం
ఆనందం బ్రహ్మానందం.
ఆనందోహం ఆనందోహం
ఆనందం బ్రహ్మానందం.

సంచిత కర్మలు అవిద్యమీద ఆధార పడుతాయి. (అవిద్యాశ్రయము). క్రియమాణ కర్మలు అహంకారం మీద ఆధార పడుతాయి (అహంకారాశ్రయము). ప్రారబ్ధ కర్మలు స్థూలదేహం మీద ఆధార పడుతాయి (దేహాశ్రయము) జీవన్ముక్తునిలో జ్ఞానోదయంవల్ల అజ్ఞానం నాశమౌతుంది. అందువల్ల సంచితకర్మలు నశిస్తాయి. అతనికి అహంకారం లేదు. అందువల్ల క్రియమాణకర్మలు నాశమొందుతాయి. అతడు తన్ను తాను సర్వగత ఆత్మతో తాదాత్మ్య మొనర్చుకొనునందువల్ల అతడు దేహము లేనివాడే. ఆకారణంచేత ఆత్మజ్ఞానం కలిగితే త్రివిధములైన కర్మలు (సంచిత, క్రియమాణ, ప్రారబ్ధ కర్మలు) నశిస్తాయి.

ఎనిమిదవ మంత్రము

స పర్యగాత్ శుక్రమకాయమవ్రణం
అస్నావిరం శుద్ధమపాపవిద్ధం
కవిర్మనీషీ పరిభూః స్వయంభూః
యాథాతథ్యతః అర్థాన్ వ్యదధాత్
శాశ్వతీభ్యః సమాభ్యః.

టీక :

సః=పరమాత్మ, పర్యగాత్=చుట్టువడలెను సర్వగతము, శుక్రమ్=తేజోవంతమైన, అకాయమ్=దేహరహితమైన, అవ్రణమ్ = హానిలేని, అస్నావిరం = కండరములులేని, శుద్ధమ్ = నిర్మలమైన, అపాపవిద్ధమ్ = పాపముచే నిర్లిప్తమైన, కవిః=ద్రష్ట; మనీషీ=సర్వజ్ఞమైన, పరిభూః = అత్యుత్తమమైన, స్వయంభూః=ఆత్మభవమైన, యాథాతథ్యతః=వరుసగా క్రమముగా. అర్థాన్=విధులను, పనులను, వ్యదధాత్ = నిర్ణయించెను, కేటాయించెను, శాశ్వతీభ్యః=శాశ్వతమైన, సమాభ్యః=సంవత్సరములకు, ప్రజాపతులకు.

భావము :

అతడు (పరబ్రహ్మము) సర్వవ్యాపి, తేజోమయుడు, అతనుడు, హానిలేనివాడు, స్నాయురహితుడు, పరిశుద్ధుడు, పాపవిరహితుడు, కవి (ద్రష్ట), సర్వజ్ఞుడు, సర్వోత్కృష్టుడు, ఆత్మభవుడు. అతడు వేర్వేరు ప్రజాపతులకు వారివారికి సముచితములైన విధులను కేటాయించెను.

వివరణము :

సః = అతడు. 'సః' అనగా పైన వర్ణింపబడిన పరబ్రహ్మము. అతడు అనగా సర్వజ్ఞుడైన నిత్యముక్తుడగు ఈశ్వరుడు.

పర్యగాత్ = విదేశము వెడలెను, చుట్టూ వెళ్ళెను, అనగా పరబ్రహ్మము సర్వవ్యాపి, సర్వగతుడు. అమృతమగు ఆత్మకు ఆది యంత ముండదు. అందువలన బ్రహ్మము, లేక సత్యము అనాది. సాధారణముగ బ్రహ్మమును ఆకాశముతో పోల్చెదరు. శ్రుతులిట్లు ప్రకటించుచున్నవి;

'ఆకాశవత్ సర్వగత నిత్య' 'ఆకాశమువలె సర్వవ్యాపి, నిత్యుడు.' ఈ భౌతిక తలములో ఆకాశము, మహాసముద్రము — ఇవి మాత్రమే బ్రహ్మముయొక్క అనంత స్వభావమును సూచించును. ఈభౌతిక తలములో అనంతమైన ఆత్మకు అవి రెండు ప్రతినిధులు. సువిశాలమైన ఆకాశమును శ్రీ శివానంద యతీంద్రులు అలసటనొందక చూచుచుందురు. ఆకసముగూడ ఏకము, సమరసము, నిరాకారము.

శుక్రమ్ = తేజోమయమైన, పరిశుద్ధమైన, బ్రహ్మము వెలుగులకు వెలుగు, 'జ్యోతిషామపితజ్జ్యోతిః', అతడు పరంజ్యోతి. అతడు అనంతజ్యోతి. అతడు జ్యోతిర్మయుడు, అతడు జ్యోతిః స్వరూపుడు; జ్యోతిర్ ధ్యానము చేయువారు భగవంతుని ప్రకాశముగ ధ్యానింతురు,

అకాయం = దేహములేని. ఆత్మకు లింగశరీరములేదు.

లింగశరీరానికి 17 తత్త్వాలు ఉంటాయి. అవేవన: 5 జ్ఞానేంద్రియాలు, 5 కర్మేంద్రియాలు, 5 ప్రాణాలు, మనస్సు మరియు బుద్ధి.

చెవి, చర్మము కన్ను, ముక్కు, నాలుక — ఈ ఐదింటిని జ్ఞానేంద్రియాలు అంటారు, వాక్కు, చేతులు, కాళ్ళు, జననేంద్రియము,

గుదము—ఈఐదింటిని కర్మేంద్రియాలు అంటారు. ప్రాణము, అపానము, వ్యానము, ఉదానము, సమానము—ఈ ఐదింటిని పంచప్రాణము లంటారు. ఈ సూక్ష్మశరీరం (లింగశరీరం) భౌతిక కాయాన్నుండి వేరైతే దాన్ని మనం మరణం అంటాం. ఈ లింగశరీరం అపంచీకృత భూతములతో నిర్మింప బడుతుంది. మనస్సు లింగశరీరంలో బహువేగంగా అన్ని పనులుచేస్తూ, ఇటుఅటు పోతుంది. కాని స్థూలదేహానికేమీ తెలియదు. అది జడం. స్వప్నావస్థలో పనిచేసేది లింగశరీరమే.

ప్రాణమయకోశం. విజ్ఞానమయకోశం ఈ సూక్ష్మశరీరానికి చెంది నట్టివే. జ్ఞానేంద్రియములైన చెవులు. చర్మము. కన్నులు, నాలుక, నాసిక - వీనితో శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస. గంధములను అనుభవిస్తాము. శ్రవణానికి అధిష్ఠానదేవత దిక్కు, అలాగే స్పర్శకువాయువు; దృష్టికి సూర్యుడు; రుచికి వరుణుడు; వాసనకు అశ్వినీ కుమారులు అధిష్ఠాన దేవతలు,

లింగశరీరాన్ని అగ్ని దహింపజాలదు. సూక్ష్మదేహం రాతి పొరల గుండకూడ సులభంగా చొచ్చుకో పోగలదు. అది గాలిలో ఎగురగలదు. అది అగ్గిలోకి దుముకగలదు, లేక సముద్రాంతర్భాగంలోకి పోగలదు. అది విద్యుత్ వేగంతోపోగలదు. అది కొలంబోనుండి లండన్‌కు ఒక్క క్షణంలో పయనించగలదు. అది పర్వత శిఖరాగ్రాన్నుండి క్రిందపడినా దానికి దెబ్బ తగలదు.

వెన్న, నెయ్యి, కాడ్‌లివర్ ఆయిల్ మన భౌతికకాయాన్ని (స్థూల దేహాన్ని) బలిసేటట్లు చేస్తాయి. అలాగే భావోద్రేకాలు, పశుత్వకాముకతలు లింగశరీరాన్ని బలిష్ఠం చేస్తాయి. భావోద్రేకాలను కాముకతలను నాశనం చేస్తే సూక్ష్మదేహం నాశనమౌతుంది. లింగశరీరానికి 'మగ, ఆడ. కాల్పనిక' అని లింగభేదాలుఉన్నాయి. స్వర్గంలో మైథునంఉందిగాని గర్భధారణంలేదు. స్వర్గంలో భోగంకోసం లింగశరీరానికి ఒక తేజోమయ దేహం అమర్చ

బడుతుంది. యోగులు ఈ లింగశరీరాన్ని స్థూలదేహాన్నుండి వేరుచేసి. ఈసూక్ష్మదేహంతో వేర్వేరు ప్రదేశాలలో సంచరిస్తారు.

అవ్రణం-హానిలేని

అస్నావిరం-కండరములులేని,

ఆత్మ హానిలేనిది, కండరములులేనిది. ఆత్మకు స్థూలదేహము లేదని సూచితమగుచున్నది.

ఈ భౌతిక కాయం వస్తుంది, ఉంటుంది, పోతుంది. స్థూలదేహం పంచభూతాల కలయిక అది జడం. దానికి ఆది, అంతం ఉన్నాయి. ఆత్మ రాదు, పోదు. ఈ దేహం మోటారుకారు వంటిది. దానికి చేతనం లేదు. ఈ దేహస్యందనానికి సారథి ఆత్మ, సర్వజ్ఞమైన ఆత్మ ఈ దేహంలో నివసిస్తుంది. అందువల్ల ఈ దేహం ఈ ఆత్మచే సచేతనమైంది. ఆత్మ దేహాన్నుండి నిర్గమించగానే స్థూలదేహం కొయ్యదుంగలా ఉండిపోతుంది. అది కుళ్ళిపోతుంది. ఆత్మ దేహమంతా వ్యాపించియున్నప్పటికి అది ప్రత్యేకంగా దేహమునుండి వేరుగా ఉండగలదు. అది సజీవ సత్యం (Living Truth) అది శుద్ధచైతన్యం (Pure Consciousness).

శుద్ధం=నిర్మలమైన, ఆత్మ అజ్ఞాన మలినమునుండి ముక్తము. ఆత్మకు కారణ శరీరములేదని సూచితమగుచున్నది. ఆదిలేని అజ్ఞానాన్ని (అనాది అవిద్యను) కారణశరీరం అంటారు. మానవునకు మాయ మూడు ఆచ్ఛాదనాలను తయారుచేసింది. అవి ఏవంటే కారణశరీరం, సూక్ష్మశరీరం. స్థూలశరీరం. మానవుడు ధరించే బనియన్ కారణశరీరం. అతడు ధరించే షర్టు లింగశరీరం. అతడు ధరించే కోటు స్థూలశరీరం, మానవుడు మాయా నిర్మితమైన త్రిశరీరాలను ధరించగానే తన పారమార్థిక దివ్యస్వభావాన్ని విస్మరిస్తాడు.

కార్మిక ప్రేరణ ఫలితమే కారణ శరీరం. అది సహజంగా కర్మ యొక్క శిశువు, అది కర్మలోజీవిస్తూ, కర్మతో పెరుగుతూ ఉంటుంది. కర్మ ప్రభావం తొలగగనే అది మాయమౌతుంది.

కారణ శరీరం చిన్న విత్తనం లాంటిది, విత్తనం తనలో చెట్టు నంతటిని ఉంచుకొంటుంది, కారణశరీరాన్ని బీజదేహమని కూడ పిలుస్తారు. స్థూలదేహం, మనస్సు, ప్రాణం, ఇంద్రియాలు- ఈ యావత్తు ఈ బీజ దేహం నుండి వస్తాయి. గొప్పగొప్ప భావాలు, ఉత్తమ ఆశయాలు మానవుని కారణశరీరంలో మాసిపోకుండా బాగా ముద్రణమౌతాయి.

శుద్ధ సత్త్వమగు మాయ ఈశ్వరుని యొక్క కారణశరీరం. మలిన సత్త్వం (రజస్సు) అయిన అవిద్య జీవుని యొక్క కారణశరీరం. మాయ ఈశ్వరుని వశంలో ఉంటుంది. జీవుడు అవిద్యచే పాలింపబడుతాడు.

అందువల్ల ఆత్మకు కారణశరీరం గాని, సూక్ష్మశరీరం గాని, స్థూల శరీరం గాని లేదు. ఆత్మ (బ్రహ్మము) ఈ మూడు దేహాలను అతిక్రమిస్తుంది. అది పంచకోశములనుండి వ్యతిరిక్తము.

అపాపవిద్ధం= పాపముచే విర్లప్తమైనది. ఆత్మ మంచి పనులచే గాని, చెడ్డ పనులచేగాని ఎట్టి వికారమును పొందదు.

ఆత్మ ధర్మాధర్మాది పాపవర్జితం. ఆత్మ ధర్మ అధర్మ రూప పాపములనుండి ముక్తము. అదివిర్లప్తము,అసంగము, అసక్తము.

కవిః= ద్రష్ట, ఋషి. ప్రత్యక్ష సందర్శనము, అపరోక్షానుభవము గలవాడు ఋషి, కవి అనగా సర్వజ్ఞుడు.

కవిః క్రాంతదర్శీ సర్వదృక్. "నాన్యోఽతోఽస్తి ద్రష్టా" ఇత్యాదిశ్రుతేః.

కవి క్రాంతదర్శి. అతడు అతీత ద్రష్ట. అతడు సర్వద్రష్ట. "ఇతనికి అన్యముగ మరొక ద్రష్టలేడు" అని శ్రుతులు వచించుచున్నవి. ఆత్మ దేశకాల నిమిత్తములకు అతీతము. అది పురాణమైనది. అది అపరిమేయము. అది శాంతము. అది శుద్ధచైతన్యము, అది అజము, అజరము, అమృతము, అభయము. అది నిత్యము, నిర్వికారము. అది ప్రజ్ఞానఘనము, చిద్ఘనము, విజ్ఞానఘనము. అది అక్షరము అది స్వయం జ్యోతి. అది పరమవస్తువు.

మనీషీ = మనస్సునకు ప్రభువు. మనస్సును ప్రోత్సహించువాడు. అతడు సర్వజ్ఞుడైన ఈశ్వరుడు. మనీషీ మనస ఈషితా సర్వజ్ఞ ఈశ్వర ఇత్యర్థః. 'కేనేషితం పతతి ప్రేషితం మనః?= ఎవని ప్రేరణచే మనస్సు విషయములవైపు పోవును? మనస్సునకు మూలము ఆత్మ. ఇంద్రియముల సారము మనస్సు. మనస్సుయొక్క సారం బుద్ధి. బుద్ధియొక్క సారం అహంకారం. అహంకారంయొక్క సారం జీవాత్మ. సర్వానికి అధిష్ఠానం, యోని ఏంబంటే బ్రహ్మము, శుద్ధ చైతన్యము.

పరిభూః = అన్నిటికంటె పైన యుండు. ఆత్మ అన్నిటిలో అత్యుత్తమమైనది, పరిభూః సర్వేషాం పర్యుపరి భవతీతి పరిభూః.

భగవంతునికుండే ఎనిమిది గుణాలు :

1. సర్వజ్ఞత్వము
2. సర్వేశ్వరత్వము
3. సర్వాంతర్యామిత్వము
4. సర్వకారణత్వము
5. సర్వనియంతృత్వము
6. సర్వకర్తృత్వము

7. సర్వశక్తిమత్త్వము
8. సర్వతంత్రత్వము.

అన్నిటిని తెలుసుకోవడం, అన్నిలోకాలను గురించి, వాటి జీవులను, వారి కర్మలను గురించి తెలిసియుండడాన్ని సర్వజ్ఞత్వమంటారు. అన్నిటిని పాలించడం, జీవుల కర్మఫలాలనుపంచే శక్తియుండడాన్ని సర్వేశ్వరత్వం అంటారు. సర్వనామరూపాలను, ఇంద్రియమనస్సులను అంతర్వశీకరణ చేసికొని యుండడాన్ని సర్వాంతర్యామిత్వము అంటారు. సృష్టి, స్థితి, సంహారాలకు కారణం కావడాన్ని సర్వకారణత్వము అంటారు. నియమో ల్లంఘనలేకుండ అన్నింటిని చేయడాన్ని సర్వనియంతృత్వము అంటారు. సర్వకర్మలను ఆచరించడాన్ని సర్వకర్తృత్వము అంటారు. అనంత శక్తిని కల్గియుండడం సర్వశక్తిమత్త్వం. పరిపూర్ణ స్వాతంత్ర్యం ఉండడం సర్వ తంత్రత్వం.

స్వయంభూః = ఆత్మభవము.

స్వయంభూః స్వయమేవ భవతీతి.

యేషాముపరి భవతి యశ్చోపరి భవతి

స సర్వః స్వయమేవ భవతీతి స్వయంభూః.

తనకు తానుగ ఉన్నవాడు కావున స్వయంభువు. అతడు అన్నిటికిపైన స్వయముగ నుండుటచే స్వయంభువు. ఆత్మ దేనిపై ఆధారపడదు. సర్వము నకు ఆత్మయే అధిష్ఠానము. ఆత్మ అమృతము. అమృతమైన దానికి ఆది యుండజాలదు. అది అనాది. దానికి పుట్టుకలేదు. అది అజరము. దానికి ముసలితనము లేదు. అది అచలము. దానికి కదలిక లేదు, అది అమరము, దానికి మరణము లేదు. అది అవినాశి. దానికి నాశములేదు. ఈ స్థితిని నిరంతరమైన, తీవ్రమైన నిధిధ్యాసనమువలనను, ఏకాంతవాసమువలనను

పొందవగును. దీనిని నిష్కామ్యకర్మచే నెన్నటికిని పొందజాలము. నిష్కామ్య కర్మ చిత్తశుద్ధిని మాత్రమే నొసంగగలదు.

యథాతథ్యతః అర్థాన్ వ్యదధాత్ శాశ్వతీభ్యః సమాభ్యః-అతడు వివిధ ప్రజాపతులకు వారివారికి సముచితమైన విధులను నిర్ణయించెను. భగవంతుడు విశ్వమును సృష్టించి, దానికి భద్రతను చేకూర్చుటకై ప్రప్రథమమున మరీచ్యాది ప్రజాపతులను సృష్టించి, వారిని ప్రవృత్తిమార్గమును అనుసరించునటుల గావించెను. తరువాత అతడు సనక సనందనాదులను సృజించి, వారిని వైరాగ్య లక్షణోపేతమైన నివృత్తి ధర్మ మార్గమును అనుసరించునటు లొనరించెను. ఈప్రపంచమును సక్రమస్థితిలో నుంచుచున్నవి ఈ రెండు వేదోక్త ధర్మములే. ఈ ధర్మము ప్రత్యక్షముగ మోక్షమునకు దారిజూపును; ఐహిక అభ్యుదయమునుగూడ కలుగజేయును. శ్రేయస్సునుకోరిన వారెల్లరు, అన్ని కులములవారు, అన్ని వర్ణములవారు అనాదిగ దీనిని అనుష్ఠించుచు వచ్చిరి, అధర్మమునకు గ్లాని కలిగినపుడు పరమేశ్వరుడు ధర్మ సముద్ధరణకై అవతరించును.

యదా యదా హి ధర్మస్య
గ్లానిర్ భవతి భారత
అభ్యుత్థానమధర్మస్య
తదాఽఽత్మానం సృజామ్యహం — గీతా.

బాహ్యానికి భగవంతుడు జన్మ వహించినను అతడెన్నటికి జనన మరణము లకు అతీతుడు. ధర్మాన్ని గట్టిగా స్థాపించుటకు బద్ధకంకణుడైనట్లు బాహ్యా నికి కనబడినను పరమేశ్వరుడెన్నటికి సర్వకర్మలకుఅతీతుడు. ఈవిషయాన్ని తెలిసిన వానికి మరెన్నటికి జన్మలేదు. అతడు ఆత్మ జ్ఞానాన్ని పొంది జీవించియుండగనే ముక్తుడౌతాడు.

పరమేశ్వరుని జన్మ ఒక భ్రాంతి. అది అప్రాకృతము, అది దివ్య మైనది, అది భగవంతునికి విశేషమైనది. పరమేశ్వరుడు మానవాకృతితో కనబడినప్పటికి, అతని దేహము చిన్మయము. పరమేశ్వరుని దేహము చైతన్యమయం (full of consciousness) పంచభూతములతో నిర్మితమైన మానవ దేహంలాంటి జడపదార్థముగాదు.

ఈశావాస్యోపనిషత్తునందు 18 మంత్రములు గలవు. మొదటి ఎనిమిది మంత్రములు ఆత్మజ్ఞానతత్త్వమును వర్ణించును. జిజ్ఞాసువులు ధ్యానసమయ మున ఈశ్లోకములను స్మరింపవచ్చును.

ఈశోపనిషత్తు మానవకోటికి ఇచ్చే సందేశమేమిటి?

"హే సౌమ్య, అమృత స్వరూపా! ధీరుడవగుము. నీ ముఖ్య స్వభావము సచ్చిదానందము. బాహ్యవేషమగు ఈ నశ్వరమైన భౌతికాచ్ఛాదనము (అన్నమయకోశము) మాయ యొక్క మిథ్యా సృష్టి. ఈ మాంస పంజరమునుండి వెలు పలకురమ్ము. నీవు లింగరహిత ఆత్మవు. నీవు హృదయాంత రాళములందున్న ఆత్మవు. అట్లు గావింపుము. అట్లు అనుభ వింపుము. నీ జన్మహక్కుకై ఇప్పుడే, ఈ క్షణమునుండియే పోరాడుము. నీవు ఆత్మవు. తత్త్వమసి. ప్రియ ఆత్మన్, భావింపుము, దృఢ నిశ్చయము జేసికొనుము, తెలిసికొనుము, సాక్షాత్కారము నొందుము."

తొమ్మిదవ మంత్రము

అంధం తమః ప్రవిశంతి
యే అవిద్యాముపాసతే
తతో భూయ ఇవ తే
తమో య ఉ విద్యాయాం రతాః

టీక :—

అంధం = గ్రుడ్డి; **తమః** = చీకటి; **ప్రవిశంతి** = ప్రవేశింతురు; **యే** = ఎవరు; **అవిద్యాం** = అవిద్యను; **ఉపాసతే** = ఉపాసింతురో, **తతః** = దానికంటే; **భూయః** = ఘనతరమైన, **ఇవ** = వలె, **తే** = వారు; **తమః** = చీకటి, **యః** = ఎవరు; **ఉ** = నిజముగ; **విద్యాయాం** = విద్యయందు, **రతాః** = రతులైనవారు.

భావము:—

ఎవరు అవిద్యను మాత్రమే ఉపాసించెదరో వారు గుడ్డి చీకటిలో పడెదరు; ఎవరు విద్యను మాత్రమే ఉపాసించెదరో వారు ఘనతర తిమిరమున పడెదరు.

వివరణము :—

అంధం తమః= గ్రుడ్డి చీకటి, అనగా అజ్ఞానము, ప్రవిశంతి =ప్రవేశించెదరు.

మే అవిద్యాం ఉపాసతే= ఎవరు అవిద్యను ఉపదేశించెదరో వారు. ఇచ్చట అవిద్య అంటే కర్మలు. కామ్యఫలాలను నిరీక్షిస్తూ ఆచరించే అగ్నిహోత్రాది వేదోక్త క్రతువులే అవిద్య. అవంటి అనగా ఈ అవిద్యను

ఆరాదింధించే వారు గాఢాంధ కారమున ప్రవేశిస్తారు. అటువంటి కర్మలు చేసేవారు పితృలోకాన్ని పొందుతారు. పితృదేవతలను పూజించే వారు,పితృ వతలకు సంబంధించిన శ్రాద్ధము, తదితర క్రతువులను చేయువారు అగ్ని ష్వాత్తాది పితృదేవలను చేరుతరు. అనగా పితృకార్యములు చేయువరు (పితృదేవతలు) పితృలోకమును పొందెదరు. వారు చేసిన కర్మ ఫలము లను అనుభవించిన తరువాత వారు పితృలోకమునుండి మర్త్యలోకమున బడుదురు. అనగా అవిద్యను మాత్రమే ఉపాసించువారు గ్రుడ్డి చీకటిలో పడెదరు. అజ్ఞానములో పడుటచే వారికి జ్ఞాన ప్రాప్తి లేదు. జ్ఞానము లేమిచే వారికి మోక్ష ప్రాప్తి లేదు,

తతో భూయ ఇవ తే తమో య ఉవిద్యాయాం రతాః= ఎవరు' విద్య' యందు ఆసక్తులై యుందురో వారు పై వారి కంటెను గాఢ మగు అంధకారమును ప్రవేశించెదరు.

ఇచ్చట 'విద్య' అంటే ఏమిటిఃఇచ్చట అపర జ్ఞానం విద్యయని పిలు వబడింది దేవతలను గూర్చిన జ్ఞానాన్ని విద్య యన్నారు, అటువంటి జ్ఞానం వల్ల దేవలోకం పొందబడుతుంది. అనగా విద్యోపాసకులు దేవ లోక ప్రాప్తిని పొందుతరు. విద్యోపాసనా ఫలములు వ్యయమైన వెంటనే వారు కూడ దేవలోకన్నుండి సంసారానికి తిరిగి వస్తారు. కర్మలను వదిలివేసి, దేవతలను గూర్చిన జ్ఞానాన్నే అన్వేషించేటటువంటి వరు అవిద్యోపాస కులు ప్రవేశించే తిమిరానికంటె ఘనతర తిమిరంలో ప్రవేశిస్తారు.

ప్రశ్నః- అవిద్యను మాత్రం ఉపాసించే వారికంటె విద్యను మాత్రమే ఉపాసించేటటు వంటి వరు వారికంటె (అవిద్యోపాసకులకంటె) వీరు (విద్యోపాసకులు) ఘనతర తిమిరములో ఎట్లా ప్రవేశిస్తారు?

ఉత్తరము త్రివేదాలను (ఋక్, సామ' యజుర్వేదాలను) తెలిసినవరు, సోమ రసాన్ని పానంచేసినవారు, తద్వారా పాపవిముక్తులు

అగ్నిష్టో మాది యజ్ఞాలు గావించి, వసువులు మున్నగు దేవతల్ని పూజించి, స్వర్గాన్ని తమ యజ్ఞ ఫలంగా వాంఛించి, శతిమఖుడైన ఇంద్రుని లోకానికి జని అచ్చట అప్రాకృతములైన భోగాలను అనుభవిస్తారు. వారు విశాల మైన స్వర్గలోకంలో భోగాలను అనుభవించి, తమ పుణ్యం క్షీణించిన పిదప మర్త్యలోకాన్ని ప్రవేశిస్తారు. ఈ విధంగా వారు త్రయీ ధర్మాన్ని అనుసరిస్తూ (అనగా మూడు వేదాలలో చెప్పబడిన కేవల వైదిక కర్మలను ఆచరిస్తూ,) స్వర్గానికి ఏగుతూ, మరలా భువికి దిగి వస్తూ, ఎక్కడ. ఎప్పుడు ముక్తిని పొందజాలరు. అందువల్ల విద్యను మాత్రమే ఉపాసించేవారు (అంటే వేదోక్త కర్మలను వదలి దేవతోపాసనే చేసేటటువంటి మర్త్యులు) కేవల అవిద్యోపాసకులు ప్రవేశించే తిమిరానికంటె ఘనతర తిమిరాన ప్రవేశిస్తారని చెప్పబడింది.

కర్మను (అవిద్యను,)విద్యను ఒక్కొక్క దానిని వేర్వేరుగా ఉపాసించునపుడు కర్మ యొక రకమగు ఫలాన్ని (పితృలోక ప్రాప్తిని), విద్య మరియొక రకమగు ఫలాన్ని (దేవలోక ప్రాప్తిని) ఇస్తాయి' ఈ మంత్రంలో కర్మ విద్యల సముచ్చయ ఉపాసన సిఫారసు చేయబడింది.

కూర్మ పురాణంలో ఇలా ఉంది: "విష్ణువును తప్ప తక్కిన దేవతలను పూజించే వారు అంధ తమస్సులో ప్రవేశించడం తథ్యం కాని. అటువంటివారిని తిట్టి, దండించి, వారి దోషాలను దిద్దడానికి యత్నింపనివారు ఇంకా గ్రుడ్డి చీకటిలోకి పోవడం నిస్సంశయం".

కాబట్టి,సర్వ కిల్బిషరహితుడైన శ్రీమన్నారాయణుని సత్య స్వరూపాన్ని తెలుసుకొన్న మహనీయులు, మిథ్యా దేవతలను ఆరాధించే వారిని దండించే సత్పురుషులు వాస్తవంగా సుజనులు. అటువంటి మహాపురుషులు అజ్ఞాన

దుఃఖాలను స్వభావంగాగల అసత్యాన్ని పోషించడంవల్ల అజ్ఞానాన్ని, దుఃఖాన్ని దాటి, జ్ఞానము, ఆనందము స్వభావముగ గల సత్యాన్ని తెలుసుకొని ఆత్మ జ్ఞానాన్ని, నిత్యానందాన్ని పొందుతారు.

భగవానుడు భగవద్గీతలో ఇలా అంటారు:

యాంతి దేవవ్రతా దేవాన్
పితౄన్యాంతి పితృవ్రతాః
భూతాని యాంతి భూతేజ్యాః
యాంతి మద్యాజినోఽపి మామ్.

దేవతోపాసనలు చేయువారు దేవతలకడకు, పితృదేవతల నుపాసించువారు పితృదేవతలకడకు, భూతవిశేషములను భజించువారు భూతములకడకు పోవుదురు. నన్ను యజించువారు నన్నే పొందుదురు,

దేవతలయందు నియమము, భక్తిగలవారు దేవతలను పొందుదురు. పితృభక్తులు అగ్నిష్వాత్తాది పితృదేవతలను పోయి చేరుదురు, భూతములను పూజించువారు వినాయక మాతృగణ చతుర్భగినీ మొదలగు వాటిని పోయి చేరుదురు. ఇటువలె మద్యాజులు నన్నే పొందుదురు. ఇట్లు ప్రయాస అన్ని పూజలకు సమానమే అయియుండినను వీరు భగవంతుని అజ్ఞానముచే భజింప కున్నారు. అందువల్ల వారు అల్ప ఫలమును పొందువారు అగుచున్నారని అర్థము. నా భక్తులకు (విష్ణుభక్తులకు) పునః అనావృత్తి, అనగా వెనుకకు మరలని అనంత ఫలమగుననుట మాత్రమేకాదు; భగవంతుని ఆరాధింపుటయు సులభము, సుసుఖము.

పదవ మంత్రము

అన్యదేవాహుర్విద్యయా
అన్యదాహురవిద్యయా
ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం
యే నః తద్విచచక్షిరే.

టీక :

అన్యత్ = వేరొకటి ఏవ = నిశ్చయముగ, ఆహుః = చెప్పెదరు, విద్యయా = విద్యవలన, అన్యత్ = ఇతరము, ఆహుః = చెప్పెదరు, అవిద్యయా = అవిద్యవలన, ఇతి = ఇట్లు, శుశ్రుమ = వింటిమి, ధీరాణాం = ప్రాజ్ఞులనుండి, యే = ఎవరు, నః = మనకు; తత్ = దానిని, విచచక్షిరే = వివరించిరి.

భావము :

విద్య (దేవతాజ్ఞానము) వలన ఒకటి లభ్యమగు ననియు. అవిద్య (కర్మక్రతువుల ఆచరణ)చే మరొకటి లభ్యమగుననియు చెప్పబడినది. మనకు ఈ రెండింటిని బోధించిన ప్రాజ్ఞులనుండి మనము ఇట్లు వింటిమి.

వివరణము :

అన్యత్ ఏవ ఆహుః విద్యయా - విద్యవలన ఒకటి లభ్యమగునని చెప్పబడినది. విద్యయనగా దేవతలను గూర్చిన జ్ఞానము. అది అపరజ్ఞానము, ఈ విద్యోపాసనవలన దేవలోక ప్రాప్తి కలుగును. 'విద్యయా దేవలోకః' ఇది ఆధ్యాత్మిక ఉపదేష్టల అభిప్రాయము. కర్మ జ్ఞానములను గురించి ఆధ్యాత్మిక ఆచార్యులు మనకు బోధించినది ఇది. ఈ విధముగ, శిష్యుడు గురువువలన వినెను,

అన్యత్ ఆహుః అవిద్యయా - అవిద్యచే మఱియొకటి లభ్య మగునని చెప్పబడినది. అవిద్య యనగా ఫలాపేక్షతో నొనర్పబడు అగ్నిహోత్రాది వైదిక కర్మలు, ఈ అవిద్యోపాసనవలన పితృలోక ప్రాప్తి కలుగును, 'కర్మణా పితృలోకః' ఇతి శ్రుతేః, ఇది ఆధ్యాత్మిక గురువుల మతము. తన గురువువలన చేలుడు విననిది ఇది.

ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం యే నః తద్విచచక్షిరే - మనకు ఈ రెండింటిని బోధించిన ప్రాజ్ఞులనుండి మనము ఇట్లు వింటిమి, గురువులు మనకు విద్య (దేవతోపాసన) ను గూర్చియు, అవిద్య (వైదికకర్మ) ను గూర్చియు బోధించిరి. విద్యనుగూర్చి, అవిద్యనుగూర్చి మనము ఇట్లు ఆలకించితిమి, 'ఇత్యేవం శుశ్రుమ శ్రుతవంతో వయం ధీరాణా ధీమతాం వచనం.'

పదునొకండవ మంత్రము

విద్యాం చావిద్యాం చ
యస్తద్ వేదోభయం సహ
అవిద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా
విద్యయాऽమృతమశ్నుతే.

టీక :

విద్యాం = విద్యను. చ = మఱియు, అవిద్యాం = అవిద్యను, చ = మఱియు, యః = ఎవరు, తత్ = దానిని; వేద = తెలిసికొందురో; ఉభయం = రెండింటిని; సహ = తోగూడ; అవిద్యయా = అవిద్యవలన; మృత్యుం = మృత్యువును; తీర్త్వా = దాటి; విద్యయా = విద్యవలన; అమృతం = అమృతమును; అశ్నుతే = పొందును.

భావము :

విద్యను, అవిద్యను ఒకేపరి తెలిసికొనునతడు అవిద్యచే మృత్యువును జయించి, విద్యచే అమృతత్వమును పడయును.

వివరణము :

విద్యాం చా విద్యాం చ = విద్యాం చ అవిద్యాం చ = విద్యను అవిద్యను. ఇచ్చట విద్యయనగా అపరజ్ఞానము. అనగా దేవతలను గూర్చిన జ్ఞానము, అవిద్య యనగా ఫలాపేక్షతో చేయబడు అగ్నిహోత్రాది వైదిక కర్మలు.

యస్తద్ వేదోభయం = యః తత్ వేద ఉభయం = ఎవడు సమకాలములో రెండింటిని తెలిసికొనునో, కర్మ (అవిద్య), విద్యలను ఒక్కొక్క దానిని వేర్వేరుగా ఆచరించినప్పుడు అవి విభిన్న ఫలాలను

ఇస్తాయి. కాబట్టి కర్మ, విద్యల సముచ్చయ ఉపాసన సూచింపబడింది. ఈ విధమైన సముచ్చయ ఉపాసన సక్రమంగా ఫలాన్నిస్తుంది.

అవిద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా = అవిద్యచే మృత్యువును జయించి. ఇక్కడ 'మృత్యువు' అంటే చావుగాదు, మృత్యువు అంటే కర్మ, ప్రాపంచిక జ్ఞానం, 'మానవుడు అవిద్యచే మృత్యువును దాటుతాడు' అంటే అతడు అగ్నిహోత్రాది వైదిక కర్మల ఆచరణచే ప్రాపంచిక కర్మలనుండి ముక్తి పొందుతాడు.

విద్యయా అమృతమ్ అశ్నుతే = విద్యచే అమృతత్వమును పొందును, ఇక్కడ 'విద్య' యను పదమునకు 'జ్ఞానము' అని అర్థము కాదు, విద్యయనగా అపరజ్ఞానం, దేవతలను గూర్చిన జ్ఞానం, జ్ఞానం తిమిరానికి దారితీయదు గదా: (చూడుము మంత్రము 9) అలాగే 'అమృతం' అనేదానికి 'మోక్షం' అని అర్థం చెప్పలేం. ఎందువల్లనంటే మోక్షాన్ని ఇవ్వగల్గింది జ్ఞానమొక్కటే. దేవతలనుగూర్చిన అపర జ్ఞానం వల్ల మోక్షం పొందలేము, కాబట్టి అమృతమును పొందడం అంటే దేవలోకప్రాప్తిని పడయుటం అని అర్థం.

అందువల్ల ఏక కాలంలో విద్యను, అవిద్యను తెలిసికొనునతడు వైదిక కర్మలచేత ప్రాపంచిక కర్మలనుండి ముక్తుడౌతాడు, మఱియు దేవతార్చనవలన అమృతత్వమును (దేవతలతో సంసర్గాని) పొందుతాడు, దేవలోక ప్రాప్తి అనంతరం ఇష్ట సిద్ధి (మోక్షం) క్రమంగా కలుగుతుంది.

'మోక్షం' అంటే ఏమిటి? మోక్షం మన అసలు స్వభావం (our true nature). ఈ సత్యాన్ని ప్రత్యక్షమైన అంతర్జ్ఞాన అనుభవం ద్వారానే తెలిసికోవాలి. ఆత్మధ్యానంచేసి, అజ్ఞానమనే తెరను తెగకోయాలి. అప్పుడు మనం దివ్య వైభవంతో, నిర్మలత్వంతో విలసిల్లుతాము, మోక్షం ఆత్మ జ్ఞానంవల్లనే పొందబడుతుంది. అది జనన మరణాల నుండి విమోచనం. బ్రహ్మమును తెలిసికొన్నవాడు బ్రహ్మము ఔతాడు, అందువల్ల బ్రహ్మజ్ఞానమే మోక్షానికి సాధనం.

పన్రెండవ మంత్రము

అంధం తమః ప్రవిశంతి
యే ఽ సంభూతిముపాసతే
తతో భూయ ఇవ తే
తమో య ఉ సంభూత్యాం రతాః

టీక :—

అంధం = గ్రుడ్డి, **తమః** = చీకటి, **ప్రవిశంతి** = ప్రవేశింతురు, **యే** = ఎవరు, (అ) సంభూతిం = అవ్యక్త ప్రకృతిని, **ఉపాసతే** = ఉపాసించు, **తతః** = దానికంటె, **భూయః** = ఘనతరమైన; **ఇవ** = వలె, **తే** = వారు, **తమః** = చీకటి, **య** = ఎవరు, **ఉ** = నిజముగ, **సంభూత్యాం** = కార్యబ్రహ్మమున, **రతాః** = రతులు.

భావము :—

ఎవరు అవ్యక్త ప్రకృతినే ఉపాసించెదరో వారు గ్రుడ్డి చీకటిలో పడెదరు. ఎవరు కార్యబ్రహ్మమునే ఉపాసించెదరో వారు ఇంకను ఘనతర తిమిరమున పడెదరు.

వివరణము :

అంధం తమః ప్రవిశంతి యే అసంభూతిమ్ ఉపాసతే- ఎవరు అసంభూతిని ఉపాసించెదరో వారు గ్రుడ్డి చీకటిలో పడెదరు. 'అసంభూతి' అనగా సంభూతి కానిది. సంభూతి అంటే పుట్టుక. అసంభూతి అనగా పుట్టుకలేని ప్రకృతి. అసంభూతి అంటే కారణరహిత ప్రకృతి. దీన్నే అవ్యక్తం అంటారు. అవ్యక్తంలో త్రిగుణాలు (సత్త్వము, రజస్సు తమస్సు) నిశ్చల స్థితిలో ఉంటాయి. దీన్ని గుణసామ్య అవస్థ అంటారు.

ఇది అన్నిటికి కారణం. విత్తనంలో చెట్టు ఉండే లాగున అవ్యక్తంలో ప్రపంచం అంతా బీజస్థితిలో ఉంటుంది. అవ్యక్త ప్రకృతిని పూజించడాన్ని అవ్యక్తోపాసన అంటారు, అవ్యక్తంకూడ అజ్ఞానమే. అవ్యక్తంలో అన్ని వాంఛలకు, కర్మలకు బీజం ఉంది. అందువల్ల ఎవరు అవ్యక్త ప్రకృతిని ఉపాసిస్తారో వారు గ్రుడ్డి చీకటిలో పడుతారు.

తతో భూయ ఇవ తే తమో య ఉ సంభూత్యాం రతాః = ఎవరు సంభూతినే ఉపాసించెదరో వారు ఇంకను ఘనతర తిమిరమున పడెదరు.

సంభూతి అంటే హిరణ్యగర్భుడు. అతడు అవ్యక్తసంభవుడు, అతడు అవ్యక్త ప్రకృతి యొక్క కార్యం. కాబట్టి సంభూతిని ఉపాసించేవారు అవ్యక్త ప్రకృతిని ఉపాసించేవారు పడే పెనుచీకటిలో కంటె ఘనతరంలో పడుతారు.

అధునా వ్యాకృతా వ్యాకృతోపాసనయోః
సముచ్చిచీషయా ప్రత్యేకం నిందోచ్యతే.

ప్రస్తుతము వ్యక్తోపాసన, అవ్యక్తోపాసనల సముచ్చయము నాచరింపజేయు నుద్దేశ్యముతో వానిని ప్రత్యేకముగ నాచరించుట ఈ మంత్రములో నిందింపబడినది.

సంభూతి, హిరణ్యగర్భుడు, కార్యబ్రహ్మము, సూత్రాత్మ — ఇవి పర్యాయపదములు,

అసంభూతి, అవిద్య, పరాశక్తి, ప్రకృతి, మూలప్రకృతి, అవ్యక్తము ఆదిశక్తి, ఆదిమాయ, ప్రధానము — ఇవన్నియు పర్యాయ పదములు.

పదమూడవ మంత్రము

అన్యదేవాహుః సంభవాత్
అన్యదాహురసంభవాత్
ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం
యే నః తద్విచచక్షిరే

టీక :—

అన్యత్ = అన్యమైనది ఏవ = నిశ్చయముగ, ఆహుః = చెప్పుచున్నారు, సంభవాత్ = కార్యబ్రహ్మమువలన, అన్యత్ = వేరొకటి, ఆహుః = చెప్పుచున్నారు, అసంభవాత్ = అవ్యక్తప్రకృతివలన, ఇతి = ఈవిధముగ, శుశ్రుమ = వింటిమి, ధీరాణాం = ప్రాజ్ఞులవల్ల, యే = ఎవరు, నః = మనకు; తత్ = దానిని; విచచక్షిరే = వివరించిరి.

భావము:—

కార్యబ్రహ్మమును ఉపాసించుటవలన ఒకటియు, అవ్యక్త ప్రకృతిని ఉపాసించుటవలన మరొకటియు లభ్యమగునని చెప్పబడినది. మనకు దీనిని బోధించిన ప్రాజ్ఞుల వలన ఇట్లు వింటిమి.

వివరణము:—

అన్యత్ ఏవ ఆహుః సంభవాత్ = కార్యబ్రహ్మమును ఉపాసించుటవలన ఒకటి లభ్యమగునని చెప్పబడినది.

కార్యబ్రహ్మమును ఉపాసించే వారికి దూరదర్శనము, దూరశ్రవణము, మనోజయము, కామరూపము, పరకాయ ప్రవేశము, ఇచ్ఛామృత్యువు మున్నగు సిద్ధులేగాక అణిమ, మహిమ, లఘిమ. గరిమ, ప్రాప్తి. ప్రాకామ్యము, వశిత్వము, ఈశిత్వము మున్నగు అష్టసిద్ధులు కలుగును.

అన్యాత్ ఆహుః అసంభవాత్ = అవ్యక్త ప్రకృతిని ఉపాసించుటవలన మరియొకటి లభ్యమగునని చెప్పబడినది. అవ్యక్త ప్రకృతిని ఉపాసించువారు ప్రకృతి లయమును పొందుతారు. అచేతనమైనట్టి అవ్యక్త ప్రకృతిని ధ్యానించడంవల్ల మోక్షం సిద్ధించదు. సరియైన మార్గాన్ని సూచించేందుకు ఏర్పడినటువంటి శాస్త్రం మోక్షాన్వేషికి (ఆ మార్గం తెలియనట్టి వానికి) ఒక అచేతనమైనట్టి ఆత్మను (మూల ప్రకృతిని) నిజమైన ఆత్మగ చూపించినట్లయితే అతడు గుడ్డిఎద్దు తోక పట్టుకొని తన గ్రామాన్ని చేరలేని రీతిగ, ఎన్నటికీ అంత్యవిమోచనాన్ని, అంటే ఆత్మ సాక్షాత్కారాన్ని పొందలేడు. అవ్యక్త ప్రకృతి ప్రపంచ సృష్టికర్త కాదు. అది అచేతనం. గుడ్డి ప్రకృతిని ఆరాధించడంవల్ల విముక్తి కల్గడం అసంభవం.

ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం యే నః తద్ విచచక్షిరే= మనకు దీనిని బోధించిన ప్రాజ్ఞులవలన ఇట్లు వింటిమి.

ఈ విధముగ మనకు గురువులు హిరణ్యగర్భ, అవ్యక్తప్రకృతులను వేర్వేరుగ పూజించుటవలన కలుగు ఫలితాలను తెల్పారు.

యత ఏవమతః సముచ్చయః సంభూతి అసంభూతి ఉపాసన యోర్యుక్త ఏవైక పురుషార్థ త్వాచ్చే త్యాహ — అందువల్ల సంభూతి. అసంభూతి ఉపాసనల సముచ్చయము ఉచితమైనది, ఏకపురుషార్థ మూలకమగుటచేతగూడ సముచ్చయము సరియైనదే. ఈ విషయము రాబోవు శ్లోకమున (పదునాల్గవ మంత్రమున) చెప్పబడినది.

పదునాల్గవ మంత్రము

సంభూతిం చ వినాశం చ
యస్తద్ వేదోభయం సహ
వినాశేన మృత్యుం తీర్త్వా
సంభూత్యాఽమృతమశ్నుతే.

టీక:—

సంభూతిం= అవ్యక్తప్రకృతిని; చ = మరియు, వినాశం=కార్య బ్రహ్మమును, చ= మరియు, యః=ఎవరు, తత్=దానిని, వేద = తెలిసి కొనునో; ఉభయం=రెండింటిని, సహ=తోగూడ; వినాశేన=కార్య బ్రహ్మముచే, మృత్యుం=మృత్యువును, తీర్త్వా=దాటి, సంభూత్యాం= అవ్యక్త ప్రకృతివలన, అమృతం=అమృతమును, అశ్నుతే=పొందును.

భావము:—

ఎవడు అవ్యక్త ప్రకృతిని, కార్యబ్రహ్మమును ఒకటిగ పూజించునో అతడు కార్యబ్రహ్మముయొక్క ఉపాసనవలన మృత్యువును జయించి, అవ్యక్త ప్రకృతి ఉపాసనవలన అమృతత్వమును పడయును.

వివరణము :—

సంభూతిం చ వినాశం చ = అసంభూతిని మరియు కార్య బ్రహ్మమును.

సంభూతిం చ వినాశం చ ఇతి అత్ర అవర్ణలోపేన నిర్దేశో ద్రష్టవ్యః ప్రకృతి లయ ఫల శ్రుత్యనురోధాత్. సంభూతిని మరియు

వినాశమును' అను పద సమూహము ప్రకృతి లయఫలము చెప్పిన శ్రుతికి అనురోధముగ నుండుటవలన అవర్ణలోపమును పూరించుకొనవలసినదిగ నిర్దేశింపబడినట్లు తెలిసికొనవలెను. ఈ మంత్రమున సంభూతి అనగా అసంభూతి. వినాశము అనగా హిరణ్యగర్భుడు, మూర్తము (concrete) నకు బదులు అమూర్తము (abstract) ప్రయోగింపబడినది.

యః తత్ వేద ఉభయం సహ - ఎవడు రెండింటిని ఒకటిగ పూజచేయునో, అవ్యక్త ప్రకృతిని, కార్యబ్రహ్మమును ఎవడు ఒకటిగ ఉపాసించునో, అనగా అవ్యక్త ప్రకృతి, కార్యబ్రహ్మముల సముచ్చయ ఉపాసన చేయునో,

వినాశేన మృత్యుం తీర్త్వా= వినాశమువలన మృత్యువునుదాటి. వినాశము అనగా కార్యబ్రహ్మము. ఇచ్చట మృత్యువు అనగా పరిమితములైన శక్తులు, కోరికలు, దుర్గుణములు మొదలగునవి. అతడు కార్యబ్రహ్మోపాసనవలన మృత్యువును దాటును, అనగా కార్యబ్రహ్మమును ఉపాసించుట వలన అతడు ఐశ్వర్యము (సిద్ధుల) ను పొందును.

సంభూత్యాం అమృతం అశ్నుతే = అవ్యక్త ప్రకృతి ఉపాసన వలన అతడు అమృతమును పొందును. ఇచ్చట సంభూతి అనగా అసంభూతి, ఇచ్చట 'అమృతము' అనగా మోక్షముగాదు, అమృతము అనగా ప్రకృతి లయము.

అవ్యక్త ప్రకృతిని, కార్యబ్రహ్మమును ఒకటిగ పూజచేయునతడు కార్యబ్రహ్మమును పూజించుటవలన ఐశ్వర్యము (సిద్ధుల) ను పడసి, అవ్యక్తోపాసనద్వారా ప్రకృతి లయమును పొందును, తరువాత క్రమమార్గమున ముక్తిని పొందును.

12, 13, 14 మంత్రములలోని భావములు 9, 10, 11 మంత్రములలోని భావములను పోలియున్నది.

11 వ మంత్రమున అవిద్య, విద్యల సముచ్చయ ఉపాసన ఎట్లు సూచింపబడినదో అట్లే ఈ మంత్రమున (14 వ మంత్రమున) హిరణ్య గర్భ మూల ప్రకృతుల సముచ్చయ ఉపాసన సిఫారసు చేయబడినది.

ప్రకృతిలయ పర్యంత సమస్త ఫలము (గో, భూమి, సువర్ణాదులు) మానుష సంపత్తియని, దైవీసంపత్తియని శాస్త్రము చెప్పుచున్నది. ఇంత వరకు సంసారగతి, ఏడవ మంత్రమున, 'ఆత్మైవా భూద్విజానతః' యందు ఏషణాత్రయ సంపూర్ణ త్యాగఫలము సర్వాత్మభావమని నుడవబడినది. ఇవ్విధమున ప్రవృత్తి, నివృత్తి ద్విప్రకార ధర్మములు వేదప్రకాశితములే. విధి ప్రతిషేధలక్షణోపేతమైన ప్రవృత్తి ధర్మము. నివృత్తి లక్షణము బృహదారణ్యకమున వర్ణింపబడినది. అందు విద్యను, అవిద్యను ఒకేపరి తెలుసుకొనునతడు అవిద్యవలన మృత్యువును దాటుననియు, విద్యవలన అమృతమును పొందుననియు తెలుపబడినది.

ప్రస్తుతము (15 వ మంత్రమున) ఏ మార్గముద్వారా అమృతత్వము ప్రాప్తించునో చెప్పబడును, ఏది సత్యమో అది ఆదిత్యుడు, ఈ ఆదిత్య మండలమునందలి పురుషుడు, దక్షిణనేత్రమునందలి పురుషుడు ఇరువురు సత్యమే. బ్రహ్మోపాసన సల్పునట్టి, శాస్త్రోక్తకర్మల నాచరించునట్టి సాధకుడు అంతకాల ప్రాప్తియందు, ఆదిత్యమండలస్థుండై ఆత్మకోసమై 'హిరణ్మయేన పాత్రేణ' అను మంత్రముద్వారా ఆత్మప్రాప్తి ద్వారమునకై యాచించుచున్నాడు.

పదునైదవ మంత్రము

హిరణ్మయేన పాత్రేణ
సత్యస్యాపిహితం ముఖం
తత్త్వం పూషన్నపావృణు
సత్యధర్మాయ దృష్టయే.

టీక :—

హిరణ్మయేన = బంగారుమయమైన దానిచే; పాత్రేణ = పాత్రచే; మూతచే, సత్యస్య = బ్రహ్మముయొక్క; అపిహితం = కప్పబడియున్నది, ముఖం = వదనము, తత్త్వం (తత్ + త్వం) = సత్యము (అదియే నీవు) పూషన్ = ఓ సూర్యభగవానుడా; అపావృణు = తెరవుము, సత్యధర్మాయ = సత్యమును ఆరాధించుచున్న నాకు, దృష్టయే=దర్శించుటకై

భావము:—

సత్యము యొక్క వదనము ఒక బంగారు భాండముచే కప్పబడియున్నది. ఓ పూషన్, సత్యమును అనుష్ఠించుచున్న నాకు తత్త్వదర్శనార్థము తెరను తొలగించుము.

వివరణము :—

హిరణ్మయేన పాత్రేణ = బంగారు భాండముచే, అనగా సూర్యమండలముచే.

సత్యస్య అపిహితం ముఖం = సత్యముయొక్క వదనము కప్పబడియున్నది. అంటే సూర్యమండలముచే సత్యము యొక్క వదనము కప్పబడియున్నది,

తత్త్వం పూషన్ అపావృణు - ఓ సూర్యభగవాన్, తత్త్వ మును ప్రకాశపరచుము.

సత్య ధర్మాయ = సత్యమును ఆరాధించుచున్నట్టి నాకు.

దృష్టయే = చూడగలందులకై, సత్యము యొక్క వదనమును దర్శించ గలందులకై.

ఈ మంత్రము ప్రాణము పోవుచున్న మానవుని ప్రార్థనగ కనబడు చున్నది.

హేభగవన్, ఓ సూర్యనారాయణ, నీవు పూషణుడవు. నీవు సర్వ లోకమును పోషించువాడవు. నీ ముఖమునుండి తెరను తొలగించుము. నీ దర్శనము పొంది, నేను ఆత్మ సాక్షాత్కారమును పడయుదును గాక। నేను సత్యధర్ముడను. నేను సత్యవ్రతుడను. నిరంతరము నిన్నుధ్యానించుచున్నాను సర్వదా సత్యమును ధ్యానించుచున్నాను. నిన్ను కప్పియున్న తెరను తొల గించి, నాకు సమ్యగ్దర్శన భాగ్యము నొసగుము,

---

పదునారవ మంత్రము

పూషన్ ఏకర్షే యమ సూర్య
ప్రాజాపత్య వ్యూహరశ్మీన్ సమూహ
తేజో యత్తేరూపం కల్యాణతమం
తత్తే పశ్యామి యోఽసావసౌ
పురుషః సోఽహమస్మి.

టీక:—

పూషన్ = ఓ సూర్యదేవా. ఏకర్షే = ఏకైకఋషీ. యమ = ఓ నిగ్రహా, సూర్య= ఓసూర్యా, ప్రాజాపత్య = ఓ ప్రజాపతి తనయా వ్యూహ = వెదజల్లుము, రశ్మీన్ కిరణములను, సమూహ = గుమికూడ చేయుము, తేజః = కాంతిని, యత్ =ఏమిటో తే = నీయొక్క, రూపం= రూపమును; కల్యాణతమం = మిక్కిలి మంగళప్రదమైన. తత్ = అది తే = నీయొక్క; పశ్యామి= నేను చూచుచున్నాను; యః = ఎవరు; అసౌ ఈ; అసౌ = ఈ; పురుషః =పురుషుడు; సః = అతడు; అహం = నేను అస్మి=ఉన్నాను.

భావము:—

ఓ పూషన్, అద్వితీయ ఋషీ, సర్వలోకనిగ్రహా, సూర్యభగవన్. ప్రజాపతి తనయా, నీ కిరణములను వికిరణము సేయుము. నీ ప్రజ్వలిత కాంతిని ఉపసంహరింపుము. నేను నీదు దివ్యరూపమును దర్శించుచున్నాను. అతడే నేను. (సోఽహం), నీయందలి పురుషుడనే నేను:

వివరణము :—

ఈమంత్రముకూడ చనిపోవుచున్నవాని ప్రార్థనయే,

పూషన్ - హే పూషన్ — ఓ పూషనుడా. పూషనుడనగా పోషకుడు. పూషనుడు సూర్యభగవానుడు. అతడు జగద్సంవర్ధకుడు అతడు జగజ్జ్యోతి. జగతఃపోషణాత్ పూషా; జగత్తును పోషించు కారణమున సూర్యుడు పూషణుడు.

ఏకర్షే — ఏకైకఋషీ, ఓ అద్వితీయఋషీ. ఏకర్షే అనగా ఆకసపథమున ఏకైక ప్రయాణీకుడా. ఓ సూర్యనారాయణా.

యమ = ఓ యమధర్మ ప్రభూ. సర్వులను నిగ్రహించు ప్రభూ ఓ ఈశా. సర్వస్య సంయమనాద్ యమః.

సూర్య = ఓ సూర్యభగవన్. ఓ కశ్యప — అదితీ తనయా; మానవుల సత్కార్మలకు, దుష్కార్మలకు నిరంతర సాక్షి రశ్మీనాం ప్రాణానాం రసానాంచ స్వీకరణాత్ సూర్యః=కిరణములను, ప్రాణమును రసములను స్వీకరించు కారణమున సూర్యుడు.

ప్రాజాపత్య = ఓ ప్రజాపతి కుమారా, ఓ సూర్యనారాయణ, ఓ ప్రపంచమును పోషించు స్వామీ ప్రజాపతేరపత్యం ప్రాజాపత్యః ప్రజాపతి యొక్క పుత్రుడగుటచే ప్రాజాపత్యుడు.

వ్యూహరశ్మీన్ సమూహ = నీ కిరణములను పైకిలాగికొనుము నీ కిరణములను వికిరణ మొనర్పుము. వ్యూహ విగమయ రశ్మీన్ స్వాన్ సమూహ ఏకీకురు ఉపసంహర తే తేజస్తాపకం జ్యోతిః నీ కిరణములను దూరము సేయుము. నీదు తేజోవంతమైన సంతప్తకరమైన జ్యోతిని పుంజీభూత మొనర్పుము. ఏకము సేయుము, శాంతపరచుము

తేజో య త్తే రూపం కల్యాణతమం త త్తే పశ్యామి - తేజోమయమైన నీదు సర్వమంగళకరమైన దివ్యరూపమును చూచుచున్నాను.

యత్తే తవ రూపం కల్యాణతమమ్ అత్యంత శోభనం తత్తే తవాత్మనః ప్రసాదాత్ పశ్యామి. నీదు స్వరూపము అత్యంత కల్యాణమయము, అది పరమ సుందరము. నీదు పరమకృపచే నేను ఆ దివ్యమంగళ రూపమును చూచుచున్నాను.

యోఽసావసౌ పురుషః సోఽహమస్మి =నీ యందలి పురుషుడనే నేను, అతడే నేను. ఓ సూర్యభగవన్, నీయందలి పురుషుడనే నేను. సోఽహమస్మి శివోఽహం.

అతడు సర్వవస్తువులందు వ్యాపించి యుండును గావున పురుషుడన బడును. బ్రహ్మపురిని (దేహమును) ఆక్రమించియుండును, గావునపురుషుడు అనబడుచున్నాడు.

'సోఽహమస్మి' అనుటలో జీవబ్రహ్మైక్యము తెలుపబడుచున్నది. సోఽహం సః + అహం = అతడే నేను = ఆపరబ్రహ్మమే నేను (జీవాత్మను).

పదునేడవ మంత్రము

వాయు రనిల మమృతం
అథేదం భస్మాంతం శరీరం
ఓం క్రతో స్మర కృతం స్మర
క్రతో సర్మ కృతం స్మర.

టీక :—

వాయుః = నిత్యగతసూత్రాత్మ; అనిలం = వాయువునకు, అమృతం = అమృతమైన, అథ = పిమ్మట, ఇదం = ఈ, భస్మాంతం = బూదియయ్యెను శరీరం = దేహము, ఓం = ఓంకారము, క్రతో = ఓమానసమా, స్మర = స్మరింపుము, కృతం = నాపనులను, స్మర = స్మరింపుము, క్రతో = ఓ మనసా, స్మర = జ్ఞప్తిచేసికొనుము, కృతం = నేచేసినపనులను, స్మర = జ్ఞప్తిచేసికొనుము.

భావము :—

నా ప్రాణము సర్వవ్యాపియైన నిత్యగత సూత్రాత్మయందు లీనమగుగాక! ఈ దేహము అగ్నిచే దగ్ధమై బూదియగుగాక! ఓం! ఓ మనసా! నా పనులను స్మరింపుము, స్మరింపుము. ఓ మనసా, నా పనులను స్మరింపుము. స్మరింపుము.

వివరణము :

ఈ మంత్రము పైతము ప్రాణము పోవుచున్నవాని (మరణోన్ముఖు డగు ఉపాసకుని) ప్రార్థనయే.

వాయుః అనిలం అమృతం అథ = నా ప్రాణము సర్వవ్యాపి యైన వాయువునందు, అనగా సూత్రాత్మయందు లీనమగుగాక! తన యావజ్జీవితము పుణ్యకర్మలను చేసిన యతడు తన ప్రాణప్రయాణ సమయమున తానుచేసిన పుణ్యకర్మలను తలచుకొని, పరలోకమున ఆనందపడును. అతడు తన ప్రాణము కార్యబ్రహ్మమున లీనము కావలెనని ప్రార్థించు చున్నాడు.

ఇదం భస్మాంతం శరీరం = ఈ శరీరము భస్మావశేషమగు గాక! సత్కర్మల నాచరించిన యతడు తన యావజ్జీవితము అగ్నిని పూజించియుండెను. కాన అట్టి పవిత్రాగ్నిని సంబోధించుచున్నాడు (క్రతో = ఓ అగ్ని, ఓ మనసా). ఓ అగ్ని నా యీ ప్రాణము ఈ దేహమును వదలి సర్వవ్యాపియైన సూత్రాత్మను జేరుగాకయని అతడు ప్రార్థించుచున్నాడు.

ఓం క్రతో స్మర కృతం = ఓం! ఓ మానసమా! నాపనులను స్మరింపుము. ఓ మనసా. నేను నా బాల్యమునుండి చేసిన పనులను తలచు కొనుము, జ్ఞప్తిచేసుకొనుము, స్మరింపుము.

స్మర క్రతో స్మర కృతం స్మర = ఓ పావనాగ్ని నాపనులను స్మరింపుము, స్మరింపుము, స్మరింపుము. ఓ అగ్ని నేను బాల్యము నుండి యొనరించిన అన్ని సత్కర్మలను స్మరింపుము.

'క్రతో! స్మర, స్మర, క్రతో! స్మర, స్మర' ప్రాణ ప్రయాణ సమయమునందలి వాని మనోవేదనను ఆవేదనను తెలియజేయు చున్నది.

పదునెనిమిదవ మంత్రము

అగ్నేనయ సుపథా రాయే
అస్మాన్ విశ్వాని దేవ వయునాని విద్వాన్
యుయోధ్యస్మజ్జుహూరాణమేనో
భూయిష్ఠాంతే నమ ఉక్తిం విధేమ.

టీక :—

అగ్నే=ఓ అగ్ని, నయ=దారిచూపుము, సుపథా=మంచిమార్గము గుండా, రాయే=ముక్తికి; అస్మాన్=మమ్ము, విశ్వాని=సర్వము, దేవ=ఓ భగవన్, వయునాని = మోక్షసాధనలు, విద్వాన్ = తెలిసినవాడవు; యుయోధి=నాశమొనర్పుము, అస్మత్=మానుండి; జుహూరాణం=వక్రతమమైన, ఏనః=పాపమును; భూయిష్టాం=ఉత్తమమగు, తే=నీకు, నమఉక్తిం= ప్రార్థనను; విధేమ=అర్పించుచున్నాము.

భావము:—

ఓ అగ్ని, హేభగవన్, నీకన్ని మార్గములు తెలియును కావున మమ్ము మంచి మార్గము ద్వారా ఐశ్వర్యమునకు (ఆనందమునకు, ముక్తికి, పరమపదమునకు) గొంపొమ్ము. మా అంతరంగము నుండి వక్రపాతకమును తొలగింపుము. ప్రభూ! నీకు ఉత్కృష్ట సాష్టాంగ నమస్కృతులు గావించుచున్నాము.

వివరణము:—

ఈ యుపనిషత్తునందలి కడపటి మంత్రము ఇది. ఈశావాస్యోపనిషత్తునందలి 15, 16, 17, 18 మంత్రములు ప్రాణము వీడుచున్న

మానవుని (మరణోన్ముఖుడైన ఉపాసకుని) ప్రార్థనలై యున్నవి. ఈనాలుగు శ్లోకములకు తత్పూర్వ శ్లోకములకు బొత్తుగ సంబంధము కనబడదు, చని పోవుచున్న వాని ప్రార్థనలు ఉపనిషదంతమున చేర్చబడినవి, కడపటి పది మంత్రములు (9-18) ఆత్మజ్ఞాన స్వభావమును వర్ణింపవు.

అగ్నే నయ సుపథా రాయే అస్మాన్ = ఓ అగ్నీ, మమ్ము మంచి మార్గముగుండా ఐశ్వర్యమునకు తీసికొని పొమ్ము.

పుణ్యకర్మల నాచరించిన యతడు తన ప్రాణము పోవుసమయమున తాను యావజ్జీవితము అర్చించిన అగ్నిహోత్రుని సంబోధించి ఇట్లను చున్నాడు; "ఓఅగ్నీ, మమ్ముమంచిమార్గముగుండ ఐశ్వర్యమునకు, ముక్తికి ఆనందమునకు, పరమపదమునకు గొంపొమ్ము. ఓ జాతవేదా, మమ్ము ఉత్తరాయణమున తీసికొనిపొమ్ము. ఓ దేవా, మమ్ము దేవయానమున గొంపొమ్ము. ఓ ప్రభూ, యద్గత్వాన నివర్తవితే తద్ధామమునకు గైకొని వెడలుము యాచే త్వాం పునః పునర్గమనా గమనవర్జితేన శోభనేన పథానయ. కర్మఫలభోగ నిమిత్తము మరల మరల వచ్చుట పోవుట లేనటువంటి శుభమార్గముగుండ మమ్ము గొనిపొమ్ము ప్రభూ! "

దేవయానము (Path of the Gods) లో మొత్తము పదమూడు స్టేషన్లు గలవు. అవి 1, అగ్ని 2, అహస్సు 3, శుక్లపక్షము 4. ఉత్తరాయణపు ఆరుమాసాలు 5. సంవత్సరము 6, వాయువు 7, సూర్యుడు 8.చంద్రుడు 9. విద్యుత్తు 10.వరుణలోకం 11. ఇంద్రలోకం 12. ప్రజాపతి లోకం 13. బ్రహ్మలోకం. శ్రుతిలో వర్ణించబడిన వీటిని కేవలం ప్రదేశాలుగా భావించరాదు. వాటిలో నివసించే దేవతలు (Super human beings) అని తెలిసికోవాలి. ఈ దేవతల్ని అతివాహక దేవతలు (Escorts of the emancipated pilgrim) అని పిలుస్తారు. బ్రహ్మలోకం చేరేవరకు

విగతజీవికి ఈ దేవతలు వారివారికి సంబంధించిన కేంద్రాల (Juris-dictions) ద్వారా దారిచూపుతారు.

విశ్వాని దేవ వయునాని విద్వాన్ - ఓదేవ, నీకు మోక్షము నొందుటకు గల సకల మార్గములు తెలియును. అందుచేత మమ్ము ఆనంద మునకు మంచి మార్గమున తీసికొనివెళ్ళుము.

యుయోధి అస్మత్ జుహురాణం ఏనః - మా నుండి నీచ మైన పాతకములను నిర్మూలింపుము, యుయోధి వియోజయ వినాశయ అస్మదస్మత్తో జుహురాణం కుటిలం వంచనాత్మకమేనః పాపమ్ తతోవయం విశుద్ధాః సంత ఇష్టం ప్రాప్స్యామ ఇత్యభిప్రాయః మానుండి కుటిలమైన, అనగా వంచనాత్మకమైన పాపమును వియుక్త మొనర్పుము, నాశమొనర్పుము. అప్పుడు మేము పరిశుద్ధులమై మా యిష్ట ప్రాప్తిని పొందగలుగుదుము అనిఅర్థము,

ఓ ప్రభూ. నీవు పవిత్రుడవు, పావనుడవు, హేభగవన్, మాలోని దుష్టపాతకములను నాశమొనర్పుము. మేము నిర్మలులమై ఆత్మానంద భాగ్యమును గ్రోలెదముగాక!

భూయిష్ఠాంతే నమ ఉక్తిం విధేమ = ప్రభూ, నీకుఉత్కృష్ట ప్రణిపాతముల గావించుచున్నాము. కింతు వయమిదానీం తే న శక్నుమః పరిచర్యాం కర్తుమ్ భూయిష్ఠాం బహుతరాం తే తుభ్యం నమ ఉక్తిం నమస్కారవచనం విధేమ నమస్కారేణ పరిచరేమ ఇత్యర్థః.

మరియు ఈ సమయమున మేము నీకు పరిచర్యలు చేయ నసమర్థులము. అందుచేత మేము నీ కోసము అనేక నమస్కార వచనములు చేయుచున్నాము. అనగా, నమస్కారముతో నీకు పరిచర్యనొనర్చు చున్నాము, అని అర్థము.

ప్రభో, నీకివే మా సాష్టాంగనమస్కారములు. ఓ దేవా, నీకు తెలియనిది లేదు. మమ్ము దయగొనుము, దారిజూపుము, త్రాహి, ప్రచోదయాత్.

'ఓం అసతో మా సద్గమయ
తమసో మా జ్యోతిర్గమయ
మృత్యోర్ మా అమృతం గమయ,'

మమ్ము చెడునుండి మంచికి, చీకటి నుండి వెలుగునకు, మృత్యువు నుండి అమృతత్వమునకు గొంపొమ్ము. ఇదే మా మనఃపూర్వక ప్రార్థన.

ఈ సందర్భములో భగవద్గీతయందలి ఈ శ్లోకము స్మరణకు వచ్చుచున్నది,

యం యం వాపి స్మరన్ భావం
త్యజత్యంతే కళేబరం
తం తమేవైతి కౌంతేయ
సదా తద్భావభావితః

ఓ కౌంతేయ, ఎవడు తనఅంత్యకాలమున దేనిని తలచుచు దేహమును వదలునో తన భావమునకు అనుగుణముగ అందు నిమగ్నుడై సతతము తలచుచున్నందున, అతడు ఆయా స్వరూపమునే పొందును.

అందువల్ల చివరి భావన మరొక దేహమును (ఆ భావనకు అనుగుణమైన దానిని) పొందుటకు హేతువై యున్నది.

శ్రీ కులశేఖరులు ఇట్లు ప్రార్థింతురు.

కృష్ణ త్వదీయ పదపంకజ పంజరాంతం
అద్యైవ మే విశతు మానసరాజహంసః

ప్రాణ ప్రయాణసమయే కఫవాతపిత్తైః
కంఠావరోధన విధౌ స్మరణం కుతస్తే.

— ముకుందమాల.

Let the white swan of my holy mind
(Now itself) Enter the cage of Thy Lotus feet.
Hey Krishna, at the time of death
or the egress of the vital breath,
When the forces of phlegm, wind and bile
Block up the throat and torment the while,
Thy remembrance is a tale futile;
Protect me with Thy gracious smile.

— MUKUNDA MALA.

ప్రభూ, కృష్ణ, నా మనస్సు అనెడి రాజహంస ఇప్పుడే నీదు పాద సరోరుహము లనెడి పంజరమున ప్రవేశించుగాక। ప్రాణము పోవు సమయమున, కఫ వాత పిత్తములు కంఠమునకు అడ్డుపడి నప్పుడు నీ స్మరణ ఎక్కడిది?

గ్రంథార్థ వివేచనము

ఈశావాస్యోపనిషత్తులోని *ఈ రెండు శ్లోకపాదాలు విన్న తరువాత కొందరకు సంశయం కలుగవచ్చు.

> * 'అవిద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా
> విద్యయామృతమశ్నుతే,' (ఈ. ఉ. 11)
> 'వినాశేన మృత్యుం తీర్త్వా
> సంభూత్యా మృతమశ్నుతే.' (ఈ ఉ 14)

ఈ సంశయ నివృత్తినిమిత్తం మనం సంక్షేపంగా విచారిద్దాం. సరే, ఈ సంశయం. అసలు ఎందుకు వచ్చింది? దాన్ని గురించి మాటాడుతూన్నారు.

పూర్వపక్షి: 'విద్యా' శబ్దానికి పరమార్థవిద్యయని, 'అమృత' శబ్దానికి అమృతత్వమని అర్థం ఎందుకు చెప్పకూడదు?

సిద్ధాంతి: 'పరమార్థ విద్య,' 'కర్మ' — ఇవి రెండు పరస్పర విరుద్ధములైన కారణమున వాటి సముచ్చయము ఏర్పడేందుకు వీలులేదు.

పూర్వపక్షి: మీరు చెప్పింది సత్యమే. అయితే, ఈ విరోధంకాని, అవిరోధం కాని శాస్త్ర ప్రమాణం ప్రకారమే చెప్పాలి. అందువల్ల ఈ సందర్భంలో విరోధమేమీ కనబడడం లేదు. ఏవిధంగా అవిద్య యొక్క అనుష్ఠానం, విద్యయొక్క ఉపాసన — ఇవి రెండూ శాస్త్రప్రమాణానుసారంగా ఉన్నాయో అలాగే వాటి విరోధం, అవిరోధం కూడ ఉన్నాయి. శాస్త్రంలో 'ఏ ప్రాణికి హింస చేయరాదు' (న హింస్యాత్ సర్వ భూతాని) అని ఉంది. మరల అదే శాస్త్రంలో 'యజ్ఞంలో పశువును హింసించు' (బాధ్యతేఽధ్వరే పశుం) అని ఉంది. ఈ విధంగానే విద్య, అవిద్యల సంబంధం ఉంది అనుకోవచ్చు. అందువల్ల విద్యయొక్క కర్మ

యొక్క సముచ్చయము(విద్యాకర్మణోశ్చ సముచ్చయః) కలదనవచ్చును.

సిద్ధాంతి : అలా అనేందుకు లేదు. శ్రుతి ఇలాచెబుతూంది.

"దూరమేతే విపరీతే విషూచీ
అవిద్యా యా చ విద్యా."

— కఠోపనిషత్తు

విద్యయొక్క గతి, కర్మయొక్కగతి భిన్నభిన్నములుగ ఉన్నాయి. అందువల్ల విద్య, కర్మ — ఇవి రెండు సర్వథా విపరీతము లే.

పూర్వపక్షి ; 'విద్యాం చావిద్యాం చ — ఈ వాక్యానుసారము ఈ రెండింటికి అవిరోధముకాదా ?

సిద్ధాంతి : అలాకాదు. హేతు స్వరూప ఫల విరోధాత్, వాటి యొక్క హేతువు, స్వరూపము, ఫలము — వీటిలో విరోధం ఉంది.

పూర్వపక్షి: విద్య, అవిద్యల యొక్క విరోధ అవిరోధములు వస్తుతః వున్నవే. ఈ విషయం పురుషుని అధీనం. అందువల్ల వాటి సముచ్చయము సంభవమే, అవి అవిరోధాలే.

సిద్ధాంతి ; ఇవి రెండు ఒకదానితో ఒకటి ఉండడం సంభవంకాదు.

పూర్వపక్షి ; అట్లాగైతే. విద్య, అవిద్య క్రమంగా ఒకే ఆశ్రయంలో ఉండేవి అని అనుకోవచ్చుగదా.

సిద్ధాంతి ; అలాకాదు, విద్యోత్పత్తి అయిన మీదట అవిద్య నాశమౌతుంది. మరల దాని ఆశ్రయంలో అవిద్యోత్పత్తి జరిగేందుకు లేదు. 'అగ్నికి ఉష్ణం. ప్రకాశం ఉంది.' ఈ జ్ఞానం కలిగిన మీదట, ఆ చిత్స్వరూప ఆశ్రయంలోనే 'అగ్ని శీతలంగా ఉంది. చీకటిమయంగా ఉంది' అనే అజ్ఞానం ఉండజాలదు. ఈ విషయంలో అతనికి ఎటువంటి సందేహంగాని. భ్రమగాని లేదనుట స్పష్టం.

'యస్మిన్ సర్వాణి భూతాని
ఆత్మైవాభూద్విజానతః
తత్ర కో మోహః కః శోక
ఏకత్వమనుపశ్యతః' (ఈ. ఉ, 7)

జ్ఞానికి శోక మోహాలు అసంభవమని చెప్పబడింది. ఇతి శ్రుతి ప్రసిద్ధం. ఈ విధంగా అవిద్య అసంభవమని తెలిసికొన్న తరువాత కర్మ కూడ అసంభవమనే తెలియాలి, ఈ విషయాన్ని ముందే అనుకొన్నాము. 'అమృతం' అంటె తెలిసికోవాలి. 'విద్యా' శబ్దానికి 'పరమార్థవిద్యా' అని అర్థంచెప్పితే, 'హిరణ్మయేన పాత్రేణ' మొదలగు మంత్రాలలోని మార్గాది యాచనకు వీలుండదు. ఆ కారణంచేత విద్య (**దేవతాజ్ఞానము**) అవిద్య (కర్మ) ల సముచ్చయము సంభవమేకాని పరమార్థ జ్ఞానముతో కర్మ సముచ్చయము అసంభవమని తెలిసికొనవలెను.

శ్రీ శంకరులవారు జ్ఞాన కర్మ సముచ్చయ వాదనను ఖండింతురు, వారు చెప్పునదేమన:-

నిష్కామ్య సేవవలన చిత్తశుద్ధి చేకూరుతుంది. చిత్తశుద్ధి చేకూరిన పిదప ధ్యానయోగఅర్హత కలుగుతుంది. ధ్యానం ద్వారా జ్ఞానం కలుగుతుంది. జ్ఞానంవల్ల మోక్షం ప్రాప్తిస్తుంది.

ఈ సందేశాన్నే శ్రీ శివానందయతీంద్రుల వారు ఇలా బోధిస్తారు.

Serve, Love Meditate. Realise

సేవింపుము. ప్రేమింపుము, ధ్యానింపుము, సాక్షాత్కారమునొందుము

శాంతి మంత్రము

ఓం. పూర్ణమదః పూర్ణమిదం
పూర్ణాత్ పూర్ణముదచ్యతే
పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ
పూర్ణమేవావశిష్యతే.
ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః

ఓం అది పూర్ణము ఇది పూర్ణము.
పూర్ణమునుండి పూర్ణము ప్రభవించును.
పూర్ణమునుండి పూర్ణమును ప్రత్యాహారము
చేయగ ఇంకను పూర్ణమే మిగులును.

అనగా

ఆ అగోచరమైన సకలము పరబ్రహ్మమే. ఈ సగోచర సర్వస్వము పరబ్రహ్మమే. కార్యబ్రహ్మము (హిరణ్యగర్భుడు) పరబ్రహ్మము నుండియే ఉత్పన్నమయ్యెను. పరబ్రహ్మము నందు కార్యబ్రహ్మము లీనమైనపుడు పరబ్రహ్మమే మిగులును.

ఓం శాంతిః! శాంతిః!! శాంతిః!!! ఈ మంత్రము సర్వోపనిషత్తుల సారము.

హరిః ఓం తత్ సత్

ఓం

ఈశోపనిషత్తు సారసంగ్రహము

ఈ విశ్వమునందంతట పరమేశ్వరుడు అంతర్ వాసియైయున్నాడు. నామ రూపములను వదలి బ్రహ్మానందమును అనుభవింపుము. పరుల ధనమునకై లోభపడకుము. అహంకారమును వీడి, పరమశాంతిని అనుభవింపుము. నిస్వార్థముగ కర్మలొనరింపుము. నూరు సంవత్సరములు మనుటకు యత్నింపుము, నిష్కామ్య కర్మలు నిన్ను నిర్లిప్తుని జేయును. బ్రహ్మము పరము, అనంతము, అఖండము, అచలము. ఆత్మ అన్నిటికి అంతరమున, బాహ్యమున గలదు. ఆత్మ అకాయము, అవ్రణము, అస్నావిరము. ఆత్మ పరిశుద్ధము. అనఘము, నిర్లిప్తము. ఆత్మ సర్వగతము, తేజోమయము ఈ సర్వప్రాణులలో ఎవడు బ్రహ్మమును తెలిసికొనునో అతడు శోకమును తరించును. ఆత్మను సర్వత్ర ఆలోకించువానికి శోకమోహములు ఉండవు.

శుద్ధబ్రహ్మమును ఆరాధింపుము, ధ్యానింపుము. అవిద్యోపాసకులు అంధకారమున పడెదరు. సంభూతి ఉపాసకులు అంధకారమున పడెదరు, విద్యోపాసకులు అంధకారమునపడెదరు, అసంభూతి ఉపాసకులు అంధకారమున పడెదరు. నీ జీవిత గమ్యము ఆత్మసాక్షాత్కారము,

అసతో మా సద్గమయ
తమసో మా జ్యోతిర్గమయ
మృత్యోర్ మా అమృతం గమయ.

ప్రభూ. మమ్ము చెడునుంచి మంచికి,
చీకటినుంచి వెలుగుకు,
మృత్యువునుంచి అమృతత్వమునకు గొంపొమ్ము.

ఓం తత్ సత్

ఓం

శ్లోక వర్ణానుక్రమణికా

ఈశావాస్య ఉపనిషత్తు

శాంతిపాఠం

ఓం పూర్ణమదః పూర్ణమిదం పూర్ణాత్ పూర్ణముదచ్యతే।
పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ పూర్ణమేవావ శిష్యతే ॥
ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః

ఓం - ఓం, అదః - అది, పూర్ణం - అనంతం, ఇదమ్ - ఇది, పూర్ణం - అనంతమైనది, పూర్ణాత్ - అనంతంనుంచి (కంటికి కనిపించని ఈ అనంతం నుంచి), పూర్ణం - అనంతం (గోచర ప్రపంచమంతా), ఉదచ్యతే - ఉద్భవిస్తోంది, పూర్ణస్యపూర్ణమాదాయ - అనంతం నుంచి అనంతం తీసివేస్తే, పూర్ణం ఏవ- అనంతమే, అవశిష్యతే - మిగిలివుంటుంది, ఓం - ఓం, శాంతిః - శాంతి.

అది (ఆ కనిపించని అనంతం) పూర్ణం. ఇది కూడా (కనిపించే అనంతవిశ్వం) పూర్ణం.ఆ పూర్ణం నుంచి ఈ పూర్ణం బహిర్గతమౌతోంది. పూర్ణం నుంచి పూర్ణంతీసివేసినా పూర్ణమే మిగిలివుంది.

ఓం ఈశావాస్య మిదగ్ం సర్వం యత్కించ జగత్యాం జగత్
తేనత్యక్తేన భుంజీథాః మాగృథః కస్యస్విద్ధనమ్. 1

జగత్యాం - జగత్తులో, యత్ కించ - ఏదేదైతే, జగత్ - మార్పుచెందేది,

ఇదం సర్వం - ఇది అంతా, ఈశా - భగవంతునిచేత, వాస్యం - ఆవరింప బడి వుంది, తేన త్యక్తేన - ఆ త్యాగం చేత, భుంజీథాః - పోషణచేసుకో, కస్య స్విద్ ధనమ్ - ఎవని ధనాన్ని మాత్రము, మాగృధః - ఆశించకు

ఈ జగత్‌లో మార్పుచెందేది ఏదేది ఉన్నదో అదంతా భగవంతునిచేత ఆవ రింపబడివుంది. ఈ త్యాగం చేత నిన్ను నీవు పోషించుకో. ఎవరి ధనాన్ని మాత్రము ఆశించకు.

కుర్వన్నేహ కర్మాణి జిజీవిషేత్ శతగ్ం సమాః ।
ఏవం త్వయి నాన్యథేతోఽస్తిన కర్మ లిప్యతే నరే ॥ 2

ఇహ - ఈ జగత్తులో, కర్మాణి - శాస్త్రవిహితములైన కర్మలను, కుర్వన్ - చేస్తూ, ఏవం - ఇదేరీతిగా, త్వయి - నీకు, నరే - మానవునకు, ఇతః - ఇం తకంటే, అన్యథా - వేరోక మార్గం, న అస్తి - లేదు, కర్మ - కర్మ, న లిప్యతే - అంటదో

శాస్త్రవిహితమైన నైమిత్తిక కర్మలు ఆచరిస్తూ మాత్రమే మానవుడు నూరు సంవత్సరాలు జీవించాలని కోరుకోవాలి. మానవ జీవితం పైన ఆసక్తి ఉన్నంత వరకు దుష్కర్మకాలుష్యాన్ని దూరం చేసుకోడానికి ఇది తప్ప మరోదారి లేదు.

అసుర్యానామతే లోకా అంధేన తమసావృతా ।
తాగ్ంస్తే ప్రేతాభిగచ్ఛన్తి యేకే చాత్మహనో జనాః ॥ 3

అసుర్యః - రాక్షసులకు చెందిన, అంధేన తమసా - కటిక చీకటి చేత, ఆవృ తాః- ఆవరింపబడినవి, నామ - నిజంగా, తే - ఆ, లోకాః - జన్మలు, యేకే - ఎవరెవరైతే, చ - కూడా, జనాః - జనులు, ఆత్మహనః - ఆత్మహంతకులో, తే - వారు, ప్రేత్య -మరణానంతరము, తాన్-ఆయా జన్మలను,అభిగచ్ఛన్తి - పొం దుతారు.

నిజంగా ఆ జన్మలు కటికచీకటిచేత ఆవరించబడిన రాక్షసజన్మలు. ఆత్మహం త కులైనవారు మరణానంతరం వాటిని పొందుతారు.

అనేజదేకం మనసో జవీయో నైనద్దేవా
ఆప్నువన్ పూర్వమర్షత్।
తద్ధావతో౽న్యానత్యేతి తిష్ఠ
త్తస్మిన్నపో మాతరిశ్వా దధాతి ॥ 4

తత్ - ఆ ఆత్మ, ఏకం - ఒకటే, అనేజత్ - చలనములేనిది, మనసః - మనస్సు కంటే, జవీయః - వేగవంతమైనది,దేవాః - ఇంద్రియములు, ఏనత్ - దీనిని, నఆప్నువన్ - గ్రహించలేవు, పూర్వం అర్షత్ - మనస్సుకంటే ముందు వెళ్ళింది,

తత్ - అది, తిష్ఠత్ - స్థిరంగా ఉంటూ, ధావతః - పరుగెత్తుతూవున్న, అన్యాన్ - ఇతర విషయాలను, అత్యేతి - దాటిపోతుంది, తస్మిన్ - అది వుండడంచేత, మాతరిశ్వా - విశ్వాశక్తి అంటే ప్రాణశక్తి, ఆపః - ప్రాణులయొక్క కార్యకలాప మంతా, దధాతి - భరిస్తోంది.

ఆత్మ ఒక్కటే చలించనిదైనా మనస్సుకంటే వేగవంతమైనది. మనస్సుకన్నా ముందే వెళ్ళగలదు కనుక అది ఇంద్రియాలకు అందదు. నిత్యమూ స్థిరమైన దైనా పరుగెత్తే అన్నిటికన్నా వేగవంతమైనది. ఆత్మ సకలప్రాణికోటుల కార్యకలాపాలను భరించటానికి ప్రాణశక్తిని సమకూరుస్తోంది.

త దేజతి తన్నైజతి త ద్దూరే తద్వంతికే ।
త దన్తరస్య సర్వస్య త దు సర్వ స్యాస్య బాహ్యతః ॥ 5

తత్ - అది, ఏజతి - చలించుచున్నది, తత్ - అది, న ఏ జతి - చలించదు, తత్ - అది, దూరే - దూరంలో వుంది, తత్ - అది, ఉ అంతికే - దగ్గరకూడ వుంది, తత్ - అది, ఉ - ఇంకా, అంతరస్య - లోపల, సర్వస్య అస్య - సర్వత్ర వుంది, బాహ్యతః - బయట కూడా వుంది.

ఆత్మ చలిస్తోంది, చలించదు. అది దూరంలోవుంది, దగ్గరకూడా వుంది. అది లోపలా బయటా అంతావుంది.

యస్తు సర్వాణి భూతాన్యాత్మ న్యేవాను పశ్యతి ।
సర్వభూతేషు చాత్మానం తతో న విజుగుప్సతే ॥ 6

యః - ఎవరైతే, తు - మరి, సర్వాణి - సమస్త, భూతాని - జీవులను, ఆత్మని ఏవ - ఆత్మయందే, అనుపశ్యతి - దర్శించునో, చ - మరియు, సర్వభూతేషు -అన్ని జీవులయందు, ఆత్మానాం - ఆత్మను, తతః - అందుచేత, న విజుగుప్సతే - ద్వేషింపడు

అన్ని జీవులు తన ఆత్మకంటే వేరైనవి కావనీ, తన ఆత్మే అన్ని జీవులలోని ఆత్మగా దర్శించే వాడు దేనిని ద్వేషింపడు.

యస్మిన్ సర్వాణి భూతాన్యాత్మై వాభూ ద్విజానతః ।
తత్రకో మోహః కః శోకః ఏకత్వ మనుపశ్యతః ॥ 7

యస్మిన్ - ఎప్పడైతే, విజానతః - విజ్ఞానానికి, ఆత్మ ఏవ - ఆత్మయే, సర్వాణి - సమస్త, భుతాని - జీవులు, అభూత్ - అయినదో, తత్ర - అప్పడు, ఏకత్వం - ఐక్యతను, అనుపశ్యతః - దర్శించే అతనికి, కః - ఏమిటి, మోహః-మోహము, కః - ఏమిటి, శోకః - శోకము.

అన్ని జీవులను తన ఆత్మగానూ, చరాచర జగత్తును ఆత్మయొక్క ఏకత్వంగాను దర్శించే ఆత్మజ్ఞానికి మోహమేమిటి? శోకమేమిటి?

స పర్యగాచ్ఛుక్ర మకాయ మవ్రణ
మస్నావిరగ్ం శుద్ధ మపాప విద్ధమ్ ।
కవిర్మనిషీ పరిభూః స్వయం భూర్యాథా
తథ్యతోఽర్థాన్ వ్యదధాచ్ఛాశ్వతీభ్యః సమాభ్యః ॥ 8

సః - అతడు(ఆత్మ), స్వయంభూః - స్వయంభువు, పర్యగాత్ - సర్వం వ్యాపించినవాడు, అకాయం - శరీరములేనివాడు, అస్నావిరం - కండలులేనివాడు, ఆపాపవిద్ధమ్ - పాపం వలన కలుషితం కాని వాడు. శుక్రం - ప్రకాశవంతుడు, అవ్రణం - గాయంలేనివాడు, శుద్ధం - స్వచ్ఛమైనవాడు, కవిః - అన్నిటినీ కలుపు కున్నవాడు, యాథాతథ్యతః - యథావిధిగా, శాస్వతీభ్యః - అనంతమైన, సమాభ్యః - ప్రజాపతులకు(సంవత్సరాలకు), అర్థాన్ - విధులను, వ్యదధాత్ - పంచియిచ్చాడు.

స్వయంభువు, సర్వవ్యాపి, అశరీరి, కండలులేని వాడు, పాపకళంక రహితు డు, ప్రకాశవంతుడు, పరిపూర్ణుడు, స్వచ్ఛమైనవాడు, సర్వదర్శి, సర్వవిదు డు అయిన ఆత్మ శాశ్వతులైన ప్రజాపతులకు యధావిధిన వారివారి కర్తవ్యాలను పంచియిచ్చాడు.

అంధం తమః ప్రవిశన్తి యేఽవిద్యాముపాసతే ।
తతోభూయ ఇవ తే తమో య ఉ విద్యాయాగ్ం రతాః ॥ 9

యే - ఎవరైతే, అవిద్యాం - అవిద్యను, ఉపాసతే - ఉపాసించుతారో, తే - వా రు, అంధం తమః - గాఢాంధకారంలో, ప్రవిశన్తి - ప్రవేశిస్తారు, యే - ఎవరై తే, ఉ - మరి, విద్యాయాం - విద్యలోనే, రతాః - ఆనందిస్తారో, తే - వారు, త తః - అంతకంటే, భూయ - ఎక్కువైన, తమః ఇవ - చీకటిలో, ప్రవిశన్తి - ప్ర వేశిస్తారు

ఆవిద్యను ఉపాశించేవారు గాఢాంధకారంలో ప్రవేశిస్తారు. అంతకంటే అంధ కారంలో విద్యలో ఆనందించేవారు ప్రవేశిస్తారు.

అన్య దేవాహు ర్విద్యయా అన్య దాహు రవిద్యయా ।
ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం యేన స్తద్విచచక్షిరే ॥ 10

విద్యాయా - విద్యవల్ల, అన్యత్ - వేరొక (ఫలితాన్ని), అహుః - చెబుతారు, అవి ద్యయా - అవిద్యచేత, అన్యత్ ఏవ - వేరొక(ఫలితాన్ని), అహుః - చెపుతారు, ఇతి - అని, ధీరాణాం - ప్రాజ్ఞులనుండి, శుశ్రుమ - మేమువిన్నాము, యే- ఎవరైతే, నః - మాకు, తత్ - దానిని, విచచక్షిరే - వివరించారో.

విద్యవల్ల(యజ్ఞతత్వవిజ్ఞానంవల్ల) ఒకఫలితం లభిస్తుందనీ, అవిద్యవల్ల (కేవ లం యజ్ఞకర్మవల్ల) మరొక ఫలితం లభిస్తుందనీ వారు చెబుతారు. దీనిని మాకు వివరించిన ప్రాజ్ఞులనుండి మేము ఈవిధంగావిన్నాం.

విద్యాం చావిద్యాం చ

యస్త ద్వేదో భయగ్ం సహ।
అవిద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా
విద్యయాఽ మృతమశ్నుతే ॥ 11

యః - ఎవడైతే, విద్యాం చ - విద్యనూ, అవిద్యాం చ - అవిద్యనూ, తత్ - ఆ, ఉభయం - రెండిటినీ, సహ - కలిపి, వేద - తెలుసుకుంటాడో, అవిద్యయా -

అవిద్యవల్ల మృత్యుం - మృత్యువును, తీత్త్వా- జయించి, విద్యయా- విద్యవల్ల, అమృతం - అమరత్వాన్ని, అశ్నుతే - పొందుతాడు.

విద్యనూ, అవిద్యనూ రెంటినీ కూడా తెలుసుకున్నవాడు అవిద్యవల్ల మృత్యువు ను జయించి, విద్యవల్ల అమరత్వాన్ని పొందుతాడు.

అంధం తమః ప్రవిశన్తి
యేఽసంభూతి ముపాసతే ।
తతో భూయ ఇవ తే తమో
య ఉ సంభూత్యాగ్ం రతాః ॥ 12

యే - ఎవరైతే, అసంభూతిమ్ - ప్రకృతిని, ఉపాసతే - ఉపాసిస్తున్నారో, తే - వారు, అంధమ్ తమః - గాఢాంధకారంలో, ప్రవిశన్తి - ప్రవేశిస్తున్నారు, యే -

ఎవరైతే, సంభూత్యాగ్ం - హిరణ్యగర్భుని యందు, రతాః - ఆనందిస్తారో, తే - వారు, తతః - అంతకంటే, భూయః - మరింత ఎక్కువ, ఇవ - అనిపించే, తమః- చీకటిలో (ప్రవేశిస్తారు).

ప్రకృతిని ఉపాసించేవారు గాఢాంధకారంలో ప్రవేశిస్తారు. అంతకంటేమించి నదా అనిపించే చీకటిలో హిరణ్యగర్భుని ఉపాసించి ఆనందించేవారు ప్రవేశిస్తారు.

అన్యదేవాహుః సంభవా దన్య దాహు రసంభవాత్ ।
ఇతి శుశ్రుమధీరాణాం యే నస్త ద్విచచక్షిరే ॥ 13

అసంభవాత్ - హిరణ్యగర్భుని ఉపాసనవలన,అన్యత్ ఏవ - వేరొక (ఫలితాన్ని) ఆహుః - చెపుతారు, అసంభవాత్ - ప్రకృతి యొక్క, (ఉపాసనవల్ల), అన్యత్ - మరొక(ఫలితాన్ని), ఆహుః - చెపుతారు, ఇతి - అని, ధీరాణాం -ప్రాజ్ఞులనుండి, శుశ్రుమ - మేమువిన్నాము, యే - ఎవరైతే నః - మాకు, తత్ - దానిని, విచచక్షిరే - వివరించారో.

హిరణ్యగర్భుని ఉపాసనవల్ల ఒక ఫలితం, ప్రకృతి ఉపాసనవల్ల మరొక ఫలితం వస్తుందని వారు చెబుతారు. దీనిని మాకు వివరించిన ప్రాజ్ఞులనుండి మేముఈ విధంగా విన్నాం.

సంభూతించ వినాశంచ యస్త ద్వేదో భయగ్ం సహ ।
వినాశేన మృత్యుం తీర్త్వా సంభూత్యా౨ మృతమశ్నుతే ॥ 14

(అ) సంభూతిమ్ - ప్రకృతిని, చ - కూడా, వినాశమ్ - హిరణ్యగర్భుని, చ - కూడా, తత్ - ఆ, ఉభయమ్ - రెండింటిని, సహ - కలిసి, యః - ఎవడైతే, వేద - తెలుసుకుంటాడో, వినాశేన - హిరణ్యగర్భుని(ఉపాసనవల్ల), మృత్యుమ్ - మృత్యువును, తీర్త్వా - అతిక్రమించి, అసంభూత్యా - ప్రకృతి ద్వారా, అమృతమ్ - అమరత్వమును, అశ్నుతే - పొందుతాడు.

అసంభూతినీ వినాశాన్నీ కలిపి తెలుసుకున్నవాడు, వినాశం(హిరణ్యగర్భుని) ఉపాసనద్వారా మృత్యువును జయించి, అసంభూతి(ప్రకృతి) పైభక్తి ద్వారా అమరత్వమును పొందుతాడు.

హిరణ్మయేన పాత్రేణ సత్యస్యా౨పిహితం ముఖమ్
తత్త్వం పూష న్నపావృణు సత్యధర్మాయ దృష్టయే ॥ 15

హిరణ్మయేన పాత్రేణ - బంగారు పాత్రచేత(సూర్యబింబం), సత్యస్య - సత్యం యొక్క, ముఖమ్ - ద్వారం, అపిహితమ్ - మూయబడివుంది, పూషన్ - ఓ సూర్యదేవా, తత్ - దానిని, సత్య ధర్మాయ - సత్యనిష్టుడనైన నేను, దృష్టయే - చూచుటకు, వీలుగా, త్వం - అపావృణు - నువ్వు తొలగించు.

నీలో ఉన్న సత్యం యొక్క ద్వారాన్ని మెరుస్తూ ఉన్న నీ బంగారు బింబం మూ
తలాగా కప్పి ఉన్నది. ఓ సూర్యదేవా! సత్యనిష్టుడనైన నేను ఆ సత్యాన్ని చూచు
టకు వీలుగా ఆ మూతను ప్రక్కకి తప్పించు.

పూషన్నే కర్షే యమ సూర్య ప్రాజాపత్య
ప్యూహరశ్మీన్ సమూహ తేజః ।
యత్తే రూపం కల్యాణ తమం తత్తే పశ్యామి
యోఽ సా వసౌ పురుషః సోఽహ మస్మి॥ 16

పూషన్ - పోషకుడు, ఏకర్షే - ఒంటరి బాటసారి, యమ - నియంత, ప్రజా
పత్య- ప్రజాపతి పుత్రుడు, సూర్య - ఓ సూర్యుడా, రశ్మీన్ - కిరణాలను,
వ్యూహ - తొలగించు, తేజః - కాంతిని, సమూహ - ఉపసంహరించుకో,
యత్ - ఏదైతే, తే - నీయొక్క, కల్యాణతమం - అత్యంత వైభవోపేతమూ,
మంగళకరమూ అయిన, రూపం - రూపమున్నదో, తత్ - దానిని, తే - నీ
అనుగ్రహంచేత, పశ్యామి - చూస్తాను, యః - ఎవరైతే, అసౌ - ఆ, పురుషః
పురుషుడు, సః - అతడు, అహమ్అస్మి - నేనే

ఓ సూర్యుడా! ప్రజాపతిపుత్రుడా! స్వర్గ వీధిలో ఒంటరి బాటసారీ! సర్వపోషకా!
సర్వనియంతా! నీకిరణాలను తొలగించు. కాంతిని ఉపసంహరించుకో. నీ
అనుగ్రహంచేత కల్యాణతమమైన నీరూపాన్ని చూడగలను. నిజంగా నీలో
ఉండేఆ పురుషుడను నేనే అని గ్రహించితిని.

వాయురనిల మమృత మథేదం భస్మాంతగ్ం శరీరమ్ ।
ఓం క్రతోస్మర కృతగ్ం స్మర క్రతోస్మర కృతగ్ం స్మర ॥ 17

అథ - ఇప్పడు, వాయు - ఊపిరి, అమృతమ్ - శాశ్వతమైనది, అనిలమ్ -
సర్వవ్యాప్తియైన వాయువును, ఇదమ్ - ఈ, శరీరమ్ - శరీరం, భస్మాతం -
బూడిద అగు గాక, ఓం - ఓం, క్రతో - ఓ మనసా, కృతమ్ - చేసిన కర్మల
ను, స్మర - గుర్తుతెచ్చుకో

ఇక నా ప్రాణవాయువు సర్వవ్యాపి, శాశ్వతమూ ఐన ప్రాణమునందు లీనమ
గు గాక. ఈ శరీరము బూడిద అగు గాక. ఓం ఓ మనసా! గుర్తుకు తెచ్చుకో.
నీ పూర్వ కర్మలను గుర్తుకుతెచ్చుకో.

అగ్నే నయ సుపథా రాయే అస్మాన్
విశ్వాని దేవవయునాని విద్వాన్ ।
యుయోధ్యస్మ జ్జుహురాణమేనో
భూయిష్ఠాం తే నమ ఉక్తిం విధేమ ॥ 18

అగ్నే - ఓ అగ్నిదేవా , అస్మాన్ - మమ్ము , రాయే - కర్మఫలం అనుభవించుట
కు, సుపథా - మంచి మార్గం ద్వారా, నయ - తీసుకుపో, దేవ - ఓ దేవా,
విశ్వాని - సమస్తమైన, వయునాని - కర్మలను, విద్వాన్ -తెలుసుకొని, అస్మ
త్ - మా నుండి, జుహురాణమ్ - వక్రమైన, మాయదారి, ఏనః - పాపమును
యుయోధి- నిర్మూలించు, తే - నీకు, భుయిష్ఠాం - అనేకములైన, నమఉక్తి
మ్ - నమస్కారవచనములను, విధేమ - చేయుదుము.

ఓ అగ్నిదేవా మేము చేసిన కర్మఫలితాన్ని అనుభవించడానికి మమ్మల్ని మం
చి త్రోవలో నడిపించు. మేమాచరించిన కర్మలన్నీ నీకు తెలుసు.ఓ అగ్నిదేవా!
మాలోని మాయదారి పాపములను నాశనము చేయుము. నీకు పలుమా
రులు నమస్కారములు చేస్తున్నాము.

ఓం పూర్ణమదః పూర్ణమిదం పూర్ణాత్ పూర్ణముదచ్యతే।
పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ పూర్ణమేవావ శిష్యతే ॥
ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః

మావద్ద లభించు గ్రంథములు

1. వ్రతకథలు - పూజలు

1.	శ్రీ వినాయక వ్రతం	వెల రూ.10-00
2.	శ్రీ విఘ్నేశ్వరపూజా-పుణ్యాహవాచనం	30-00
3.	శ్రీ విఘ్నేశ్వరపూజ (కాణిపాకక్షేత్రమాహాత్మ్యంతో)	10-00
4.	సంకష్టహరచతుర్థి శ్రీమహాగణపతి వ్రతం	30-00
5.	వరలక్ష్మీ వ్రతం	10-00
6.	కేదారేశ్వర వ్రతం	10-00
7.	త్రినాధ వ్రతం(కలర్)	10-00
8.	త్రినాధవ్రతం(సాదా)	5-00
9.	క్షీరాబ్ధి వ్రతం	12-00
10.	మంగళ గౌరీవ్రతం	10-00
11.	వైభవలక్ష్మీ వ్రతం ఫోటో యంత్రంతో	25-00
12.	శ్రీలక్ష్మీ కుబేర వ్రతం (ఫోటో యంత్రంతో)	25-00
13.	కనకమహాలక్ష్మీ వ్రతం (కామేశ్వరీపాటతో)	25-00
14.	సంతోషీమాతా వ్రతం	25-00
15.	ఏడు శనివారాల వ్రతం	25-00
16.	సత్యనారాయణవ్రతం	25-00
17.	శ్రీ సువర్చలాహనుమద్దీక్ష	30-00
18.	శివదీక్ష	10-00
19.	కాత్యాయనీ వ్రతం	20-00
20.	సౌభాగ్య గౌరీవ్రతం	20-00
21.	తిరుప్పావై (ధనుర్మాసవ్రతం)	36-00
22.	స్త్రీల వ్రతకథలు	36-00
23.	స్త్రీలవ్రతకథలుస్థూలాక్షరి (నేదునూరిగంగాధరరావుగారి)	54-00
24.	పెళ్ళి పాటలు - స్త్రీలపాటలు (కామేశ్వరిపాటతో)	36-00
25.	సర్వదేవతా పూజావిధానం	25-00
26.	ఆరువ్రతాలు	30-00
27.	రాహుకాలంలోదుర్గాదేవీపూజా	10-00

ఈ ధరలు నికరముకాదు, ఎప్పటికప్పుడు మారుచుండవచ్చును.

28.	తులసి నిత్యపూజ, తులసీఉపయోగాలు	10-00
29.	శ్రీ చక్ర రహస్య విజ్ఞానమ్	36-00
30.	శ్రీచక్ర పూజావిధానం(పెద్దది)	36-00
31.	లక్ష్మీ - గౌరీ నిత్యపూజ	10-00
32.	శ్రీ సరస్వతీ నిత్యపూజ	10-00
33.	శ్రీ దుర్గానిత్యపూజ	10-00
34.	కాలభైరవ నిత్యపూజ	10-00
35.	శివపూజ	10-00
36.	వీరభద్ర పూజ	10-00
37.	ఆంజనేయ నిత్యపూజ	10-00
38.	నాగేంద్ర స్వామి పూజ	10-00
39.	సుబ్రహ్మణ్య నిత్యపూజ	10-00
40.	రామదేవుని కథ	10-00
41.	శివదేవుని కథ	10-00
42.	లక్ష్మీనరసింహపూజ	10-00
43.	వేంకటేశ్వరపూజ	10-00
44.	బ్రహ్మంగారి నిత్యపూజ	10-00
45.	సూర్య నిత్యపూజ	10-00
46.	నవగ్రహ నిత్యపూజ	10-00
47.	రుక్మిణీ కల్యాణం	25-00
48.	ఉమామహేశ్వర వ్రతం	36-00
49.	శ్రీ కామేశ్వరీ వ్రతం	36-00
50.	16 సోమవారముల వ్రతము	25-00
51.	పార్వతీకల్యాణం	25-00
52.	సహస్రకమలవర్తి వ్రతము	25-00
53.	పంచముఖ ఆంజనేయ పూజావిధానము	36-00
54.	అష్టనాగపూజ	36-00
55.	పూజలు ఎందుకుచేయాలి ?	36-00
56.	ఏ దేవునికి ఏపుష్పాలతో పూజించాలి?	36-00
57.	ఏ దేవునికి ఏప్రసాదం నైవేద్యం పెట్టాలి?	36-00
58.	ఏదేవునికి ఏవిధముగాదీపారాధనచెయ్యాలి?	36-00
59.	ఏదేవునికి ఎన్ని ప్రదక్షిణలుచేయాలి ?	36-00
60.	హనుమద్ వ్రతం	36-00
61.	పంచాయతన పూజ	63-00
62.	28 వ్రతములు	120-00

63.	కలశపూజలు (9ఒకేసారి)	150-00
64.	కలశపూజలు (విడివిడిగా) (ప్రింటులో)	....
65.	హ్రీంకార మహాయజ్ఞం (ప్రింటులో)	....
66.	గోమాత	40-00

2. స్తోత్రాలు-సుప్రభాతములు సహస్రనామములు

1.	శ్రీ లలితా విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు పురాణపండ రాధాకృష్ణమూర్తిగారి సంకలనం	45-00
2.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (హిందీ) ,,	50-00
3.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (ఇంగ్లీషు) ,,	50-00
4.	స్థూలాక్షరిలలితావిష్ణుసహస్రనామస్తోత్రములు(పత్రికసైజ్)	99-00
5.	లలితావిష్ణు (కేస్ బైండ్) 1/8 డెమ్మి	63-00
6.	స్థూలాక్షరీ లలితావిష్ణు (క్రౌన్‌సైజు)కేస్‌బైండ్	108-00
7.	సర్వదేవతా స్తోత్రమంజరి	120-00
8.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళిః (63)	24-00
9.	విష్ణుసహస్రనామస్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	25-00
10.	లలితా సహస్రనామ స్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	36-00
11.	లలితా సహస్రనామములు	24-00
12.	లక్ష్మీ సహస్రనామములు	24-00
13.	దుర్గా సహస్రనామములు	24-00
14.	ఆంజనేయ సహస్రనామములు	24-00
15.	శివ సహస్రనామములు	24-00
16.	విష్ణు సహస్రనామములు	24-00
17.	గణపతి సహస్రనామములు	24-00
18.	సుబ్రహ్మణ్య సహస్రనామములు	24-00
19.	గాయత్రి సహస్రనామములు	24-00
20.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు	24-00
21.	శ్రీరామా సహస్రనామములు	24-00
22.	సరస్వతి సహస్రనామములు	24-00
23.	సూర్యసహస్రనామములు & ఆదిత్యహృదయం	24-00
24.	శ్రీవేంకటేశ్వరసహస్రనామములు	24-00
25.	మణిద్వీపవర్ణన (పెద్దది)	24-00
26.	సంధ్యావందనం	24-00
27.	మంత్రపుష్పమ్	....
28.	త్రిభాషా హనుమాన్‌చాలీసా	15-00
29.	హనుమాన్ చాలీసా	10-00

30.	మణిద్వీపవర్ణన (పాకెట్)	10-00
31.	ఆరు చాలీసాలు	10-00
32.	శివారాధన (శివస్తోత్రాలు)	10-00
33.	వేంకటేశ్వర సుప్రభాతం (పాకెట్)	10-00
34.	ఆరుదండకాలు	5-00
35.	వేంకటేశ్వర గోవిందనామములు	5-00
36.	అష్టలక్ష్మీ స్తోత్రమ్ కనకధారాస్తోత్రమ్	10-00
37.	దేవీఖడ్గమాలాస్తోత్రమ్ (మహిషాసురమర్దనీస్తోత్రంతో)	10-00
38.	సుందరకాండ (పాకెట్)	10-00
39.	భగవద్గీత మూలం	27-00
40.	రామరక్షాస్తోత్రమ్	15-00
41.	స్తోత్ర రత్నావళి	36-00
42.	పురాణపండ లలితా-విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
43.	పురాణపండ లలితాసహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
44.	పురాణపండ విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్	10-00
45.	పురాణపండ ఆదిత్య హృదయం	10-00
46.	మంత్రపుష్పం (మినీ)	10-00
47.	శివానందలహరి-సౌందర్యలహరి	36-00
48.	కుజదోషం	10-00
49.	కాలసర్ప దోషం	10-00
50.	మీ అప్పులు తీరాలా?	10-00
51.	దృష్టిదోషాలు నివారణ	10-00
52.	పంచసూక్తములు	10-00
53.	సంధ్యావందనం	10-00
54.	రుద్రనమకమ్-చమకమ్	10-00
55.	గాయత్రీమంత్రాలు	10-00
56.	హయగ్రీవ స్తోత్రమాల	10-00
57.	దక్షిణామూర్తి స్తోత్రమాల	10-00
58.	ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాలు - పంచారామాలతో	10-00
59.	శ్రీసూక్తం పురుష సూక్తం	10-00
60.	నవగ్రహస్తోత్రమాల	36-00
61.	మహాన్యాసమ్	36-00
62.	సుందరకాండ గానామృతం	36-00
63.	గోమాతపూజావిధానము	10-00
64.	ఆనందసిద్ధి - 1 శ్రీదేవీ స్తోత్రమాల	108-00

65.	ఆనందసిద్ధి - 2 ఏ సమస్యకు ఏ స్తోత్రమ్ పారాయణచేయాలి	108-00
66.	ఆనందసిద్ధి-3 మానసదేవీ స్తోత్రమాల	108-00
67.	శ్రీ కాలభైరవ రక్షా కవచమ్	63-00
68.	అర్చన	40-00
69.	నిత్యదేవతార్చన	40-00
70.	సర్వదేవతా స్తోత్ర నిధి	99-00
71.	శ్రీచక్ర నవవరణార్చన	63-00
72.	చండీ సప్తశతి పారాయణ క్రమం	99-00
73.	శ్రీదేవి స్తోత్ర రత్నావళి 32 దేవి స్తోత్రాలకు తాత్పర్యంతో	99-00
74.	వనదుర్గా మంత్రానుష్ఠాన క్రమమ్	63-00
75.	శ్రీ కాలభైరవ వ్రతము	63-00

3. శ్రీ సాయి దత్త గ్రంథములు

1.	శ్రీ సాయిబాబా సచ్ఛరిత్ర	120-00
2.	సంపూర్ణ శ్రీ గురు చరిత్ర	120-00
3.	శ్రీ సాయిఆరాధన-షిర్డివైభవం	120-00
4.	శ్రీ సాయిబాబా జీవిత చరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
5.	శ్రీ గురుచరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
6.	నవనాథ చరిత్ర	99-00
7.	శ్రీసాయిచరిత్ర (బైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
8.	శ్రీగురుచరిత్ర (బైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
9.	సత్యదత్తవ్రతం దత్తాత్రేయపూజాకల్పం,సహస్రంతో	30-00
10.	అనఘాదేవీ వ్రతం	30-00
11.	భక్తుల ప్రశ్నలకు బాబా జవాబులు	30-00
12.	శ్రీ సాయిపూజాకల్పం (సహస్రంతో)	25-00
13.	శ్రీ సాయిభజనమాల	20-00
14.	శ్రీ సాయి భజన్స్	20-00
15.	శ్రీ సాయిభక్తి గీతాలు	20-00
16.	శిరిడిహారతులు (భావంతో)	20-00
17.	"శ్రీసాయి"కోటి	27-00
18.	"శ్రీసాయిరామ్"కోటి	20-00
19.	శ్రీ సాయినాథ స్తోత్రమంజరి	10-00
20.	శ్రీ సాయివేయినామాలు	8-00
21.	శ్రీ సాయి హారతులు (పాకెట్)	15-00
22.	శ్రీ సాయి స్తవనమంజరి	10-00
23.	హిందీ శ్రీ సాయి హారతులు	15-00

24. శని సింగణాపూర్ క్షేత్రమాహాత్మ్యం	63-00
25. ఇంగ్లీషు శ్రీ సాయిహారతులు	15-00
26. షిరిడి దర్శనం-శ్రీసాయి వైభవం	99-00
27. సాయిసత్యవ్రతం	30-00
28. సాయి అనుగ్రహమ్	120-00
29. నవగురువారాల వ్రతకల్పము	15-00
30. శ్రీదత్తలీలామృతము	99-00
31. హృదయంలో సాయి	15-00
32. శ్రీషిరిడీసాయి లీలామృతం(శ్రీసచ్చరిత్ర)	120-00
33. గజాననమహరాజ్ చరిత్ర	99-00

4. జ్యోతిషాలు

1. 'కాలచక్రం' గంటలపంచాంగం (గార్గేయ)	72-00
2. గ్రహభూమి పంచాంగము (గార్గేయ)	108.00
3. ఆనందసిద్ధి పంచాంగం (వై.వి.శాస్త్రి)	63.00
4. ములుగు వారి రాశిఫలితాలు (12రాశులువారికి)	50.00
5. ములుగు వారి రాశిఫలితాలు విడివిడిగాఒక్కొక్కటి	12.00
6. కాలచక్రంజ్యోతిషక్యాలండర్	25.00
7. గ్రహబలం క్యాలండర్ (శ్రీనివాసగార్గేయ-భక్తిటివి)	25.00
8. శుభమస్తు (పిడపర్తి) క్యాలండర్	25.00
9. సాదా క్యాలండర్	5.00
10. పాకెట్ క్యాలండర్	15.00
11. తాజకనీలకంఠీయమ్	100-00
12. కేరళ జ్యోతిష రహస్యాలు	180-00
13. జ్యోతిష బ్రహ్మ రహస్యాలు	180-00
14. మానసాగరి జాతకపద్ధతి	180-00
15. వరాహమిహిర జాతకపద్ధతి	180-00
16. వధూవర వివాహమైత్రిద్వాదశకూటములు	99-00
17. సింపుల్ రెమిడీస్	180-00
18. శంభు హోరప్రకాశిక	250-00
19. పూర్వ పరాశరి	100-00
20. పరాశర జ్యోతిషవిజ్ఞాన సర్వస్వం	200-00
21. ప్రశ్న సింధు	99-00
22. నక్షత్ర విశేష ఫలితాలు	63-00
23. సూర్యసిద్ధాంతపంచాంగగణితంచేయడంఎలా?	180-00
24. దృక్సిద్ధాంతపంచాంగగణితం చేయడంఎలా?	180-00

25. ఆయుర్దాయ నిర్ణయం	63-00
26. జాతక గణిత ప్రవేశిక	63-00
27. జ్యోతిషమర్మబోధిని	63-00
28. జ్యోతిష ప్రశ్నోత్తరమాల	63-00
29. ముహూర్తం నిర్ణయించడంఎలా?	63-00
30. జాతక మకరందం	63-00
31. జ్యోతిష సరస్వతి	63-00
32. మీజననకాల విశేషాలు	63-00
33. ముహూర్త విజ్ఞాన భాస్కరం	63-00
34. జ్యోతిష స్వయంబోధిని	63-00
35. శుభముహూర్త శిరోమణి	63-00
36. నక్షత్ర ఫలమంజరి	36-00
37. పంచాంగం చూసే విధానం	36-00
38. సర్వార్థ జ్యోతిషం	36-00
39. ప్రాథమిక జ్యోతిషం	36-00
40. నవరత్నములు శుభయోగములు	36-00
41. శుభశకునాలు	30-00
42. హస్తరేఖాఫలితాలు	36-00
43. సంఖ్యల్లో భవిష్యత్	36-00
44. ముహూర్త దీపిక	99-00
45. పుట్టుమచ్చలు ఫలితాలు	30-00
46. కలలు ఫలితాలు	30-00
47. జాతక చక్రం వేయడం ఎలా?	36-00
48. మానసాగరి (ప్రాచీనజ్యోతిషగ్రంథం) -పుచ్చాశ్రీనివాసరావు	250-00
49. జ్యోతిషశాస్త్ర చిట్కాలు	120-00
50. గుప్తా శతాబ్ది పంచాంగం (1940-2050)	999-00
51. ప్రశ్నచండేశ్వరమ్	63-00
52. ద్వాదశభావ ఫలచంద్రిక	250-00
53. జ్యోతిష శతయోగరత్నావళి (నూరుయోగాలఫలితాలు)	120-00
54. అంగసాముద్రికం	36-00
55. హస్త సాముద్రికం	63-00
56. లాల్ కితాబ్	99-00
57. శకునశాస్త్రం	63-00
58. ఆధునికప్రశ్నశాస్త్రం	120-00
59. పరాశరజ్యోతిష ప్రశ్నజ్యోతిషం	180-00

60. అష్టకవర్గు (కొండపల్లి) 63-00
61. బృహత్‌జాతకం (ప్రాచీనప్రతికిపునర్ముద్రణ) 250-00
62. లగ్నరత్నాకరం 63-00
63. షట్పంచాశిక 120-00
64. 40 రోజుల్లో జ్యోతిషంనేర్చుకొనండి 270-00
65. 40 రోజుల్లో సాముద్రికంనేర్చుకొనండి 180-00
66. 40 రోజుల్లో సంఖ్యాశాస్త్రం 180-00
67. 40 రోజుల్లో నక్షత్ర (నాడీ) ఫలితములు 270-00
68. 40 రోజుల్లో వైద్యజ్యోతిషం నేర్చుకోండి 250-00
69. మీ పుట్టినతేదీ అద్భుతరహస్యాలు (సాయిగణపతిరెడ్డి) 270-00
70. కె.పి.జ్యోతిషం (పరిచయం) 63-00
71. ముహూర్తచింతామణి 99-00
72. సూర్యచంద్ర గ్రహణములు 63-00
73. ప్రసిద్ధవ్యక్తుల జాతకాలు (వేరేకొండప్ప) 180-00
74. అదృష్టరెమెడీస్ 144-00
75. గ్రహసంచార ఫలనిర్ణయదీపిక 63-00
76. జ్యోతిష రెమిడీస్ 300-00
77. జాతకమార్తాండం పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి) 250-00
78. జ్యోతిషవిద్యాప్రకాశిక పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి) 250-00
79. నాడీజ్యోతిషం 63-00
80. నక్షత్రపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య) 63-00
81. లగ్నపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య) 63-00
82. గౌతమసంహిత 63-00
83. హోరరత్నమాల 63-00
84. జాతకఫల మణిమంజరి 200-00
85. పుష్కర పంచాంగం (2013-14నుండి 2024-25) 560-00
86. దశాభుక్తిఫల నిర్ణయం 250-00
87. వింత జోష్యములు 63-00
88. షోడశవర్గులు 200-00
89. రవిగ్రహ సమస్త ప్రభావములు 99-00
90. చంద్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు 99-00
91. కుజ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు 99-00
92. బుధ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు 99-00
93. గురు గ్రహ సమస్త ప్రభావములు 99-00
94. శుక్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు 99-00

95. శని గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
96. రాహు & కేతు గ్రహముల సమస్త ప్రభావములు	99-00
97. ఆధునిక గ్రహములు-ఉపగ్రహములు సమస్త ప్రభావములు	99-00
98. ముహూర్తమార్తాండం	63-00
99. లఘుజాతకం	63-00
100. జాతకాలంకారము	63-00
101. మేషలగ్న ఫలితములు	99-00
102. వృషభ లగ్న ఫలితములు	99-00
103. మిధున లగ్న ఫలితములు	99-00
104. కర్కాటక లగ్న ఫలితములు	99-00
105. సింహలగ్న ఫలితములు	99-00
106. కన్యలగ్న ఫలితములు	99-00
107. తుల లగ్న ఫలితములు	99-00
108. వృశ్చిక లగ్న ఫలితములు	99-00
109. ధనుస్సు లగ్న ఫలితములు	99-00
110. మకర లగ్న ఫలితములు	99-00
111. కుంభ లగ్న ఫలితములు	99-00
112. మీన లగ్న ఫలితములు	99-00
113. నారద సంహిత	200-00
114. పంచాంగపీఠికలేఖకాగణితం	250-00
115. తారాబలం - చంద్రబలం (వేరే కొండప్ప)	99-00
116. సులభలగ్న సాధన (చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	200-00
117. రాహు కేతువుల యోగము	99-00
118. ఛాయాగ్రహములు	99-00
119. జ్యోతిషవిజ్ఞాన దీపిక	63-00

బి.వి.రామన్ గారి గ్రంథములు

120. జ్యోతిష విద్యారంభం	50-00
121 గ్రహభావ బలములు	50-00
122. కాలచక్రదశ	50-00
123. అనుభవ ప్రశ్నాజ్యోతిషం	50-00
124. జ్యోతిషశాస్త్రంలో వాతావరణ భూకంపాలు	50-00
125. పురోగామి జాతకం	50-00
126. భావార్థరత్నాకరం	75-00
127. భారతీయజ్యోతిష సర్వస్వం	75-00
128. అష్టకవర్గ పద్ధతిః	75-00

129. జ్యోతిషశాస్త్రంలో సందేహాలు,సమాధానాలు	75-00
130. ప్రశ్నతంత్ర	75-00
131. ముహూర్తం	75-00
132. విశిష్ట జాతకములు	125-00
133. భారతీయఫలితజ్యోతిషం	125-00
134. 300 ముఖ్యమైన యోగములు	125-00
135. జాతకంపరిశీలించడంఎలా ?	300-00

రాష్ట్రపతి అవార్డుగ్రహీత, మహామహోపాధ్యాయ, వాచస్పతి
శ్రీ మధురకృష్ణమూర్తిగారి గ్రంథములు

136. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-1	200-00
137. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-2	200-00
138. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-3	200-00
139. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-4	200-00
140. భావార్థరత్నాకరము	100-00
141. ముహూర్త చింతామణి	100-00
142. ముహుర్త చింతామణి-పార్టు2	200-00
143. స్వప్న శాస్త్రము	36-00
144. శతయోగమంజరి	50-00
145. వ్రతనిర్ణయకల్పవల్లి	250-00
146. దైవజ్ఞవల్లభం	75-00
147. వసంతరాజశకునమ్ (బృహత్శకునశాస్త్రం)	250-00
148. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-1	100-00
149. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-2	200-00
150. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-3	100-00
151. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-4	200-00
152. అనుభవసులభవాస్తు - 1	50-00
153. అనుభవసులభవాస్తు - 2	100-00
154. పంచాంగ వివేకము	99-00
155. వశిష్ఠ సంహిత	360-00
156. పంచపక్షి శాస్త్రం (కేస్బైండ్)	200-00

5. వాస్తులు

1. 40 రోజుల్లో "వాస్తువిద్య" నేర్చుకోనండి	180-00
2. వాస్తుశాస్త్ర రహస్యములు	200-00
3. వాస్తునుబట్టి మీ ఇల్లు	63-00
4. మీరూ మీ వాస్తు	63-00

5.	గృహవాస్తు చిట్కాలు	63-00
6.	వాస్తు పూజ	63-00
7.	వాస్తు సూత్రములు	63-00
8.	వాస్తుశాస్త్ర రహస్యాలు	63-00
9.	గృహవాస్తు వర్గులు	99-00
10.	విశ్వకర్మవాస్తు శాస్త్రరీత్యా మీ ఇంటి ప్లానులు	63-00
11.	విశ్వకర్మ వాస్తుశాస్త్రరీత్యా మీఇండ్లఆయములు	99-00
12.	విశ్వకర్మ వాస్తు శాస్త్రం(చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	180-00
13.	ఆధునిక గృహవాస్తు	99-00
14.	శుభవాస్తు	270-00
15.	వాస్తుయంత్ర రత్నావళి	120-00
16.	వాస్తుశాస్త్రం	120-00
17.	హౌస్ ప్లాన్స్	63-00
18.	గృహనిర్మాణ వాస్తు	63-00
19.	వాస్తు రెమెడీస్	63-00
20.	గృహవాస్తు దర్పణం	63-00
21.	జ్యోతిష-గృహవాస్తుచంద్రిక	200-00
22.	వాస్తురత్నాకరం (కొండపల్లి)	63-00
23.	వాస్తుశిరోమణి ,,	120-00
24.	వాస్తుసంగ్రహమ్ ,,	63-00
25.	పంచవాస్తు పారిజాతం ,,	120-00
26.	వాస్తుడిండిమమ్ ,,	63-00
27.	వాస్తుదుందిభి ,,	120-00
28.	విశ్వకర్మవాస్తుప్రకాశిక (కేస్‌బైండ్)	250-00
29.	కృష్ణవాస్తుశాస్త్రము	63-00
30.	జలవాస్తు,శల్యవాస్తు (దంతూరిపండరీనాథ్)	99-00
31.	మయవాస్తు (గోరసవీరభద్రాచార్య)	120-00
32.	వాస్తు జ్యోతి	63-00
33.	మన ఇల్లు-మనవాస్తు	99-00
34.	వాస్తవ వాస్తుపూజావిధానము	108-00
35.	వాస్తు దర్పణం	120-00

6. మంత్రశాస్త్రాలు

1.	మంత్రసాధన	63-00
2.	తంత్రజాలం	63-00
3.	మంత్రశక్తి	63-00

4.	దత్తాత్రేయ తంత్రవిద్య	63-00
5.	దత్తాత్రేయ మూలికాతంత్రమ్	63-00
6.	తాంత్రిక పంచాంగం	63-00
7.	యక్షిణీ తంత్రం	63-00
8.	మంత్రానుష్ఠాన చంద్రిక	63-00
9.	సర్వదేవతా మంత్రకవచములు	63-00
10.	మంత్రాక్షరాలరహస్యం (బీజాక్షరనిఘంటువు)	63-00
11.	సర్వదేవతా మంత్రరత్నావళి	63-00
12.	సదాచార దీపిక	63-00
13.	యోగినీ-వామకేశ్వరతంత్రం	63-00
14.	ప్రపంచసారతంత్రం	63-00
15.	బదనిక తంత్రమ్	63-00
16.	ఉచ్ఛిష్ట గణపతి తంత్రమ్	63-00
17.	గుప్త సాధన తంత్రం	63-00
18.	గంధర్వ తంత్రమ్	63-00
19.	సౌందర్యలహరి (మంత్రయంత్రరత్నావళి)	63-00
20.	యంత్ర మంత్ర తంత్ర	63-00
21.	పాశుపత తంత్రం	99-00
22.	పంచదశ మహాఖడ్గ తంత్రం	99-00
23.	రుద్రాష్టాధ్యాయః	99-00
24.	మంత్రసిద్ధి	120-00
25.	పరశురామతంత్రమ్	108-00
26.	శ్రీలలితావిలోమ పంచదశీ	108-00
27.	శ్రీ గురు తంత్రం	108-00
28.	గాయత్రీ తంత్రమ్	108-00
29.	మహాశక్తి మంత్ర తంత్ర రహస్యాలు	150-00
30.	శ్రీ దుర్గ తంత్రమ్	200-00
31.	మహామృత్యుంజయఅమృతపాశుపతమ్	200-00
32.	సర్ప (నాగ)తంత్రం	250-00
33.	హవన తంత్రం	250-00
34.	షోడశనిత్యతంత్రం	250-00
35.	శాక్తేయతంత్రం	250-00
36.	రుద్రయామళతంత్రం	250-00
37.	లక్ష్మీప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
38.	హిరణ్యశూలినీ తంత్రమ్	250-00

39.	మాయాప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
40.	శ్రీ విశ్వరూప ప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
41.	స్వర్ణాకర్షణభైరవతంత్రం	250-00
42.	కాశీవిశాలాక్షి తంత్రం	250-00
43.	శాంతితంత్రమ్	250-00
44.	యంత్రసిద్ధి	360-00
45.	శ్రీ లక్ష్మీతంత్రమ్	360-00
46.	మంత్రమహోదధి (స్త్రీదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
47.	మంత్రమహోదధి (పురుషదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
48.	మంత్రశాస్త్రం (గ్రంథము)	360-00
49.	ప్రత్యంగిరాకృత్యాతంత్రం	360-00
50.	కామధేనువు తంత్రం	360-00
51.	శూలినీదుర్గాతంత్రం	360-00
52.	శ్రీవిద్య రహస్యం	290-00
53.	కులార్ణవ తంత్రమ్	150-00
54.	ఆచార్య సిద్ధ నాగార్జునతంత్రం (ఒరిజనల్)	390-00
55.	సిద్ధమూలిక రహస్యం (మంత్ర,యంత్రసహితం)	63-00

7. గ్రంథాలు - ఆరాధనలు

1.	భగవద్గీత శ్లోక తాత్పర్య సహితం	54-00
2.	భగవద్గీత (వచనం)	99-00
3.	భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యం-కేసుబైండింగ్	72-00
2.	గణేశ ఆరాధన 1	99-00
3.	గణేశోపాసన 2	99-00
4.	నవగ్రహవైభవం	99-00
5.	నవగ్రహ రెమెడీస్	99-00
6.	నవగ్రహ వేదం	99-00
7.	శనిగ్రహారాధన	99-00
8.	ఆదిత్యారాధన	99-00
9.	సుబ్రహ్మణ్యారాధన	99-00
10.	శ్రీ శివ ఆరాధన	99-00
11.	లక్ష్మీ ఆరాధన	99-00
12.	హనుమదారాధన	99-00
13.	లలితారాధన	99-00
14.	శ్రీ చక్రారాధన	99-00
15.	గాయత్రీ ఆరాధన	99-00

16.	వీరభద్రారాధన	99-00
17.	కుజగ్రహారాధన	99-00
18.	భైరవారాధన	99-00
19.	దైవారాధన	99-00
20.	గీతారాధన (భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యసహిత)	99-00
21.	శ్రీవేంకటేశ్వరాధన	99-00
22.	హయగ్రీవారాధన	99-00
23.	లక్ష్మీనరసింహారాధన	99-00
24.	శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరీ స్తోత్ర కదంబం	99-00
25.	దేవీ లీలామృతం	99-00
26.	పురాణపండ సుందరకాండ వచనం	99-00
27.	పురాణపండ రామాయణం	99-00
28.	పురాణపండ భారతం	99-00
29.	పురాణపండ భాగవతం	99-00
30.	(సూరి) వాల్మీకి రామాయణం	99-00
31.	కాలసర్ప యోగం	99-00
32.	నిత్య జీవితములో రుద్రాక్షలు	99-00
33.	నిత్య జీవితములో నవరత్నాలు	99-00
34.	వేదసూక్తములు	99-00
35.	వేమన పద్యసారామృతం	99-00
36.	పండగలు పర్వదినాలు	99-00
37.	సూక్తిరత్నాలు	99-00
38.	హనుమచ్చరిత్ర	99-00
39.	నవగ్రహ దర్శనమ్	99-00
40.	నిత్యజీవితంలో నవగ్రహాలు	99-00
41.	సాలగ్రామములు	99-00
42.	గురుశుక్ర ప్రభావము చంద్రకళానాడీ	99-00
43.	శనిగ్రహరెమిడీస్	99-00
44.	జాతకసుధాసారము-జాతకమోక్షప్రదాయిని	99-00
45.	వివాహజ్యోతిషమంజరి-మ్యారేజ్‌మ్యాచింగ్‌గైడ్ (సాయిగణపతిరెడ్డి)	99-00
46.	మీపుట్టినతేదీనిబట్టి మీజీవితరహస్యాలు (న్యూమరాలజీ లైఫ్‌గైడ్) ,,	99-00
47.	మీఅదృష్టానికి (పేరు) నేమ్‌కరక్షన్ ,,	99-00
48.	న్యూమరాలజీ రెమిడీస్	99-00
49.	మూకపంచశతీ	99-00
50.	శ్రీరామకర్ణామృతం	99-00

51.	రహస్యకుక్కుటశాస్త్రం	300-00
52.	ఉపాసన విధానం	99-00
53.	పంచమవేదం మహాభారతం	99-00
54.	దేవుళ్ళు డాట్ కామ్	99-00
55.	గణపతిభాష్యం	99-00
56.	యజుర్వేద ఉపనయనవివాహప్రయోగమంజరి	99-00
57.	నవయోగులు	99-00
58.	ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోనిదర్శించవలసిన ప్రముఖదర్గాలు	99-00
59.	సకలదేవతాఅష్టోత్తరాలు(పెద్దది)-(180అష్టోత్తరశతనామావళులతో)	99-00
60.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళులు (కేస్‌బైండింగ్)	216-00
61.	సకలదేవతా సహస్రనామములు	99-00
62.	ఆధ్యాత్మిక సూక్తి నిధి	99-00
63.	బ్రాహ్మణులు గోత్రాలు,ప్రవరలు	99-00
64.	సర్వదేవతాస్వరూపుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు	99-00
65.	శ్రీ లక్ష్మీసన్నిధి	99-00
66.	శ్రీలక్ష్మీగణపతి హోమకల్పం	99-00
67.	మార్షల్‌ఆర్ట్ స (కరాటే,కుంగ్‌ఫూనేర్చుకోండి)	99-00
68.	మ్యాజిక్‌గైడ్	99-00
69.	చదరంగం	99-00
70.	పంచముఖ హనుమత్ వైభవం	63-00
71.	గరుడపురాణం	40-00
72.	మాఘపురాణం	36-00
73.	శివపురాణం	36-00
74.	వైశాఖపురాణం	36-00
75.	కార్తీక పురాణం	36-00
76.	కార్తీక పురాణం (చిన్నది)	25-00
77.	సర్వకార్యసిద్ధికి రామాయణపారాయణ	63-00
78.	పెద్దబాలశిక్ష	50-00
79.	గాయత్రీ మహిమ	36-00
80.	వృక్షదేవతలు	63-00
81.	యాజుష స్మార్త సంస్కార చంద్రిక	200-00
82.	సనాతనవైదిక బ్రాహ్మణస్మార్తాగమకల్పమ్	150-00
83.	చతుర్వేదములు	120-00
84.	నవగ్రహారాధన	120-00
85.	తాళపత్ర సమాహార గోపురం	120-00
86.	మనుధర్మ శాస్త్రం (వచనంలో...) (కేస్‌బైండు)	250-00

87. మానవధర్మములు		120-00
88. వేదమంత్ర సంహిత		120-00
89. సహస్రలింగార్చన		120-00
90. శ్రీ శివగీత		120-00
91. ద్వాదశఉపనిషత్తులు		120-00
92. పురాణపండవారి సౌందర్యలహరి	(కేస్‌బైండ్)	250-00
(శ్లోకతాత్పర్యసహిత విపులవ్యాఖ్యతో)	సాదా	120-00
93. బృహత్ శివ స్తోత్ర రత్నాకరము		200-00
94. బృహత్ దేవీ స్తోత్రరత్నాకరము		200-00
95. బృహత్ విష్ణు స్తోత్రరత్నాకరము		200-00
96. కేదారనాథ్ బదరీనాథ్ యాత్రాగైడు		63-00
97. దక్షిణావృత శంఖములు		63-00
98. 108 దివ్యదేశాల విష్ణుక్షేత్రదర్శని		36-00
99. ధర్మసింధువు(కేస్‌బైండింగ్)		270-00
100. భారతీయ శైవక్షేత్రయాత్రాదర్శిని		99-00
101. చిలుకూరి బాలాజీచరిత్ర		36-00
102. భగవత్‌స్తుతి		63-00
103. సూర్యోపాసన		36-00
104. కాశీఖండం		250-00
105. దేవీభాగవతం		360-00
106. శ్రీ ఆంజనేయం		216-00
107. ధర్మసందేహాలు		216-00
108. ఆధ్యాత్మిక దైవిక వస్తువులు		250-00
109. రామాయణం		600-00
110. పోతన భాగవతం		900-00
111. శివమంత్రములు		63-00

8. వైద్య గ్రంథాలు

1. ఆహారం ఆరోగ్యం	36-00
2. మూలికావైద్య చిట్కాలు	36-00
3. ఆయుర్వేద వైద్య చిట్కాలు	30-00
4. గృహవైద్య రహస్యాలు	36-00
5. గృహవైద్యసారం	36-00
6. హోమియోవైద్యం (ద్వాదశలవణచికిత్స)	63-00
7. ప్రకృతివైద్యం	36-00
8. ఆహారం-వైద్యం	99-00

9.	సంపూర్ణ ఆయుర్వేద-చిట్కా వైద్యం	99-00
10.	ఆయుర్వేదమ్	36-00
11.	ఆయుర్వేద మూలికావైద్యదీపిక	99-00
12.	దుంపకూరలు, ఆకుకూరలు, కాయగూరలు (వాడకం - ఉపయోగాలు)	99-00
13.	ఏకమూలికావైద్యం	99-00
14.	అష్టాంగ హృదయం (4భాగాలు)	1200-00
15.	రహస్యసిద్ధయోగవైద్యసారమ్	99-00
16.	ప్రాథమిక హోమియోవైద్యం	99-00
17.	ఒబెసిటి	99-00
18.	హెల్త్‌గైడ్	99-00
19.	ఆయుర్వేదం-జీవనవేదం	99-00
20.	ఫుడ్‌థెరపి	63-00
21.	న్యాచురల్‌థెరపి	99-00
22.	సంపూర్ణఆరోగ్యానికి 20ని॥	63-00
23.	కీళ్ళనొప్పులు మీ సమస్యలైతే...	99-00
24.	యోగామంత్ర	63-00
25.	యోగా మండే టు సండే	63-00
26.	హెర్బల్ మెడిసిన్-హెల్త్‌టుడే	99-00
27.	హెల్త్‌ఫైల్	108-00
28.	వస్తుగుణపాఠం	250-00
29.	రసాయన వాజీకరణ తంత్రం	150-00
30.	వస్తుగుణ మకరందం	400-00
31.	నాటువైద్యం -(కేస్‌బైండ్)	360-00
32.	నాటువైద్యం (చిన్నది)	99-00
33.	ప్రాణాయామము-యోగ	63-00

9. అయ్యప్ప - భవానీ రకాలు

1.	శ్రీ అయ్యప్ప లీలామృతం	30-00
2.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనపాటలు	63-00
3.	శ్రీ అయ్యప్ప పూజాకల్పం	20-00
4.	శ్రీ అయ్యప్ప భక్తి గీతాలు	20-00
5.	హారతిగైకొనుమా	40-00
6.	శ్రీ అయ్యప్ప దీక్ష F	10-00
7.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనమాల F	10-00
8.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యపూజ P	10-00

9.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యనియమావళి P	10-00
10.	భవానీదీక్ష (శ్రీ భవానీ లీలామృతం)	36-00
11.	దేవీలీలామృతం	99-00
12.	శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	20-00
13.	దేవీ భక్తిగీతాలు	20-00
14.	భవానీదీక్ష P	10-00
15.	దేవీ భక్తిమాల F	10-00
16.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనావళి	120-00
17.	అయ్యప్పపూజావిధి (జేసుదాసుసాంగ్స్‌తో)	24-00

10. భజనలు - కీర్తనలు

1.	అన్నమయ్య కీర్తనలు	20-00
2.	శ్రీరామదాసు కీర్తనలు	20-00
3.	సర్వదేవతా మంగళహారతులు	20-00
4.	వసుంధర మంగళ హారతులు	25-00
5.	సౌభాగ్య దేవతా మంగళహారతులు	36-00
6.	సర్వదేవతా భజనలు	36-00
7.	చిట్టి పొట్టి పాటలు	10-00
8.	జాతీయ గీతాలు	10-00
9.	దేశభక్తి గీతాలు	36-00
10.	పండుగలు-పుణ్యక్షేత్రాలు భక్తిగీతాలు	36-00
11.	గొబ్బిళ్ళపాటలు,లాలిపాటలు,కోలాటపాటలు	36-00
12.	అన్నమయ్య సంకీర్తనలు	99-00
13.	పెళ్ళిపాటలు-స్త్రీలపాటలు	36-00
14.	భక్తానంద భజనకీర్తనలు(ఓల్డ్‌సినీస్టైల్)	36-00
15.	సర్వదేవతాభక్తిమణిమాల	36-00
16.	బతుకమ్మ ఉయ్యాల పాటలు	36-00
17.	అన్నమయ్య సంకీర్తనానిధి(1000కీర్తనలు)	270-00

11. హిట్స్ సాంగ్స్

1.	ఘంటసాల భక్తిగీతాలు-భగవద్గీత	36-00
2.	ఎస్.పి.బాలు భక్తిగీతాలు	36-00
3.	ఘంటసాల సుమధురగీతాలు	99-00
4.	పి. సుశీల సుమధురగీతాలు	99-00

5.	ఎస్.పి. బాలు సుమధురగీతాలు	99-00
6.	ఎస్.జానకి సుమధురగీతాలు	99-00
7.	వేటూరి సుందరరామమూర్తిహిట్స్	99-00
8.	సర్వదేవతా సినీభక్తిగీతాలు	99-00

12. స్త్రీలకు ఉపయుక్త పుస్తకములు

1.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (వెజ్)	63-00
2.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (నాన్‌వెజ్)	63-00
3.	శాకాహార వంటలు	30-00
4.	మాంసాహారవంటలు	30-00
5.	చిట్టిచిట్కాలు	30-00
6.	అందానికి చిట్కాలు	30-00
7.	పిల్లల పేర్లు (పెద్దది)	30-00
8.	పిల్లల పేర్లు (చిన్నది)	10-00
9.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ శాలీబోర్డర్స్	36-00
10.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ డిజైన్స్	36-00
11.	చిన్నారులకు చిరుతిళ్ళు	30-00
12.	పసందైన ఫాస్ట్‌ఫుడ్ వంటలు	30-00
13.	పలావ్‌లు, ఫ్రైడ్ రైస్‌లు, వెరైటీరైస్‌లు	30-00
14.	వేపుళ్ళు-ఇగుర్లు	30-00
15.	బ్రేక్‌ఫాస్ట్ వంటలు	30-00
16.	పండుగలలో చేసుకొనే పిండివంటలు	30-00
17.	మైక్రోవోవెన్ వంటలు	99-00
18.	సర్వదేవతాభక్తిమాల	36-00
19.	పిల్లలపేర్లు (బాబు)	36-00
20.	పిల్లలపేర్లు (పాప)	36-00
21.	మోడ్రన్ మెహంది (గోరింటాకు డిజైన్స్)	36-00
22.	మోడ్రన్ పిల్లలపేర్లు	99-00
23.	నోరూరించే నాన్‌వెజ్‌వంటలు	99-00
24.	మోడ్రన్ టైలరింగ్ (లేడీస్ & జంట్స్)	99-00

వివిధ రకాలు

ఎందరోమహానుభావులు	270-00
యోగాసనాలు	36-00
సూర్యనమస్కారములు	36-00
పొడుపు కథలు (చిన్నవి)	10-00

హిందీ-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
ఇంగ్లీషు-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
జనరల్ నాలెడ్జ్	20-00
నూరు ఎక్కాలు	10-00
1-100 టేబుల్ బుక్	10-00
1-100 టేబుల్‌బుక్ (క్రౌన్‌సైజు)	4-50
శ్రీరామకోటి	27-00
శ్రీశివకోటి	27-00
మేజిక్	30-00
అంకెలతో గారడీ	30-00
హృదయస్పందన (కవితలు)	30-00
వాత్స్యయన కామసూత్రాలు	36-00
ఎ.పి.టూరిస్ట్ గైడు	36-00
ఇంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
మహేంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
శరీరభాష (బాడీ లాంగ్వేజ్)	99-00
క్రియాయోగం	36-00
ఆనందంగా జీవిద్దాం	99-00
హరిశ్చంద్ర నాటకం	50-00
వాత్సాయనకామసూత్రాలు	99-00
పంచసాయకం	99-00
రతిరహస్యాలు	99-00
అనంగరంగం (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
శృంగారకేళి (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
గాయత్రీవిజ్ఞాన్	99-00
చింతామణి (నాటకం)	50-00
బాలనాగమ్మ	50-00
కాళహస్తి స్త్రీల వ్రతకథలు	36-00
కాళహస్తి రామాంజనేయ యుద్ధం(బడిరెడ్డి)	50-00
కాళహస్తి గోవింద నామాల భగవద్గీత	36-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు చింతామణి	99-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు మర్మాలు (బైండు)	63-00
రామరాయవాస్తుశాస్త్రం(ముద్రగడరామారావు)	90-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.హనుమాన్‌చాలీసా	10-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.సుందరకాండ	80-00
బ్రహ్మంగారిజీవితచరిత్ర (జవంగుల)	125-00
శ్రీ ఆదిశంకరాచార్య దివ్యచరితామృతం	40-00

కాశీరామేశ్వర మజిలీ కథలు		63-00
శ్రీలలితాసహస్రనామము(భాస్కరభాష్యం)		600-00
ప్రకృతిసిద్ధాంతములు-వేదవిజ్ఞానము-ఫలితజాతక సూత్రములు		595-00
ముదుండి విశ్వనాథరాజుగారి గ్రంథములు		
విశ్వకర్మ ప్రకాశము		80-00
ప్రాచీనవాస్తుశాస్త్రాలు-ఆధునికవాస్తుపరిశీలన	,,	250-00
నారద సంహిత	,,	150-00
వాస్తురాజవల్లభము-మూలానువాదము	,,	60-00
మయమతము - వచనము	,,	80-00
బృహత్సంహిత - వచనము	,,	160-00
వాస్తువిజ్ఞానజ్యోతి		......
పురోహిత దర్శని (గోరసవీరభద్రాచార్య)		....
విశ్వకర్మవాస్తువిద్యారహస్యములు	,,	....
వాస్తు విజ్ఞాన చంద్రిక	,,	....
మహాదశా పారిజాతం	,,	....
వాస్తు నారాయణీయం	,,	120-00
యోగావళీఖండం	,,	120-00
ముహూర్తసింధువు		150-00
సర్వార్థచంద్రిక (4భాగాలు)		1208-00
మీరే న్యూమరాలజిస్ట్ (దావూద్)		370-00
నిర్ణయసింధు (2భాగాలు)		590-00
సాయి...	,,	45-00
శ్రీ దుర్గానందలహరి	,,	200-00
ఆరతిసాయిబాబా	,,	11-00
ప్రతిష్ఠకల్పః(సాగి నరసింహమూర్తి)		500-00
తాజుద్దీన్‌బాబా సచ్చరిత్ర		100-00

సుమారు 100 సం॥రాలునాటి ప్రాచీన ప్రతులు తిరిగి ఈ క్రింది గ్రంథములు ప్రచురించబడినవి.

శ్రీరామ మంత్రానుష్ఠానము	300-00
శ్రీరామనవరాత్రోత్సవకల్పః	300-00
సీతారామ కథా సుధ అయోధ్యకాండ	200-00
సీతారామ కథా సుధ బాలకాండ	150-00
అరణ్యకాండ	100-00
శ్రాద్ధము ఎందుకు పెట్టాలి ? షోడశ సంస్కారములు	200-00
స్మార్త కాపర్ది కారికలు	200-00
నపుంసక సంజీవనము, వైద్య శిరోమణి	200-00
విషవైద్య చింతామణి	200-00

హేమాద్రి సూరిణా ప్రాయశ్చిత్తాధ్యాయః	300-00
సర్వమూలికా గుణరత్నాకరం	300-00
ఆపస్థంబీయ ధర్మసూత్రాలు	300-00
సర్వశాంతి దర్పణం - అపర ప్రయోగ దర్పణం	200-00
గణకరంజని	200-00
సంతాన దీపిక	200-00
తిథినిర్ణయ కాణ్డః	250-00
ముహూర్త దర్పణం	200-00
జ్యోతిష శాస్త్ర రత్నము (శ్రీపతిజాతక పద్ధతి)	250-00
లఘుతాచకము	200-00
శ్రీ వైఖనస పైతృమేదిక ప్రయోగః	300-00
స్మృతి రత్నాకరము (ధర్మశాస్త్రం)	400-00
జాతకామృతతసారం	300-00
జాతక బోధిని	300-00
సంగీత విద్యాదర్పణం	300-00
సంగీత సర్వార్థసారసంగ్రహం	300-00
ముహూర్త మార్తాండం(టీకతాత్పర్యం)	450-00
జాతకరహస్యం	200-00
రాజమార్తాండం	200-00
ఆయుర్దాయదీపిక	200-00
వైద్యామృతం	200-00
అనుపానమంజరీ	200-00
నవగ్రహశాంతి విధానం-ఉదకశాంతి విధిః	200-00
చికిత్సరత్నము	200-00
స్వరచింతామణి	200-00
ద్వాదశలోహ భస్మవిధానం	200-00
దైవజ్ఞయశో విభూషణం	200-00
అనుపాన రత్నకరము	200-00
కాలామృతము	250-00
దైవజ్ఞకర్ణామృతము	300-00
రసేంద్ర చింతామణి	300-00
రసరత్న సముచ్చయం	300-00
వస్తుగుణరత్నాకరము	300-00
హోరానుభవదర్పణము	360-00
విశ్వకర్మ ప్రకాశిక వాస్తుశాస్త్రము	250-00
స్త్రీజన కల్పవల్లి	450-00
సంగీత సర్వార్థ సంగ్రహం	300-00
సంగీత సుధాసంగ్రహము	250-00
అర్క ప్రకాశము	200-00
సంగీత మార్తాండము	200-00
సంగీత ప్రథమబోధిని	200-00

వైద్యకల్పతరువు	200-00
రసప్రదీపిక	250-00
గణకానందము	250-00
శ్రీ లలితాసహస్రనామావళిః-వివరణాత్మక భావంతో	200-00
నవచండీ వేదోక్త శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	200-00
శ్రీ గాయత్రీ అనుష్ఠాన తత్త్వప్రకాశిక	360-00
సంగీతమార్తాండము	250-00
సారావళి	360-00
భేషజకల్పము	200-00
గురుశిష్య ఆయుర్వేద వైద్యచింతామణి	360-00
జాతకమణి	200-00
సర్వశకున ప్రకాశిక	200-00
యాజుష ప్రయోగ చంద్రిక	250-00
శిక్షావల్లీ-ఆనందవల్లీ-భృగువల్లీ	300-00
వసంతరాజ శకునము	250-00
తొట్టి వైద్యం	450-00
జ్యోతిష సిద్ధాంత సంగ్రహము (పంచాంగ గణితం)	300-00
సహస్ర యోగప్రకాశిక	300-00
శ్రీవిద్యారహస్యం	290-00
మహర్షుల చరిత్ర 1,3 300+300	
వేంకట సోమయాజీయం అను ధర్మశాస్త్రకాండము	250-00
శ్రీఆంజనేయం	216-00
రాశితుల్యవత్సర ఫలితం	200-00
నాడి జ్యోతిష విశ్లేషణ	400-00
రహస్యకుక్కుటశస్త్రం	300-00
స్త్రీ ధర్మరత్న బాండాగారము	200-00
శైవోత్సవరత్నాకరం	300-00
యాజుషప్రయోగ చిన్తామణి	300-00
సుస్వర ఋగ్వేద ప్రయోగదర్శిని	300-00
ఆయుర్వేద వైద్య సంగ్రహం	300-00
వశిష్ఠ సంహిత	360-00
హోమియోపతి గృహవైద్యం	200-00
వ్రతచూడామణి	300-00
వైశ్యధర్మప్రకాశిక	300-00
ఆలయ నిత్యార్చన పద్ధతి	200-00
స్మృతిముక్తాఫలం	300-00
ఆపస్థంబయల్లాజీయమ్	300-00
జ్యోతిషశాస్త్రసంగ్రహము	200-00
కర్మవిపాకాఖ్యయం	360-00
ముహూర్త రత్నావళి	250-00
సుదివిలోచనం	300-00
ఉత్తర కాలామృతం	200-00
సర్పవిషయ సర్వస్వసంగ్రహం	200-00